

**Institutul Român
pentru Drepturile Omului**

**Agentul Guvernamental pentru
Curtea Europeană a Drepturilor Omului**

**DIN JURISPRUDENȚA
CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI
Cazuri cu privire la România**

**INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI
București, 2005**

Cazurile cuprinse în prezentul volum care au fost publicate în Monitorul Oficial al României au fost preluate din această sursă, iar cele publicate aici pentru prima oară în limba română au fost traduse de către specialiști din cadrul instituției Agentului guvernamental și al Institutului Român pentru Drepturile Omului.

Coordonatorii lucrării: Irina Moroianu Zlătescu, Roxana Rizoiu

Au colaborat: Irina Niță, Irina Păunescu, Rodica Șerbănescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului:

cazuri cu privire la România / coord.: Irina Moroianu Zlătescu, Roxana Rizoiu, colab.: Irina Niță, Irina Păunescu, Rodica Șerbănescu
București : IRDO, 2005
Index
ISBN 973-9316-53-0

I. Moroianu Zlătescu, Irina (coord.)

II. Rizoiu, Roxana (coord.)

III. Niță, Irina

IV. Păunescu, Irina

V. Șerbănescu, Rodica

341.24:341.231 14(4)

341.645.5(4)Curtea

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

Piața Charles de Gaulle nr.3, sector 1, București

Tel: 2227229; Fax: 2224287; E-mail: office@irdo.ro

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Publicarea în volum a unei culegeri de cazuri românești din bogata jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului reprezintă o necesitate resimțită de diverse categorii profesionale, în primul rând de către magistrați, avocați, persoane cu atribuții în administrarea justiției și de către justițiabili.

Membră cu drepturi depline a Consiliului Europei din 1993, România a ratificat în anul următor Convenția Europeană a Drepturilor Omului și protocoalele sale adiționale, cărora li s-au adăugat în ultimii ani unele noi, ratificate ori în curs de ratificare. Conform Constituției, tratatele ratificate fac parte din dreptul intern (art. 11), iar drepturile și libertățile fundamentale înscrise vor fi interpretate în concordanță cu dispozițiile în materie pe care le conțin. Mai mult, în caz de neconcordanță cu legislația internă, acestea au întâietate, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile (art. 20).

În consecință, cunoașterea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, interpretă supremă a Convenției și protocoalelor sale adiționale, devine o condiție a aplicării corecte a acestora.

În mod deosebit, se impun atenției hotărârile în cauze la care statul român este parte, în creștere ca număr și diversitate a articolelor în a căror sferă de aplicare se înscriu.

Cu convingerea că adunarea în volum a unor astfel de cazuri, unele publicate pentru prima dată în limba română, a căror consultare este înlesnită de indici pe articole, răspunde nevoii de informare exactă, riguroasă a cercetătorilor și cadrelor didactice, a celor ce se formează în domeniu, a magistraților și avocaților, a altor categorii profesionale, precum și a justițiabililor, încredințăm tiparului prezenta lucrare de referință, menită să le servească drept instrument de lucru, studiu și cercetare.

Coordonatorii

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA ¹

din 22 mai 1998

În cauza Vasilescu împotriva României

(Cererea nr. 3/1997/837/1043)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 637 din 27 decembrie 1999

SUMAR

Hotărâre pronunțată de o Cameră

România – menținerea confiscării ilegale a unor obiecte de valoare de către fosta miliție în 1966 și interzicerea accesului la un tribunal care să poată dispune restituirea lor

I. **Articolul 6** alin. 1 din convenție

A. **Excepția preliminară a Guvernului (nepuizarea căilor de recurs intern)**

Neprezentată în fața Comisiei – decădere.

Concluzie: respingere (unanimitate).

B. **Temeinicia plângerii**

Curtea Supremă de Justiție a decis că, întrucât cererea de restituire formulată de către reclamantă are drept obiect contestarea unei măsuri de urmărire penală, competența soluționării ei revine în exclusivitate Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș. Întrucât chiar și atunci când exercită o atribuție de natură contencioasă un procuror acționează în calitate de membru al Ministerului Public, subordonat în primul rând procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și apoi ministrului justiției, aceasta înseamnă că el este dependent față de puterea executivă.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

II. **Articolul 13** din convenție

Art. 6 alin. 1 reprezintă lex specialis în raport cu **art. 13**, ale cărui garanții sunt absorbite de **art. 6**.

¹ Nota traducătorului.

Versiunile originale sunt în limbile franceză și engleză.

Întrucât versiunile în limbile franceză și engleză folosesc inconsecvent denumirile unor instituții și funcții, traducerea a fost adaptată, folosindu-se numai denumirile valabile astăzi, cu excepția cazurilor expres indicate. În ceea ce privește actele procedurale, terminologia traducerii s-a supus regulilor intertemporale.

Concluzie: nu este necesară examinarea acestui capăt de cerere (unanimitate).

III. **Articolul 1** din Protocolul nr. 1

Întrucât nici nelegalitatea confiscării bunurilor litigioase de către fosta miliție și nici dreptul de proprietate al reclamantei asupra acestora nu au fost contestate – în consecință, reclamanta a rămas proprietară asupra bunurilor până în prezent –, România nu a recunoscut jurisdicția obligatorie a Curții decât începând cu data de 20 iunie 1994, dar plângerea reclamantei are drept obiect o situație de fapt continuă care subzistă în prezent, iar decizia Curții Supreme de Justiție este ulterioară datei de 20 iunie 1994.

Dată fiind absența vreunui temei legal, continua lipsire de proprietate nu poate fi interpretată ca „o lipsire de proprietate“ sau ca o modalitate de „reglementare a folosirii proprietății“ în sensul **art. 1** din Protocolul nr. 1.

Reclamanta obținuse o hotărâre judecătorească prin care autoritățile vizate erau obligate la restituirea obiectelor revendicate – hotărâre anulată de către Curtea Supremă de Justiție –, în condițiile în care demersurile făcute la parchetul considerat competent de către Curtea Supremă de Justiție nu duseseră la nici un rezultat.

Pierderea prerogativelor dreptului de proprietate asupra bunurilor în cauză, combinată cu eșecul încercărilor de până atunci de reparare a situației criticate, a produs consecințe suficient de grave pentru a conchide că a avut loc o confiscare de fapt.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

IV. **Articolul 8** din convenție

Dată fiind concluzia privitoare la **art. 1** din Protocolul nr. 1, Curtea nu mai trebuie să examineze cazul prin raportare la **art. 8**.

Concluzie: nu este necesară examinarea acestui aspect (unanimitate).

V. **Articolul 50** din convenție

A. **Prejudiciul**

Prejudiciul material: imposibilitatea Guvernului de a restitui bunurile în litigiu – reparatie echitabilă. Prejudiciul moral: reparatie echitabilă.

Concluzie: statul pârât este obligat să plătească o anumită sumă de bani către reclamantă, cu titlu de despăgubiri materiale și morale (unanimitate).

B. **Costuri și cheltuieli judiciare**

Pretenții neprecizate – restituire echitabilă.

Concluzie: statul pârât este obligat să plătească reclamantei o anumită sumă de bani cu titlu de costuri și cheltuieli (unanimitate).

REFERINȚE LA JURISPRUDENȚA CURȚII

23 septembrie 1982, Sporong și Lonroth împotriva Suediei; 27 august 1981, Demicoli împotriva Maltei; 24 iunie 1993, Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei; 24 noiembrie 1994, Beaumartin împotriva Franței; 31 octombrie 1995, Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei (**art. 50**); 18 decembrie 1996, Loizidou împotriva Turciei (fond); 26 noiembrie 1996, Sakik și alții împotriva Turciei; 19 decembrie 1997, Bruala Gomez de la Torre împotriva Spaniei.

În cazul Vasilescu împotriva României^{*2)},

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită, în conformitate cu dispozițiile art. 43 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția) și cu reglementările aplicabile din **Regulamentul B**, în camera alcătuită din următorii judecători:

dl. R. Bernhardt, președinte, dl. Thor Vilhjalmsson, dl. A.B. Baka, dl. M.A. Lopes Rocha, dl. D. Gotchev, dl. K. Jungwiert, dl. E. Levits, dl. J. Casadevall, dl. M. Voicu,

precum și din domnii H. Petzold, grefier, și P.J. Mahoney, grefier adjunct,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 24 februarie 1998 și la 23 aprilie 1998, pronunță hotărârea de mai jos, adoptată la această din urmă dată:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată cu acest caz de către o persoană de cetățenie română, doamna Elisabeta Vasilescu (reclamanta), și de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia), la 22 și, respectiv, la 28 mai 1997, în termenul de 3 luni prevăzut la **art. 32** alin. 1 și la **art. 47** din convenție. La originea cazului se găsește o plângere (nr. 27.053/95) îndreptată împotriva României și cu care reclamanta sesizase Comisia la 10 februarie 1995 în temeiul **art. 25**.

Plângerea doamnei Vasilescu și cererea Comisiei au drept temei **art. 44** și **art. 48** lit. a) și e) din convenție, astfel cum au fost acestea modificate prin **Protocolul nr. 9**, pe care România l-a ratificat. Ele vizează obținerea unei hotărâri cu privire la respectarea de către România a exigențelor **art. 6** alin. 1 din convenție și ale **art. 1** din Protocolul nr. 1, precum și – în ceea ce privește plângerea în fața Comisiei – ale **art. 8** și **13** din convenție.

2. Răspunzând invitației făcute în conformitate cu **art. 35** alin. 3 lit. d) din Regulamentul B, reclamanta l-a desemnat pe domnul D. Cosma, avocat în Baroul

^{*2)} Notele grefierului:

1. Cazul are nr. 53/1997/837/1.043. Primele două cifre arată poziția din anul introducerii plângerii, ultimele două o așează pe lista cuprinzând cazurile cu care Curtea a fost sesizată și pe lista cuprinzând plângerile inițiale (la Comisie) corespunzătoare.

2. **Regulamentul B**, intrat în vigoare la 2 octombrie 1994, se aplică tuturor cazurilor privind statele legate prin **Protocolul nr. 9**.

București, în calitate de apărător (**art. 31**). Președintele a autorizat folosirea limbii române în procedura scrisă în fața Curții (**art. 28** alin. 3).

3. Camera ce urma să fie constituită era compusă de drept din domnul M. Voicu, judecător ales de cetățenie română (**art. 43** din convenție), și din domnul R. Bernhardt, vicepreședinte al Curții [**art. 21** alin. 4b) din Regulamentul B]. La 3 iulie 1997, în prezența grefierului, președintele Curții, domnul R. Ryssdal, a tras la sorți numele celorlalți 7 membri, respectiv domnii R. Bernhardt, vicepreședinte al Curții [**art. 21** alin. 4b) din Regulamentul B], Thor Vilhjalmsson, A.B. Baka, M.A. Lopes Rocha, D. Gotchev, K. Jungwiert, E. Levits și J. Casadevall (**art. 43** în fine din convenție și **art. 21** alin. 5 din Regulamentul B).

4. În calitate de președinte al Camerei (**art. 21** alin. 6 din Regulamentul B), domnul Bernhardt i-a consultat, prin intermediul grefierului, pe domnul A. Ciobanu-Dordea, agent al Guvernului român (Guvernul), pe avocatul reclamantei și pe doamna G. Thune, delegatul Comisiei, cu privire la organizarea procedurii (**art. 39** alin. 1 și **art. 40**). Conform ordonanței pronunțate în consecință la 16 septembrie 1997, grefierul a primit memoriile reclamantei și Guvernului la 5 și, respectiv, la 8 decembrie 1997, iar mai apoi răspunsurile în replică, la 21 ianuarie și la 17 februarie 1998.

5. La 24 februarie 1998 Camera a decis să nu țină o audiență, nu înainte de a se fi asigurat de îndeplinirea condițiilor cerute de o astfel de derogare de la procedura obișnuită (**art. 27** și **40** din Regulamentul B).

6. La 27 martie 1998 Guvernul a depus la grefă un raport de expertiză, realizat de Muzeul Național de Istorie al României, privitor la aplicarea **art. 50** din convenție în problema prejudiciului material. În replică, reclamanta a prezentat la 14 aprilie observațiile sale scrise cu privire la acest raport.

ÎN FAPT

I. ÎMPREJURĂRILE CAUZEI

7. Doamna Elisabeta Vasilescu, cetățean român, născută în 1897, își are domiciliul în comuna Potlogi, județul Dâmbovița.

8. La 23 iunie 1966 lucrători ai fostei Miliții Argeș, fără a fi în posesia unui mandat, au efectuat o percheziție la domiciliul reclamantei, în cadrul unei cercetări penale declanșate împotriva soțului ei, acuzat pentru săvârșirea infracțiunii de deținere ilegală de obiecte din aur, faptă pedepsită de legislația atunci în vigoare (**Decretul nr. 210/1960**).

Cu această ocazie, ei au confiscat 327 de monede vechi din aur, dintre care cele mai multe erau găurite pentru confecționarea de bijuterii, iar două dintre ele fuseseră transformate în cercei.

9. La 4 iulie 1966 aceste obiecte au fost depuse la Sucursala Argeș a Băncii Naționale a României, ocazie cu care a fost întocmit un proces-verbal.

10. La 8 iulie 1966 conducerea fostei Miliții Argeș a pronunțat o ordonanță de încetare a procesului penal cu privire la soțul reclamantei, finalizând astfel

cercetările, în conformitate cu **art. 261** din vechiul Cod de procedură penală (paragraful 25 de mai jos). S-a constatat că în acest caz fapta nu prezenta gradul de pericol social al unei infracțiuni, dar s-a decis totuși menținerea confiscării obiectelor în cauză.

11. La 24 mai 1990 Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș, la care reclamanta se interesase cu privire la situația acestor bunuri, a informat-o că în arhivele sale nu exista nici un act din care să rezulte că o astfel de măsură a fost dispusă.

12. Ulterior, reclamanta s-a adresat procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție cu o cerere pentru restituirea bunurilor. La 11 octombrie 1990 acesta i-a răspuns că nici o măsură de confiscare sau de percheziție nu fusese dispusă împotriva ei sau soțului ei, nici în 1966 și nici ulterior.

13. În 1991, la o dată neprecizată, Ministerul de Interne i-a confirmat reclamantei că într-adevăr făcuse obiectul unei măsuri de urmărire în 1966 în ceea ce privește obiectele pe care le revendica și că, ulterior, s-a dispus încetarea procesului penal cu privire la soțul său. Se adăuga faptul că măsura de confiscare fusese totuși menținută de către procuratură.

14. În 1991 reclamanta a introdus împotriva Băncii Naționale a României, în calitate de depozitar al monedelor, o acțiune în revendicare cu privire la cele 40 de monede din aur transformate în salbă și la perechea de cercei.

În fața Judecătoriei Găești ea a susținut că aceste obiecte fuseseră confiscate în mod ilegal de către miliție, fără ca o astfel de măsură să fi fost ordonată de către magistratul competent. În sprijinul cererii sale ea a invocat răspunsul procurorului general din 11 octombrie 1990 (paragraful 12 de mai sus).

15. La 21 februarie 1992 judecătoria, bazându-se pe declarațiile martorilor și pe documentele depuse la dosar, a dat câștig de cauză reclamantei și a dispus ca Banca Națională a României să restituie obiectele în cauză. Instanța a constatat totodată că fosta Miliție Argeș confiscase în total 327 de monede din aur aparținând reclamantei.

16. Banca Națională a României, în calitate de pârât, a declarat recurs la Tribunalul Dâmbovița, recurs respins la 7 octombrie 1992. Tribunalul a constatat că, în urma cercetărilor declanșate împotriva soțului reclamantei, a fost pronunțată la 8 iulie 1966 o soluție de încetare a procesului penal și că, în orice caz, nici o dispoziție legală nu interzicea reclamantei să redobândească posesia asupra obiectelor în cauză.

17. În 1993, considerându-se în drept să-i fie restituite în totalitate obiectele confiscate de miliție, reclamanta a solicitat procurorului general să promoveze un recurs extraordinar în fața Curții Supreme de Justiție împotriva Hotărârii din 21 februarie 1992 (paragraful 15 de mai sus și paragraful 27 de mai jos).

18. La 10 iunie 1993 procurorul general a informat-o pe reclamantă că nu intenționează să dea curs acestei cereri. În opinia sa, Hotărârea din 21 februarie 1992 era legală și temeinică.

19. La 19 august 1993 procurorul general i-a indicat reclamantei că, în ipoteza în care nu este mulțumită de deciziile pronunțate în cazul ei, poate exercita noua cale de recurs introdusă prin **Legea nr. 59/1993** de modificare a **Codului de procedură civilă**.

20. Ca urmare, atât reclamanta, cât și Banca Națională a României au declarat recurs la Curtea de Apel Ploiești împotriva Hotărârii din 21 februarie 1992.

Reclamanta a solicitat restituirea tuturor monedelor în litigiu, în timp ce Banca Națională a României a cerut casarea hotărârii anterior pronunțate. Aceasta din urmă susținea că instanțele nu erau competente să se pronunțe în speță, orice plângere împotriva măsurilor de urmărire penală fiind de competența exclusivă a procurorului ierarhic superior, în conformitate cu **art. 275 – 278** din Codul de procedură penală (paragraful 26 de mai jos).

21. Prin Decizia din 22 februarie 1994 Curtea de Apel Ploiești a respins cele două recursuri. În ceea ce privește acțiunea reclamantei, s-a arătat că ea își limitase inițial pretențiile la 40 de monede și o pereche de cercei din aur și că, în consecință, ea nu și le mai putea modifica în recurs.

În ceea ce privește banca pârâtă, instanța a subliniat că s-a pronunțat o soluție de încetare a procesului penal în ceea ce îl privește pe soțul reclamantei. Ea constată în plus că procurorul general nu a dat curs cererii de restituire formulate de către reclamantă, mulțumindu-se să o îndrepte către instanța de judecată. În ceea ce privește acuzația de deținere ilegală de obiecte din aur, Curtea a răspuns că măsura de confiscare luată de miliție nu avea nici o bază legală și că deci instanțele dispuseseră în mod corect restituirea. Această decizie a devenit definitivă și irevocabilă.

22. În 1994 procurorul general a declarat, în conformitate cu **art. 330** din Codul de procedură civilă (paragraful 27 de mai jos), un recurs în anulare în fața Curții Supreme de Justiție împotriva hotărârilor din 21 februarie și 7 octombrie 1992, precum și împotriva Deciziei din 22 februarie 1994.

În memoriul său el a reluat argumentul conform căruia, pronunțându-se în acest caz, instanțele civile și-au depășit competența materială, încălcând astfel competența procurorului, exclusivă în materie (paragraful 26 de mai jos). În consecință, a solicitat trimiterea cazului în fața autorității competente.

Pe de altă parte, reclamanta a invocat încălcarea **art. 21** din Constituție, articol ce garantează accesul liber la justiție (paragraful 24 de mai jos), și a cerut respingerea recursului în anulare.

23. La 20 octombrie 1994 Curtea Supremă de Justiție a admis cererea procurorului general și a casat toate hotărârile în cauză, considerând că, în conformitate cu **art. 275** din Codul de procedură penală, Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș era singurul competent să soluționeze cererea reclamantei ce avea ca obiect restituirea bunurilor în cauză.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

A. Constituția

24. **Articolul 21** din Constituție prevede:

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.“

B. Codul de procedură penală

25. Dispozițiile aplicabile din Codul de procedură penală înainte de reforma judiciară din 1 ianuarie 1969 prevedeau:

ART. 115 ALIN. 4*³⁾

„Obiectele din metale sau pietre prețioase (...) vor fi depuse în 48 de ore la cea mai apropiată unitate a Băncii de Stat (...)“

ART. 187*⁴⁾

„Organele de cercetare penală au însă nevoie de încuviințarea procurorului pentru efectuarea următoarelor acte de urmărire penală:

a) efectuarea perchezițiilor domiciliare, cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante;

(...)

Încuviințarea se dă numai în scris și pe baza ordonanței motivate prin care organul de cercetare dispune efectuarea actului de urmărire penală.“

ART. 261*⁵⁾

„Dacă în urma efectuării actelor de urmărire penală se stabilește că există vreo cauză de împiedicare a pornirii sau continuării procesului penal, organul de urmărire încetează procesul penal, clasând cauza.

(...)

Încetarea procesului penal se face printr-o ordonanță motivată (...)“

26. În noua lor versiune, astfel cum a fost adoptată prin **Legea din 12 noiembrie 1968**, intrată în vigoare la 1 ianuarie 1969, dispozițiile aplicabile ale **Codului de procedură penală** prevăd următoarele:

ART. 168

„În contra măsurii asigurătorii luate (...) învinuitul sau inculpatul (...) se pot plânga organului de cercetare penală care a dispus luarea măsurii ori procurorului care supraveghează cercetarea penală, până la sesizarea instanței de judecată, după care plângerea se adresează acelei instanțe.

^{*3)} În realitate este vorba de alin. 4 al art. 1151 din Codul de procedură penală – nota traducătorului.

^{*4)} În realitate este vorba de alin. 2 al **art. 187¹** și de alin. 1 al **art. 187²** – nota traducătorului.

^{*5)} În realitate este vorba de **art. 261⁷** din Codul de procedură penală – nota traducătorului.

(...)

După soluționarea definitivă a procesului penal, dacă nu s-a făcut plângere împotriva aducerii la îndeplinire a măsurii asigurătorii, se poate face contestație potrivit legii civile.“

ART. 169

„(...) Orice altă persoană care pretinde un drept asupra lucrurilor ridicate poate cere, potrivit dispozițiilor **art. 168**, stabilirea acestui drept și restituirea.“

ART. 220

„Când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de urmărire penală nu este dată cu respectarea dispozițiilor legale, o infirmă motivat.“

ART. 275

„Orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin acestea s-a adus o vătămare intereselor sale legitime.

(...)

Plângerea se adresează procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală și se depune fie direct la acesta, fie la organul de cercetare penală (...).“

C. Codul de procedură civilă

27. Articolele aplicabile din **Codul de procedură civilă**, astfel cum a fost modificat prin **Legea nr. 59/1993**, prevăd:

ART. 330

„Procurorul general, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, poate ataca cu recurs în anulare, la Curtea Supremă de Justiție, hotărârile judecătorești irevocabile pentru următoarele motive:

1. când instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești;

(...)“

ART. 399

„Orice executare silită se poate contesta de cei interesați sau vătămăți prin executare.“

ART. 400

„Toate contestațiile care s-ar ridica asupra executării silite sau între părți sau de către cei de-al treilea interesați, privitoare la înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului hotărârii ce se execută, se vor îndrepta la instanța care a încuviințat titlul executor (...).“

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

28. Doamna Elisabeta Vasilescu a sesizat Comisia la 10 februarie 1995, pretinzând că percheziția făcută la domiciliul său și confiscarea bunurilor sale au încălcat **art. 8** din convenție. Totodată ea a susținut că, nerespectând exigențele **art. 6** alin. 1 din convenție și ale **art. 1** din Protocolul nr. 1, Curtea Supremă de Justiție a lipsit-o de dreptul de acces la un tribunal care să îi permită redobândirea posesiei asupra acestor bunuri.

29. La 7 martie 1996 Comisia a reținut plângerea (nr. 27.053/95) cu privire la 40 de monede și la o pereche de cercei din aur.

În raportul întocmit la 17 aprilie 1997 (**art. 31**) ea exprimă opinia că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție (unanimitate) și a **art. 1** din Protocolul nr. 1 (28 de voturi contra 1) și că nu este cazul să se examineze plângerea cu privire la **art. 8** din convenție (28 de voturi contra 1).

CONCLUZIILE PREZENTATE ÎN FAȚA CURȚII

30. Reclamanta a rugat Curtea să constate că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție, considerat izolat sau coroborat cu **art. 13**, a **art. 8**, precum și a **art. 1** din Protocolul nr. 1. Ea cere obligarea statului român la restituirea celor 40 de monede și a perechii de cercei din aur sau, în caz contrar, să-i fie acordată o despăgubire echitabilă în temeiul **art. 50**.

31. Guvernul a invitat Curtea să declare că decizia în litigiu a Curții Supreme de Justiție nu a adus atingere drepturilor garantate de articolele invocate.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA INVOCATĂ A **ART. 6** ALIN. 1 DIN CONVENȚIE

32. Doamna Vasilescu se plânge că i s-a adus atingere dreptului de acces la un tribunal care să se pronunțe asupra acțiunii în revendicare a monedelor din aur în cauză. Ea invocă **art. 6** alin. 1 din convenție, care dispune după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...) de către o instanță (...), care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...).“

Guvernul combate această susținere în timp ce Comisia subscrie la ea.

A. Cu privire la excepția preliminară a Guvernului

33. Guvernul susține că, în afara acțiunii în revendicare pe care a introdus-o în fața instanțelor civile, doamna Vasilescu dispunea de trei căi de recurs pentru a ataca actele organului de urmărire penală, criticate acum în fața Curții.

Reclamanta ar fi putut, pe de o parte, să sesizeze procurorul însărcinat cu supravegherea urmăririi penale, în conformitate cu **art. 275 – 278** din Codul de procedură penală, și, pe de altă parte, să se adreseze procurorului în temeiul

art. 218 – 220 din acest cod. În sfârșit ar fi putut să ceară restituirea bunurilor sale în temeiul **art. 168 și 169** din același cod (paragraful 26 de mai sus).

34. Curtea consideră că aceste observații reprezintă o excepție de neepuizare a căilor de recurs interne, excepție ce nu a fost ridicată în fața Comisiei și, din această cauză, operează decăderea (a se vedea, printre multe altele, Hotărârea Sakik și alții împotriva Turciei din 26 noiembrie 1997, Recueil des arrêts et decisions 1997 – VII, p. 2.624, paragraful 48).

B. Cu privire la temeinicia plângerii

35. Doamna Vasilescu susține că examinarea cererii sale de restituire a bunurilor confiscate de către fosta Miliție Argeș ar reveni, având în vedere însuși obiectul litigiului, în competența instanțelor civile.

Pretențiile sale ar fi fost recunoscute ca întemeiate, mai întâi prin Hotărârea de restituire din 21 februarie 1992 a Judecătoriei Găești, apoi prin decizia Tribunalului Dâmbovița și, în sfârșit, prin cea a Curții de Apel Ploiești.

Or, anulând amintitele hotărâri, cu motivarea că instanțele civile ar fi încălcat competența exclusivă a procurorului, Curtea Supremă de Justiție ar fi lipsit-o de dreptul de a-și vedea cauza examinată de către un tribunal.

36. Guvernul nu contestă dreptul de proprietate al doamnei Vasilescu asupra monedelor în litigiu. El susține că Decizia pronunțată la 20 octombrie 1994 de către Curtea Supremă de Justiție se întemeiază pe o interpretare greșită a dreptului român, întrucât în acest caz instanțele civile erau competente să se pronunțe asupra cererii reclamantei.

Dacă decizia Curții Supreme de Justiție ar putea fi considerată ca o limitare a dreptului de acces la un tribunal, aceasta nu aduce totuși atingere substanței acestui drept, în măsura în care reclamanta păstrează posibilitatea de a folosi trei căi de atac distincte, dintre care și cea prevăzută la **art. 168 și 169** din Codul de procedură penală (paragraful 33 din mai sus).

37. Comisia contestă susținerea Guvernului și consideră că regulile de procedură din dreptul român, așa cum au fost ele interpretate și aplicate de către Curtea Supremă de Justiție, au avut drept consecință faptul că nici o instanță nu era în fapt competentă să se pronunțe asupra cererii reclamantei.

38. Curtea observă că, sesizată cu judecarea recursului în anulare, pe care, în temeiul **art. 330** din Codul de procedură civilă, îl poate promova doar procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție (ăprocurorul general“), Curtea Supremă de Justiție a anulat la 20 octombrie 1994 toate hotărârile pronunțate de instanțele civile care fuseseră investite să se pronunțe asupra acțiunii în revendicare a doamnei Vasilescu (paragraful 23 de mai sus). În decizia sa, întemeiată pe **art. 275** din Codul de procedură penală (paragraful 26 de mai sus), Curtea Supremă de Justiție arată că, pronunțându-se în această cauză, aceste instanțe și-au depășit competența ratione materiae. Cerând restituirea monedelor din aur confiscate de fosta miliție, reclamanta ar fi contestat de fapt o

măsură de urmărire penală. De aceea, numai procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș, însărcinat cu urmărirea penală și cu supravegherea organului care a făcut cercetarea, putea decide asupra acestei cereri și nu instanțele civile.

Conform Guvernului, interpretarea regulilor de procedură, făcută de Curtea Supremă de Justiție, este eronată (paragraful 36 de mai sus).

39. Curtea nu consideră că trebuie să soluționeze această problemă de drept român (a se vedea printre altele, *mutatis mutandis*, Hotărârea Sakik și alții precitată, & 53). Rolul său se limitează în fapt la a verifica dacă, în acest caz, doamna Vasilescu a avut acces la justiție. În consecință, Curtea își va întemeia examinarea pe dispozițiile dreptului român, astfel cum au fost ele aplicate reclamantei în cazul de față de către Curtea Supremă de Justiție.

În Decizia sa din 20 octombrie 1994 aceasta a considerat că prin acțiunea în revendicare introdusă de către reclamantă se ajungea să se atace o măsură de urmărire penală. În consecință, ea a considerat că această cauză nu intra în competența instanțelor civile și că doar Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș putea să soluționeze această cerere. Totuși este neîndoielnic – și toate părțile sunt de acord – că acțiunea reclamantei intră sub incidența **art. 6** în ceea ce privește raportul juridic de drept civil, atâta vreme cât prin acțiune se cerea restituirea bunurilor de care a fost deposedată reclamanta (paragraful 14 de mai sus).

Curtea arată că doamna Vasilescu s-a adresat deja Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș, apoi procurorului general. Oricare ar fi rezultatul acestor demersuri (paragrafele 11 și 12 de mai sus) și al noilor proceduri care ar putea fi deschise, eventual, la Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș, trebuie, pentru ca **art. 6** să fie respectat, ca autoritățile sesizate să reprezinte un „tribunal“ conform acestui articol. Curtea va verifica dacă această condiție este îndeplinită.

40. Curtea notează că Ministerul Public, care prin efectul **Legii nr. 92 din 4 august 1992** a înlocuit fosta Procuratură, este constituit din magistrați care își exercită toate funcțiile lor sub autoritatea procurorului general. Ministrul justiției își exercită controlul asupra tuturor membrilor Ministerului Public, inclusiv asupra procurorului general.

Chiar dacă exercită, ca în cazul de față, o atribuție de natură contencioasă, procurorul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș acționează în calitate de magistrat al Ministerului Public, subordonat mai întâi procurorului general, apoi ministrului justiției.

41. Curtea amintește că „tribunal“ în sensul **art. 6** alin. 1 este numai un organ care se bucură de plenitudine de jurisdicție, răspunzând unei serii de exigențe, precum independența față de executiv, ca și față de părțile în cauză (a se vedea, printre altele, Hotărârea „Beaumont împotriva Franței din 24 noiembrie 1994, seria A, nr. 296-B, p. 63, paragraful 38). Nu aceasta este și situația procurorilor din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș și nici a procurorului general.

A fost deci încălcat **art. 6** alin. 1.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a **art. 13** din convenție

42. Conform reclamantei, pretinsa lipsă de acces la un tribunal a antrenat și încălcarea **art. 13** din convenție, care este formulat astfel:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute în (...) convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.“

43. Având în vedere constatarea încălcării **art. 6** alin. 1, Curtea nu consideră necesar să se pronunțe asupra acestei cereri, care de altfel nici nu a fost argumentată. Cum dreptul revendicat are un caracter civil, **art. 6** alin. 1 reprezintă *lex specialis* față de **art. 13**, ale cărui garanții sunt absorbite de acesta (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea Brualla Gomez de la Torre împotriva Spaniei din 19 decembrie 1997, Recueil 1997 – VII, & 41).

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 1** DIN PROTOCOLUL NR. 1

44. Criticând consecințele Deciziei din 20 octombrie 1994 a Curții Supreme de Justiție, doamna Vasilescu se consideră și victima încălcării **art. 1** din Protocolul nr. 1 (paragrafele 29 și 30 de mai sus), conform căruia:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.“

Comisia împărtășește acest punct de vedere pe care Guvernul îl respinge.

45. Doamna Vasilescu susține că decizia Curții Supreme de Justiție a avut drept efect faptul că nu a putut să își redobândească bunurile. Ea amintește că instanțele civile au admis cererea sa inițială de restituire a 40 din cele 327 de monede din aur și a unei perechi de cercei, confiscate în 1966. În acest sens, ele au recunoscut dreptul său de proprietate asupra acestor obiecte și au considerat confiscarea lor ca fiind lipsită de orice temei legal.

46. Conform susținerilor Guvernului, succesiunea faptelor demonstrează că lucrătorii fostei miliții au acționat fără autorizarea procurorului competent și că cercetarea penală în discuție era, mai ales din acest motiv, contrară legislației în vigoare la acel moment. El admite că prin confiscare, și ea ilegală, reclamanta a fost deposedată de bunurile cu privire la care titlul său de proprietate nu a fost desființat. Guvernul explică de altfel că, în conformitate cu jurisprudența organelor de la Strasbourg, Sentința dată la 21 februarie 1992 de Judecătoria Găești și rămasă definitivă constituie un „drept“ în sensul **art. 1** din Protocolul

nr. 1. Chiar dacă anularea acestei decizii a antrenat cu certitudine o lipsire de acest „drept“, el fusese totuși, în orice caz, redobândit pe calea unei proceduri viciate de nerespectarea regulilor de competență. De aceea, Curtea Supremă de Justiție nu ar fi făcut decât să constate nelegalitatea care afectează dreptul, indicând reclamantei procedura pe care să o urmeze pentru a-l dobândi în conformitate cu căile legale.

Prin urmare, Curtea Supremă de Justiție nu s-ar fi pronunțat decât asupra aplicării regulilor de competență, fără a atinge substanța însăși a dreptului de proprietate al doamnei Vasilescu. Decizia sa ar fi urmărit deci un scop de utilitate publică și nu ar fi lipsit-o definitiv sau în întregime de bunurile în cauză. Cum reclamanta putea în continuare să își exercite drepturile pe calea indicată de această instanță, justul echilibru care trebuie să existe între interesele sale și interesul general ar fi fost respectat.

47. În ceea ce privește Comisia, aceasta a pus accentul pe faptul că decizia Curții Supreme de Justiție a lipsit-o pe doamna Vasilescu de orice protecție procedurală a dreptului de proprietate. Considerând că lipsirea în fapt de prerogativele dreptului respectiv nu este justificată, ea ajunge la concluzia absenței unui just echilibru între scopul urmărit prin decizie – respectarea regulilor de competență interne – și obligația individuală care a rezultat de aici pentru reclamantă.

48. Curtea constată că la 23 iunie 1966, în cadrul unei cercetări îndreptate împotriva soțului său, lucrători ai fostei miliții au percheziționat fără mandat domiciliul reclamantei, de unde au confiscat 327 de monede din aur. Cercetarea a fost încheiată la 8 iulie 1966, dar obiectele confiscate au fost reținute de fosta Miliție Argeș. Nici nelegalitatea acestei măsuri, nici dreptul de proprietate al reclamantei asupra bunurilor în discuție – recunoscut de altfel de instanțele civile (paragrafele 15, 16 și 21 de mai sus) – nu sunt contestate în fața Curții. Aceasta consideră în consecință că, în sensul **art. 1** din Protocolul nr. 1, reclamanta, care a fost lipsită din 1966 de folosința și de dispoziția bunurilor în discuție, a rămas totuși proprietara lor până astăzi.

49. Fără îndoială, România nu a recunoscut dreptul de recurs individual (**art. 25**) și jurisdicția Curții (**art. 46**) decât la 20 iunie 1994. Totuși Curtea relevă că plângerea reclamantei se referă la o situație continuă, care subzistă și la ora actuală [a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârile Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei din 23 iunie 1993, seria A, nr. 260-B, p. 69, & 40, și Loizidou împotriva Turciei (fond) din 18 decembrie 1996, Recueil 1996 – VI, p. 2.230, & 41]. Ea reține că, de fapt, Curtea Supremă de Justiție a pronunțat decizia la 20 octombrie 1994, adică după 20 iunie 1994.

50. Având în vedere lipsa de temeii legal, recunoscută atât de instanțele naționale (paragraful 48 de mai sus), cât și de Guvern (paragraful 46 de mai sus), continuarea reținerii obiectelor în chestiune nu poate fi calificată nici ca o lipsire de proprietate și nici ca o reglementare a folosinței bunurilor, permise de primul și de al doilea alineat ale **art. 1** din Protocolul nr. 1.

51. Curtea amintește că un impediment de fapt poate încălca convenția la fel ca și un impediment juridic (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea Loizidou, precitată, p. 2.237, & 63).

Întrucât convenția vizează apărarea unor drepturi „concrete și efective“, se impune a se verifica dacă situația criticată echivalează cu o confiscare de fapt (a se vedea, între altele, *mutatis mutandis*, hotărârile Sporong și Lonroth din 23 septembrie 1982, seria A, nr. 52, p. 24, & 63, și Papamichalopoulos și alții, precitată, p. 69, & 42).

52. Pentru a răspunde acestei probleme, caracterul nelegal deja stabilit al confiscării bunurilor reclamantei reprezintă un element decisiv. Mai mult, reclamanta a obținut o hotărâre judecătorească care obligă Banca Națională a României să îi restituie cele 40 de monede din aur și cerceii pe care i-a revendicat (paragraful 15 de mai sus). Totuși această hotărâre, ca și cele care o confirmă au fost anulate de Curtea Supremă de Justiție, în temeiul faptului că instanțele civile au încălcat competența exclusivă a Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș (paragraful 23 de mai sus). Or, doamna Vasilescu a întreprins deja, în 1990, demersuri pe lângă acesta, ca și pe lângă procurorul general, dar acestea nu duseseră nici ele la un rezultat (paragrafele 11 și 12 de mai sus).

53. Curtea apreciază că pierderea dreptului de dispoziție asupra bunurilor în cauză, combinată cu eșuarea încercărilor de până acum făcute în fața autorităților și instanțelor naționale pentru a remedia situația criticată, a antrenat consecințe suficient de grave pentru a permite concluzia că reclamanta a suferit o confiscare în fapt, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea Papamichalopoulos și alții, precitată, p. 70, & 45).

54. În concluzie, a avut loc o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1.

IV. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA INVOCATĂ A **ART. 8** DIN CONVENȚIE

55. În cele din urmă reclamanta susține că percheziția fără mandat făcută la domiciliul său de către miliție, ca și confiscarea monedelor sale din aur, care au fost transformate pentru folosința sa personală, au condus totodată și la încălcarea **art. 8** din convenție, care dispune:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora.“

56. Guvernul a invocat lipsa de competență *ratione temporis* a Curții de a se pronunța asupra acestui capăt de cerere. El susține că incidentul de care se plânge

reclamanta a avut loc la 23 iunie 1966, deci o dată mult anterioară celei la care România a recunoscut competența Curții (**art. 46**), adică 20 iunie 1994.

57. Oricare ar fi răspunsul care ar putea fi dat la întrebarea de a ști dacă Curtea poate examina acest capăt de cerere, Curtea consideră că soluția sa cu privire la **art. 1** din Protocolul nr. 1 (paragrafele 48 – 54 de mai sus) o dispensează de a mai examina cauza și sub aspectul **art. 8**.

V. CU PRIVIRE LA APLICAREA **ART. 50** DIN CONVENȚIE

58. Potrivit **art. 50** din convenție:

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din (...) convenție și dacă dreptul intern al acelei părți nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei decizii sau ale acestei măsuri, prin hotărârea Curții se acordă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.“

În principal, doamna Vasilescu invită Curtea să dispună restituirea bunurilor în cauză sau, în caz contrar, repararea prejudiciului material. Ea lasă la aprecierea instanței evaluarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată.

A. Prejudiciul material

59. Reclamanta solicită, mai întâi, restituirea celor 40 de monede transformate în salbă, ca și restituirea perechii de cercei din aur sau, dacă nu, repararea prejudiciului material. Contestând evaluarea Guvernului, ca și concluziile rapoartelor de expertiză pe care se bazează aceasta (paragraful 60 de mai jos), doamna Vasilescu își evaluează prejudiciul la 30.000 dolari S.U.A., dar lasă Curtea să aprecieze.

60. Pe de altă parte, Guvernul susține că o restituire in rem este imposibilă, pentru că obiectele în cauză nu au putut fi identificate.

El susține, între altele, că în cazul în care Curtea ar ajunge la concluzia unei încălcări a **art. 6** alin. 1, această constatare ar reprezenta prin ea însăși o satisfacție echitabilă suficientă, întrucât nici o legătură de cauzalitate nu a fost stabilită între încălcarea invocată a acestui articol și prejudiciul material invocat.

În ceea ce privește eventualul prejudiciu provocat prin încălcarea **art. 1** din Protocolul nr. 1, Guvernul susține că modul de calcul al reclamantei este lipsit de fundament științific și tehnic. În observațiile sale asupra aplicării **art. 50** el se referă la o expertiză făcută de Banca Națională a României și apreciază că 31.856.648 lei, aproximativ 3.750 dolari S.U.A., constituie o reparație adecvată a prejudiciului suferit de reclamantă. În continuare Guvernul a adus în sprijinul tezei sale un raport de expertiză, efectuat la cererea sa de către Muzeul Național de Istorie al României, care apreciază prejudiciul pretins în funcție de valoarea numismatică.

61. Curtea amintește că, dacă nu pot fi înlăturate consecințele unei încălcări a convenției, **art. 50** o îndrituiește să acorde, dacă este cazul, părții lezate satisfacția

pe care o consideră cea mai potrivită [Hotărârea Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei din 31 octombrie 1995 (**art. 50**), seria A, nr. 330-B, p. 59, & 34].

În speță, restituirea obiectelor în litigiu ar fi pus-o, pe cât posibil, pe reclamantă într-o situație echivalentă celei în care s-ar fi găsit, dacă nu ar fi avut loc încălcarea **art. 1** din Protocolul nr. 1 (ibidem, p. 60, & 38). Or, Guvernul explică faptul că este imposibil să se procedeze la o astfel de restituire (paragraful 60).

În aceste condiții Curtea, hotărând în echitate, pe baza informațiilor care i-au fost furnizate, acordă reclamantei 60.000 franci francezi, cu titlu de prejudiciu material, sumă convertibilă în lei la cursul de schimb de la data plății.

B. Prejudiciul moral

62. Reclamanta pretinde, între altele, fără să indice cuantumul, o despăgubire pentru repararea prejudiciului moral cauzat de comportamentul autorităților și al instanțelor naționale.

63. Guvernul nu formulează observații în această problemă.

64. Curtea nu exclude faptul că reclamanta, deposedată de bunurile sale timp de peste 30 de ani, a suportat din această cauză anumite suferințe. Doamna Vasilescu a suferit deci un prejudiciu moral pentru care Curtea, pronunțându-se în echitate, după cum cere **art. 50**, îi acordă o despăgubire de 30.000 franci francezi. Această sumă trebuie transformată în lei la cursul de schimb de la data plății.

C. Cheltuieli de judecată

65. Reclamanta cere, de asemenea, restituirea cheltuielilor de judecată, a căror evaluare o lasă la aprecierea Curții. Guvernul nu se opune acestei cereri.

66. În conformitate cu jurisprudența sa, Curtea poate dispune restituirea cheltuielilor de judecată care, în mod real și necesar, au fost suportate pentru a împiedica sau a repara în dreptul intern o încălcare a convenției, cheltuieli al căror cuantum să poată fi stabilit atât de comisie, cât și de Curte; de altfel, cuantumul acestor cheltuieli trebuie să fie rezonabil (a se vedea, între altele, Hotărârea Demicoli împotriva Maltei din 27 august 1991, seria A, nr. 210, p. 20, & 49).

Hotărând în echitate, Curtea acordă reclamantei 10.000 franci francezi cu acest titlu, din care se deduce suma de 4.815 franci francezi^{*6)}, primită de la Consiliul Europei cu titlu de asistență juridică. Restul sumei se va transforma în lei, la cursul de schimb de la data plății.

D. Dobânzi

67. Curtea consideră potrivit să se rețină rata dobânzii legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei decizii, respectiv 3,36% pe an.

^{*6)} Versiunea în limba engleză a hotărârii menționează că T.V.A. este inclusă în această sumă.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Respinge excepția preliminară a Guvernului.
2. Hotărăște că a fost încălcat **art. 6** din convenție.
3. Hotărăște că a fost încălcat **art. 1** din Protocolul nr. 1.
4. Hotărăște că nu se impune examinarea cererilor întemeiate pe **art. 8 și 13** din convenție.
5. Hotărăște:
 - a) că statul pârât trebuie să achite reclamantei, în termen de 3 luni, următoarele sume, în echivalentul în lei la cursul de schimb de la data plății:
 - (i) 60.000 (șaizeci mii) franci francezi pentru prejudiciul material;
 - (ii) 30.000 (treizeci mii) franci francezi pentru prejudiciul moral;
 - (iii) 5.185 (cinci mii una sută optzeci și cinci) franci francezi pentru cheltuieli de judecată;
 - b) că sumele vor fi majorate cu o dobândă de 3,36% pe an, începând de la data expirării acestui termen și până la plata efectivă.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg, la 22 mai 1998.

Rudolf Bernhardt,

președinte

Herbert Petzold,

grefier

ANEXA 1

OPINIA COMISIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

(formulată în cadrul Raportului Comisiei^{*1})
din 17 aprilie 1997)

[Comisia a avut următoarea alcătuire:

dl. S. Trechsel, președinte, dna. G.H. Thune, dna. J. Liddy, dl. E. Busuttil, dl. Gaukur Jorundsson, dl. A.S. Gozubuyuk, dl. A. Wettzel, dl. J.-C. Soyser, dl. H. Danelius, dl. F. Martinez, dl. C.L. Rozakis, dl. L. Loucaides, dl. J.-C. Geus, dl. M.P. Pellonpaa, dl. M.A. Nowicky, dl. I. Cabral Barreto, dl. B. Conforti, dl. I. Bekes, dl. J. Mucha, dl. D. Svaby, dl. G. Ress, dl. A. Perenic, dl. C. Bîrsan, dl. K. Herndl, dl. E. Bieliunas, dl. E.A. Alkema, dl. M. Vila Amigo, dna. M. Hion, dl. R. Nicolini și dl. H.C. Kruger, secretar].

^{*1}) Opinia se referă la unele paragrafe anterioare din Raportul Comisiei, al cărui text integral poate fi obținut la secretariatul comisiei.

A. Capete de cerere declarate admisibile

41. Comisia a declarat admisibile capetele de cerere ale reclamantei, prin care aceasta a invocat faptul că i s-a refuzat accesul la instanță și că i-a fost încălcat dreptul la respectarea bunurilor proprii și a vieții private.

B. Puncte în discuție

42. Punctele în discuție sunt următoarele:

– Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 octombrie 1994, prin care s-a stabilit că instanțele nu au competența de a dispune restituirea bunurilor, a privat-o pe reclamantă de dreptul de acces la o instanță care să statueze asupra drepturilor sale cu caracter civil, drept garantat de **art. 6** alin. 1 din convenție?

– anularea Hotărârii din 22 februarie 1994, care dispunea restituirea bunurilor către reclamantă, a constituit o încălcare a dreptului său la respectarea bunurilor proprii, garantat de **art. 1** din Protocolul nr. 1 adițional la convenție?

– anularea Hotărârii din 22 februarie 1994, care dispunea restituirea bunurilor către reclamantă, a adus atingere dreptului său la respectarea vieții private, în sensul **art. 8** din convenție?

C. Cu privire la încălcarea art. 6 alin. 1 din convenție

43. Articolul 6 alineatul 1 din convenție dispune:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil, a cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...).“

44. Reclamanta consideră că Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 octombrie 1994, care anulează hotărârile anterioare, a lipsit-o de dreptul de acces la o instanță. A arătat că, stabilind că instanțele judiciare nu au competența de a dispune restituirea bunurilor confiscate în timpul unei proceduri penale, Curtea Supremă de Justiție a încălcat **art. 21** din Constituție, care garantează dreptul nelimitat de acces la o instanță. A mai adăugat faptul că procedura pe care a inițiat-o în fața instanțelor interne avea ca obiect o acțiune în revendicare, în contradictoriu cu Banca Națională a României, acțiune întemeiată pe dispozițiile Codului civil, nefiind nicidecum o contestare a deposedării din 1966.

45. Guvernul a susținut faptul că executarea unei hotărâri judecătorești poate fi contestată în dreptul românesc pe calea contestației la executare, prevăzută la **art. 400** din Codul de procedură civilă și la **art. 42** din Decretul nr. 221/1960 cu privire la executarea confiscării. Conform opiniei exprimate de Guvern, modalitatea în care a avut loc confiscarea bunurilor reclamantei atrăgea competența instanțelor de judecată. Reclamanta, care nu contestase confiscarea în momentul în care aceasta a fost executată, nu poate pretinde dreptul perpetuu de acces la instanță. În sfârșit, Guvernul consideră că hotărârea Curții Supreme de Justiție nu avea drept scop privarea reclamantei de dreptul său de acces la

instanță, urmărind pur și simplu limitarea exercitării procedurale a acestui drept pentru a proteja niște raporturi juridice deja create.

46. Comisia reamintește că în Hotărârea sa Golder împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, Curtea a declarat că **art. 6** alin. 1 din convenție „consacră (...) <<dreptul la instanță>>, în cadrul căruia dreptul de acces, adică dreptul de a sesiza instanța în materie civilă, nu constituie decât un aspect (...)” (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18, p. 18, paragraful 36). Dreptul la instanță poate fi invocat de către orice persoană care are motive serioase să considere ilegală o ingerință în exercitarea unuia dintre drepturile sale cu caracter civil sau de către oricine dorește ca o instanță să statueze asupra înșăși existenței unui drept cu caracter civil (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Le Compte, Van Leuven și De Meyere împotriva Belgiei din 23 iunie 1981, seria A, nr. 43, p. 22 paragraful 49 in fine). Litigiul sau conflictul trebuie să fie „real” și „serios” (a se vedea Curtea Europeană, Hotărârea Benthem împotriva Țărilor de Jos din 23 octombrie 1985, seria A, nr. 97, p. 14, paragraful 32).

Dreptul de acces la instanță nu este absolut; el poate fi supus unor limitări în mod implicit admise, întrucât „cere prin înseși natura sa o reglementare din partea statului, reglementare putând varia în timp și în spațiu în funcție de nevoile și de resursele comunității și ale indivizilor” (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Ashingdane împotriva Regatului Unit al Marii Britanii din 28 mai 1985, seria A, nr. 93, p. 24, paragraful 57). Elaborând o astfel de reglementare, statele contractante se bucură de o anume marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările aplicate nu pot restrânge accesul deschis individului într-un mod în care sau până într-atât încât dreptul respectiv să fie încălcat în înșăși substanța sa (hotărârile Golder și Ashingdane, precitate, ibidem).

47. Conform unei jurisprudențe constante dreptul de proprietate este un drept cu caracter civil în sensul **art. 6** alin. 1 din convenție (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Sporong și Lonnroth împotriva Suediei din 23 septembrie 1982, seria A, nr. 52, p. 29, paragraful 79).

48. Comisia observă că reclamanta a introdus o acțiune în revendicare, urmărind obținerea unei hotărâri care să îi recunoască dreptul de proprietate asupra monedelor din aur care se găsesc în posesia Băncii Naționale a României. Comisia conchide că plângerea reclamantei se referea la un drept cu caracter civil în sensul **art. 6** alin. 1 din convenție.

49. Comisia mai apreciază că litigiul era „real” și „serios” și subliniază, în special, argumentele reclamantei conform cărora procurorul, singurul care avea autoritatea de a dispune o confiscare, a afirmat că nu a luat niciodată această măsură împotriva reclamantei ori a familiei sale.

50. Trebuie deci stabilit dacă decizia Curții Supreme de Justiție a lipsit-o pe reclamantă de posibilitatea de a supune litigiul privind posesia monedelor sale din aur discuției unei „instanțe” care să îndeplinească condițiile prevăzute la **art. 6** alin. 1 din convenție. Comisia observă că reclamanta este proprietara monedelor

din aur, ceea ce Guvernul nu contestă, și că aceasta a încercat să obțină restituirea lor mai întâi printr-o cerere adresată procurorului care și-a declinat competența de a o examina, pe motivul că el nu ordonase niciodată confiscarea. În aceste împrejurări reclamanta a adresat o cerere instanțelor civile care, în procedura ordinară, i-au dat reclamantei câștig de cauză. Cu toate acestea, în cadrul unui recurs în anulare Curtea Supremă de Justiție a declarat ulterior că tribunalele civile nu aveau competența de a lua cunoștință de cererea reclamantei pe motivul că numai procurorul deținea autoritatea în materie.

51. Comisia observă că anularea se referea la ansamblul unei proceduri judiciare care s-a finalizat printr-o decizie ce dobândise autoritatea lucrului judecat. Ea consideră că o astfel de anulare, care, așa cum o arată **art. 330** din Codul de procedură civilă, poate interveni oricând în timp, ar putea aduce atingere principiului autorității lucrului judecat și, prin aceasta, dreptului la un proces echitabil, prevăzut de **art. 6** din convenție.

52. Cu toate acestea, Comisia nu consideră necesar să examineze dacă a avut loc o încălcare a **art. 6** din convenție în virtutea nerespectării principiului securității juridice, întrucât hotărârea Curții Supreme de Justiție se dovedește incompatibilă în alte privințe cu **art. 6** din convenție.

53. Comisia observă că acest refuz era motivat de grija de a face să fie respectate normele de procedură în vigoare, considerație care ar putea trece drept legitimă în sine.

54. Cu toate acestea, în speță, aplicarea normelor de procedură, așa cum au fost ele interpretate de Curtea Supremă de Justiție, a condus la constatarea că nici o instanță judiciară nu are competența de a se pronunța asupra unei cereri precum cea a reclamantei. Or, această cerere era o revendicare de drepturi civile pentru care trebuia deschisă o cale judiciară.

55. În aceste împrejurări Comisia apreciază că, procedând în acest mod, Curtea Supremă de Justiție a încălcat prin hotărârea sa însăși substanța dreptului de acces la instanță în sensul **art. 6** din convenție.

56. Rezultă că reclamanta a fost lipsită de către Curtea Supremă de Justiție de o procedură care să corespundă cerințelor **art. 6** alin. 1 din convenție, pentru recunoașterea drepturilor sale cu caracter civil.

CONCLUZIE:

57. Comisia conchide în unanimitate că în speță a avut loc o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție.

D. Cu privire la încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție

58. Reclamanta consideră că a existat o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 la convenție, care dispune:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică

și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.“

59. Reclamanta susține că Banca Națională a României deține piesele din aur fără nici un titlu valabil. Cu privire la aceasta a subliniat faptul că hotărârile pronunțate în cadrul acțiunii în revendicare, printre care și Hotărârea definitivă din 22 februarie 1994, au obligat Banca Națională a României să îi înapoieze acele monede. Totuși, prin recursul în anulare Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârile respective, aducând astfel atingere dreptului său de proprietate.

60. Guvernul nu neagă existența unui drept de proprietate al reclamantei, ci afirmă că aceasta nu a ales procedura adecvată pentru a obține restituirea bunurilor. El arată că soțul reclamantei a făcut în 1966 obiectul urmăririi penale pentru deținere ilegală de obiecte din aur, ceea ce presupune o faptă comisivă, în ciuda soluției pronunțate ulterior. Guvernul subliniază că soțul reclamantei avea posibilitatea, pe de o parte, să conteste hotărârea de încetare a urmăririi, ceea ce el nu a făcut, exprimându-și astfel acordul în privința soluției adoptate, iar pe de altă parte, să conteste măsura de confiscare specială ordonată de procuror pe calea contestării executării, nici această posibilitate nefiind folosită. Guvernul conchide că reclamanta, care a rămas inactivă timp de 26 de ani, nu putea să se prevaleze de dreptul său de acces la instanță pentru a obține recunoașterea ilegalității confiscării și restituirea bunurilor.

61. Comisia arată că este de necontestat faptul că piesele sunt proprietatea reclamantei.

62. Totuși, Hotărârea definitivă a Curții de Apel Ploiești din 22 februarie 1994, care dispune restituirea bunurilor, confirmând în acest mod dreptul de proprietate al reclamantei, a fost anulată prin Hotărârea Curții Supreme de Justiție din 20 octombrie 1994.

63. Reclamanta a fost în acest fel lipsită de orice protecție procedurală a dreptului său de proprietate. Prin aceasta ea a fost pusă în imposibilitate de a-și recupera bunurile. Conform opiniei Comisiei, atingerea adusă dreptului de proprietate al reclamantei semnifică o „lipsire“ de proprietate în sensul celei de-a doua fraze a primului alineat al **art. 1** din Protocolul nr. 1.

64. Pentru a fi conformă **art. 1** din Protocolul nr. 1 lipsirea de proprietate nu poate interveni decât „pentru o cauză de utilitate publică“ și „în condițiile prevăzute de lege“. În plus, trebuie menținut un just echilibru între mijloacele folosite și scopul urmărit (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Sporong și Lonroth, precitată, p. 26, paragraful 69, Hotărârea Lithgow și alții împotriva Regatului Unit al Marii Britanii din 8 iulie 1986, seria A nr. 102, p. 50, paragraful 120). Echilibrul necesar lipsește, dacă persoana vizată a suportat o

povară individuală care este excesivă (a se vedea hotărârile precitate Sporong și Lonroth, p. 28, paragraful 73, și Lithgow și alții, p. 50, paragraful 120).

65. Comisia reamintește că lipsirea de proprietate fără plata unei indemnizații rezonabile și proporționale cu valoarea sa ar constitui în mod normal o încălcare excesivă; lipsa totală a unei indemnizații nu poate fi justificată din punct de vedere al **art. 1** decât în împrejurări excepționale (a se vedea, între altele, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Sfintele mănăstiri împotriva Greciei din 9 decembrie 1994, seria A, nr. 301-A, p. 35, paragraful 71).

66. Comisia observă că în speță hotărârea Curții Supreme de Justiție era motivată prin respectarea unor norme de procedură, mai precis a **art. 275** din Codul de procedură penală, care îi permitea reclamantei doar posibilitatea de a sesiza procurorul. Or, această hotărâre a intervenit după ce procurorul a refuzat să își recunoască competența în examinarea cererii reclamantei.

67. Comisia consideră că nu a fost invocată nici o justificare a situației create de hotărârea Curții Supreme de Justiție. Ea arată în special că nici autoritățile naționale și nici Guvernul nu au invocat nici cea mai mică justificare materială a acestei lipsiri de proprietate. În plus, Comisia observă că reclamantei nu i s-a acordat nici o despăgubire bănească pentru lipsirea de proprietate a cărei victimă a fost.

68. În aceste împrejurări Comisia apreciază că echilibrul care trebuie să existe între cerințele de interes general și imperativele drepturilor fundamentale ale reclamantei a fost rupt în detrimentul acesteia și că lipsirea de proprietate suferită de reclamantă a încălcat **art. 1** din Protocolul nr. 1.

E. Concluzie

69. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că a avut loc în speță o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 la convenție.

F. Cu privire la încălcarea art. 8 din convenție

70. În plângerea sa reclamanta a susținut că prin anularea Hotărârii din 22 februarie 1994 s-a produs și o încălcare a **art. 8** din convenție și, prin urmare, a dreptului la viața privată.

71. Având în vedere concluzia la care a ajuns cu privire la **art. 1** din Protocolul nr. 1 la convenție, Comisia nu consideră necesar să mai examineze cauza și din punct de vedere al **art. 8** din convenție.

CONCLUZIE:

72. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că nu este nevoie să se examineze dacă în speță a avut loc o încălcare a **art. 8** din convenție.

G. Recapitulare

73. Comisia concluzionează, în unanimitate, că a existat în speță o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție (paragraful 57).

74. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că a existat în speță o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 la convenție (paragraful 69).

75. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că nu este nevoie să se examineze dacă în speță a avut loc o încălcare a **art. 8** din convenție (paragraful 72).

S. Trechsel,
președintele Comisiei
H. C. Kruger,
secretarul Comisiei

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI MARTINEZ

Am votat împreună cu majoritatea pentru încălcarea **art. 6** alin. 1 din convenție. Cu toate acestea, nu împărtășesc opinia colegilor mei atunci când aceștia concluzionează că a existat și o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 la convenție.

Pentru majoritate, Hotărârea din 22 octombrie 1994 a Curții Supreme de Justiție (din România) înseamnă o lipsire a reclamantei de bunurile sale. Eu, personal, nu împărtășesc acest punct de vedere.

Este o hotărâre care se pronunță pur și simplu cu privire la competența instanțelor de judecată, fără ca prin aceasta să se ia în discuție vreun drept material al reclamantei.

Reclamanta, care se pretinde proprietară, s-a adresat instanțelor judecătorești pentru a intra în „posesie“, iar cea mai înaltă instanță judecătorească, Curtea Supremă de Justiție, sesizată în mod legal, s-a mărginit să afirme că instanțele judecătorești nu erau competente *ratione materiae* să se pronunțe, competența în speță aparținând procurorului.

Aceasta contravine **art. 6** alin. 1 din convenție. Reclamanta avea dreptul ca o „instanță“ să decidă asupra drepturilor sale cu caracter civil, iar procurorul nu este „instanță“ la care se referă convenția. Or, Curtea Supremă de Justiție, pronunțându-se așa cum a făcut-o, nu a afectat în nici un fel dreptul reclamantei la respectarea bunurilor sale. Din punctul meu de vedere **art. 1** din Protocolul nr. 1 la convenție nu ridică nici o problemă deosebită.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA¹

din 23 septembrie 1998

în cauza Petra împotriva României

(Cererea nr. 115/1997/899/1111)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 637 din 27 decembrie 1999

SUMAR

Hotărâre pronunțată de o Cameră

România – controlul corespondenței unui deținut cu Comisia Europeană pentru Drepturile Omului

I. ARTICOLUL 8 DIN CONVENȚIE

A. Obiectul litigiului

Prin cererea ce face obiectul de analiză al Curții, reclamantul invocă încălcarea dreptului său de corespondență cu Comisia, cu familia și cu autoritățile naționale.

Competența *ratione materiae* a Curții se exercită în limitele deciziei Comisiei privind admisibilitatea unei plângeri, or, Comisia a opinat că a avut loc o încălcare a **art. 8** prin faptul că a fost deschisă și întârziată corespondența dintre reclamant și Comisie.

Dosarul cauzei nu conține nici o scrisoare adresată de reclamant familiei sale sau autorităților din țara sa, care să fie interceptată și controlată de autoritățile penitenciarului.

Curtea consideră că nu trebuie să ia în discuție aceste capete de cerere.

B. Respectarea art. 8

Recapitularea jurisprudenței Curții

¹ Nota traducătorului.

Versiunile originale sunt în limbile franceză și engleză.

Întrucât versiunile în limbile franceză și engleză folosesc inconsecvent denumirile unor instituții și funcții, traducerea a fost adaptată, folosindu-se numai denumirile valabile astăzi, cu excepția cazurilor expres indicate. În ceea ce privește actele procedurale, terminologia traducerii s-a supus regulilor intertemporale.

Dispoziții interne aplicabile în materia controlului corespondenței deținuților: Legea nr. 23/1969 lasă prea multă libertate de decizie autorităților naționale. Controlul corespondenței pare a fi automat, independent de orice decizie a vreunei autorități judecătorești și nesupus căilor de atac.

Regulamentul de aplicare: nepublicat, reclamantul nu a putut lua cunoștință de el.

Guvernul nu contestă concluziile Comisiei: dreptul intern nu corespunde cerinței de accesibilitate, impusă de **art. 8** alin. 2 din convenție, și nu indică destul de clar întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților.

Reclamantul nu s-a bucurat de protecția minimă cerută de preeminența dreptului într-o societate democratică. Îngrădirea criticată nu este prevăzută de lege.

Curtea nu consideră că este necesar să verifice în cauză respectarea celorlalte cerințe ale alin. 2 al **art. 8**.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

II. ARTICOLUL 25 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

Recapitularea jurisprudenței Curții

Reclamantul a afirmat în fața Comisiei că a fost amenințat de două ori de către autoritățile penitenciarului atunci când a cerut să scrie Comisiei – afirmații nedezmințite de către Guvernul pârât.

Curtea apreciază că această împrejurare constituie o formă de presiune ilegală și inacceptabilă, care a îngrădit dreptul la recurs individual.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

III. ARTICOLUL 50 DIN CONVENȚIE

A. Daune morale

Acordarea unei anumite sume

B. Cheltuieli de judecată

Absența cererii de restituire a acestora

Concluzie: Statul pârât trebuie să plătească reclamantului o anumită sumă cu titlu de daune morale (unanimitate).

REFERINȚE LA JURISPRUDENȚA CURȚII

25 martie 1983, Silver și alții împotriva Regatului Unit; 25 martie 1992, Campbell împotriva Regatului Unit; 15 noiembrie 1996, Calogero Diana împotriva Italiei; 19 februarie 1998, Guerra și alții împotriva Italiei; 25 mai 1998, Kurt împotriva Turciei.

În cazul Petra împotriva României^{*2)},

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită, conform **art. 43** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția) și dispozițiilor aplicabile ale Regulamentului său B^{*3)}, într-un complet de judecată alcătuit din judecătorii menționați mai jos:

Dl. R. Bernhardt, președinte, dl. L.-E. Pettiti, dl. A. Spielmann, dl. N. Valticos, Sir John Freeland, dl. G. Mifsud Bonnici, dl. P. Kuris, dl. M. Voicu, dl. V. Toumanov, judecători, precum și din dl. H. Petzold, greșier și dl. P.J. Mahoney, greșier adjunct,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 23 mai și la 24 august 1998, pronunță hotărârea următoare, adoptată la 24 august 1998.

PROCEDURA

1. Cauza a fost deferită Curții de către Comisia Europeană pentru Drepturile Omului (Comisia) la 15 decembrie 1997, apoi la 21 ianuarie 1998 de către domnul Ioan Petra (reclamantul), cetățean român, în interiorul termenului de 3 luni prevăzut la **art. 32** alin. 1 și la **art. 47** din convenție. La originea cauzei se află o plângere (nr. 27.273/95) îndreptată împotriva României, prin care reclamantul sesizase Comisia la 19 noiembrie 1994 în temeiul **art. 25**.

Cererea Comisiei face trimitere la **art. 44** și **48**, precum și la declarația română prin care se recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (**art. 46**). Plângerea reclamantului face trimitere la **art. 44** și **48** din convenție, așa cum au fost modificate prin **Protocolul nr. 9** pe care România l-a ratificat. Ele au ca obiect obținerea unei decizii care să stabilească dacă situația de fapt din cauză demonstrează o încălcare de către statul pârât a cerințelor **art. 8** și **25** din convenție.

2. Reclamantul l-a desemnat pe domnul D. Cosma, avocat în Baroul București, pentru a-l reprezenta (**art. 31** din Regulamentul B).

3. Camera care urma să se constituie îi includea de drept pe domnul M. Voicu, judecător ales de naționalitate română (**art. 43** din convenție), și pe domnul R. Bernhardt, vicepreședinte al Curții [art. 21 alin. 4 b)]. La 31 ianuarie 1998, în prezența greșierului, vicepreședintele a tras la sorți numele celorlalți 7 membri, și anume: domnii L.-E. Pettiti, A. Spielmann, N. Valticos, Sir John Freeland, domnii G. Mifsud Bonnici, P. Kuris și V. Toumanov (**art. 43** în fine din Convenție și **art. 21** alin. 5 din Regulamentul B).

Notele greșierului:

*2) Cauza are nr. 115/1997/899/1.111. Primele două numele indică poziția din anul introducerii plângerii, iar ultimele două arată locul său pe lista cuprinzând cauzele cu judecarea cărora Curtea a fost investită de la început și pe lista cuprinzând plângerile inițiale corespunzătoare (a Comisiei).

*3) **Regulamentul B**, intrat în vigoare la 2 octombrie 1998, se aplică în toate cauzele care privesc statele angajate în **Protocolul nr. 9**.

4. În calitatea sa de președinte al Camerei (**art. 21** alin. 6 din Regulamentul B), domnul Bernhardt i-a consultat, prin intermediul grefierului adjunct, pe domnul A. Ciobanu-Dordea, agentul Guvernului român (Guvernul), pe avocatul reclamantului și pe delegatul Comisiei, domnul C. Bîrsan, cu privire la organizarea procedurii (**art. 39** alin. 1 și **art. 40**). Conform ordonanței date ulterior, grefierul a primit memoriul Guvernului și al reclamantului la 9 și, respectiv, la 15 aprilie 1998.

5. La 26 februarie 1998 Comisia a prezentat dosarul procedurilor care se desfășuraseră în fața ei; grefierul o invitase să facă aceasta conform instrucțiunilor președintelui Curții.

6. La 24 aprilie 1998 completul de judecată a renunțat să se reunească în ședință, după ce a constatat îndeplinirea condițiilor cerute de o astfel de derogare de la procedura obișnuită (**art. 27** și **40** din Regulamentul B).

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

7. Născut în 1941, domnul Ioan Petra este în prezent deținut la Penitenciarul din Aiud (județul Alba). El se află în executarea unei pedepse de 15 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor, aplicată la 30 aprilie 1991 de către Tribunalul județean Târgu Mureș.

8. La 10 ianuarie 1994 soția reclamantului care era deținut la Penitenciarul Mărgineni (județul Dâmbovița) s-a adresat Comisiei. Ea se plângea că soțul său nu beneficiase de un proces echitabil în fața tribunalului. Între altele, ea făcea cunoscute dificultățile întâmpinate de către soțul său în transmiterea corespondenței din penitenciar.

9. La 20 mai 1994 reclamantul a adresat o scrisoare Comisiei, prin intermediul soției, și a cerut ca orice corespondență să îi fie trimisă la domiciliu. La 22 iulie 1994 Comisia a solicitat reclamantului informații suplimentare și documente pentru a-și susține plângerea.

10. La 30 octombrie și la 9 noiembrie 1994 domnul Petra a scris Comisiei, prin intermediul soției, și a făcut cunoscut că administrația penitenciarului nu îi permitea să completeze formularul de cerere.

11. La 21 ianuarie 1995 a trimis din închisoarea de la Mărgineni o scrisoare care a parvenit Comisiei la 14 februarie 1995. Scrisă pe hârtia regulamentară a penitenciarului, ea avea un număr de înregistrare și provenea din București, într-un plic cu antetul Ministerului Justiției. Deși era menționată ca anexă, Hotărârea din 30 aprilie 1991 lipsea. Această scrisoare avea un scris diferit de al precedentelor.

12. La 22 februarie 1995 Comisia a trimis reclamantului un formular de cerere.

Completat de către reclamant la 9 martie 1995, formularul menționat a fost trimis Direcției Generale a Penitenciarelor la 17 aprilie 1995. În formular nu figura nici o referință la o eventuală îngrădire a corespondenței.

13. La 18 iulie 1995, ca răspuns la o întrebare a Comisiei cu privire la scrisul diferit al corespondenței primite de către aceasta, domnul Petra a arătat că fusese ajutat de către un coleg „fără nici o legătură cu cauza, un om discret și dezinteresat“. El a adăugat că autoritățile penitenciarului îi informaseră despre trimiterea documentelor cerute de Comisie, care, cu toate acestea, nu primise nici unul.

Referindu-se și la dreptul la respectarea corespondenței sale, el a subliniat că directorul penitenciarului, deși foarte „flexibil“, nu putea să îl ajute mai mult, întrucât administrația era obligată să aplice **Legea nr. 23/1969** asupra executării pedepselor și regulamentul său „secret“ de aplicare. El invoca din acest motiv o încălcare a **art. 8 și 25** din Convenție.

14. Reclamantul afirmă că nu a primit niciodată scrisoarea din 19 octombrie 1995 prin care Comisia îl informa, între altele, de transmiterea plângerii sale către Guvern.

15. La 9 decembrie 1995 domnul Petra a trimis o scrisoare expeditată de soția sa, informând Comisia că la 26 septembrie 1995 a fost transferat la Penitenciarul Aiud și că, atunci când ceruse permisiunea de a comunica schimbarea de adresă, i s-a răspuns: „Consiliul Europei se află la Aiud și nu în altă parte“ și că, dacă insistă, va fi supus regimului de detenție special.

16. La 4 ianuarie 1996 doamna Petra a informat Comisia că soțul ei insistă în plângerea sa și că denunță ingerința sistematică a autorităților penitenciarului în corespondența sa cu Comisia. La 26 ianuarie 1996 aceasta a răspuns pe adresa Penitenciarului Aiud.

17. La 22 aprilie 1996 soția reclamantului a scris Comisiei pentru a se plânge de condițiile de detenție ale soțului său, care ocupa, împreună cu încă cinci deținuți, o celulă de 12 mp și era supus unor tratamente inumane de către gardieni. Reclamantul refuzase să îi comunice numele gardienilor care îi băteau pe deținuți, fiindu-i mult prea teamă.

18. Domnul Petra nu a luat cunoștință de transmiterea plângerii sale către Guvern decât în aprilie 1996, când a primit o copie de pe scrisoarea din 19 octombrie 1995 și de pe documentele pertinente.

19. Într-o scrisoare din 24 mai 1996, trimisă prin intermediul soției, reclamantul s-a plâns din nou de cenzurarea corespondenței sale și a afirmat că este obligat să îi prezinte scrisorile directorului penitenciarului, care le transmite Direcției penitenciarelor din București, și că el nu este niciodată sigur că scrisorile îi sunt efectiv transmise la Strasbourg.

20. La 13 iulie 1996 Guvernul a depus la Comisie toate documentele privitoare la procedura juridică care s-a finalizat prin condamnarea reclamantului.

21. La 3 ianuarie 1997 Comisia a primit două scrisori aflate într-un plic ce purta antetul Ministerului Justiției, expediat din București. Prima, scrisă de reclamant pe hârtia regulamentară a penitenciarului, era datată 4 decembrie 1996 și purta o ștampilă și un număr de înregistrare. A doua era o scrisoare de însoțire a șefului Direcției Generale a Penitenciarelor, generalul I.C.

Alte două scrisori ale reclamantului, din 24 și din 27 februarie 1997, purtând fiecare câte o ștampilă și un număr de înregistrare, au fost trimise din București de către Ministerul Justiției la 14 martie 1997, amândouă deodată și însoțite de o scrisoare a aceluiași general I.C.

22. Într-o scrisoare din 9 martie 1997, trimisă prin intermediul soției, domnul Petra a informat Comisia că primise decizia asupra admisibilității plângerii sale. El a adăugat că scrisorile sale către și de la Comisie erau în mod sistematic desfăcute și că scrisorile sale erau trimise Comisiei prin intermediul Direcției penitenciarelor. El a afirmat că scrisese în plic închis, temându-se să nu fie denunțat locotenent-colonelului V.C., care îl amenințase, exprimându-se astfel: „Am să-ți dau eu ție Consiliul Europei!“

23. La 14 august 1997 Comisia a primit o nouă scrisoare redactată în penitenciar la 8 iulie 1997 pe hârtie regulamentară, purtând o ștampilă și un număr de înregistrare, și trimisă din București la 30 iulie 1997 într-un plic cu antetul Ministerului Justiției. În ea nu se făcea nici o referire la o eventuală îngădire a corespondenței.

24. La 15 aprilie 1998 reclamantul a trimis grefei Curții memoriul său, scris pe hârtia regulamentară a penitenciarului, purtând ștampilă și număr de înregistrare, expediat din București, într-un plic cu antetul Ministerului Justiției.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

A. **Legea nr. 23/1969**

25. Dispozițiile aplicabile din **Legea nr. 23/1969** cu privire la executarea pedepselor sunt următoarele:

ART. 17

„Condamnații au dreptul (...) de a primi și trimite corespondență și sume de bani.“

ART. 18

„Drepturile condamnaților de a primi (...) și trimite corespondență se acordă în raport cu natura infracțiunii, durata pedepsei, existența stării de recidivă, folosirea la muncă, comportarea și receptivitatea la acțiunea de reeducare. (...)“

ART. 20

„Corespondența, cărțile, ziarele și revistele, al căror conținut este apreciat de comandantul penitenciarului ca necorespunzător procesului de reeducare a condamnatului, se rețin și se păstrează la locul de deținere, predându-i-se acestuia la punerea în libertate.“

Corespondența cu conținut necorespunzător se înaintează, dacă este cazul, organelor competente.“

B. Regulamentul de aplicare a Legii nr. 23/1969, aprobat de Consiliul de Miniștri la 15 decembrie 1969

26. Articolele aplicabile din Regulamentul de aplicare a **Legii nr. 23/1969** – nepublicat – dispun următoarele:

ART. 75

„Condamnații au dreptul să adreseze cereri, reclamații, sesizări scrise sau verbale comandantului penitenciarului, procurorului, președintelui tribunalului județean în a cărui rază teritorială se află penitenciarul, precum și altor organe.

Administrația penitenciarului asigură condamnaților cele necesare pentru scris.

ART. 76

„Cererile, reclamațiile și sesizările adresate organelor centrale sau locale se înaintează direct de către penitenciar acestor organe, iar cele care au un conținut necorespunzător se înaintează Direcției Generale a Penitenciarelor, pentru a lua măsurile ce se impun potrivit legii.“

ART. 77

„Comandantul penitenciarului are obligația ca cererile, reclamațiile și sesizările să fie expediate în cel mult 5 zile de la data primirii lor. Rezultatul acestora va fi adus la cunoștință condamnatului îndată după primirea răspunsului.“

Conform tabelului anexat la regulamentul sus-menționat deținuții condamnați pentru infracțiunea de omor au dreptul să primească și să trimită câte o scrisoare la fiecare două luni, atunci când prestează o muncă, și câte o scrisoare la 3 luni, atunci când nu prestează nici o muncă.

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

27. Domnul Petra a sesizat Comisia la 19 noiembrie 1994. El se plângea de detenția sa [**art. 5** alin. 1 lit. e) din convenție], de caracterul inechitabil al urmăririi penale (**art. 6** alin. 1) și de încălcarea dreptului la respectarea corespondenței cu Comisia (**art. 8** și 25).

28. La 23 februarie 1997 Comisia a declarat admisibilitatea plângerii (nr. 27.273/1995) doar în ceea ce privește primul capăt de cerere, respingându-le pe celelalte. Prin raportul din 30 octombrie 1997 (**art. 31**), Comisia a concluzionat, în unanimitate, că a fost încălcat **art. 8** din convenție și că nu se pune nici o problemă distinctă cu privire la **art. 25**. Textul integral al avizului său figurează în **anexa** la prezenta hotărâre.*⁴⁾

*⁴⁾ Nota grefierului: Din rațiuni de ordin practic acest text nu va figura decât în ediția imprimată (Culegere de hotărâri și decizii 1998), dar oricine și-l poate procura de la grefă.

CONCLUZIILE PREZENTATE CURȚII

29. Guvernul lasă la aprecierea Curții capătul de cerere, întemeiat pe **art. 8** și 25, cu privire la controlul corespondenței reclamantului cu Comisia, și o roagă să respingă celelalte capete de cerere.

30. Avocatul reclamantului cere Curții să constate încălcarea articolelor menționate și să acorde clientului său o satisfacție echitabilă.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 8** DIN CONVENȚIE

A. Cu privire la obiectul litigiului

31. În cererea adresată Curții la 21 ianuarie 1998 reclamantul se plânge de îngrădirea dreptului său la corespondență (deschiderea corespondenței și întârzieri în expedierea acesteia) nu numai cu Comisia, ci și cu familia și cu autoritățile publice. El invocă **art. 8** din convenție, care prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora.“

32. Guvernul subliniază că domnul Petra nu a invocat niciodată în fața Comisiei îngrădirea corespondenței cu autoritățile române și susține că limitarea libertății corespondenței reclamantului cu familia sa este justificată din punct de vedere al **art. 8**.

33. Delegatul Comisiei nu a luat nici o poziție în această privință.

34. Curtea reamintește că, în ceea ce privește competența sa ratione materiae, aceasta este determinată de cadrul deciziei Comisiei asupra admisibilității unei cereri (a se vedea, mutatis mutandis, hotărârea Guerra și alții împotriva Italiei din 19 februarie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-I, & 44). Or, Comisia a reținut la 13 ianuarie 1997 că „fără a prejudicia fondul, capătul de cerere al reclamantului privitor la îngrădirea corespondenței sale (**art. 8** din convenție)“, apoi, la 30 octombrie 1997, și-a expus punctul de vedere conform căruia a existat o încălcare a acestui articol, datorită „deschiderii corespondenței și întârzierii expedierii“.

Totuși, chiar dacă ultimele două capete de cerere, invocate de către domnul Petra în plângerea sa din 21 ianuarie 1998 (paragraful 31 de mai sus), se referă la aceleași fapte, dosarul cauzei nu conține nici o scrisoare adresată de reclamant

familiei sale sau autorităților din țara sa, care să fi fost interceptată și controlată de către conducerea penitenciarelor din Mărgineni și din Aiud. În lipsa probelor care să sprijine aceste susțineri, Curtea consideră că nu trebuie să le ia în considerare.

B. Cu privire la respectarea art. 8

35. Reclamantul afirmă că este obligat să prezinte scrisorile adresate Comisiei comandantului penitenciarului, care le trimite la București, producându-se astfel întârzieri considerabile. Cât despre corespondența provenită de la Comisie, aceasta sosește desfăcută și cu întârzieri de mai mult de o lună. El invocă o încălcare a **art. 8**.

36. De comun acord cu Guvernul și cu Comisia, Curtea apreciază că a avut loc „o ingerință din partea unei autorități publice“ în exercitarea dreptului reclamantului la respectarea corespondenței sale, drept garantat de alin. 1 al **art. 8**. O astfel de ingerință încalcă dispozițiile acestui text, dacă „nu este prevăzută de lege“ și nu urmărește unul sau mai multe scopuri legitime dintre cele menționate la alin. 2. În plus, atingerea adusă dreptului trebuie să fie „necesară într-o societate democratică“ pentru atingerea acestor scopuri (a se vedea hotărârile Silver și alții împotriva Regatului Unit din 25 martie 1983, seria A, nr. 61, p. 32, paragraful 84, Campbell împotriva Regatului Unit din 25 martie 1992, seria A, nr. 233, p. 16, paragraful 34 și Calogero Diana împotriva Italiei din 15 noiembrie 1996, Culegere 1996 – V, p. 1.775, paragraful 28).

37. Curtea reamintește că din moment ce o anumită lege oferă autorităților o putere de apreciere este imposibil să fie redactată în termeni foarte cerți, o rigiditate excesivă a textului fiind rezultatul probabil al unei astfel de griji pentru certitudine (a se vedea, printre multe altele, Hotărârea Calogero Diana mai sus citată, p. 1.775, paragraful 32).

În speță, dispozițiile interne aplicabile controlului corespondenței deținuților sunt incluse în **Legea nr. 23/1969** și în regulamentul său de aplicare. Or, **art. 17**, 18 și 20 ale amintitei legi lasă autorităților naționale o marjă prea mare de apreciere: legea se limitează la a indica, într-o manieră foarte generală, dreptul condamnaților de a primi și de a trimite corespondență și acordă directorilor penitenciarelor autoritatea de a păstra orice scrisoare, ziar, carte sau revistă „neadevate reeducării condamnatului“ (paragraful 25 de mai sus). Controlul corespondenței pare deci automat, independent de orice decizie a unei autorități judecătorești și nesupus căilor de atac.

Cât despre regulamentul de aplicare, acesta nu este publicat, motiv pentru care reclamantul nu a putut să ia cunoștință de conținutul acestuia.

38. Curtea observă, în plus, faptul că Guvernul nu contestă concluziile Comisiei, conform cărora regulamentul de aplicare nu corespunde exigenței de accesibilitate cerute de **art. 8** alin. 2 din convenție, iar legea română nu indică destul de clar întinderea și modalitățile de exercitare a acestei puteri de apreciere acordate autorităților.

39. În concluzie, domnul Petra nu s-a bucurat de protecția minimă cerută de preeminența dreptului într-o societate democratică (Hotărârea Calogero Diana mai sus citată, p. 1.776, paragraful 33). Prin urmare, Curtea constată că ingerința în discuție nu era prevăzută de lege și că a avut loc o încălcare a **art. 8**.

40. Având în vedere concluzia precedentă, Curtea nu consideră că este necesar să verifice în speță respectarea celorlalte cerințe ale alin. 2 al **art. 8**.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 25** ALIN. 1 DIN CONVENȚIE

41. Reclamantul afirmă că îngrădirea corespondenței sale cu Comisia constituie o încălcare a **art. 25** alin. 1 din convenție, conform căruia:

„1. Comisia poate fi sesizată, printr-o cerere adresată secretarului general al Consiliului European, de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari, care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în prezenta convenție, în cazul în care înalta parte contractantă aflată în cauză a declarat că recunoaște competența Comisiei în această materie. Înaltele părți contractante care au semnat o asemenea declarație se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercitarea efectivă a acestui drept.

2. Aceste declarații pot fi făcute pentru o durată determinată.

3. Ele sunt înmânate secretarului general al Consiliului European, care transmite copii ale acestora înaltelor părți contractante și asigură publicarea lor.

4. Comisia nu va exercita competența pe care i-o atribuie prezentul articol decât atunci când cel puțin șase înalte părți contractante vor fi legate prin declarația prevăzută în paragrafele precedente.“

42. Guvernul și Comisia consideră că nu se pune nici o problemă distinctă cu privire la această dispoziție.

43. Curtea reamintește că este de cea mai mare importanță pentru eficiența mecanismului recursului individual reglementat de **art. 25** ca reclamanții sau posibii reclamanți să poată comunica liber cu Comisia, fără ca autoritățile să facă asupra lor presiuni de vreun fel, în scopul de a-și retrage sau de a-și modifica capetele de cerere.

Prin cuvântul „presiune“ trebuie să înțelegem nu numai coerciția directă și actele flagrante de intimidare a reclamanților, a familiei acestora sau a apărătorilor lor, ci și acțiunile sau contactele indirecte și de rea-credință, destinate să le schimbe hotărârea sau să îi descurajeze să se prevaleze de recursul oferit de convenție. Pentru a stabili dacă contactele dintre autorități și reclamant constituie practici inacceptabile din punct de vedere al **art. 25**, trebuie să se țină seama de împrejurările particulare ale cauzei. În această privință, trebuie avute în vedere vulnerabilitatea reclamantului și riscul ca el să fie influențat de autorități (a se vedea, în ultimă instanță, Hotărârea Kurt împotriva Turciei din 25 mai 1998, Culegere 1998, paragrafele 159 și 160).

44. În scrisorile sale din 9 decembrie 1995 și din 9 martie 1997 către Comisie (paragrafele 15 și 22 de mai sus) reclamantul a afirmat că a fost amenințat de două ori de către autoritățile Penitenciarului Aiud atunci când a cerut să scrie Comisiei, afirmații care nu au fost dezmințite de către Guvernul pârât.

Din punctul de vedere al Curții, formulări de genul „Consiliul Europei este la Aiud și nu în altă parte“ și „Am să-ți dau eu ție Consiliul Europei!“, conținute în scrisorile menționate, constituie în acest caz o formă de presiune ilegală și inacceptabilă care a încălcat dreptul de recurs individual, încălcându-se astfel **art. 25** alin. 1.

III. APLICAREA **ART. 50** DIN CONVENȚIE

45. Conform **art. 50** din convenție:

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din prezenta convenție și dacă dreptul intern al acelei părți nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei decizii sau ale acestei măsuri, prin hotărârea Curții se acordă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciu moral

46. Domnul Petra solicită, fără a stabili o sumă, o satisfacție echitabilă pentru daunele morale suferite.

47. Guvernul consideră că, în absența unor probe care să dovedească prejudiciul invocat, constatarea încălcării **art. 8** ar fi o satisfacție echitabilă suficientă.

48. Delegatul Comisiei nu se pronunță.

49. Curtea consideră că partea interesată a suferit cu certitudine un prejudiciu moral, datorită faptului că i-a fost deschisă și întârziată corespondența cu Comisia, ca și datorită amenințărilor pe care le-a primit din partea autorităților de la Penitenciarul Aiud. Din acest motiv Curtea îi acordă 10.000 de franci francezi, cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

50. Reclamantul, care a beneficiat de asistență juridică în fața Comisiei și apoi a Curții, nu a cerut rambursarea cheltuielilor de judecată suplimentare.

C. Dobânzi

51. Conform informațiilor de care dispune Curtea, cuantumul legal al dobânzilor, aplicabil în Franța la data adoptării prezentei hotărâri, este de 3,36% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară că a fost încălcat **art. 8** din convenție.

2. Declară că a fost încălcat **art. 25** din convenție.

3. Declară:

a) că statul pârât trebuie să achite reclamantului, într-un interval de 3 luni, ca daune morale, 10.000 (zece mii) franci francezi, care vor fi convertiți în lei românești la cursul de schimb aplicabil la data achitării;

b) că această sumă va fi majorată cu o dobândă simplă de 3,36% pe an cu începere de la expirarea termenului menționat și până la data achitării.

Redactată în limba franceză și în limba engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg la 23 septembrie 1998.

Rudolf Bernhardt,

președinte

Herbert Petzold,

grefier

ANEXA 1

OPINIA COMISIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

(formulată în Raportul Comisiei^{*1})
din 30 octombrie 1997)

[Comisia a avut următoarea componență:

Dl. S. Trechsel, președinte, dna. G.H. Thune, dna. J. Liddy, dl. E. Busuttli, dl. Gaukur Jorundsson, dl. A.S. Gozubuyuk, dl. A. Weitzel, dl. J.-C. Soyer, dl. H. Danelius, dl. F. Martinez, dl. C.L. Rozakis, dl. L. Loucaides, dl. J.-C. Geus, dl. M.P. Pellonpaa, dl. B. Marxer, dl. M.A. Nowicki, dl. I. Cabral Barreto, dl. B. Conforti, dl. N. Bratza, dl. I. Bekes, dl. J. Mucha, dl. D. Svaby, dl. G. Ress, dl. C. Bîrsan, dl. P. Lorenzen, dl. K. Herndl, dl. E. Bielunas, dl. E.A. Alkema, dl. M. Vila Amigo, dna. M. Hion, dl. R. Nicolini, dl. A. Arabadjev și domnul M. de Salvia, secretar]

A. Capătul de cerere declarat admisibil

41. Comisia a declarat admisibil capătul de cerere în care reclamantul susține că deschiderea corespondenței sale cu Comisia și întârzierile în derularea acesteia încalcă dreptul său la respectarea corespondenței.

B. Probleme în litigiu

42. Comisia va trebui prin urmare să stabilească:

– dacă a existat o încălcare a **art. 8** din convenție din cauza deschiderii corespondenței reclamantului cu Comisia și a întârzierilor în derularea acesteia;

^{*1}) Opinia se referă la unele paragrafe anterioare din Raportul Comisiei, al cărui text integral poate fi obținut de la secretariatul Comisiei.

– dacă deschiderea corespondenței reclamantului cu Comisia a îngrădit exercitarea efectivă a dreptului de recurs individual al reclamantului, cu încălcarea **art. 25** din convenție.

C. Cu privire la încălcarea art. 8 din convenție

43. Reclamantul se plânge de ingerința autorităților penitenciarului în dreptul său la respectarea corespondenței. El invocă **art. 8** din convenție, care prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora.“

44. Reclamantul afirmă că este obligat să predea scrisorile adresate Comisiei la comandantul penitenciarului, care le trimite la București, la Direcția Generală a Penitenciarelor, din acest motiv existând întârzieri considerabile în trimiterea corespondenței sale. În plus, el nu poate și niciodată dacă scrisorile sale au fost cu adevărat trimise destinatarului.

45. Reclamantul adaugă că scrisorile care îi sunt adresate de Comisie sosesc desfăcute și cu întârzieri care depășesc adesea o lună. Aceste scrisori ar fi apoi păstrate într-un dosar ținut de comandantul penitenciarului.

46. Invocând hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului Campbell împotriva Regatului Unit și Domenichini împotriva Italiei, reclamantul apreciază că deschiderea scrisorilor sale și întârzierile în trimiterea acestora, provocate de personalul administrativ al închisorilor din Mărgineni și Aiud, contravin **art. 8** din convenție. El apreciază că deschiderea corespondenței sale și întârzierile în trimiterea acesteia nu sunt prevăzute în dreptul intern. El argumentează, pe de o parte, că Regulamentul pentru aplicarea **Legii nr. 23/1969** nu a fost publicat niciodată, iar pe de altă parte, că nici **Legea nr. 23/1969** și nici regulamentul său de aplicare nu constituie „legi“ în sensul **art. 8** din convenție. Mai exact, aceste texte nu prevăd cu destulă precizie și claritate ingerințele permise și garanțiile acordate persoanelor a căror corespondență face obiectul acestor ingerințe. Reclamantul menționează cu titlu de exemplu faptul că nici o dispoziție legală nu prevede care este autoritatea competentă să examineze plângerile privind ingerințele în corespondența deținuților.

47. Guvernul pârât arată că autoritățile nu au reținut nici o scrisoare adresată de reclamant Comisiei, întrucât legislația în vigoare obligă autoritățile să predea aceste scrisori destinatarului.

48. El arată că **art. 17** din **Legea nr. 23/1969** cu privire la executarea pedepselor garantează dreptul la corespondență. Acest drept este supus (**art. 18**)

anumitor condiții, în ceea ce privește natura infracțiunii, durata pedepsei, starea de recidivă, prestarea unei munci, comportamentul și atitudinea condamnatului față de reeducare. Potrivit Guvernului, astfel de restricții sunt conforme alin. 2 al **art. 8** din convenție, întrucât ele urmăresc scopul social al reeducării condamnatului pentru a-i asigura reintegrarea într-o viață socială normală.

49. Guvernul arată, de asemenea, că regulamentul cu privire la executarea pedepselor garantează, la **art. 75 – 77**, dreptul de petiție, drept distinct de dreptul la corespondență, și care nu cunoaște nici o restricție. Guvernul argumentează că pentru asigurarea respectării dreptului de petiție, atât penitenciarele, cât și Direcția penitenciarelor țin un registru în care înscriu petițiile adresate de deținuți diferitelor autorități. Cât despre petițiile adresate organismelor internaționale, acestea sunt trimise de Direcția penitenciarelor la destinatari.

50. Conform Guvernului, proba că reclamantul a putut beneficia de dreptul de petiție constă în faptul că scrisorile sale au ajuns la Comisie. Guvernul adaugă faptul că corespondența reclamantului cu Comisia „prin terți interpuși” corespunde unui minimum de precizie în ceea ce privește redactarea petițiilor și permite mai ales asigurarea apărării reclamantului care nu poate să se aplece singur. Guvernul susține că această corespondență „prin terți interpuși” nu constituie o restricție sau o interdicție a dreptului la corespondență.

51. Comisia observă, și acest fapt nu este contestat de Guvernul pârât, că scrisorile reclamantului către Comisie au fost trimise desfăcute la Direcția penitenciarelor, care le-a trimis Comisiei. Guvernul pârât nu contestă nici că scrisorile adresate de Comisie reclamantului au ajuns desfăcute la destinatar.

52. Comisia notează în plus întârzierile în derularea corespondenței dintre Comisie și reclamant, mergând de la 3 până la 6 săptămâni.

53. Comisia reamintește că „practica constând în desfacerea scrisorilor provenite de la Comisie, citite sau nu, reprezintă o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea corespondenței sale” în sensul **art. 8** alin. 1 din convenție (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Campbell împotriva Regatului Unit din 25 martie 1992, seria A, nr. 233, p. 21, paragraful 57).

54. Comisia trebuie deci să stabilească dacă această ingerință îndeplinește condițiile **art. 8** alin. 2 din convenție. Ea trebuie să stabilească mai întâi dacă ingerința era „prevăzută de lege”.

55. Comisia reamintește că expresia „prevăzută de lege” presupune cerințe care merg dincolo de simpla conformare cu legislația internă. Această expresie vizează și calitatea legii, care trebuie să fie compatibilă cu preeminența dreptului, menționată în preambulul convenției (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, hotărârile Silver și alții împotriva Regatului Unit din 25 martie 1983, seria A, nr. 61, p. 34, paragraful 90; Golder împotriva Regatului Unit din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18, p. 17, paragraful 34). „Legea” în chestiune trebuie să fie suficient de accesibilă, în sensul că cetățeanul trebuie să poată dispune de suficiente informații, în circumstanțele cauzei, cu privire la normele juridice aplicabile unui

caz dat. Mai mult, „(...) nu se poate considera ca <<lege>> decât o normă enunțată cu destulă precizie pentru a permite cetățeanului să își ghideze conduita; apelând la nevoie la consilieri calificați, el trebuie să fie în stare să prevadă, într-un grad rezonabil, în circumstanțele cauzei, consecințele care pot deriva dintr-un anumit act“ (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Sunday Times împotriva Regatului Unit din 26 aprilie 1979, seria A, nr. 30, p. 31, paragraful 49). Această cerință implică faptul că dreptul intern trebuie să ofere o anume protecție împotriva încălcărilor arbitrare ale drepturilor garantate de alin. 1 de către puterea publică (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Malone împotriva Regatului Unit din 2 august 1984, seria A, nr. 82, p. 32, paragraful 67).

56. În prezenta cauză Comisia trebuie să examineze dacă textele aplicabile controlului corespondenței reclamantului din închisoare erau suficient de accesibile și de previzibile din punct de vedere al principiilor mai sus enunțate.

57. Comisia arată că textele aplicabile controlului corespondenței deținuților sunt, pe de o parte, **Legea nr. 23/1969** cu privire la executarea pedepselor, publicată în Buletinul Oficial, Partea I, din 18 noiembrie 1969, iar pe de altă parte, regulamentul de aplicare a acestei legi, aprobat de Consiliul de Miniștri la 15 decembrie 1969, text care nu a fost publicat și care, din această cauză, nu corespunde cerinței de accesibilitate.

58. Acum trebuie analizat dacă legea internă definește cu suficientă precizie condițiile exercitării dreptului la corespondență al deținuților.

59. Comisia reamintește că, dacă o lege ce conferă putere de decizie trebuie în principiu să îi determine și întinderea, este imposibil să se ajungă la o precizie absolută în redactarea sa, întrucât s-ar ajunge la o rigiditate excesivă a textului (a se vedea, în ultimă instanță, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Domenichini împotriva Italiei din 15 noiembrie 1996, Colecția de hotărâri și decizii 1996 – V, p. 1.799, paragraful 32).

60. În cazul de față totuși dreptul intern lasă autorităților o marjă prea largă de apreciere. Într-adevăr, deși **Legea nr. 23/1969** recunoaște deținuților dreptul de a primi și de a trimite corespondență și stabilește criteriile de exercitare a acestui drept, dispozițiile sale nu prevăd cu claritate și precizie funcționarea sistemului de control al corespondenței deținuților.

61. În special, Comisia arată că **Legea nr. 23/1969** nu conține nici o dispoziție care să descrie sistemul de control al corespondenței. Mai mult, **art. 20** din această lege acordă comandantului penitenciarului o putere discreționară foarte întinsă atunci când este vorba să verifice dacă conținutul corespondenței este „adekvat reeducării condamnatului“, precum și să decidă reținerea corespondenței. Comisia observă, de asemenea, că această lege nu face nici o deosebire între diferitele persoane cu care pot corespoda deținuții, adică familia, prietenii, avocatul, autoritățile etc.

62. În sfârșit, Comisia notează că legea nu conține garanții împotriva eventualelor abuzuri, de exemplu disponerea unui sistem de recurs în materie de control al corespondenței deținuților.

63. În rezumat, legea română nu indică cu destulă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere acordate autorităților în domeniul vizat, în așa fel că reclamantul nu s-a bucurat de gradul minim de protecție cerut de principiul preeminenței dreptului într-o societate democratică (Hotărârea Domenichini mai sus citată, p. 1.799 – 1.800, paragraful 33).

64. În orice caz, presupunând că ingerința ar fi fost prevăzută de lege și ar fi urmărit un scop legitim, Comisia apreciază că această ingerință nu putea fi considerată necesară într-o societate democratică, în sensul **art. 8** alin. 2 din convenție.

65. Comisia reamintește, într-adevăr, că ea consideră esențial ca mijloacele de comunicare cu organele convenției, de care beneficiază deținuții, să nu fie supuse nici unei restricții inutile (Hotărârea Campbell mai sus citată, opinia Comisiei, p. 40 și următoarele, paragraful 69 și următoarele).

66. În cazul Campbell, Curtea subliniase importanța pe care o acordă confidențialității corespondenței trimise de Comisie, întrucât aceasta poate viza plângeri împotriva autorităților sau personalului penitenciar. Deschiderea scrisorilor Comisiei comportă riscul ca alte persoane în afara destinatarului să poată lua cunoștință de conținutul lor. Din această cauză persoana interesată poate fi expusă unor represalii din partea personalului penitenciar (Hotărârea Campbell mai sus citată, p. 22, paragraful 62). Comisia subliniază în această privință dreptul reclamantilor, garantat de **art. 25** din convenție, de a nu suporta îngrădiri în exercitarea eficientă a dreptului lor de petiție în fața Comisiei.

67. Cât despre **Acordul** european privind persoanele care participă la procedurile în fața Comisiei și a Curții Europene a Drepturilor Omului, **art. 3** paragraful 1 a) din acest acord are drept scop împiedicarea interceptării întârzierilor sau modificării corespondenței (Hotărârea Campbell mai sus citată, p. 22, paragraful 63).

68. În această cauză Comisia apreciază că, ținând seama de importanța confidențialității corespondenței destinate Comisiei și de obligațiile ce revin părților contractante conform **art. 25** din convenție, deschiderea corespondenței dintre reclamant și Comisie și întârzierile în derularea acesteia nu pot fi considerate ca fiind „necesar(e) într-o societate democratică” în sensul **art. 8** alin. 2 din convenție (a se vedea Hotărârea Campbell mai sus citată, p. 22, paragrafele 61 – 64).

Concluzie

69. Comisia decide, în unanimitate, că a existat în speță o încălcare a **art. 8** din convenție.

D. Cu privire la art. 25 din convenție

70. Conform art. 25,

„1. Comisia poate fi sesizată printr-o cerere adresată secretarului general al Consiliului Europei de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari, care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în prezenta convenție, în cazul în care înalta parte contractantă aflată în cauză a declarat că recunoaște competența Comisiei în această materie. Înaltele părți contractante care au semnat o asemenea declarație se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercitarea efectivă a acestui drept.“

71. Comisia trebuie prin urmare să examineze dacă în cauza prezentă deschiderea corespondenței dintre reclamant și Comisie și întârzierile în derularea acesteia provocate de către autoritățile penitenciarului, erau sau nu compatibile cu art. 25 alin. 1 din convenție.

72. Cu toate acestea, având în vedere concluziile de mai sus, conform cărora deschiderea acestei corespondențe și întârzierile în derularea ei erau contrare art. 8 din convenție (a se vedea paragraful 68), Comisia apreciază că, din punct de vedere al art. 25 din convenție, aceasta nu constituie o problemă distinctă.

Concluzie

73. Comisia decide, în unanimitate, că nici o chestiune distinctă nu se ridică pe terenul art. 25 din convenție.

E. Recapitulare

74. Comisia decide, în unanimitate, că a existat în speță o încălcare a art. 8 din convenție (paragraful 69).

75. Comisia decide, în unanimitate, că nici o chestiune distinctă nu se ridică pe terenul art. 25 din convenție.

S. Trechsel,
președintele Comisiei
M. de Salvia,
secretarul Comisiei

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA din 28 septembrie 1999

În cauza Dalban împotriva României (Cererea nr. 28114/95)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 277 din 20 iunie 2000

În cauza „I. Dalban“ împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită conform **art. 27** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția), astfel cum a fost modificată prin **Protocolul nr. 11**^{*1)}, și conform dispozițiilor aplicabile din Regulamentul interior^{*2)}, în Marea Cameră compusă din următorii judecători:

dl. L. Wildhaber, președinte, dl. A. Pastor Ridruejo, dl. L. Makarczyk, dl. P. Kuris, dl. R. Turmen, dl. J. – P. Costa, dna. F. Tulkens, dna. V. Straznicka, dl. M. Fischbach, dl. V. Butkevych, dna. H.S. Greve, dl. A.B. Baka, dl. R. Maruste, dl. E. Levits, dna. S. Botoucharova, dna. R. Beșteliu, judecător ad-hoc, precum și dl. P.J. Mahoney, grefier adjunct,

după ce a deliberat în Camera de Consiliu în zilele de 8 ianuarie, 24 ianuarie și 9 septembrie 1999,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la 9 septembrie 1999:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată, în conformitate cu fostul **art. 19** din convenție^{*3)}, de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia), la data de 27 aprilie 1998 și apoi la data de 5 mai 1998, de către doamna Elena Dalban, văduva reclamantului, decedat la data de 13 martie 1998, în termenul de 3 luni prevăzut de fostele **art. 32** alin. 1 și **art. 47** din convenție. La originea cauzei se află o cerere (nr. 28.114/95) îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Ionel Dalban, a sesizat Comisia la data de 20 aprilie 1995, în temeiul **art. 25**.

Pentru motive de ordin practic prezenta hotărâre va continua să îl numească pe domnul Dalban „reclamant“, deși această calitate ar trebui să fie atribuită

Notele grefierului:

*1, *2) Intrat în vigoare la data de 1 noiembrie 1998.

*3) Începând cu data intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11**, care a amendat această prevedere, Curtea funcționează permanent.

doamnei Dalban (Hotărârea Ahmet Sadik împotriva Greciei din 15 noiembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii, 1996 – V, pag. 1.641, alin. 3).

Cererea Comisiei face trimitere la dispozițiile fostelor **art. 44 și 48**, astfel cum au fost modificate de **Protocolul nr. 9**⁴⁾, pe care România l-a ratificat, precum și la declarația română, prin care se recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (fostul articol 46). Cererea citată și plângerea reclamantului au ca obiect obținerea unei decizii cu privire la chestiunea de a ști dacă situația de fapt este de natură să ducă la concluzia că statul pârât a încălcat exigențele **art. 6** alin. 1 și ale **art. 10** din convenție.

2. Doamna Dalban a fost reprezentată [**art. 31** alin. 1 din fostul Regulament B^{*5)}], de domnul I. Popa, avocat în Baroul Bacău, pe care domnul Thor Vilhjalmsson, vicepreședintele Curții la acea dată, l-a autorizat să folosească limba română în procedura scrisă.

3. În calitate de președinte al Camerei care fusese inițial constituită (fostul **art. 43** din convenție și **art. 21** din fostul Regulament B) pentru a analiza în special chestiunile de procedură care s-ar putea ridica înaintea intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11**, domnul Thor Vilhjalmsson i-a consultat, prin intermediul grefierului, pe domnul Aurel Ciobanu-Dordea, agent al Guvernului român (Guvernul), avocatul reclamantului și pe domnul C. Bârsan, delegatul Comisiei, cu privire la organizarea procedurii scrise. Conform ordonanței emise în urma acestor demersuri grefierul a primit memoriile Guvernului și ale reclamantului la data de 30 iulie și, respectiv, la data de 31 august 1998.

4. În urma intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11 la data de 1 noiembrie 1998** examinarea cauzei a fost încredințată, în aplicarea **art. 5** alin. 5 din protocolul citat, Marii Camere. Marea Cameră a fost compusă din domnul C. Bârsan, judecător ales în numele României [**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 27** alin. 4 din Regulament, domnul L. Wildhaber, președinte al Curții, doamna E. Palm, vicepreședintă a Curții, domnul J. – P. Costa și domnul M. Fischbach, ambii vicepreședinți ai secției (**art. 27** alin. 3 din convenție și **art. 24** alin. 3 și 5 a) din Regulament)]. În afară de aceștia au mai fost desemnați: domnul A. Pastor Ridruejo, domnul G. Bonello, domnul J. Makarczyk, domnul P. Kuris, domnul R. Turmen, doamna F. Tulkens, doamna V. Straznicka, domnul V. Butkevych, doamna H.S. Greve, domnul A.B. Baka, domnul R. Maruste și doamna S. Botoucharova. Ulterior s-a constatat că domnul Bârsan, care participase la examinarea cauzei de către Comisie, nu mai era compatibil cu calitatea de membru al Marii Camere (**art. 28** din Regulament). Prin urmare Guvernul a desemnat-o pe doamna R. Beșteliu pentru a participa în calitate de judecător ad-hoc (**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 29** alin. 1 din Regulament).

5. Președintele a hotărât că nu era necesar ca în această cauză Comisia să desemneze un delegat (**art. 99** din Regulament).

⁴⁾ Intrat în vigoare la data de 1 octombrie 1994, Protocolul nr. 9 a fost abrogat prin Protocolul nr. 11.

⁵⁾ Regulamentul B, intrat în vigoare la data de 2 octombrie 1994, s-a aplicat până la data de 31 octombrie 1998 tuturor cauzelor privind statele vizate de Protocolul nr. 9.

6. După ce i-a consultat pe Agentul guvernamental și pe avocatul doamnei Dalban Marea Cameră a hotărât că nu era nevoie să se țină o audiere publică.

7. La data de 16 și, respectiv, 22 decembrie 1998 grefierul a primit observațiile complementare ale reclamantului și ale Guvernului. Acesta din urmă ruga Curtea să amâne pronunțarea, având în vedere recursul în anulare cu care Parchetul a sesizat Curtea Supremă de Justiție și prin care s-a solicitat anularea celor două hotărâri prin care reclamantul a fost condamnat.

8. Prin urmare domnul E. Levits, membru supleant, l-a înlocuit pe domnul Bonello aflat în imposibilitate de a participa [art. 24 alin. 5 b) din Regulament].

9. La data de 8 ianuarie 1999 Marea Camera a hotărât suspendarea examinării cauzei.

10. La data de 21 mai 1999 Guvernul, prin intermediul noului său agent, domnul C. – L. Popescu, a trimis grefei textul deciziei Curții Supreme de Justiție din 2 martie 1999. La data de 6 mai și, respectiv, 1 iunie 1999 reclamantul și Guvernul au depus, la cererea președintelui, comentariile lor cu privire la această decizie.

11. Ulterior domnul L. Ferrari Bravo, membru supleant, a înlocuit-o pe doamna Palm, aflată în imposibilitate de a participa [art. 24 alin. 5 b) din Regulament].

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

12. Ziarist și director al revistei săptămânale locale „Cronica Romașcană“, domnul Ionel Dalban a locuit la Roman până la moartea sa, survenită la data de 13 martie 1998.

13. La data de 23 septembrie 1992 reclamantul a publicat în nr. 90/1992 al respectivei reviste un articol intitulat „Fraude de zeci de milioane la I.A.S Roman“, în care dezvăluia fraudele care ar fi fost comise de directorul Întreprinderii Agricole de Stat „Fastrom“ Roman (fostă I.A.S.), G.S. Citând rapoartele direcției economice din cadrul Poliției Generale, ziaristul a scris: „(...) o nouă fraudă de proporții incredibile se dezvăluie la Societatea Comercială <<Fastrom>> S.A. Roman, fost I.A.S., avându-l în prim plan pe un alt răsfățat al nomenclurii comuniste locale, domnul G.S. Valoarea pagubei produse de dumnealui [...] se ridică, după estimările poliției economice din Inspectoratul General al Poliției și ale altor experți din capitală, la peste 23 milioane lei! Frauda constă în documente intrate în gestiunea depozitului central al I.A.S. Roman, dar mărfurile propriu-zise nu sunt de găsit în inventarele unităților din subordine. S-a stabilit că multe dintre aceste mărfuri au fost înlocuite cu ce au avut nevoie domnul Smîntîna și apropiații săi sau pur și simplu au fost transformate în lei, împărțiți apoi frățește. Jaf ca în codru!

Opinia publică romașcană se întreabă: cum a fost posibil? Poate ne va spune domnul senator R.T., care până în acest an [...] a fost împuternicit al statului la

<<Fastrom>> Roman. În această calitate, domnia sa a ridicat pe statele de plată, lună de lună, însumat, sute de mii de lei. Pentru ce sau, altfel spus, cum a apărut interesele statului s-a văzut [...].“

14. La data de 6 ianuarie 1993 reclamantul a publicat (în nr. 104/1993 al revistei) un articol în care se putea citi:

„Dacia break cu număr de înmatriculare 2 – NT – 173, aparținând <<Fastrom>> a fost <<achiziționată>> timp de un an și jumătate de către domnul senator R.T., de vineri până luni, pentru a-l duce și a-l aduce la Aeroportul de la Bacău (șofer R.M.), poveste deja terminată, dar care încă nu a fost uitată.“

15. Apreciind aceste afirmații ca defăimătoare, G.S. și R.T. au formulat plângeri penale prealabile împotriva domnului Dalban, invocând **art. 206** din Codul penal.

16. La data de 24 iunie 1994 Judecătoria Roman l-a condamnat pe reclamant la 3 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie, dispunând suspendarea executării pedepsei și obligarea acestuia la plata unei sume de 300.000 lei părților civile R.T. și G.S. În plus reclamantului i-a fost interzisă exercitarea profesiei pe o durată nedeterminată.

17. Instanța a motivat că, deși G.S. a fost cercetat penal în două cauze, parchetul a dispus la data de 7 septembrie 1990 și la data de 10 decembrie 1992 neînceperea urmăririi penale pentru infracțiunile de delapidare și de abuz în serviciu contra intereselor obștești (**art. 248** din Codul penal).

În ceea ce îl privește pe R.T. instanța a constatat că, în calitatea sa de membru al Consiliului reprezentanților statului, primise o indemnizație de 55.000 lei în perioada iunie 1991 – iulie 1992 și nu „sute de mii“ de lei. În plus, conform Regulamentului interior al Senatului, „prefecturile, în scopul exercitării activităților senatoriale, vor pune la dispoziție senatorilor un mijloc de transport și o secretară“, iar prin adresa nr. 4.849/1991 Prefectura Județului Neamț a solicitat conducerea Întreprinderii Agricole de Stat „Fastrom“ Roman să pună la dispoziție biroului senatorial Roman o mașină. Judecătoria a constatat că afirmațiile reclamantului nu corespundeau realității.

18. Reclamantul a declarat recurs. Din punctul său de vedere rapoartele Direcției economice a poliției, care au stat la baza acușării lui G.S., procesele-verbale întocmite de inspectori financiari la datele de 19 iunie, 26 iunie și, respectiv, 18 decembrie 1992, precum și declarațiile membrilor consiliului de administrație și ai sindicatului Societății Comerciale „Fastrom“ Roman constituiau probe ale operațiunilor contabile ilegale efectuate de G.S., directorul societății comerciale. Sumele în discuție se ridicau, conform acestor documente, la mai mult de 23 milioane lei.

19. În ceea ce-l privește pe R.T. reclamantul a subliniat că Judecătoria Roman a constatat prin hotărârea din 24 iunie 1994 că folosea o mașină a Societății Comerciale „Fastrom“ Roman. Cu privire la afirmațiile referitoare la

indemnizația primită de R.T. domnul Dalban a negat orice caracter defăimător, deși a indicat o sumă greșită.

20. Prin decizia din 7 decembrie 1994 Tribunalul Neamț a menținut, cu opinia separată a unui judecător, pedeapsa cu închisoarea și despăgubirile acordate părților civile în prima instanță. Constatând că față de G.S. s-a dispus de două ori neînțeperea urmăririi penale, instanța a considerat, fără a examina rapoartele poliției furnizate de reclamant pentru a-și justifica afirmațiile, că acestea nu corespundeau realității. În ceea ce îl privește pe senator instanța a constatat că folosirea mașinii era legală.

Interdicția exercitării profesiei de ziarist a fost în schimb înlăturată „datorită comportamentului corespunzător al reclamantului“.

21. Judecătorul M.C. a motivat opinia separată după cum urmează:

„(...) Dezvăluirea adevărului este o condiție sine qua non pentru îndepărtarea lacunelor și pentru apărarea intereselor societății. Aceste interese sunt prioritare apărării cu orice preț a propriilor noastre reputații. Conștiință ridicată a cetății, ziaristul are dreptul și obligația de a pune în discuție instituțiile și oamenii acestora, pentru a controla dacă munca lor este satisfăcătoare, dacă ei își justifică mandatul cu care au fost învestiți și dacă prestigiul cu care sunt înconjurați este autentic sau fals. Nimeni nu este infailibil și nici nu poate pretinde că este.

Mi se pare nedrept să-l condamnăm pe ziaristul Ionel Dalban atâta vreme cât el nu a făcut decât să-și îndeplinească datoria de ziarist în mod obiectiv, dornic să contribuie la asanarea climatului moral al orașului în care trăiește și muncește (...).“

22. În ciuda acestei condamnări reclamantul a continuat să publice informații cu privire la fraudă pretinsă a fi fost comisă de G.S.

De altfel reclamantul nu a achitat despăgubirile către părțile civile.

23. În urma acestor dezvăluiri Comisia de anchetă a abuzurilor de pe lângă Parlamentul României a sesizat Parchetul Neamț.

24. Pe de altă parte, organizația neguvernamentală „Liga democratică pentru dreptate“ a reluat aceste dezvăluiri, iar ca urmare, Parchetul de pe lângă Judecătoria Roman a dispus la data de 20 iulie 1994 o nouă cercetare penală împotriva lui G.S.

25. După condamnarea reclamantului articole asupra aceluiași subiect au fost publicate și de alte ziare, dintre care cotidianul național de mare tiraj „Adevărul“.

26. Numeroși ziaristi au considerat condamnarea reclamantului o „încercare de intimidare“ a presei.

27. La data de 24 aprilie 1998 parchetul a sesizat Curtea Supremă de Justiție cu recurs în anulare împotriva celor două hotărâri judecătorești în discuție, cu motivarea că nu erau întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie.

28. Prin decizia din 2 martie 1999 instanța supremă a admis recursul în anulare. În ceea ce privește fapta de calomnie săvârșită în dauna părții vătămate

G.S., instanța supremă l-a achitat pe reclamant, apreciind că acesta acționase cu bună-credință. În ceea ce privește fapta de calomnie săvârșită în dauna părții vătămate R.T. Curtea a anulat cele două hotărâri, considerând întemeiată condamnarea domnului Dalban, dar, având în vedere decesul acestuia din urmă, a pronunțat încetarea procesului penal.

II. ELEMENTE DE DREPT INTERN

29. Dispozițiile aplicabile din **Codul penal** sunt următoarele:

ART. 206

„Afirmarea ori imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară, ori disprețului public, se pedesește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Împăcarea părților înlătură răspunderea penală.“

ART. 207

„Proba verității celor afirmate sau imputate este admisibilă, dacă afirmarea sau imputarea a fost săvârșită pentru apărarea unui interes legitim. Fapta cu privire la care s-a făcut proba verității nu constituie infracțiunea de insultă sau calomnie.“

30. Dispozițiile aplicabile din Codul de procedură penală sunt următoarele:

ART. 385⁹

„Hotărârile sunt supuse casării în următoarele cazuri:

(...)

10. instanța nu s-a pronunțat asupra unei fapte reținute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare sau cu privire la unele probe administrate ori asupra unor cereri esențiale pentru părți, de natură să garanteze drepturile lor și să influențeze soluția procesului;

(...)“

ART. 504

„Orice persoană care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a stabilit prin hotărâre definitivă că nu a săvârșit fapta imputată ori că acea faptă nu există.

(...)

Nu are dreptul la repararea pagubei persoana care, în cursul urmăririi penale sau al judecării, cu intenție sau din culpă gravă a stânjenit sau a încercat să stânjenească aflarea adevărului.

Persoanelor arătate în alin. 1 și 2, care înainte de arestare erau încadrate în muncă, li se calculează la vechimea în muncă și timpul cât au fost arestate, iar

persoanelor arătate în alin. 1 li se calculează la vechimea în muncă și timpul cât au executat pedepșa la locul de muncă.“

ART. 505

„Acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită potrivit **art. 504**, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa.

Acțiunea poate fi pornită în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii de achitare sau de la data ordonanței de scoatere de sub urmărire.“

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

31. Domnul Dalban a sesizat Comisia la data de 20 aprilie 1995. Invocând **art. 6** alin. 1 și **art. 10** din convenție, el s-a plâns de caracterul inechitabil al procesului și de o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

32. Comisia a reținut cererea (nr. 28.114/94) la data de 9 septembrie 1996. În raportul din 22 ianuarie 1998 (**art. 31**) a constatat în unanimitate că a existat o încălcare a **art. 10** și că nu a fost nevoie să examineze dacă a avut loc și o încălcare a **art. 6** alin. 1 (31 de voturi, împotriva un vot). Textul integral al opiniei Comisiei figurează în anexa la prezenta hotărâre^{*1}).

Concluzii prezentate Curții

33. Avocatul doamnei Dalban a invitat Curtea să constate încălcarea **art. 10** din convenție și să acorde clienței sale o despăgubire echitabilă de 250 milioane lei pentru daune materiale și morale.

34. Guvernul a rugat Curtea, în principal, să radieze cauza de pe rol, din moment ce văduva reclamantului nu poate invoca, în opinia sa, un interes personal pentru continuarea procedurii. În subsidiar acesta nu contestă că a avut loc o încălcare a **art. 10** din convenție, dar invită Curtea să radieze cauza, cu motivarea că decizia Curții Supreme de Justiție din 2 martie 1999 ar fi reparat respectiva încălcare. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe **art. 6** alin. 1 din convenție Guvernul cere Curții să constate că aceste dispoziții nu au fost încălcate. În final solicită respingerea pretențiilor formulate de doamna Dalban în virtutea **art. 41** din convenție.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA OBIECTUL LITIGIULUI

35. Într-o scrisoare din data de 16 decembrie 1998 adresată Curții avocatul Popa a reclamat spargerea cabinetului său de avocat și furtul unor documente care priveau cauza de față, precum și interceptarea de către niște necunoscuți a două scrisori adresate Curții.

Nota grefierului:

^{*1}) Din rațiuni de ordin practic textul nu va apărea decât în ediția tipărită (Colecție de hotărâri și decizii, 1999), dar oricine și-l poate procura de la grefă.

36. Guvernul subliniază faptul că, „având în vedere obiectul cererii (...)“, plângerea avocatului este neîntemeiată.

37. Deoarece aceste capete de cerere nu au fost făcute cunoscute Comisiei în etapa admisibilității, ele nu pot face obiectul de examinare a Curții (a se vedea în special, *mutatis mutandis*, Hotărârea Janowski împotriva Poloniei din 21 ianuarie 1999, Colecție de hotărâri și decizii, 1999).

II. CU PRIVIRE LA CEREREA DE RADIERE DE PE ROL

38. În observațiile sale din data de 1 iunie 1999 adresate Curții Guvernul solicită radierea cauzei de pe rol, cu motivarea că văduva reclamantului, în memoriul său din data de 31 august 1998, nu ar invoca, așa cum a făcut-o în cererea sa din data de 5 mai 1998, un interes personal pentru continuarea procedurii, ci s-ar referi la interesul defunctului său soț.

39. Curtea constată mai întâi că reclamantul a fost condamnat de instanțele române pentru calomnie prin presă. Ea consideră că văduva domnului Dalban are un interes legitim pentru a se constata că a avut loc o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare datorită condamnării acestuia.

Prin urmare cererea Guvernului, prin care se solicită radierea de pe rol a cauzei, trebuie respinsă. Curtea recunoaște calitatea procesuală a doamnei Dalban.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 10 DIN CONVENȚIE

40. Conform susținerilor reclamantului condamnarea sa pentru calomnie a adus atingere dreptului său la libertatea de exprimare, garantat de **art. 10** din convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.“

A. Cu privire la pierderea calității de „victimă“

41. Curtea constată, în primul rând, că decizia Curții Supreme de Justiție din 2 martie 1991, care a admis recursul în anulare al parchetului, a anulat cele două hotărâri de condamnare aflate la originea cererii întemeiate pe **art. 10** din convenție (a se vedea alin. 28 de mai sus).

42. În observațiile sale din data de 1 iunie 1999 Guvernul susține că în ceea ce privește condamnarea reclamantului pentru calomnierea lui G.S. instanța supremă a pronunțat achitarea, considerând că domnul Dalban acționase cu bună-credință. Această concluzie, alături de posibilitatea pe care o avea văduva de a recupera pe cale judiciară civilă daunele pretinse a fi fost suferite, constituie, conform Guvernului, o recunoaștere „în substanță a unei eventuale încălcări a convenției și permite din plin despăgubirea în conformitate cu dreptul intern“. Guvernul invită prin urmare Curtea să respingă cererea pentru pierderea calității de „victimă“.

În ceea ce privește condamnarea pentru calomnierea senatorului R.T. Guvernul subliniază că cele două hotărâri care făceau obiectul recursului parchetului au fost casate de Curtea Supremă de Justiție „și, după o nouă judecată, [aceasta] a pronunțat încetarea procesului penal ca urmare a decesului inculpatului“. Considerând că în acest mod a reparat pretinsa încălcare a **art. 10** din convenție, Guvernul „lasă la aprecierea Curții“ faptele respective.

43. Avocatul doamnei Dalban consideră decizia Curții Supreme „un adevărat rechizitoriu la adresa“ defunctului reclamant și „o apologie explicită a lui R.T.“.

44. În Hotărârea sa Amuur împotriva Franței din 25 iunie 1996 Curtea a reafirmat că „o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este în principiu suficientă pentru a-și pierde calitatea de victimă, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, în mod explicit sau în substanță, și apoi au reparat încălcarea convenției“ (Culegere, 1996 – III, pag. 8 – 46, alin. 36).

În cazul de față, chiar dacă decizia Curții Supreme de Justiție, care a anulat hotărârile atacate cu motivarea că reclamantul acționase cu bună-credință, pe baza unor documente oficiale privitoare la G.S. (a se vedea mai sus alin. 28), ar putea trece drept o recunoaștere în substanță a limitării nejustificate a „dreptului la libertatea de exprimare“, Curtea apreciază că decizia menționată nu constituie o reparație adecvată în sensul propriei sale jurisprudențe. Într-adevăr, pe de o parte, deși Guvernul citează **art. 998** și **999** din Codul civil și **art. 505** din Codul de procedură penală (a se vedea alin. 30 de mai sus), nu este clar dacă și prin ce mijloace doamna Dalban va putea obține vreo despăgubire. Pentru ca responsabilitatea civilă să fie angajată, calea deschisă de **Codul civil** prevede existența unei culpe. Doamna Dalban afirmă, fără a fi contrazisă de Guvern, că trebuie plătită o taxă de timbru consistentă. În ceea ce privește calea prevăzută de **Codul de procedură penală** nu ar fi rezonabil să se solicite doamnei Dalban să declanșeze o nouă procedură cu un final cel puțin incert, după ce cercetarea judecătorească s-a finalizat printr-o condamnare confirmată în recurs.

În ceea ce privește concluziile privind-l pe senatorul R.T., inserate în decizia din data de 2 martie 1999, Curtea constată că instanța supremă română a considerat întemeiată condamnarea reclamantului, întrucât acesta acționase în scopul creării unui prejudiciu, fără a verifica înainte informațiile publicate în articolele incriminate (a se vedea alin. 28 de mai sus). Decizia prin care s-a încetat procesul penal nu a fost pronunțată decât datorită decesului domnului Dalban.

Este evident că nu există nici o recunoaștere explicită sau implicită din partea autorităților naționale a încălcării **art. 10**.

45. În concluzie Curtea apreciază că văduva reclamantului poate să se pretindă „victimă” în sensul **art. 34** din convenție.

B. Cu privire la temeinicia plângerii

46. Nimeni nu contestă în fața Curții că a existat o ingerință a unei autorități publice în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, garantat de primul alineat al **art. 10** din convenție, datorată condamnării în litigiu. Nu se poate contesta faptul că ingerința era „prevăzută de lege” și urmărea un scop legitim, „apărarea reputației (...) altora”, și că răspundea deci la două dintre condițiile care permit ca ingerința să fie considerată ca justificată din punct de vedere al alin. 2 al **art. 10** din convenție. Curtea a făcut aceleași constatări pe care le-a făcut deja Comisia.

47. În ceea ce privește chestiunea de a ști dacă atingerea era necesară „într-o societate democratică”, Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența constantă, trebuie stabilit dacă atingerea în litigiu corespundea unei nevoi sociale imperioase, dacă era proporțională cu scopul legitim urmărit, dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt întemeiate și suficiente (a se vedea, între altele, Hotărârea Bladet Tromso și Stensaas împotriva Norvegiei din 20 mai 1999, Colecție de hotărâri și decizii, 1999). Curtea nu are sarcina de a se substitui instanțelor naționale, ci de a verifica din perspectiva **art. 10**, având în vedere toate circumstanțele cauzei, deciziile pe care acestea le-au pronunțat în virtutea puterii lor de apreciere (ibidem, alin. 60, și, printre altele, Hotărârea Fressoz și Roire împotriva Franței din 21 ianuarie 1999, Colecție de hotărâri și decizii – I, 1999).

48. Articolele incriminate tratau un subiect de interes public: administrarea patrimoniului statului și modul în care oamenii politici își îndeplinesc mandatul. Primul articol dădea informații extrase din dosarele de cercetare penală ale direcției economice a poliției, punând în discuție gestionarea Întreprinderii Agricole de Stat „Fastrom”, al cărei director a fost G.S., R.T. fiind reprezentantul statului în consiliul de administrație. Al doilea articol menționa indemnizația primită în această calitate de senatorul R.T., precum și faptul că a folosit un autoturism pus la dispoziția sa de către societate (a se vedea pct. 13 și 14 de mai sus).

49. Pentru a se pronunța în cauză Curtea trebuie deci să țină seama de un element deosebit de important: rolul esențial jucat de presă într-o societate democratică. Dacă presa nu trebuie să depășească anumite limite, îndeosebi în ceea ce privește reputația și drepturile celorlalți, precum și necesitatea de a împiedica divulgarea unor informații confidențiale, sarcina sa este totuși comunicarea, cu respectarea datoriilor și responsabilităților proprii, a informațiilor și ideilor referitoare la orice problemă de interes general. Mai mult, Curtea este conștientă de faptul că libertatea în domeniul presei scrise include, de asemenea, și recurgerea la o anumită doză de exagerare, chiar de provocare. În cauze

asemănătoare celei de față marja de apreciere a autorităților naționale se circumscrie interesului unei societăți democratice de a permite presei să își joace rolul indispensabil de „câine de pază“ și să își exercite aptitudinea de a da informații cu privire la problemele de interes general (Hotărârea în cauza Tromso și Stensaas împotriva Norvegiei, citată mai sus la alin. 59). Într-adevăr, este inadmisibil ca un ziarist să nu poată formula judecăți critice de valoare decât sub condiția demonstrării veridicității (Hotărârea Lingens împotriva Austriei din 8 iulie 1986, seria A nr. 103, pag. 28, alin. 46).

50. În acest caz Curtea constată, la fel ca și Comisia, că nu s-a făcut dovada că faptele descrise în articole erau în totalitate false și că serveau alimentării unei campanii de defăimare a lui G.S. și a senatorului R.T. Articolele domnului Dalban nu se refereau la aspecte ale vieții particulare ale lui R.T., ci la comportamentul și atitudinea sa în calitate de ales al poporului (a se vedea alin. 13 și 14 de mai sus). Formulele folosite de reclamant pentru a-și exprima părerea asupra practicilor sus-numitului senator și asupra modului în care acesta și-a îndeplinit mandatul au fost considerate de instanțele naționale ca necorespunzătoare realității și deci calomnioase. În ceea ce îl privește pe G.S., acestea au apreciat că neînceperea urmăririi penale dispusă de către parchet era suficientă pentru a stabili că informațiile conținute în articole erau false, și aceasta fără să se fi examinat anterior probele furnizate de reclamant (a se vedea alin. 17 și 20 de mai sus).

51. Guvernul nu contestă concluzia Comisiei, conform căreia, avându-se în vedere chiar îndatoririle și responsabilitățile unui ziarist atunci când acesta se prevalază de dreptul pe care i-l garantează **art. 10** din convenție (...), condamnarea reclamantului nu poate fi considerată ca „necesară într-o societate democratică“.

52. Curtea ia act de aceasta și constată și ea că, în raport cu scopul legitim urmărit, condamnarea penală a domnului Dalban la o pedeapsă cu închisoarea a constituit o încălcare disproporționată a dreptului la libertatea de exprimare a unui ziarist.

În consecință a existat o încălcare a **art. 10** din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 6** ALIN. 1 DIN CONVENȚIE

53. Reclamantul afirmă că nu a beneficiat de un proces echitabil din cauza faptului că instanțele naționale nu au avut în vedere probele administrate în apărare, respectiv documentele oficiale care au servit ca sursă articolelor sale (a se vedea alin. 17 și 20 de mai sus). El invocă **art. 6** alin. 1 care prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, (...) de către o instanță (...), care va hotărî (...) asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...)“

54. Guvernul invită Curtea să declare că nu a existat o încălcare a acestor dispoziții, deoarece „absența unor trimiteri explicite la argumentele invocate de

domnul Dalban“ nu poate fi considerată o neexaminare a argumentelor sale. Faptul că documentele în discuție au fost admise ca probă și depuse la dosar conduce la concluzia că judecătorii naționali au examinat și au avut în vedere toate actele depuse de reclamant.

55. Având în vedere concluzia în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe **art. 10** din convenție, Curtea, la fel ca și Comisia, consideră că nu este necesar să examineze faptele reținute și din punct de vedere al **art. 6** alin. 1.

V. CU PRIVIRE LA APLICAREA **ART. 41** DIN CONVENȚIE

56. Conform **art. 41** din convenție:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Despăgubiri

57. Doamna Dalban solicită acordarea sumei de 250 milioane lei românești (ROL) ca reparație a prejudiciului moral cauzat de condamnarea care a condus la discreditarea defunctului său soț și a prejudiciului material care ar decurge din pierderile suferite în urma dispariției revistei „Cronica Romășcană“. Ea precizează că „această sumă reprezintă o recompensă minimă, destinată exclusiv reparației ziarului“, și nu o sporire a averii personale.

58. Guvernul subliniază în primul rând absența oricărei legături de cauzalitate între pretențiile formulate și prejudiciul material pretins și consideră că suma indicată ar fi oricum exagerată. În ceea ce privește prejudiciul moral, simpla constatare a încălcării **art. 10** din convenție ar constitui în sine o satisfacție echitabilă suficientă. În privința despăgubirilor la care a fost obligat reclamantul, Guvernul susține că ele nu au fost niciodată achitate, reamintind posibilitatea pe care o are doamna Dalban de a le recupera printr-o acțiune civilă.

59. Curtea împărtășește punctul de vedere al Guvernului cu privire la pretinsul prejudiciu material. În ceea ce privește daunele morale, ea consideră, dimpotrivă, că reclamantul și văduva sa au suferit un asemenea prejudiciu care nu poate fi reparat suficient prin simpla constatare a încălcării. În cauză, decesul domnului Dalban, intervenit înaintea introducerii de către parchet a recursului în anulare, este un element care trebuie luat în considerare la evaluarea prejudiciului. Ținând seama de rata ridicată a inflației în România, Curtea va exprima suma acordată în franci francezi (FRF), convertibili în lei românești la cursul zilei. Curtea acordă doamnei Dalban 20.000 FRF. În ceea ce privește al treilea argument al Guvernului Curtea se limitează să constate că doamna Dalban nu solicită rambursarea despăgubirilor la care a fost obligat reclamantul, cu atât mai mult cu cât ele nu au fost plătite (a se vedea alin. 22 de mai sus).

B. Taxe și cheltuieli

60. Reclamantul a beneficiat de asistență judiciară în fața Comisiei și apoi a Curții, iar văduva sa nu a solicitat rambursarea unor taxe și cheltuieli suplimentare.

C. Dobânzi

61. Curtea consideră necesar să rețină dobânzile legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei hotărâri, adică 3,47% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. Hotărăște că moștenitoarea reclamantului are calitatea de a se substitui în drepturile sale.

2. Hotărăște că văduva reclamantului poate să se pretindă „victimă“ în sensul **art. 34** din convenție.

3. Hotărăște că a avut loc o încălcare a **art. 10** din convenție.

4. Hotărăște că nu se impune examinarea cauzei din punct de vedere al **art. 6** alin. 1.

5. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească văduvei reclamantului, în termen de 3 luni, 20.000 (douăzeci de mii) franci francezi cu titlu de prejudiciu moral, convertibili în lei românești la cursul din momentul plății;

b) că această sumă va fi majorată cu o dobândă simplă de 3,47% pe an, începând cu data expirării termenului mai sus menționat și până la data achitării sumei.

6. Respinge celelalte cereri privind acordarea de despăgubiri.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg la data de 28 septembrie 1999.

Luzius Wildhaber,

președinte

Paul Mahoney,

grefier adjunct

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA din 28 octombrie 1999

În cauza Brumărescu împotriva României (Cererea nr. 28342/95)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 414 din 31 august 2000

În cauza Brumărescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, conform **art. 27** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția), modificată prin **Protocolul nr. 11**^{*1)}, și în baza dispozițiilor aplicabile din Regulament^{*2)}, constituită în Marea Cameră formată din următorii judecători:

dl. L. Wildhaber, președinte, dna. E. Palm, dl. C. Rozakis, sir Nicolas Bratza, dl. L. Ferrari Bravo, dl. L. Caflisch, dl. L. Loucaides, dl. J.-P. Costa, dl. W. Fuhrmann, dl. K. Jungwiert, dl. B. Zupancic, dna N. Vajic, dl. J. Hedigan, dna. M. Tsatsa-Nikolovska, dl. T. Panțiru, dl. E. Levits, dl. L. Mihai, judecător ad-hoc și doamna M. De Boer-Buquicchio, grefier adjunct,

după ce a deliberat în Camera de Consiliu, în zilele de 17 iunie și 30 septembrie 1999,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la data de 30 septembrie 1999:

PROCEDURA

1. În temeiul fostului articol 19 din convenție^{*3)}, la 3 noiembrie 1998 Curtea a fost sesizată de către un cetățean român, domnul Dan Brumărescu (reclamantul), iar la 6 noiembrie 1998, de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia), în termenul de 3 luni prevăzut de fostele articole 32 alin. 1 și **art. 47** din convenție. La originea cauzei se află o plângere (nr. 28.342/95) îndreptată împotriva României, introdusă la Comisie la data de 9 mai 1995 de domnul Dan Brumărescu, conform fostului articol 25.

Cererea de sesizare a Comisiei s-a întemeiat pe fostele articole 44 și 48, precum și pe declarația română care recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (fostul articol 46). Plângerea reclamantului a avut ca temei de drept fostele articole 44 și 48 din convenție, modificate prin **Protocolul nr. 9**, ratificat de

Notele grefei:

*1), *2) Intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998.

*3) Începând cu data intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11**, care a amendat această dispoziție, Curtea funcționează permanent.

România. Cererile au drept obiect obținerea unei hotărâri prin care să se stabilească existența încălcării de către statul pârât a **art. 6** alin. 1 din convenție și a **art. 1** din **Protocolul nr. 1**, adițional la convenție.

2. În aplicarea **art. 5** alin. 4 din Protocolul nr. 11 la convenție, coroborat cu **art. 100** alin. 1 și cu **art. 24** alin. 6 din Regulament, examinarea cauzei a fost încredințată Marii Camere a Curții.

Marea Cameră a fost alcătuită din domnul C. Bîrsan, judecător ales în numele României (**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 24** alin. 4 din Regulamentul Curții), domnul L. Wildhaber, președintele Curții, doamna E. Palm și domnul C. Rozakis, vicepreședinți ai Curții, sir N. Bratza, președintele secției, și domnul G. Ress, vicepreședintele secției [**art. 27** alin. 3 din convenție și **art. 24** alin. 3 și 5 a) din Regulament]. Au mai fost desemnați pentru completarea Marii Camere: domnul L. Ferrari Bravo, domnul M.L. Caflisch, domnul M.L. Loucaides, domnul W. Fuhrmann, domnul K. Jungwiert, domnul B. Zupancic, doamna N. Vajic, domnul J. Hedigan, doamna M. Tsatsa-Nikolovska, domnul T. Panțîru și domnul E. Levits (**art. 24** alin. 3 și **art. 100** alin. 4 din Regulament).

Ulterior domnul C. Bîrsan, judecător național, a devenit incompatibil, deoarece a participat în cadrul Comisiei la examinarea cauzei (**art. 28** din Regulament). Prin urmare Guvernul l-a desemnat pe domnul L. Mihai în calitate de judecător ad-hoc (**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 29** alin. 1 din Regulament).

3. În aplicarea **art. 59** alin. 3 din Regulament președintele Curții a invitat părțile să își prezinte observațiile asupra problemelor ridicate în cauză.

4. Reclamantul a fost reprezentat de domnul C. Dinu, avocat în cadrul Baroului București (**art. 36** alin. 3 și **art. 4** din Regulament).

5. La data de 3 mai 1999 s-a înregistrat la grefă memoriul reclamantului, iar la 10 mai 1999, după ce s-a acordat o prelungire a termenului inițial stabilit, cel al Guvernului.

6. La data de 1 iunie 1999 reclamantul a prezentat observații complementare la memoriul din data de 3 mai 1999, iar Guvernul a răspuns acestor observații la data de 14 iunie 1999. Deși aceste ultime documente au fost primite după expirarea termenului fixat pentru prezentarea memoriilor, președintele a hotărât la data de 17 iunie 1999, conform **art. 38** alin. 1 din Regulament, să accepte atașarea lor la dosar.

7. În conformitate cu hotărârea președintelui care îl autorizase și pe reprezentantul reclamantului să folosească limba română la audieri (**art. 34** alin. 3 din Regulament), la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg a avut loc o audiere în ședință publică la data de 17 iunie 1999.

La audiere au participat:

– din partea Guvernului:

– dl. C.-L. Popescu, consilier, Ministerul Justiției, agent;

- dna. R. Rizoiu, Ministerul Justiției, consilier;
- dl. T. Corlățean, Ministerul Afacerilor Externe, consilier;
- din partea reclamantului:
- domnul C. Dinu, avocat în Baroul București, avocat.

Curtea a ascultat susținerile părților, precum și răspunsurile domnului Popescu, ale doamnei Rizoiu și ale domnului Dinu la întrebările puse de unii judecători.

8. La data de 30 iunie 1999, conform **art. 61** alin. 3 din Regulamentul Curții, președintele a acordat domnului Mircea Dan Mirescu permisiunea de a prezenta observații scrise asupra unor aspecte ale cauzei. Aceste observații au fost primite la data de 28 iunie 1999.

9. În conformitate cu dispozițiile **art. 61** alin. 5 din Regulament, reclamantul a răspuns observațiilor intervenientului la data de 29 iulie 1999, iar Guvernul, la data de 30 iulie 1999.

10. La data de 30 septembrie 1999 domnul Ress, aflat în imposibilitate de a participa, a fost înlocuit de domnul J.-P. Costa [**art. 24** alin. 5b) și **art. 28** din Regulament].

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

11. În anul 1930 părinții reclamantului au construit o casă în București. În anul 1939 au închiriat parterul casei fraților Mirescu, unchiul terțului intervenient, domnul Mircea Dan Mirescu.

12. În anul 1950 imobilul a trecut în posesia statului, invocându-se dispozițiile **Decretului de naționalizare nr. 92/1950**. Motivele sau temeiul legal ale lipsirii de proprietate nu au fost niciodată comunicate părinților reclamantului. Li s-a permis totuși să folosească unul dintre apartamentele imobilului, în calitate de chiriași ai statului.

13. În anul 1974, în aplicarea **Legii nr. 4/1973**, statul a vândut fraților Mirescu locuința pe care aceștia o ocupau în calitate de chiriași. Terțului intervenient, domnul Mircea Dan Mirescu, și sora sa, A.M.M., au moștenit apartamentul în anul 1988. În anul 1997, în urma decesului surorii sale, terțului intervenient a rămas unicul moștenitor al apartamentului mai sus menționat.

A. Acțiunea în revendicare

14. În anul 1993, în calitate de moștenitor, reclamantul a sesizat Judecătoria Sectorului 5 București, solicitând constatarea nulității naționalizării. A arătat că la momentul naționalizării părinții săi erau salariați și că bunurile salariaților nu puteau fi naționalizate în baza **Decretului nr. 92/1950**. Nu rezultă din documentele prezentate Curții dacă în fața instanței de fond reclamantul a făcut cunoscut contractul de vânzare-cumpărare încheiat de stat cu frații Mirescu în anul 1973.

15. Prin sentința pronunțată la data de 9 decembrie 1993 judecătoria a constatat că a avut loc o greșită aplicare a **Decretului nr. 92/1950**, deoarece părinții reclamantului făceau parte din categoria persoanelor exceptate de la naționalizare. Instanța a mai constatat că posesia exercitată de stat era întemeiată pe violență și, prin urmare, statul nu putea invoca uzucapiunea. Instanța a mai hotărât că statul nu ar fi putut invoca nici dispozițiile **decretelor nr. 218/1960 și nr. 712/1966**, întrucât aceste texte contraveneau **constituțiilor din 1952 și, respectiv, din 1965**. Prin urmare, instanța a dispus ca Primăria Municipiului București și întreprinderea de stat C., care a administrat locuințele de stat, să restituie imobilul reclamantului.

16. Hotărârea a devenit definitivă și irevocabilă prin neexercitarea vreunei căi de atac.

17. La data de 31 martie 1994 primarul municipiului București a dispus restituirea imobilului, iar la data de 27 mai 1994 întreprinderea C. a procedat la executare.

18. Începând cu această dată reclamantul a încetat să plătească chiria pentru apartamentul pe care îl ocupa în imobil.

19. Din data de 14 aprilie 1994 și până în anul 1996 reclamantul a achitat toate taxele aferente imobilului (alin. 25 de mai jos).

20. La o dată neprecizată procurorul general al României, în urma unui memoriu formulat de domnul Mircea Dan Mirescu, a declarat recurs în anulare împotriva hotărârii din 9 decembrie 1993, arătând că judecătorii au depășit limitele competențelor judecătorești atunci când au examinat legalitatea aplicării **Decretului nr. 92/1950**.

21. Pentru termenul din 22 februarie 1995, fixat în cadrul procedurii desfășurate la Curtea Supremă de Justiție, domnul Mircea Dan Mirescu nu a fost citat. La acea dată reclamantul a cerut acordarea unui nou termen, arătând că avocatul său este bolnav și se află deci în imposibilitatea de a se prezenta.

22. Curtea Supremă de Justiție a respins cererea de amânare a cauzei și a acordat cuvântul pe motivele de recurs, amânând pronunțarea pentru data de 1 martie 1995, dată până la care reclamantul urma să depună concluzii scrise.

23. Prin concluziile scrise reclamantul a solicitat respingerea recursului în anulare. El a subliniat, pe de o parte, că **Decretul nr. 92/1950** contravenea **Constituției** din 1948 datorită faptului că a fost publicat parțial și a încălcat principiul conform căruia orice expropriere trebuie făcută pentru un scop de utilitate publică și cu plata unei despăgubiri rezonabile. Pe de altă parte, reclamantul a susținut că naționalizarea casei nu era conformă dispozițiilor decretului, deoarece părinții săi erau salariați, iar locuințele aparținând salariaților nu puteau fi naționalizate. Reclamantul a mai făcut referire și la **art. 21** din actuala Constituție a României, care garantează accesul liber și nelimitat la justiție.

24. Prin decizia pronunțată la data de 1 martie 1995 Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârea din 9 decembrie 1993 și a respins acțiunea reclamantului. Motivând că legea este un mod de dobândire a proprietății, a constatat că imobilul a fost preluat de stat chiar în ziua intrării în vigoare a **Decretului nr. 92/1950** și că instanțele judecătorești nu au competența să examineze modul de aplicare a dispozițiilor sale. Prin urmare, Curtea Supremă de Justiție a apreciat că Judecătoria București nu ar fi putut constata că reclamantul era adevăratul proprietar al imobilului decât modificând decretul mai sus menționat. S-a constatat deci că judecătoria a depășit limitele competențelor judecătorești, aducând atingere competențelor puterii legislative. Curtea Supremă de Justiție nu a negat dreptul foștilor proprietari de a introduce acțiuni în revendicare, dar a considerat că, în cauză, reclamantul nu a făcut dovada dreptului său de proprietate, în timp ce statul a demonstrat că titlul său era întemeiat pe decretul de naționalizare. Curtea Supremă de Justiție a concluzionat că, în orice caz, o nouă lege ar trebui să prevadă măsuri de despăgubire pentru bunurile însușite de stat în mod abuziv.

25. Administrația financiară a comunicat ulterior reclamantului că începând cu data de 2 aprilie 1996 imobilul în chestiune a trecut din nou în patrimoniul statului.

B. Evenimente survenite după raportul Comisiei: acțiunea în restituire a proprietății

26. La o dată neprecizată reclamantul a depus o cerere prin care solicită Comisiei de aplicare a **Legii nr. 112/1995** (denumită în continuare comisia) restituirea imobilului. El a arătat că fusese deposedat în anul 1950, cu încălcarea dispozițiilor **Decretului nr. 92/1950**, că Judecătoria București, în sentința sa definitivă din 9 decembrie 1993, considerase ilegală această privare de proprietate și că, prin urmare, era îndreptățit să redobândească dreptul de proprietate asupra întregului imobil.

27. Într-un proces-verbal întocmit în noiembrie 1997 comisia tehnică de evaluare, înființată prin **Legea nr. 112/1995**, a apreciat valoarea totală a imobilului la 274.621.286 lei, din care 98.221.701 lei reprezintă valoarea apartamentului locuit de reclamant.

28. Prin decizia din 24 martie 1998 comisia a restituit reclamantului apartamentul în care locuia în calitate de chiriaș și i-a acordat o despăgubire pentru restul casei. Având în vedere **art. 12** din **Legea nr. 112/1995**, care plafonează despăgubirile, și ținând seama de plafonul în vigoare în noiembrie 1997, și anume 225.718.800 lei, comisia a evaluat despăgubirile la care reclamantul avea drept la 147.497.099 lei.

29. La data de 14 mai 1998 reclamantul a formulat plângere împotriva hotărârii comisiei. El a criticat refuzul nemotivat de a i se restitui în totalitate imobilul. A arătat că în cazul său, fiind vorba de o privare ilegală de proprietate, **Legea nr. 112/1995** cu privire la imobilele trecute cu titlu în proprietatea statului nu era aplicabilă. Prin urmare, singura soluție care să permită apărarea dreptului

său de proprietate era acțiunea în revendicare. Totuși, pentru că a introdus deja o astfel de acțiune, iar judecătoria a constatat prin sentința civilă din data de 9 decembrie 1993 că el era proprietarul imobilului, reclamantul a considerat că nu mai putea introduce o altă acțiune în revendicare. În consecință, a cerut recunoașterea dreptului său de proprietate asupra întregului imobil și a arătat că nu avea de gând să solicite o despăgubire în baza **Legii nr. 112/1995**.

30. Plângerea reclamantului a fost respinsă prin sentința din data de 21 aprilie 1999. Reclamantul a introdus apel. Această procedură este în prezent pe rol la Tribunalul Municipiului București.

II. JURISPRUDENȚA ȘI DREPTUL INTERN

A. Constituția

31. **Articolul 21** din Constituție are următorul cuprins:

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.“

B. **Legea nr. 59 din 23 iulie 1993**, care modifică **Codul de procedură civilă**

32. Dispozițiile aplicabile ale acestei legi sunt următoarele:

ART. 330

„Procurorul general, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, poate ataca cu recurs în anulare, la Curtea Supremă de Justiție, hotărârile judecătorești irevocabile pentru următoarele motive:

1. când instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești;

2. (...)“

ART. 330¹

„Recursul în anulare se poate declara oricând.“

C. **Legea nr. 17 din 17 februarie 1997**, care modifică **articolul 330¹** din Codul de procedură civilă

33. **Articolul 330¹** a fost modificat după cum urmează:

„ART. 330¹

Pentru motivul prevăzut la **art. 330** pct. 1, recursul în anulare se poate declara în termen de 6 luni de la data când hotărârea judecătorească a rămas irevocabilă (...)“

D. **Decretul nr. 92/1950** pentru naționalizarea unor imobile

34. Dispozițiile aplicabile au următorul conținut:

ART. 1

„(...) pentru asigurarea unei bune gospodării a fondului de locuințe supuse degradării din cauza sabotajului marii burghezii și a exploataților care dețin un mare număr de imobile;

Pentru a lua din mâna exploatatorilor un important mijloc de exploatare;

Se naționalizează imobilele prevăzute în listele-**anexă** (...) care fac parte integrantă din prezentul decret și la a căror alcătuire s-a ținut seama de următoarele criterii:

1. Imobilele clădite care aparțin foștilor industriași, foștilor moșieri, foștilor bancheri, foștilor mari comercianți și celorlalte elemente ale marii burghezii.
2. Imobilele clădite care sunt deținute de exploatatorii de locuințe.“

ART. 2

„Nu intră în prevederile decretului de față și nu se naționalizează imobilele proprietatea muncitorilor, funcționarilor, micilor meseriași, intelectualilor profesioniști și pensionarilor.“

E. Decretul nr. 524 din 24 noiembrie 1955, care modifică **Decretul nr. 92/1950**

35. Dispozițiile aplicabile sunt redactate în felul următor:

ART. 11

„În baza criteriilor stabilite în **art. I** pct. 1 – 5 inclusiv și **art. II**, Consiliul de Miniștri va putea face completarea sau modificarea listelor-**anexă** prevăzute în **art. I** alin. 4 din prezentul decret.“

„Consiliul de Miniștri poate hotărî scoaterea de sub naționalizare a oricăror imobile sau apartamente. „

F. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție

Jurisprudența dinainte de 2 februarie 1995

36. Secția civilă a Curții Supreme de Justiție a confirmat în repetate rânduri jurisprudența instanțelor inferioare care au apreciat că au competența de a se pronunța în cauze ce au ca obiect bunuri imobile naționalizate, în special cele naționalizate în baza **Decretului nr. 92/1950**. Astfel, în Decizia nr. 518 din 9 martie 1993 s-a exprimat, în ceea ce privește competența instanțelor în examinarea litigiilor legate de aplicarea **Decretului nr. 92/1950**, după cum urmează:

„Hotărând cu privire la acțiunea în revendicare promovată de reclamant, instanțele – cărora legea le conferă o competență generală de soluționare – nu au făcut altceva decât să aplice **Decretul nr. 92/1950**. Mai precis, au aplicat, pe de o parte, dispozițiile care exclud de la naționalizare anumite bunuri imobile și dispozițiile privind restituirea bunurilor în caz de aplicare abuzivă sau eronată, pe de altă parte.“

Revirimentul jurisprudenței din 2 februarie 1995

37. La data de 2 februarie 1995 Curtea Supremă de Justiție, constituită în Secțiile Unite, a hotărât, cu o majoritate de 25 de voturi împotriva a 20, schimbarea jurisprudenței Secției civile. Astfel s-a motivat:

„Instanțele judecătorești nu au atribuția de a cenzura și dispune restituirea imobilelor naționalizate prin **Decretul nr. 92/1950** (...); numai legea poate dispune cu privire la conformitatea naționalizărilor efectuate în temeiul **Decretului nr. 92/1950** cu dispozițiile actualei **Constituții** (...).“

Revirimentul jurisprudenței din 28 septembrie 1998

38. La data de 28 septembrie 1998 Curtea Supremă de Justiție, constituită în Secțiile Unite, a hotărât în unanimitate să revină asupra hotărârii sale din data de 2 februarie 1995, prin care apreciasse că tribunalele nu aveau competența să soluționeze litigiile privind încălcări ale dreptului de proprietate comise între anii 1944 și 1989. În hotărâre s-au menționat următoarele:

„Instanțele judecătorești sunt competente să judece toate acțiunile deduse judecății prin care se reclamă încălcarea dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale, intervenite în perioada 1944 – 1989.“

G. Poziția Curții Constituționale

39. La 19 iulie 1995 Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la constituționalitatea proiectului de lege care precizează situația juridică a imobilelor cu destinația de locuințe, devenite proprietate a statului. Astfel, analizând posibilitatea oferită proprietarilor lipsiți de proprietate în mod abuziv sau fără titlu de a obține fie restituirea bunurilor printr-o acțiune în justiție, fie o despăgubire:

„[...] Alta este însă situația locuințelor care au fost preluate de stat printr-un act administrativ ilegal, ori pur și simplu un fapt, așadar fără titlu, în condițiile inexistenței unei reglementări legale care să constituie temeiul juridic al constituirii dreptului de proprietate al statului. În asemenea cazuri dreptul de proprietate al persoanei fizice nu a fost desființat legal, astfel încât, statul nefiind proprietar, asemenea imobile nu pot fi incluse în categoria celor avute în vedere într-o lege al cărei obiect este reglementarea situației juridice a locuințelor trecute în proprietatea statului. În alți termeni, excepția cazurilor în care, potrivit legii, apartamentele ar urma să fie, fără limitări valorice, restituite în natură fostului proprietar ori moștenitorilor acestuia, măsurile cuprinse în lege (acordarea de despăgubiri, vânzarea locuințelor către chiriașii care le ocupă ori păstrarea lor în patrimoniul statului) nu sunt aplicabile acelor locuințe cu privire la care statul nu a dobândit legal dreptul de proprietate.

A considera, într-o dispoziție a legii, că și imobilele preluate de stat, fără titlu, fac obiectul dreptului său de proprietate, ar fi să se recunoască acestei legi un efect constitutiv de drept de proprietate al statului, ceea ce ar presupune fie un efect retroactiv al legii, fie recurgerea la un mod de transformare a proprietății persoanelor fizice în proprietate de stat, pe care **Constituția din 1991** nu îl cunoaște și care, de aceea, nu poate fi acceptat.

Urmează, așadar, ca obiecția de neconstituționalitate a acelei părți din lege care se referă la imobilele trecute în proprietatea statului sau a altor persoane juridice, fără titlu, să fie primite (...).

Ar rămâne, de aceea, la aprecierea Parlamentului, cu prilejul reexaminării legii, posibilitatea adoptării unor măsuri de completare a dispozițiilor acesteia privind dreptul persoanelor ale căror locuințe au fost preluate de către stat, fără titlu, și al moștenitorilor acestora – locuințe cu privire la care statul nu a dobândit dreptul de proprietate – de a opta pentru beneficiul aplicării legii, în ipoteza în care vor dori să renunțe la calea incertă, lentă și costisitoare a unei acțiuni în revendicare (...).“

H. Legea nr. 112 din 23 noiembrie 1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, intrată în vigoare la 29 ianuarie 1996

40. Dispozițiile aplicabile ale acestei legi sunt:

ART. 1

„Foștii proprietari – persoane fizice – ai imobilelor cu destinația de locuințe, trecute ca atare în proprietatea statului sau a altor persoane juridice, după 6 martie 1945, cu titlu, și care se aflau în posesia statului sau a altor persoane juridice la data de 22 decembrie 1989, beneficiază de măsurile reparatorii prevăzute de prezenta lege.

De prevederile alin. 1 beneficiază și moștenitorii foștilor proprietari, potrivit legii.“

ART. 2

„Persoanele prevăzute la **art. 1** beneficiază de restituirea în natură, prin redobândirea dreptului de proprietate asupra apartamentelor în care locuiesc în calitate de chiriași sau a celor care sunt libere, iar pentru celelalte apartamente primesc despăgubiri în condițiile **art. 12**.

În cazul apartamentelor trecute în proprietatea statului pentru care s-au primit despăgubiri, dacă sunt ocupate de foștii proprietari sau sunt libere, ele se restituie în natură. Redobândirea dreptului de proprietate este condiționată de restituirea sumei primite cu titlu de despăgubire, actualizată în condițiile prevederilor **art. 13**.“

ART. 13

„Valoarea despăgubirilor care se acordă foștilor proprietari și moștenitorilor acestora, pentru apartamentele nerestituite în natură, precum și prețul de vânzare, după caz, se stabilesc pe baza prevederilor **Decretului nr. 93/1977**, ale **Decretului-lege nr. 61/1990** și ale **Legii nr. 85/1992**, republicată, iar valoarea terenurilor aferente, pe baza **Criteriilor** privind stabilirea și evaluarea terenurilor aflate în patrimoniul societăților comerciale cu capital de stat nr. 2.665 din 28 februarie 1992, elaborate de Ministerul Finanțelor și Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, cu completările ulterioare. La valorile astfel calculate se vor aplica coeficienții de actualizare, care nu vor fi mai mici decât coeficientul de creștere a veniturilor salariale medii pe economie.

Valoarea totală a apartamentului restituit în natură și a despăgubirilor cuvenite pentru apartamentele nerestituite în natură și pentru terenurile aferente nu poate depăși suma veniturilor salariale medii pe economie ale unei persoane pe o perioadă de 20 de ani, calculată la data stabilirii despăgubirii.

În cazul în care fostului proprietar sau moștenitorilor acestuia ori rudelor până la gradul al doilea ale fostului proprietar în viață li se restituie în natură un apartament conform prevederilor **art. 2**, a cărui valoare, calculată potrivit alin. 1, depășește suma prevăzută la alin. 2, ei nu pot fi obligați să plătească diferența.

Plata despăgubirilor se face de către Ministerul Finanțelor, prin serviciile publice descentralizate ale acestuia, de la nivelul județelor, municipiului București și sectorului agricol Ilfov, în conturile bancare sau C.E.C., indicate de beneficiarii despăgubirilor, pe baza actului prin care se dispune acordarea despăgubirii și comunicat conform **art. 19**, după 12 luni de la încheierea lucrărilor de evaluare, dar nu mai târziu de 24 de luni.

Valoarea despăgubirilor stabilite în condițiile anterioare se actualizează la data plății, luând ca bază salariul mediu pe economie din ultima lună a trimestrului expirat.

La dispoziția Ministerului Finanțelor se constituie fondul extrabugetar pentru asigurarea punerii în aplicare a prevederilor prezentei legi, care se va alimenta din:

a) sumele obținute din vânzarea apartamentelor care nu s-au restituit în natură, reprezentând plăți integrale, avansuri, rate și dobânzi, după deducerea comisionului de 1% din valoarea apartamentelor;

b) sumele obținute din lansarea unor împrumuturi de stat cu această destinație, în condițiile prevăzute de **Legea nr. 91/1993** privind datoria publică.

Din fondul astfel constituit se vor efectua cheltuieli în următoarea ordine:

a) plata despăgubirilor cuvenite – în condițiile prezentei legi – proprietarilor și moștenitorilor acestora;

b) plăți pentru restituirea împrumuturilor contractate și plata costurilor care decurg din aceste împrumuturi de stat;

c) construirea de locuințe, care să fie repartizate cu prioritate chiriașilor aflați în situația prevăzută la **art. 5** alin. 3.“

I. PUNCTUL DE VEDERE AL EXECUTIVULUI CU PRIVIRE LA LEGEA NR. 112/1995

41. La data de 23 ianuarie 1996 Guvernul a adoptat **Hotărârea nr. 20/1996** pentru aplicarea **Legii nr. 112/1995**, conform căreia erau considerate ca trecute, cu titlu, în proprietatea statului, imobilele preluate în aplicarea unei dispoziții legale. Conform aceleiași hotărâri, **Legea nr. 112/1995** nu era aplicabilă imobilelor deținute de stat în absența unei dispoziții legale care să constituie fundamentul juridic al dreptului de proprietate al statului.

42. La data de 18 februarie 1997 Guvernul a adoptat **Hotărârea nr. 11/1997** care completa **Hotărârea Guvernului nr. 20/1996**. Conform **art. 1** alin. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 11/1997, dobândirea de către stat a bunurilor în temeiul **Decretului nr. 92/1950** trebuia să respecte condițiile impuse de **art. 1** alin. 5 și de **art. II** din decretul mai sus menționat și trebuia să existe identitate între persoanele ce figurau ca proprietari în **anexele** la decret și adevărații proprietari la data naționalizării.

J. Jurisprudența instanțelor inferioare în ceea ce privește autoritatea lucrului judecat

43. După intrarea în vigoare a **Hotărârii Guvernului nr. 11 din 18 februarie 1997** unii proprietari, față de care Curtea Supremă de Justiție, în urma admiterii recursurilor în anulare, anulase hotărâri judecătorești definitive, au introdus noi acțiuni în revendicare. Problema excepției autorității lucrului judecat, invocată în cadrul acestor noi proceduri, nu a primit o soluționare unitară din partea instanțelor:

Judecătoria Sectorului 2 București, Sentința civilă nr. 5.626 din 16 mai 1997, irevocabilă

„Imobilul în cauză a mai constituit obiectul unui litigiu între aceleași părți, pronunțându-se Sentința civilă nr. 212 din 12 ianuarie 1994 a Judecătoriei Sectorului 2 București, rămasă definitivă, sentință prin care a fost admisă acțiunea reclamantului P.I. și s-a constatat că acesta este unicul proprietar al imobilului (...)

Împotriva sentinței civile nr. 212 din 12 ianuarie 1994 a fost declarat recurs în anulare de către procurorul general, recurs ce a fost admis de Curtea Supremă de Justiție – Secția civilă – prin Decizia nr. 2.495 din 28 septembrie 1995, ce a casat respectiva sentință respingând acțiunea reclamantului P.I.

(...) instanța, având în vedere prevederile **art. 1201** din Codul civil, în sensul că <<este lucru judecat atunci când a doua cerere de chemare în judecată are același obiect, este întemeiată pe aceeași cauză și este între aceleași părți, făcute de ele în contra lor și în aceeași calitate>>, urmează a se constata că între aceleași părți, asupra aceluiași imobil, a mai avut loc o judecată ce a fost soluționată definitiv (...) de Curtea Supremă de Justiție (...).

(...) instanța va admite excepția autorității de lucru judecat, urmând a respinge acțiunea reclamantului.“

Judecătoria Făgăraș, Sentința civilă nr. 3.276 din 10 decembrie 1998, apelată

„Constată că asupra imobilului (...) s-au aplicat în mod nelegal dispozițiile **Decretului nr. 92/1950**, imobilul fiind trecut abuziv în proprietatea statului român (...), dispune restituirea imobilului (...), respinge excepția autorității de lucru judecat (...).“

K. Legea nr. 213 din 17 noiembrie 1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia

44. Dispozițiile aplicabile ale acestei legi sunt:

ART. 6

„(1) Fac parte din domeniul public sau privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale și bunurile dobândite de stat în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, dacă au intrat în proprietatea statului în temeiul unui titlu valabil, cu respectarea **Constituției**, a tratatelor internaționale la care România era parte și a legilor în vigoare la data preluării lor de către stat.

(2) Bunurile preluate de stat fără un titlu valabil, inclusiv cele obținute prin vicieria consimțământului, pot fi revendicate de foștii proprietari sau de succesorii acestora, dacă nu fac obiectul unor legi speciale de reparație.

(3) Instanțele judecătorești sunt competente să stabilească valabilitatea titlului.“

PROCEDURA DIN FAȚA COMISIEI

45. Domnul Brumărescu a sesizat Comisia la data de 9 mai 1995. El susținea că, în pofida prevederilor **art. 6** alin. 1 din convenție și ale **art. 1** din Protocolul nr. 1, Curtea Supremă de Justiție i-a încălcat dreptul de acces la o instanță care să îi permită reintrarea în posesia imobilului.

46. Comisia a reținut plângerea (nr. 28.342/1995) la data de 22 mai 1997. În raportul din data de 15 aprilie 1998 (fostul articol 31 din convenție) a concluzionat în unanimitate că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție și a **art. 1** din Protocolul nr. 1 adițional la convenție.

Concluzii prezentate curții

47. Reclamantul roagă Curtea să respingă excepțiile preliminare ridicate de Guvern, să constate că a avut loc o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție și a **art. 1** din Protocolul nr. 1 și să îi acorde o satisfacție echitabilă, conform **art. 41** din convenție.

Guvernul invită Curtea să constate că, în urma unor schimbări intervenite în situația de fapt după adoptarea raportului Comisiei, reclamantul a pierdut calitatea de victimă și că, în orice caz, nu a epuizat căile de recurs interne. În ceea ce privește fondul cauzei, roagă Curtea să respingă plângerea.

ÎN DREPT

1. Cu privire la excepțiile preliminare ale Guvernului

A. Cu privire la calitatea de victimă

48. Conform opiniei Guvernului, faptele noi intervenite după decizia asupra admisibilității din data de 22 mai 1997 atrag pierderea calității de victimă a reclamantului, în sensul **art. 34** din convenție.

Guvernul susține că procedura inițiată de reclamant în aplicarea **Legii nr. 112/1995** s-a finalizat prin hotărârea din 24 martie 1998 prin care reclamantului

i s-a restituit o parte din imobilul revendicat și i s-a acordat o despăgubire pentru partea nerestituită în natură. Această despăgubire este suficientă pentru ca reclamantul să nu se mai poată pretinde victimă a unei încălcări a dreptului la respectarea bunurilor. Deși această procedură se află încă pe rol, reclamantul contestând în fața instanțelor refuzul restituirii integrale în natură, Guvernul apreciază că tribunalele nu vor putea pronunța o hotărâre mai puțin favorabilă decât cea din 24 martie 1998.

49. Reclamantul invită Curtea să continue examinarea cauzei. El argumentează că a fost lipsit de bunul său care nu i-a fost restituit nici la ora actuală. Subliniază, de asemenea, că nu a dorit niciodată să renunțe la bunul în chestiune, acceptând despăgubiri, și că, în orice caz, suma despăgubirilor oferite este derizorie în comparație cu valoarea imobilului. Prin urmare, acordarea despăgubirilor în cauză nu are drept efect pierderea calității de victimă pe care continuă să o aibă.

50. Conform jurisprudenței constante a Curții, victimă, în sensul **art. 34** din convenție, este persoana direct vizată de acțiunea sau de omisiunea în litigiu, existând o încălcare a cerințelor **Convenției** chiar și în absența vreunui prejudiciu; acesta are importanță numai în ceea ce privește **art. 41**. Prin urmare, o hotărâre sau măsură favorabilă reclamantului, în principiu, nu este suficientă pentru pierderea calității de „victimă”, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, în mod explicit sau în substanță, și apoi au reparat încălcarea convenției (a se vedea, între altele, Hotărârea Ludi împotriva Elveției din 15 iunie 1992, seria A nr. 238, pag 18, alin. 34).

În cauza de față Curtea observă că în prezent reclamantul se găsește în aceeași situație cu cea de la 1 martie 1995, din moment ce nici o hotărâre definitivă nu a recunoscut, cel puțin în substanță, și nici nu a reparat eventuala încălcare a convenției, care rezultă din hotărârea Curții Supreme de Justiție.

Într-adevăr, în ceea ce privește dreptul de proprietate al reclamantului, procedura în restituire care a urmat deciziei Curții Supreme de Justiție nu s-a finalizat încă printr-o hotărâre definitivă. Deși hotărârile deja intervenite în acest demers – care nu face în sine obiectul procedurii în fața Curții – merg în sensul unei oarecare îmbunătățiri a situației reclamantului –, restituirea parțială a imobilului în chestiune și acordarea de despăgubiri pentru partea nerestituită – și deși nu este exclus că în final reclamantul să poată avea câștig de cauză, rezultă că punctul de plecare al acestei proceduri este chiar situația creată în urma deciziei contestate a Curții Supreme de Justiție, și anume faptul că imobilul în chestiune a redevenit proprietatea statului. Prin urmare, această procedură nu poate înlătura în nici un caz în totalitate consecințele deciziei Curții Supreme de Justiție asupra folosinței dreptului de proprietate, eventuala restituire a imobilului având o altă bază legală decât cea care se află la originea litigiului adus în fața Curții.

În plus Curtea constată că plângerea reclamantului nu se limitează la încălcarea de către Curtea Supremă de Justiție a dreptului său de proprietate, ci reclamă, ca efect al aceleiași decizii, și o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție.

Reclamantul arată că motivul pentru care este victimă se datorează anulării unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate în favoarea sa și constatării că instanțele nu aveau competența să soluționeze acțiunile în revendicare de genul celei introduse de reclamant. Imposibilitatea de a aduce în fața instanțelor o asemenea acțiune a durat mai mulți ani.

Chiar dacă în urma adoptării unor noi reglementări și a schimbării jurisprudenței Curții Supreme de Justiție calea judecătorească este acum deschisă în asemenea împrejurări, Curtea consideră că ar fi împovăraător să i se ceară reclamantului să inițieze aceeași procedură a doua oară, cu atât mai mult cu cât, în lumina jurisprudenței contradictorii a instanțelor românești, rezultatul unei noi acțiuni în revendicare rămâne incert, avându-se în vedere principiul autorității lucrului judecat.

În aceste împrejurări nu se poate nega că reclamantul, așa cum susține, este afectat de hotărârea Curții Supreme de Justiție și continuă să fie victimă a unor încălcări ale convenției, care, după părerea lui, rezultă din această hotărâre.

Prin urmare, excepția va fi respinsă.

B. Asupra epuizării căilor de recurs interne

51. Guvernul susține, de asemenea, inadmisibilitatea cererii datorită faptului că nu au fost epuizate căile de recurs interne. Admițând că în dreptul românesc nu există nici o cale de recurs eficientă împotriva Deciziei Curții Supreme de Justiție din 1 martie 1995, Guvernul argumentează că reclamantul ar trebui să introducă o nouă acțiune în revendicare. Deși această cale de recurs a existat înaintea hotărârii de admisibilitate a Comisiei, ea a devenit eficientă numai după intrarea în vigoare a **Legii nr. 112/1995**, interpretată în lumina **Hotărârii Guvernului nr. 11/1997**, a **Legii nr. 213/1998** asupra domeniului public, și după schimbarea din 28 septembrie 1998 a jurisprudenței Curții Supreme de Justiție.

52. Curtea observă că Guvernul pârât a ridicat această excepție pentru prima oară în fața Comisiei la 7 aprilie 1998, după ce s-a pronunțat decizia asupra admisibilității plângerii din 22 mai 1997 și după ce a transmis Comisiei propriile observații pe fond la 11 iulie 1997.

53. Curtea reamintește că o astfel de excepție ar trebui, în principiu, să fie ridicată înainte de examinarea admisibilității unei plângeri (a se vedea, de exemplu, Hotărârea Campbell și Fell împotriva Regatului Unit din 28 iunie 1984, seria A nr. 80, pag. 31, alin. 57; Hotărârea Artico împotriva Italiei din 13 mai 1980 seria A nr. 37, pag. 13, alin. 27). Cu toate acestea, Curtea nu consideră necesar să examineze dacă există în speță circumstanțe particulare care să permită Guvernului ridicarea acestei excepții după examinarea admisibilității, întrucât ea consideră, în orice caz, că această excepție se dovedește neîntemeiată.

54. Curtea observă că înaintea introducerii plângerii la Comisie reclamantul a folosit calea de recurs indicată de Guvern, adică o acțiune în revendicare. La acea dată, ca și astăzi, această cale de recurs exista și era eficientă, ceea ce de altfel Guvernul nu contestă.

55. Curtea consideră că Guvernul, care este răspunzător de anularea unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate în urma unei acțiuni în revendicare, nu putea să nu se prevalaze de o neepuizare datorată faptului că reclamantul nu a introdus o nouă acțiune în revendicare (a se vedea și alin. 50 in fine).

Prin urmare, această excepție preliminară va fi respinsă.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 6** ALIN. 1 DIN CONVENȚIE

56. Conform susținerilor reclamantului, decizia din 1 martie 1995 a Curții Supreme de Justiție a încălcat **art. 6** alin. 1 din convenție, care dispune:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...) de către o instanță (...) care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...). „

57. În memoriul său reclamantul arată că refuzul Curții Supreme de Justiție de a recunoaște instanțelor competența de a soluționa o acțiune în revendicare este contrar dreptului la justiție garantat de **art. 21** din Constituția României și de **art. 3** din Codul civil român, care reglementează denegarea de dreptate. În plus, subliniază că afirmația Curții Supreme de Justiție, în sensul că nu era proprietarul bunului în litigiu, vine în contradicție cu motivul invocat de aceasta pentru admiterea recursului în anulare, și anume lipsa de competență a instanțelor în soluționarea pe fond a cauzei.

58. Guvernul admite că reclamantului i s-a refuzat dreptul la justiție, dar apreciază că acest refuz a fost temporar și că în orice caz era justificat, pentru că trebuia să asigure respectarea normelor de procedură și a principiului separației puterilor în stat.

59. Pentru Comisie dreptul de acces la justiție solicită cu necesitate o cale judiciară care să permită revendicarea drepturilor civile. Prin urmare, anularea hotărârii din 9 decembrie 1993, pe motivul că instanțele nu au competența să soluționeze o asemenea acțiune, a afectat însăși substanța dreptului de acces la justiție în sensul **art. 6** alin. 1.

60. În consecință, Curtea trebuie să verifice dacă decizia din 1 martie 1995 a încălcat **art. 6** alin. 1 din convenție.

61. Dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe, garantat de **art. 6** alin. 1 din convenție, trebuie interpretat în lumina preambulului convenției, care enunță preeminența dreptului ca element de patrimoniu comun al statelor contractante. Unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care înseamnă, între altele, că o soluție definitivă a oricărui litigiu nu trebuie rediscuțată.

62. În speță, Curtea observă că în perioada în care au avut loc evenimentele procurorul general al României – care nu era parte în proces – dispunea, în virtutea **art. 330** din Codul de procedură civilă, de autoritatea de a ataca o hotărâre definitivă printr-un recurs în anulare. Curtea observă că, în exercițiul autorității sale, procurorului general nu i se impunea nici un termen, astfel că hotărârile puteau fi rediscutate oricând.

Curtea subliniază că, admitând recursul în anulare introdus în virtutea autorității mai sus menționate, Curtea Supremă de Justiție a înlăturat efectele unei proceduri judiciare care dusesese, în termenii Curții Supreme de Justiție, la o hotărâre judecătorească „irevocabilă”, dobândind deci autoritatea lucrului judecat și fiind, în plus, executată.

Aplicând în acest mod dispozițiile **art. 330** mai sus citat, Curtea Supremă de Justiție a încălcat principiul securității raporturilor juridice. În speță și în virtutea acestui fapt, dreptul reclamantului la un proces echitabil în sensul **art. 6** alin. 1 din convenție a fost ignorat.

A existat deci o încălcare a articolului mai sus menționat.

63. În plus, în ceea ce privește susținerea reclamantului conform căreia a fost privat de dreptul de acces la justiție, Curtea constată că în decizia din 1 martie 1995 Curtea Supremă de Justiție a considerat că acțiunea promovată de intimat ducea la lezarea unui act al legislativului, **Decretul nr. 92/1950**. În consecință, a considerat că această cauză excedea competențelor instanțelor și că numai Parlamentul se putea pronunța cu privire la legalitatea naționalizării în chestiune.

64. Cu toate acestea, în hotărârea sa Curtea Supremă de Justiție afirmă că reclamantul nu era proprietarul bunului în litigiu.

Curtea nu are competența de a analiza hotărârea pronunțată la 1 martie 1995 în lumina dreptului intern, nici de a examina dacă litigiul putea fi sau nu putea fi soluționat pe fond de Curtea Supremă de Justiție însăși, față de dispozițiile **art. 330** din Codul de procedură civilă.

65. Curtea subliniază că prin hotărârea din 1 martie 1995 s-a motivat că instanțele nu erau competente să soluționeze litigiile civile similare celui în discuție. Apreciază că o asemenea excludere este în sine contrară dreptului de acces la justiție, garantat de **art. 6** alin. 1 din convenție (a se vedea, mutatis mutandis, Hotărârea Vasilescu împotriva României din 22 mai 1998, Colecția 1998 – III, nr. 73, pag. 1.075 – 1.076, alin. 39 – 41).

Prin urmare, a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 și în această privință.

III. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA **ART. 1** DIN PROTOCOLUL NR. 1 ADIȚIONAL LA CONVENȚIE

66. Reclamantul se plânge că decizia din 1 martie 1995 a Curții Supreme de Justiție a avut ca efect încălcarea dreptului la respectarea proprietății, așa cum este garantat de **art. 1** din Protocolul nr. 1:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.”

A. Cu privire la existența unui bun

67. Guvernul admite că dreptul consacrat prin hotărârea din 9 decembrie 1993 reprezenta un „bun“ în sensul **art. 1** din Protocolul nr. 1. Cu toate acestea, în ședința publică din data de 17 iunie 1999 Guvernul arată pentru prima dată că hotărârea din 9 decembrie 1993 nu se referea la parterul casei, vândut de stat în 1973.

68. Conform reclamantului, statul nu ar fi putut vinde în mod legal un bun care nu-i aparținea. Pe de altă parte, locatarii parterului nu ar fi putut cumpăra acest apartament decât acționând cu rea-credință, din moment ce știau foarte bine că părinții reclamantului fuseseră deposedați în mod ilegal.

Terțul intervenient susține că eventualul bun al reclamantului nu poate să includă și apartamentul de la parterul imobilului, cumpărat în anul 1973 de unchiul său, pe care i-a moștenit. El arată că respectiva cumpărare era conform legilor în vigoare în anul 1973.

69. Curtea ia notă de faptul că dreptul reclamantului asupra apartamentului aflat la parterul imobilului în litigiu este contestat de terțul intervenient. Ea reamintește totuși că procedura inițiată de reclamant împotriva statului român nu poate produce efecte decât asupra drepturilor și obligațiilor acestor părți. Curtea mai subliniază că terțul intervenient nu a fost parte în vreo procedură internă care să facă obiectul prezentei plângeri, singurele părți la aceste proceduri fiind reclamantul și guvernul pârât.

70. Curtea apreciază că reclamantul avea un „bun“ în sensul **art. 1** din Protocolul nr. 1. Într-adevăr, hotărârea judecătorească din 9 decembrie 1993 a stabilit că imobilul fusese naționalizat cu încălcarea **Decretului nr. 92/1950** și a constatat, cu efect retroactiv, că reclamantul era proprietarul legitim al acestuia, în calitate de succesor al părinților săi. Curtea mai subliniază că dreptul reclamantului, astfel recunoscut, nu era revocabil. De altfel, reclamantul s-a putut bucura de bunul său în liniște, ca proprietar legitim, de la 9 decembrie 1993 până la 1 martie 1995. De asemenea, a achitat taxele și impozitele aferente imobilului.

B. Cu privire la existența unei ingerințe

71. Pentru reclamant anularea hotărârii din 9 decembrie 1993 a avut ca efect imposibilitatea absolută de a-și valorifica dreptul de proprietate, ceea ce constituie o încălcare a dreptului la respectarea proprietății.

72. Din punctul de vedere al Guvernului, decizia Curții Supreme de Justiție, deși nu a tranșat chestiunea dreptului de proprietate al reclamantului, a creat o nesiguranță de scurtă durată cu privire la acest drept și a constituit astfel o încălcare temporară în dreptul intimatului la respectarea bunului său.

73. Comisia observă că reclamantului i s-a recunoscut dreptul de proprietate printr-o hotărâre definitivă și că, prin urmare, putea spera în mod legitim să se bucure de dreptul său în mod pașnic. Anularea hotărârii din 9 decembrie 1993 constituie o ingerință în dreptul de proprietate al reclamantului.

74. Curtea recunoaște că disputa asupra dreptului de proprietate al reclamantului nu a constituit obiectul de analiză al Curții Supreme de Justiție. Constată însă că a existat o încălcare a dreptului de proprietate al intimatului, garantat de **art. 1** din Protocolul nr. 1, prin aceea că hotărârea Curții Supreme de Justiție din 1 martie 1995 a casat hotărârea definitivă din 9 decembrie 1993, care îi atribuia domnului Brumărescu imobilul, hotărârea respectivă fiind deja executată.

C. Cu privire la justificarea ingerinței

75. Rămâne de stabilit dacă ingerința constatată de Curte a dus sau nu a dus la o încălcare a **art. 1**. Pentru a face aceasta, trebuie examinat dacă, așa cum susține Guvernul, ingerința în cauză poate fi analizată din punctul de vedere al principiului consacrat de prima frază a primului alineat al **art. 1**, apreciind că hotărârea Curții Supreme de Justiție nu a reprezentat nici o lipsire formală de proprietate, nici o reglementare a folosinței proprietății, sau dacă, așa cum a apreciat Comisia, cauza vizează o lipsire de proprietate, reglementată de a doua frază din același alineat.

76. Curtea reamintește că pentru a stabili dacă a existat o privare de bunuri în sensul celei de-a doua „norme“, trebuie nu doar să se examineze dacă a existat o lipsire de proprietate sau o expropriere formală, ci, dincolo de aparențe, să se analizeze circumstanțele faptelor. Din moment ce convenția protejează drepturi „concrete și efective“, este important să se analizeze dacă situația mai sus amintită nu echivala cu o expropriere de fapt (hotărârile Sporong și Lonroth împotriva Suediei din 23 septembrie 1982, seria A nr. 52, pag. 24 alin. 63, și Vasilescu împotriva României mai sus citată, pag. 1.078 alin. 51).

77. Curtea observă că în speță hotărârea judecătoreii, prin care s-a dispus autorităților administrative să restituie reclamantului imobilul, devenise definitivă și irevocabilă, că în conformitate cu această hotărâre primarul municipiului București a dispus restituirea casei către reclamant și că întreprinderea C. a executat dispoziția primarului în mai 1994. În plus, la acea dată reclamantul a încetat să plătească chiria datorată pentru apartamentul ocupat în imobil, iar din aprilie 1994 până în aprilie 1996 a achitat taxele aferente imobilului. Curtea arată că hotărârea Curții Supreme de Justiție l-a lipsit pe reclamant de toate efectele hotărârii definitive pronunțate în favoarea sa, considerând că statul demonstrase că titlul său de proprietate se întemeia pe decretul de naționalizare. După această hotărâre intimatul a fost informat că începând cu luna aprilie 1996 casa va fi reintegrată în patrimoniul statului. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a avut deci ca urmare lipsirea reclamantului de dreptul de proprietate asupra imobilului pe care hotărârea definitivă i-l conferise. În special reclamantul nu mai avea facultatea de a vinde sau de a lăsa moștenire bunul, de a consimți la donarea acestuia sau de a dispune de el în orice alt mod. În aceste condiții, Curtea constată că hotărârea Curții Supreme de Justiție a avut ca efect lipsirea de proprietate, în sensul celei de-a doua norme consacrate de **art. 1** din Protocolul nr. 1 adițional la convenție.

78. O lipsire de proprietate, în lumina celei de-a doua norme, poate fi justificată numai dacă se demonstrează, în special, că ea a intervenit pentru o cauză de utilitate publică și a avut un temei legal. În plus, orice ingerință în folosirea proprietății trebuie să răspundă exigenței de proporționalitate. Curtea reamintește mereu: trebuie menținut un echilibru just între cerințele de interes general ale comunității și imperativele apărării drepturilor fundamentale ale individului. Grija de a asigura un astfel de echilibru este inerentă mecanismului convenției. Curtea reamintește, de asemenea, că echilibrul este distrus atunci când persoana în cauză suportă o sarcină specială și exorbitantă (Hotărârea Sporong și Lonroth mai sus citată, pag. 26 – 28).

79. Adoptând punctul de vedere al Comisiei, Curtea observă că situația rezultată în urma hotărârii Curții Supreme de Justiție nu are nici o justificare. Nici instanța supremă și nici Guvernul nu au încercat să indice care este acel motiv atât de serios care să justifice lipsirea de proprietate pentru „cauză de utilitate publică“. În plus Curtea constată că reclamantul este lipsit de bunul său de mai bine de 4 ani, fără să fi încasat vreo despăgubire care să reflecte valoarea reală a acestuia, și că eforturile depuse pentru a-și recupera proprietatea au fost până în prezent zadarnice.

80. În aceste condiții, admitând chiar că lipsirea de proprietate era justificată de o cauză de interes public, Curtea apreciază că echilibrul rezonabil a fost rupt și că reclamantul a suportat și încă mai suportă o sarcină specială și exorbitantă. Prin urmare, a existat și continuă să existe o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 adițional la convenție.

III. APLICAREA **ART. 41** DIN CONVENȚIE

81. În termenii **art. 41** din convenție,

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciu

82. În principal, reclamantul solicită restituirea bunului în litigiu. În caz de nerestituire înțelege să primească o sumă corespunzătoare valorii actuale a bunului, mai precis, conform raportului de expertiză înaintat Curții, 3.681.000.000 lei românești (ROL). Cu titlu de daune morale, solicită 75.000 dolari americani (USD). În plus solicită să i se plătească 26.000.150 ROL, reprezentând onorariile avocatului pentru procedurile în fața organelor de la Strasbourg, precum și 1.543.650 ROL, 500 USD și 300 franci francezi cu titlu de cheltuieli diverse pentru procedurile în fața Curții, inclusiv pentru participarea la ședința publică din data de 17 iunie 1999.

83. Guvernul susține în primul rând că acordarea unei sume cu titlu de despăgubire materială ar fi înjustă, din moment ce reclamantul încă își mai poate

revendica cu succes imobilul în fața instanțelor interne. În orice caz, Guvernul apreciază că suma maximă care ar putea fi acordată este de 69.480 USD, reprezentând, conform raportului de expertiză pe care l-a înaintat Curții, valoarea de plată a imobilului în litigiu, mai puțin valoarea apartamentului ocupat de reclamant.

În ceea ce privește suma solicitată cu titlu de daune morale, Guvernul susține că această cerere nu este întemeiată.

Guvernul arată că este de acord cu plata taxelor și a cheltuielilor de judecată, în măsura în care reclamantul va dovedi că au fost justificate, urmând să fie deduse sumele acordate cu titlu de asistență judiciară.

84. Date fiind circumstanțele cauzei, Curtea apreciază că problema aplicării **art. 41** nu poate fi încă soluționată și va dispune amânarea discutării acestei chestiuni, având în vedere și un eventual acord între statul pârât și reclamant (**art. 75** alin. 1 și 4 din Regulament).

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. hotărăște că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție, în sensul că nu a existat un proces echitabil.

2. hotărăște că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție, datorită faptului că reclamantului i s-a refuzat dreptul de acces la justiție.

3. hotărăște că a existat o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 adițional la convenție.

4. hotărăște că problema aplicării **art. 41** din convenție nu poate fi discutată în acest stadiu al procedurii.

În consecință,

- a) amână discutarea acestei chestiuni;
- b) invită Guvernul și reclamantul să adreseze în scris Curții, în termen de 3 luni, observațiile asupra satisfacțiilor echitabile și, în special, să aducă la cunoștință orice acord la care s-ar ajunge;
- c) amână procedura ulterioară și împuternicește pe președintele Marii Camere să stabilească data noii proceduri atunci când va fi cazul.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg la data de 28 octombrie 1999.

Luzius Wildhaber,

președinte

Maud De Boer-Buquicchio,

grefieră adjunctă

La prezenta hotărâre se atașează, conform **art. 45** alin. 2 din convenție și **art. 74** alin. 2 din Regulamentul Curții, următoarele opinii separate:

- a) opinia separată a domnului C. Rozakis;
- b) opinia separată a judecătorului Sir Nicolas Bratza, împărtășită de domnul Zupancic.

*

OPINIA SEPARATĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR ROZAKIS

Deși în prezenta cauză am votat pentru constatarea unei duble încălcări a **art. 6** alin. 1 din convenție, apreciez că în realitate cele două aspecte ale încălcării sunt interdependente și trebuie analizate ca o încălcare a dreptului de „acces la justiție“.

Curtea, în majoritate, a considerat că decizia Curții Supreme de Justiție a României „a anulat în totalitate o procedură judiciară care se finalizase (...) printr-o hotărâre judecătorească <<irevocabilă>>, care dobândise deci autoritatea lucrului judecat și care, în plus, fusese deja executată (...), a încălcat principiul securității raporturilor juridice și, prin aceasta, dreptul reclamantului la un proces echitabil“.

Eu văd lucrurile dintr-o altă perspectivă: noțiunea „drept la justiție“ sau „drept de acces la instanță“ s-a dezvoltat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și acoperă tot felul de circumstanțe în care unui individ i se neagă, prin acțiuni sau omisiuni ale autorităților publice, posibilitatea de a obține o hotărâre definitivă a unei instanțe, cu privire la o contestație în materie civilă sau o acuzație în materie penală. Jurisprudența actuală arată că noțiunea „drept la justiție“ sau „drept de acces la instanță“ nu se limitează în nici un caz la posibilitatea acordată de a te adresa instanțelor și nici la faptul că există posibilitatea ca o procedură judiciară în materie penală să se finalizeze printr-o hotărâre; această noțiune include și dreptul la punerea în practică a verdictului sau sentinței pronunțate de instanță și funcționarea justiției fără presiuni din afară. Dreptul la instanță nu este un simplu drept teoretic constând în posibilitatea acordată unui individ de a apela la o instanță națională, ci include și speranța legitimă că autoritățile interne vor fi obligate să respecte o hotărâre definitivă, care va fi deci executată.

În cauza de față reclamantului i s-a acordat dreptul de a sesiza instanțele cu un litigiu împotriva statului. A beneficiat, conform legii, de capacitatea de a face să se execute o hotărâre judecătorească care a dobândit autoritatea lucrului judecat și de a i se restitui proprietatea bunului. Dar dreptul său la justiție a devenit iluzoriu atunci când procurorul general și Curtea Supremă de Justiție au intervenit, aplicând **art. 330** din Codul de procedură civilă, anulând sentința judecătorească și consecințele sale favorabile pentru intimat. Atunci când un sistem judiciar conferă unei instanțe competența de a pronunța hotărâri definitive, iar apoi permite ca acestea să fie anulate de niște proceduri ulterioare, este afectată nu numai securitatea juridică, dar este discutabilă însăși existența instanței,

aceasta neavând în substanță nici o competență să dispună definitiv asupra unei chestiuni juridice.

Se naște deci întrebarea dacă o persoană care sesizează instanța pentru ca aceasta să se pronunțe cu privire la plângerea respectivă a beneficiat cu adevărat de „dreptul la justiție“ sau de „dreptul de acces la instanță“.

OPINIA SEPARATĂ
A JUDECĂTORULUI SIR NICOLAS BRATZA,
LA CARE SE ALĂTURĂ ȘI DOMNUL JUDECĂTOR ZUPANCIC

Împărtășesc punctul de vedere al celorlalți membri ai Curții, în sensul că a existat o încălcare a **art. 6** din convenție sub două aspecte și o încălcare a **art. 1** din Protocolul nr. 1 adițional la convenție. Sunt de acord, în cea mai mare parte, cu raționamentul din hotărârea Curții cu privire la aceste două articole, dar doresc să aduc argumente suplimentare cu privire la prima chestiune analizată prin prisma **art. 6**.

Curtea a concluzionat că, aplicând dispozițiile **art. 330** din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție „a încălcat principiul securității raporturilor juridice“ și că, în speță, „dreptul reclamantului la un proces echitabil în sensul **art. 6** alin. 1 din convenție a fost încălcat“ (alin. 62).

Consider că acest raționament nu este pe deplin satisfăcător; într-adevăr, exprimând acest punct de vedere, Curtea nu a făcut referire la propria jurisprudență și nici nu a dat explicații în detaliu asupra relației dintre noțiunile „securitate a raporturilor juridice“ și „proces echitabil“.

Este posibil, consider, ca această relație să includă și principiul „egalității armelor“, esențial pentru existența unui proces echitabil. Cu toate acestea, în cadrul unei proceduri în care și statul este parte, principiul „egalității armelor“ poate fi încălcat atunci când legislativul intervine în administrarea justiției în așa fel încât să poată influența soluția în cauză. (Hotărârea Rafinăriile grecești Stran și Stratis Andreadis din 9 decembrie 1994, seria A nr. 301-B); prin urmare, se poate argumenta că principiul „egalității armelor“ este încălcat atunci când, ca în cazul de față, într-o procedură în care statul este implicat, procurorul general, funcționar al statului, are competența, conform **art. 330** din Codul de procedură civilă, să solicite oricând anularea unei hotărâri judecătorești irevocabile.

În ceea ce mă privește, apreciez că modalitatea de aplicare a **art. 330** din Codul de procedură civilă nu a pus probleme atât din punctul de vedere al unui „proces echitabil“, ci a reprezentat mai degrabă o încălcare a „dreptului la justiție“, analizat din punctul de vedere al „dreptului de acces“, mai exact, al dreptului de a sesiza o instanță (a se vedea, de exemplu, Hotărârea Phillis împotriva Greciei din 27 august 1991, seria A nr. 209, pag. 20, alin. 59).

În Hotărârea sa Hornsby împotriva Greciei din 19 martie 1997 (Colecție de hotărâri și decizii, 1997 – II, pag. 495), Curtea a admis plângerea reclamantilor,

prin care se arată că refuzul autorităților administrative de a se conforma hotărârilor Consiliului de Stat a încălcat dreptul lor la o protecție judiciară efectivă a unui drept civil, încălcând astfel **art. 6** alin. 1. Reamintind jurisprudența sa constantă, în sensul că **art. 6** consacră „dreptul la justiție“, Curtea a arătat:

„Cu toate acestea, acest drept este iluzoriu atunci când ordinea juridică internă a unui stat contractant permite ca o hotărâre judiciară definitivă și obligatorie să rămână fără efect, prejudiciind astfel una dintre părți. Într-adevăr, ar fi de neconceput ca **art. 6** alin. 1 să descrie în detaliu garanțiile de procedură acordate părților – echitate, publicitate și celeritate – și să nu protejeze executarea hotărârilor judecătorești; o interpretare a **art. 6**, în sensul că el vizează exclusiv dreptul de acces la instanță și garanțiile procedurale, ar risca să creeze situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului pe care statele contractante s-au angajat să-l respecte, o dată cu ratificarea convenției (a se vedea, mutatis mutandis, Hotărârea Golder împotriva Regatului Unit din 21 februarie 1975, seria A nr. 18, pag. 16 – 18, alin. 34 – 36). Executarea unei hotărâri pronunțate de o instanță trebuie deci considerată ca făcând parte integrantă din <<procedură>> în sensul **art. 6**; de altfel, Curtea s-a pronunțat în acest sens (a se vedea hotărârile Di Pede împotriva Italiei și Zappia împotriva Italiei din 26 septembrie 1996, Colecția de hotărâri și decizii, 1996 – IV, pag. 1.383 – 1.384, alin. 20 – 24 și, respectiv, pag. 1.410 – 1.411, alin. 16 – 20).“ (Hotărârea Hornsby mai sus citată, pag. 510, alin. 40).

Atunci când circumstanțele cauzei sunt diferite, mi se pare că se aplică un raționament analog. Dreptul unui justițiabil de a se adresa instanțelor ar fi și el iluzoriu, dacă ordinea juridică a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să fie anulată de Curtea Supremă de Justiție în urma unui recurs introdus în orice moment de procurorul general. Cu atât mai mult cu cât hotărârea pronunțată de Judecătoria București este nu numai definitivă și executorie, ci a fost și executată de autoritățile care au dispus punerea în posesie cu câteva luni înaintea introducerii recursului în anulare.

Sunt de acord că principiul securității raporturilor juridice are o importanță fundamentală; totuși, atunci când, ca în cazul de față, încălcarea acestui principiu se datorează posibilității de a anula, fără limită în timp, o hotărâre definitivă, obligatorie și executată, apreciez că încălcarea trebuie considerată ca o înfrângere a „dreptului la justiție“ garantat de **art. 6** din convenție.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 11 ianuarie 2000

În cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României

(Cererea nr. 31679/96)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 6 din 8 ianuarie 2001

În cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția I), constituită în Camera având următoarea componență:

dna E. Palm, președinte, dl. J. Casadevall, dl. Gaukur Jorundsson, dl. R. Turmen, dna. W. Thomassen, dl. R. Maruste – judecători, dna. A. Diculescu-Șova, judecător ad-hoc și domnul M. O'Boyle, grefier secție,

după deliberarea care a avut loc în Camera de Consiliu la data de 14 septembrie 1999 și apoi la data de 11 ianuarie 2000,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată de către Guvernul român (Guvernul) la data de 27 ianuarie 1999, în termenul de 3 luni prevăzut de fostele articole 32 alin. 1 și 47 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția). La origine se află o plângere (nr. 31.679/96) îndreptată împotriva României, prin care Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) fusese sesizată de un cetățean francez, doamna Rita Ignaccolo-Zenide, la data de 22 ianuarie 1996, în temeiul fostului articol 25.

În sesizarea Guvernului se invocă fostele articole 44 și 48, precum și declarația română care recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (fostul articol 46). Ea are ca obiect obținerea unei decizii prin care să se stabilească dacă, în funcție de situația de fapt, statul pârât a încălcat **art. 8** din convenție.

2. În urma intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11 la noiembrie 1998** și conform **art. 5** alin. 4 din protocolul menționat mai sus, coroborat cu **art. 100** alin. 1 și cu **art. 24** alin. 6 din Regulamentul Curții (Regulamentul)*¹⁾, Marea Cameră a hotărât la 31 martie 1999 că examinarea cauzei va avea loc în fața unei camere constituite în cadrul uneia dintre secțiile Curții.

Nota grefei:

*¹⁾ Intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998.

3. Conform **art. 52** alin. 1 din Regulament, președintele Curții, domnul L. Wildhaber, a transmis cauza Secției I. Camera, constituită în cadrul secției respective, îi includea, cu drepturi depline, pe domnul C. Bârsan, judecător ales ca reprezentant al României [**art. 27** alin. 2 din Convenție și **art. 26** alin. 1 lit. a) din Regulament], și pe doamna E. Palm, președinta secției [**art. 26** alin. 1 lit. a) din Regulament]. În plus, au mai fost desemnați de către doamna președintă a secției, pentru completarea Camerei, domnul J. Casadevall, domnul Gaukur Jorundsson, doamna W. Thomassen și domnul Maruste [**art. 26** alin. 1 lit. b) din Regulament].

4. Ulterior domnul C. Bârsan, care participase la examinarea cauzei în Comisie, a formulat cerere de abținere (**art. 28** din Regulament). În consecință, Guvernul a desemnat-o pe doamna Ana Diculescu-Șova în calitate de judecător ad-hoc (**art. 27** alin. 2 din Convenție și **art. 29** alin. 1 din Regulament).

5. Reprezentantul reclamantei și-a prezentat memoriul la data de 19 februarie 1999. După ce a beneficiat de o amânare a termenului, agentul guvernamental a prezentat propriul său memoriu la data de 5 iulie.

6. La data de 28 mai 1999, conform **art. 61** alin. 3 din Regulament, președinta a autorizat asociațiile „AIRE Centre“ și „Reunite“ să prezinte împreună observații scrise asupra unor aspecte ale cauzei. Aceste observații au fost primite la data de 1 iulie 1999.

7. La data de 28 iulie 1999 reprezentantul reclamantei a depus observații complementare. La data de 30 iulie 1999, în virtutea **art. 61** alin. 5 din Regulament, Guvernul și-a formulat propriile comentarii privind observațiile părților interveniente.

8. Conform deciziei Camerei, la data de 14 septembrie 1999 a avut loc o audiere publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg.

S-au înfățișat:

- din partea Guvernului
- domnul C.-L. Popescu, consilier în Ministerul Justiției, agent;
- domnul M. Selegean, Ministerul Justiției, consilier;
- domnul T. Corlățean, Ministerul Afacerilor Externe, consilier;
- din partea reclamantei
- domnul J. Lagrange, avocat în baroul Nancy, consilier.

Curtea a audiat declarațiile domnului Lagrange și ale domnului Popescu.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

9. La data de 7 mai 1980 reclamanta s-a căsătorit cu D.Z., cetățean român. Soții au avut doi copii, Maud și Adele, născute în anul 1981 și, respectiv, în anul 1984.

10. Printr-o hotărâre din 20 decembrie 1989 Tribunalul din Bar-le-Duc a pronunțat divorțul soților și a luat act de tranzacția încheiată între cei doi cu privire la reglementarea consecințelor divorțului. Conform tranzacției, autoritatea parentală asupra minorilor era atribuită tatălui, reclamanta beneficiind de dreptul de vizitare și găzduire.

11. În cursul anului 1990 D.Z. s-a stabilit în Statele Unite ale Americii împreună cu fiicele sale.

12. La data de 3 septembrie 1990 reclamanta a introdus o plângere împotriva acestuia pentru exercitarea necorespunzătoare a drepturilor minorilor. A susținut că, începând cu luna septembrie 1990, D.Z. nu a mai respectat dreptul la vizită, din moment ce, fără să o înștiințeze, a ținut copiii în Statele Unite mai mult de jumătate din timpul vacanței școlare.

13. La data de 4 septembrie 1990 reclamanta l-a chemat în judecată pe D.Z., solicitând Tribunalului din Metz ca pe cale de ordonanță președințială să i se atribuie autoritatea parentală, să se stabilească domiciliul minorilor la mamă și să i se interzică lui D.Z. să îi scoată de pe teritoriul francez fără consimțământul său.

14. Prin hotărârea pronunțată la data de 11 septembrie 1990 judecătorul pentru cauze matrimoniale din cadrul Tribunalului din Metz a respins cererea.

15. Sesizată de reclamantă, Curtea de Apel din Metz, prin Decizia din 28 mai 1991, a casat hotărârea menționată, a încredințat autoritatea parentală ambilor părinți, a stabilit domiciliul minorilor la mamă și a acordat tatălui dreptul la vizită și găzduire.

16. D.Z. nu s-a conformat dispozițiilor hotărârii și nu a înapoiat copiii mamei lor.

17. Sesizat de către D.Z., care locuia de mai mult de un an în Texas, Tribunalul districtului Harris, prin hotărârea din 30 septembrie 1991, a anulat decizia Curții de Apel din Metz și a încredințat minorele tatălui. Reclamantei, care nu a participat la dezbateri și nici nu a fost reprezentată, i s-a acordat doar dreptul la vizită. Având în vedere avizul formulat de un psiholog, conform căruia copiii nu își mai aminteau exact perioada de dinaintea divorțului, petrecută împreună cu mama lor, și erau încântați să locuiască împreună cu tatăl și cu mama lor vitregă, instanța a considerat că ei sunt fericiți și s-au integrat bine în Texas, unde beneficiau de o protecție și o atenție deosebite din partea autorităților.

18. În decembrie 1991 D.Z. s-a stabilit în California, împreună cu cei doi copii.

19. Printr-o ordonanță din 24 februarie 1992 judecătorul de instrucție din cadrul Tribunalului Metz l-a trimis în judecată pe D.Z. pentru săvârșirea infracțiunii de exercitare necorespunzătoare a drepturilor minorilor, infracțiune prevăzută la **art. 357** din Codul penal francez. Reclamanta a declarat că se constituie parte civilă.

20. La data de 18 septembrie 1992 Tribunalul din Metz, în lipsa inculpatului, l-a condamnat pe D.Z. la pedeapsa cu închisoare pe durată de un an pentru

nerespectarea hotărârilor judecătorești privind minorii și a emis mandat de arestare.

21. Mandatul nu a putut fi executat, deoarece D.Z. nu se afla pe teritoriul francez.

22. La o dată neprecizată D.Z. a declarat recurs împotriva deciziei pronunțate de Curtea de Apel din Metz la 28 mai 1991.

23. Reamintind autoritatea suverană a instanțelor pe fond în materie de apreciere a valorii și a influenței probelor, Curtea de Casație, prin Decizia din 25 noiembrie 1992, a respins recursul și l-a obligat pe recurent la plata unei amenzi civile în valoare de 10.000 de franci.

24. Reclamanta, care inițiase în Statele Unite o procedură pentru recunoașterea și executarea hotărârii din 28 mai 1991, a obținut, între 1993 și 1994, cinci hotărâri ale instanțelor californiene, care îl obligau pe D.Z. să îi înapoieze copiii. La data de 10 august 1993 Curtea Superioară a statului California a pronunțat o hotărâre de exequatur și l-a obligat pe D.Z. să înapoieze copiii mamei lor.

25. Într-un raport din 17 august 1993 L.S., expert în psihologia familiei, acreditat de instanțele californiene, a arătat, în urma unei convorbiri cu fetele, că acestea nu doreau să locuiască din nou împreună cu mama lor, ci erau fericite alături de tatăl lor și de noua soție a acestuia. În timp ce Maud nu părea să aibă resentimente față de mama ei, Adele i-a declarat lui L.S. că mama ei este „urâtă și rea” și că nu le iubește, ci vrea numai să le arate celorlalți și să le cumpere jucării.

26. Printr-o hotărâre din 1 februarie 1994 Curtea de Apel a statului California a stabilit că Tribunalul districtului Harris din statul Texas nu avea competența de a schimba hotărârea pronunțată de Curtea de Apel din Metz. Prin decizia pronunțată la 29 aprilie 1994 Curtea Superioară a statului California a confirmat hotărârea Curții de Apel din Metz, stabilind că fetele trebuiau să locuiască cu reclamanta, și a constatat că părăsirea teritoriului statului California a fost nelegală din moment ce nu a existat o autorizație expresă a instanței.

27. Hotărârile statului California nu au fost executate de către D.Z. care a părăsit teritoriul american în martie 1994 și s-a întors în România împreună cu fiicele sale.

28. În iulie 1994, invocând Convenția de la Haga cu privire la aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, adoptată la 25 octombrie 1980, denumită în continuare **Convenția de la Haga**, Autoritatea centrală franceză, reprezentată de Ministerul Justiției, solicită înapoierea copiilor.

29. În noiembrie 1994 Autoritatea centrală a Statelor Unite a cerut Ministerului Justiției din România, Autoritatea centrală a României, înapoierea copiilor, conform **art. 3 și 5** din Convenția de la Haga.

30. În decembrie 1994 Autoritatea centrală franceză a solicitat Autorității centrale române înapoierea copiilor conform **art. 3 și 5** din Convenția de la Haga.

31. Invocând **art. 2** din Convenția de la Haga, reclamanta a solicitat la data de 8 decembrie 1994 Judecătoria Sectorului 2 București ca, pe cale de ordonanță președințială, D.Z. să fie obligat la executarea hotărârilor judecătorești prin care i-au fost încredințate minorele, precum și a celor care au dispus înapoierea lor.

32. Instanța s-a pronunțat la data de 14 decembrie 1994. În primul rând, a constatat că decizia pronunțată de Curtea de Apel din Metz la 28 mai 1991 a stabilit domiciliul copiilor la reclamantă și că hotărârile pronunțate în California ordonau înapoierea lor. A constatat apoi că D.Z., luând copiii, încălcase hotărârile citate mai sus și că a fost condamnat la o pedeapsă de un an închisoare pentru nerespectarea hotărârilor judecătorești privind încredințarea minorilor. Instanța a constatat că erau îndeplinite condițiile legale privind urgența cererii, întrucât dreptul reclamantei putea fi afectat în mod ireparabil în caz de întârziere. În plus, măsura solicitată avea un caracter provizoriu, care nu prejudeca fondul, urmărind doar să asigure respectarea dreptului reclamantei, pe care orice întârziere l-ar fi pus în pericol. De asemenea, era evidentă aparența dreptului, condiție necesară pentru ca o cerere de ordonanță președințială să poată fi admisă. Prin urmare, instanța a hotărât că în cauză erau aplicabile dispozițiile **Convenției de la Haga**, care făcea parte din dreptul intern ca urmare a ratificării convenției de către România prin **Legea nr. 100/1992**, și că erau aplicabile mai cu seamă dispozițiile **art. 14**, care îi permitea să se pronunțe cu privire la executarea unei hotărâri pronunțate în străinătate, fără a se cere procedura exequatur-ului. Prin ordonanța președințială executorie fără somație instanța a dispus înapoierea minorelor reclamantei.

33. Ordonanța nu a putut fi executată, deoarece D.Z. a ascuns copiii.

34. În decembrie 1994 D.Z. a retras copiii de la școală și i-a dus într-un loc necunoscut.

35. Împotriva ordonanței din 14 decembrie 1994 D.Z. a declarat apel. La termenul din 9 iunie 1995 Tribunalul Municipiului București a amânat cauza pentru 30 iunie 1995 și a dispus audierea minorelor.

36. La data de 30 iunie 1995, în absența reprezentantului Ministerului Justiției care introdusese cerere de intervenție accesorie și a Autorității tutelare din cadrul Consiliului Local al Sectorului 2 București, instanța a amânat judecarea cauzei. La același termen a admis cererea de suspendare a executării ordonanței. Decizia nu a fost motivată.

37. La data de 23 august 1995 Ministerul Justiției a solicitat Autorității tutelare efectuarea unei anchete sociale la domiciliul lui D.Z.

38. La o dată neprecizată primarul municipiului București a informat Ministerul Justiției că o anchetă socială fusese efectuată în septembrie 1995 de către Primăria Sectorului 2 București. Concluziile anchetei erau semnate de primarul sectorului 2, de secretarul primăriei și de un inspector și aveau următorul conținut:

„Minorele (...) Maud și (...) Adele (...) locuiesc împreună cu tatăl și cu soția acestuia într-o vilă compusă din 8 camere, fetițele având camerele lor.

Sunt foarte bine îngrijite, tatăl preocupându-se material și moral în asigurarea celor mai bune condiții de creștere și educare a acestora.

Din discuțiile purtate cu minorele, în limba română, pe care o stăpânesc foarte bine, s-a constatat că acestea sunt inteligente, sociabile, degajate, duc o viață normală, citesc, scriu, ascultă muzică, se joacă cu copiii vecinilor și cu cei de la școală, învață.

S-a constatat că între minore, tată și soția acestuia există un climat de bună înțelegere și prietenie, fiind deosebit de atașați unul de celălalt.

Nu doresc să locuiască în Franța cu mama lor, pe care și-o amintesc ca fiind rece și dezinteresată de ele. Spun că la tată au găsit întotdeauna înțelegere, căldură și afecțiune.

Sunt impresionate plăcut de România și de români, printre care și-au făcut mulți prieteni. În vacanță au fost plecate din București în provincie unde s-au simțit minunat.

Întrebate fiind dacă doresc să-și vadă mama sau să locuiască la aceasta, răspunsul lor este categoric nu și insistă să se țină seama de dorințele lor în orice fel de aprecieri.

Ca o concluzie generală, apreciem că minorelor Maud și Adele le sunt asigurate în România cele mai prielnice condiții pentru creșterea și educarea lor.“

39. Prin decizia din 1 septembrie 1995 Tribunalul Municipiului București a respins apelul declarat de D.Z. împotriva hotărârii din 14 decembrie 1994.

40. D.Z. a introdus recurs la Curtea de Apel București care, prin decizia din 14 martie 1996, a anulat recursul, constatând nemotivarea acestuia.

A. Contestație la executare

41. La o dată neprecizată D.Z. a introdus o contestație la executare împotriva hotărârii din 14 decembrie 1994. După ce a audiat minorele, care și-au reafirmat dorința de a rămâne cu tatăl lor, Judecătoria Municipiului București a respins contestația la 7 aprilie 1995.

42. D.Z. a declarat din nou recurs împotriva hotărârii, iar prin decizia din 9 februarie 1996 Tribunalul Municipiului București a menținut hotărârea atacată.

B. Cererea de reîncredințare a minorilor

43. La 27 octombrie 1995 D.Z. a solicitat Judecătoria Sectorului 2 București reîncredințarea celor două minore. A arătat că începând din 1994 locuiește la București într-o vilă spațioasă, oferind condiții excepționale copiilor, care nu doresc să locuiască cu mama lor și pentru motivul că aceasta face parte dintr-o sectă.

Instanța, în fața căreia D.Z. declarase că reclamanta și-a ales domiciliul la Ștefan Constantin, a dispus citarea acestuia din urmă. Din documentele de care

dispune Curtea reiese că reclamanta nu a fost informată nici în această etapă a procedurii și nici mai târziu despre chemarea sa în judecată.

44. La 26 ianuarie 1996, la cererea judecătorei, Primăria Sectorului 2 București a efectuat o anchetă socială. În urma acesteia, primarul municipiului București a informat instanța că fetele sunt bine dezvoltate atât fizic, cât și psihic, că duc o viață normală, au prieteni la școală și printre vecini și sunt foarte atașate de tatăl lor și de soția acestuia, care se ocupă foarte bine de ele și alături de care ele doresc să rămână.

45. După două termene, la 8 și la 29 ianuarie 1996, în absența reclamantei, și după ce a audiat minorii în Camera de Consiliu la 16 ianuarie 1996, instanța a pronunțat hotărârea din 5 februarie 1996, tot în absența reclamantei. Subliniind prioritatea interesului copiilor și având în vedere documentele transmise de profesorii fetelor privind bunele rezultate la învățătură, o scrisoare a Secretariatului de Stat pentru Culte, conform căreia secta din care ar fi făcut parte reclamanta nu este recunoscută în România, precum și ancheta socială efectuată de Primăria Sectorului 2 București, instanța a soluționat cererea lui D.Z., considerând că acesta asigură cele mai bune condiții de viață și educație copiilor, pe care, de altfel, i-a crescut singur după divorț.

46. La 16 octombrie 1996 Tribunalul Municipiului București a admis apelul declarat, a desființat hotărârea atacată și a trimis cauza spre rejudecare, constatând lipsa de procedură cu reclamanta. Instanța a reținut că reclamanta domiciliază în Franța, că Ștefan Constantin avea procură specială pentru a o reprezenta într-un alt litigiu și deci, în absența unei procuri speciale pentru această cauză, citarea ar fi trebuit să se facă la domiciliul din Franța al reclamantei.

47. D.Z. a atacat hotărârea, motivând că Ștefan Constantin avea o procură generală și, în consecință, citarea și comunicarea actelor de procedură la domiciliul mandatarului erau legale.

48. Prin decizia din 9 aprilie 1997, pronunțată în absența reclamantei sau a unui reprezentant al acesteia, Curtea de Apel București a admis recursul, constatând că Ștefan Constantin era mandatarul general al reclamantei. Pe cale de consecință, a casat decizia din 16 octombrie 1996 și a trimis cauza Tribunalului Municipiului București pentru rejudecarea apelului.

49. Primul termen pentru rejudecare a fost stabilit la 23 ianuarie 1998. Conform încheierii de la acea dată, la apelul nominal au răspuns D.Z., personal și asistat de avocat, precum și asistentul domnului Florea Constantin, avocatul care, din punctul de vedere al instanței, o reprezenta pe reclamantă. Curtea nu poate stabili, pe baza documentelor care i-au fost prezentate, dacă instanța a considerat drept mandatar al reclamantei pe Florea sau pe Ștefan Constantin.

Arătând că Florea Constantin era absent, asistentul a solicitat amânarea dezbaterilor. Instanța a respins această cerere după ce a acordat cuvântul avocatului lui D.Z. La 30 ianuarie 1998, în absența reclamantei și a reprezentantului acesteia, a avut loc pronunțarea. Fără a aduce în discuție

problema reprezentării reclamantei, instanța a respins apelul și a confirmat astfel hotărârea din 5 februarie 1996, arătând că fetele doreau să rămână cu tatăl lor, care le asigura cele mai bune condiții de viață.

50. Se pare că împotriva deciziei din 30 ianuarie 1998 a fost introdus un recurs în numele reclamantei. Documentele prezentate Curții nu permit să se stabilească dacă recursul a fost introdus de însăși reclamanta. Oricum ar fi stat lucrurile, prin hotărârea din 28 mai 1998 Curtea de Apel București a anulat recursul ca nemotivat. Așa cum reiese din această decizie, care nu a fost transmisă grefei de către Guvernul pârât decât la 13 septembrie 1999, la dezbaterile din 28 mai 1998 a participat doar D.Z.

C. Cererea de transfer a autorității parentale, adresată Tribunalului de Înalță Instanță din Metz

51. Prin cererea din 5 ianuarie 1995 D.Z. a solicitat judecătorului competent în cauze familiale din cadrul Tribunalului de Înalță Instanță din Metz stabilirea domiciliului minorelor și acordarea autorității parentale.

52. După numeroase amânări instanța a pronunțat o hotărâre la data de 22 februarie 1996. A considerat în primul rând că nu trebuia să se țină seama de hotărârea pronunțată la 5 februarie 1996 de către judecătoria din București, deoarece aceasta din urmă nu era competentă să se pronunțe pe fond în privința dreptului de încredințare a copiilor, din moment ce instanțele românești nu puteau fi sesizate decât cu o cerere în aplicarea **Convenției de la Haga**. Instanța a refuzat ulterior audierea celor două minore. Ea a constatat că începând cu anul 1991 D.Z. le împiedicase să își vadă mama și le insuflase un sentiment de ură față de aceasta. Într-adevăr, în scrisorile lor datate 1 și 3 august 1994, vorbind despre mama lor, fetele folosiseră termeni precum „idioată“, „fosta mea mamă“, dorind ca „imobilul sau apartamentul ei să ia foc, iar ea să fie înăuntru în acel moment“, termeni pe care instanța i-a considerat deosebit de șocanți, fiind vorba de copii în vârstă de 10 și, respectiv, 14 ani. Instanța a concluzionat că intoleranța, intransigența și ura exprimate în aceste scrisori demonstau cu claritate faptul că educația primită de copii și mediul în care trăiau le afectau discernământul.

53. Cu privire la cererea de stabilire a domiciliului Tribunalul de Înalță Instanță din Metz a respins-o în următorii termeni:

„Având în vedere că instanța competentă în cauzele familiale pronunță stabilirea domiciliului minorilor, analizând interesul acestora,

față de aprecierea din 28 mai 1991 a Curții de Apel din Metz, în sensul că interesul copiilor era să locuiască cu mama lor, în Franța, deoarece ambii părinți optaseră pentru naționalitatea franceză, în mediul lor de origine din Lorena,

având în vedere că începând cu această dată mama nu a mai avut nici un fel de contact cu copiii ei din cauza tatălui,

având în vedere că doamna Ignaccolo prezintă la dezbateri diferitele procese-verbale încheiate în România cu ocazia tentativelor de executare a hotărârii de

reîncredințare, scrisorile adresate de Ministerul român al Justiției către Biroul de Întraajutorare Judiciară Internațională, din care reiese că domnul Zenide ascunde copiii, a achiziționat un câine pe care l-a dresat pentru a ataca orice persoană care s-ar apropia de copii, a retras copiii de la școală în decembrie 1994 pentru a evita localizarea acestora,

dat fiind că el însuși justifică atitudinea prin faptul că doamna Ignaccolo face parte dintr-o sectă și nu s-a ocupat de copii în timpul vieții lor în comun, că totuși nu își demonstrează în nici un fel capetele de acuzare, mulțumindu-se cu susțineri și cu mărturii ale unor persoane din Statele Unite sau din România, care nu o cunosc personal pe mama copiilor,

având în vedere că abilitățile educative ale unui tată care neagă total imaginea mamei, care menține copiii într-un climat de ură față de mama lor și nu le permite nici măcar să-și formeze o părere, oferindu-le ocazia de a o întâlni, care nu a ezitat, pentru a scăpa de executarea hotărârilor judecătorești, să dezrădăcineze pentru a doua oară și în mod complet copiii ca să se stabilească într-o țară a cărei limbă nu o cunoșteau, sunt extrem de discutabile,

având în vedere că interesul copiilor într-o astfel de situație este intangibil și greu de definit, ținând seama, pe de o parte, de presiunea și de condiționările pe care le suportă în casa tatălui lor, iar pe de altă parte, de îndepărtarea timp de 5 ani de mama lor, pe care nu o mai cunosc,

având în vedere că interesul nu poate fi stabilit doar pe baza dorinței copiilor de a rămâne să locuiască împreună cu tatăl lor, dorință exprimată atât în scrisorile lor, cât și cu ocazia audierii de către instanțele românești, deoarece aceasta ar însemna ca niște copii de 10 și 14 ani să aibă responsabilitatea stabilirii propriei lor reședințe,

ținând seama de faptul că domnul Zenide nu mai poate justifica o situație de fapt provenită dintr-o măsură de forță, luată numai pentru a câștiga timp, instanța va respinge pur și simplu cererea (...).“

D. Încercări de executare a hotărârii din 14 decembrie 1994

54. Începând din anul 1994 reclamanta a fost de 8 ori în România, în speranța de a-și vedea copiii.

55. S-a încercat de mai multe ori, dar fără succes, executarea hotărârii din 14 decembrie 1994.

56. La 22 decembrie 1994 un executor judecătoresc s-a deplasat la domiciliul lui D.Z., însoțit de reclamantă, de avocatul acesteia, un lăcătuș și 2 polițiști. Acasă se aflau numai O.Z., soția lui D.Z., și un câine de pază. O.Z., cetățean francez, a făcut cunoscut că nu îi va permite executorului să pătrundă în casă decât în prezența unui reprezentant al Ambasadei Franței. Reclamanta și avocatul său s-au deplasat deci la Ambasada Franței, unde au obținut să fie însoțiți la domiciliul lui D.Z. de către T., consul al Franței, și de un translator.

57. Între timp, în absența reclamantei și în condițiile în care polițiștii și executorul judecătoresc rămăseseră la fața locului, D.Z. și unchiul său, S.G., au pătruns în casă. Când reclamanta s-a întors, însoțită de T. și de translator, O.Z. a permis persoanelor prezente, cu excepția reclamantei, să procedeze la o cercetare a casei. Din cauza agresivității câinelui, cercetarea s-a desfășurat în grabă; fetele nu au fost găsite. În timpul acestor verificări D.Z. nu a putut fi văzut.

58. La 23 decembrie 1994 reclamanta i-a scris ministrului român al justiției pentru a se plânge de modul în care se desfășuraseră lucrurile la data de 22 decembrie. Ea l-a rugat pe ministru să formuleze plângere penală împotriva lui O.Z. pentru nerespectarea hotărârii judecătorești. Afirmând că nu are vești de la fiicele sale, i-a mai cerut să formuleze plângere împotriva lui D.Z., O.Z. și S.G. pentru rele tratamente aplicate minorilor, sechestrare și, dacă va fi cazul, omor.

59. La 27 decembrie 1994 executorul judecătoresc, reclamanta, avocatul său și 2 agenți de poliție s-au deplasat din nou la domiciliul lui D.Z. Negăsind pe nimeni, s-au adresat unei vecine care le-a spus că la 22 decembrie 1994 D.Z. plecase cu fetele. Atunci delegația s-a deplasat la domiciliul lui G.A., unchiul lui D.Z., la care locuia uneori D.Z. împreună cu fiicele sale. Acolo l-au găsit pe G.A., însoțit de același câine de pază. G.A. le-a relatat că din data de 20 decembrie 1994 nu-i mai văzuse nici pe D.Z., nici pe copii. Cât privește câinele, el i-a explicat executorului că D.Z. îl cumpărase pentru a-și proteja fiicele.

60. Printr-o scrisoare din 7 februarie 1995 Ministerul Justiției din Franța a informat reclamanta că Ministerul Justiției din România a sesizat Parchetul competent cu o plângere penală îndreptată împotriva lui D.Z.

61. Printr-o scrisoare din 5 mai 1995 Ministerul Justiției din România a informat Ministerul Justiției din Franța că fuseseră făcute numeroase demersuri pe lângă Poliție pentru localizarea copiilor, dar că acestea rămăseseră fără nici un rezultat, deoarece D.Z. retrăsese fetele de la școală. Scrisoarea mai preciza că autoritățile românești au depus împotriva lui D.Z. o plângere penală pentru rele tratamente aplicate minorilor. În sfârșit, Ministerul Justiției din România declara că recunoaște reaua-credință evidentă a lui D.Z., dând asigurări că va continua să o sprijine pe reclamantă în demersurile sale.

62. La 10 mai 1995 o echipă formată din reclamantă, avocatul său, un reprezentant al Ministerului Justiției din România, 2 executori, 3 polițiști și un agent al Ambasadei Franței la București s-a deplasat la domiciliul lui D.Z. Delegația a putut inspecta casa, fără însă a găsi copiii. În timpul discuțiilor care au urmat și care au durat 4 ore D.Z. a afirmat că fetițele se aflau în România, dar a refuzat să spună mai mult. El a promis totuși să le prezinte Ministerului Justiției la data de 11 mai 1995.

63. Un raport întocmit de Ambasada Franței la București în privința vizitei de la 10 mai 1995 arată următoarele:

„Contrar celor anunțate de doamna F. [de la Ministerul Justiției din România] înaintea acestei percheziții, D.Z. nu a fost arestat de poliție pentru

refuzul de a înapoia copiii. În timpul acestei intervenții Parchetul, cu care doamna F. ținea legătura telefonic, și-a reconsiderat poziția, refuzând arestarea lui D.Z. Se pare că această schimbare de atitudine se datorează intervenției avocatului G., persoană foarte influentă, venit de la clientul său, D.Z. [...]”.

64. Nici D.Z. și nici copiii nu s-au prezentat la întâlnirea din 11 mai 1995.

65. În consecință, D.Z. a fost înștiințat oficial să se prezinte împreună cu minorele la Ministerul Justiției la data de 15 mai 1995, în vederea unei audieri a copiilor în prezența mamei lor. La 15 mai 1995, la Ministerul Justiției s-a prezentat numai domnul G., avocatul lui D.Z., care a reiterat refuzul clientului său de a aduce copiii.

66. La 4 decembrie 1995 s-a încercat din nou executarea. Reclamanta, avocatul acesteia și un executor judecătoresc s-au prezentat la domiciliul lui D.Z. Numai executorului și avocatului reclamantei li s-a permis accesul de către cei 2 polițiști ai sectorului 6 care erau deja prezenți, în timp ce reclamanta a fost invitată să rămână afară. Conform spuselor lui D.Z. și ale polițiștilor, fetele nu erau în casă. Executorului i s-a refuzat totuși permisiunea de a verifica el însuși acest lucru. Un căpitan de poliție, pe care nici cei 2 polițiști și nici executorul nu-l cunoșteau, a sosit la scurt timp, cerându-i lui D.Z. să-i prezinte copiii a doua zi. D.Z. a sfârșit prin a accepta o propunere a avocatului reclamantei, prin care aceasta îl invita să prezinte copiii a doua zi la ora 10,30 la judecătoria, la biroul executorilor judecătorești.

67. La 5 decembrie 1995 executorul, reclamanta și avocatul acesteia l-au așteptat pe D.Z. în zadar. Cu această ocazie a fost întocmit un proces-verbal.

68. Printr-o scrisoare din 10 mai 1996 ministrul francez al justiției i-a comunicat omologului său român temerile reclamantei conform cărora polițiștii români ar tolera faptele lui D.Z. El i-a cerut deci să intervină pe lângă forțele române de poliție pentru ca acestea să se mobilizeze în scopul obținerii revenirii copiilor lângă mama lor.

69. La 29 ianuarie 1997 reclamanta și-a văzut fiicele pentru prima oară după 7 ani. Întâlnirea a durat 10 minute și s-a desfășurat la București, în cancelaria școlii la care însuși D.Z. funcționa în calitate de cadru didactic.

70. La întâlnire au asistat un executor judecătoresc, 2 înalți funcționari ai Ministerului Justiției din România, consulul general al Franței la București, 2 ofițeri de la Direcția Generală a Poliției, directorul și directorul adjunct ai școlii, precum și cei 2 diriginți ai fetelor. Conform procesului-verbal redactat de executor cu acea ocazie, întâlnirea avea drept scop să convingă persoanele prezente de faptul că fetele refuzau să revină lângă mama lor.

71. Când a văzut-o pe reclamantă, Maud a încercat să fugă și a amenințat că se aruncă pe fereastră dacă va fi obligată să aibă vreo legătură cu mama ei. A

Nota grefei:

^{*1)} Din rațiuni practice, acesta nu va figura decât în ediția tipărită (culegerea oficială cuprinzând o selecție de hotărâri și decizii ale Curții), dar doritorii îl pot procura de la grefă.

urmat, în prezența reclamantei, o discuție în cursul căreia Maud a afirmat că mama ei le mințise și le făcuse mult rău. Ea și-a reafirmat dorința de a rămâne cu tatăl ei și de a nu o mai revedea niciodată pe mamă.

72. Cât despre Adele, ea a început să plângă și i-a strigat reclamantei să plece, afirmând că nu voia să o mai vadă niciodată. Dirigintele său a luat inițiativa de a pune capăt întrevederii de teamă ca minora să nu sufere vreun șoc. După ce fetele au fost luate de către cei doi diriginți, reclamanta a afirmat că nu va mai insista pentru a obține executarea ordonanței din 14 decembrie 1994 și i-a cerut directorului școlii să o țină la curent în mod regulat cu rezultatele școlare ale fetelor.

73. Printr-o scrisoare din 31 ianuarie 1997 Ministerul Justiției din România, Autoritatea centrală română, a informat Ministerul francez al Justiției, Autoritatea centrală franceză, în legătură cu decizia sa de a dispune ca fetele să nu fie înapoiate mamei. Decizia era motivată de refuzul încăpățânat al copiilor de a-și revedea mama, așa cum se dovedise cu ocazia întâlnirii din 29 ianuarie 1997.

74. Printr-o scrisoare din 17 iunie 1997 Ministerul Justiției din România a comunicat reclamantei mediile obținute de fete în timpul anului școlar 1996 – 1997.

75. Într-o scrisoare din 7 iulie 1997 adresată Ministerului Justiției din România, reclamanta s-a plâns că directorul școlii nu își respectase promisiunea de a o ține în mod constant la curent cu rezultatele școlare ale fiicelor sale și și-a exprimat dezamăgirea față de sărăcia informațiilor furnizate la 17 iunie 1997. În final, ea a declarat că nu poate accepta o asemenea „farsă”.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNĂ APLICABILE

A. Constituția

76. Dispozițiile aplicabile ale **Constituției din 1991** prevăd următoarele:

ART. 11 ALINEATUL (2)

„Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.”

ART. 20

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.”

B. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii

77. Dispozițiile aplicabile ale **Convenției de la Haga** sunt următoarele:

ART. 7

„Autoritățile centrale urmează să coopereze între ele și să promoveze o colaborare între autoritățile competente în statele lor respective, pentru a asigura

imediată înapoiere a copiilor și a realiza celelalte obiective ale prezentei convenții.

În special, ele urmează fie direct, fie cu sprijinul oricărui intermediar, să ia toate măsurile potrivite:

- a) pentru localizarea unui copil deplasat sau reținut ilicit;
- b) pentru prevenirea de noi pericole pentru copil sau de pagube pentru părțile interesate, luând sau procedând astfel încât să fie luate măsuri provizorii;
- c) pentru a asigura înapoierea de bunăvoie a copilului sau a înlesni o soluționare amiabilă;
- d) pentru schimb de informații, dacă se dovedește util, privitoare la situația socială a copilului;
- e) pentru a furniza informații generale privind dreptul statului lor în legătură cu aplicarea convenției;
- f) pentru a introduce sau a înlesni deschiderea unei proceduri judiciare sau administrative, menite să obțină înapoierea copilului și, dacă este cazul, să îngăduie organizarea sau exercitarea efectivă a dreptului de vizitare;
- g) pentru a acorda sau a înlesni, dacă este cazul, obținerea de asistență judiciară și juridică, inclusiv participarea unui avocat;
- h) pentru a asigura, pe plan administrativ, dacă va fi necesar și oportun, înapoierea fără pericole a copilului;
- i) pentru a se ține reciproc la curent asupra aplicării convenției și, pe cât posibil, a înlătura eventualele obstacole ivite cu prilejul aplicării sale.“

ART. 11

„Autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului.

Când autoritatea judiciară sau administrativă sesizată nu a statuat, într-un termen de 6 săptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat, din proprie inițiativă sau la cererea autorității centrale a statului solicitant, poate cere o declarație legată de motivele acestei întârzieri (...).“

C. Codul familiei

78. **Articolul 108** din Codul familiei prevede:

„Autoritatea tutelară este obligată să exercite un control efectiv și continuu asupra felului în care părinții își îndeplinesc îndatoririle privitoare la persoana și bunurile copilului.

Delegații autorității tutelare au dreptul să viziteze copiii la locuința lor și să se informeze pe orice cale despre felul cum aceștia sunt îngrijiți în ceea ce privește sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea (...); la nevoie, ei vor da îndrumările necesare.“

D. Codul penal

79. **Articolul 307** din Codul penal prevede:

„Reținerea de către un părinte a copilului său minor, fără consimțământul celuilalt părinte (...) căruia i-a fost încredințat minorul potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei căreia i s-a încredințat minorul prin hotărâre judecătorească spre creștere și educare, de a împiedica în mod repetat pe oricare dintre părinți să aibă legături personale cu minorul, în condițiile stabilite de părți sau de către organul competent.

Ațiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Împăcarea părților înlătură răspunderea penală.“

E. Codul de procedură penală

80. Dispozițiile aplicabile ale **Codului de procedură penală** sunt următoarele:

ART. 279

„Punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară astfel de plângere.

Plângerea prealabilă se adresează:

(...)

b) organului de cercetare penală sau procurorului, în cazul altor infracțiuni decât cele arătate la lit. a);“

ART. 284

„În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o plângere prealabilă, aceasta trebuie să fie introdusă în termen de două luni din ziua în care persoana vătămată a știut cine este făptuitorul (...).“

ART. 285

„Plângerea prealabilă greșit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată se trimite organului competent. În aceste cazuri plângerea se consideră valabilă, dacă a fost introdusă în termen la organul necompetent.“

F. Codul de procedură civilă

81. Dispozițiile aplicabile ale **Codului de procedură civilă** sunt următoarele:

ART. 67

„Părțile pot să exercite drepturile procedurale personal sau prin mandatar.

Mandatarul cu procură generală poate să reprezinte în judecată pe mandant, numai dacă acest drept i-a fost dat anume.

Dacă cel care a dat procură generală nu are domiciliul și nici reședința în țară (...), dreptul de reprezentare în judecată se presupune dat.“

ART. 87

„(...) 8. În cazul în care prin tratate sau convenții internaționale (...) sau prin acte normative speciale nu se prevede o altă procedură, cei care se află în străinătate, având domiciliul sau reședința cunoscută, printr-o citație trimisă cu scrisoare recomandată (...).

În toate cazurile, dacă cei aflați în străinătate au mandatar cunoscut în țară, va fi citat și acesta;“

ART. 107

„Președintele va amâna judecarea pricinii ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege sub pedeapsa nulității.“

G. Legea nr. 142 din 24 iulie 1997 privind modificarea și completarea Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească

82. Dispozițiile aplicabile ale **Legii nr. 142 din 24 iulie 1997** privind modificarea și completarea **Legii nr. 92/1992** pentru organizarea judecătorească sunt:

ART. 30

„Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete pe lângă fiecare instanță judecătorească, sub autoritatea ministrului justiției.

Activitatea Ministerului Public este organizată potrivit principiilor legalității, imparțialității și al controlului ierarhic. (...)“

ART. 31 ALINEATUL 1, LITERA i)

„Atribuțiile Ministerului Public sunt următoarele:

(...)

i) apărarea drepturilor și intereselor minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție;“

ART. 38

„Ministrul justiției, prin procurori inspeciori din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și din parchetele de pe lângă curțile de apel sau alți procurori delegați, exercită controlul asupra tuturor procurorilor.

Când consideră necesar, ministrul justiției, din proprie inițiativă sau la cererea Consiliului Superior al Magistraturii, efectuează controlul prin inspeciori generali sau prin procurori detașați (...)

Ministrul justiției poate să ceară procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție informări asupra activității parchetelor și să dea îndrumări cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru combaterea fenomenului infracțional.

Ministrul justiției are dreptul să dea dispoziție scrisă, în mod direct sau prin procurorul general, procurorului competent să înceapă, în condițiile legii, procedura de urmărire penală pentru infracțiunile despre care are cunoștință și să promoveze în fața instanțelor judecătorești acțiuni și căi de atac necesare apărării interesului public. (...).“

H. Jurisprudența privind citarea

83. În Decizia nr. 87, pronunțată în 1993, Curtea Supremă de Justiție și-a confirmat jurisprudența constantă privind citarea persoanelor care domiciliază în străinătate, dar și, dacă este cazul, la domiciliul din România al mandatarului.

Și în doctrină s-a arătat că este obligatoriu ca persoana domiciliată în străinătate să fie citată la domiciliul acesteia din străinătate, chiar dacă aceasta are un mandatar în România (Viorel Mihai Ciobanu – Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. II, pag. 94, București, 1997).

84. Conform unei jurisprudențe constante, instanțele consideră că dispozițiile legale cu privire la acționarea în justiție sunt imperative, întrucât ele urmăresc respectarea principiului contradictorialității și a dreptului la apărare. Nerespectarea acestor prevederi atrage nulitatea hotărârii pronunțate, casarea și trimiterea ei spre rejudecare (Tribunalul Municipiului București, Secția a III-a civilă, Hotărârea nr. 226/1990, în Culegere de practică judiciară a Tribunalului Municipiului București, nr. 155, pag. 123, București, 1992; Curtea Supremă de Justiție, Secția civilă, Decizia nr. 779 din 6 aprilie 1993, în Buletin de jurisprudență al Curții Supreme de Justiție pentru 1993, pag. 126, București, 1994).

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

85. Doamna Ignaccolo-Zenide a sesizat Comisia la data de 22 ianuarie 1996. Ea susținea că, ignorând **art. 8** din convenție, care îi garantează dreptul la respectarea vieții de familie, autoritățile române nu au luat măsurile potrivite pentru executarea hotărârilor judecătorești care soluționaseră chestiunea încredințării minorilor și care stabiliseră domiciliul copiilor la ea.

86. Comisia a reținut plângerea (nr. 31.679/96) la 2 iulie 1997. În raportul din 9 septembrie 1998 (fostul articol 31 din convenție) a constatat încălcarea **art. 8** (unanimitate)*¹).

CONCLUZIILE PREZENTATE CURȚII

87. În memoriul său Guvernul invită Curtea să constate că el s-a conformat obligațiilor pozitive care îi revin în virtutea **art. 8** din Convenție și că, în consecință, nu a existat o încălcare a acestei dispoziții.

88. La rândul său, reclamanta roagă Curtea să constate că a existat o încălcare a **art. 8** din convenție și să îi acorde o despăgubire echitabilă în temeiul **art. 41**.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 8** DIN CONVENȚIE

89. Reclamanta susține că autoritățile române nu au luat măsurile adecvate pentru asigurarea executării rapide a hotărârilor judecătorești pronunțate și pentru a favoriza întoarcerea fiicelor lângă ea. Autoritățile menționate mai sus ar fi încălcat astfel **art. 8** din convenție, care prevede următoarele:

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților celorlalți.“

90. Reclamanta denunță îndeosebi lipsa de seriozitate a încercărilor făcute pentru executarea ordonanței din 14 decembrie 1994, pe care le califică drept „simulacre“, subliniind că nu a fost întreprins nici un demers pentru găsirea fiicelor sale, ascunse de tatăl lor de fiecare dată înainte de sosirea executorului judecătoresc. În ceea ce privește întâlnirea organizată de autorități la 29 ianuarie 1997, ea apreciază că, ținând seama de circumstanțe, nu a fost vorba decât de încă un simulacru. Ea reproșează, de asemenea, autorităților române totala inactivitate între decembrie 1995 și ianuarie 1997.

91. Guvernul susține că autoritățile în discuție au întreprins demersurile adecvate și suficiente pentru executarea ordonanței din 14 decembrie 1994, de exemplu dispunând asistarea executorului judecătoresc de către polițiști sau convocându-l pe tatăl minorelor la Ministerul Justiției. Acesta subliniază că, dacă hotărârea menționată mai sus nu a fost executată, aceasta se datorează, pe de o parte, atitudinii tatălui, de care nu poate fi făcut răspunzător Guvernul, iar pe de altă parte, refuzului copiilor de a locui cu reclamanta, lucru care iarăși nu poate fi reproșat Guvernului.

92. Opinia Comisiei a fost în sensul că autoritățile naționale nu au depus eforturi rezonabile pentru a impune respectarea drepturilor reclamantei, încălcând astfel dreptul la respectarea vieții de familie garantat de **art. 8** din convenție.

93. În primul rând, Curtea a constatat că în prezenta cauză nimeni nu a negat faptul că trebuie analizat dreptul la viața de familie, în sensul textului mai sus citat.

94. Prin urmare, trebuie stabilit dacă a existat sau nu o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie a reclamantei. Curtea reamintește că, dacă **art. 8** din convenție încearcă în principal să apere individul împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților publice, el implică, de asemenea, și unele obligații pozitive inerente „respectării“ efective a vieții de familie. Și într-un caz

și în celălalt trebuie avut în vedere raportul de proporționalitate care trebuie să existe între interesul persoanei și cel al societății, în ansamblul ei; de asemenea, în ambele ipoteze statul se bucură de o anumită marjă de apreciere (Hotărârea Keegan împotriva Irlandei din 26 mai 1994, seria A nr. 290, pag. 19, alin. 49).

Fiind vorba de obligația statului de a dispune măsuri pozitive, Curtea a afirmat în permanență că **art. 8** implică dreptul părintelui de a beneficia de măsuri adecvate din partea statului pentru a fi alături de copilul său, precum și obligația autorităților naționale de a dispune aceste măsuri (a se vedea, de exemplu, hotărârile Eriksson împotriva Suediei din 22 iunie 1989, seria A nr. 156, pag. 26 – 27, alin. 71, Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei din 25 februarie 1992, seria A nr. 226-A, pag. 30, alin. 91, Olsson împotriva Suediei (nr. 2) din 27 noiembrie 1992, seria A nr. 250, pag. 35 – 36, alin. 90, și Hokkanen împotriva Finlandei din 23 septembrie 1994, seria A nr. 299-A).

Cu toate acestea, obligația autorităților naționale de a lua măsuri în acest scop nu este absolută, deoarece este posibil ca reluarea conviețuirii cu minorii care au locuit un timp cu celălalt părinte să nu se realizeze atât de ușor, să nu se poată face imediat și să necesite unele măsuri pregătitoare. Natura și anvergura acestora depind de circumstanțele fiecărei cauze, dar înțelegerea și cooperarea din partea tuturor persoanelor vizate constituie întotdeauna un factor important. Dacă autoritățile naționale trebuie să se străduiască să faciliteze o astfel de colaborare în acest domeniu, obligația lor de a recurge la coerciție nu poate fi decât limitată: acestea trebuie să țină seama de interesele și de drepturile și libertățile acelor persoane și în special de interesele superioare ale copilului și de drepturile sale, stipulate în **art. 8** din convenție. În ipoteza în care contactele cu părinții riscă să amenințe aceste interese sau să încalce drepturile respective, autoritățile naționale trebuie să vegheze la stabilirea unui raport de proporționalitate între ele (Hotărârea Hokkanen mai sus citată, pag. 22, alin. 58).

95. În sfârșit, Curtea apreciază că obligațiile pozitive impuse de **art. 8** din convenție statelor contractante, în materie de reunire a unui părinte cu minorii, trebuie interpretate în lumina **Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980** privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii (**Convenția de la Haga**). Aceasta este cu atât mai valabil în cauza de față, deoarece statul pârât este și el parte la acest instrument, al cărui **articol 7** conține o listă de măsuri ce trebuie luate de state pentru asigurarea reîncredințării imediate a copiilor.

96. Esențial în analiza din prezenta cauză este dacă autoritățile naționale au dispus măsuri rezonabile pentru punerea în executare a ordonanței din 14 decembrie 1994 (Hotărârea Hokkanen, *ibidem*).

1. *Perioada ce urmează a fi analizată*

97. Guvernul susține că obligația de a lua măsuri pentru facilitarea întâlnirii reclamantei cu fiicele sale a început la 14 decembrie 1994, dată la care Judecătoria Sectorului II București a pronunțat ordonanța, și a luat sfârșit o dată cu hotărârea irevocabilă din 28 mai 1998, prin care Curtea de Apel București a dispus reîncredințarea minorilor lui D.Z.

98. Reclamanta contestă susținerile Guvernului și argumentează că hotărârea din 28 mai 1998 nu i-a fost niciodată comunicată și că nu cunoaște implicațiile acesteia. În plus, a negat faptul că ar fi mandatat pe cineva să o reprezinte în respectiva procedură și a apreciat că, din moment ce nu a fost citată în instanță, hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea principiului contradictorialității și nu îi este opozabilă. În cele din urmă reclamanta contestă competența instanțelor de a lua o hotărâre pe fond cu privire la autoritatea părintească și argumentează că, față de dispozițiile **art. 16** din Convenția de la Haga, competența exclusivă în materie aparține instanțelor franceze. Cu privire la acest aspect a subliniat că instanțele române au fost sesizate de către D.Z. cu o acțiune pentru modificarea modului de exercitare a autorității părintești, în timp ce o acțiune identică se afla deja pe rol în fața instanțelor franceze, tot la inițiativa lui D.Z.

99. Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă obligația autorităților de a dispune măsurile necesare în vederea executării ordonanței din 14 decembrie 1994 a încetat în urma hotărârii de reîncredințare din 28 mai 1998.

Curtea reamintește că în Hotărârea McMichael împotriva Regatului Unit al Marii Britanii din 24 februarie 1995 (seria A nr. 307-B, pag. 55, alin. 87) a considerat că, deși **art. 8** nu face referire la o anumită procedură, este necesar totuși „ca procesul de decizie privind luarea măsurilor să fie echitabil și să respecte corespunzător drepturile ocrotite de **art. 8**“:

„Rezultă (...) că trebuie stabilit, în funcție de circumstanțele fiecărei cauze și în special de gravitatea măsurilor ce urmează a fi luate, dacă părinții au putut să aibă în procesul de decizie, considerat ca un întreg, un rol atât de important pentru a li se acorda protecția cerută de interesele lor. În caz contrar, a existat o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie, iar încălcarea rezultată nu poate fi considerată <<necesară>> în sensul **art. 8** (Hotărârea W. împotriva Regatului Unit din 8 iulie 1987, seria A nr. 121-A, pag. 28 și 29, alin. 62 și 64).“

Ca un prim element, Curtea reține că nici reclamanta și nici un reprezentant al acesteia nu au fost prezenți în momentul pronunțării deciziei din 28 mai 1998 a Curții de Apel București, care nici măcar nu a fost comunicată reclamantei. Numai la 13 septembrie 1999, dată la care Guvernul pârât a transmis-o Curții, reclamanta a luat cunoștință de hotărârea în discuție. Pe de altă parte, reclamanta nu a fost prezentă la nici un termen al procedurii care s-a finalizat prin pronunțarea hotărârii în cauză. Din documentele prezentate de Guvern reiese că, în ciuda dispozițiilor **art. 87** alin. (8) din Codul de procedură civilă român, reclamanta nu a fost citată la domiciliul său din Franța, deși acesta era cunoscut.

În ceea ce privește citarea lui Ștefan Constantin, Curtea reține că ea nu putea suplini citarea reclamantei conform **art. 87** in fine din Codul de procedură civilă și jurisprudenței instanțelor interne (alin. 83 de mai sus).

100. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea apreciază că procedura care s-a finalizat prin decizia Curții de Apel București nu îndeplinea cerințele de procedură stipulate în **art. 8** din convenție. În consecință, nu se poate considera că

decizia menționată mai sus a exonerat Guvernul de obligațiile pozitive care îi incumbă potrivit **art. 8**.

2. Cu privire la punerea în executare a dreptului reclamantei de a exercita autoritatea părintească și de a-i fi înapoiate minorele

101. Curtea trebuie deci să stabilească dacă autoritățile naționale au luat măsurile necesare și adecvate pentru punerea în executare a ordonanței din 14 decembrie 1994.

102. Într-o cauză de acest gen o măsură este apreciată ca fiind adecvată în funcție de celeritatea cu care este pusă în aplicare. Într-adevăr, procedurile legate de exercitarea autorității părintești, inclusiv executarea hotărârilor pronunțate, necesită urgență, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe ireparabile asupra relațiilor dintre copii și părintele care nu locuiește cu ei. În speță, acest fapt este cu atât mai adevărat cu cât procedura inițiată de reclamantă s-a finalizat printr-o ordonanță președințială. Or, esența unei asemenea acțiuni este de a apăra individul împotriva oricărui prejudiciu ce ar putea rezulta din simpla scurgere a timpului.

Curtea arată că în Convenția de la Haga se stipulează, în **art. 11**, că autoritățile judecătorești sau administrative sesizate trebuie să procedeze de urgență în vederea reîncredințării minorului, orice lipsă de acțiune care durează mai mult de 6 săptămâni îndreptățind statul solicitant să ceară explicații cu privire la motivele întârzierii.

103. În speță, executorii judecătorești s-au deplasat de 4 ori la domiciliul lui D.Z. în perioada decembrie 1994 – decembrie 1995. Dacă primele tentative de executare au avut loc imediat după ordonanța din 14 decembrie 1994, mai precis la 22 și 27 decembrie 1994, Curtea nu poate spune același lucru despre tentativele ulterioare: a treia deplasare a executorilor nu a avut loc decât 4 luni mai târziu, la data de 10 mai 1995, iar a patra a avut loc la 4 decembrie 1995.

Curtea reține că nu s-a dat nici o explicație satisfăcătoare pentru justificarea acestor întârzieri. De asemenea, îi este greu să înțeleagă motivarea Tribunalului Municipiului București atunci când a hotărât suspendarea executării ordonanței pe perioada 30 iunie – 1 septembrie 1995.

104. În plus, Curtea constată lipsa totală de acțiune a autorităților române timp de mai mult de un an, adică începând cu decembrie 1995 și până la 29 ianuarie 1997, data la care a avut loc singura întâlnire între reclamantă și copiii săi. În această privință Guvernul pârât nu a dat nici o explicație.

105. În rest, Curtea observă că autoritățile nu au luat nici o altă măsură pentru a crea condițiile necesare în vederea executării ordonanței în discuție, fie că este vorba de măsuri coercitive împotriva lui D.Z. sau de măsuri pregătitoare în vederea reîncredințării minorelor.

106. Dacă în acest domeniu delicat nu sunt de dorit măsuri coercitive în privința copiilor, nu trebuie exclusă recurgerea la sancțiuni atunci când părintele cu care locuiesc copiii are un comportament ilegal.

107. Guvernul susține că astfel de măsuri nu ar fi putut fi adoptate decât la inițiativa reclamantei. Or, aceasta nu ar fi întreprins nici un demers în acest sens.

Ea ar fi putut mai ales să ceară conform **art. 1075** din Codul civil obligarea la daune pentru fiecare zi de întârziere în executarea ordonanței din 14 decembrie 1994 sau să depună la organele competente o plângere penală pentru nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului.

108. Curtea nu are sarcina de a examina dacă sistemul de drept intern permite adoptarea unor sancțiuni eficiente împotriva lui D.Z. Într-adevăr, îi revine fiecărui stat contractant sarcina de a adopta mijloace juridice adecvate și suficiente pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care îi incumbă în temeiul **art. 8** din Convenție. Curtea are doar sarcina de a examina dacă în speță măsurile adoptate de autoritățile române au fost adecvate și suficiente.

109. Ea observă în această privință faptul că neprezentarea lui D.Z. la Ministerul Justiției la 11 și la 15 mai 1995, așa cum fusese invitat să o facă, nu i-a atras nici un fel de consecință. De asemenea, autoritățile române nu au aplicat nici o sancțiune în urma refuzului de a prezenta minorele la biroul executorilor judecătorești. Mai mult, nu s-a luat nici o inițiativă pentru aflarea locului în care se adăposteau minorele.

110. În legătură cu lipsa unei plângeri penale, necesară pentru declanșarea urmăririi penale împotriva lui D.Z., Curtea arată că într-o scrisoare din 23 decembrie 1994 reclamanta i-a relatat ministrului justiției că dorea să depună o plângere penală împotriva lui D.Z. și, după ce a precizat motivele plângerii respective, i-a cerut să întreprindă cele necesare. Or, această scrisoare nu a fost soluționată în nici un fel.

Curtea observă că **art. 30** și **38** din Legea de modificare a **Legii pentru organizarea judecătorească** prevăd că Parchetul își exercită activitatea sub autoritatea ministrului justiției, care are atribuția de a da instrucțiuni procurorilor. În aceste condiții, va considera ca neîntemeiat argumentul Guvernului pârât, conform căruia reclamanta nu a depus o plângere penală la organul competent.

111. De altfel, în măsura în care Guvernul îi reproșează reclamantei că nu a introdus o acțiune pentru stabilirea unor penalități pentru fiecare zi de întârziere, Curtea apreciază că o astfel de acțiune nu poate trece drept suficientă, întrucât este vorba de o cale indirectă și excepțională de executare. În plus, lipsa de acțiune a reclamantei nu putea exonera autoritățile de obligațiile ce le reveneau ca deținătoare ale autorității publice în materie de executare.

112. Mai mult, autoritățile nu au organizat nici un contact pregător între serviciile de autoritate tutelară, reclamantă și minore și nici nu au solicitat concursul unor psihiatri sau psihologi (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea Olsson citată mai sus, pag. 35 – 36, alin. 89 – 91). Astfel, serviciile de autoritate tutelară cărora **art. 108** din Codul familiei le conferea totuși suficiente competențe în materie nu s-au întâlnit cu minorele decât cu ocazia procedurii de reîncredințare a minorelor (alin. 44 de mai sus) și s-au limitat la efectuarea de anchete pur descriptive.

Cu excepția întâlnirii din 29 ianuarie 1997, nici o întâlnire între reclamantă și minore nu a fost organizată de către autorități, deși ea s-a deplasat în România de 8 ori în speranța de a le vedea. Cât despre întâlnirea din 29 ianuarie 1997, care, subliniază Curtea, a avut loc la un an după introducerea prezentei plângeri în fața

Comisiei și la 2 ani după ordonanța din 14 decembrie 1994, ea nu a fost organizată, în opinia Curții, în condiții adecvate favorizării unei dezvoltări pozitive a relațiilor dintre reclamantă și fiicele sale. Întâlnirea s-a desfășurat în incinta școlii fetelor, la care tatăl lor era cadru didactic, și în prezența unei delegații numeroase formate din profesori, funcționari, diplomați, polițiști, plus reclamanta și avocatul său (alin. 70 de mai sus). La pregătirea acestei întâlniri nu a contribuit nici un asistent social sau psiholog. Întrevederea nu a durat decât câteva minute, luând sfârșit atunci când fetele, în mod evident deloc pregătite, s-au prefăcut că fug (alin. 71 – 72).

La 31 ianuarie 1997, imediat după eșecul acestei unice întâlniri, Ministerul român al Justiției, în calitatea sa de autoritate centrală, a dispus ca minorele să nu fie reîncredințate, pe motiv că ele refuzau să locuiască împreună cu mama lor (alin. 73 de mai sus). Începând cu această dată nu a mai fost întreprins nici un demers pentru a încerca o apropiere între reclamantă și fiicele sale.

113. Curtea observă în sfârșit că autoritățile nu au adoptat măsurile adecvate pentru asigurarea înapoierii minorelor reclamantei, prevăzute la **art. 7** din Convenția de la Haga.

Având în vedere cele de mai sus, cu toate că statul pârât beneficiază de o anumită marjă de apreciere în materie, Curtea concluzionează că autoritățile române nu au depus eforturi adecvate și suficiente pentru a impune respectarea dreptului reclamantei de a-i fi înapoiate minorele, ignorând astfel dreptul la respectarea vieții de familie, garantat de **art. 8**.

Prin urmare, a existat o încălcare a **art. 8**.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

114. Conform **art. 41** din convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciu moral

115. Doamna Ignacolo-Zenide solicită 200.000 franci francezi (FRF) cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral datorat angoasei și suferinței pe care le-ar fi încercat pentru că nu s-a putut bucura de drepturile ei părintești.

116. Guvernul nu a formulat un punct de vedere cu privire la acest aspect.

117. Curtea apreciază că reclamanta a suferit cu certitudine un prejudiciu moral. Ținând seama de circumstanțele cauzei și pronunțându-se în echitate conform **art. 41**, Curtea va acorda 100.000 FRF cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

118. Reclamanta mai solicită și restituirea sumei de 86.000 FRF, reprezentând:

a) 46.000 FRF cheltuieli de judecată în procedura internă, din care 6.000 FRF pentru onorariile avocatului său din România și 40.000 FRF pentru

cheltuielile de deplasare și de cazare pe care le-a făcut cu ocazia celor 8 deplasări în România;

b) 40.000 FRF onorarii datorate avocatului care a reprezentat-o la Strasbourg, conform convenției încheiate la 15 iulie 1998.

119. Reclamanta roagă membrii Curții să adauge la această sumă „orice eventuală taxă pe valoarea adăugată”.

120. Guvernul nu a formulat un punct de vedere.

121. Curtea apreciază că acele cheltuieli legate de demersurile făcute atât în România, cât și la Strasbourg pentru a împiedica sau pentru a redresa situația pe care a considerat-o că încalcă **art. 8** din convenție sau pentru a ameliora această situație erau necesare; acestea trebuie deci restituite, în măsura în care nu depășesc un nivel rezonabil [a se vedea, de exemplu, Hotărârea Olsson împotriva Suediei (nr. 1) din 24 martie 1998, seria A nr. 130, pag. 43, alin. 104].

Curtea îi acordă reclamantei, cu titlu de taxe și cheltuieli, suma de 86.000 FRF, care urmează să fie majorată cu orice sumă provenită din taxa pe valoarea adăugată.

C. Dobânzi

122. Conform informațiilor de care dispune Curtea, nivelul dobânzilor legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei hotărâri era de 3,47% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. hotărăște, cu 6 voturi pentru și un vot împotriva, că a existat o încălcare a **art. 8** din convenție;

2. hotărăște, cu 6 voturi pentru și un vot împotriva, că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de 3 luni, următoarele sume, majorate cu sumele provenite din taxa pe valoarea adăugată:

a) 100.000 FRF, cu titlu de daune morale;

b) 86.000 FRF, cu titlu de taxe și cheltuieli;

3. hotărăște că aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă de 3,47% pe an, cu începere de la data expirării termenului menționat mai sus și până la momentul plății;

4. respinge, în unanimitate, cererea pentru acordarea altor despăgubiri.

Redactată în limba franceză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Redpturilor Omului de la Strasbourg, la 25 ianuarie 2000.

Elisabeth Palm,

președinte

Michael O'Boyle,

grefier

La prezenta hotărâre se află anexate, conform **art. 45** alin 2 din convenție și art. 74 alin. 2 din Regulamentul Curții, următoarele opinii separate:

- opinia parțial separată a domnului Maruste;
- opinia parțial separată a doamnei Diculescu-Șova.

*

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR MARUSTE

Înțeleg și admit abordarea formală adoptată de majoritate, dar am votat totuși împotriva constatării unei încălcări a **art. 8**, și aceasta din următoarele motive:

Mi se pare că soluția pronunțată în speță contravine obiectului și însuși conținutului unei asemenea cauze. Este adevărat că, din punctul de vedere al relațiilor între copii și părinții lor divorțați sau despărțiți, cerințele unei vieți de familie sunt complicate și delicate. Este, de asemenea, adevărat că în practică organele de la Strasbourg s-au arătat întotdeauna foarte prudente în misiunea lor de control al deciziilor pronunțate de autoritățile naționale. Totuși consider că de **art. 8** trebuie să beneficieze nu doar părinții, ci și copiii. Aș merge chiar mai departe: copiii sunt și trebuie să fie primii beneficiari atunci când interesele părinților lor sunt în conflict și dacă sunt ei înșiși suficient de maturi pentru a-și exprima în mod clar propriile preferințe.

Având în vedere **Convenția Națiunilor Unite** cu privire la drepturile copilului, și mai ales **art. 4** din aceasta, care obligă statele părți să ia toate măsurile necesare pentru punerea în practică a drepturilor recunoscute de acest instrument, drepturile și interesele superioare ale copilului trebuie să fie promovate. În acest scop se impune să se dea copiilor posibilitatea exercitării drepturilor lor, în special în procedurile care îi vizează, și să se țină seama cum se cuvine de părerea lor (a se vedea Convenția europeană cu privire la exercitarea drepturilor minorilor, STE nr. 160). În consecință, atunci când interesele părinților sunt în conflict, opinia și preferințele minorilor trebuie să fie cu adevărat ascultate și luate în considerare în cadrul procedurilor, precum și cu ocazia adoptării hotărârilor care îi vizează.

Din dosarul cauzei reiese clar că minorele locuiesc de mult timp împreună cu tatăl lor. Din punctul de vedere al intereselor lor superioare, circumstanțele care au dus la această situație și rolul pe care l-au avut în această privință fiecare dintre părinți, precum și autoritățile publice nu au o importanță decisivă. Este stabilit, de asemenea, că în speță copiii au declarat în mod categoric că preferă să locuiască cu tatăl lor; această preferință trebuie să fie și ea luată în considerare. Regret mult că acest element a fost neglijat atât în procedurile interne, cât și în cele externe. Din punctul meu de vedere, punerea în executare a unei vechi hotărâri judecătorești, împotriva voinței celor care făceau obiectul hotărârii, nu se justifică.

De altfel, apreciez că lipsurile și întârzierile care au îngreunat procedura trebuie analizate mai degrabă din punctul de vedere al **art. 6** din convenție, și nu al **art. 8**.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOAMNEI JUDECĂTOR DICULESCU-ȘOVA

Ținând seama de circumstanțele cauzei, îmi exprim dezacordul cu privire la modul în care Curtea a aplicat **art. 41** din convenție.

Reclamanta a solicitat o despăgubire pentru prejudiciul moral rezultat din imposibilitatea de a-și exercita drepturile părintești, imposibilitate în care s-ar fi găsit timp de 9 ani.

Nu poate fi totuși contestat de reclamantă faptul că în anul 1989 ea a renunțat la drepturile sale părintești (alin. 10 din hotărâre) din rațiuni financiare și fiscale.

De asemenea, este sigur că din anul 1989 și până la sfârșitul anului 1994 nu a existat o viață de familie împreună cu fiicele sale datorită faptului că între ele nu a existat nici un fel de raporturi.

Deoarece neacceptarea și respingerea manifestate de adolescente față de mama lor s-au accentuat o dată cu trecerea timpului, a devenit foarte dificil pentru autoritățile române să respecte ad litteram **art. 8** din convenție.

Curtea a apreciat că obligațiile pozitive prevăzute la articolul menționat în materie de reîncredințare a minorilor către un părinte trebuie interpretate în lumina convenției de la Haga din **25 octombrie 1980** cu privire la aspectele civile ale răpirii internaționale de copii.

Or, statul pârât a respectat **Convenția de la Haga** și, prin urmare, interesul minorelor, evitând astfel traumatizarea acestora.

În aceste condiții și ținând seama, în primul rând, de faptul că originea conflictului și a pretinsului prejudiciu moral se află în atitudinea adoptată de mamă începând cu anul 1989, în al doilea rând, că timp de 5 ani fetele s-au aflat în afara teritoriului și a jurisdicției statului pârât, iar suma reclamată cu titlu de prejudiciu moral acoperă și această perioadă, și, în al treilea rând, de situația statului pârât în acest stadiu și în acest conflict, consider că, în speță, o despăgubire suficientă a prejudiciului moral suferit o constituie constatarea încălcării **art. 8** din convenție.

În ceea ce privește cheltuielile, consider că suma de 40.000 FRF acordată de Curte pentru onorariile cerute de avocatul francez care a apărut-o pe reclamantă la Strasbourg este mult prea ridicată în raport cu munca efectuată (memoriu și pledoarie), cu atât mai mult cu cât la Curte nu s-a făcut dovada achitării acestei sume.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 4 mai 2000

În cauza Rotaru împotriva României

(Cererea nr.28341/95)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 19 din 11 ianuarie 2001

În cauza Rotaru împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită în Marea Cameră formată din următorii judecători:

Dl. L. Wildhaber, președinte, dna. E. Palm, dl. A. Pastor Ridruejo, dl. G. Bonello, dl. J. Makarczyk, dl. R. Turmen, dl. J.-P. Costa, dna. F. Tulkens, dna. V. Straznicka, dl. P. Lorenzen, dl. M. Fischbach, dl. V. Butkevych, dl. J. Casadevall, dl. A.B. Baka, dl. R. Maruste, dna. S. Botoucharova, dna. R. Weber, judecător ad-hoc și dl M. De Salvia, grefier,

deliberând în Camera de Consiliu, la 19 ianuarie și la 29 martie 2000,
pronunță următoarea hotărâre, adoptată la data de 29 martie 2000:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată, conform dispozițiilor aplicabile anterior intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11** adițional la **Convenția** pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția)*¹⁾, de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) și de către un cetățean român, domnul Aurel Rotaru (reclamantul), la 3 iunie și, respectiv, la 29 iunie 1999 (**art. 5** alin. 4 din Protocolul nr. 11 și fostele **articole 47** și **48** din convenție).

2. La originea cauzei s-a aflat plângerea (nr. 28.341/95) îndreptată împotriva României, Comisia fiind sesizată la 22 februarie 1995 în temeiul fostului **articol 25** din convenție.

Reclamantul a invocat încălcarea dreptului la respectarea vieții private, datorată faptului că Serviciul Român de Informații deține și folosește un fișier conținând date personale. A mai invocat și o încălcare a dreptului de acces la instanță și a dreptului de a beneficia de un remediu în fața unei instanțe naționale, competentă să se pronunțe asupra cererii de modificare sau de distrugere a fișierului.

Nota grefei:

*1) **Protocolul nr. 11** a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998.

La data de 21 octombrie 1996 Comisia a declarat cererea admisibilă. Prin raportul din 1 martie 1999 (fostul **articol 31** din convenție) a constatat că a existat o încălcare a **art. 8** și 13 din convenție.*¹⁾

3. În procedura desfășurată la Curte reclamantul a fost reprezentat de domnul I. Olteanu, avocat în cadrul Baroului București (România) și de fiul său, domnul F. Rotaru. Guvernul a fost reprezentat de doamna R. Rizoiu, agent.

4. La data de 7 iulie 1999 Marea Cameră a hotărât că această cauză ar trebui examinată chiar de către Marea Cameră (**art. 100** alin. 1 din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții). În locul domnului Bârsan, judecător ales din partea României și care a luat parte la examinarea cauzei în cadrul Comisiei (**art. 28**), Guvernul a desemnat-o în calitate de judecător ad-hoc pe doamna R. Weber (**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 29** alin. 1 din Regulament).

5. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus câte un memoriu.

6. Audierea publică a avut loc la data de 19 ianuarie 2000, la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg.

Au participat:

– din partea Guvernului:

– doamna R. Rizoiu, agent;

– Dl. M. Selegean, consilier juridic în Ministerul Justiției, consilier;

– Dl. T. Corlățean, atașat pe lângă Reprezentanța Permanentă a României la Consiliul European, consilier;

– din partea reclamantului:

– domnul I. Olteanu, avocat,

– domnul F. Rotaru, reprezentant și fiu al reclamantului.

Curtea a luat act de concluziile verbale prezentate de doamna Rizoiu, domnul Selegean, domnul Olteanu și de domnul F. Rotaru.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

1. *Condamnarea reclamantului din 1948*

7. Reclamantul s-a născut în anul 1921 și a fost jurist de profesie. În prezent este pensionar și locuiește la Bârlad.

8. În anul 1946, după instaurarea regimului comunist, reclamantului, pe atunci student, i s-a refuzat de către prefectul județului Vaslui publicarea a două broșuri, „Suflet de student“ și „Proteste“, cu motivarea că aveau un caracter antigvernamental.

9. Nemulțumit de acest refuz reclamantul a adresat prefectului două scrisori în care protesta împotriva faptului că noul regim popular a suprimat libertatea de exprimare. În urma acestor scrisori, la data de 7 iulie 1948 reclamantul a fost

arestat. La data de 20 septembrie 1948 Tribunalul Popular din Vaslui l-a condamnat la un an închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj.

2. Procedura declanșată conform **Decretului-lege nr. 118/1990**

10. După răsturnarea regimului comunist în anul 1989 noua putere a adoptat **Decretul-lege nr. 118/1990**, care acorda unele drepturi persoanelor persecutate de regimul comunist și care nu au avut activitate fascistă (alin. 30 de mai jos).

11. În temeiul acestui decret-lege, la data de 30 iulie 1990 reclamantul a sesizat Judecătoria Bârlad cu o cerere prin care chema în judecată Ministerul de Interne și Ministerul Apărării Naționale, precum și Direcția muncii din județul Vaslui, solicitând ca perioada în care s-a aflat în executarea pedepsei dispuse prin hotărârea penală din anul 1948 să fie luată în considerare la calcularea anilor de vechime în muncă. A cerut, de asemenea, restituirea drepturilor bănești corespunzătoare.

12. Judecătoria Bârlad a pronunțat o sentință la data de 11 ianuarie 1993. Având în vedere, printre altele, declarațiile martorilor propuși de reclamant, P.P. și G.D., sentința de condamnare din anul 1948 și adeverințele de la Universitatea din Iași, instanța a constatat că în perioada 1946 – 1949 reclamantul fusese persecutat din motive politice. Prin urmare, a admis cererea reclamantului și a acordat drepturile prevăzute de **Decretul-lege nr. 118/1990**.

13. În susținerea apărării sale Ministerul de Interne a prezentat instanței o scrisoare din 19 decembrie 1990, primită de la Serviciul Român de Informații (S.R.I.). Această scrisoare avea următorul cuprins:

„La adresa dumneavoastră nr. 99.110 din 11 decembrie 1990, privind pe numitul Rotaru Aurel, din Bârlad, vă facem cunoscut că în urma verificărilor efectuate au rezultat următoarele:

- sus-numitul, pe perioada efectuării studiilor la <<Facultatea de Științe>> din Iași a activat ca membru legionar în Asociația Studenților Creștini;

- în anul 1946 a înaintat Cenzurii orașului Vaslui două broșuri intitulate <<Suflet de student>> și <<Proteste>>, solicitând publicarea lor, dar nu a obținut acest lucru, deoarece aveau conținut antigvernamental;

- dintr-o declarație dată în anul 1948 rezultă că a făcut parte din organizația P.N.Ț. – tineret;

- sus-numitul nu are fond penal și nu a fost arestat în perioada menționată de el;

- între anii 1946 – 1948, datorită concepțiilor sale a fost chemat de mai multe ori de către organele de siguranță și audiat în legătură cu atitudinea sa. (...).“

3. Procedura declanșată împotriva S.R.I.

14. Reclamantul a chemat în judecată S.R.I., arătând că nu a fost niciodată membru al mișcării legionare române, că nu a fost nici student la Facultatea de

Științe, ci la Facultatea de Drept din Iași și că și alte informații furnizate de S.R.I. în scrisoarea din 19 decembrie 1990 erau false și defăimătoare.

Cererea a fost întemeiată pe dispozițiile **Codului civil** referitoare la răspunderea civilă delictuală, reclamantul solicitând obligarea S.R.I. de a plăti unele despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit. Fără a invoca un anume text de lege, el a cerut, de asemenea, ca S.R.I. să fie obligat să modifice sau să distrugă fișierul conținând informațiile cu privire la presupusul său trecut legionar.

15. Prin sentința pronunțată la 6 ianuarie 1993 Judecătoria București a respins cererea, invocând dispozițiile legale în materia răspunderii civile delictuale.

16. Împotriva acestei hotărâri reclamantul a declarat recurs.

17. La data de 18 ianuarie 1994 Tribunalul Municipiului București a constatat că informația privind trecutul legionar al reclamantului era falsă. Cu toate acestea, a respins recursul declarat, arătând că nu există o culpă a S.R.I. din moment ce acesta nu era decât depozitarul datelor contestate, iar în lipsa culpei, nu se poate vorbi de o răspundere civilă delictuală.

Instanța a constatat că informațiile au fost culese de fostele servicii de siguranță ale statului. În anul 1949, în urma desființării acestor servicii arhivele au fost transmise Securității, iar în anul 1990 S.R.I. a preluat arhivele fostei Securități.

18. La data de 15 decembrie 1994 Curtea de Apel București a respins recursul reclamantului declarat împotriva deciziei Tribunalului Municipiului București din 18 ianuarie 1994, cu următoarea motivare:

„(...) Curtea constată că recursul nu este fondat. În virtutea competenței legale pe care o are Serviciul Român de Informații de depozitare a arhivelor fostelor organe de siguranță, prin adresa nr. 705.567/1990 a comunicat Ministerului de Interne împrejurări ce vizează activitatea personală a recurentului în timpul efectuării studiilor universitare, așa cum sunt reflectate în documentele relate în acea perioadă de către organele de siguranță. Rezultă deci că instanțele judecătorești nu au competența să anuleze sau să modifice conținutul adresei redactate de S.R.I., care este numai depozitar al fondului arhivistic al fostelor organe de siguranță ale statului. Respingându-i acțiunea, instanțele judecătorești nu au încălcat dispozițiile **art. 21** din Constituție și nici dispozițiile **art. 3** din Codul civil, ci au judecat pricina potrivit competenței prevăzute de **Codul de procedură civilă**.“

4. *Cererea prin care reclamantul a solicitat obligarea judecătorilor de a plăti daunele morale*

19. La data de 13 iunie 1995 reclamantul a introdus o cerere prin care solicita obligarea la despăgubiri a tuturor judecătorilor care i-au respins cererea prin care solicita anularea sau distrugerea fișierului. A invocat dispozițiile **art. 3** din Codul civil cu privire la denegarea de dreptate și dispozițiile **art. 6** din convenție.

Reclamantul a afirmat că atât Tribunalul Județean Vaslui, cât și Curtea de Apel au refuzat să îi înregistreze cererea.

Cu privire la acest aspect, la data de 5 august 1998 reclamantul a sesizat Comisia cu o nouă cerere, înregistrată sub numărul 46.597/1998 și aflată în prezent pe rolul Curții.

5. Cererea de revizuire

20. În luna iunie 1997 ministrul justiției a comunicat directorului S.R.I. că plângerea reclamantului a fost declarată admisibilă de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului. În consecință, ministrul justiției a solicitat directorului S.R.I. să verifice încă o dată dacă reclamantul aparținuse mișcării legionare și, dacă această informație se va dovedi falsă, să înștiințeze reclamantul despre acest fapt, pentru ca acesta să-l poată folosi ulterior într-o eventuală cerere de revizuire.

21. La data de 6 iulie 1997 directorul S.R.I. l-a informat pe ministrul justiției că datele privind trecutul legionar al reclamantului, menționate în scrisoarea din 19 decembrie 1990, au fost obținute în urma studierii arhivelor S.R.I.

A fost găsit astfel un tabel întocmit de Biroul Siguranței din Iași, în care la numărul 165 era menționat un anume Aurel Rotaru, „element de masă, membru al Asociației Studenților Creștini“. Directorul S.R.I. a arătat că tabelul purta data de 15 februarie 1937 și a apreciat că, deoarece la acea dată domnul Rotaru, „în vârstă de aproximativ 16 ani, nu putea fi student la Facultatea de Științe din Iași, credem că ne aflăm în prezența unei regretabile erori care a făcut să considerăm că domnul Rotaru Aurel din Bârlad este aceeași persoană cu cea înscrisă în tabelul respectiv ca membru legionar. De altfel, din verificările amănunțite efectuate de către instituția noastră pe raza județelor Iași și Vaslui nu au apărut date care să confirme identitatea între cele două nume (...)“.

22. O copie de pe această scrisoare a fost trimisă reclamantului care la data de 25 iulie 1997 a solicitat Curții de Apel București revizuirea hotărârii pronunțate la 15 decembrie 1994. În cererea de revizuire acesta a solicitat anularea documentelor defăimătoare, un leu cu titlu de despăgubiri morale, precum și rambursarea, la valoarea actuală, a tuturor taxelor și cheltuielilor suportate de la începutul procedurii.

23. S.R.I. a solicitat respingerea cererii de revizuire, apreciind că, față de scrisoarea directorului S.R.I. din 6 iulie 1997, cererea a rămas fără obiect.

24. Printr-o hotărâre definitivă din 25 noiembrie 1997 Curtea de Apel București a anulat hotărârea din 15 decembrie 1994 și a admis cererea reclamantului, cu următoarea motivare:

„Din adresa nr. 4.173 din 5 iulie 1997, eliberată de Serviciul Român de Informații (...), rezultă că în fondul de arhivă nr. 53.172, volum 796 la fila 243, se găsește un tabel cu membrii legionari care nu își au domiciliul stabil în Iași, unde la poziția 165 apare <<Rotaru Aurel – Student științe, membru al Asociației Studenților Creștini, legionar, element de masă>>. Întrucât la data întocmirii tabelului respectiv – 15.02.1937 – revizuentul avea vârsta de aproape 16 ani, nu a

urmat cursurile Facultății de Științe din Iași, iar din verificările efectuate ulterior în evidențele cu membrii legionari nu apar numele și prenumele revizuentului ca fiind cu domiciliul la Bârlad și cu datele personale ale acestuia, Serviciul Român de Informații consideră că se află în fața unei regretabile confuzii de nume, iar persoana inclusă în tabel nu este revizuentul-reclamant.

Văzând conținutul ultimei adrese, în baza **art. 322** pct. 5 Cod procedură civilă, se constată că acest înscris îndeplinește condițiunile legale de act nou, determinant în cauză prin caracterul său hotărâtor în a schimba total situația de fapt reținută anterior, înscris care cuprinde date ce nu au putut fi înfățișate în fazele procesuale precedente dintr-o împrejurare mai presus de voința reclamantului-revizuent.

Sub aspectul analizat, sunt fără de relevanță în cauză datele la care s-au înființat organele de securitate ale statului, ori din ce structură făceau parte fostele organe de siguranță, după cum în speță nu are relevanță aspectul – de altfel real – că Serviciul Român de Informații este doar un depozitar al fondului arhivistic al fostelor organe de siguranță. Important în cauză este numai că adresa nr. 705.567 din 19 decembrie 1990 <<S.R.I. – U.M. nr. 05007 București>> cuprinde mențiuni ce nu se referă la persoana reclamantului-revizuent, datele din această adresă devenind astfel neadevărate cu privire la persoana acestuia și care, dacă ar fi menținute, i-ar aduce grave prejudicii demnității și onoarei sale. Față de cele ce precedă și în temeiul textului de lege citat, cererea de revizuire promovată de reclamant se apreciază ca fondată și va fi admisă, urmând a fi retractate hotărârile pronunțate anterior în cauză, și, pe cale de consecință, acțiunea reclamantului-revizuent va fi admisă așa cum a fost formulată.“

25. Curtea nu s-a pronunțat asupra capătului de cerere privind obligarea la despăgubiri și nici cu privire la cheltuielile de judecată.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

A. Constituția

26. Dispozițiile aplicabile din Constituție sunt următoarele:

ART. 20

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.“

ART. 21

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.“

B. Codul civil

27. Dispozițiile aplicabile din **Codul civil** sunt următoarele:

ART. 3

„Judecătorul care va refuza de a judeca, sub cuvânt că legea nu prevede sau că este întunecată sau neîndestulătoare, va putea fi urmărit ca culpabil de denegare de dreptate.“

ART. 998

„Orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat, a-l repara.“

ART. 999

„Omul este responsabil nu numai de prejudiciul ce a cauzat prin fapta sa, dar și de acela ce a cauzat prin neglijența sau prin imprudența sa.“

C. Codul de procedură civilă

28. Dispozițiile aplicabile din **Codul de procedură civilă** sunt:

ART. 322 (alin. 5)

„Revizuirea unei hotărâri rămase definitive (...) se poate cere dacă, după darea hotărârii, s-au descoperit înscrisuri doveditoare, reținute de partea potrivnică sau care nu au putut fi înfățișate dintr-o împrejurare mai presus de voința părților (...).“

D. Decretul nr. 31/1954 cu privire la persoanele fizice și juridice

29. Dispozițiile aplicabile ale **Decretului nr. 31/1954** cu privire la persoanele fizice și juridice sunt:

ART. 54

„1) Persoana care a suferit o atingere în dreptul său (...) la onoare, la reputație (...) sau în orice alt drept personal nepatrimonial va putea cere instanței judecătorești încetarea săvârșirii faptei care aduce atingere drepturilor mai sus menționate.

2) Totodată, cel care a suferit o atingere a unor asemenea drepturi va putea cere instanței să oblige pe autorul faptei săvârșite fără drept să îndeplinească orice măsuri socotite necesare de către instanță, spre a ajunge la restabilirea dreptului atins.“

ART. 55

„Dacă autorul faptei săvârșite fără drept nu îndeplinește, în termenul stabilit prin hotărâre, faptele destinate să restabilească dreptul atins, instanța judecătorească va putea să-l oblige la plata, în folosul statului, a unei amenzi pe fiecare zi de întârziere, socotită de la data expirării termenului de mai sus (...).“

E. **Decretul-lege nr. 118 din 30 martie 1990** privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945

30. La acea dată dispozițiile aplicabile din **Decretul-lege nr. 118/1990** prevedeau:

ART. 1

„(1) Constituie vechime în muncă și se ia în considerare la stabilirea pensiei și a celorlalte drepturi ce se acordă, în funcție de vechimea în muncă, timpul cât o persoană, după data de 6 martie 1945, pe motive politice:

a) a executat o pedeapsă privativă de libertate în baza unei hotărâri judecătorești rămase definitivă sau a fost lipsită de libertate în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice;

(...)“

ART. 5

„Pentru stabilirea situațiilor prevăzute la **art. 1** se înființează în fiecare județ (...) câte o comisie alcătuită din președinte și cel mult șase membri.

Președintele trebuie să fie jurist. Din comisie fac parte 2 reprezentanți ai direcțiilor de muncă și ocrotiri sociale și cel mult 4 reprezentanți ai Asociațiilor foștilor deținuți politici și victime ale dictaturii.

(...)“

ART. 6

„Dovedirea situațiilor prevăzute la **art. 1** se face de către persoanele interesate cu acte oficiale eliberate de organele competente, (...) prin orice mijloc de probă prevăzut de lege.

(...)“

ART. 11

„Prevederile prezentului decret-lege nu se aplică persoanelor condamnate pentru infracțiuni contra umanității sau celor care s-a dovedit că au desfășurat o activitate fascistă în cadrul unei organizații sau mișcări de acest fel, pe baza procedurii prevăzute la **art. 5** și **6**.“

F. Legea nr. 14 din 24 februarie 1992 cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații

31. Dispozițiile aplicabile ale **Legii nr. 14 din 24 februarie 1992**, cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 3 martie 1992, sunt redactate după cum urmează:

ART. 2

„Serviciul Român de Informații organizează și execută activități pentru culegerea, verificarea și valorificarea informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale a României.“

ART. 8

„Serviciul Român de Informații este autorizat să dețină și să folosească mijloace adecvate pentru obținerea, verificarea, prelucrarea și stocarea informațiilor privitoare la siguranța națională, în condițiile legii.“

ART. 45

„Documentele interne de orice fel ale Serviciului Român de Informații au caracter de secret de stat, se păstrează în arhiva sa proprie și nu pot fi consultate decât cu aprobarea directorului, în condițiile legii.

Documentele, datele și informațiile Serviciului Român de Informații pot deveni publice numai după trecerea unei perioade de 40 de ani de la arhivare.

Serviciul Român de Informații preia spre conservare și folosință fondurile de arhivă ce privesc siguranța națională ale fostelor organe de informații cu competență pe teritoriul României. Fondurile de arhivă ale fostului Departament al Securității Statului, ce privesc siguranța națională, nu pot deveni publice decât după trecerea unei perioade de 40 de ani de la adoptarea prezentei legi.“

G. Legea nr. 187 din 20 octombrie 1999 cu privire la accesul cetățenilor la propriul dosar deținut de Securitate și deconspirarea securității ca poliție politică

32. Dispozițiile aplicabile ale **Legii nr. 187 din 20 octombrie 1999**, intrată în vigoare la data de 9 decembrie 1999, sunt următoarele:

ART. 1

„(1) Orice cetățean român sau cetățean străin care după 1945 a avut cetățenie română are dreptul de acces la propriul dosar întocmit de organele securității (...). Acest drept se exercită la cerere și constă în studierea nemijlocită a dosarului, eliberarea de copii de pe actele dosarului și de pe înscrisurile doveditoare despre cuprinsul dosarului.

(2) Totodată persoana, subiect al unui dosar din care rezultă că a fost urmărită de organele securității statului, are dreptul, la cerere, să afle identitatea agenților de securitate și a colaboratorilor, care au contribuit cu informații la completarea acestui dosar.

(3) De drepturile prevăzute de alin. (1) și (2) beneficiază soțul supraviețuitor și rudele până la gradul al doilea inclusiv ale persoanei decedate, în afară de cazul în care aceasta a dispus altfel.“

ART. 2

„Pentru a asigura dreptul de acces la informațiile de interes public, orice cetățean român (...), precum și presa scrisă și audiovizuală, partidele politice (...) au dreptul de a fi informate (...) în legătură cu calitatea de agent sau de colaborator al organelor securității (...) a persoanelor care ocupă sau candidează pentru a fi alese ori numite în următoarele demnități sau funcții:

- a) Președintele României;
 - b) deputat sau senator;
- (...).“

ART. 7

„(1) Pentru aplicarea prevederilor prezentei legi se înființează Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (...) cu sediul în municipiul București, denumit în continuare Consiliu.

(2) Consiliul este un organism autonom cu personalitate juridică, supus controlului Parlamentului (...).“

ART. 8

„(1) Consiliul este condus de un colegiu compus din 11 membri.

(2) Membrii Colegiului Consiliului sunt numiți de Parlament, la propunerea grupurilor parlamentare, potrivit configurației politice a celor două Camere (...) pentru un mandat de 6 ani. Mandatul poate fi reînnoit o singură dată.“

ART. 13

„(1) Persoanele îndreptățite pot solicita Consiliului, în conformitate cu prevederile **art. 1** alin. (1), în condițiile prezentei legi, următoarele:

a) consultarea dosarelor (...) întocmite până la data de 22 decembrie 1989 de organele de securitate;

b) eliberarea unor copii de pe (...) aceste dosare (...);

c) eliberarea unor adeverințe privind apartenența sau neapartenența, colaborarea sau necolaborarea cu organele de securitate;

(...).“

ART. 14

„(1) Conținutul adeverințelor eliberate potrivit **art. 13** alin. (1) lit. c) poate fi contestat la Colegiul Consiliului (...).“

ART. 15

„(1) Dreptul de acces la informațiile de interes public (...) se exercită de către persoana fizică sau persoana juridică îndreptățită printr-o cerere adresată Consiliului.

(...)

(4) Pe baza cererilor primite potrivit alin. (1) Consiliul verifică probele deținute, indiferent de forma lor, și înștiințează de îndată persoana (...).“

ART. 16

„(1) Împotriva comunicării eliberate potrivit **art. 15** alin. (4) solicitantul sau persoana cu privire la care s-a cerut verificarea se poate adresa Colegiului Consiliului printr-o contestație (...). Decizia Colegiului Consiliului poate fi atacată (...) la Curtea de Apel (...).“

ÎN DREPT**I. EXCEPȚII PRELIMINARE RIDICATE DE GUVERN**

A. Cu privire la calitatea de victimă

33. În primul rând, menținându-și poziția exprimată în fața Comisiei, Guvernul a arătat că reclamantul nu se mai poate pretinde „victimă” a unei încălcări a convenției în sensul art. 34. A subliniat că reclamantul a obținut câștig de cauză în fața Curții de Apel București care, prin Hotărârea din 25 noiembrie 1997, a declarat nule mențiunile incluse în scrisoarea Serviciului Român de Informații (S.R.I.) din 19 decembrie 1990. Or, în opinia Guvernului, singura încălcare a drepturilor reclamantului a provenit din această scrisoare.

În orice caz, a susținut Guvernul, reclamantul dispune în prezent de procedura deschisă de **Legea nr. 187 din 29 octombrie 1999**, care îi oferă toate garanțiile cerute de convenție pentru protejarea drepturilor sale.

34. Reclamantul a solicitat Curții să continue examinarea cauzei, arătând că Hotărârea din 25 noiembrie 1997 nu a schimbat în mod fundamental situația care a determinat plângerea inițială. În primul rând, simplul fapt de a recunoaște eroarea mențiunilor, după hotărârea de admisibilitate a Comisiei, nu poate constitui o reparație adecvată a încălcării drepturilor garantate de convenție. În al doilea rând, reclamantul nu are încă acces la dosarul său secret, care nu este doar păstrat, ci și folosit de S.R.I. Din această cauză, chiar și după Hotărârea din 25 noiembrie 1997 folosirea de către S.R.I. a informațiilor privitoare la pretinsul trecut legionar al reclamantului sau a oricăror alte informații conținute în dosarul său nu poate fi exclusă.

35. În ceea ce privește noțiunea de victimă Curtea reamintește că o persoană poate, în anumite condiții, să pretindă că este victimă a unei încălcări, generată de simpla existență a unor măsuri secrete sau a unei legislații ce permite astfel de măsuri chiar dacă acestea nu i-au fost efectiv aplicate (Hotărârea Klass și alții împotriva Germaniei din 6 septembrie 1978, seria A nr. 28, pag. 18, alin. 34).

De altfel, „o hotărâre sau o măsură favorabilă reclamantului nu este suficientă, în principiu, pentru a pierde calitatea de <<victimă>>, decât în situația în care autoritățile naționale au recunoscut, explicit sau implicit, iar apoi au reparat încălcarea convenției” (Hotărârea Amuur împotriva Franței din 25 iunie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-III, pag. 846, alin. 36, și Hotărârea Dalban împotriva României [GC] nr. 28.114/95, alin. 44, CEDO 1999-VI).

36. În speță Curtea observă că reclamantul critică deținerea unui registru secret conținând date care îl privesc, a cărui existență a fost dezvăluită în mod public în cursul unei proceduri judiciare. Din acest motiv reclamantul se poate pretinde victimă a unei încălcări a convenției.

Curtea mai arată că prin Hotărârea din 25 noiembrie 1997 Curtea de Apel București a anulat mențiunile privind pretinsul trecut legionar al reclamantului, inserate în scrisoarea din 19 decembrie 1990, constatând că nu erau conforme realității – probabil se refereau la o altă persoană cu același nume.

Chiar acceptând ideea că într-o anumită măsură reclamantul a obținut prin această hotărâre o reparație în ceea ce privește informațiile false din fișierul său,

Curtea apreciază că această reparație nu este decât parțială și că, în orice caz, ea este insuficientă, în sensul jurisprudenței sale, pentru pierderea calității de victimă. În afara considerentelor de mai sus cu privire la calitatea de victimă ce izvorăște din deținerea unui fișier secret, Curtea a avut în vedere și alte elemente importante.

Se pare că informațiile asupra pretinsului trecut legionar al reclamantului mai sunt încă păstrate în fișierele S.R.I. fără să fi fost făcută vreo mențiune cu privire la Hotărârea din 25 noiembrie 1997. În plus Curtea de Apel București nu s-a pronunțat, și nici nu avea competența să o facă, asupra faptului că S.R.I. este autorizat de legislația română să dețină și să folosească fișiere create de fostele servicii de informații, care conțin informații cu privire la reclamant. Or, capătul principal de cerere se referă la faptul că legea internă nu reglementează suficient de precis condițiile în care S.R.I. își exercită atribuțiile și nu pune la dispoziție persoanei o cale de a obține repararea eventualelor prejudicii în fața unei autorități naționale.

În sfârșit Curtea de Apel București, în Hotărârea din 25 noiembrie 1997, nu s-a pronunțat cu privire la despăgubirile solicitate pentru prejudiciul moral suferit și nici asupra cheltuielilor de judecată.

37. În ceea ce privește **Legea nr. 187 din 20 octombrie 1999**, invocată de Guvern, Curtea apreciază, având în vedere circumstanțele prezentei cauze, că această lege nu este aplicabilă (alin. 71 de mai jos).

38. Curtea concluzionează că reclamantul se poate pretinde „victimă“ în sensul **art. 34** din convenție și, în consecință, respinge excepția invocată de Guvern.

B. Cu privire la epuizarea căilor de atac interne

39. Guvernul a mai ridicat și excepția neepuizării căilor de atac interne. S-a arătat că reclamantul putea invoca dispozițiile **Decretului nr. 31/1954** cu privire la persoanele fizice și juridice, în baza cărora instanța poate dispune orice măsură pentru a face să înceteze atingerea reputației unei persoane.

40. Curtea arată că există o strânsă legătură de cauzalitate între această susținere a Guvernului și temeinicia cererii privind **art. 13** din convenție. Prin urmare, Curtea reunește această excepție cu fondul (alin. 70 de mai jos).

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

41. Reclamantul se plânde că S.R.I. deține și poate folosi în orice moment date cu privire la viața sa particulară, dintre care unele sunt false și defăimătoare. El invocă încălcarea **art. 8** din convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o

măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.“

A. Cu privire la aplicabilitatea art. 8

42. Guvernul contestă aplicabilitatea **art. 8**, arătând că informațiile menționate în scrisoarea S.R.I. din 19 decembrie 1990 nu țin de viața particulară a reclamantului, ci de viața sa publică. Hotărând să se implice în activitatea politică și să publice pamflete, reclamantul a renunțat implicit la „anonimatul inerent vieții private. În ceea ce privește interogarea sa de către poliție și cazierul său judiciar, este vorba de informații publice.

43. Curtea reamintește că **art. 8** alin. 1 din convenție este aplicabil atunci când este vorba despre stocarea într-un registru secret și comunicarea datelor privind „viața privată“ a unei persoane (Hotărârea Leander împotriva Suediei din 26 martie 1987, seria A nr. 116, pag. 22, alin. 48).

Respectarea vieții private include dreptul individului de a întreține și de a dezvolta relații cu semenii săi; în plus nici o rațiune nu permite excluderea activității profesionale sau comerciale din sfera noțiunii de „viață privată“ (hotărârile Niemietz împotriva Germaniei din 16 decembrie 1992, seria A nr. 251-B, pag. 33, alin. 29, și Halford împotriva Regatului Unit din 25 iunie 1997, Culegere 1997-III, pag. 1015 – 1016, alin. 42 – 46).

Curtea a subliniat deja concordanța dintre această interpretare extensivă și Convenția Consiliului Europei din 28 ianuarie 1981 privind protecția persoanelor față de procesarea datelor cu caracter personal, intrată în vigoare la 1 octombrie 1985, care are drept scop „protejarea (...) oricărei persoane fizice (...), respectarea (...) în special a dreptului la viață privată, față de procesarea datelor cu caracter personal“ (**art. 1**), acestea fiind definite la **art. 2** ca „orice informație privind o persoană fizică identificată sau identificabilă“ [Amann împotriva Suediei (GC) nr. 27.798/95, alin. 65, CEDO 2000-...].

În plus unele date de natură publică pot ține de viața privată atunci când ele sunt în mod sistematic adunate și introduse în fișiere ținute de autoritățile publice, cu atât mai mult cu cât se referă la trecutul îndepărtat al unei persoane.

44. În speță Curtea constată că scrisoarea S.R.I. din 19 decembrie 1990 conținea diverse informații asupra vieții reclamantului, în special asupra studiilor sale, activităților politice și cazierului său judiciar, parte din ele fiind culese cu mai mult de 50 de ani înainte. În opinia Curții, astfel de informații, sistematic culese și introduse într-un fișier ținut de agenți ai statului, pot fi analizate din punctul de vedere al noțiunii de „viață privată“, în sensul **art. 8** alin. 1 din convenție. Și aceasta cu atât mai mult cu cât unele informații au fost declarate nereale, ca în prezenta cauză, riscând să aducă atingere reputației reclamantului.

În consecință, **art. 8** din convenție este aplicabil.

B. Cu privire la respectarea exigențelor art. 8

1. Cu privire la existența unei încălcări

45. În opinia Guvernului trei condiții trebuie îndeplinite cumulativ pentru a exista o încălcare a dreptului la respectarea vieții private:

- înregistrarea să intereseze persoana în discuție;
- informațiile să fi fost folosite;
- imposibilitatea persoanei respective de a le contesta.

Or, în speță atât înregistrarea, cât și folosirea datelor referitoare la reclamant au avut loc înaintea ratificării convenției de către România. În ceea ce privește pretinsa imposibilitate de a contesta informațiile, Guvernul susține că, dimpotrivă, reclamantul are posibilitatea de a contesta datele care contravin realității, dar că el nu a folosit căi de atac adecvate.

46. Curtea reamintește că atât înregistrarea de către o autoritate publică a unor date privind viața privată a unui individ, cât și folosirea lor și refuzul de a acorda posibilitatea ca acestea să fie contestate constituie o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, garantat de **art. 8** alin. 1 din convenție (hotărârile Leander împotriva Suediei citată mai sus, pag. 22, alin. 48, Kopp împotriva Suediei din 25 martie 1998, Culegere 1998-II, pag. 540, alin. 53, și Amann împotriva Suediei citată mai sus, alin. 69 și 80).

În speță, din scrisoarea S.R.I., datată 19 decembrie 1990, reiese fără nici o îndoială că acest serviciu deține informații referitoare la viața privată a reclamantului. Dacă este adevărat că această scrisoare este anterioară datei de 20 iunie 1994, dată la care dispozițiile convenției au intrat în vigoare pentru România, Guvernul nu a susținut că începând cu această dată S.R.I. a încetat să dețină informații asupra vieții private a reclamantului. Curtea subliniază, de asemenea, că aceste date au fost folosite și ulterior, de exemplu în cadrul acțiunii în revizuire care s-a finalizat prin Hotărârea din 25 noiembrie 1997.

Atât înregistrarea acestor date, cât și folosirea lor, însoțite de refuzul de a-i acorda reclamantului posibilitatea să le conteste, constituie o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, garantat de **art. 8** alin. 1 din convenție.

2. Justificarea încălcării

47. Principala problemă care se pune este aceea de a ști dacă încălcarea astfel constatată se poate justifica din punct de vedere al **art. 8** alin. 2 din convenție. Reglementând o excepție la un drept garantat de convenție, acest alineat este de strictă interpretare. Recunoscând că într-o societate democratică existența unor servicii de informații se poate dovedi legitimă, Curtea reamintește că supravegherea secretă a persoanelor nu este acceptată de convenție decât ca o măsură strict necesară pentru apărarea instituțiilor democratice (Hotărârea Klass și alții împotriva Germaniei mai sus citată, pag. 21, alin. 42).

48. Pentru a răspunde exigențelor **art. 8** din convenție, o astfel de ingerință trebuie să fie „prevăzută de lege“, să urmărească unul dintre scopurile legitime

menționate la alin. 2 și, în plus, să fie necesară într-o societate democratică pentru atingerea scopului respectiv.

49. Guvernul a considerat că măsurile în discuție erau prevăzute de lege. Datele au fost folosite de S.R.I. în cadrul unei proceduri reglementate de **Decretul-lege nr. 118/1990**, care dă posibilitatea persoanelor persecutate de regimul comunist să primească despăgubiri. Conform **art. 11** din actul normativ menționat, nu se acordă despăgubiri persoanelor care au avut o activitate fascistă.

50. Conform susținerilor reclamantului, păstrarea și folosirea fișierului nu sunt măsuri prevăzute de lege, deoarece dreptul intern nu are reglementări suficiente de precizie pentru ca cetățenii să cunoască în ce împrejurări și condiții autoritatea publică poate culege, stoca și folosi informații cu privire la viața lor privată. Mai mult decât atât, legea internă nu definește cu suficientă precizie modalitatea de exercitare a acestor competențe și nu conține garanții împotriva abuzurilor.

51. Comisia a considerat că dreptul intern nu definea cu suficientă precizie condițiile în care S.R.I. putea să arhiveze, să comunice și să folosească informații referitoare la viața privată a reclamantului.

52. Curtea reamintește jurisprudența sa constantă, conform căreia „prevăzut de lege” înseamnă nu doar o anume bază legală în dreptul intern, dar și calitatea legii în cauză: astfel, aceasta trebuie să fie accesibilă persoanei și previzibilă (a se vedea Hotărârea Amann împotriva Elveției mai sus citată, alin. 50).

53. În cauza de față Curtea constată că **art. 6** din Decretul-lege nr. 118/1990, invocat de Guvern ca temei al măsurii incriminate, permite oricărei persoane să facă dovada că răspunde cerințelor necesare în vederea recunoașterii anumitor drepturi, fie prin documente oficiale eliberate de autoritățile competente, fie prin orice element cu valoare de probă. Nu există totuși o anumită reglementare cu privire la modalitatea în care poate fi obținută o astfel de probă și nici nu se acordă competențe Serviciului Român de Informații de a culege, păstra și comunica date privind viața privată.

Curtea trebuie deci să verifice dacă Legea nr. 14/1992 cu privire la organizarea și funcționarea S.R.I., invocată de altfel și de Guvern, poate constitui fundamentul legal al acestor măsuri. Cu privire la acest aspect se constată că legea menționată autorizează S.R.I. să culegă, să arhiveze și să folosească informații care vizează securitatea națională, motiv pentru care Curtea are dubii cu privire la relevanța pentru securitatea națională a datelor deținute despre reclamant. Cu toate acestea, reamintește că în primul rând autoritățile naționale și mai ales instanțele sunt chemate să interpreteze și să aplice dreptul intern (Hotărârea Kopp împotriva Elveției mai sus citată, pag. 541, alin. 59) și constată că prin Hotărârea din 25 noiembrie 1997 Curtea de Apel București a confirmat legalitatea deținerii de către S.R.I. a datelor respective, în calitate de depozitar al arhivelor fostelor organe de siguranță.

Acesta este motivul pentru care Curtea concluzionează că arhivarea unor date cu privire la viața privată a reclamantului are temeie legal în dreptul intern.

54. Curtea apreciază că și cerința accesibilității legii a fost îndeplinită, din moment ce **Legea nr. 14/1992** a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 3 martie 1992.

55. În ceea ce privește cerința previzibilității legii, Curtea reamintește că o normă este „previzibilă” numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane – care, la nevoie, poate apela la consultanța de specialitate – să își corecteze conduita. Curtea a subliniat importanța acestui concept mai ales atunci când este vorba despre o supraveghere secretă (Hotărârea Malone împotriva Regatului Unit din 2 august 1984, reluată în Hotărârea Amann împotriva Elveției mai sus citată, alin. 56):

„Curtea reamintește că sintagma <<prevăzută de lege>> nu se referă doar la dreptul intern, ci vizează și calitatea <<legii>>; prin această expresie se înțelege compatibilitatea legii cu principiul preeminenței dreptului, menționat explicit în preambulul convenției (...). Înseamnă – și aceasta reiese din obiectul și din scopul **articolului 8** – că dreptul intern trebuie să ofere o anume protecție împotriva încălcărilor arbitrare ale drepturilor garantate de paragraful 1 (...). Or, pericolul arbitrarului apare cu o deosebită claritate atunci când o autoritate își exercită în secret atribuțiile (...).

(...) Deoarece aplicarea unei măsuri secrete de supraveghere a convorbirilor telefonice nu poate fi cenzurată de persoana vizată sau de public, <<legea>> contravine principiului preeminenței dreptului atunci când marja de apreciere acordată executivului, nu este limitată. Prin urmare, legea trebuie să definească suficient de clar limitele marjei de apreciere acordate executivului, dar și modalitățile de exercitare, având în vedere scopul legitim al măsurii în discuție, pentru a oferi persoanei protecție adecvată împotriva arbitrarului.“

56. Pentru a se determina „calitatea” dispozițiilor legale invocate în cauză, trebuie analizat în ce măsură dreptul intern stabilește cu suficientă precizie condițiile în care S.R.I. poate să arhiveze și să folosească informații referitoare la viața privată a reclamantului.

57. Curtea constată că **art. 8** din **Legea nr. 14/1992** prevede că pot fi culese, înregistrate și arhivate în dosare secrete informații vizând siguranța națională.

Totuși nici o reglementare internă nu prevede limite ce urmează să fie respectate în exercitarea acestei competențe. Astfel, dreptul intern nu definește genul de informație ce poate fi înregistrată, categoriile de persoane susceptibile să facă obiectul măsurilor de supraveghere, precum strângerea și arhivarea datelor, nici împrejurările în care pot fi luate aceste măsuri și nici procedura care trebuie urmată. De asemenea, legea nu stabilește limite cu privire la vechimea informațiilor deținute și la durata păstrării lor.

Art. 45 dispune că S.R.I. va prelua în păstrare și folosire arhivele care au aparținut fostelor organe de informații care au avut competențe pe teritoriul României și permite consultarea documentelor S.R.I. cu aprobarea directorului.

Curtea observă că acest articol nu include nici o dispoziție explicită și detaliată cu privire la persoanele autorizate să consulte dosarele, natura dosarelor, procedura care trebuie urmată și modul în care pot fi utilizate informațiile astfel obținute.

58. Curtea observă, de asemenea, că, deși **art. 2** din Legea nr. 14/1992 împuternicește autoritățile competente să autorizeze acele măsuri necesare în vederea prevenirii și contracarării amenințărilor la siguranța națională, motivul unor astfel de ingerințe nu este suficient de precis definit.

59. Curtea trebuie, de asemenea, să verifice dacă există garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor, deoarece un sistem de supraveghere secretă destinat să protejeze siguranța națională, motivat de ideea apărării democrației, creează riscul de a o submina sau chiar de a o distruge (Hotărârea Klass și alții împotriva Germaniei mai sus citată, alin. 49 – 50).

Pentru a fi compatibil cu exigențele **art. 8**, un sistem de supraveghere secretă trebuie să conțină garanții stabilite de lege, aplicabile atunci când activitatea structurilor abilitate să supravegheze este controlată. Procedurile de control trebuie să respecte cât se poate de fidel valorile unei societăți democratice, în special principiul preeminenței dreptului, la care se referă în mod expres preambulul convenției. Aceasta înseamnă că orice ingerință a executivului în exercitarea drepturilor unei persoane va fi supusă unui control eficient, asigurat – cel puțin și în ultimă instanță – de către puterea judecătorească, care oferă cele mai largi garanții de independență, imparțialitate și procedură (Hotărârea Klass și alții împotriva Germaniei mai sus citată, pag. 25 – 26, alin. 55).

60. În cauza de față Curtea reține că sistemul românesc de strângere și de arhivare a informațiilor nu furnizează astfel de garanții, deoarece **Legea nr. 14/1992** nu prevede nici o procedură de control în timpul aplicării măsurii sau după ce aceasta a încetat.

61. Prin urmare, Curtea constată că dreptul intern nu indică cu suficientă claritate limitele și modalitățile de exercitare a marjei de apreciere acordate autorităților.

62. Prin urmare, deținerea și folosirea de către S.R.I. a unor informații privind viața privată a reclamantului nu erau măsuri „prevăzute de lege“, ceea ce este suficient pentru a se constata o încălcare a **art. 8**. Această încălcare dispensează Curtea de sarcina de a examina legitimitatea scopului urmărit prin măsurile dispuse și dacă acestea erau „necesare într-o societate democratică“.

63. În consecință, a existat o încălcare a **art. 8**.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a **art. 13** din convenție

64. Reclamantul a arătat că absența oricărei forme de atac în fața unei instanțe naționale, care să dispună anularea fișierului ce conținea date privitoare la persoana sa și a datelor inexacte, este contrară **art. 13**.

Conform **art. 13**:

„Oricare persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.“

65. Guvernul a susținut că reclamantul a obținut satisfacție prin Hotărârea din 25 noiembrie 1997, care a declarat nule mențiunile făcute în Scrisoarea S.R.I. datată 19 decembrie 1990. În ceea ce privește distrugerea sau modificarea datelor din fișierul păstrat de S.R.I., Guvernul apreciază că reclamantul nu a ales calea de atac adecvată. Cererea sa ar fi trebuit să aibă drept temei **art. 54** alin. 2 din Decretul-lege nr. 31/1954, care împuternicește instanța să dispună orice măsură necesară pentru restabilirea dreptului încălcat, în speță dreptul la propria onoare și reputație.

Pe de altă parte, subliniază Guvernul, reclamantul poate să se prevaleze în prezent de dispozițiile **Legii nr. 187/1999** pentru a lua cunoștință de dosarul care i s-a întocmit de Securitate. În temeiul **art. 15** și **16** din această lege, reclamantul ar putea contesta în fața unei instanțe veridicitatea informațiilor conținute în dosarul său.

66. În opinia Comisiei Guvernul nu a reușit să demonstreze că în dreptul român exista o cale de atac eficientă, în practică sau în drept, care să îi fi permis reclamantului să se plângă de o încălcare a **art. 8** din convenție.

67. Interpretând **art. 13** în lumina propriei jurisprudențe, Curtea a stabilit că doar pentru cererile ce pot fi considerate „întemeiate“ din punct de vedere al convenției este necesară existența unui remediu în dreptul intern (a se vedea, de exemplu, Hotărârea Cakici împotriva Turciei [GC] nr. 23657/94, alin. 112, CEDO 1999-IV). Art. 13 solicită ca în fiecare țară să existe un mecanism care să permită persoanei remedierea în plan național a oricărei încălcări a unui drept consacrat în convenție. Această dispoziție solicită deci o cale internă de atac în fața unei „autorități naționale competente“ care să examineze orice cerere întemeiată pe dispozițiile convenției, dar care să ofere și reparația adecvată, chiar dacă statele contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește modalitatea de a se conforma obligațiilor impuse de această dispoziție. Calea de atac la care **art. 13** face referire trebuie să fie „efectivă“ atât din punct de vedere al reglementării, cât și al rezultatului practic (Hotărârea Wille împotriva Liechtenstein [GC] nr. 28396/95, alin. 75, CEDO 1999-III).

68. Curtea constată că cererea reclamantului privind deținerea de date privind viața personală, în scop de arhivare și utilizare, cu încălcarea **art. 8** din convenție, are fără îndoială un caracter întemeiat. Reclamantul trebuia deci să beneficieze de o cale de atac internă efectivă în sensul **art. 13** din convenție.

69. „Autoritatea“ la care se referă **art. 13** nu trebuie să fie neapărat o instanță de judecată. Totuși atribuțiile și garanțiile procesuale oferite de o astfel de autoritate prezintă o deosebită importanță pentru a determina caracterul efectiv al căii de atac oferite (Hotărârea Klass și alții mai sus citată, pag. 30, alin. 67).

În plus, atunci când este vorba despre un sistem secret de supraveghere, un mecanism obiectiv de control poate fi suficient atâta timp cât măsurile rămân secrete. Persoana trebuie să aibă la îndemână o cale de atac numai atunci când măsurile au fost făcute publice (Hotărârea Klass și alții mai sus citată, pag. 31, alin. 70 – 71).

70. În cauză Guvernul a susținut că reclamantul putea introduce o acțiune întemeiată pe **art. 54** din Decretul nr. 31/1954. Curtea apreciază că această apărare nu poate fi reținută.

În primul rând, Curtea constată că **art. 54** din decret deschide calea unei acțiuni în justiție cu caracter general, care are ca scop apărarea drepturilor nepatrimoniale încălcate. Or, Curtea de Apel București a arătat în Hotărârea din 25 noiembrie 1997 că S.R.I. era abilitat de lege să dețină informații cu privire la reclamant, provenite din dosarele fostelor servicii de informații.

În al doilea rând, Guvernul nu a putut prezenta Curții vreo hotărâre pronunțată în dreptul intern care să constituie jurisprudență în materie. El nu a demonstrat deci că o astfel de cale de atac ar fi fost efectivă. Prin urmare, excepția preliminară invocată de Guvern va fi respinsă.

71. În ceea ce privește mecanismul creat prin **Legea nr. 187/1999**, presupunând că s-ar fi înființat consiliul prevăzut, Curtea constată că nici dispozițiile invocate de Guvernul pârât și nici vreo altă prevedere a acestei legi nu permit contestarea deținerii de către agenții de stat a datelor cu privire la viața particulară a unei persoane sau contestarea veridicității acestor informații. Sistemul de control instituit de **art. 15** și **16** nu vizează decât divulgarea de informații cu privire la identitatea unor colaboratori și agenți ai Securității.

72. Alte informații cu privire la alte dispoziții din dreptul român care să permită contestarea deținerii de către serviciile de informații a unor date referitoare la viața privată a reclamantului sau contestarea veridicității acestor informații nu au fost furnizate Curții.

73. Prin urmare, Curtea constată că reclamantul a fost victima încălcării **art. 13**.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 6** DIN CONVENȚIE

74. Reclamantul a susținut că nesoluționarea de către instanțe a cererilor privind despăgubirile civile și cheltuielile de judecată a reprezentat o atingere a „dreptului la instanță“, încălcându-se astfel dispozițiile **art. 6** din convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea într-un termen rezonabil a cauzei sale (...) de către o instanță (...) care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)“

75. Guvernul nu s-a pronunțat în această privință.

76. Comisia a decis să examineze acest capăt de cerere din punctul de vedere al obligației mai generale impuse de **art. 13** de a oferi o cale de atac efectivă care să permită introducerea unor cereri privind încălcările convenției.

77. Curtea observă că, pe lângă aspectele referitoare la absența unei căi de atac care să permită soluționarea cererii de modificare sau distrugere a fișierului conținând datele personale ale reclamantului, acesta se plânge și de faptul că, deși a solicitat despăgubiri civile și restituirea cheltuielilor de judecată, Curtea de Apel București nu s-a pronunțat cu privire la aceste capete de cerere.

78. Nu există nici un dubiu asupra caracterului civil, în sensul **art. 6** alin. 1, al cererii de acordare a despăgubirilor civile și cheltuielilor de judecată, iar Curtea de Apel București era competentă să se pronunțe cu privire la acestea (Hotărârea Robins împotriva Regatului Unit din 23 septembrie 1997, Culegere 1997-V, pag. 1809, alin. 29).

Prin urmare, Curtea apreciază că omisiunea Curții de Apel București de a examina această cerere a adus atingere dreptului reclamantului la un proces echitabil în sensul **art. 6** alin. 1 (Hotărârea Ruiz Torija împotriva Spaniei din 9 decembrie 1994, seria A nr. 303-A, pag. 12, alin. 30).

79. A existat deci și o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție.

V. CU PRIVIRE LA APLICAREA **ART. 41** DIN CONVENȚIE

80. Reclamantul a solicitat acordarea unor despăgubiri în conformitate cu **art. 41** din convenție, care prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Despăgubiri

81. Reclamantul a solicitat 20 miliarde lei (ROL) reprezentând despăgubiri pentru prejudiciul moral cauzat prin divulgarea unor informații false și defăimătoare în legătură cu persoana sa, precum și prin refuzul autorităților timp de mai mulți ani de a admite eroarea și de a o îndrepta.

82. Guvernul a solicitat respingerea acestor pretenții, apreciind că nu sunt rezonabile, mai ales datorită faptului că în fața instanțelor naționale reclamantul nu a solicitat astfel de despăgubiri.

83. Curtea reamintește jurisprudența sa constantă conform căreia împrejurarea că un reclamant nu a solicitat despăgubiri în fața unei instanțe interne nu va determina respingerea cererii respective ca nefondată, cu atât mai mult cu cât acest lucru nu constituie un obstacol în calea admisibilității cererii [Hotărârea De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei din 10 martie 1972 (**art. 50**), seria A nr. 14, pag. 10, alin. 20]. Mai mult, în cazul de față Curtea constată, contrar susținerilor Guvernului, că reclamantul a cerut în fața instanțelor interne

să i se acorde, cu titlu de prejudiciu moral, suma simbolică de 1 leu, cerere nesoluționată de instanțe.

Curtea mai observă că informațiile considerate defăimătoare au fost declarate nule de Curtea de Apel București, răspunzând astfel parțial cererii reclamantului. Se apreciază că reclamantul a suferit totuși un prejudiciu moral, datorită faptului că a existat un fișier secret, contrar exigențelor **art. 8**, că nu a existat o cale de atac efectivă în această privință, nu a avut loc un proces echitabil și a trecut un număr de ani până când o instanță să constate că este competentă să anuleze informațiile defăimătoare.

Prin urmare, Curtea constată că în cauză a existat o atingere gravă a drepturilor domnului Rotaru, iar suma de 50.000 FRF reprezintă o reparație echitabilă a prejudiciului moral suferit. Această sumă va trebui plătită în lei românești, conform ratei de schimb aplicabile la momentul plății.

B. Cheltuieli de judecată

84. Reclamantul a solicitat 38 milioane ROL (13.450 FRF) reprezentând:

a) 30 milioane ROL, cheltuielile de judecată achitate în procedura internă, din care 20 milioane ROL, cheltuielile de transport și cazare la Iași și București și 10 milioane ROL pentru cheltuieli diverse (taxe de timbru, telefon, fotocopii etc.);

b) 8 milioane ROL, taxele necesare în fața instituțiilor convenției, din care 6 milioane ROL, cheltuieli de traducere și secretariat, 1.250.000 ROL, cheltuieli de călătorie Bârlad – București și 1 milion ROL, cheltuieli pentru viza franceză a fiului reclamantului.

85. Guvernul consideră această sumă exorbitantă, cu atât mai mult cu cât reclamantul ar fi solicitat judecarea în lipsă în toate procedurile interne.

86. Curtea reamintește că în temeiul **art. 41** din convenție ea rambursează cheltuielile care au fost stabilite ca efectiv și neapărat necesare și au fost calculate la o sumă rezonabilă (a se vedea, printre altele, Hotărârea Nikolova împotriva Bulgariei [GC] nr. 31.195/96, alin. 79, CEDO 1999-II). În această privință trebuie reamintit că reclamantului i se poate acorda de către Curte nu numai plata taxelor și cheltuielilor în fața organelor convenției, ci și plata celor suportate în fața instanțelor naționale, pentru ca acestea din urmă să prevină sau să corecteze încălcările constatate de Curte (Hotărârea Van Geysegem împotriva Belgiei [GC] nr. 26103/95, alin. 45, CEDO 1999-I).

87. Curtea observă că reclamantul nu a fost reprezentat în fața instanțelor interne. Ea arată, de asemenea, că reclamantul și-a apărât singur cauza în fața Comisiei și că în fața Curții a fost reprezentat în ședința publică. Curtea constată, de asemenea, că a fost plătită domnului Rotaru de către Consiliul Europei suma de 9.759,72 FRF cu titlu de asistență judiciară.

Curtea acordă integral reclamantului suma solicitată de el, mai precis 13.450 FRF, minus suma deja plătită de Consiliul Europei cu titlu de asistență judiciară. Suma este convertibilă în lei românești la rata de schimb de la data când vor fi făcute plățile.

C. Dobânzi

88. Curtea consideră potrivit să se rețină nivelul dobânzilor care se aplică legal în Franța la data adoptării prezentei hotărâri, adică 2,74% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. respinge, în unanimitate, excepția preliminară a Guvernului de pierdere a calității de victimă;

2. unește cu fondul, în unanimitate, excepția preliminară a Guvernului de neepuizare a căilor de atac interne și o respinge în unanimitate după examinarea pe fond;

3. decide, cu 16 voturi contra 1, că a existat o încălcare a **art. 8** din convenție;

4. decide, în unanimitate, că a existat o încălcare a **art. 13** din convenție;

5. decide, în unanimitate, că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție;

6. decide, în unanimitate:

a) că statul pârât trebuie să îi plătească reclamantului, în termen de 3 luni, 50.000 (cincizeci mii) franci francezi cu titlu de daune morale și 13.450 (treisprezece mii patru sute cincizeci) franci francezi cu titlu de taxe și cheltuieli, minus 9.759,72 (nouă mii șapte sute cincizeci și nouă) franci francezi și 72 (șaptezeci și două) centime, sume convertibile în lei românești la rata de schimb din ziua în care vor fi plătite;

b) că aceste sume vor trebui majorate cu o dobândă simplă de 2,74% pe an, începând cu data expirării termenului menționat și până la data la care reclamantul își va încasa banii;

7. respinge, în unanimitate, alte cereri de satisfacție echitabilă.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg la data de 4 mai 2000.

Luzius Wildhaber,

președinte

Michele De Salvia,

grefier

La prezenta hotărâre se anexează, conform **art. 45** alin. 2 din convenție și **art. 74** alin. 2 din Regulamentul Curții, următoarele opinii:

– opinia concordantă a domnului Wildhaber, la care s-au alăturat domniile Makarczyk, Turmen, Costa, doamna Tulkens, domnul Casadevall și doamna Weber;

– opinia concordantă a domnului Lorenzen;

– opinia parțial separată a domnului Bonello.

OPINIA CONCORDANTĂ
A DOMNULUI JUDECĂTOR WILDHABER, LA CARE SE ALĂTURĂ
OPINIILE DOMNILOR MAKARCZYK, TURMEN, COSTA, DOAMNEI
TULKENS, DOMNULUI CASADEVALL ȘI DOAMNEI WEBER

În cauza de față reclamantul a invocat o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, cauzată de deținerea și utilizarea de către Serviciul Român de Informații (S.R.I.) a unui fișier conținând informații, cele mai multe din perioada 1946 – 1948. Una dintre acestea era în sensul că în anul 1937, în timpul studiilor (atunci când acesta avea doar șaisprezece ani), fusese membru al unei mișcări de tip „legionar“, adică o organizație paramilitară de extremă dreaptă, naționalistă și antisemită. Această informație, dezvăluită într-o scrisoare de la sfârșitul lui 1990, expediată de Ministerul de Interne, a fost declarată inexactă în anul 1997 de către Curtea de Apel București. Cu toate acestea, s-ar părea că informația încă mai este consemnată în fișierele S.R.I., fără ca hotărârea din anul 1997 să fie și ea menționată în acel fișier. În plus, reclamantul nu a primit nici daune-interese și nici vreo indemnizație pentru taxele și cheltuielile ocazionate de procedurile inițiate. O acțiune în despăgubire împotriva S.R.I. a fost respinsă în 1994. Aparent, dreptul românesc nu îi permite încă reclamantului să conteste deținerea de către S.R.I. a unor informații privind viața sa privată, să respingă veridicitatea acestora din urmă sau să solicite distrugerea lor.

În acest context Curtea din Strasbourg decide că a existat o încălcare a **art. 8**, 13 și a **art. 6** alin. 1. Conform jurisprudenței sale constante (Hotărârea Malone împotriva Regatului Unit din 2 august 1984, seria A nr. 82, pag. 36 – 38, alin. 87 – 88; Hotărârea Kruslin și Huvig împotriva Franței din 24 aprilie 1990, seria A nr. 176-A, pag. 24 – 25, alin. 36 – 37, și 176-B, pag. 56 – 57, alin. 35 – 36; Hotărârea Halford împotriva Regatului Unit din 25 iunie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-III, pag. 1017, alin. 51; Hotărârea Kopp împotriva Elveției din 25 martie 1998, Culegere 1998-II, pag. 543, alin. 75 – 76; și Hotărârea Amann împotriva Elveției [GC] nr. 27798/95, alin. 61 – 62 și 77 – 81, CEDO 2000-...), Curtea apreciază că normele de drept intern care permit strângerea, consemnarea și arhivarea în dosare secrete a unor informații vizând securitatea națională nu prezintă un grad suficient de previzibilitate. Prin urmare, deținerea și folosirea de către S.R.I. a unor informații cu privire la viața privată a reclamantului nu erau „prevăzute de lege“, motiv pentru care a existat o încălcare a **art. 8**. Personal, subscriu total acestor concluzii.

Cu toate acestea – fie că baza legală este sau nu este suficientă –, aș dori să adaug că în speță am serioase îndoieli cu privire la faptul că încălcarea drepturilor reclamantului ar fi urmărit un scop legitim din punct de vedere al **art. 8** alin. 2. De altfel, pentru mine este de necontestat că restrângerea acestui drept nu este necesară într-o societate democratică.

În ceea ce privește scopul legitim, de obicei Curtea admite că acesta este legitim atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alineatul 2 din **art. 8 – 11**. Totuși, fiind vorba de securitatea națională, apreciez că trebuie să existe cel puțin o legătură rezonabilă și reală între măsurile care aduc atingere vieții private și obiectivul invocat pentru ca acest scop să poată fi considerat legitim. Din punctul meu de vedere păstrarea arbitrară a unor informații privind viața privată a persoanelor cu scopul asigurării securității naționale este de natură să ridice probleme serioase.

În cauza Rotaru informațiile culese de regimul trecut, într-un mod nelegal și arbitrar, cu privire la activitatea desfășurată de o persoană în adolescență și în timpul studiilor, în urmă cu mai mult de 50 de ani și chiar, în unul dintre cazuri, 63 de ani, unele dintre ele dovedindu-se că nu corespund adevărului, sunt încă păstrate, fără a se oferi vreo garanție adecvată și eficientă împotriva abuzurilor. Nu este sarcina Curții să se pronunțe că aceste informații trebuie distruse, că trebuie să existe o reglementare privind dreptul de acces la aceste informații sau dreptul de a cere rectificarea acestora ori dacă un alt sistem ar fi conform convenției. Este totuși greu de precizat ce anume interes privind securitatea națională poate justifica continua păstrare a informațiilor privind viața privată a reclamantului. Prin urmare, consider că onorata Curte ar fi trebuit să constate că măsura în discuție nu urmărea un scop legitim în sensul **art. 8** alin. 2.

Această concluzie nu ar mai fi făcut necesară examinarea împrejurării de a ști dacă măsura era necesară într-o societate democratică, deoarece aceasta depinde de existența unui scop legitim. Dacă totuși Curtea ar fi preferat să accepte existența unui scop legat de siguranța națională, ar fi trebuit să reamintească că statele nu dispun de puteri discreționare nelimitate pentru a supune persoanele fizice unor măsuri de supraveghere secretă. Astfel, trebuie să existe un echilibru între interesul unui stat de a lua măsurile necesare pentru protecția siguranței naționale și gravitatea măsurilor care duc la încălcarea dreptului reclamantului la respectarea vieții private. Curtea din Strasbourg a subliniat în repetate rânduri că „un sistem secret de supraveghere, având drept scop apărarea siguranței naționale, creează riscul de a pune în pericol sau chiar de a distruge democrația pe motiv că o apără” (Hotărârea Leander împotriva Suediei din 26 martie 1987, seria A nr. 116, pag. 25, alin. 60; vezi și Hotărârea Klass și alții împotriva Germaniei din 6 septembrie 1978, seria A nr. 28, pag. 21 – 23, alin. 42 și 49 și, mutatis mutandis, Hotărârea Chahal împotriva Regatului Unit din 15 noiembrie 1996, Culegere 1996-V, pag. 1.866, alin. 131, și Hotărârea Tinnely & Sons Ltd și alții și McElduff și alții împotriva Regatului Unit din 10 iulie 1998, Culegere 1998-IV, pag. 1662, alin. 77). Acesta este motivul pentru care Curtea trebuie să își formeze convingerea că supravegherea secretă a cetățenilor este strict necesară apărării instituțiilor democratice și că există garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor.

Având în vedere ansamblul circumstanțelor cauzei și în lumina considerațiilor de mai sus cu privire la scopul legitim, trebuie să tragem concluzia

că în speță nu era deloc necesară încălcarea dreptului reclamantului la viață privată într-o societate democratică, pentru atingerea unui scop legat de securitatea națională.

Într-un cuvânt deci, chiar dacă ar fi existat în cauza Rotaru un temei legal previzibil, Curtea ar fi trebuit totuși să se pronunțe pentru încălcarea **art. 8**, fie pe motivul că nici un scop legitim nu justifica perpetuarea păstrării unui sistem abuziv de fișiere secrete, fie pentru că această măsură în mod evident nu era necesară într-o societate democratică.

OPINIA CONCORDANTĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR LORENZEN

Am votat în speță în favoarea concluziilor majorității, având în vedere aceleași motive. Aceasta nu înseamnă că aș fi în mod fundamental în dezacord cu observațiile prezentate de domnul judecător Wilhaber în opinia sa concordantă cu privire la celelalte cerințe ale **art. 8** alin. 2. Motivul pentru care nu m-am raliat punctului său de vedere constă doar în faptul că în jurisprudența sa Curtea a decis în mod constant că atunci când o măsură ce a dus la încălcarea dreptului garantat de **art. 8** nu este „prevăzută de lege“, nu mai este necesar să se examineze dacă sunt îndeplinite celelalte condiții cerute de **art. 8** alin. 2. Mi se pare esențială menținerea acestei jurisprudențe.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR BONELLO

1. Majoritatea a decis că a existat o încălcare a **art. 8**, după ce a constatat că dispozițiile acestui articol sunt aplicabile cauzei analizate. Am votat împreună cu majoritatea în favoarea constatării altor încălcări ale convenției, dar nu pot să rețin aplicabilitatea **art. 8**.

2. Art. 8 protejează viața privată a individului. În centrul acestei protecții se află dreptul oricărei persoane de a nu expune publicului aspectele cele mai intime ale ființei sale. Există anumite elemente, în persoana noastră, în modul nostru de a gândi, care, din punct de vedere al convenției, trebuie să rămână inaccesibile. Nu este legitimă disecarea, păstrarea, clasarea sau divulgarea unor date care se referă la domeniile cele mai secrete ale activității, orientării sau convingerii unui individ, adăpostite în spatele zidurilor confidențialității.

3. În schimb, activități care sunt, prin însăși natura lor, publice și care se hrănesc cu adevărat din publicitate nu beneficiază în nici un fel de protecția oferită de **art. 8**.

4. Informațiile secrete deținute de serviciile de securitate ale statului, pe care reclamantul a solicitat să le consulte, erau în principal legate de: a) participarea activă a unui anume Aurel Rotaru la o mișcare politică; b) cererea sa pentru publicarea a două pamflete politice; c) apartenența sa la secțiunea tineret a unui partid politic; d) faptul că nu avea antecedente penale (alin. 13).

5. Primele trei tipuri de informație trimit exclusiv la activitățile publice, eminentamente publice așa spune eu, în măsura în care activitatea politică și publicistică implică noțiunea de public ca o condiție a existenței și succesului său. Documentele nu arătau că reclamantul ar fi votat pentru un anumit partid politic – ceea ce, bineînțeles, ar fi constituit o pătrundere în zona interzisă de confidențialitate –, ci făceau dovada, în principal, a unor manifestări publice de militantism public ale lui Aurel Rotaru în cadrul unor organizații publice.

6. În ce măsură păstrarea unor documente privind activitățile eminentamente publice ale unui individ încalcă dreptul acestuia la viață privată? Până acum, în mod corect după aprecierea mea, Curtea a decis că protecția oferită de **art. 8** vizează unele domenii confidențiale, precum datele medicale și sanitare, activitatea și orientarea sexuală, legăturile de familie, relațiile profesionale și comerciale, precum și alte probleme de ordin privat în care orice imixtiune a publicului ar constitui o depășire ilegală a barierelor naturale ale sinelui. Militantismul public în cadrul unor partide politice publice nu are, după părerea mea, nimic de-a face cu principiul care ridică protecția vieții private la rangul de drept fundamental.

7. Al patrulea element din informațiile pe care le conținea fișierul în ceea ce îl privește pe reclamant trimite la o notă în care se arată că acesta nu are cazier judiciar. În opinia Curții chiar și această informație atrage o încălcare a dreptului la viață privată al reclamantului. Curtea a subliniat că observațiile serviciilor române de informații (care conțin informații dintre care unele datează de mai mult de 50 de ani) includeau și cazierul judiciar al reclamantului și a concluzionat că „astfel de informații, atunci când sunt sistematic strânse și arhivate într-un fișier păstrat de agenți ai statului, vizează <<viața privată>> în sensul **art. 8** alin. 1 din convenție“ (alin. 44).

8. Aceasta, mi se pare mie, depășește în mod periculos sfera **art. 8**. A declara că păstrarea de către poliție a cazierului judiciar a unei persoane aduce atingere **art. 8** (chiar dacă reiese, ca în speța de față, că individul în cauză nu are antecedente judiciare) poate avea consecințe incalculabile și importante în ceea ce privește securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracționalității, valori pe care **art. 8** le protejează în mod expres.

9. Aș fi acceptat, deși nu cu toată convingerea, că păstrarea de către poliție a cazierului judiciar al unei persoane poate constitui o ingerință în exercitarea dreptului la viață privată, dar m-aș fi grăbit să adaug că o asemenea ingerință se justifică prin prevenirea unor infracțiuni penale și protejarea securității naționale. Curtea nu a considerat util să facă aceasta.

10. Bineînțeles, confuzia mea nu are ca obiect decât cenzurarea de către Curte a păstrării de informații de natură penală. Este absolut de înțeles că divulgarea gratuită și nelegitimă a conținutului cazierelor judiciare pune probleme din punct de vedere al **art. 8**.

11. Curtea pare să acorde o importanță deosebită faptului că „unele informații au fost declarate false și riscă să aducă atingere reputației

reclamantului“ (alin. 4). Aceste preocupări pun două probleme distincte: cea a inexactității informațiilor și cea a caracterului lor defăimător.

12. Unele dintre datele păstrate în fișierul reclamantului nu se referă în realitate la el, ci la o persoană care avea același nume. Fără îndoială, aceasta înseamnă informații „false“ din punct de vedere al reclamantului. Dar inexactitatea „unor informații intrate în domeniul public“ le transformă oare în date cu caracter privat? Logica acestui raționament îmi scapă.

13. Încă o dată recunosc fără nici o dificultate că informațiile „false“ stocate erau de natură să îi afecteze reputația. S-ar părea că în ultimul timp Curtea încearcă să acrediteze ideea că „reputația“ ar putea pune probleme din punctul de vedere al **art. 8**^{*1}). Deschiderea **art. 8** către aceste noi perspective ar adăuga protecției dreptului omului o nouă dimensiune incitantă. În opinia mea însă Curtea ar trebui să atace frontal această reformă și nu să o abordeze aproape pe furis, ca o problemă marginală a dreptului la viață privată.

14. Dacă aș fi împărțit teza majorității, conform căreia dreptul la viață privată protejează și informații eminamente publice, aș fi subscris și eu la pronunțarea cu privire la încălcarea **art. 8**, deoarece nu am nici o rezervă referitor la concluzia Curții, conform căreia păstrarea și folosirea de către forțele de ordine a informațiilor privitoare la reclamant nu erau „prevăzute de lege“ (alin. 57 – 63).

*1) Hotărârea Fayed împotriva Regatului Unit din 21 septembrie 1994, seria A nr. 294-B, pag. 50 – 51; Hotărârea Niemietz împotriva Germaniei din 16 decembrie 1992, seria A nr. 251-B, pag. 36.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 27 iunie 2000

În cauza Constantinescu împotriva României

(Cererea nr. 28871/95)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 279 din 30 mai 2001

În cauza Constantinescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția I), constituită în Camera formată din următorii judecători:

Dna. W. Thomassen, președinte, dl. L. Ferrari Bravo, dl. Gaukur Jorundsson, dl. R. Turmen, dl. J. Casadevall, dl. B. Zupancic, judecători,

dl. Ș. Beligrădeanu, judecător ad-hoc,

dl. M. O'Boyle, grefier al secției,

după ce a deliberat în Camera de Consiliu, în zilele de 21 martie și 6 iunie 2000,

a pronunțat următoarea hotărâre, adoptată azi, 27 iunie 2000:

PROCEDURA

1. La 27 iulie 1999 și la 11 septembrie 1999 cetățeanul român Mihail Constantinescu (reclamantul) și Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) au sesizat Curtea, în termenul de trei luni prevăzut de fostele articole 32 alin. 1 și 47 din convenție.

2. La originea cauzei se află plângerea (nr. 28.871/1995) formulată împotriva României la 4 aprilie 1995 de către domnul Constantinescu, Comisia fiind sesizată în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția). Reclamantul a invocat încălcarea dreptului la libertatea de exprimare, garantat de **art. 10** din convenție, încălcare datorată condamnării pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie. A mai invocat lipsa unui proces echitabil și deci o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție, precum și încălcarea dreptului la libertatea de asociere, garantat de **art. 11** din convenție.

La 23 octombrie 1997 Comisia a declarat cererea admisibilă numai cu privire la încălcarea dreptului la libertatea de exprimare și la lipsa unui proces echitabil. În raportul din 19 aprilie 1999 (fostul **articol 31** din convenție) Comisia a constatat în unanimitate că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 și că nu a existat o încălcare a **art. 10** (21 de voturi împotriva a 7 voturi).

3. Reclamantul, care a beneficiat de ajutor judiciar, este reprezentat în fața Curții de către domnul Dinu, avocat în Baroul București (România).

Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de agentul său care funcționează în cadrul Ministerului Justiției, doamna Rizoiu.

4. În urma intrării în vigoare a **Protocolului nr. 11** la data de 1 noiembrie 1998 și conform **art. 5** alin. 4 din protocol, coroborat cu **art. 100** alin. 1 și **art. 24** alin. 6 din Regulamentul Curții (Regulamentul), Marea Cameră a hotărât la 7 iulie 1999 trimiterea cauzei spre examinare uneia dintre camerele constituite în cadrul secțiilor Curții.

5. Conform **art. 52** alin. 1 din Regulament, președintele Curții, domnul L. Wildhaber, a repartizat ulterior cauza secției I. Camera, constituită în cadrul secției menționate mai sus, îi includea cu drepturi depline pe domnul C. Bîrsan, judecător ales pentru România [**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 26** alin. 1 lit. a) din Regulament], și pe domnul J. Casadevall, care a preluat președinția secției în cadrul deliberărilor din data de 21 martie 2000, și implicit președinția Camerei [**art. 12** și **art. 26** alin. 1 lit. a) din Regulament]. Ceilalți membri desemnați au fost domnul L. Ferrari Bravo, domnul G. Jorundsson, domnul R. Turmen, doamna W. Thomassen și domnul R. Maruste [**art. 26** alin. 1 lit. b) din Regulament].

Ulterior, domnul Bîrsan a formulat cerere de abținere, deoarece participase la examinarea cauzei în cadrul Comisiei (**art. 28** din Regulament). În consecință, Guvernul l-a desemnat în calitate de judecător ad-hoc pe domnul Șerban Beligrădeanu (**art. 27** alin. 2 din convenție și **art. 29** alin. 1 din Regulament). La data de 6 iunie 2000 doamna W. Thomassen a preluat președinția secției și implicit a Camerei [**art. 12** și **art. 26** alin. 1 lit. a) din Regulament]. Domnul Maruste, din motive personale, a fost înlocuit de domnul M. Zupancic [**art. 24** alin. 5 lit. b) și **art. 28** din Regulament].

6. Reclamantul și Guvernul au depus câte un memoriu la data de 6 și, respectiv, la data de 9 noiembrie 1999.

7. Așa cum a decis Camera, la data de 21 martie 2000 a avut loc audierea în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg.

Au fost prezenți la audiere:

– din partea Guvernului:

– dna. R. Rizoiu, agent,

– dna. C. Tarcea, Ministerul Justiției, consilier;

– dl. T. Corlățean, Ministerul Afacerilor Externe, consilier;

– din partea reclamantului:

– dl. C. Dinu, avocat în Baroul București, avocat.

Domnul Dinu și doamnele Rizoiu și Tarcea au prezentat concluzii orale în fața Curții.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. La data de 8 iunie 1992 adunarea generală a Sindicatului Învățământului Preuniversitar din Sectorul 2 București (în continuare, sindicatul) a procedat la alegerea noii conduceri. Reclamantul a fost ales președinte.

9. La data de 29 iunie 1992 sindicatul a introdus o plângere împotriva cadrelor didactice A.P. și R.V., foste casiere, și M.M., fosta lideră a sindicatului, învinuindu-le pentru săvârșirea infracțiunilor de delapidare, înșelăciune și furt în paguba avutului obștesc. Sindicatul a arătat că la preluarea funcțiilor de către noua conducere persoanele menționate mai sus au refuzat să restituie bunurile și documentele contabile ale sindicatului, folosindu-le pentru înființarea unei noi organizații sindicale.

10. Printr-o adresă din data de 2 octombrie 1992 reclamantul a solicitat, în numele sindicatului, informații de la Parchetul Municipiului București cu privire la desfășurarea anchetei, dar nu a primit nici un răspuns. Printr-o nouă scrisoare din data de 9 decembrie 1992 reclamantul și-a reînnoit demersul pe lângă parchet, plângându-se și de ritmul lent de desfășurare a anchetei penale. Și această scrisoare a rămas fără răspuns.

11. La data de 8 februarie 1993 procurorul a dispus scoaterea de sub urmărire penală a lui A.P., R.V. și M.M. Soluția a fost comunicată la data de 18 ianuarie 1994 doar părților vătămate.

12. În anul 1993 reclamantul, în calitate de lider al sindicatului, a chemat-o în judecată pe R.V. la Judecătoria Sectorului 2 București, solicitând obligarea acesteia, în temeiul **art. 998 și 999** din Codul civil, privind răspunderea civilă delictuală, să restituie sindicatului suma de 170.000 lei, reprezentând cotizații sindicale.

13. La o dată neprecizată reclamantul a avut o discuție cu un ziarist, discuție în cursul căreia și-a exprimat nemulțumirea cu privire la desfășurarea greoaie a cercetărilor penale. La data de 23 martie 1993 în ziarul „Tineretul Liber“ a fost publicat următorul articol:

<<Sindicatul Învățământului Preuniversitar din Sectorul 2, afiliat la Federația Sindicatelor Autonome ale Învățământului Preuniversitar din România, este cel mai „rău“ sindicat, fiindcă se bate cu toată lumea pentru respectarea legii și pentru drepturile cadrelor didactice. Așa susține președintele său, prof. Mihail Constantinescu, de la liceul „Mihail Sadoveanu“, explicând: „Am dat în judecată Inspectoratul Școlar al Municipiului București pentru nerespectarea contractului colectiv de muncă; procesul este fixat pentru 29 aprilie. Pregătim darea în judecată a poliției și a procuraturii, implicate în acțiuni antisindicale, de tergiversare a cercetării penale în cazul unor delapidatori – V.R., P.A., M.M., profesoare în sectorul 2, împotriva cărora avem mărturii scrise și recunoașterea a două dintre ele că au asupra lor bani ai sindicatului pe care nu i-au predat. Acțiunile antisindicale sunt premeditate (...)>>

14. La data de 22 aprilie 1993 A.P., R.V. și M.M. au sesizat Judecătoria Sectorului 3 București cu o plângere penală prin care reclamantul era acuzat de săvârșirea infracțiunii de calomnie.

15. Dezbaterile au avut loc la data de 25 februarie 1994. Instanța, în complet de judecător unic, a pronunțat hotărârea la data de 18 martie 1994.

16. După ce a audiat reclamantul, părțile vătămate, pe cei 6 martori propuși de acuzare și 3 propuși de apărare, judecătorul a hotărât achitarea reclamantului. S-a constatat că la data apariției articolului în discuție cele 3 cadre didactice erau cercetate penal pentru săvârșirea infracțiunii de furt în dauna avutului public și că soluția de scoatere de sub urmărirea penală nu le-a fost comunicată decât după apariția articolului, adică la 18 ianuarie 1994. În plus, judecătorul a arătat că au existat anumite sume de bani aparținând sindicatului care nu au fost predate la timp de părțile vătămate, din diferite motive. Prin urmare, instanța a considerat că reclamantul nu avusese intenția de a calomnia pe cele 3 cadre didactice, ci a adus la cunoștință publicului că sindicatul urma să cheme în judecată poliția și procuratura, acuzate de tergiversarea cercetărilor.

17. A.P., R.V. și M.M. au declarat recurs. Tribunalul București a admis recursul, a casat hotărârea din 18 martie 1994 și a reținut cauza spre rejudecare.

18. Dezbaterile au avut loc la data de 26 septembrie 1994. Din totalitatea documentelor puse la dispoziție Curtea nu a putut să stabilească cu certitudine dacă instanța a permis avocatului reclamantului să pledeze. Totuși în concluziile scrise a arătat că reclamantul acționase în numele sindicatului, că scopul urmărit era acela de a reconstitui patrimoniul sindicatului și că noua organizație sindicală creată de cadrele didactice fusese declarată ilegală de justiție. A făcut referire la declarațiile martorilor audiați la fond, din care se puteau deduce neglijența celor 3 cadre didactice în administrarea patrimoniului sindicatului, precum și refuzul lor de a restitui anumite sume de bani și documente. A subliniat că, deși articolul nu a relatat în mod fidel declarațiile făcute ziaristului, reclamantul nu dorea să se angajeze într-un proces împotriva presei.

19. Reclamantul, deși a fost prezent, nu a fost audiat de instanță. Nu a fost administrată nici o altă probă. Încheierea de ședință nu menționa participarea la dezbateri a procurorului, care se pare că ar fi cerut achitarea reclamantului, ci consemna doar faptul că s-a dat cuvântul avocaților părților.

20. Pronunțarea deciziei s-a amânat la data de 3 octombrie 1994 și apoi la 10 octombrie 1994. Pronunțarea a avut loc la această dată, în absența reclamantului și a avocatului său. Instanța a constatat că reclamantul a avut intenția să aducă atingere onoarei și reputației celor 3 cadre didactice, încălcând astfel **art. 206** din Codul penal, deoarece și-a exprimat punctul de vedere în presă după ce procuratura a dispus scoaterea de sub urmărirea penală la 8 februarie 1993. Tribunalul a mai reținut că după această dată reclamantul s-a deplasat la instituțiile în care erau angajate A.P., R.V. și M.M., acuzându-le că au fugit cu banii sindicatului.

21. Reclamantul a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie la o amendă penală de 50.000 lei și la plata sumei de 500.000 lei către fiecare dintre cele 3 cadre didactice, cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral cauzat.

22. La data de 19 octombrie 1994 reclamantul a declarat apel împotriva deciziei tribunalului. Curtea de Apel București, prin decizia din 18 noiembrie 1994, a respins apelul ca inadmisibil, constatând că hotărârea atacată nu era susceptibilă de a fi atacată cu apel.

23. La o dată neprecizată reclamantul a plătit celor 3 cadre didactice sumele la care fusese condamnat. La 28 martie 1995 a achitat amenda penală în cuantum de 50.000 lei.

24. La o dată necunoscută reclamantul a formulat un memoriu prin care a solicitat procurorului general de pe lângă Curtea Supremă de Justiție să introducă recurs în anulare împotriva hotărârii din 10 octombrie 1994.

25. La data de 26 mai 1995 reclamantului i s-a comunicat faptul că soluția este legală și temeinică și că nu este cazul să se declare recurs în anulare.

26. Prin încheierea de ședință din 28 ianuarie 1997 Tribunalul București, examinând cauza din oficiu în camera de consiliu, a îndreptat erorile materiale strecurate în încheierea din 26 septembrie 1994 și în hotărârea din 10 octombrie 1994.

27. În ceea ce privește încheierea de ședință din 26 septembrie 1994 tribunalul a dispus menționarea faptului că la dezbateri a participat procurorul L.S. care, prin concluziile scrise depuse la dosar, a solicitat admiterea recursului declarat de părțile vătămate și condamnarea reclamantului la o pedeapsă cu amendă penală pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie, precum și obligarea acestuia la plata despăgubirilor civile pentru prejudiciul moral cauzat. S-a mai consemnat faptul că la termenul din 26 septembrie 1994 inculpatului i s-a acordat ultimul cuvânt.

28. Instanța a decis, de asemenea, rectificarea hotărârii din 10 octombrie 1994, în sensul că pronunțarea a fost amânată de la 3 octombrie la 10 octombrie 1994, cu participarea procurorului de ședință L.S.

29. Părțile nu au fost citate și nu au fost prezente la ședința din camera de consiliu din 28 ianuarie 1997.

30. Printr-o sentință din 12 martie 1997 Judecătoria București a admis cererea de acordare de despăgubiri civile, introdusă în anul 1993 de către sindicat împotriva lui R.V., și l-a obligat pe acesta din urmă să restituie suma de 170.000 lei, precum și dobânzile legale aferente sumei. Instanța a reținut că între 1990 și 1992 R.V. fusese trezorerierul sindicatului și că în această calitate a încasat suma de 170.000 lei reprezentând cotizațiile membrilor sindicatului. Instanța a arătat, de asemenea, că după plecarea sa din funcție R.V. a refuzat să restituie sindicatului documentele ce dovedeau depunerea în bancă a sumei menționate, suma neputând fi recuperată.

31. La data de 6 ianuarie 1998, la cererea Comisiei Guvernul a transmis o copie de pe condica de ședințe din 3 și 10 octombrie 1994. Acest document menționează numai amânarea pronunțării pentru 3 și 10 octombrie 1994, precum și soluția pronunțată.

32. Prin scrisoarea din 14 decembrie 1998 Guvernul a informat Comisia că nu se putea transmite și o copie de pe caietul grefierului cuprinzând mențiunile din ședința publică din data de 26 septembrie 1994, deoarece, în aplicarea Ordinului ministrului justiției nr. 991/C/1993, acestea sunt păstrate doar pe o perioadă de 3 ani.

33. La data de 11 decembrie 1998 procurorul general de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a introdus recurs în anulare împotriva deciziei din 10 octombrie 1994. El a cerut achitarea reclamantului, motivând că în speță nu erau întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie.

34. La audierea din 21 martie 2000 Guvernul a prezentat Curții decizia din 4 februarie 2000 a Curții Supreme de Justiție, prin care s-a admis recursul în anulare introdus de procurorul general împotriva deciziei din 10 octombrie 1994. Curtea Supremă de Justiție a casat decizia Tribunalului București și, după rejudecare, a respins recursurile declarate de cele 3 părți vătămate, constatând că nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie.

35. Guvernul a prezentat, de asemenea, Curții copia de pe o adresă din 6 martie 2000 prin care Judecătoria Sectorului 3 București a solicitat Administrației financiare a sectorului 3 restituirea către reclamant a sumei de 50.000 lei, reprezentând amenda achitată de reclamant în urma condamnării sale din 10 octombrie 1994.

II. LEGEA INTERNĂ APLICABILĂ

A. Codul penal

36. Dispozițiile aplicabile din **Codul penal** sunt următoarele:

ART. 206

„Afirmarea ori imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară, ori disprețului public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(...)“

ART. 207

„Proba verității celor afirmate sau imputate este admisibilă, dacă afirmarea sau imputarea a fost săvârșită pentru apărarea unui interes legitim. Fapta cu privire la care s-a făcut proba verității nu constituie infracțiunea de insultă sau calomnie.“

37. Dispozițiile aplicabile din **Codul de procedură penală** sunt următoarele:

ART. 385⁶ ALIN. 2

„Instanța de recurs examinează cauza numai în limitele motivelor de casare prevăzute (...)“

ART. 385⁹

„Hotărârile sunt supuse casării în următoarele cazuri:

(...)

10. instanța nu s-a pronunțat asupra unei fapte reținute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare sau cu privire la unele probe administrate ori asupra unor cereri esențiale pentru părți, de natură să garanteze drepturile lor și să influențeze soluția procesului;

(...).“

ART. 385¹⁵

„Instanța, judecând recursul, pronunță una din următoarele soluții:

(...)

2. admite recursul, casând hotărârea atacată și (...)

d) dispune rejudecarea de către instanța de recurs (...).“

ART. 385¹⁶

„Când instanța de recurs casează hotărârea și reține cauza spre rejudecare potrivit **art. 385¹⁵** pct. 2 lit. d), se pronunță și asupra probelor ce urmează a fi administrate, fixând termen pentru rejudecare.

(...).“

ART. 385¹⁹

„Rejudecarea cauzei după casarea hotărârii atacate se desfășoară potrivit dispozițiilor cuprinse în partea specială, titlul II, **capitolele I și II**, care se aplică în mod corespunzător.“

ÎN DREPT**I. CU PRIVIRE LA EXCEPȚIA PRELIMINARĂ A GUVERNULUI**

38. La ședința publică din 21 martie 2000 Guvernul a susținut că hotărârea din 4 februarie 2000 a Curții Supreme de Justiție prin care reclamantul a fost achitat constituie o recunoaștere „în substanță a unei eventuale încălcări a convenției“. În consecință, a solicitat Curții să respingă plângerea, deoarece reclamantul a pierdut calitatea de „victimă“.

39. Reclamantul nu a formulat observații cu privire la această excepție.

40. Curtea reamintește că „o hotărâre sau o măsură favorabilă, în principiu, nu este suficientă pentru ca reclamantul să piardă calitatea de victimă decât atunci când autoritățile naționale au recunoscut în mod explicit și apoi au reparat pentru încălcarea unui drept garantat de convenție“ (**Hotărârea** Dalban împotriva României [GC] nr. 28.114/95, alin. 44, CEDO 1999 – VI).

41. În speță Curtea observă că la 4 februarie 2000 Curtea Supremă de Justiție a admis recursul în anulare introdus de parchet și a anulat hotărârea de

condamnare pe care a invocat-o reclamantul în susținerea cererii privind încălcarea **art. 6 și 10** (paragraful 34 de mai sus).

42. Curtea constată că prin hotărârea de achitare, pronunțată în urma redeschiderii procedurii, la mai mult de 5 ani de la condamnarea reclamantului printr-o hotărâre definitivă, s-a apreciat că faptei îi lipsește unul dintre elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie, respectiv intenția. Această hotărâre nu conține nici o referire la modul în care s-a desfășurat procedura de judecată la Tribunalul București și nici la criticile reclamantului referitoare la aceasta.

În opinia Curții, decizia din 4 februarie 2000 a Curții Supreme de Justiție nu reprezintă o recunoaștere explicită sau în substanță a unei încălcări a **art. 6** alin. 1 din convenție și, în orice caz, nu oferă o reparație în sensul jurisprudenței Curții.

43. În ceea ce privește invocata încălcare a **art. 10**, chiar presupunând că hotărârea Curții Supreme de Justiție ar constitui o recunoaștere în substanță, curtea apreciază că aceasta nu oferă o reparație adecvată în sensul jurisprudenței sale. Astfel reclamantului nu i-a fost acordată nici o despăgubire pentru condamnare, iar sumele plătite de reclamant celor 3 cadre didactice, cu titlu de daune morale, nu i-au fost restituite. Cât despre amenda penală, Curtea reține că, deși de la achitarea acestora de către reclamant au trecut 5 ani, adresa din 6 martie 2000, trimisă de Judecătoria Sectorului 3 București Administrației financiare a sectorului 3 București, prin care se solicită restituirea sumei respective (paragraful 35 de mai sus), nu are în vedere inflația din ultimii ani.

44. În concluzie, Curtea apreciază că reclamantul se poate considera „victimă” în sensul **art. 34** din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ART. 6** ALIN. 1 DIN CONVENȚIE

45. Reclamantul susține că nu a beneficiat de un proces echitabil în fața Tribunalului București, fiind încălcat **art. 6** alin. 1 din convenție, care prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la judecare în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî (...) asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. (...)”.

46. Reclamantul a criticat faptul că a fost condamnat de Tribunalul București fără ca instanța să îl audieze. A arătat că tribunalul s-a pronunțat doar în baza pieselor din dosarul judecătorei, și anume depozițiile martorilor și declarația sa, rezumată „în 5 rânduri”. În ședința publică din 26 septembrie 1994, care ar fi durat „cel mult 4 minute”, nici el și nici avocatul său nu au putut lua cuvântul. Reclamantul mai susține că mențiunile din încheierea de ședință din 26 septembrie 1994 nu sunt reale, deoarece avocatul său nu a putut pleda, permițându-i-se doar să pună concluzii scrise.

47. Reclamantul contestă și adevărul mențiunilor făcute în încheierea de rectificare a erorilor materiale din 28 ianuarie 1997, arătând că nu a luat cuvântul

la ședința publică din 26 septembrie 1994, iar procurorul ar fi cerut achitarea, și nu condamnarea sa, așa cum susține Guvernul pârât. Mai arată că încheierea din 28 ianuarie 1997 nu i-a fost niciodată comunicată, luând cunoștință de aceasta numai atunci când i-a fost comunicată de Comisie.

48. În sfârșit, reclamantul se plânge de faptul că decizia din 10 octombrie 1994 a Tribunalului București face referire numai la declarațiile martorilor părților vătămate, trecând sub tăcere depozițiile celor 4 martori propuși în apărare, esențiale de altfel, în măsura în care aceștia au afirmat că cele 3 cadre didactice nu au restituit sindicatului banii și documentele și că reclamantul fusese împuternicit de către sindicat să le recupereze.

49. Guvernul apreciază că hotărârea de condamnare a reclamantului, pronunțată numai pe baza probelor administrate în primă instanță, nu încalcă exigențele unui proces echitabil în sensul **art. 6** alin. 1 din convenție. Acest articol nu impune ca acuzatul să fie audiat nemijlocit de către instanța de recurs atunci când aceasta trebuie să examineze doar chestiuni de drept. Deși Tribunalul București, în mod teoretic, avea competență să examineze atât chestiuni de fapt, cât și chestiuni de drept, totuși în cauza de față nu trebuia să dispună cu privire la chestiuni de fapt, deoarece situația de fapt stabilită de judecătoria nu a fost contestată de părți. Prin urmare, tribunalul trebuia să se pronunțe numai asupra problemei de drept privind elementele constitutive ale infracțiunii, respectiv existența intenției de a calomnia. Or, pentru a stabili existența acestui element tribunalul nu avea nevoie să îl audieze pe reclamant.

50. În orice caz, susține Guvernul, reclamantului i s-a acordat ultimul cuvânt, aspect consemnat în încheierea din 28 ianuarie 1997, dată în urma soluționării cererii de îndreptare a erorilor materiale.

51. De altfel Guvernul contestă afirmația reclamantului, în sensul că procurorul a cerut respingerea recursului invocând mențiunile din încheierea din 28 ianuarie 1997, în sensul că procurorul a cerut admiterea recursului și condamnarea reclamantului. Guvernul apreciază că judecătorii sunt independenți, iar poziția procurorului în timpul procesului nu poate influența judecătorul.

52. În sfârșit, Guvernul dezmente faptul că avocatul reclamantului nu ar fi luat cuvântul în ședința publică din 26 septembrie 1994 și arată că, în orice caz, avocatul a depus concluzii scrise.

53. Curtea reamintește că aplicarea **art. 6** într-o cale de atac ordinară diferă în funcție de specificul procedurii în discuție; se vor avea în vedere astfel întreaga procedură internă și rolul pe care îl are instanța de control judiciar în sistemul național de drept. Dacă a avut loc o dezbatere publică în primă instanță, lipsa acesteia într-o cale de atac poate fi justificată prin particularitățile procedurii în cauză, avându-se în vedere natura sistemului intern de atac, limitele competențelor atribuite instanței de control judiciar, modul în care drepturile reclamantului au fost expuse și apărare efectiv și în special natura chestiunilor care trebuie soluționate (Hotărârea Botten împotriva Norvegiei din 19 februarie 1996, Culegere de hotărâri și decizii, 1996-I, nr. 2, pag. 141, alin. 39).

54. În fața unei instanțe de control judiciar care se bucură de plenitudine de jurisdicție **art. 6** nu garantează neapărat dreptul la o ședință publică, iar în cazul în care o astfel de ședință publică a avut loc, nici dreptul de a participa personal la dezbateri (a se vedea, de exemplu, Hotărârea Fejde împotriva Suediei din 29 octombrie 1991, Seria A, nr. 212 – C, pag. 69, alin. 33).

55. În schimb Curtea a hotărât că atunci când o instanță de control judiciar este competentă să analizeze atât situația de fapt, cât și chestiunile de drept și să studieze în ansamblu problema vinovăției, ea nu poate, din motive ce țin de echitatea procedurii, să tranșeze asupra chestiunilor respective fără o apreciere nemijlocită a declarațiilor persoanei care susține că nu a comis actul considerat ca infracțiune (Hotărârea Ekbatani împotriva Suediei din 26 mai 1988, Seria A, nr. 134, pag. 14, alin. 32).

56. Prin urmare, pentru a stabili dacă a existat o încălcare a **art. 6** în speță Curtea va examina competențele Tribunalului București și natura problemelor asupra cărora acesta trebuia să se pronunțe.

57. Curtea reamintește că în speță competențele Tribunalului București, ca instanță de recurs, sunt stabilite prin **art. 385¹⁵** și **385¹⁶** din Codul de procedură penală. Conform **art. 385¹⁵**, tribunalul, ca instanță de recurs, nu era obligat să pronunțe o nouă hotărâre pe fond, dar avea această posibilitate. La 10 octombrie 1994 Tribunalul București a casat hotărârea din 18 martie 1994 și a pronunțat o nouă hotărâre pe fond. Față de dispozițiile legale citate mai sus procedura desfășurată la Tribunalul București a fost o procedură complexă, asemănătoare unei proceduri de fond, instanța analizând atât situația de fapt, cât și problemele de drept. Tribunalul putea fie să confirme achitarea reclamantului, fie să îl condamne, după o examinare completă a problemei vinovăției sau a nevinovăției, administrând la nevoie noi mijloace de probă (paragraful 37 de mai sus).

58. Curtea constată că în cauză, după ce a casat hotărârea prin care s-a dispus achitarea, Tribunalul București s-a pronunțat cu privire la temeinicia acuzației, constatând că inculpatul se face vinovat de săvârșirea infracțiunii de calomnie, fără să îl audieze nemijlocit. Curtea nu poate accepta punctul de vedere al Guvernului, conform căruia este suficient faptul că inculpatului i s-a acordat ultimul cuvânt. Pe de altă parte Curtea subliniază că există diferențe între susținerile reclamantului și ale Guvernului referitoare la faptul acordării cuvântului. Se mai reține că dreptul acuzatului de a avea ultimul cuvânt are o importanță semnificativă, dar acest drept nu poate fi confundat cu dreptul de a fi audiat în timpul dezbaterilor de către o instanță.

59. Prin urmare, Curtea constată că Tribunalul București s-a pronunțat cu privire la temeinicia acuzației și l-a condamnat pe reclamant pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie fără ca acesta să fi fost audiat și fără a i se permite să aducă probe în apărare. Curtea apreciază că tribunalul trebuia să îl audieze pe reclamant având în vedere mai ales faptul că a dispus pentru prima dată condamnarea.

60. Această cerință nu a fost satisfăcută, motiv pentru care Curtea constată că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1. În aceste condiții ea nu consideră utilă o examinare suplimentară care să stabilească dacă alte elemente ale procedurii din fața Tribunalului București erau conforme sau nu cu această prevedere.

61. A existat deci o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 10 DIN CONVENȚIE

62. Reclamantul susține că prin condamnarea sa pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie s-a adus atingere dreptului la libertatea de exprimare, garantat de art. 10 din convenție, care prevede următoarele:

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

63. Din punctul de vedere al reclamantului condamnarea sa nu a fost conformă dispozițiilor **art. 10** din convenție. Pe de o parte, Tribunalul București nu i-a permis să dovedească adevărul afirmațiilor sale. Pe de altă parte, neînceperea urmăririi penale dispuse de parchet față de cele 3 cadre didactice și care nu i-a fost comunicată nu dovedește că acestea au restituit banii sindicatului.

64. Guvernul apreciază că hotărârea de condamnare a reclamantului este conformă cerințelor alin. 2 al **art. 10** din convenție. În primul rând, s-a urmărit protejarea reputației și a drepturilor altor persoane, deoarece reclamantul afirmase că cele 3 cadre didactice sunt „delapidatoare“, deși nu au fost condamnate pentru săvârșirea acestei fapte. În ceea ce privește pedeapsa aplicată, aceasta nu era deloc excesivă, avându-se în vedere suma rezonabilă a amenzii aplicate și a despăgubirilor acordate.

65. Comisia a apreciat că atingerea adusă dreptului la libertatea de exprimare a fost „necesară într-o societate democratică“, deoarece era de preferat ca reclamantul să găsească o altă modalitate de a-și exprima părerea decât afirmând despre părțile vătămate că sunt „delapidatoare“, deși nu au fost condamnate pentru comiterea acestei fapte.

66. Curtea ia act de faptul că părțile au fost de acord că hotărârea de condamnare pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie a reprezentat o atingere adusă libertății de exprimare a reclamantului, în sensul **art. 10** din convenție.

67. Urmează deci să se determine măsura în care o asemenea atingere se justifică față de prevederile alin. 2 al **art. 10**, și anume dacă era „prevăzută de lege”, urmarea un scop legitim și era „necesară” „într-o societate democratică” (Hotărârea Lingens împotriva Austriei din 8 iulie 1986, Seria A, nr. 103, pag. 24 – 25, alin. 34 – 37).

68. Curtea apreciază că atingerea era „prevăzută de lege”, aspect necontestat de nimeni din moment ce condamnarea reclamantului se întemeia pe dispozițiile **art. 206** din Codul penal (paragraful 36 de mai sus). Această limitare a urmărit un scop legitim, prevăzut de alin. 2 al **art. 10**, și anume protejarea reputației și a drepturilor altor persoane. Rămâne să se examineze dacă limitarea criticată a fost „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea unui astfel de scop.

69. În lumina jurisprudenței constante a Curții se va analiza dacă limitarea dreptului la libertatea de exprimare corespundea unei nevoi sociale imperioase, dacă era proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă justificările prezentate de autoritățile naționale sunt pertinente și suficiente. Curtea nu are sarcina de a se substitui instanțelor naționale, ci de a verifica din punctul de vedere al **art. 10**, față de toate circumstanțele cauzei, hotărârile care au fost pronunțate (a se vedea Hotărârea Dalban împotriva României citată mai sus, paragraful 47). Prin urmare, Curtea va examina afirmațiile ce au constituit obiectul acușării, având în vedere toate circumstanțele cauzei.

70. Curtea observă că declarațiile reclamantului conțineau două elemente: criticarea activității poliției și parchetului, în sensul că nu au vrut să finalizeze plângerea depusă împotriva lui A.P., R.V. și M.M., și afirmația că aceste persoane au „delapidat” fondurile sindicatului.

71. Curtea arată că încălcarea dreptului la libertatea de exprimare se referă doar la al doilea element. Tribunalul București a avut în vedere atunci când a dispus condamnarea doar termenul folosit de domnul Constantinescu pentru a caracteriza acțiunile celor 3 cadre didactice, termen considerat calomnios, nu și faptul că reclamantul a făcut unele aprecieri critice cu privire la funcționarea justiției în materie de conflicte sindicale.

72. Chiar dacă aprecierile reclamantului au fost puse în contextul unei dezbateri asupra independenței sindicatelor și asupra funcționării administrației justiției, vizând deci un interes public, există totuși anumite limite în exercitarea dreptului său la libertatea de exprimare. În ciuda rolului special pe care l-a avut reclamantul în calitate de reprezentant al unui sindicat, trebuia să acționeze în limitele stabilite, mai ales cu scopul „protejării reputației sau drepturilor altor persoane”, inclusiv a dreptului la prezumția de nevinovăție. Prin urmare, trebuie stabilit în ce măsură reclamantul a depășit limitele admise pentru exprimarea unei opinii critice.

73. În opinia Curții expresia delapidator desemnează acele persoane care au fost condamnate pentru săvârșirea infracțiunii de delapidare și era de natură să le ofenseze pe cele 3 părți vătămate, deoarece nu fuseseră condamnate de nici o instanță.

74. Curtea apreciază că reclamantul putea să își formuleze opiniile critice și astfel să contribuie la o discuție publică liberă asupra problemelor sindicale fără a folosi cuvântul „delapidator“.

75. În acel moment interesul legitim al statului de a proteja reputația celor 3 cadre didactice nu ar fi intrat în conflict cu interesul reclamantului de a contribui la dezbateră menționată mai sus.

76. Prin urmare, Curtea este convinsă că motivele invocate de autoritățile naționale erau „pertinente și suficiente“ în sensul alin. 2 al **art. 10**.

77. În plus, Curtea constată că, date fiind circumstanțele cauzei, atingerea adusă dreptului la libertatea de exprimare a fost proporțională cu scopul legitim urmărit. Într-adevăr, pedeapsa aplicată de 50.000 de lei amendă penală și obligarea reclamantului la plata a câte 500.000 lei pentru fiecare cadru didactic, cu titlu de despăgubiri, pentru prejudiciul moral, nu sunt exagerate.

78. Prin urmare, Tribunalul București nu a depășit marja de apreciere permisă autorităților naționale și se constată că **art. 10** nu a fost încălcat.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA **ART. 41** DIN CONVENȚIE

79. Conform **art. 41** din convenție:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor la aceasta și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Daune

80. Reclamantul solicită acordarea a 100 milioane dolari S.U.A., cu titlu de despăgubiri, pentru prejudiciul moral cauzat prin condamnarea sa. În ceea ce privește despăgubirile materiale reclamantul solicită restituirea amenzii penale, precum și a despăgubirilor civile plătite celor 3 cadre didactice. Mai pretinde și un alt fel de prejudiciu, arătând că datorită stresului și angoasei provocate de procedurile judiciare diverse în care a fost implicat nu a putut publica o carte pe care o scrisese și care fusese acceptată de o editură. În concluzie, solicită 2 miliarde lei (ROL) cu titlu de despăgubiri materiale.

81. Guvernul arată că hotărârea pe care o va pronunța Curtea constituie prin ea însăși o satisfacție echitabilă.

82. În primul rând Curtea constată că susținerile reclamantului privitoare la câștigul nerealizat nu au fost în nici un fel dovedite. Singurul temei care trebuie avut în vedere pentru acordarea unei satisfacții echitabile constă în faptul că reclamantul nu a beneficiat de un proces echitabil în fața Tribunalului București. În mod cert Curtea nu poate prevedea ce s-ar fi întâmplat dacă procedura ar fi fost echitabilă, dar apreciază că este rezonabil să se considere că reclamantul a pierdut o șansă reală. (Hotărârea Pelissier și Sassi împotriva Franței [GC], nr. 25.444/94, alin. 80 CEDO 1999 – II). Judecând în echitate, în conformitate cu exigențele **art.**

41, Curtea acordă reclamantului suma de 15.000 FRF convertibili în lei românești la cursul de schimb aplicabil în ziua efectuării plății.

B. Cheltuieli de judecată

83. Reclamantul solicită restituirea tuturor cheltuielilor de judecată efectuate în cadrul procedurilor naționale, adică echivalentul a 200.000 ROL la nivelul anului 1994.

84. Guvernul nu a formulat un punct de vedere cu privire la această problemă.

85. Curtea observă că reclamantul și-a susținut singur cauza la Comisie și că a fost asistat de un avocat doar la ședința publică ce a avut loc în fața Curții. Curtea mai constată că domnul Constantinescu a beneficiat de ajutor judiciar acordat de Consiliul Europei în cuantum de 10.806 FRF. Având în vedere constatarea încălcării **art. 6** alin. 1 din convenție, Curtea, judecând în echitate, acordă reclamantului 20.000 FRF, din care se va scădea suma deja plătită de Consiliul Europei cu titlu de ajutor judiciar. Suma este convertibilă în lei românești la cursul de schimb în vigoare la data efectuării plății.

C. Dobânzi

86. Curtea consideră că trebuie avute în vedere dobânzile legale practicate în Franța la data adoptării prezentei hotărâri, adică 2,47% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. hotărăște, în unanimitate, că reclamantul se poate considera „victimă“ unei încălcări a **art. 6** alin. 1 din convenție în sensul **art. 34** din convenție;

2. hotărăște, cu 5 voturi pentru și 2 împotriva, că reclamantul se poate considera „victimă“ unei încălcări a **art. 10** din convenție în sensul **art. 34** din convenție;

3. hotărăște, în unanimitate, că a existat o încălcare a **art. 6** alin. 1 din convenție;

4. hotărăște, cu 6 voturi pentru și 1 vot împotriva, că nu a existat o încălcare a **art. 10** din convenție;

5. hotărăște, în unanimitate:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni, 15.000 (cincisprezece mii) franci francezi, cu titlu de despăgubiri materiale și morale, și 20.000 (douăzeci de mii) franci francezi, cu titlu de cheltuieli de judecată, mai puțin 10.806 FRF și 10 (zece) centime, convertibili în lei românești la rata de schimb de la data efectuării plăților;

b) că aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă de 2,47% pe an începând cu data expirării termenului menționat mai sus și până la data efectuării plăților;

6. respinge, în unanimitate, celelalte capete de cerere privind acordarea de despăgubiri.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 27 iunie 2000, conform **art. 77** alin. 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Wilhelmina Thomassen

președinte

Michael O'Boyle

grefier

La prezenta hotărâre se află anexată, conform **art. 45** alin. 2 din convenție și **art. 74** alin. 2 din Regulamentul Curții, opinia separată a domnului judecător Casadevall.

W.T.

M.O.B.

OPINIĂ PARȚIAL SEPARATĂ
A JUDECĂTORULUI CASADEVALL

1. Am votat alături de majoritate în favoarea constatării încălcării **art. 6** alin. 1 din convenție; în schimb, nu am aceeași opinie în ceea ce privește **art. 10** care, după părerea mea, a fost de asemenea încălcat.

2. Din moment ce Curtea a constatat o încălcare a **art. 6** alin. 1 datorită faptului că reclamantul nu a fost audiat de instanță, analiza globală a faptelor duce, prin forța lucrurilor, și la constatarea încălcării **art. 10**. Partea de hotărâre ce analizează excepția preliminară a Guvernului, în special paragraful 43, vine în sprijinul opiniei mele.

3. Dacă **art. 6** alin. 1 nu ar fi fost încălcat, adică, dacă în timpul dezbaterilor din fața Tribunalului București care l-a condamnat pentru calomnie, reclamantul ar fi avut posibilitatea să dea o declarație, să își apere cauza, să invoce buna sa credință și mai ales să stabilească adevărul afirmațiilor sale, așa cum permite oricărui acuzat **art. 207** din Codul penal român, rezultatul procedurii penale ar fi putut fi altul. De altfel, evenimentele ulterioare confirmă această teză.

4. Așa cum a constatat Curtea (paragraful 72), afirmațiile litigioase au fost efectuate în cadrul unei discuții libere asupra independenței primelor sindicate create în România după căderea fostului regim și asupra funcționării administrației justiției. Aprecierea calificativului „delapidatori“ folosit în ceea ce le privește pe A.P., R.V. și M.M. trebuie să aibă în vedere cauza în ansamblu și contextul în care acest cuvânt, reluat și publicat de ziarist, a fost pronunțat de reclamant. Nimeni nu poate pune la îndoială faptul că în discuție este o chestiune de interes public.

5. Nu se poate considera că termenii folosiți de reclamant erau lipsiți de temei, din moment ce prima instanță, achitându-l, a arătat că respectivele cadre didactice nu restituiseră anumite sume de bani aparținând sindicatului. Reaua-credință a reclamantului nu poate fi nici ea stabilită, din moment ce aceeași instanță a constatat că la momentul la care s-au făcut afirmațiile în litigiu soluția de scoatere de sub urmărirea penală dispusă de parchet nu fusese comunicată nici celor 3 cadre didactice vizate, nici reclamantului (paragrafele 16 și 63).

Aceste două elemente (afirmații nu lipsite de temei și absența relei-credințe) nu au fost contestate de Tribunalul București, care l-a condamnat pe reclamant fără a examina măcar problema *exceptio veritatis*, adusă în discuție de acesta din urmă.

Apreciez că o astfel de încălcare nu era necesară; în special existența unei „nevoi sociale importante“, condiție stabilită și reiterată în mod constant de jurisprudența Curții, nu a fost demonstrată. Într-adevăr, dacă nu se pot face speculații asupra hotărârii pronunțate de Tribunalul București dacă ar fi examinat cererea reclamantului de a dovedi adevărul afirmațiilor sale, apreciez că lipsa examinării de către instanța respectivă a acestui mijloc de probă de o importanță incontestabilă (conform **art. 207** din Codul penal român, afirmațiile al căror adevăr a fost dovedit nu constituie afirmații calomnioase în sensul **art. 206** din același cod) echivalează cu o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare, încălcare ce nu răspunde exigenței necesității.

6. În sfârșit, este semnificativ faptul că la mai mult de 2 ani Tribunalul București a dispus din oficiu îndreptarea erorilor materiale (sau, mai degrabă, a omisiunilor) strecurate în încheiere și în hotărârea de condamnare din 10 octombrie 1994. Este și mai important faptul că la 5 ani de la condamnare Curtea Supremă de Justiție, admitând un recurs în anulare introdus tot din oficiu de procurorul general, l-a achitat pe reclamant cu motivarea că intenția de a calomnia, element constitutiv al infracțiunii, nu fusese dovedită (paragraful 34). Această tardivă hotărâre din oficiu (pronunțată cu 45 de zile înaintea ședinței publice de la Curte) constituie cu siguranță o recunoaștere implicită a încălcării **art. 10** din convenție.

7. Prin urmare, contrar opiniei majorității, nu sunt convinși de necesitatea încălcării și nici de caracterul „pertinent și suficient“ al motivelor invocate de autoritățile naționale în speță.

HOTĂRÂREA

din 21 septembrie 2004

în cazul Stoicescu împotriva României

Cererea nr. 31.551/96

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.119/29.11.2004

Revizuire

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 3.155/1996, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul (tm)tefan Stoicescu (reclamantul), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) la data de 10 aprilie 1996, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de Agentul guvernamental, doamna R. Rizoiu, Agentul Guvernului român pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susține, în special, că refuzul Curții Supreme de Justiție (numită în continuare C.S.J.), exprimat în decizia din 6 decembrie 1995, de recunoaște instanțelor judecătorești competența de a se pronunța asupra unei acțiuni în revendicare, precum și lipsa imparțialității și independenței acestei instanțe sunt contrare articolului 6 alin. 1 din Convenție.

Reclamantul susține, de asemenea, că decizia C.S.J. a adus atingere dreptului la respectarea bunurilor sale, astfel cum este garantat de art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform art. 5 alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. Prin decizia din 6 iunie 2000, Curtea (prima secție) a declarat cererea admisibilă.

6. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (art. 25 alin. 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, reorganizată astfel (art. 52 alin. 1 din Regulament).

7. Prin hotărârea din data de 4 martie 2003, Curtea (a doua secție) a statuat că articolele 6 alin. 1 din Convenție și 1 din Primul Protocol adițional la Convenție au fost încălcate. La 4 iunie 2003, această hotărâre a devenit definitivă.

8. La data de 3 septembrie 2003, Guvernul pârât, invocând primul alineat al articolului 80 din Regulamentul Curții, a introdus o cerere de revizuire a hotărârii sus-menționate.

9. La data de 30 septembrie 2003, Curtea (a doua secție) a decis, conform articolului 80 alin. 4 din Regulament, să transmită cererea Guvernului către reclamant și l-a invitat pe acesta să prezinte observații. La 24 octombrie 2003, reclamantul a transmis observațiile sale.

10. Prin scrisoarea din 17 noiembrie 2003, Curtea a invitat Guvernul să prezinte observații în duplică, precum și informații complementare. La 15 decembrie 2003, Guvernul a transmis observațiile sale.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

11. Reclamantul s-a născut în 1940 și are domiciliul în București.

12. În 1929, S.S., mătușa reclamantului, a cumpărat un teren situat în București, pe care a construit o casă.

13. În 1950, statul și-a apropiat în mod abuziv casa mătușii reclamantului, prevalându-se de prevederile Decretului nr. 92/1950 de naționalizare a anumitor bunuri imobile (numit în continuare Decretul nr. 92/1950).

A. Acțiunea în revendicare

14. La data de 23 februarie 1994, reclamantul, în calitate de moștenitor al lui S.S., a sesizat Judecătoria Sectorului 1, București cu o acțiune în revendicare imobiliară. Reclamantul arăta că, la momentul naționalizării, (tm).S. era funcționară și că, în temeiul Decretului nr. 92/1950, bunurile aparținând acestei categorii de persoane erau excluse de la naționalizare.

15. Prin sentința civilă din 20 aprilie 1994, Judecătoria Sectorului 1 București a arătat că proprietatea părinților reclamantilor fusese naționalizată cu aplicarea greșită a Decretului nr. 92/1950, întrucât (tm).S. aparținea unei categorii de persoane excluse de la naționalizare, instanța a constatat apoi că posesia exercitată de către stat este fondată pe violență și că, prin urmare, statul nu se putea prevala de un titlu de proprietate întemeiat pe uzucapiune. Judecătorii au decis, de asemenea, că statul nu și-ar fi putut apropia imobilul nici în baza Decretului nr. 167 din 21 aprilie 1958, privitor la prescripția extrictivă și a Decretului nr. 712/1966 cu privire la bunurile care se încadrează în prevederile articolului III din Decretul nr. 218/1960 pentru modificarea Decretului nr. 167 din 21 aprilie 1958, privitor la prescripția extrictivă întrucât acestea erau contrare Constituțiilor din 1952 și 1965. Instanța a dispus din acel moment autorităților administrative și anume, Primăriei Municipiului București și întreprinderii de stat Societatea Comercială „H.N.“, care avea în administrare imobilele statului, să restituie bunul reclamantului.

16. Primăria Municipiului București a introdus apel invocând deciziile din 1993 ale Curții Constituționale, în care această instanță statuase că repararea prejudiciilor cauzate de actele abuzive ale fostului regim comunist va fi reglementată pe cale legislativă.

Tribunalul Municipiului București s-a pronunțat la data de 28 septembrie 1994. Constatând că nu fusese încă votată nici o lege cu privire la măsuri reparatorii, tribunalul a decis pe de o parte, că articolul 3 din Codul civil privind denegarea de dreptate îi interzice să refuze examinarea acțiunii reclamantului, iar pe de altă parte, că este competent să soluționeze o acțiune în revendicare. Instanța a constatat apoi că Decretul nr. 92/1990 prevedea excepții de la naționalizare, care sunt aplicabile în speță. Tribunalul a respins apelul, reținând că (tm).S. nu încetase să fie proprietara imobilului și că reclamantul devenise proprietarul acestuia pe cale succesorală.

17. În absența recursului, decizia a rămas definitivă și irevocabilă, nemaiputând fi atacată printr-o cale originară de atac.

18. La o dată neprecizată, Procurorul General al României a introdus la C.S.J. un recurs în anulare împotriva hotărârii definitive din 11 octombrie 1994, cu motivarea că instanța, examinând legalitatea aplicării Decretului nr. 223/1974 privind reglementarea situației unor bunuri, a depășit atribuțiile puterii judecătorești.

19. Prin decizia din 6 decembrie 1995, C.S.J. a admis recursul în anulare, a casat hotărârea din 22 aprilie 1994 și, pe fond, a respins acțiunea în revendicare a reclamantului.

B. Hotărârea Curții din data de 4 martie 2003

20. La 4 martie 2003, Curtea (a doua secție) a statuat că articolul 6 alin. 1 din Convenție a fost încălcat sub aspectul absenței unui proces echitabil și sub aspectul negării dreptului de acces la justiție precum și faptul că acest articol a fost respectat sub aspectul pretensei lipse de independență și imparțialitate a instanțelor interne. În ceea ce privește articolul din Primul Protocol adițional la Convenție, Curtea a stabilit că acesta a fost, de asemenea, încălcat și a obligat statul pârât la restituirea imobilului către reclamant sau, în cazul în care restituirea nu va avea loc, la plata unei sume de bani cu titlu de prejudiciu material. Curtea a dispus, de asemenea, ca statul pârât să plătească reclamantului o anumită sumă de bani cu titlu de daune morale. În final, Curtea a decis că sumele menționate vor fi majorate cu o dobândă simplă (de întârziere) și a respins cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru surplus.

C. Fapte aduse la cunoștința Curții ulterior datei de 4 martie 2003

21. Așa cum rezultă din informațiile și din documentele transmise Curții de către Guvern, la data de 3 mai 1981, (tm).S., mătușa reclamantului, a redactat un testament în favoarea lui T.C.F. și T.A. Guvernul susține că trei ani mai târziu, ignorând existența acestui tratament, reclamantul a obținut un certificat de

moștenitor care-l desemna ca unic moștenitor care-l desemna ca unic moștenitor al lui (tm).S. Acest certificat i-a permis să aibă, în 1994, calitatea procesuală activă necesară pentru obținerea bunului litigios în fața instanțelor interne.

22. Conform acelorași informații în 1995, T.C.F. și T.A. l-au dat în judecată pe reclamant cu scopul de a obține anularea certificatului de moștenitor al acestuia. Aceștia au susținut că, în baza testamentului redactat de către (tm).S., ei sunt adevărații moștenitori ai lui (tm).S. Reclamantul a formulat cerere reconvențională pentru anularea testamentului sus-menționat, întrucât în opinia sa, consimțământul lui (tm).S. fusese viciat.

23. Prin sentința din 18 mai 1995, Judecătoria Sectorului 2 București a transmis dosarul la Judecătoria Sectorului 1 București, competentă în cauză.

24. La 24 octombrie 1996, instanța a respins acțiunea principală, a admis cererea reconvențională a reclamantului și a anulat testamentul redactat în favoarea lui T.C.F. și a lui T.A.

25. La 29 aprilie 1997, Tribunalul Municipiului București, sesizat cu apelul introdus de T.C.F. și de T.A. a dispus trimiterea dosarului la prima instanță, având în vedere un viciu de procedură.

26. Prin sentința din 23 iunie 1998, Judecătoria Sectorului 1 București a respins din nou acțiunea și a admis cererea neconvențională a reclamantului. T.C.F. și T.A. au introdus apel împotriva acestei sentințe.

27. Prin decizia din 25 noiembrie 1999, Tribunalul Municipiului București a menținut sentința sus-menționată.

28. Prin decizia din 20 mai 1999, Curtea de Apel București a admis recursul introdus de T.C.F. și de T.A., a casat decizia Tribunalului și a anulat certificatul de moștenitor al reclamantului. Prin aceeași decizie, Curtea de Apel a respins cererea reconvențională a reclamantului ca neîntemeiată.

Curtea de Apel a statuat că la momentul la care (tm).S. și-a exprimat consimțământul și a dispus de bunurile sale în favoarea lui T.C.F. și T.A., adică în 1981, consimțământul său era valabil și nu fusese viciat.

Această decizie a fost menținută printr-o hotărâre interpretativă din 8 decembrie 1999 a aceleiași instanțe.

29. La 14 ianuarie 2003, reclamantul a introdus cerere de revizuire a deciziei din 20 mai 1999. La 1 aprilie 2003, Curtea de Apel a respins cererea sa ca inadmisibilă.

Astfel, certificatul de moștenitor de care se prevala reclamantul a fost anulat.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE APLICABILE

30. Dispozițiile legale și jurisprudența internă pertinente au fost menționate în hotărârea pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Brumărescu împotriva României (Cererea nr. 28.342/95/C.E.D.O. 1999-VII, p. 250-256, alineatele 31-44).

31. Conform articolului 88 din Legea nr. 36/1995 asupra notarilor publici și a activității notariale. Până la anularea sa prin hotărâre judecătorească, certificatul de moștenitor face dovada deplină în privința calității de moștenitor și a cotei sau bunurilor care se cuvin fiecărui moștenitor în parte.

ÎN DREPT

32. Guvernul român solicită revizuirea hotărârii Camerei din data de 4 martie 2003 (a doua secție) și invocă articolul 80 din Regulamentul Curții, care prevede următoarele:

1. În caz de descoperire a unui fapt care, prin natura lui, ar fi putut exercita o influență decisivă asupra rezultatului unei cauze deja soluționate și care, la data hotărârii era necunoscut de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și nu putea fi în mod rezonabil cunoscut de o parte, aceasta din urmă poate, într-un termen de 6 luni de la data descoperirii noului fapt, să sesizeze Curtea Europeană cu o cerere în revizuirea hotărârii despre care este vorba.

2. Cererea trebuie să indice hotărârea a cărei revizuire este cerut să conțină informațiile necesare pentru a stabili dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin. 1 al prezentului articol și trebuie însoțită de o copie a tuturor documentelor pe care se sprijină. Cererea și anexele acesteia se depun la Grefă.

33. Curtea amintește consacrară, în articolul 44 din Convenție, a principiului conform căruia hotărârile sunt definitive și reafirmă că, în măsura în care ea pune în discuție acest caracter definitiv al hotărârilor Curții, posibilitatea unei revizuri trebuie considerată ca excepțională. Astfel, cererile de revizuire necesită o examinare riguroasă (conform hotărârilor în cauzele *Pardo împotriva Franței* din 10 iulie 1996 (revizuire - admisibilitate). Culegere de hotărâre și decizii 1996-III, p. 869-870, par. 21 și *Gustafsson împotriva Suediei* din 30 iulie 1998 (revizuire - fond), Culegere 1998-V, par. 25).

Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă faptele menționate „ar fi putut exercita o influență decisivă asupra hotărârii în cauza deja examinată“, dacă acestea „nu puteau fi cunoscute, în mod rezonabil“ de către Guvern înainte de pronunțarea hotărârii inițiale, precum și dacă cererea de revizuire a fost introdusă în termenul legal, în sensul articolului 80 din Regulament.

I. CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA CERERII DE REVIZUIRE

A. Cu privire la influența decisivă a „faptelor“ descoperite

34. Guvernul susține că abia la data de 11 martie 2003, avocatul lui T.C.F. și T.A. a informat autoritățile cu privire la anularea certificatului de moștenitor de care se prevalase reclamantul la momentul introducerii cererii. Guvernul indică apoi procedura inițiată de către T.C.F. și T.A. la 25 aprilie 1995, care s-a finalizat prin decizia din 20 mai 1999 a Curții de Apel București și subliniază faptul că această procedură a fost inițiată/incepută înainte de sesizarea Curții de către reclamant.

35. Guvernul consideră că, dacă aceste informații ar fi fost cunoscute de către Curte, ele ar fi avut o influență decisivă asupra hotărârii date în cauză în opinia Guvernului, faptul că reclamantul nu a informat Curtea cu privire la anularea certificatului său de moștenitor dovedește reaua sa credință.

36. Reclamantul contestă afirmațiile Guvernului privitoare la atitudinea sa, susținând că nu a avut niciodată intenția de a „încălca legea și de a aduce atingere intereselor nimănu, cu atât mai puțin intereselor statului român“.

El afirmă că a fost singurul succesori legal al lui (tm).S. și singura persoană care a îngrijit-o înainte de deces. În opinia sa, în 1982, la momentul decesului lui (tm).S., aceasta nu avea nici un bun imobil, întrucât statul îi naționalizase bunurilor conform Decretului nr. 92/1950. Tocmai în vederea restituirii acestor bunuri, în calitate de unic moștenitor, reclamantul a introdus, după 1990, acțiuni în revendicare. După ce i s-a dat câștig de cauză, el a vândut, la 30 aprilie 1995, una dintre cele două case. Cu privire la cealaltă casă - care constituie obiectul prezentei cereri - reclamantul a sesizat Curtea după recursul în anulare introdus de Procurorul General și după anularea deciziei definitive de restituire a imobilului.

37. Reclamantul susține că, la momentul sesizării Curții, adică la 10 aprilie 1996, el deținea un certificat de moștenitor valabil, întrucât instanțele interne au respins acțiunea lui T.C.F. și a lui T.A. În opinia sa, abia la 20 mai 1999 Curtea de Apel București a admis, prin decizie definitivă, acțiunea în anularea certificatului său de moștenitor.

38. Curtea amintește că, pentru a fi în măsură a aprecia dacă faptele care au determinat cererea de revizuire sunt „de natură a exercita o influență decisivă“, așa cum prevede primul alineat al articolului 80 din Regulament, acestea trebuie analizate prin raportare la decizia Curții a cărei revizuire se cere (conform hotărârii în cauza *Pardo împotriva Franței*, citată anterior (revizuire - admisibilitate), p. 869-870, par. 21).

Curtea observă că, urmare a unei proceduri desfășurate în perioada 1995-1999, certificatul de moștenitor al reclamantului a fost anulat, acesta reprezentând actul juridic în baza căruia el putea solicita restituirea imobilului.

39. Cu privire la „influența decisivă asupra soluționării cererii“, în sensul primului alineat al articolului 80, Curtea constată că, urmare acestei proceduri, adică începând cu data de 20 mai 1999, reclamantul nu mai avea calitatea procesuală activă pentru a putea solicita restituirea bunului litigios, fapt care ridică probleme serioase în ceea ce privește calitatea sa de „victimă“ în sensul articolului 34 din Convenție.

40. Având în vedere aceste împrejurări, Curtea concluzionează că anularea certificatului de moștenitor al reclamantului putea avea o influență decisivă asupra deciziei de admisibilitate adoptate de Curte la 6 iunie 2000 (prima secție), precum și asupra hotărârii din 4 martie 2003.

B. Cu privire la necunoașterea de către părți a „faptelor descoperite“.

41. Guvernul afirmă că el nu avea cunoștință despre existența procedurii inițiate în 1995 de către T.C.F. și T.A., statul român nefiind parte în această procedură.

Guvernul subliniază că abia la data de 11 martie 2003, adică după pronunțarea hotărârii, avocatul lui T.C.F. și al lui T.A. l-a informat cu privire la faptul că aceștia erau adevărații proprietari ai imobilului, iar nu reclamantul. Guvernul a transmis fotocopia adresei în cauză.

42. Reclamantul afirmă că decizia Curții de Apel București a fost ilegală, motiv pentru care a introdus o cerere pentru revizuirea acesteia, respinsă la 1 aprilie 2003. Reclamantul susține că hotărârea a fost redactată câteva luni mai târziu.

43. Curtea amintește că, în conformitate cu primul alineat al articolului 80 din Regulamentul său, una dintre condițiile cerute pentru admiterea unei cereri de revizuire este aceea că faptul, obiectul cererii, nu a putut fi, în mod rezonabil, cunoscut de către o parte.

44. În privința reclamantului, așa cum rezultă din fotocopiile hotărârilor judecătorești depuse la dosar, este evident că el avea cunoștință despre existența acestei proceduri, având în vedere faptul că a participat la dezbateri și și-a susținut cauza.

45. La 17 noiembrie 2003, Curtea a invitat părțile să transmită observații privitoare la posibilitatea cunoașterii, în mod rezonabil, de către Guvernul pârât, a existenței procedurii sus-menționate.

46. În observațiile sale, Guvernul afirmă că nu este vorba despre o simplă omisiune, ci „de o imposibilitate teoretică și practică“. Această procedură nu privea decât persoane private, adică pe beneficiarul certificatului de moștenitor (reclamantul) și pe terțele persoane care contestau valabilitatea acestui act (T.C.F. și T.A.), statul nefiind parte în această procedură.

În opinia Guvernului, încercarea de a afla informațiile necesare pentru a constata că o procedură de anulare a certificatului de moștenitor al reclamantului este pe rol ar fi putut determina o atingere adusă respectării dreptului în viață privată a acestuia din urmă. Guvernul arată că, la momentul faptelor, informațiile privitoare la cauzele pe rol nu erau informatizate și că nu existau decât „registre alfabetice, de informații și generale“. Pentru a afla dacă certificatul de moștenitor al reclamantului era sau nu era valabil, Guvernul ar fi trebuit să verifice registrele sus-menționate, de la data obținerii certificatului de către reclamant (adică 1983) până la data hotărârii Curții (adică 2003). Guvernul afirmă că numărul de pagini care ar fi trebuit verificat este „descurajant“ și că, în plus, numele reclamantului este unul destul de comun/des întâlnit, ceea ce ar fi complicat verificarea.

În final, Guvernul solicită Curții să constate că în speță nu este vorba despre o simplă omisiune de a obține informații, având în vedere că existența unei

asemenea proceduri nu era cunoscută și nici nu putea fi cunoscută în mod rezonabil de către Guvern.

47. Curtea arată că nu a fost informată, înainte de pronunțarea hotărârii din 4 martie 2003, de existența unei asemenea proceduri și de rezultatul acesteia. În consecință, ea a adoptat hotărârea sus-menționată în baza documentelor și informațiilor de care dispunea la acea dată.

Curtea arată că la momentul faptelor, informațiile privitoare la cauzele pe rol nu erau informatizate și ar fi fost imposibil pentru Guvernul pârât să facă verificări printre zeci de registre, având în vedere că nu exista nici un indiciu care să permită a se presupune că valabilitatea actului juridic al reclamantului era pusă în discuție.

Curtea observă, de asemenea, că a fost vorba despre un litigiu între persoane private și că statul român nu a fost parte în litigiul sus-menționat.

Pe de altă parte, Curtea arată că reclamantul, care a fost parte timp de peste șapte ani în procedura privind certificatul său de moștenitor, era în măsură să informeze Curtea cu privire la acest aspect, dar că a omis cu bună știință să o facă.

48. În aceste condiții, Curtea concluzionează că Guvernul român nu putea „în mod rezonabil“ să cunoască existența acestor fapte (conform primului alineat al articolului 80 din Regulament).

C. Cu privire la termenul cererii de revizuire

49. Guvernul afirmă că abia la data de 11 martie 2003, Agentul guvernamental a fost informat de către avocatul lui T.C.F. și al lui T.A. cu privire la anularea certificatului de moștenitor al reclamantului. El a transmis fotocopia acestei adrese.

50. Reclamantul nu a transmis observații cu privire la acest aspect.

51. Curtea notează că, prin adresa din 11 martie 2003, avocatul lui T.C.F. și al lui T.A. a informat Guvernul cu privire la

anularea certificatului de moștenitor al reclamantului. Ea observă, de asemenea, că, la 4 septembrie 2003, după ce a întreprins demersuri pentru a se informa relativ la această procedură, Guvernul a introdus cererea de revizuire.

Curtea concluzionează că cererea în revizuire a Guvernului a fost introdusă în termenul de șase luni, prevăzut de primul alineat al articolului 80 din Regulament.

52. Astfel, Curtea apreciază că au fost respectate condițiile prevăzute de primul alineat al articolului 80 din Regulament.

În consecință, cererea de revizuire a Guvernului este admisibilă.

II. CU PRIVIRE LA TEMEINICIA CERERII ÎN REVIZUIRE

53. Inițial, reclamantul a afirmat că refuzul Curții Supreme de Justiție, exprimat în decizia din 6 decembrie 1995, de a recunoaște instanțelor judecătorești competența de a se pronunța asupra unei acțiuni în revendicare,

precum și lipsa imparțialității și independenței acestei instanțe sunt contrare articolului 6 alin. 1 din Convenție. Reclamantul a susținut, de asemenea, că decizia C.S.J. a adus atingere dreptului la respectarea bunurilor sale.

54. Guvernul invocă lipsa calității de victimă a reclamantului, în sensul articolului 34 din Convenție. El amintește că, pentru că un reclamant să se poată pretinde victimă, în sensul acestui articol este necesară existența acestei calități atât la momentul introducerii cererii, cât și în cursul procedurii în fața Curții. Guvernul invocă și cauza *Ponova împotriva României* (decizie, nr. 29972/96, 30 aprilie 2002).

55. Curtea amintește că, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, prin „victimă” articolul 34 desemnează persoana direct afectată de actul sau omisiunea litigioasă, încălcarea Convenției putând fi constatată chiar în absența prejudiciului și că, pentru ca o persoană să se poată pretinde victimă a unei încălcări, ea trebuie să aibă această calitate atât la momentul introducerii cererii, cât și în cursul procedurii în fața Curții (conform deciziei Comisiei din 13 noiembrie 1978 în cauza *Preikhsas împotriva Germaniei*, nr. 3420/87, Decizii și Rapoarte 16, p. 5; decizia *Ponova*, citată anterior). 56. În speță, obiectul cererii astfel cum a fost introdusă inițial de către reclamant, a fost anularea, prin decizia din 6 decembrie 1995 a C.S.J., a unei hotărâri definitive care îi recunoaștea calitatea de proprietar al bunului litigios (a se vedea paragrafele 18 și 19). Așadar, se poate constata că la momentul introducerii prezentei cereri, reclamantul se putea pretinde victimă, în sensul articolului 34 sus-menționat.

57. Curtea notează totuși că, prin decizia din 20 mai 1999, Curtea de Apel București a anulat certificatul de moștenitor de care se prevala reclamantul.

58. În consecință, Curtea arată că, începând cu această dată, având în vedere că a fost constatată valabilitatea testamentului redactat în favoarea lui T.C.F. și a lui T.A., reclamantul a pierdut calitatea de moștenitor al mătuși sale, precum și de a i se transmite bunurile.

59. În aceste condiții, Curtea consideră că, începând cu data de 20 mai 1999, reclamantul nu mai are calitatea necesară pentru a-și susține cauza în fața sa și nu se poate, deci pretinde victimă a unei încălcări a drepturilor sale, în sensul articolului 34 din Convenție.

60. Prin urmare, cererea este incompatibilă *ratione personae* cu dispozițiile Convenției și trebuie respinsă conform articolului 35 alin. 3 și 4 din Convenție.

PENTRU ACESTE MOTIVE, Curtea, în unanimitate:

1. Declară admisibilă cererea de revizuire a hotărârii din 4 martie 2003, formulată de Guvernul pârât;

2. Declară inadmisibilă cererea nr. 31551/96 a domnului Stoicescu;

3. În consecință, revizuieste, în totalitatea sa, hotărârea din 4 martie 2003.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 21 septembrie 2004, în aplicarea articolului 77 alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 17/06/2003

În cauza Ruianu împotriva României

(Cererea nr. 34647/97)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 1139 din 02 decembrie 2004

În cauza Ruianu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J.-P. Costa, președinte; L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, M. Ugrekheldze, doamnele W. Thomassen, A. Mularoni, judecători; și doamna S. Dolle, grefiera de secție; după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 20 mai 2003, pronunță hotărârea următoare, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 34647/97, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Gheorghe Ruianu (reclamantul), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului la data de 12 septembrie 1995, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția). În urma decesului reclamantului, care a survenit la data de 1 martie 2002, văduva sa, doamna Ana Ruianu, și-a exprimat, la data de 20 martie 2002, intenția de a continua procedura. Din motive de ordin practic, în prezenta hotărâre domnul Ruianu va fi numit în continuare „reclamantul“, chiar dacă în prezent această calitate trebuie atribuită doamnei Ruianu (hotărârea în cauza Dalban împotriva României, nr. 28114/95, alin. 1, C.E.D.O. 1999-VI).

2. Partea reclamantă este reprezentată de doamna O. Savu, avocata în Baroul București, Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de doamna C.I. Tarcea, Agentul guvernamental român pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din cadrul Ministerului Justiției.

3. Reclamantul se plânge la neexecutarea hotărârilor judecătorești definitive prin care se ordonă un terț să demoleze o construcție ridicată în parte pe terenul său, invocând în special **art. 6** alin. 1 din Convenție.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform **art. 5** alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. Cererea a fost repartizată primei secții a Curții (coform **art. 52** alin. 1 din Regulament). În cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform **art. 27** alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit **art. 26** alin. 1 din Regulament.

6. La 10 iulie 2001, prima secție a decis să comunice cererea Guvernului.

7. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform **art. 59** alin. 1 din Regulament).

8. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (**art. 25** alin. 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, reorganizată astfel (**art. 52** alin. 1).

9. La 3 decembrie 2002, în temeiul **articolului 61** alineatul 3 din Regulamentul Curții, președintele Camerei a acordat doamnei Ioana Tomoială autorizația să prezinte observații scrise cu privire la anumite aspecte ale cauzei. Aceste observații au fost transmise Curții prin scrisorile din 2 octombrie 2001, 7 martie 2002 și 7 ianuarie 2003.

10. În temeiul **articolului 61** alineatul 5 din Regulament, reclamantul a răspuns în scris observațiilor la 11 ianuarie și 21 februarie 2003, iar Guvernul, la 28 februarie 2003.

11. La 18 decembrie 2002, Curtea a decis să se pronunțe, în temeiul **art. 29** alin. 1 și 3 din Convenție, atât cu privire la admisibilitate, cât și pe fond. Acesta a invitat părțile să prezinte observații complementare pe fond, iar pe reclamant să prezinte cererea sa de satisfacție echitabilă.

ÎN FAPT

1. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

13. Reclamantul s-a născut în 1930 și a avut domiciliul la Târgu-Jiu până la decesul său, care a survenit la data de 1 martie 2002.

A. Cererea de ordonanță președințială și acțiunea în revendicare introduse de reclamant

14. În 1992, vecinii reclamantului și anume, familia tertului intervenient, doamna Ioana Tomoială, au început ridicarea unei construcții cu două nivele, cu destinația de laborator și magazin de patiserie.

15. La o dată neprecizată, reclamantul a introdus o cerere de ordonanță președințială adresată președintelui Judecătoriei Târgu-Jiu, prin care reclama faptul că imobilul pe care vecinii săi începuseră să îl construiască, lipsit de casa sa, ocupa o parte din terenul său, cauzându-i astfel prejudicii. Familia Tomoială depășise linia de demarcație dintre cele două proprietăți, ocupând o fâșie de teren cu lungimea de 20 m și lățimea de 0,90 m. Reclamantul solicita încetarea imediată a lucrărilor până la soluționarea litigiului între el și vecinii săi.

16. Prin ordonanța președințială din 6 august 1992, președintele Judecătoriei Târgu-Jiu a dispus încetarea lucrărilor de construcție întreprinse de familia

Tomoială. Hotărârea era executorie de drept. În temeiul acesteia, la data de 10 august 1992, un executor judecătoresc s-a deplasat la fața locului pentru a proceda la executare. Debitorii nu au răspuns la interpelarea acestuia. Executorul judecătoresc a notat în procesul-verbal încheiat cu această ocazie situarea clădirii în construcție „foarte aproape de zidul casei reclamantilor“.

17. La 9 septembrie 1992, reclamantul a sesizat judecătoria cu o acțiune în revendicare, referitoare la terenul ocupat de construcție, îndreptată împotriva lui Nicolae Tomoială, soțul Ioanei Tomoială și a fiului acestuia, Romeo-Daniel Tomoială. Reclamentul a subliniat și faptul că respectiva construcție îi cauza prejudicii și a solicitat instanței să constate ilegalitatea ocupării terenului și, în consecință, să dispună demolarea construcției.

18. Prin sentința pronunțată la 1 iulie 1993, instanța a admis parțial cererea reclamantului, recunoscând dreptul său de proprietate asupra terenului aflat în litigiu și a ordonat lui Nicolae și Romeo-Daniel Tomoială să nu mai încalce dreptul reclamantului asupra terenului.

19. Reclamantul a introdus apel la Tribunalul Județean Gorj, solicitând ca pârâții să fie condamnați și la demolarea construcției. Apelul a fost admis la 5 noiembrie 1993 și Tribunalul Județean Gorj a dispus demolarea acelei părți din construcție care fusese ridicată pe terenul reclamantului.

20. Această sentință a rămas definitivă, după ce a fost confirmată prin decizia Curții de Apel Craiova din 14 iunie 1994.

21. Decizia pronunțată la 5 noiembrie 1993 a fost investită cu formula executorie la 23 noiembrie 1994. Ca urmare, Nicolae și Romeo-Daniel Tomoială au fost somați să execute această decizie. Aceștia nu s-au conformat, motivând prin faptul că respectiva construcție era în realitate o casă, din care un singur zid și o parte din acoperiș se găseau pe terenul reclamantului și că, prin urmare, demolarea acestui zid ar echivala cu demolarea întregii clădiri.

22. La 28 decembrie 1994, executorul judecătoresc l-a pus pe reclament în posesia terenului în litigiu, amplasând borne care delimitau terenul său de cel aparținând familiei Tomoială.

23. Prin scrisoarea din 24 februarie 1995, adresată Judecătoria Târgu-Jiu, competentă să supravegheze executarea hotărârii, reclamantul, care inițial solicitase să fie autorizat să demoleze el însuși zidul în cauză pe cheltuiala debitorului, în vederea executării deciziei din 5 noiembrie 1993, a anunțat că renunță la această cerere din motive de sănătate și din imposibilitatea de a fi reprezentat de un membru al familiei sale. Totuși, el solicita, în această scrisoare, continuarea demersurilor obișnuite în vederea executării silite.

24. La 12 iunie 1995, un executor judecătoresc i-a somat pe debitori să se supună deciziei din 5 noiembrie 1993 în termen de două săptămâni. Zidul nu a fost demolat, astfel încât, la 30 noiembrie 1995, reclamantul a solicitat din nou executarea hotărârii, dar fără nici un rezultat.

25. În 1996, reclamantul a adresat o scrisoare Consiliului Superior al Magistraturii, plângându-se de neexecutarea hotărârii din 5 noiembrie 1993.

26. Drept răspuns, Tribunalul Județean Gorj l-a informat pe reclamant, la data de 1 aprilie 1996, cu o nouă somație le-a fost transmisă debitorilor și că demolarea a fost programată la data de 3 mai 1996. Cu toate acestea, hotărârea din 5 noiembrie 1993 nu a fost executată nici la această dată.

27. La data de 30 aprilie, 12 iulie, 30 august și 15 septembrie 1996, un executor judecătoresc s-a deplasat la fața locului pentru a proceda la executarea hotărârii în cauză, fără rezultat. În procesele verbale încheiate cu aceste ocazii, executorul judecătoresc a constatat că reclamantul, creditorul obligației de executare a refuzat să se deplaseze la fața locului, pe motiv că prezența sa nu era nici necesară, nici impusă de lege. La 11 decembrie 1996, executorul judecătoresc a consemnat în procesul verbal că reclamantul trebuia să pună la punct mijloacele necesare executării respectivei hotărâri, dar că nu a făcut acest lucru. Executorul nu specifica despre ce mijloace este vorba.

28. La datele de 6 iunie 1996, 7 octombrie 1997, 18 iunie și 17 iulie 1998, reclamantul a adresat Tribunalului Județean Gorj și Curții de Apel Craiova noi cereri în vederea executării. În același timp, el a continuat să solicite executarea prin scrisori adresate Judecătoriei Târgu-Jiu, în datele de 24 februarie, 22 martie, 19 aprilie, 4 mai, 10 mai, 11 mai, 7 iunie, 12 iunie, 23 iunie, 7 iulie, 31 august, 21 septembrie, 4 octombrie și 15 noiembrie 2000 și 2 februarie 2001.

C. Acțiunea introdusă de Consiliul local și cererea de intervenție a reclamantului

29. În 1993, Consiliul local Târgu-Jiu a introdus o acțiune împotriva lui Romeo-Daniel Tomoială la Judecătoria Târgu-Jiu, solicitând demolarea construcției în cauză. Consiliul local a arătat că pârâtul săvârșise o contravenție construind această clădire fără autorizație administrativă, că îi fusese aplicată o amendă, la 7 iulie 1993 și că acesta era obligat la demolarea construcției. Cu toate acestea, pârâtul nu îndeplinise această obligație.

30. Prin sentința din 4 ianuarie 1994, Judecătoria Târgu-Jiu a admis cererea consiliului local și a dispus ca Romeo-Daniel Tomoială să demoleze construcția ridicată fără autorizație.

31. Pârâtul a introdus apel și a cerut Curții Supreme de Justiție (numită în continuare C.S.J.) strămutarea cauzei, pentru motive privitoare la buna administrare a justiției. C.S.J. i-a admis cererea la 7 iulie 1994 și a trimis dosarul la Tribunalul Județean Timiș pentru a se pronunța asupra apelului introdus de pârât. La 29 septembrie 1994, Tribunalul Județean Timiș a admis apelul și a trimis dosarul spre a fi rejudecat de Judecătoria Timișoara.

32. Cu prilejul rejudecării cauzei pe fond, reclamantul s-a constituit ca parte intervenientă în cadrul procedurii, în sprijinul Consiliului local. Prin sentința din 19 ianuarie 1995, Judecătoria Timișoara a admis cererile Consiliului local și ale reclamantului și a dispus demolarea clădirii.

33. Această hotărâre a fost confirmată, la 9 decembrie 1996, de Tribunalul Județean Timiș, în data de 6 martie 1997, recursul pârâtului a fost anulat de Curtea de Apel Timișoara pentru neplata taxelor de timbru.

D. Încercări de executare a hotărârii din 19 ianuarie 1995 și contestații la executare

34. La 3 octombrie 1996, soții Tomoială au devenit proprietarii imobilului în cauză printr-un contract de schimb încheiat cu fiul lor, Romeo-Daniel. La datele de 27 februarie și 12 martie 1998, aceștia au fost somați să execute hotărârea din 19 ianuarie 1995.

35. Ei au formulat în două rânduri contestație la executare. Prima a fost respinsă definitiv de Curtea de Apel Craiova, la 17 aprilie 1997. În cadrul celei de-a doua proceduri, contestația la executare formulată de soții Tomoială a fost respinsă prin sentința din 7 ianuarie 1999, pronunțată de Judecătoria Râmnicu-Vâlcea, instanța căreia îi fusese transmis dosarul de către C.S.J. la 19 iunie 1998, la cererea părților. Sentința a fost confirmată de decizia definitivă a Curții de Apel Pitești, din 19 noiembrie 1999.

36. După această dată, reclamentul a continuat demersurile în vederea obținerii executării hotărârii din 5 noiembrie 1993, precum și a celei din 19 ianuarie 1995. La 24 februarie și 22 martie 2000, el a adresat cereri în acest scop Judecătoriei Târgu-Jiu și Tribunalului Județean Gorj.

37. La 6 aprilie 2000, Judecătoria Târgu-Jiu a trimis reclamantului o scrisoare prin care îl informa că, în ciuda faptului că data executării silite fusese stabilită succesiv pentru datele de la 16 ianuarie, 27 februarie, 27 aprilie, 3 iunie și 11 septembrie 1998, executarea nu era posibilă din cauză că executorii judecătorești nu dispuneau de mijloacele necesare pentru demolarea imobilului în cauză. Instanța l-a informat pe reclamant că sarcina de a pune la dispoziția executorilor judecătorești astfel de mijloace îi revine Consiliului local.

38. Reclamantul a continuat să solicite executarea, reclamând pasivitatea autorităților administrative și judecătorești. El a trimis în acest sens scrisori Judecătoriei Târgu-Jiu la 19 aprilie, 4 mai, 10 mai, 11 mai, 7 iunie și 12 iunie 2000.

39. Într-o scrisoare nedatată, Judecătoria Târgu-Jiu l-a informat pe reclamant că are dreptul să insiste în scopul executării hotărârii în cauză, cu sprijinul Consiliului local.

40. La 13 iunie 2000, instanța l-a informat pe reclamant că un expert a fost însărcinat să pergătească demolarea, respectiv să identifice mijloacele necesare și să evalueze costul operațiunii. Instanța i-a semnalat și faptul că executorii judecătorești au cerut în mai multe rânduri Primăriei să le pună la dispoziție mijloacele necesare executării, fără nici un rezultat.

41. La 28 iulie 2000, la ora 10:20 dimineața, un executor s-a deplasat la fața locului pentru a proceda la executarea hotărârii din 19 ianuarie 1995, pe baza expertizei realizate în cauză. Acesta era însoțit de un detașament de poliție sub

comanda locotenent-colonelului Petrescu. Era prezent și viceprimarul, în calitate de reprezentant al consiliului local. Executorul judecătoresc era însoțit de lucrători, echipați cu mijloacele necesare demolării, și anume, mașini și utilaje. Ajunși la fața locului, executorul judecătoresc a constatat că cei patru membri ai familiei Tomoială, printre care Nicolae și Romeo-Daniel Tomoială, se arcaseră pe acoperișul clădirii. Ei aveau asupra lor sticle pline cu benzină și amenințau cu sinuciderea, opunându-se astfel executării silite și susținând că hotărârile judecătorești prin care se dispusese demolarea erau nedrepte.

42. Reprezentanții statului au încercat să convingă familia Tomoială să nu își manifeste în acest mod opoziția. După un timp, Nicolae Tomoială a coborât de pe acoperiș. Cu toate că polițiștii au încercat să-l oprească, el și-a stropit hainele cu benzină și le-a dat foc cu ajutorul unei brichete. Organele de poliție au intervenit atunci în forță și au reușit să stingă focul. După aceea, însă, s-a urcat din nou pe acoperiș. A fost chemată o ambulanță, dar, între timp, a fost transportat la spital cu una din mașinile sale.

43. La aceeași dată, 28 iulie 2000, familia Tomoială așezase două dintre mașinile sale la intrarea proprietății, cu scopul de a împiedica intervenția utilajelor pregătite să semoleze clădirea. În aceste condiții, la ora 11:30 dimineața, executorul judecătoresc a dispus amânarea executării silite pentru o dată neprecizată.

44. La 31 iulie 2000, Nicolae Tomoială a decedat din cauza rănilor.

45. Reclamantul a cerut executarea hotărârii din 19 ianuarie 1995 prin scrisori adresate Judecătoriei Târgu-Jiu în datele de 31 august, 21 septembrie, 4 octombrie, 15 noiembrie 2000 și 2 februarie 2001. Scrisorile sale au rămas fără răspuns.

E. Alte demersuri întreprinse de reclamant

46. În 1995, reclamantul a formulat și o plângere penală împotriva lui Romeo-Daniel Tomoială pentru nerespectarea hotărârilor judecătorești. Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu-Jiu a dispus neînceperea urmăririi penale, pe motiv că acesta nu era responsabil de faptul că executarea nu fusese finalizată de către executorul judecătoresc. Această soluție a fost confirmată la data de 4 mai 1998 de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

A. Codul civil

47. Prevederile aplicabile ale Codului civil sunt următoarele:

Articolul 494

„Dacă plantațiile, construcțiile și lucrările au fost făcute de către o a treia persoană cu materialele ei, proprietarul pământului are dreptul de a le ține pentru dânsul, sau de a îndatora pe acea persoană să le ridice.

Dacă proprietarul pământului cere ridicarea plantațiilor și a construcțiilor, ridicarea va urma cu cheltuiala celui ce le-a făcut; (...)“

B. Legea nr. 50/1991 din 29 iulie 1991 privind autorizarea executării construcțiilor și unele măsuri pentru realizarea locuințelor

48. Prevederile aplicabile ale Legii nr. 50/1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 163 din 7 august 1991 și astfel cum era în vigoare la momentul introducerii de către consiliul local Târgu-Jiu a acțiunii vizând demolarea imobilului familiei Tmoială, respectiv, modificările aduse prin Legea nr. 453/2001 din 18 iulie 2001, dispun astfel:

Articolul 30

„În cazul în care persoanele sancționate contravențional nu s-au conformat în termen dispozițiilor din procesul-verbal de contravenție, primăriile vor sesiza instanțele judecătorești pentru a dispune, după caz: (...) desființarea construcțiilor, când acestea au fost executate fără autorizație (...)

În cazul admiterii cererii, instanța va stabili termenele limită de executare a [acestor] măsuri.“

C. Codul de procedură civilă

49. Prevederile aplicabile ale Codului de procedură civilă sunt următoarele:

Articolul 49

„Oricine are interes poate interveni într-o pricină ce se urmează între alte persoane.

Intervenția este în interes propriu când cel care intervine invocă un drept al său.

Ea este în interesul uneia din părți când sprijină numai apărarea acesteia.“

Articolul 53

„Cel care intervine va lua procedura în starea în care se află în momentul admiterii intervenției; actele de procedură următoare se vor îndeplini și față de cel care intervine.“

Articolul 54

„În intervenția făcută în interesul uneia din părți, cel care intervine poate face orice act de procedură care nu este potrivit interesului părții în folosul căreia intervine.“

Articolul 373

„(1) Hotărârile se vor executa prin mijlocirea primei instanțe. (...)

(3) Executarea se îndeplinește prin executorii judecătorești.

(4) În cazurile prevăzute de lege, precum și atunci când executorul judecătoresc consideră necesar, organele de poliție sunt obligate să-i acorde concursul la efectuarea executării silite.“

50. **Articolul 373** din Codul de procedură civilă, sus-menționat, a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000 din 14 septembrie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 479 din 2

octombrie 2000 și intrată în vigoare la data de 2 mai 2001, la 7 luni de la publicarea sa (**articolul IX** din Ordonanța de urgență nr. 138/2000, astfel cum a fost modificat prin Ordonanța nr. 290/2000).

51. Prevederile aplicabile ale noului **articol 373** din Codul de procedură civilă dispun:

„Hotărârile judecătorești (...) se execută de executorul judecătoresc din circumscripția judecătorei în care urmează să se efectueze executarea ori, în cazul urmăririi bunurilor, de către executorul judecătoresc din circumscripția judecătorei în care se află acestea. (...) Instanța de executare este judecătoria în circumscripția căreia se va face executarea, în afara ca cazurilor în care legea dispune altfel.“

ÎN DREPT

1. *Observație preliminară*

52. Curtea notează că domnul Gheorghe Ruianu a decedat la data de 1 martie 2002, dar că văduva și moștenitoarea acestuia, doamna Ana Ruianu, și-a exprimat intenția de a continua procedura.

Curtea apreciază, având în vedere obiectul prezente cauze și totalitatea elementelor de care dispune, că doamna Ana Ruianu poate pretinde că are un interes suficient care să justifice continuarea examinării plângerii și, în consecință, îi recunoaște acesteia calitatea de a se substitui reclamantului în procedura în fața Curții (a se vedea hotărârea C.E.D.O. pronunțată în cauza Chiriacescu împotriva României nr. 314804/96, alin. 29, din 4 martie 2003, republicată, și hotărârea în cauza Hodos și alții împotriva României, alin. 42, din 21 mai 2002, nepublicată).

II. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A **ARTICOLULUI 6** ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

53. Invocând dreptul la protecție juridică efectivă, reclamantul se plânge de imposibilitatea, perpetuata vreme de opt ani, de a obține executarea hotărârilor judecătorești prin care se ordona vecinilor săi să demoleze o construcție ridicată pe o parte din terenul său. El invocă **articolul 6** din Convenție, ale cărui prevederi aplicabile dispun:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, (...) de către o instanță (...), care va hotărâ (...) asupra contestațiilor privitoare la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil (...).“

54. Curtea observă că reclamantul invocă **articolul 6** și în ceea ce privește caracterul nerezonabil al duratei procedurii de executare. Curtea apreciază, totuși, că prezenta cauză ar trebui examinată din perspectiva mai generală a dreptului de acces la justiție (a se vedea hotărârea în cauza Immobiliare Saffi împotriva Italiei, cererea nr. 22774/93, alin. 61, C.E.D.O. 1999-V).

A. Cu privire la admisibilitate

1. Referitor la calitatea de victimă a reclamantului

55. Potrivit Guvernului, reclamantul nu se poate pretinde victima, în sensul **articolului 34** din Convenție, a unei încălcări a **articolului 6** cu privire la neexecutarea hotărârii din 19 ianuarie 1995.

Guvernul arată că această hotărâre a fost pronunțată în cadrul unei proceduri la care reclamantul nu a participat decât ca intervenient, astfel încât instanța nu s-a pronunțat cu privire la drepturile sale cu caracter civil. În plus, Guvernul subliniază că, spre deosebire de cauza C.C.M.C. împotriva României (nr. 32922/96, hotărârea din 15 ianuarie 1998, nepublicată), în prezenta cauză, reclamantul a intervenit, cu sprijinul Consiliului local, în procedura declanșată împotriva familiei Tomoială, cu scopul demolării construcției ridicate parțial pe terenul său. Guvernul subliniază că poziția reclamantului în cadrul acestei proceduri depindea de soluția obținută de partea care a beneficiat de pe urma intervenției sale, respectiv Consiliul local, și că reclamantul nu era în măsură să îndeplinească alte acte de procedură decât cele făcute în interesul acestei părți.

56. Reclamantul contestă opinia Guvernului. El susține că se poate pretinde victima a neîndeplinirii de către autorități a obligațiilor ce le revin, în calitate de deponente ale forței publice în materia executării hotărârilor judecătorești. El arată că, mai întâi, a declanșat el însuși procedura împotriva familiei Tomoială, solicitând demolarea părții de clădire amplasate pe terenul său. Obținând câștig de cauză prin hotărârea Judecătoriei Târgu-Jiu din 5 noiembrie 1993, el a cerut executarea silită a acestei hotărâri. În ciuda numeroaselor sale cereri, executarea nu s-a produs, astfel încât el a hotărât să depună o cerere de intervenție cu titlu accesoriu, în favoarea Consiliului local, care declanșase la rândul său procedura în scopul demolării clădirii construite ilegal de familia Tomoială.

Reclamantul subliniază, apoi, că el însuși are dreptul să solicite executarea hotărârii din 19 ianuarie 1995, pronunțate în această ultimă procedură, având în vedere faptul că a dobândit calitatea de parte în cadrul procedurii. Nerecunoașterea dreptului său de a solicita executarea acestei hotărâri ar echivala cu lipsa de eficacitate a hotărârii în ceea ce îl privește.

57. Curtea observă că dreptul reclamantului asupra părții de teren ocupate de construcția înălțată de vecinii săi a fost recunoscut definitiv prin decizia din 5 noiembrie 1993, prin care s-a dispus de asemenea demolarea acestei construcții cu scopul de a lăsa terenul în posesia reclamantului. Până în prezent, această hotărâre nu a fost executată.

58. Curtea remarcă faptul că, intervenind în favoarea Consiliului local într-o procedură ulterioară, având același rezultat cu cea declanșată anterior de el însuși și soluționată în favoarea sa, reclamantul și-a continuat demersurile în scopul recunoașterii dreptului său. După cum a observat și Guvernul, reclamantul și-a manifestat astfel propriul interes în cadrul procedurii, atunci când instanța a fost sesizată cu titlu principal printr-o acțiune introdusă de Consiliul local. Cererea sa

a fost admisă, reclamantul putând din acel moment să solicite, alături de Consiliul local, executarea hotărârii din 19 ianuarie 1995. Curtea observă că cele două proceduri declanșate, una de către reclamant, cealaltă de către Consiliul local, au avut efectiv același rezultat și anume, obligația impusă familiei Tomoială de a demola construcția ridicată abuziv prin ocuparea unei părți din terenul reclamantului.

59. În măsura în care dreptul reclamantului a fost recunoscut prin decizia definitivă din 5 noiembrie 1993, prin care se impunea terților obligația de demolare, care nu a fost executată până în prezent, în ciuda numeroaselor demersuri interprinse de reclamant, Curtea apreciază că acesta se poate pretinde victima în ceea ce privește neîndeplinirea de către autorități a obligațiilor legate de executarea hotărârilor judecătorești, în calitatea lor de foruri chemate să aplice legea. În aceste condiții, Curtea nu ve decide separat dacă reclamantul se poate pretinde victima și în privința neexecutării hotărârii din 19 ianuarie 1995, pronunțate în cadrul unei proceduri la care acesta a participat cu titlu accesoriu. Cu siguranță, nu este vorba de o repetare a unei contestații referitoare la drepturile cu caracter civil ale reclamantului, ci de un demers întreprins de acesta pe lângă alte demersuri, cu scopul de a obține executarea obligației care decurge din decizia definitivă din 5 noiembrie 1993.

60. Prin urmare, Curtea respinge excepția preliminară ridicată de Guvern.

2. Asupra temeiniciei cererii

61. Curtea constată că cererea nu este (în mod evident) neîntemeiată în sensul **articolului 35** alin. 3 din Convenție. Aceasta arată, de altfel, că nu există nici un alt motiv de inadmisibilitate. Curtea decide, prin urmare, să declare cererea admisibilă.

B. Pe fond

62. Reclamantul susține că nu i se poate pretinde să execute el însuși hotărârile judecătorești, având în vedere amploarea lucrărilor și faptul că nu a fost autorizat de instanță să facă acest lucru. Acesta subliniază, de asemenea, că nu i se poate reproșa lui vreo întârziere în executarea hotărârii și face trimitere la numeroasele solicitări adresate Judecătoriei Târgu-Jiu și Primăriei Târgu-Jiu. Reclamantul subliniază faptul că refuzul vecinilor săi de a respecta o hotărâre judecătorească definitivă, chiar dacă e manifestat prin acte cum ar fi amenințarea cu sinuciderea, nu poate exonera autoritățile statului de obligațiile lor, în calitate de depozitare ale forței publice în materie de executare. Acesta adaugă că intervenția autorităților publice este necesară mai ales în cazurile în care debitorii refuză să execute de bunăvoie o hotărâre judecătorească.

63. Guvernul susține că întârzierile în executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în favoarea reclamantului nu sunt imputabile autorităților, ci reclamantului însuși, care nu a solicitat în mod constant executarea și nu a pus la dispoziția executorilor judecătorești mijlocele necesare demolării și se datorează și altor factori obiectivi, cum ar fi sinuciderea lui Nicolae Tomoială, care s-a opus

cu prețul vieții executării silite începute împotriva lui. Guvernul adaugă că sistemul judiciar român este realmente capabil să garanteze executarea hotărârilor pronunțate de instanțe.

64. Terțul intervenit susține că hotărârile judecătorești prin care se dispune demolarea imobilului aparținând familiei sale sunt rezultatul unei erori judiciare și că, după sinuciderea soțului său, Consiliul local a renunțat să solicite executarea silită.

65. Curtea reamintește că dreptul la justiție garantat de **articolul 6** protejează în egală măsură și punerea în executare a hotărârilor judecătorești definitive și obligatorii, care, într-un stat care respectă preeminența dreptului, nu pot rămâne fără efect în defavoarea uneia din părți. Prin urmare, executarea unei hotărâri judecătorești nu poate fi împiedicată, anulată sau amânată pe o perioadă lungă de timp (a se vedea hotărârile Burdov împotriva Rusiei, cererea nr. 59498/00, alin. 34, din 7 mai 2002, nepublicată; Immobiliare Saffi împotriva Italiei susmenționat, alin. 63 și 66, și Hornsby împotriva Greciei din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-II, p. 510-511, alin. 40).

66. Nu este sarcina Curții să stabilească dacă sistemul juridic intern este capabil să garanteze executarea hotărârilor pronunțate de către instanțe. Într-adevăr, este responsabilitatea fiecărui Stat contractant să creeze un arsenal juridic adecvat și suficient pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care îi revin. Sarcina Curții este numai aceea de a examina dacă, în speță, măsurile luate de autoritățile românești au fost adecvate și suficiente (a se vedea, mutatis mutandis, hotărârea C.E.D.O. în cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României, alin. 108, cererea nr. 31679/96, 2000-I).

67. Curtea constată că procedura de executare este în curs din noiembrie 1994. Așa cum rezultă din dosarul depus de Curte, reclamantul a întreprins demersuri constante prin care a solicitat executarea. În ce privește scrisoarea din 24 februarie 1995, pe care Guvernul o interpretează ca fiind o renunțare la executare, Curtea observă că, prin această scrisoare, reclamantul a renunțat numai la cererea sa de a fi autorizat să demoleze el însuși construcția pe cheltuiala debitorilor. Cu toate acestea, prin aceeași scrisoare, el a cerut în mod expres ca demersurile obișnuite în vederea executării silite să fie continuate de către Judecătoria Târgu-Jiu (a se vedea alineatul 23 anterior).

68. Curtea nu poate subscrie argumentului Guvernului potrivit căruia reclamantul ar fi trebuit să pună el însuși la dispoziția executorului judecătoresc mijloacele necesare pentru a proceda la executarea propriu-zisă și anume, la demolarea unei clădiri cu două nivele. Curtea constată și că, prin decizia sa din 5 noiembrie 1993, instanța nu l-a autorizat pe reclamant să demoleze el însuși construcția. În plus, conform dreptului intern, în afara plății taxelor judiciare, reclamantului nu îi revine, în calitatea sa de creditor al executării, nici o altă obligație de a pune la dispoziția autorităților publice vreun mijloc, oricare ar fi acesta.

69. În ceea ce privește obligația ce revine autorităților de a lua măsurile adecvate pentru executarea deciziei din 5 noiembrie 1993, Curtea observă că hotărârea în cauză a fost investită cu formulă executorie la 23 noiembrie 1994 și că primele încercări de executare au avut loc imediat după această dată și anume, la 28 decembrie 1994 și 12 iunie 1995. În abmele cazuri, un executor judecătoresc i-a somat pe debitori să execute decizia. În urma demersurilor întreprinse de reclamant la 30 aprilie, 12 iulie, 30 august și 15 septembrie 1996, un executor judecătoresc s-a deplasat la fața locului cu scopul de a proceda la executare, dar fără rezultat, pe motiv că reclamantul nu era prezent. Or, Curtea remarcă faptul că nici o dispoziție din dreptul intern nu stipulează obligativitatea prezenței creditorului la fața locului, la momentul executării unei hotărâri judecătorești.

70. Curtea constată, apoi, că nici o încercare de executare nu s-a înregistrat în anul 1997. Noi somații au fost transmise familiei Tomoială în datele de 27 februarie și 12 martie 1998, după cea de-a doua hotărâre judecătorească prin care se dispunea demolarea aceluiași imobil, pronunțată la 19 ianuarie 1995, a fost investită cu formulă executorie. Cele câteva încercări de executare înregistrate în 1998 au rămas fără rezultat, pe motivul lipsei mijloacelor necesare demolării clădirii respective.

71. Curtea observă că, abia la 28 iulie 2000, un executor judecătoresc s-a deplasat la fața locului însoțit de organe de poliție și de lucrători echipați cu utilajele necesare executării propriu-zise. Potrivit Guvernului, executarea nu s-a produs din cauza opoziției manifestate a debitorilor, care au amenințat să se sinucidă dându-și foc, ceea ce Nicolae Tomoială a și făcut. După această dată, nu s-a mai înregistrat nici încercare de executare, în ciuda faptului că reclamantul a continuat demersurile în vederea executării. Guvernul susține că autoritățile au încercat să evite în acest fel o tragedie similară celei din 28 iulie 2000 și că ele au încercat să convingă părțile să ajungă la un compromis.

72. Având în vedere obligațiile ce revin autorităților, în calitate de depozitare ale forței publice în materie de executare, Curtea arată că autoritățile românești nu au aplicat nici o sancțiune debitorilor pentru nerespectarea unor hotărâri judecătorești definitive. Mai mult, nu a fost oferită nici o explicație satisfăcătoare pentru faptul că prima încercare adecvată de executare s-a înregistrat abia la 28 iulie 2000, adică la 6 ani de la data la care hotărârea din 5 noiembrie 1993 a fost investită cu formula executorie, și anume, 28 noiembrie 1994. Reacția întârziată a autorităților este cu atât mai regretabilă cu cât acestea ar fi trebuit să intervină de urgență, în temeiul ordonanței președințiale emise la data de 6 august 1992, într-un moment când construcția în litigiu abia fusese începută (a se vedea alin. 16 anterior). Or, executorul judecătoresc care s-a deplasat la fața locului la 10 august 1992 doar a constatat starea de fapt și refuzul debitorilor de a răspunde la cererea sa.

73. Prin faptul că timp de mai mult de opt ani autoritățile române nu au luat măsurile necesare în scopul executării unei hotărâri judecătorești definitive și

executorii, acestea au lăsat prevederile **articolului 6** alineatul 1 din Convenție fără efect în situația de față.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a **articolului 6** alineatul 1 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ARTICOLULUI 8** DIN CONVENȚIE ȘI A **ARTICOLULUI 1** DIN PRIMUL PROTOCOL ADIȚIONAL LA CONVENȚIE

74. Reclamantul se plânge de încălcarea dreptului său la respectarea vieții de familie și a domiciliului, care ar rezulta din daunele cauzate de laboratorul de patiserie care funcționa în clădirea construită de familia Tomoială, la 20 de centimetri de casa sa, și ocupă o parte din terenul său. (tm)i aceasta, în ciuda pronunțării unor hotărâri judecătorești definitive, care au rămas totuși fără efect. El invocă **articolul 8** din Convenție și **articolul 1** din Primul Protocol adițional la Convenție.

75. Luând în considerație concluziile expuse la alineatul 72 anterior Curtea concluzionează că acest capăt de cerere trebuie declarat admisibil, dar că nu este cazul să se pronunțe pe fond (a se vedea, mutatis mutandis, între altele, hotărârile C.E.D.O. în cauzele Laino împotriva Italiei, cererea nr. 33158/96, alin. 25, C.E.D.O. 11999-I, Zanghi împotriva Italiei din 19 februarie 1991, seria A nr. 194-C, p. 47, alin. 23, Biserica catolică din Cannee împotriva Greciei, din 16 decembrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII, alin. 50).

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA **ARTICOLULUI 41** DIN CONVENȚIE

76. Conform **art. 41** dn Convenție:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciu

77. Partea reclamantă pretinde acordarea de prejudicii materiale și morale.

În ce privește prejudiciul material, care ar consta în lipsa de folosință a unei părți din teren și în daunele provocate de construcția ridicată ilegal de către vecinii săi, aceasta pretinde 50.000 euro.

Cu privire la prejudiciul moral, doamna Ruianu solicită 100.000 euro, susținând că litigiul interminabil și imposibilitatea de a determina respectarea unor hotărâri judecătorești definitive au menținut în cazul său și al soțului său defunct un sentiment de nesiguranță și umilință care le-a agravat starea sănătății, conducând în final la decesul reclamantului.

78. Guvernul consideră că pretențiile ridicate de partea reclamantă sunt exagerate și că C.E.D.O. nu a examinat încălcarea **articolului 8** din Convenție și a **articolului 1** din Primul Protocol adițional la Convenție, astfel încât nici un prejudiciu nu ar putea fi invocat cu titlul de prejudicii cauzate de laboratorul de

patiserie și de lipsa de folosință a terenului în cauză. În plus, Guvernul susține că eventuala constatare a unei încălcări a **articolului 6** alineatul 1 din de neconstituționalitate ar constitui, în sine, o reparație echitabilă suficientă. Cu privire la decesul reclamantului și la starea sănătății doamnei Ruianu, Guvernul subliniază absența oricărei legături de cauzalitate între neexecutarea unei hotărâri judecătorești și prejudiciul solicitat.

79. Curtea apreciază că reclamantul și vpduva sa au suferit un prejudiciu material determinat de neexecutarea hotărârilor în cauză și un prejudiciu moral contând în sentimentul profund de nedreptate datorat faptului că, timp de peste opt ani, în ciuda pronunțării unor hotărâri definitive și executorii, aceștia nu au beneficiat de protecția efectivă a drepturilor lor.

80. Ținând cont de aceste considerații, Curtea, pronunțându-se în echitate, acordă doamnei Ruianu suma de 10.000 euro, pentru ambele prejudicii însumate.

B. Cheltuieli de judecată

81. Partea reclamantă solicită și acordarea a 2.000 euro pentru cheltuielile legate de procedura în fața instanțelor interne și de cea în fața Curții.

82. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant poate obține plata cheltuielilor de judecată doar în măsura în care acestea apar ca reale și necesare și au un nivel rezonabil. În speță, ținând cont de elementele de care dispune și de criteriile sus-menționate, Curtea consideră rezonabilă suma de 1.000 euro, incluzând toate cheltuielile, și acordă aceasta sumă reclamantei.

C. Majorări de întârziere

83. Curtea hotărăște să calculeze majorările de întârziere în raport cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. declară în unanimitate cererea admisibilă;
2. hotărăște, cu 6 voturi contra 1, că a fost încălcat **articolul 6** alineatul 1 din Convenție;
3. hotărăște, în unanimitate, că nu este necesar să se pronunțe asupra capetelor de cerere fondate pe **articolul 8** din Convenție și pe **articolul 1** din Primul Protocol adițional la Convenție;
4. hotărăște, cu 6 voturi contra 1,
 - a) că statul pârât trebuie să plătească văduvei reclamantului, în 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu **art. 44** alin. 2 din Convenție, sumele următoare, ce urmează să fie plătite în lei, conform ratei de schimb aplicabile la momentul plății:
 - i. 10.000 euro pentru prejudiciul material și moral;
 - ii. 1.000 euro cu titlu de cheltuieli de judecată;

b) aceste sume vor fi majorate, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă minimă pentru împrumut practică de Banca centrală europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

5. respinge, în unanimitate, cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru surplus.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 17 iunie 2003, în aplicarea **articolului 77** alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Prezentei hotărâri i se atașează, în conformitate cu **articolul 54** alineta 2 din Convenție și cu **articolul 74** alineatul 2 din Regulament, expunerea opiniei dizidente a doamnei Thomassen.

OPINIA DIZIDENTĂ A D-nei JUDECĂTOR WILHELMINA THOMASSEN

În prezenta cauză, reclamantul s-a plâns de neexecutarea hotărârilor judecătorești prin care se ordonă vecinilor săi să demoleze clădirea pe care o ridicaseră pe o parte din terenul său. Construcția depășise limita dintre cele două proprietăți, ocupând o fâșie din terenul reclamantului, care măsura 20 m lungime și 0,90 m lățime. Un zid și o parte din acoperișul casei se găseau pe terenul reclamantului.

Încă de la sfârșitul anului 1992, familia vecină a refuzat să demoleze clădirea, folosind în acest scop toate mijloacele de fapt și de drept și aceasta, în toate etapele procedurii. Ultima lor contestație la executare a fost respinsă prin hotărârea din 7 ianuarie 1999, confirmată printr-o decizie definitivă pronunțată de Curtea de Apel Pitești la 19 noiembrie 1999. În final, un membru al familiei vecine s-a sinucis când autoritățile interne s-au prezentat la fața locului, la data de 28 iulie 2000, cu scopul de a demola clădirea. În aceste condiții, executorul judecătoresc a dispus amânarea executării silite până la o dată neprecizată.

Colegii mei din cadrul Camerei consideră că autoritățile interne nu au luat măsurile necesare în scopul executării hotărârilor judecătorești timp de peste opt ani și că, prin aceasta, ele au lăsat fără efect dreptul de acces la justiție, astfel cum este prevăzut de **articolul 6** din Convenție.

Nu pot să subscriu la această concluzie.

În jurisprudența Curții „dreptul la executare“ este recunoscut ca făcând parte din dreptul de acces la justiție.

În cauza *Hornsby împotriva Greciei* (hotărârea din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-II), Curtea a stabilit că „dreptul la justiție... ar fi iluzoriu dacă sistemul juridic intern al unuia din Statele contractante ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână fără efect în defavoarea unei părți.“ (alin. 40). În această cauză, în care autoritățile interne nu au vrut să respecte o hotărâre pronunțată împotriva lor, Curtea a subliniat că „protecția efectivă a justițiabilului și respectarea legalității implică obligația de a se supune unei hotărâri pronunțate de o astfel de jurisdicție.“ (alin. 41)

În cauza Imobiliare Saffi împotriva Italiei (hotărârea din 28 iulie 1999, Culegere de hotărâri și decizii, 1999-V), executarea unei hotărâri a fost împiedicată de o lege care dădea Prefectului posibilitatea ca, chiar pentru o perioadă de nouă ani, să nu respecte termenul prevăzut în hotărâre pentru executare.

Prezenta cauză se deosebește, după părerea mea, de aceste hotărâri.

Aici este vorba de o procedură angajată între doi vecini. Hotărârea nu se adresează autorităților interne, ci unui individ. Autoritățile nu a împiedicat executarea acestei hotărâri. Dimpotrivă, reclamantul a renunțat la solicitarea de a fi autorizat el însuși să demoleze zidul în cauză, pe cheltuiala debitorilor săi, din motive de sănătate și datorită imposibilității de a fi reprezentat de un membru al familiei sale (alin. 23).

Autoritățile au făcut mai multe încercări de a-i convinge pe vecinii reclamantului să își demoleze casa, prin ordonanțe, sentințe, somații și deplasări la fața locului ale executorilor judecătorești. În final, acestea au încercat să demoleze clădirea cu ajutorul poliției și însoțite de lucrători echipați cu mijloacele necesare.

Abia după sinuciderea unui membru al familiei vecine, executarea silită a fost amânată până la o dată neprecizată.

Ar fi putut autoritățile naționale, așa cum a decis majoritatea judecătorilor, să facă mai mult?

Majoritatea Camerei face referire la cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României atunci când subliniază (alin. 66) că sarcina Curții este aceea de a examina dacă, în cauză, măsurile luate de autoritățile române au fost adecvate și suficiente. În hotărârea citată, era vorba de dreptul unui copil și al mamei sale de a fi împreună. Obligația ce revine unui stat „de a adopta măsuri adecvate și suficiente“ reiese din **articolul 8** din Convenție, care impune statului obligații pozitive pentru a garanta acest drept.

În cauza de față, dreptul disputat este unul atribuit de instanțele naționale în vederea demolării casei unui vecin. Un astfel de drept nu este, spre deosebire de **articolul 8**, protejat prin Convenție.

După părerea mea, aceasta justifică concluzia că criteriile extrse din cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României nu pot fi aplicate într-o manieră similară prezentei cauze.

Nu se poate reproșa autorităților naționale că au fost inactive. Într-adevăr, hotărârile nu erau ușor de executat, în măsura în care implicau demolarea casei unei familii care s-a opus vehement executării, dovada fiind, de altfel, tragicul deznodământ al acestei cauze. Nu putem reproșa autorităților interne nici faptul că au amânat executarea ca urmare a acestui incident. În condițiile date, având în vedere incidentele foarte grave produse și faptul că un om și-a pierdut viața, o astfel de amânare nu poate fi considerată nerezonabilă, ținând cont de diversele responsabilități ce revin statului.

Fără îndoială, reclamantul nu a obținut încă executarea, însă, dreptul la justiție nu poate obliga un stat să execute orice fel de hotărâre cu caracter civil, indiferent de circumstanțe. Pe lângă insolvabilitatea unui debitor pot interveni și alte cauze care să lipsească o hotărâre de efect, fără ca autoritățile interne să poată fi considerate responsabile. S-ar putea chiar aprecia că, în prezenta cauză, hotărârile nu și-au pierdut complet utilitatea, întrucât nu se poate exclude găsirea de soluții alternative la demolarea imediată, de către părți sau cu sprijinul statului, prin care să fie respectate interesele legitime ale reclamantului.

În opinia mea, autoritățile naționale nu au împiedicat executarea hotărârilor și nu li se poate reproșa că ar fi fost inactive sau că ar fi rămas indiferente față de drepturile reclamantului. În opinia mea, acestea nu au încălcat dreptul reclamantului de acces la justiție.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 16/09/2003

În cauza Glod împotriva României

(Cererea nr. 41134/98)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 1127 din 30/11/2004

În cauza Glod împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J.-P. Costa, președinte; A.B. Baka, C. Birsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, doamnele W. Thomassen, A. Mularoni, judecători; și doamna S. Dolle, grefiera de secție;

după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 10 septembrie 2002 și 26 august 2003, pronunță hotărârea următoare, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 41134/98, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, doamna Florica Gold (reclamanta), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului la data de 20 septembrie 1995, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul B. Aurescu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta s-a plâns de refuzul instanțelor, contrar **articolului 6** alineatul 1 din Convenție, de a examina legalitatea unei hotărâri administrative, precum și de imposibilitatea de a obține restituirea în natură a unui teren care a aparținut mamei sale, cu încălcarea **articolului 1** din Primul Protocol adițional la Convenție.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform **art. 5** alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. Cererea a fost repartizată primei secții a Curții (conform **art. 52** alin. 1 din Regulament). În cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform **art. 27** alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit **art. 26** alin. 1 din Regulament.

6. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (arat. 25 alin. 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, astfel reorganizată (**art. 52** alin. 1 din Regulament).

7. Prin decizia din 10 octombrie 2000, Curtea a declarat cererea admisibilă.

8. Atât reclamanta, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform **art. 59** alin. 1 din Regulament).

ÎN FAPT

9. Reclamanta s-a născut în anul 1942 și are domiciliul în București.

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

A. Prima acțiune în restituirea terenului

10. În 1991, reclamanta a solicitat Comisiei pentru aplicarea Legii fondului funciar nr. 18/1991 (numită în continuare Comisia administrativă) restituirea a 5,5 hectare (ha) dintr-un teren de 10 ha care aparținuse mai sale și care reprezentase contribuția acesteia la înființarea unei cooperative agricole de producție în 1953.

11. Prin scrisoarea din 23 aprilie 1993, Comisia locală din Soveja a informat-o pe reclamantă că nu îi poate restitui terenul solicitat, deoarece acesta fusese atribuit altor persoane care fuseseră deja puse în posesie.

12. Prin decizia din 29 iulie 1993, Comisia județeană a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantei acordându-i, în temeiul **articolelor 36 și 38** din Legea fondului funciar nr. 18/1991 (numită în continuare Legea nr. 18/1991), acțiuni la o societate comercială reprezentând echivalentul a 5,5 ha din terenul care aparținuse mamei sale.

13. Reclamanta a contestat această decizie la Judecătoria Panciu. Ea a subliniat faptul că, acordându-i acțiuni, Comisia a încălcat dreptul său la restituirea în natură a terenului, prevăzut de **art. 8** din Legea nr. 18/1991. Invocând totodată și **art. 13** din Legea nr. 18/1991, care dispunea ca, în zona colinară, atribuirea efectivă a terenurilor se face, de regulă, pe vechile amplasamente, reclamanta a subliniat că ar fi fost posibilă reconstituirea dreptului său de proprietate pe același amplasament al terenului care aparținuse mamei sale, teren pe care bunicul său construise un bazin de apă.

14. Prin sentința din 31 mai 1995, prima instanță ia- respins cererea. Aceasta a constatat că reclamantei i-au fost acordate, de către Comisia administrativă, acțiuni la o societate comercială reprezentând echivalentul a 5,5 ha de teren. Or, instanța a decis că, potrivit **art. 11** din Legea nr. 18/1991, nu este competentă să controleze modalitatea efectivă prin care Comisia administrativă a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantei.

15. Reclamanta a introdus recurs împotriva acestei sentințe. Ea a susținut că prima instanță a interpretat în mod eronat **art. 11** din Legea nr. 18/1991 întrucât, în temeiul acestui **articol**, controlul judecătoresc trebuia exercitat și asupra modului în care comisiile reconstituie concret dreptul de proprietate al celui interesat, prin restituirea în natură sau prin acordarea de acțiuni.

Ea s-aplâns și de faptul că instanța nu a făcut o analiză concretă a amplasamentului terenului moștenit de ea, care i-ar fi peremis acesteia să

stabilească faptul că terenul este situat într-o zonă colinară. Or, reclamanta a subliniat că, într-un astfel de caz, era permisă, conform legii, reconstituirea dreptului său de proprietate pe vechiul amplasament.

16. Prin decizia definitivă din 22 octombrie 1995, Tribunalul Hudețean Vrancea a confirmat hotărârea primei instanțe. Acesta a respins recursul reclamantei, reamintind că instanțele nu sunt competente să controleze modalitatea efectivă prin care Comisia administrativă a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantei, și anume, prin acordarea de acțiuni la o societate comercială.

B. Evenimente ulterioare datei de 22 octombrie 1995: noua cerere în revendicare imobiliară

17. În 1995, societatea A. s-a angajat, în temeiul unui contract de arendă încheiat pe o durată de patru ani cu reclamanta, să exploateze terenul în contul căruia aceasta din urmă obținuse acțiuni și să îi acorde 18% din producția totală de grâu pe care aceasta avea să o realizeze.

18. În 1999, reclamanta a informat societatea A. că dorește să intre în posesia terenului său, cu scopul de a-l exploata individual.

19. După intrarea în vigoare a Legii nr. 1 din 11 ianuarie 2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991, reclamanta a solicitat restituirea în natură și pe vechiul amplasament al întregului teren care aparținuse mamei sale.

20. O scrisoare, datată 21 noiembrie 2001, din partea Primăriei Mărășestiară că punerea în posesie a reclamantei nu se poate face pe vechiul amplasament, având în vedere că terenurile respective fuseseră atribuite altor persoane, în temeiul Legii nr. 18/1991.

21. Din documentele prezentate reiese că, în februarie 2001 și noiembrie 2002, Comisia administrativă a eliberat două titluri de proprietate pe numele reclamantei, pentru terenuri de 2,5 ha și, respectiv, 7,5 ha, sau un total de 8 ha de vie și 2 ha de teren arabil. Reclamanta a acceptat 7 ha din acestea, în privința cărora a fost pusă în posesie, dar a refuzat restul, din cauza amplasării. În prezent, pe rolul instanțelor interne se afla un litigiu referitor la amplasarea terenurilor restituite reclamantei care, în opinia acesteia, nu corespunde amplasării terenurilor deținute anterior de mama sa.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

22. Prevederile aplicabile ale Legii fondului funciar nr. 18/1991, astfel erau formulate la data faptelor în litigiu (publicată în Monitorul Oficial din 20 februarie 1991), dispun următoarele:

Articolul 8

„Stabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor care se găsesc în patrimoniul cooperativelor agricole de producție se face în condițiile prezentei legi, prin reconstituirea dreptului de proprietate sau construirea acestui drept.

De prevederile legii beneficiază membrii cooperatori care au adus pământ în cooperativă sau cărora li s-a preluat în orice mod teren de către aceasta, precum și, în condițiile legii civile, moștenitorii acestora (...)"

Articolul 11

„(1) În scopul stabilirii dreptului de proprietate prin reconstituirea sau constituirea acestuia, atribuirii efective a terenurilor celor îndreptățiți și eliberării titlurilor de proprietate, în fiecăr comună, oraș sau municipiu, se constituie, prin decizia prefecturii, o comisie condusă de primar.

(2) Comisiile comunale, orașenești sau municipale vor funcționa sub îndrumarea unei comisii județene, numită prin decizia prefecturii și condusă de prefect.

(3) Procedura de constituire și modul de funcționare a comisiilor, precum și modelul și modul de atribuire a noilor titluri de proprietate, se vor stabili prin hotărâre a Guvernului în termen de 15 zile de la data publicării prezentei legi. Din comisii vor face parte cetățeni desemnați de obște din toate categoriile îndreptățiți, specialiști și funcționari publici. În comunele constituite din mai multe sate, cetățenii vor fi desemnați proporțional cu ponderea numerică a locuitorilor din fiecare sat.

(4) Comisia județeană este competentă să soluționeze contestațiile și să valideze sau să invalideze măsurile stabilite de comisiile subordonate.

(5) Împotriva hotărârii comisiei județene, cel nemulțumit poate face plângere la judecătoria în raza căreia este situat terenul, în termen de 30 de zile de la data la care a luat cunoștință de soluția dată de comisia județeană.

(8) Controlul judecătoresc se limitează exclusiv la aplicarea corectă a dispozițiilor imperative din prezenta lege cu privire la dreptul de a obține titlul de proprietate, la întinderea suprafeței de teren ce se cuvine și, dacă este cazul, la exactitatea reducerii acestei suprafețe, potrivit legii;"

Articolul 13

„Atribuirea efectivă a terenurilor se face, în zona colinară, de regulă, pe vechile amplasamente (...)"

„Persoanele ale căror terenuri agricole au fost trecute în proprietate de stat, ca efect al unor legi speciale, altele decât cele de expropriere, și care se află în administrarea unităților agricole de stat, devin la cerere acționari la societățile comerciale înființate în baza Legii nr. 15/1990 din actualele unități agricole de stat (...).

(...) Numărul de acțiuni primite va fi proporțional cu suprafața de teren în echivalent arabil trecută în patrimoniul statului, fără a putea depăși însă valoarea a 10 ha teren de familie, în echivalent arabil."

Articolul 38

„În localitățile cu deficit de teren în care terenurile foștilor proprietari se află în proprietatea statului și aceștia nu optează pentru acțiuni în condițiile

art. 36 și nu li se pot atribui lor sau moștenitorilor suprafața minimă prevăzută de prezenta lege, comisiile județene vor hotărî atribuirea unei suprafețe de 5.000 mp de familie, în echivalent arabil, la cerere, din terenurile proprietatea statului.

Pentru diferența de teren până la care sunt îndreptățiți foștii proprietari sau moștenitorii lor, potrivit prezentei legi, se aplică corespunzător prevederile **art. 36**.”

23. Legea nr. 18/1991 a fost republicată în Monitorul oficial din 5 ianuarie 1998, pentru a include modificările ce ia-u fost aduse prin Legea nr. 169/1997, ale căreidispoziții aplicabile prevăd:

Articolul 6

„Alineatele (4)-(10) ale **articolului 11** se abrogă.”

Articolul 44³

„(2) Împotriva hotărârii comisiei județene se poate face plângere la judecătoria (...) în termen de 30 de zile de la comunicare.”

Articolul 44⁶

„Plângerea (...) poate fi îndreptată și împotriva măsurilor de punere în aplicare a **art. 36** din prezenta lege, cu privire la stabilirea dreptului de a primi acțiunii în unitățile agricole de stat, reorganizate în societăți comerciale conform Legii nr. 15/1990.”

Articolul 44⁸

„Instanța soluționează cauza potrivit regulilor prevăzute în Codul de procedură civilă și în Legea pentru organizarea judecătorească. Pe baza hotărârii judecătorești definitive, comisia județeană, care a emis titlul de proprietate, îl va modifica, îl va înlocui sau îl va desființa.”

24. Prevederile aplicabile ale Legii nr. 1 din 11 ianuarie 2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 169/1997, dispun următoarele:

Articolul 2

„(...) reconstituirea dreptului de proprietate se face pe vechiel amplasamente, dacă acestea sunt libere.”

Articolul 3

„Reconstituirea dreptului de proprietate pentru (...) suprafața (...) adusă în cooperativa agricolă de producție, (...) dar nu mai mult de 50 ha de proprietar deposedat, se face integral în localitățile în care există suprafețe de teren agricol constituite ca rezervă la dispoziția comisiei (...).

Articolul 8

„Persoanele fizice cărora li s-a stabilit calitatea de acționar la societățile comerciale (...) în temeiul **art. 36** din Legea fondului funciar nr. 18/1991 li se restituie în natură suprafețe de aceeași calitate (...). Atribuirea efectivă a terenurilor se face în zona colinară pe vechile amplasamente (...).”

25. Guvernul invocă inadmisibilitatea cererii, motivând aceasta prin lipsa calității de victimă a reclamantei, în sensul **art. 34** din Convenție, având în vedere schimbările survenite în situația de fapt după 22 octombrie 1995. Acesta subliniază că reclamantei i-a fost atribuit dreptul de proprietate asupra a 8 ha de vie și 2 ha de teren arabil (a se vedea alin. 21 anterior). Or, dacă Guvernul admite că restituirea nu a avut loc pe același amplasament al terenurilor deținute de mama sa, el subliniază faptul că reclamantei i-a fost restituită în natură suprafața integrală care i-a aparținut acesteia din urmă, și anume, 10 ha de teren. De asemenea, Guvernul arată că actuala lege a fondului funciar nu îi mai permite reclamantei să obțină reconstituirea dreptului său de proprietate pe vechiul amplasament.

26. Reclamanta evidențiază faptul că autoritățile împuternicite să pună în aplicare Legea nr. 18/1991 au atribuit terenurile foștilor proprietari unor terți care nu aveau acest drept. Or, reclamantei i-au fost atribuite terenuri necorespunzătoare sau acțiuni, cu toate că prevederile Legii nr. 18/1991 obligau autoritățile să dispună restituirea în natură și, în plus, pe vechiul amplasament, fiind vorba de zona colinară, destinată culturii viței-de-vie.

27. Curtea nu poate să speculeze asupra faptului dacă îi era permis sau nu reclamantei, în temeiul legislației aplicabile la data primei sale cereri în restituire, să obțină terenul pe vechiul amplasament, în condițiile în care instanțele chemate să examineze această problemă cu prilejul contestației introduse de către reclamantă împotriva deciziei Comisiei administrative din 29 iulie 1993 s-au declarat incompetente să soluționeze acest aspect al cererii, citând **art. 11** din Legea nr. 18/1991, sau cum dispunea acesta la momentul respectiv. Curtea constată și că un nou litigiu referitor la amplasarea terenurilor restituite reclamantei se află în prezent pe rolul instanțelor interne (conform alin. 21 anterior).

Oricum, Curtea observă că restituirea terenurilor menționată de Guvern se întemeiază pe o altă bază legală decât cea aflată la originea litigiului prezentat în fața Curții și că a avut loc în februarie 2001, pentru o parte din teren, și în noiembrie 2002 pentru restul terenului, adică la aproximativ zece ani de la data la care reclamanta a făcut prima cerere în temeiul Legii fondului funciar.

28. În plus, Curtea constată că plângerile formulate de reclamantă nu se limitează la ingerința autorităților în dreptul său de proprietate, ci se referă și la încălcarea **articolului 6** alineatul 1 din Convenție. Or, în lipsa recunoașterii, explicite sau în substanță, a faptului că s-a produs o încălcare a Convenției, precum și în lipsa unei reparații din partea autorităților, reclamanta se poate, în mod incontestabil, pretinde victimă a hotărârii instanțelor că nu sunt competente să examineze o decizie administrativă a Comisiei, cum a fost cazul în speță (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea în cauza Crișan împotriva României, cererea nr. 42930/98, alin. 27-30, din 27 mai 2003).

29. Prin urmare, Curtea respinge excepția preliminară ridicată de Guvern.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

30. Reclamanta se plânge, mai întâi de refuzul instanțelor de a examina legalitatea unei decizii a Comisiei administrative. Ea invocă **art. 6** alin. 1 din Convenție, ale cărui prevederi aplicabile dispun:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale (...), de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care să decidă (...) asupra contestațiilor sale privind drepturi și obligații cu caracter civil.“

31. Reclamanta evidențiază faptul că instanțele române aveau, în temeiul **art. 11** din Legea nr. 18/1991, o competență limitată în ceea ce privește reconstituirea dreptului de proprietate. Această situație a determinat instanțele sesizate prin contestația ei să nu examineze legalitatea reconstituirii dreptului său de proprietate prin acordarea de acțiuni la o societate comercială.

32. Guvernul reamintește ca, potrivit jurisprudenței constante a Curții, dreptul de acces la justiție nu este un drept absolut, ci el poate fi supus unor limitări implicit admise, necesitând, prin natura sa, o reglementare de către stat. Or, el subliniază ca, în speță, instanțele interne s-au pronunțat în cazul contestației reclamantei împotriva deciziei Comisiei administrative, respectând limitele competenței atribuite lor prin Legea nr. 18/1991.

33. În observațiile sale complementare, Guvernul subliniază că el nu contestă cele susținute de reclamanta pe terenul **art. 6** alin. 1 din Convenție. El precizează, totuși, că **art. 11** din Legea nr. 18/1991, în vigoare la momentul respectiv și care limita competența instanțelor, a fost modificat prin Legea nr. 169/1997. Începând din acest moment, competența instanțelor în materie nu mai este limitată și acestea au posibilitatea să examineze toate aspectele de fapt și de drept ale deciziilor pronunțate de Comisia administrativă.

34. Curtea constată că procedura în litigiu făcea referire la legalitatea unei decizii a Comisiei administrative privitoare la dreptul reclamantei, așa cum era prevăzut de Legea fondului funciar, de a obține restituirea unui bun imobiliar, drept ce îmbrăca, incontestabil, un caracter civil, în sensul alin. 1 al **art. 6** menționat anterior, care este, prin urmare, aplicabil în speță.

35. Curtea reamintește ca, fiind vorba de decizii referitoare la drepturi și obligații cu caracter civil, **art. 6** alin. 1 din Convenție dispune ca deciziile luate de autorități administrative care nu îndeplinesc cerințele acestei prevederi să fie supuse controlului ulterior al unui organ judiciar cu competența deplină (a se vedea cauza Crisan împotriva României, citată anterior, alin. 24; cauza Ortenberg împotriva Austriei, hotărârea din 25 noiembrie 1994, seria A nr. 295-B, p. 49-50, alin. 31; cauza Stallinger și Kuso împotriva Austriei, hotărârea din 23 aprilie 1997, Culegere de decizii și hotărâri 1997-II, p. 679-680, alin. 51).

36. Curtea consideră, mai întâi, că respectiva Comisie administrativă care s-a pronunțat, la 29 iulie 1993, asupra cererii reclamantei în restituirea terenului, numită prin ordin al Prefectului și condusă de acesta din urmă, în temeiul **art. 11**

din Legea nr. 18/1991, nu respecta condiția de independență în raport cu executivul și nu poate, prin urmare, să constituie o „instanță“, în sensul **art. 6** alin. 1 sus-menționat (conform, mutatis mutandis, Crisan împotriva României, sus-menționată, alin. 25; Sramek împotriva Austriei, hotărârea din 22 octombrie 1984, seria A nr. 84, p. 17, alin. 42). Din cele prezentate rezultă că, pentru a fi îndeplinite cerințele **art. 6** alin. 1 din Convenție, e necesar ca persoana interesată să poată supune deciziile luate de autoritatea administrativă în cauza controlului ulterior al unui organ judiciar cu competența deplină.

37. Or, Curtea constată, în această privință, ca instanțele sesizate de reclamantă printr-o contestație împotriva deciziei prin care Comisia administrativă îi atribuisese acțiuni s-au declarat necompetente să controleze legalitatea acesteia, în temeiul **art. 11** din Legea nr. 18/1991, așa cum era format la momentul respectiv.

38. Curtea ia act cu interes de modificarea legislativă indicată de Guvern referitor la extinderea competenței, de acum înainte nelimitată, a instanțelor chemate să se pronunțe cu privire la legalitatea deciziilor administrative ale Comisiei (conform dreptului intern aplicabil, în special alin. 23 anterior). Totuși, prevederile legale care reglementau, la momentul faptelor, competența instanțelor judecătorești sesizate cu o contestație împotriva unei decizii a Comisiei și aplicarea lor, în speță, de către instanțe, au determinat, în cauză, imposibilitatea reclamantei de a supune deciziile emise de o autoritate administrativă care nu îndeplinește calitățile unei „instanțe“, în sensul **articolului 6** alineatul 1 din Convenție, verificării ulterioare a unui organ judiciar cu competența deplină.

39. În lumina celor prezentate, Curtea apreciază că această imposibilitate a instanțelor, datorată legislației interne în vigoare la data respectivă, de a stabili dacă reclamanta îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a obține restituirea în natură a terenului și, în plus, pe vechiul amplasament, constatată în cadrul contestației reclamantei împotriva deciziei administrative care statua asupra drepturilor sale civile, aduce atingere substanței dreptului său de acces la justiție.

40. Prin urmare, se constată o încălcare a **articolului 6** alineatul 1 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PRIMUL PROTOCOL ADIȚIONAL LA CONVENȚIE

41. Reclamanta apreciază că, din cauza modului în care a fost soluționată contestația sa de către instanțele interne, s-a adus atingere dreptului la respectarea bunurilor sale, garantat de **articolul 1** din Primul Protocol adițional la Convenție, potrivit căruia:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauza de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesar epentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.“

42. Guvernul susține că reclamanta nu a suferit nici o atingere a dreptului sau de proprietate și face trimitere la decizia în cauza Malhous împotriva Republicii Cehe, cererea nr. 33071/96, C.E.D.O. 2000-XII). În subsidiar, acesta apreciază că o eventuală atingere a dreptului de proprietate al reclamantei ar fi într-atât de infimă, încât ar putea intra în marja de apreciere a statului.

43. Reclamanta contestă argumentele Guvernului și precizează că susmenționata cauză Malhous împotriva Republicii Cehe nu este aplicabilă în speță. Ea arată că, spre deosebire de domnul Malhous, ea îndeplinea condițiile prevăzute de lege pentru a obține restituirea în natură și, în plus, pe vechiul amplasament, întrucât terenul aparținuse mamei sale, dar instanțele sesizate au refuzat să se pronunțe asupra acestui aspect, invocând limitele legale ale competenței lor. Ea precizează, în această privință, faptul să, la data intrării în vigoare a legii, terenul său făcea parte din patrimoniul cooperativei agricole de producție și că acesta este situat, așa cum prevede **art. 13** din Legea nr. 18/1991, într-o zonă colinară, și anume, în apropierea localității Panciu, județul Vrancea.

44. În observațiile sale complementare, ulterioare datei de 10 septembrie 2002, dată la care camera a declarat cererea admisibilă, Guvernul apreciază că **art. 1** din Primul Protocol adițional la Convenție nu este aplicabil în speță, reclamanta neavând nici un bun actual, nici o speranță legitimă, în sensul jurisprudenței constante a Curții.

45. Curtea apreciază că problemele ridicate de Guvern în observațiile sale complementare și-ar avea locul mai degrabă în cadrul unei excepții preliminare care să susțină incompatibilitatea rationae materiae a acestui capăt de cerere cu prevederile Convenției. Riducată pentru prima dată după pronunțarea deciziei de admisibilitate în cauză, o asemenea excepție este tardivă, având în vedere că Guvernul a decăzut din dreptul de a formula excepții, (a se vedea, între altele, mutatis mutandis, Ceteroni împotriva Italiei, hotărârea din 15 noiembrie 1996, Culegere de decizii și hotărâri 1996-V, p. 1755-1756, alin. 19).

46. Oricum, Curtea consideră, ținând cot de concluziile formulate la alineatele 38-40 anterioare, că nu este necesar să se pronunțe asupra acestui capăt de cerere (a se vedea, între altele, mutatis mutandis, hotărârile Laino împotriva Italiei, cererea nr. 33158/96, alin. 25, C.E.D.O. 1999-I; Zanghi împotriva Italiei, hotărârea din 19 februarie 1991, seria A nr. 194-C, p. 47, alin. 23; Biserica catolică din Cannee împotriva Greciei, hotărârea din 16 decembrie 1997, Culegere de decizii și hotărâri 1997-VIII, alin. 50).

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA **ART. 41** DIN CONVENȚIE

47. Conform **art. 41** din Convenție:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciul material și moral

48. Reclamanta solicită cu titlu de prejudiciu material acordarea a 3 ha de teren situate în proximitatea terenului de 7 ha care i-a fost deja restituit sau, în subsidiar, o sumă corespunzătoare valorii bunului imobiliar menționat, pe care o apreciază la 6.000 euro. Ea solicită, în plus, 10.000 euro pentru prejudiciul moral cauzat de refuzul autorităților, vrme de aproape zece ani, de a o pune în posesie cu terenul pe vechiul său amplasament, fapt ce ia provocat suferințe fizice și psihice, i-a afectat starea sănătății și a determinat apariția unui sentiment de nedreptate și tensiune permanentă.

49. Guvernul se opune acordării sumelor cerute de reclamantă. El remarca, în această privință, ca, urmare a modificărilor survenite în situația de fapt, reclamanta a obținut restituirea în natură a 8 ha de vie și 2 ha de teren arabil, adică totalitatea suprafeței de teren deținută de mama sa. Or, el subliniază că, având în vedere schimbarea destinației terenurilor pe perioada regimului comunist, precum și titlurile de proprietate atribuite deja unor terți asupra unor terenuri aflate în proximitatea terenului reclamantei, este în mod obiectiv imposibil ca aceasta să fie pusă în posesie e același amplasament. Guvernul e de părere că nu se poate stabili nici o legătură de cauzalitate între suferințele invocate de aceasta și pretensele încălcări ale prevederilor Convenției.

50. Curtea evidențiază că singurul element luat în considerare în acordarea satisfacției echitabile, este, în speță, faptul că reclamanta nu abeneficiat de acces la justiție pentru a contesta deciziile Comisiei administrative, ce statuau asupra drepturilor sale cu caracter, civil. Curtea nu poate să speculeze care ar fi fost soluția contestației în caz contrar, dar nu consideră nerezonabilă aprecierea ca persoană interesată a suferit o pierdere reală de șansă (a se vedea cauzele Pelissier și Sassi împotriva Franței, cererea nr. 25444/94, alin. 80, C.E.D.O. 1999-II; Crișan împotriva României, sus-menționată., alin. 36). Pronunțându-se în echitate, așa cum prevede **articolul 41** din Convenție, Curtea acordă reclamantei suma de 4.000 euro pentru prejudiciile însumate.

B. Dobânzi de întârziere

51. Curtea hotărăște să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. respinge excepția preliminară ridicată de Guvern;
2. hotărăște că a fost încălcat **articolul 6** alineatul 1 din Convenție;

3. hotărăște că nu este necesar să se pronunțe asupra capătului de cerere fondat pe **articolul 1** din Primul Protocol adițional la Convenție;

4. hotărăște ca:

a) statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform **art. 44** alin. 2 din Convenție, 4.000 euro pentru prejudiciul material și moral, plus orice sumă care i-ar putea fi reținută cu titlu de impozit, urmând a fi achitați în lei românești, conform ratei de schimb aplicabile la momentul plății;

b) această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca centrală europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

5. respinge de acordare a unei satisfacții echitabile pentru surplus.

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la data de 16 septembrie 2003, în aplicarea **art. 77** alin. 2 și 3 din Regulamentul Curții.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 20.04.2004

în cauza Notar împotriva României

(Cererea nr. 42860/98)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1105 din 26.11.2004

(Rezolvare pe cale amiabilă)

În cauza Notar împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J.-P. Costa, președinte; A.B. Baka, L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, doamna A. Mularoni, judecători; și domnul T.L. Early, grefier adjunct de secție;

după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 23 martie 2004,

pronunțată hotărârea următoare, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 42860/98, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Gheorghe Notar (reclamantul), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului la data de 30 martie 1998, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Reclamantul este reprezentat de doamna M. Macovei, avocată în Baroul București. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul B. Aurescu, subsecretar de stat.

3. Reclamantul pretinde că ar fi fost victima unei încălcări a **articolelor 3** și **13** din Convenție, având în vedere presupusa supunere la rele tratamente de către organele de poliție și gardienii Centrului de primire-triere a minorilor Târgu Mureș, precum și neefectuarea unei anchete eficiente, care să conducă la descoperirea și pedepsirea celor responsabili. El se plânge, de asemenea, invocând **articolul 5** alineatele 1-5 din Convenție, că nu a fost arestat și deținut potrivit „căilor legale”, că nu a fost informat în termenul cel mai scurt asupra motivelor arestării sale și asupra acuzațiilor aduse împotriva sa, că nu a fost adus de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare, că nu a beneficiat de dreptul ca un tribunal să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și că i-a fost încălcat dreptul la

reparații pentru deținerea sa în condiții contrare dispozițiilor **articolului 5** alineatele 1-4.

În plus, reclamantul susține încălcarea **articolului 6** alineatul 1 din Convenție referitor la pretinsa imposibilitate de a solicita despăgubiri pentru deținerea sa ilegală și de supunerea la rele tratamente, precum și la încălcarea dreptului sau la respectare prezumției de nevinovăție, în sensul **articolului 6** alineatul 2 din Convenție, motivând aceasta prin faptul că identitatea sa a fost dezvăluită în cadrul unei emisiuni de televiziune, în cursul căreia a fost identificat ca autor al unei infracțiuni, deși vinovăția sa nu fusese încă stabilită în mod legal. El pretinde, în final, că a fost împiedicat să-și exercite dreptul de recurs individual, potrivit **articolului 34** din Convenție, motivând acesta printr-o vizită a unor polițiști la domiciliul său, și prin convenția la secția de poliție a membrilor familiei sale și a persoanelor care se găseau la domiciliul său la momentul respectiv.

4. Cererea a fost repartizată primei secții a Curții (conform **art. 52** alin. 1 din Regulament), în cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform **art. 27** alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit **art. 26** alin. 1 din Regulament.

5. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (**art. 25** alin. 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, reorganizată astfel (**art. 52** alin. 1).

6. Prin decizia din 13 noiembrie 2003, camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. Prin scrisoarea din data de 13 ianuarie 2004, partea reclamantă a informat grefa Curții (numită în continuare grefă) ca, urmare a negocierilor purtate cu agentul guvernamental român și a propunerilor venite din partea acestuia din urmă, este dispusă să accepte rezolvarea cauzei pe cale amiabilă.

8. La data de 5 februarie 2004, în urma schimbului de corespondență între grefă și Guvern, acesta din urmă a confirmat termenii propunerii de rezolvare pe cale amiabilă și a transmis o declarație oficială în acest sens, semnată de agentul guvernamental.

9. La 9 februarie 2004, reclamantul a confirmat, la cererea grefei, că acceptă propunerea de rezolvare pe cale amiabilă a cauzei, așa cum a fost exprimată în declarația dată de Guvern la 5 februarie 2004.

ÎN FAPT

10. Reclamantul este cetățean român, s-a născut în 1979 și are domiciliul la Târgu Mureș.

1. Arestarea reclamantului

a) Opinia reclamantului

11. La data de 7 iulie 1996, reclamantul împreună cu alți trei minori, suspecți de a fi comis o tâlhărie asupra minorului V.A., au fost prinși de

polițiștii N.I. și M.D. În drum spre secția de poliție, ei au fost loviți de cei doi polițiști.

12. Cei patru minori și victima V.A. au fost conduși într-o încăpere, însoțiți de polițistul M.D. Victima V.A. a negat orice implicare a reclamantului în respectivul incident.

13. Anunțați de familia M., părinții reclamantului s-au deplasat la secția de poliție la lăsarea serii. Ofițerul de serviciu i-a informat că fiul lor a comis o infracțiune și că nu este posibil să îl vadă.

14. Reclamantul și ceilalți trei minori au fost interogați de M.D. și N.I., care le-au dictat ce să scrie. Reclamantul a fost forțat să rescrie declarația de mai multe ori, fiind bătut continuu, întrucât niciuna din declarațiile sale nu părea să le convină polițiștilor. Interogatoriul a avut loc fără ca un avocat să fie prezent.

15. În jurul orei 20, mama reclamantului, căreia i s-a permis până la urmă să-și vadă fiul pentru câteva minute, a intrat în încăperea în care se aflau minorii și a văzut urme de violență fizică la capul, pe față și pe brațele reclamantului.

16. Reclamantul și ceilalți minori au fost urcați apoi într-o mașină de poliție și conduși la Centrul de primire-triere a minorilor Târgu Mureș (numit în continuare Centrul). Poliția a redactat o scrisoare de însoțire în atenția Centrului, menționând că minorii acostaseră trecători. Scrisoarea nu a fost înregistrată în registrul poliției și nici nu a fost datată.

b) Opinia Guvernului

17. Guvernul contestă faptul că, în urma incidentului din 7 iulie 1996, polițiștii ar fi făcut uz de forță pentru a-i prinde pe reclamant și pe ceilalți minori implicați în tâlhăria comisă asupra lui V.A. Potrivit Guvernului, după ce au fost alertați de un martor, polițiștii s-au deplasat la fața locului, i-au imobilizat pe presupușii autori ai infracțiunii și i-au condus apoi la secția de poliție.

18. Reclamantul și ceilalți minori suspectați de a fi comis infracțiuni nu au fost loviți după ce au fost duși la secția de poliție. Polițiștii nu au făcut altceva decât să le atragă atenția minorilor că trebuie să spună adevărul, și să le ia declarații.

2. Internarea reclamantului în Centrul de ocrotire a minorilor

a) Opinia reclamantului

19. În noaptea de 7 spre 8 iulie 1996, la o oră neprecizată, între 22 și 6 dimineața, reclamantul și ceilalți minori au fost duși la Centru. La sosire, ei au fost obligați să fie rași în cap, să își schimbe hainele cu cele date de Centru, să facă duș cu apă rece și să fie spălați cu gaz.

20. În data de 8 iulie 1996, dimineața, gardianul D.L. de la Centru i-a lovit cu pumnii și cu picioarele, spunându-le că acesta nu e decât începutul.

21. În aceeași zi, spre prânz, părinții reclamantului, obținând de la ofițerul de poliție O.D. permisiunea de a-și vedea fiul câteva minute, s-au deplasat la Centru, însoțiți de M.R., o angajată a Centrului, ei și-au văzut fiul și au constatat urme de

violență pe corpul acestuia. Tatăl reclamantului a cerut atunci lui M.R. ca fiul său să fie examinat de un medic, dar M.R. a refuzat, explicându-i că Centrul nu dispune de personal medical și că regulamentul interzice unui medic din afara Centrului să examineze minorii internați.

22. La 9 iulie 1996, reclamantul și ceilalți minori au fost transportați la secția de poliție pentru un nou interogatoriu. Ei nu au fost reprezentați de un avocat. Polițistul care i-a interogat i-ar fi obligat să se lovească reciproc de fiecare dată când răspunsul dat de unul dintre ei nu îi convenea polițistului. Dacă vreunul dintre ei nu îl lovea suficient de tare pe celălalt, polițistul intervenea, lovindu-l el însuși.

23. După aceea, au fost conduși într-o sală de conferințe, unde se aflau mai multe organe de poliție. Ei au fost aliniați în fața polițiștilor, care lua notițe, apoi filmați de Antena 1, un post local de televiziune (numiți în continuare Postul TV A.) și, în final, fotografiați din față și din profil. După aceea, au fost transportați înapoi la Centru. Nici reclamantului, nici tatălui său, nu li s-a cerut consimțământul pentru realizarea filmului în cauză și ei nu și-au exprimat niciodată consimțământul în această privință.

24. În seara zilei de 9 iulie 1996, înregistrarea cu minorii a fost difuzată la televiziune, într-o emisiune a poliției dedicată problemei delincvenței juvenile. Mai mulți prieteni de familie ai reclamantului au văzut emisiunea, unul dintre ei declarând că a văzut urme de violență fizică pe corpul reclamantului. În plus, aceștia au sibilinat că, pe parcursul emisiunii, care a durat douăzeci de minute, prezentatorul a dezvăluit identitatea reclamantului și a menționat că acesta a comis o tâlhărie.

25. În data de 9 iulie 1996 și în următoarele trei zile, reclamantul și ceilalți minori au fost din nou bătuți de gardienii Centrului, care i-au lovit cu pumnii sau cu palmele. În fiecare seară, erau obligați să facă duș cu apă rece și, într-o seară, au fost scoși afară și obligați să facă flotări.

26. La 12 iulie 1996, reclamantul și ceilalți minori, după care li s-au dat înapoi hainele, au fost trimiși la secția de poliție, și, apoi, eliberați.

27. Ei nu au fost examinați de către un medic la internarea în Centru.

28. În data de 26 iulie 1996, Comisia pentru ocrotirea minorilor de pe lângă Consiliul Județean Mureș a adoptat o decizie prin care, în conformitate cu **art. 1 d)** din Legea nr. 3/1970 privind regimul ocrotirii unor categorii de minori, autoriza retractiv internarea în Centru a reclamantului și a celorlalți minori, pe o durată de cinci zile, începând cu 7 iulie 1996, pe motiv că erau predispuși la comiterea de infracțiuni.

b) Opinia Guvernului

29. La 7 iulie 1996, în jurul orei 23, reclamantul a fost internat în Centru, unde a fost supus unor măsuri de igienă și dezinfectare.

30. În jurul orei 23:30, tatăl reclamantului i-a fost interzis accesul în Centru de către gardianul T.P., care i-a explicat că regulamentul nu permite vizite pe timpul nopții și i-a sfătuit să revină în dimineața următoare.

31. Guvernul contestă că reclamantul ar fi fost ras în cap, că ar fi fost lovit și supus la dușuri reci. Acesta face trimitere la o scrisoare datată 21 mai 2001, adresată prefectului de Mureș, din partea Centrului și a Direcției generale pentru protecția copilului, în care se menționa:

„În Centru, copilul nu a fost ras în cap și nu a fost obligat să facă dușuri reci; la internare, copilul a fost „igienizat“ și „deparazitat“ și i s-a pus la dispoziție echipamentul necesar (...) nici minorul, nici părinții săi și nici I.H. nu au făcut vreo cerere oficială către conducerea Centrului pentru a solicita ca reclamantul să fie consultat de un medic.“

32. Guvernul nu contestă faptul că reclamantul și ceilalți minori nu au fost examinați de un medic pe perioada internării lor în Centru.

33. Emisiunea înregistrată în data de 9 iulie 1996 la secția de poliție și difuzarea sa de către postul de televiziune A. s-ar fi făcut cu consimțământul reclamantului și cu acordul prealabil al Inspectoratului de Poliție din Târgu Mureș.

3. *Procedura penală deschisă împotriva reclamantului pentru tâlhărie*

34. La 15 iulie 1996, reclamantul a fost convocat la poliția din Târgu Mureș, unde, asistat de un avocat, și în prezența unuia dintre părinții săi, a fost informat că este suspectat de comiterea unei tâlhării, infracțiune pedepsită de **articolul 211** din Codul penal. Reclamantul a declarat că se consideră nevinovat, întrucât el nu a făcut decât să asiste la faptele comise de alți minori.

35. la 15 iulie 1996, Poliția din Târgu Mureș a propus Procurorului începerea urmării penale împotriva reclamantului și solicitat ca acesta să fie arestat preventiv, întrucât reprezintă un pericol public. În aceeași zi, reclamantul a fost convocat de Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu Mureș, unde, în prezența avocatului său, a luat cunoștință de conținutul dosarului și și-a susținut din nou nevinovăția. Procurorul nu a emis mandat de arestare pe numele reclamantului, așa cum propusese poliția.

36. La 9 decembrie 1996, poliția din Târgu Mureș a finalizat cercetările referitoare la jaful comis în data de 7 iulie 1996 și a întocmit un referat înaintat procurorului, cu propunerea de a dispune trimiterea în judecată.

37. Prin rechizitoriul din 17 februarie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Județean Mureș a dispus neînceperea urmării penale împotriva reclamantului, în temeiul **art. 10 d)** din Codul de procedură penală, stabilind că acesta nu a comis o infracțiune.

4. *Plângerea penală a reclamantului pentru supunerea la rele tratamente și deținere ilegală*

38. La 16 iulie 1996, tatăl reclamantului a depus la Parchetul Militar Târgu Mureș o plângere împotriva polițiștilor N.I. și M.D. și împotriva gardienilor

Centrului, prin care îi acuza că l-au bătut și maltratată pe fiul său între 7 și 12 iulie 1996. El s-a plâns și de deținerea ilegală a fiului său, în lipsa unui mandat de arestare, precum și de refuzul angajaților Centrului de a-l supune unui control medical.

39. La 17 iulie 1996, H.V., medic legis la laboratorul de medicină legală din Târgu Mureș, l-a examinat pe reclamant la cererea parchetului. Raportul său de expertiză, din data de 17 iulie 1996, menționează că minorul nu prezintă leziuni traumatiche vizibile, care să necesite îngrijire medicală. În plus, raportul subliniază că reclamantul acuza dureri la nivelul cutiei craniene și al toracelui dorsal bilateral.

40. Prin rezoluția din 19 decembrie 1996, Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva celor doi polițiști N.I. și M.D. în temeiul **art. 10 d)** din Codul de procedură penală, cu motivarea că faptele de care aceștia au fost învinuiți nu există.

41. Prin rezoluția din 26 februarie 1997, colonelul magistrat V.D., procuror militar pe lângă Secția Parchetelor militare, a confirmat soluția dată prin rezoluția din 19 decembrie 1996 cu privire la neînceperea urmăririi penale împotriva polițiștilor N.I. și M.D., pe care a considerat-o corectă. Constatând, însă, că prevederile Codului de procedură penală referitoare la arestare preventivă nu au fost respectate în cazul reclamantului, a dispus trimiterea dosarului către Parchetul ierarhic inferior și începerea urmăririi penale pentru arestare nelegală.

42. Prin rezoluția din 21 mai 1997, Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva locotenentului de poliție P.F. și a subofițerilor N.I. și M.D. pentru privarea de libertate a reclamantului în mod ilegal.

5. Vizita organelor de poliție la domiciliul reclamantului și procedura penală pentru violarea de domiciliu

43. La 24 martie 1998, tatăl reclamantului a sesizat Parchetul Militar Târgu Mureș printr-o plângere penală îndreptată împotriva celor doi polițiști, acuzându-i de violare de domiciliu și de purtare abuzivă, infracțiuni pedepsite de **articolele 192 și 250** din Codul Penal.

44. Parchetul a deschis o anchetă, ca urmare a plângerii penale. La 12 mai 1998, tatăl reclamantului a confirmat, cu prilejul audierii sale de către Parchet, că cei doi polițiști i-au prezentat, în data de 16 martie 1998, în jurul orei 13, în fața intrării casei sale, un mandat de aducere emis de Tribunalul Târgu Mureș pentru ședința din 18 martie 1998, la care fusese convocat. Acesta a arătat că, după ce a semnat mandatul pe verso, polițiștii l-au împins, au intrat în casă, în ciuda refuzului său manifestat de a-i lăsa să intre, și le-au cerut persoanelor prezente la domiciliul său să se legitimeze. El a declarat, de asemenea, că polițiștii i-au spus

că nu au nevoie de mandat pentru a pătrunde în domiciliul său înainte de ora 22 și că poliția se va arăta binevoitoare față de el dacă își retrace plângerea făcută la Strasbourg. El a subliniat, în final, că are certitudinea că este în permanență hărțuit de organele de poliție și cere ca acest fapt să nu se mai repete.

45. La data de 2 iunie 1998, cei doi polițiști au fost audiați de Parchetul Militar Târgu Mureș. Ei au confirmat faptul că i-au prezentat tatălui reclamantului, în data de 16 martie 1998, un mandat de aducere emis de Tribunalul Târgu Mureș. Ei au explicat și faptul că au intrat ulterior în casa reclamantului pe motiv că au auzit mai multe voci venind din interior, ținând cont de faptul că primiseră reclamații referitor la persoanele care frecventau imobilul în cauză. Ei au declarat că în apartament au văzut mai multe persoane care urmăreau un film pornografic, că le-au cerut acestora să se legitimeze și le-au comunicat să se prezente la sediul poliției după două zile. Polițiștii neagă că l-ar fi împins pe reclamant pentru a intra în casă sau că ar fi avut vreo discuție pe tema unei cereri depuse de reclamant sau de tatăl său la Strasbourg.

46. În datele de 29 martie, 10, 18 și 26 iunie 1998, șase persoane care se aflau la domiciliul reclamantului la momentul incidentului din 16 martie 1998 au fost audiate ca martori de către Parchet. Acestea au declarat că i-au văzut intrând pe cei doi polițiști în casa reclamantului, în data de 16 iunie 1998, în timp ce urmăreau un film la televizor. Ele au confirmat și faptul că polițiștii le-au cerută să se legitimeze și le-au comunicat să se prezinte la secția de poliție. Martorii au declarat că nu i-au auzit pe polițiști amenințându-l pe reclamant și că aceștia din urmă plecaseră când tatăl reclamantului le-a cerută să părăsească casa. În declarațiile martorilor nu figurează nici o mențiune referitoare la o cerere care ar fi fost introdusă de reclamant la Strasbourg.

47. La 31 iulie 1998, tatăl reclamantului a declarat la Parchet că își retrace plângerea penală din 24 martie 1998 împotriva polițiștilor și că revine asupra declarațiilor făcute anterior, pe motiv că incidentul din 16 martie 1998 nu a avut amploarea pe care i-o dăduse el inițial. El a arătat și că personal a acceptat ca cei doi polițiști să intre în casa sa.

48. Prin rezoluția din 20 octombrie 1998, Parchetul Militar Târgu Mureș a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva celor doi polițiști, bazându-se în special pe declarația tatălui reclamantului din 31 iulie 1998, care revenea asupra declarației inițiale, precum și pe declarațiile celorlalți martori și ale polițiștilor. Parchetul a constatat că cei doi polițiști s-au deplasat la domiciliul tatălui reclamantului cu scopul de a-l informa în legătură cu obligația de a se prezenta la ședința din 18 martie 1998 și de a-i prezenta mandatul emis în acest scop de Tribunalul Mureș, apoi au părăsit casa la cererea acestuia.

ÎN DREPT

49. În data de 5 februarie 2004, Curtea a primit din partea Guvernului declarația următoare:

„1. Declar că, în vederea unei rezolvări pe cale amiabilă a cauzei având la origine cererea nr. 42860/98, Guvernul român se oferă să acorde ex grația reclamantului suma de 40.000 euro. Guvernul se oferă, de asemenea, să acorde reclamantului 875 euro cu titlu de prejudiciu material, precum și 8.712,66 euro cu titlu de cheltuieli de judecată, sume plătibile direct avocatei sale, conform contractului încheiat de aceasta cu reclamantul la 3 noiembrie 2003.

La această sumă nu se va aplica nici un impozit și nici o altă taxă fiscală și ea va fi virată în euro, urmând a fi convertită în lei, conform ratei de schimb aplicabile la momentul plății, într-un cont bancar indicat de reclamant și de reprezentanții autorizați ai acestuia. Plata se va face în termen de trei luni de la data pronunțării hotărârii Curții, conform **articolului 39** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, începând de la data expirării termenului menționat și până la momentul efectuării plății, Guvernul se angajează să plătească o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca centrală europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale. Această plată reprezintă rezolvarea definitivă a cauzei.

2. Guvernul se angajează să inițieze un proces de reformă a legislației în materia taxelor de timbru, astfel încât acțiunile civile referitoare la despăgubiri acordate pentru tratamente contrare **articolului 3** din Convenție să fie scutite de taxă.

3. Guvernul va lua măsurile necesare în scopul informării forțelor de poliție cu privire la conduita adecvată pe care să o adopte în vederea asigurării respectării prezumției de nevinovăție, în sensul alineatului 2 al **articolului 6** din Convenție.

4. Guvernul va continua să depună eforturi în domeniul protecției copilului aflat în dificultate, conform angajamentelor luate prin legislația și strategiile adoptate la nivel național (Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, aprobată prin Legea nr. 108/1998, și Hotărârea nr. 539 din 7 iunie 2001 privind strategia guvernamentală în domeniul protecției copilului în dificultate), care înlocuiesc în totalitate legislația în vigoare la momentul faptelor.

5. Guvernul consideră că supravegherea, de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, a executării hotărârii Curții constituie un mecanism adecvat pentru garantarea continuării progreselor în acest domeniu.

6. În final, Guvernul se angajează să nu solicite retrimiteră cauzei în fața Marii Camere, potrivit **art. 43** alin. 1 din Convenție, după pronunțarea hotărârii camerei.“

50. Această declarație a fost însoțită de o scrisoare prin care Guvernul arată că legislația în vigoare la momentul faptelor, care reglementa condițiile de care beneficiau minorii pe perioada internării lor în Centrul de primire din Târgu Mureș sau în alte instituții/centre similare, a fost deja modificată. El subliniază că o Comisie județeană pentru protecția copilului și un Serviciu public specializat,

înființate în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, aprobată prin Legea nr. 108/1998, asigură pe viitor minorilor aflați în centre de plasament un mediu familial adecvat. Guvernul indică, inter alia, că părinților le este permisă să păstreze contactul direct și permanent cu copilul lor minor aflat într-un centru de plasament și se obligă să continue procesul de reformă în acest domeniu.

51. La 19 februarie, Curtea a primit din partea reprezentanței reclamantului o scrisoare redactată în termenii următori:

„Confirm faptul că reclamantul acceptă rezolvarea pe cale amiabilă a cauzei, așa cum a fost propusă de către Guvern.“

52. Curtea ia act de convenția de rezolvare pe cale amiabilă asupra căreia au convenit părțile (conform **articolului 39** din Convenție). Curtea este încredințată (assuree) că această convenție reflectă principiul respectării drepturilor omului, astfel cum sunt acestea recunoscute prin Convenție și protocoalele sale (**articolele 37** alineatul 1 în fine din Convenție și 62 alineatul 3 din regulament).

53. Prin urmare, se impune radierea cererii de pe rol.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA:

1. hotărăște să radieze cererea de pe rol;
2. ia act de intenția părților (implicită din partea reclamantului) de a nu solicita retrimiterrea cererii în fața Marii Camere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 20 aprilie 2004, în aplicarea **articolului 77** alineatele 2 și 3 din regulamentul Curții.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 3.06.2003

În cauza Pantea împotriva României

(Cererea nr. 33343/96)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1150 din 6.12.2004

În cauza Pantea împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), formată din: dnii: J.-P. Costa, președinte, A.B. Baka, L. Loukaides, C. Bîrsan, K. Jungwiert, M. Ugrekhelidze, dna A. Mularoni, judecători, dna S. Dolle, grefiera de secție.

După ce a deliberat în Camera de Consiliu, la data de 13 mai 2003,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o plângere (nr. 33343/96) îndreptată împotriva României de un cetățean al acestui stat, domnul Alexandru Pantea (în continuare, „reclamantul“), care a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (în continuare, „Comisia“) la data de 28 august 1995, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare, „Convenția“).

2. Guvernul României (în continuare, „Guvernul“) este reprezentat de agentul guvernamental, doamna C.I. Tarcea.

3. Reclamantul susține, în special, că luarea măsurii arestării preventive împotriva sa și menținerea sa în stare de arest preventiv au fost contrare dispozițiilor **articolului 5** din Convenție și că în cursul perioadei de arestare a fost supus la tratamente contrare **articolului 3** din Convenție.

4. Plângerea a fost trimisă Curții la 1 noiembrie 1998, data la care a intrat în vigoare Protocolul 11 adițional la Convenție (**articolul 5** alineat 2 din Protocolul 11).

5. Plângerea a fost repartizată Secției I a Curții (**articolul 52** alineat 1 din Regulament). În cadrul acestei secții, camera desemnată a examina cauza (în temeiul **articolului 27** alineat 1 din Convenție) a fost constituită conform **articolului 26** alineat 1 din Regulament.

6. Prin decizia din 6 martie 2001, camera astfel desemnată a declarat parțial admisibilă plângerea.

7. Reclamantul și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (**articolul 59** alineat 1 din Regulament).

8. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (**articolul 25** din Regulament). Prezenta plângere a fost repartizată ulterior celei de-a două secții, astfel reorganizate (**articolul 52** alineat 1 din Regulament).

9. La data de 16 aprilie 2002, Curtea a solicitat părților să transmită informații suplimentare.

10. Guvernul a răspuns acestei solicitări prin scrisoarea din data de 29 aprilie 2002, iar reclamantul prin scrisoarea din data de 6 mai 2002.

11. Prin scrisoarea din data de 23 mai 2002, Grefa Curții a atras atenția Guvernului că a omis să-i transmită anumite informații și documente și l-a invitat să le comunice în cel mai scurt termen.

12. Guvernul nu a dat curs acestei invitații, ultima scrisoare a acestuia către Curte datând din 29 aprilie 2002.

13. Prin scrisoarea din data de 18 iunie 2002, Grefa a informat Guvernul că, în circumstanțele menționate la paragrafele 9-11, Curtea va proceda la examinarea cauzei în stadiul actual al dosarului.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

14. Reclamantul, născut în 1947, este un fost procuror care exercită actualmente profesia de avocat. El locuiește la Timișoara.

A. Arestarea preventivă a reclamantului și acțiunea penală împotriva acestuia

15. În noaptea de 20/21 aprilie 1994, reclamantul a avut o altercație cu D.N., în cursul căreia cel din urmă a fost grav rănit. După cum rezultă din raportul de expertiza medico-legală efectuată după incident, D.N. a suferit în noaptea respectivă mai multe fracturi care au necesitat 250 zile de îngrijiri medicale și care, în absența unui tratament medical adecvat, i-ar fi putut pune viața în pericol.

16. Prin rezoluția din data de 7 iunie 1994, procurorul D. din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Județean Bihor a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului.

17. La 7, 14, 16, 23, 30 iunie și 5 iulie 1994, partea vătămată D.N. și 21 de martori au fost audiați de parchet cu privire la incident.

18. La data de 23 iunie 1994, reclamantul a fost audiat de procurorul D.F. cu privire la altercația cu D.N. În cursul acestui interogatoriu, reclamantul nu a fost asistat de un avocat.

19. Prin ordonanța din 5 iulie 1994, procurorul D. a pus în mișcare acțiunea penală împotriva reclamantului și a dispus arestarea preventivă a acestuia. Împotriva reclamantului a fost emis un mandat de arestare pe o durată de 30 de zile, începând de la data la care va fi arestat de către organele de poliție. Întemeindu-și măsura luată pe dispozițiile **art. 148** lit. c), e) și h) din Codul de

procedură penală, procurorul a motivat necesitatea arestării preventive a reclamantului prin faptul că acesta, căutat fiind de organele de poliție, se sustrăgea de la urmărirea penală. S-a consemnat, de asemenea, că lăsarea reclamantului în libertate prezintă pericol pentru ordinea publică.

20. La data de 13 iulie 1994, reclamantul a fost trimis în judecată, prin rechizitoriul procurorului D.F., pentru tentativa la infracțiunea de omor prevăzută de **art. 174** alineat 2 din Codul penal. În rechizitoriu era consemnat faptul că împotriva reclamantului a fost luată măsura arestării preventive, întrucât acesta se sustrăsese urmăririi penale. Se preciza că reclamantul a omis să se prezinte la reconstituirea faptelor din noaptea de 20/21 aprilie 1994, precum și la convocarea Parchetului, ce avea ca scop luarea unei noi declarații.

21. La data de 21 iulie 1994, reclamantul a fost arestat, fiind deținut la Penitenciarul Oradea.

22. În fișa medicală completată la sosirea în penitenciar, era consemnat că reclamantul avea o greutate de 99 km și că suferea de ulcer duodenal, litiaza biliară și psihopatie paranoică.

23. La data de 21 iulie 1994, reclamantul, asistat de avocatul ales, a fost condus, în aplicarea **art. 152** din Codul de procedură penală, la instanța judecătorească, judecătorul M.V., președinte de secție la Tribunalul Județean Bihor, ascultând reclamantul în camera de consiliu și informându-l cu privire la trimiterea sa în judecată, prin citarea rechizitoriului parchetului. Cu această ocazie, punându-i-se întrebări în legătură cu declarația dată în fața organelor de urmărire penală, reclamantul s-a plâns de faptul că procurorul nu i-a permis să scrie el însuși declarația, sub pretextul că era târziu și nu era timp suficient pentru aceasta. De asemenea, reclamantul s-a plâns că a fost „terorizat“ de procuror, care l-a lăsat să aștepte două zile pe culoarul parchetului, amenințându-l că nu-i va consemna declarația și că va dispune arestarea sa. A subliniat că a răspuns fiecărei convocări a parchetului și că nu a încercat să se sustragă urmăririi penale.

Nu rezultă din încheierea de ședință că aspectele privitoare la legalitatea măsurii arestării preventive au fost puse în discuția părților sau că au fost examinate de către instanță.

24. Apărând pentru prima oară în fața completului de doi judecători la data de 5 septembrie 1994, reclamantul, asistat de doi avocați aleși și în prezența procurorului K., a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru care a fost trimis în judecată în tentativă la infracțiunea de vătămare corporală și a pledat pentru achitarea sa, întrucât faptele au fost săvârșite în stare de legitimită apărare.

Din încheierea de ședință nu rezultă că aspectele privind legalitatea măsurii arestării preventive luate împotriva reclamantului au fost puse în discuția părților sau că au fost examinate de către instanță.

25. La 3, 17 octombrie și 14 noiembrie 2004 au fost fixate în cauză noi termene, la care instanța, în același complet ca și la primul termen, în prezența

procurorului K.L. și a reclamantului, asistat de avocații aleși, a luat declarațiile a 15 martori.

Din încheierile de ședință nu rezultă ca aspectele privitoare la legalitatea arestării au fost examinate de instanță.

26. Prin sentința din 28 noiembrie 1994, instanța de fond a statuat cu urmărirea penală este incompletă și a restituit dosarul la parchet, în vederea completării acesteia. Prin aceeași sentință, instanța a dispus prelungirea arestării preventive, apreciind ca, dată fiind gravitatea faptelor săvârșite, există pericolul comiterii de noi infracțiuni.

27. La data de 9 decembrie 1994, reclamantul a declarat apel împotriva acestei sentințe, invocând lipsa de imparțialitate a procurorului D., care, de la începerea urmăririi penale, i-a refuzat exercitarea dreptului fundamental la apărare și a încălcat principiul prezumției de nevinovăție, numindu-l „recidivist“, deși nu fusese niciodată condamnat anterior. Reclamantul își exprimă, de asemenea, temerea ca, după arestarea preventivă va fi prelungită, riscă să fie victima unor noi abuzuri din partea procurorului D. și să fie supus la rele tratamente de către deținuți. Invocând nelegalitatea măsurii arestării preventive dispuse împotriva sa, reclamantul solicita punerea sa în libertate și soluționarea, cu prioritate, iar pe fond, schimbarea încadrării juridice a faptei din tentativa la omor în tentativa la infracțiunea de vătămare corporală și achitarea sa.

28. La data de 16 februarie 1995, la primul termen în fața Curții de Apel Oradea, la care a participat avocatul din oficiu al reclamantului, reprezentantul Parchetului a solicitat un nou termen, în vederea îndeplinirii procedurii de citare cu reclamantul. Instanța a admis cererea Parchetului și a fixat un nou termen la 6 aprilie 1995.

29. La data de 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a examinat, din oficiu, și a pus în discuția părților aspectele privitoare la legalitatea actelor de urmărire penală împotriva reclamantului, inclusiv a rechizitoriului, apreciind necesară analizarea acestora în condițiile în care reclamantul nu a beneficiat, la audierea sa de către Parchet, de asistență juridică și nu i s-a făcut prezentarea materialului de urmărire penală la terminarea urmăririi penale. Prin decizia pronunțată în aceeași zi, instanța a admis apelul reclamantului, a desființat sentința pronunțată de Tribunalul Județean Bihor la data de 28 noiembrie 1994 în ceea ce privește prelungirea arestării preventive, din următoarele considerente:

- curtea de apel a considerat ilegală arestarea reclamantului la data de 20 iulie 1994. Sub acest aspect, se preciza că reclamantul nu s-a sustras urmăririi penale, el dând curs tuturor convocărilor Parchetului, în realitate, procurorul lăsându-l să aștepte, în zadar, pe culoar;

- curtea de apel a apreciat că menținerea în stare de arest preventiv a reclamantului după data de 19 august 1994 a fost ilegală. Se menționa că împotriva reclamantului fusese emis un mandat de arestare la data de 5 iulie 1994 pentru o durată de 30 de zile începând cu data arestării sale și că el a fost arestat la

data de 20 iulie 1994. Instanța preciza că mandatul de arestare era, deci, valabil până la data de 19 august 1994 și că măsura nu a fost prelungită, conform legii;

- curtea de apel a constatat, de asemenea, că dreptul reclamantului la apărare a fost încălcat de către procurorul desemnat să instrumenteze cauza, contrar **art. 171** din Codul de procedură penală și că parchetul a omis să prezinte referatul de terminare a urmăririi penale.

În consecință, instanța a dispus punerea în libertate a reclamantului și a anulat toate actele de urmărire penală efectuate în cauză de Parchet, inclusiv rechizitoriul, restituind dosarul acestei din urmă instituții pentru reluarea urmăririi penale.

30. La data de 7 aprilie 1995, reclamantul a fost pus în libertate.

31. La data de 18 aprilie 1995, reclamantul a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Oradea, invocând faptul că nu era necesară reluarea urmăririi penale, întrucât probele existente la dosarul cauzei îi dovedeau, în opinia sa, nevinovăția, și solicitând achitarea sa.

32. La data de 26 noiembrie 1996, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul, reținând că decizia de restituire a cauzei la Parchet în vederea completării urmăririi penale nu este supusă apelului, ci numai recursului.

33. la 25 și 27 februarie 1997, procurorul desemnat să efectueze actele de urmărire penală după reluare a ascultat nouă martori cu privire la circumstanțele incidentului din noaptea de 20/21 aprilie 1994.

34. La data de 11 martie 1997, Parchetul a solicitat internarea reclamantului la Spitalul județean Oradea, secția de psihiatrie, în vedere efectuării unei expertize medico-legale psihiatrice cu scopul elucidării cauzelor incidentului din noaptea de 20/21 aprilie 1994.

35. La data de 24 martie 1997, procurorul desemnat să efectueze urmărirea penală în cauză a ascultat reclamantul și doi martori.

36. La data de 1 aprilie 1997, Laboratorul județean de medicină legală Bihor a redactat raportul de expertiză, consemnând faptul că reclamantul prezenta tulburări de personalitate, dar concluzionând că reclamantul a comis actele de agresiune împotriva lui D.N. cu discernământ.

37. La 1 și 3 aprilie 1997, Parchetul a ascultat trei martori și a procedat la reconstituirea faptelor și la confruntarea părții vătămate și a reclamantului cu un martor.

38. La data de 16 aprilie 1997, reclamantul a fost trimis în judecată, prin rechizitoriu, pentru tentativa la infracțiunea de vătămare corporală gravă, fapta incriminată de **articolul 182** alineat 1 din Codul penal. Parchetul a apreciat că reclamantul poate beneficia de circumstanța atenuantă prevăzută de **articolul 73** litera b), întrucât a săvârșit fapta sub stăpânirea unei puternice tulburări, determinate de o provocare din parte părții vătămate, care aruncase o cărămidă în direcția sa.

39. La data de 16 iunie 1997, reclamantul a solicitat instanței, Judecătoria Beiuș, acordarea unui nou termen de judecată.

40. Între 1 iulie și septembrie 1997, pe perioada vacanței judecătorești, nu a fost fixat nici un termen în cauză.

41. În 1997, la o dată neprecizată, reclamantul a solicitat Curții Supreme de Justiție strămutarea dosarului la o instanță dintr-un alt județ, în vederea asigurării desfășurării normale a procesului.

42. La 22 septembrie și 17 noiembrie 1997, avocatul reclamantului a informat instanța cu privire la cererea de strămutare aflată pe rolul Curții Supreme de Justiție și a solicitat un nou termen.

43. Prin decizia din 12 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a admis cererea de strămutare a reclamantului și a trimis cauza, spre soluționare, Judecătoriei Craiova.

44. La data de 9 ianuarie 1998, reclamantul a informat Judecătoria Beiuș cu privire la decizia Curții Supreme de Justiție de strămutare a cauzei la o altă instanță. La data de 19 ianuarie 1998, Judecătoria Beiuș s-a conformat deciziei Curții Supreme, transmițând dosarul Judecătoriei Craiova.

45. La primele două termene fixate de Judecătoria Craiova, reclamantul nu s-a prezentat, motiv pentru care instanța a dispus citarea acestuia pentru un nou termen, respectiv 22 aprilie 1998.

46. La data de 22 aprilie 1998, instanța a procedat la ascultarea reclamantului și a soției sale.

47. La termenele din 20 mai, 17 iunie și 9 iulie 1998 reclamantul a fost absent, motiv pentru care instanța a amânat soluționarea cauzei.

48. Între 1 iulie și 1 septembrie 1998, pe perioada vacanței judecătorești, nu a fost fixat nici un termen în cauză.

49. La 10 septembrie și 8 octombrie 1998, instanța a procedat la ascultarea părții vătămate și a trei martori și a dispus ca partea vătămată să fie supusă unei examinări medico-legale.

Reclamantul a solicitat ascultarea unui martor prin comisie rogatorie.

50. La data de 5 noiembrie 1998, tribunalul respins cererea reclamantului și a dispus ca partea vătămată să se prezinte la institutul de medicină legală, în vederea examinării medico-legale.

51. La data de 3 decembrie 1998, instanța a procedat la ascultarea a patru martori.

52. Au fost fixate noi termene de judecată la datele de 10, 24 februarie și 17 martie 1999, termene la care reclamantul a fost absent. Instanța a amânat soluționarea cauzei.

53. La data de 21 aprilie 1999, reclamantul a formulat, în scris, cerere de amânare a judecării cauzei, motivată de internarea sa în spital.

54. La data de 5 mai 1999, instanța a dat cuvântul reclamantului, pentru a pune concluzii pe fond.

55. Prin sentința din 12 mai 1999, instanța a dispus condamnarea reclamantului la o pedeapsă de 262 de zile de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală, prevăzută de **articolul 181** alineat 1 din Codul penal.

56. La 18 mai, respectiv 3 iunie 1999, reclamantul și partea vătămată au declarat apel împotriva acestei sentințe.

57. La 22 octombrie și 5 noiembrie 1999 și la 10 ianuarie și 21 februarie 2000, Tribunalul Județean Dolj a dispus, la cererea reclamantului, amânarea judecării apelurilor declarate de părți.

58. La data de 13 decembrie 1999, reclamantul a solicitat instanței administrarea unor noi probe. Instanța a admis cererea formulată.

59. La 19 ianuarie 2000, reclamantul a formulat cerere de recuzare a unuia dintre membrii completului de judecată.

60. La data de 2 februarie 2000, instanța a procedat la ascultarea unui martor, iar la data de 6 martie 2000, a dat cuvântul reclamantului pentru susținerea motivelor de apel invocate.

61. Prin decizia din 13 martie 2000, Tribunalul Județean Dolj a menținut sentința pronunțată de Judecătoria Craiova la data de 12 mai 1999 (paragraf 55 din prezenta hotărâre).

62. La data de 16 martie 2000, reclamantul a declarat recurs împotriva acestei decizii și, în cadrul soluționării cererii de recurs de către Curtea de Apel Craiova, a solicitat amânarea cauzei la termenele din 24 mai și 14 iunie 2000.

63. La data de 28 iunie 2000, reclamantul a prezentat instanței motivele de recurs.

64. La data de 16 august 2000, partea vătămată a solicitat amânarea judecării cauzei.

65. La termenul din data de 6 septembrie 2000, instanța a dat cuvântul reclamantului pentru susținerea motivelor de recurs invocate.

66. Prin decizia din 13 septembrie 2000, Curtea de Apel Craiova a admis recursul declarat de reclamant și a casat sentința pronunțată de Judecătoria Craiova la data de 12 mai 1999 și decizia pronunțată de Tribunalul Județean Dolj la data de 13 martie 2000. Instanța a reținut ca, luând în considerare rechizitoriul și probele administrate în cauză, instanțele inferioare au condamnat reclamantul fără a stabili legătura de cauzalitate între faptele acestuia și leziunile suferite de partea vătămată. Instanța a trimis cauza spre rejudecare Judecătoria Craiova.

67. La data de 18 octombrie 2000, Curtea de Apel Craiova a transmis dosarul Judecătoria Craiova, instanța căreia reclamantul i-a solicitat, la data de 2 noiembrie 2000, amânarea cauzei.

68. La data de 30 noiembrie 2000, instanța a acordat un nou termen, dată fiind absența avocatului ales, asistența juridică a reclamantului nefiind asigurată.

69. La data de 14 decembrie 2001, reclamantul a formulat o cerere de recuzare a completului de judecată, iar, la 1 și 22 februarie 2001, a solicitat instanței amânarea judecării cauzei și admiterea cererii privind administrarea de noi probe.

70. La 15 martie, 5 aprilie și 26 aprilie 2001, instanța a amânat cauza pentru efectuarea unui nou raport de expertiză medico-legală privind starea de sănătate a părții vătămate și a dispus ca aceasta din urmă să se prezinte, în scopul efectuării examinării, la institutul de medicină legală.

71. La termenul din data de 17 mai 2001, nici reclamantul, nici partea vătămată nu s-au prezentat în instanță.

72. Conform informațiilor de care dispune Curtea, cauza este încă pendinte pe rolul Judecătorei Craiova. Curtea nu are cunoștință de evoluția procedurii ulterior datei de 17 mai 2001.

B. Relele tratamente la care reclamantul pretinde că a fost supus la Penitenciarul Oradea și la Spitalul penitenciar Jilava.

1. Tratamentele incriminate

a) teza reclamantului

73. La data de 27 decembrie 1994, reclamantul, aflat în greva foamei, a fost transferat de către administrația penitenciară, din celula pe care o împărțea până atunci cu un cetățean turc, în celula nr. 39. Gardienii au încercat să-l hrănească forțat, în prezența șefului de celulă, dar reclamantul a refuzat. Acesta a fost apoi transferat de către gardianul P.S. în celula nr. 42, în care șef de celulă era un recidivist, cunoscut în închisoare sub pseudonimul „Raj”. Reclamantul susține că a refuzat să intre în această celulă, știind că gardienii foloseau acel deținut în scopul „eliminării deținuților incomozi”, dar gardianul P.S. i-a „adormit vigilența”, spunându-i că va fi eliberat după ce va face o baie împreună cu deținutul „Raj”.

74. În noaptea de 10/11 ianuarie 1995, „Raj” și un coleg de celulă, cunoscut sub numele „Sisi”, au fixat sonorul radio-ului la maxim și l-au lovit cu sălbăticie pe reclamant cu două bastoane. Gardianul S.A., deși avertizat de strigătele reclamantului, a refuzat să intervină. Deținuții au continuat să-l lovească pe reclamant, strigând că „vor termina cu el”. După numeroase lovituri, reclamantul a căzut într-o stare de semi-inconștiență. Puțin după evenimente, l-a văzut întrând în celulă pe comandantul adjunct al penitenciarului, V.P., care le-a spus celor doi deținuți să nu-și facă griji, că, indiferent ce se va întâmpla, vina va aparține reclamantului. Apoi, l-a legat pe reclamant cu cătușele de un pat. Reclamantul a rămas în această stare timp de 48 de ore. Urmare a incidentului, reclamantul susține că a suferit o fractură a piramidei nazale, fractura unei coaste, a sternului

și a coloanei vertebrale. Susține, de asemenea, că unghia unui deget de la mâna și cea a unui deget de la picior i-au fost smulse.

75. La data de 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost condus la Spitalul de neurologie și psihiatrie Oradea, unde a fost examinat de un neuropsihiatru, care a stabilit diagnosticul de schizofrenie paranoida (paragraful 102 din prezenta hotărâre). Conform afirmațiilor reclamantului, în cursul acestui examen nu a fost capabil să se exprime din cauza puternicelor lovituri a căror victimă fusese în noaptea de 10/11 ianuarie 1995. Reclamantul susține, de asemenea, că medicul a constatat leziunile suferite, dar că nu le-a consemnat în certificat.

76. La data de 13 ianuarie 1995, reclamantul a fost condus la Spitalul Județean Oradea, unde a fost examinat, succesiv, în cadrul secțiilor de urgență, chirurgie, neurochirurgie, radiologie și ORL, fără să fie însă spitalizat.

77. La 20 și 23 ianuarie 1995, reclamantul a fost transportat, din nou, la Spitalul județean Oradea (secția neuropsihiatrie), dar nu a fost internat, întrucât gardienii penitenciarului care îl însoțeau au refuzat să renunțe la arme pe perioada în care rămâneau în spital pentru a asigura paza deținutului.

78. La data de 24 ianuarie 1995, la propunerea medicului penitenciarului, comandantul unității a dispus transferul reclamantului la secția neuropsihiatrie a Spitalului penitenciar Jilava, situat aproape de București, a mai mult de 500 km de Oradea. Reclamantul susține că transferul a avut ca scop îndepărtarea sa de familie, pentru ca aceasta să nu observe multiplele leziuni provocate de lovituri.

79. Reclamantul a fost transportat la Spitalul penitenciar Jilava într-un vagon. Reclamantul susține că pe durata transportului (trei zile și trei nopți, între 24 și 26 ianuarie 1996), nu a primit îngrijiri medicale, hrană și apă. El susține, de asemenea, că nu a putut să se așeze în poziție șezândă, din cauza numărului foarte mare de deținuți transportați (150-200), cu mult superior numărului de scaune. El susține, de asemenea, că, pe durata transportului, în dubă nu se află nici un gardian care să asigure supravegherea deținuților.

80. La data de 26 ianuarie 1995, reclamantul a fost internat la Spitalul penitenciar Jilava, la secția de neuropsihiatrie, cu diagnosticul psihopatie paranoida.

81. Reclamantul susține că pe durata spitalizării a dormit în același pat cu un alt deținut, infectat cu H.I.V. El susține, de asemenea, că nu a fost tratat din punct de vedere chirurgical și că a fost suăus la o adevărată tortură psihologică, spunându-i-se că familia sa a fost ucisă.

82. La data de 20 februarie 1995, reclamantul a fost transportat la Penitenciarul Oradea în același vagon ca și la venire.

83. La întoarcerea la penitenciar, reclamantul a fost internat în infirmeria unității, cu diagnosticul schizofrenie paranoida. Acesta susține că de-a lungul mai multor săptămâni în care a fost spitalizat la infirmerie, gardienii nu i-au permis să se plimbe prin curte, ceea ce avut grave consecințe asupra stării sale de sănătate.

84. La data punerii sale în libertate, reclamantul cântărea 54 kg, în timp ce la momentul arestării, în iulie 1994, cântărea aproape 100 kg (paragraful 22, anterior).

85. Urmare a tratamentelor la care a fost supus în penitenciar, reclamantul a fost spitalizat în repetate rânduri, în 1996 și 1997 și a suferit mai multe intervenții chirurgicale legate de litiază și ulcerul de care suferea, boli ce s-au agravat în perioada de arestare preventivă. În februarie 1997, acesta a fost examinat de medicii Spitalului Militar Central București, care i-au recomandat să efectueze o tomografie și o intervenție chirurgicală la nivelul ochiului stând și al piramidei nazale. Reclamantul nu a urmat aceste recomandări, din motive de natură financiară.

86. Reclamantul susține că, din cauza leziunilor suferite în perioada în care a fost arestat preventiv, are dureri puternice de cap și și-a pierdut parțial auzul și vederea.

b) teza Guvernului.

87. La data de 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost examinat de un neuropsihiatru, care a stabilit că acesta suferea de depresie nervoasă cu tulburări de comportament (paragraf 102, de mai jos). În opinia Guvernului, este imposibil ca medicul să fie constatat anumite leziuni și să fi omis să le menționeze în fișa medicală de observație.

88. În aceeași zi, reclamantul a fost transferat în celula nr. 42, pentru a preveni declanșarea unui conflict între acesta și ceilalți deținuți.

89. În noaptea de 12/13 ianuarie 1995, în jurul orei 1, s-a produs o altercație între reclamant și codeținuți. Reclamantul a fost legat, apoi, cu cătușele de pat pe durata a aproximativ 5 ore, până la 5,30, când a fost condus la infirmerie. În opinia Guvernului, este imposibil să se stabilească cu precizie circumstanțele derulării incidentului în cauză. Din aceste motive, Guvernul nu se poate sprijini decât pe concluziile cuprinse în rezoluția Parchetului din 20 octombrie 1997 (paragraful 137, de mai jos).

90. În dimineața zilei de 13 ianuarie 1995, gardianul D.T. și comandatul adjunct P.V. au raportat comandantului penitenciarului că în noaptea anterioară a avut loc un incident în celula nr. 42. Deținuții „Sisi“ și „Raj“ au raportat, de asemenea, incidentul.

91. Astfel cum rezultă din procesele-verbale redactate de angajații Penitenciarului Oradea și din raportul comandantului adjunct al penitenciarului, ale căror copii au fost transmise Curții, în noaptea de 12/13 ianuarie, spre miezul nopții, reclamantul a provocat acte de dezordine în celulă, agresând codeținuții și, din acest motiv, a fost imobilizat, prin legarea sa de pat cu cătușele.

92. La data de 13 ianuarie 1995, reclamantul a fost transportat la Spitalul județean Oradea, unde a fost examinat în cadrul secțiilor de chirurgie, neurochirurgie, radiologie, ortopedie și ORL. Radiografiile relevau faptul că

reclamantul suferise o fractură a coastei nr. 7 și o fractură a piramidei nazale, fără deplasare. Guvernul contestă faptul că reclamantul ar suferi fracturi ale cutiei craniene sau ale coloanei vertebrale. Reclamantului i-a fost fixat în aceeași zi un bandaj toracic.

93. La întoarcerea în penitenciar, reclamantul a fost internat la Spitalul penitenciar între 13-23 ianuarie 1998, cu diagnosticul „traumatism facial și tulburări de comportament“. Reclamantul a beneficiat în perioada menționată de tratament de antibiotice, analgezice și sedative.

94. La 20 și 23 ianuarie 1995, reclamantul a fost examinat la Spitalul județean Oradea, în cadrul secției psihiatrie. Medicul care l-a consultat pe reclamant, după ce a apreciat că acesta suferea de isindrom paranoid“, a recomandat spitalizarea sa, pentru o mai precisă diagnosticare.

95. La data de 23 ianuarie 1995, și nu la data de 24 ianuarie, reclamantul a fost transferat la Spitalul penitenciar Jilava, cu diagnosticul „psihoparie paranoida“. Transportul a fost efectuat într-un vagon care aparținea penitenciarului. Înainte de a fi transportat, reclamantul a fost examinat de un medic, care a concluzionat că starea sa de sănătate nu prezenta un caracter de urgență medicală și nu necesită acordarea de asistență specială pe durata transportului.

96. Reclamantul a fost internat în Spitalul penitenciar Jilava la data de 26 ianuarie 199, la secția neuropsihiatrie, cu diagnosticul psihopatie paranoida.

97. Reclamantul a fost internat în cadrul serviciului de psihiatrie al spitalului timp de 25 de zile. În această perioadă, nu a fost supus la tortură psihologică. Dat fiind faptul că regulamentul spitalului prevede separarea deținuților purtători de HIV de ceilalți bolnavi, reclamantul nu ar fi putut dormi în același pat cu o astfel de persoană.

98. La data de 20 februarie 1995, reclamantul a fost externat cu același diagnostic cu care fusese internat. Medicii au consemnat o ameliorare a stării de sănătate.

99. Pe întreaga durată a spitalizării la infermeria Penitenciarului Oradea, reclamantul a beneficiat de plimbări zilnice, care aveau loc în două curți amenajate în acest scop durată fiecărei plimbări fiind cuprinsă între 30 de minute și o oră.

100. Faptele descrise de Guvern la paragrafele 93-99, de mai sus, sunt confirmate de scrisorile în 15 și 17 mai 2001, pe care Direcția Generală a Penitenciarelor le-a adresat agentului guvernamental și ale căror copii au fost transmise Curții.

2. Certificatele medicale

101. La data de 3 august 1992, reclamantul a fost internat într-o clinică psihiatrică din Timișoara, cu diagnosticul „episod de psihoză paranoidă“. Din fișa medicală de observații completată de medicii clinicii, a cărei copie a fost transmisă

Curții de către Guvern, rezultă că internarea s-a făcut la cererea familiei reclamantului, din cauza faptului că acesta era periculos pentru cei din jurul său, ca perturba în mod permanent liniștea familiei și a vecinilor. Medicii au consemnat, de asemenea, că reclamantul se considera persecutat și avea tendințe de supraestimare, că era agitat, avea insomnii și un comportament agresiv. Reclamantul a fost externat cu diagnosticul: „episod de psihoză atipică în context reactiv și toxic exogen“ și „structura specifică de personalitate de tip impulsiv.“

102. La data de 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost condus la Spitalul de neurologie și psihiatrie Oradea, unde a fost examinat de neuropsihiatru K.E. În certificatul medical eliberat s-a consemnat faptul că reclamantul suferea de depresie nervoasă cu tulburări de comportament. S-a menționat că reclamantul acuza existența unei presiuni magnetice în întreg corpul, mai ales la nivelul inimii, și că refuză să stea lângă radiator, a cărui apropiere i-ar fi determinat o creștere a presiunii sangvine. Medicul a concluzionat că reclamantul suferă de schizofrenie paranoică și a recomandat punerea sa sub observație.

103. Prin scrisoarea din data de 12 ianuarie 1994, comandatul Penitenciarului Oradea a informat Curtea de Apel Oradea că reclamantul a fost consultat la data de 12 ianuarie 1995 de către un medic specialist care a stabilit diagnosticul de „schizofrenie paranoică“ și care a recomandat spitalizarea sa de urgență. În consecință, comandantul a adresat Curții de Apel solicitarea de a dispune spitalizarea de urgență a reclamantului în Spitalul penitenciar Jilava, întrucât spitalizarea e plan local nu putea fi realizată, fiind imposibil de asigurat paza acestuia, întrucât nu le era permis gardienilor să intre cu armele în secția de neuropsihiatrie a spitalului județean.

104. Fișa medicală a reclamantului, completată cu ocazia examenului medical din 13 ianuarie 1995, efectuat la Spitalul județean Oradea, a indicat o fractură a coastei nr. 7 și a piramidei nazale, cu fractură de os, fără deplasare. Medicii secției de chirurgie și ortopedie au recomandat un bandaj toracic și analgezice, în caz de nevoie. La secția ORL, medicii au recomandat ca reclamantul să evite timp de o lună traumatismele nazale.

105. Registrul aceluiași spital a indicat faptul că reclamantul a fost supus la data de 13 ianuarie 1995 unui examen radiologic la torace și plămâni, examen ce a stabilit existența unei fracturi la coasta nr. 7, pentru care i-a fost recomandat un bandaj toracic și repaus.

106. Din fișa medicală a reclamantului, completată de infirmeria Penitenciarului Oradea și transmisă Curții de către Guvern, rezultă că reclamantul a rămas în infirmerie din 13 până în 23 ianuarie, cu diagnosticul schizofrenie paranoică, fractură la coasta nr. 7 și traumatism facial cu echimoze palpebrale, despre care se susține că ar fi produs prin autoagresare. Reclamantului i s-au administrat la infirmerie analgezice, antibiotice și sedative.

107. Reclamantul a fost din nou examinat la infirmeria penitenciarului la 14, 16 și 18 ianuarie. Medicul a consemnat, în raportul său, că starea generală de sănătate a reclamantului era bună.

108. La data de 17 ianuarie, un medic de la infirmeria penitenciarului a recomandat spitalizarea reclamantului, apreciind că schizofrenia de care suferea nu putea fi altfel tratată. În raportul său, medicul a consemnat că reclamantul suferea de schizofrenie și că în noaptea de 12 ianuarie a avut tulburări de comportament, aplicându-și singur lovituri. S-a precizat, de asemenea, că reclamantul fusese examinat la 13 ianuarie 1995 în cadrul secțiilor de chirurgie, oftalmologie și ORL, care au stabilit diagnosticul de fractură a unei coaste și a piramidei nazale.

109. La data de 23 ianuarie 1995, un medic de la infirmeria penitenciarului a consemnat în fișa medicală a reclamantului că acesta a fost internat la infirmerie pentru schizofrenie și pentru că și-a autoprodus leziuni și ca, urmare a tratamentului administrat, starea de sănătate a avut o evoluție favorabilă. Se consemna, de asemenea, că reclamantul urma să fie transferat la Jilava, pentru tratament și examen medico-legal.

110. Din fișa medicală a reclamantului completată de Spitalul Penitenciar Jilava, rezultă că reclamantul a fost internat la secția de psihiatrie a acestui spital la data de 26 ianuarie 1995, cu diagnosticul de „schizofrenie paranoida și traumatism cranian produs prin autoagresare“. Reclamantul a fost supus, imediat după sosire, unui control medical efectuat de către medici psihiatri, care au consemnat în raportul lor existența de echimoze palpebrale și a unui edem bilateral la nivelul membrelor inferioare. Medicii au consemnat, de asemenea, că reclamantul acuza dureri abdominale și deficiențe ale tranzitului intestinal. Se menționa, totodată, că reclamantul avea antecedente psihiatrice, fiind anterior internat la secția de psihiatrie a Spitalelor din Timișoara și Jilava.

111. Pe durata spitalizării la Jilava, care s-a prelungit până la data de 20 februarie 1995, reclamantul a fost tratat pentru schizofrenia paranoida, prin administrarea de tranchilizante. De asemenea, i-a fost prescris regim alimentar. Nu rezultă din documentele puse la dispoziția Curții că reclamantul a fost tratat pentru traumatismul facial și fractură de coastă.

112. Din foaia de observație completată de medicii secției de psihiatrie a Spitalului penitenciar Jilava, rezultă că reclamantul era „liniștit, cooperant“, (...), că acesta prezenta echimoze palpebrale de culoare violacee și acuza dureri în regiunea inghinală, zonă în care afirma că a fost lovit. Pe o altă coloană figurau, între paranteze cuvintele „refuza“ și „traumatisme în zona inghinală“, iar, pe un alt rând, o abreviere a cuvintelor „examen chirurgical“.

113. Într-o adresă transmisă agentului guvernamental de către Direcția generală a penitenciarelor, ca răspuns la solicitarea de informații formulată de acesta, s-a precizat că, pe durata internării la Spitalul penitenciar Jilava, reclamantului i-au fost administrate tranchilizante, ca a urmat un regim alimentar și că nu a fost consultat în cadrul secției de chirurgie, întrucât acesta a refuzat un astfel de examen, așa cum rezultă din foaia de observația completată de medicii secției de psihiatrie a spitalului (paragraful 112, de mai sus, în fine).

114. Din certificatele medicale transmise Curții de către reclamant rezultă că, după punerea sa în libertate, reclamantul a fost internat între 1 și 17 noiembrie 1995 și 19 și 28 februarie 1997 la Spitalul județean Oradea și la Spitalul județean Alexandria, la secția de chirurgie, unde a fost tratat chirurgical pentru litiază, stenoză papilară și pentru afecțiuni ale colonului și pancreasului. Medicii i-au recomandat 30 de zile de concediu medical și i-au recomandat să efectueze un examen tomografie la Spitalul Militar Central București. Din documentele puse la dispoziția Curții, nu rezultă că reclamantul și-a pierdut auzul sau vederea.

3. Plângerile reclamantului pentru rele tratamente

115. Reclamantul susține că în ianuarie 1995, după indicentul cu „Sisi“ și „Raj“ din noaptea de 10-11 ianuarie, a adresat condamnatului închisorii plângerea sa verbală împotriva codeținuților care îl supuseră la rele tratamente. Reclamantul susține, de asemenea, că la acea dată, din cauza leziunilor suferite, nu a fost în măsură să formuleze o plângere scrisă.

116. La data de 24 iulie 1995, reclamantul a sesizat Parchetul cu o plângere împotriva deținuților „Sisi“ și „Raj, pe care îi acuza de tentativă la infracțiunea de omor sau de tentativă la infracțiunea de vătămare corporală gravă, fapte prevăzute de **art. 174**, respectiv 182 din Codul penal. El a solicitat, de asemenea, începerea urmăririi penale împotriva gardianului P.S., care l-a transferat în celula 42, în care se aflau deținuți recidiviști, cu intenția de a facilita maltratarea sa, și împotriva gardianului S.A., care era de serviciu în noaptea în care a avut loc incidentul și care nu a intervenit pentru a pune capăt agresiunii codeținuților. Totodată, reclamantul a formulat plângere împotriva comandantului adjunct al Penitenciarului Oradea, care a ordonat încătușarea sa, lăsându-l să „moară cu spatele pe ciment“.

S-a plâns, de asemenea, de faptul că soției sale nu i s-a permis să-l viziteze în penitenciar după ce a fost agresat, că, pe când se afla „între viață de moarte“, a fost dus într-un vagon la Jilava, la secția de psihiatrie, deși ar fi trebuit să fie transportat la secția de chirurgie pentru tratament. În plângerea formulată, el s-a exprimat asafel: „probabil gardienii au contat pe faptul că va muri în drum spre spital și că responsabilitatea va cădea în sarcina altor persoane. La Jilava, la secția de psihiatrie, medicii au văzut că am fost bătut și că aveam fracturi și au fost mirați că am fost trimis acolo. Deși pierdusem deja foarte mult sânge și aveam tensiunea cuprinsă între 7 și 12, m-au trimis înapoi la Oradea (...), cu degetul mic de la mâna dreaptă zdrobit, cu unghia de la deget de la piciorul drept și cea de la deget de la mâna dreaptă smulse.“

Reclamantul a solicitat efectuarea unei expertize medicale, în vederea stabilirii stării sale de sănătate. El acuza dureri puternice de cap, precum și faptul că nu mai simte partea stângă a capului și că sinusul stng era fracturat. Acuza, de asemenea, existența unor deficiențe respiratorii, despre care susține că au fost determinate de faptul că fracturile toracice nu s-au vindecat din cauza lipsei unui tratament medical adecvat.

117. În opinia Guvernului, reclamantul nu a depus nici o plângere în ianuarie 1995 împotriva gardienilor P.S. și S.A. sau împotriva codeținuților care l-au agresat. Se susține că reclamantul s-a plâns pentru prima oară pentru incidentul cu „Sisi” și „Raj” în plângerea sa înaintată Parchetului la data de 24 iulie 1995 (paragraf 116, de mai sus).

118. La data de 27 decembrie 1995, neprimind nici un răspuns cu privire la plângerea sa, reclamantul s-a adresat, cu noi plângeri, Parchetului Militar Oradea și Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție. El a solicitat, din nou, efectuarea unei expertize medico-legale pentru stabilirea stării sale de sănătate și constatarea infirmității provocate de leziunile suferite.

Reclamantul a subliniat că în perioada de arestare preventivă, în virtutea faptului că se bucura de beneficiul prezumției de nevinovăție, ar fi trebuit să fie deținut în celulă cu alte persoane arestate preventiv, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 23/1969 privind executarea pedepselor. Or, contrar acestei reglementări, a fost transferat de către gardianul P.S. într-o celulă cu deținuți condamnați definitiv și recidiviști, cu scopul de a fi bătut cu ferocitate. Reclamantul solicită Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție să analizeze aceste aspecte și să concluzioneze că gardienii din Penitenciarul Oradea l-au supus la rele tratamente, infracțiune prevăzută de **articolul 267** din Codul penal.

Reclamantul s-a plâns, totodată, că în perioada de internare în infirmeria penitenciarului, i-a fost interzis exercițiul dreptului la plimbare zilnică, deși a solicitat în scris respectarea acestuia. S-a plâns, de asemenea, că nu a fost condus la instanță la câteva termene la care aceasta se pronunța asupra apelului în procedură inițială împotriva sa, pentru a nu apărea în public cu chipul și capul zdrobite și tumefiate și cu unghiile de la mână smulse.

119. La data de 29 aprilie 1996, reclamantul a depus plângere la Parchetul Militar Oradea, invocând faptul că procurorii desemnați să instrumenteze plângerea să tergiverseze soluționarea dosarului, pentru a împiedica stabilirea unei legături de cauzalitate între eventualele operații chirurgicale suferite și leziunile produse în incidentul cu „Sisi” și „Raj”.

El a subliniat că, deși a fost torturat în noaptea de 11/12 ianuarie 1995, numai la 13 ianuarie 1995 a fost condus la secția de chirurgie, a precizat, de asemenea, că, în ciuda stării în care se afla, a fost mai întâi transportat la secția de neuropsihiatrie, pentru a se preconiza o probă că și-ar fi autoprovocat leziunile. Reclamantul a solicitat Parchetului să analizeze motivele pentru care conducerea Penitenciarului Oradea a încercat să acopere agresiunea la care a fost supus de către codeținuți cu complicitatea comandantului adjunct P.V.

Reclamantul a arătat, totodată, că după incidentul cu „Sisi” și „Raj”, cu dața desfigurată și „mai mult mort decât viu”, a fost condus în biroul comandantului R., unde, din cauza stării sale, nu a fost capabil să vorbească.

Acesta a solicitat, din nou, efectuarea de urgență a unei expertize medicale, pentru a se constata agravarea stării sale de sănătate.

4. *Procedura penală având obiect pretinsele rele tratamente*

120. La data de 11 august 1995, Parchetul General (Secția Parchetelor Militare) a comunicat reclamantului că plângerea sa împotriva funcționarilor P.S., S.A. și V.P. a fost înaintată Parchetului Militar Oradea, spre competență soluționare.

121. La data de 17 august 1995, plângerea reclamantului a fost înregistrată la Parchetul Militar Oradea.

122. La data de 8 septembrie 1995, reclamantul și soția sa au fost ascultați de procurorul desemnat să instrumenteze cauza. Reclamantul a susținut, în special, că actele de agresiune la care a fost supus din partea codetinuților „Sisi” și „Raj” au avut loc la instigarea și cu complicitatea gardienilor P.S. și S.A. și că, după incidente, comandantul adjunct al penitenciarului, P.V., în loc să ia măsurile necesare, a dispus să fie încătușat.

Soția reclamantului a declarat că i s-a refuzat dreptul de a-și vizita soțul între 5 și 8 ianuarie 1995, cu motivația că acesta a suferit un șoc psihic și că este sub tratament. A precizat că l-a putut vizita la Spitalul penitenciar Jilava, între 18 și 20 ianuarie 1995, când și-a dat seama că acesta era slăbit și a remarcat că avea echimoze la ambii ochi și unghia degetului mic smulșă.

123. La data de 14 februarie 1996, parchetul a luat declarații comandantului adjunct al penitenciarului, P.V., și gardienilor P.S. și S.A., cu privire la relele tratamente pe care reclamantul pretindea că le-a suferit în noaptea de 12/13 ianuarie 1995.

124. P.V. a declarat că, în acea noapte, după ce a fost anunțat de ofițerul de serviciu că reclamantul s-a bătut cu ceilalți deținuți și că a provocat scandal, a mers în celula nr. 42, unde a constatat că reclamantul era rănit la nas și că avea sânge pe mâini. După ce a încercat să discute cu el asupra a ceea ce se întâmplase, a dispus - data fiind starea reclamantului și faptul că era noapte - să fie imobilizat la pat cu cătușele. A arătat, de asemenea, că a dispus că un gardian să stea întreaga noapte în fața ușii celei, pentru a asigura supravegherea acesteia. P.V. a precizat că, deși regulamentul penitenciar prevede că persoanele arestate preventiv, cum era cazul reclamantului, să fie cazate în celule separate de cele ale deținuților aflați în executarea pedepsei, de la această regulă au fost permise excepții, în cazul suprapopulării penitenciarului, precum și atunci când au intervenit situații speciale. A adăugat că, din cauza comportamentului reclamantului față de ceilalți deținuți, s-a decis repartizarea acestuia în celulă cu deținuți condamnați definitiv.

125. Gardianul P.S., care a pus în aplicare ordinul de transfer al reclamantului în celula nr. 42, a declarat că repartizarea reclamantului în acea celulă nu a avut ca scop facilitatea agresiunii acestuia de către alți deținuți. A afirmat că reclamantul era „bolnav psihic” și că, dat fiind comportamentul său, a

fost transferat, în repetate rânduri, în diverse celule. A precizat că, atunci când „avea o criză“, reclamantul sărea din pat și se lovea cu capul de grilajul celulei.

126. Gardianul S.A. a declarat că în noaptea incidentului între reclamant și deținuții „Sisi“ și „Raj“ a fost de serviciu. A precizat că nu avea voie să-l scoată pe reclamant din celulă, atunci când acesta i-a cerut să o facă, în noaptea incidentului, dar că, în schimb, a raportat imediat faptele constatate comandantului adjunct al penitenciarului, care l-a calmat pe reclamant.

127 La data de 27 februarie 1996, parchetul a ascultat martorul H.L., acesta fiind unul dintre deținuții care se aflau în celula nr. 42 în noaptea incidentului cu „Sisi“ și „Raj“. Acesta a declarat că ianuarie 1995, perioada în care a ocupat aceeași celulă cu „Sisi“ și „Raj“, reclamantul a început, într-una din moăpți să se roage potrivit ritului musulman. „Sisi“ a apucat un baston din lemn și a început să-l lovească pe reclamant pe întregul corp, până când bastnul s-a rupt în două. Reclamantul i-a cerut gardianului să-l transfere într-o altă celulă, dar acesta i-a răspuns că nu putea să-l transfere fără acordul superiorilor săi. Apoi, „Raj“ și „Sisi“, enervați de faptul că reclamantul cobora tot timpul din pat, au început să-l lovească din nou cu un baston. În celulă, radio-ul era pornit. Apoi, „Sisi“ și „Raj“ l-au lovit pe reclamant cu pumnii și picioarele. Reclamantul a ripostat și a început să strige după ajutor. Supraveghetorul S.A. a sosit imediat și a întrebat ce se întâmplă. „Sisi“ a răspuns că este pe cale „să-l moaie“ pe reclamant, pentru că acesta să nu mai facă în celula nr. 42 ceea ce făcuse în alte celule. Gardianul S.A. i-a dat lui „Sisi“ a pereche de cătușe și, cu ajutorul lui „Raj“, cei doi l-au imobilizat pe reclamant în patul său, cu mâinile legate de pat cu cătușele. Subliniind că reclamantul era foarte rău bătut, martorul continuă declarația arătând că reclamantul a fost apoi descătușat, la ordinul comandantului adjunct P.V., care a dispus ca, în cazul în care acesta reîncepe să provoace dezordine, să fie din nou încătușat. Martorul a declarat, în final, că, din câte cunoaște, nu a fost luată nici o măsură împotriva lui „Sisi“ și „Raj“ ulterior incidentului și că aceștia nu au acționat, în opinia sa, la instigarea gardienilor penitenciarului.

128. În februarie 1996, Parchetul Militar Oradea a solicitat Penitenciarului Oradea dosarul reclamantului și informații cu privire la diagnosticarea care a fost stabilit la Spitalul penitenciar Jilava.

129. La 14 martie, 15 mai și 26 iunie 1996, s-au luat declarațiile a patru martori cu privire la incidentul din noaptea din 12/13 februarie 1995.

130. La data de 26 iunie 1996, Parchetul Militar Oradea a dispus efectuarea unei expertize medico-legale, care să precizeze natura leziunilor suferite de reclamant ca urmare a incidentului, numărul zilelor de îngrijiri medicale necesare pentru vindicarea și consecițele produse de incident asupra stării sănătății reclamantului, în special dacă relele tratamente suferite au determinat pierderea unui simț sau organ sau o infirmitate fizică sau psihică permanentă.

131. La data de 27 iunie 1996, reclamantul a fost examinat de un medic legist din cadrul Laboratorului județean de medicină legală Bihor, care a recomandat efectuarea unor examene medicale în cadrul secțiilor de ortopedie,

urologie, ORL și oftalmologie. Nu rezulta din documentele de care dispune Curtea dacă aceste examene au fost sau nu efectuate.

132. La data de 11 iulie 1997, reclamantul a fost din nou ascultat de Parchetul Militar Oradea. În declarația sa, reclamantul a precizat că a efectuat examenele medicale recomandate de medicul legist și că a depus rezultatele acestora la laboratorul de medicină legală.

133. La data de 27 august 1997, laboratorul de medicină legală a raportat raportul de expertiză, întemeindu-se pe examinarea reclamantului în 27 iunie 1996 și pe consemnările din fișa medicală completată de medicii din Spitalul Penitenciar Oradea. În acest raport, medicul legist S.I. a consemnat că reclamantul nu a efectuat examenele medicale la secțiile de urologie, ORL și oftalmologie, așa cum i se recomandase la data de 27 iunie 1996; a concluzionat că la data de 12-13 ianuarie 1995, reclamantul a suferit o fractură a coastei nr. 7 și un traumatism al piramidei nazale, ca urmare a lovirii cu un obiect dur. Medicul estima că aceste leziuni au condus la o incapacitate temporară de muncă de 18 zile. A precizat, de asemenea, că nu a fost identificată vreo infirmitate permanentă a reclamantului.

134. La 12 februarie, 19 martie, 21 aprilie, 23 iulie, 15 și 18 august 1997, parchetul a luat declarațiile a opt noi martori, dintre care „Sisi” și „Raj”.

135. Deținutul „Sisi” a confirmat faptul că, în noaptea incidentului, reclamantul a fost lovit de un alt deținut cu un baston, precum și faptul că gardianul, după ce a observat ceea ce se întâmpla, nu a spus nimic, ci a mers să-l anunțe pe comandantul adjunct P.V. Acesta din urmă l-a încătușat pe reclamant, cu mâinile la spate și l-a „lăsat pe jos până dimineața”, când a fost dus la infirmerie. „Sisi” a precizat că deținutul H. l-a lovit la cap pe reclamant cu o coada mării și a sărit cu picioarele pe abdomenul său. A precizat, de asemenea, că, în opinia sa, reclamantul a simulat nebunia și a adăugat ă vinovăția comandantului adjunct P.V. rezultă, după părerea sa, din faptul că dispusese transferul reclamantului în celula lui „Raj”, căruia i-a cerut să aibă grijă de el. Or, după cum a subliniat „Sisi”, celula lui „Raj” era cunoscută în penitenciarul Oradea ca fiind o celulă de deținuți periculoși, „Raj” fiind omul lui P.V.". Deținutul a negat faptul că reclamantul a fost ținut o zi și o noapte pe jos, într-o baltă de sânge, precum și că gardienii au sugerat deținuților să-l lovească și că radio-ul ra pornit în timp ce reclamantul era agresat.

136. Deținutul „Raj” a declarat că el i-a spus comandantului să nu-l transfere pe reclamant în celula sa, pentru că aici se aflau doi deținuți periculoși, iar reclamantul părea a fi nebun. A subliniat că a solicitat comandantului să îl transfere într-o altă celulă, temându-se ca ceilalți deținuți nu vor suporta prostiile acestuia, dar își amintea că P.V. spusese că orice se va întâmpla, nu va fi vina sa. El a

¹⁾ Nota traducătorului: Urmărirea penală derulată la Parchetul Militar Oradea, urmare a plângerii reclamantului împotriva codeținuților și gardienilor a fost finalizată prin „referat”. Soluția dispusă prin acest referat a fost respingere a plângerii reclamantului, motivată de faptul că aceasta a fost tardiv introdusă împotriva codeținuților, iar în privința gardienilor s-a stabilit că nu se poate reține vinovăția acestora.

relatat că, în seara incidentului, reclamantul a început să urle și să-i lovească pe ceilalți codeținuți, care au ripostat și au încercat să-l imobilizeze. Ei au cerut, apoi, gardianului o pereche de cătușe cu care l-au legat de pat, poziția în care a stat până dimineața. Deținutul a declarat că nu l-a lovit nimeni pe reclamant cu corpuri dure și că dimineața, când a venit comandantul adjunct P.V., reclamantul i-a solicitat să-l scoată din acea celulă. P.V. l-a supus apoi unui test psihologic pentru a se stabili dacă este într-adevăr nebun. „Raj“ a negat faptul că P.V. a dispus ca reclamantul să fie încătușat și lăsat pe ciment ca să moară și că reclamantul a stat într-o baltă de sânge timp de 24 de ore. A negat că a fost instigat de gardieni să-l lovească, dar a confirmat că P.V. i-a spus în dimineața ulterioară accidentului să nu-și facă griji, pentru că întreaga responsabilitate pentru celelalte întâmplări va aparține reclamantului.

137. Prin referatul ¹⁾ din 20 octombrie 1997, Parchetul Militar Oradea a respins plângerea reclamantului împotriva gardienilor și deținuților „Sisi“ și „Raj“. În referat se reține că reclamantul a avut în perioada septembrie-decembrie 1994 un comportament exemplar în închisoare, motiv pentru care a fost numit șef de celulă și a fost recompensat de autoritățile penitenciare. Totuși, începând cu luna decembrie el a devenit agresiv, ceea ce a determinat mutarea sa în mai multe celule. Astfel, la 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost repartizat în celula nr. 42, împreună cu deținuții „Sisi“ și „Raj“. În noaptea de 12/13 ianuarie 1995, gardianul S.A., auzind zgomote în celula reclamantului, a alertat conducerea penitenciarului. Comandantul adjunct P.V. a mers în celulă, unde a constatat că reclamantul îl agresase pe „Raj“, iar acesta din urmă, împreună cu „Sisi“ și cu un alt treilea coleg de celulă, L.H., au ripostat, lovindu-l, la rândul lor. P.V. a restabilit ordinea și a dispus ca reclamantul să fie așezat în patul său și să fie supravegheat până a doua zi dimineața, când a fost condus la infirmerie unde i-au fost îngrijite rănilor. Parchetul a concluzionat că acuzațiile reclamantului împotriva angajaților penitenciarului erau nefondate.

Cât privește pe ceilalți deținuți, parchetul a confirmat faptul că aceștia erau autorii leziunilor produse reclamantului. Întemeindu-se pe concluziile raportului de expertiză din 27 august 1997 (paragraful 133, de mai sus), parchetul a subliniat că leziunile suferite de reclamant nu i-au provocat o infirmitate și nu i-au pus viața în pericol, ci au condus la o incapacitate temporară de muncă de 18 zile. Plângerea reclamantului a fost totuși respinsă, ca tardiv introdusă, întrucât nu a fost formulată în termenul de două luni de la data săvârșirii faptei, prevăzut de **articolul 284** din Codul de procedură penală, coroborat cu **art. 180** din Codul penal.

138. La data de 28 mai 1998, reclamantul s-a plâns aceste soluții la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție (Secția Parchetelor Militare), solicitând a se dispune începerea urmăririi penale și angajarea răspunderii penale a făptuitorilor pentru relele tratamente la care a fost supus. A subliniat, în special, complicitatea conducerii penitenciarului care rezultă, în mod evident, din actele medicale completate de medici la 12 și 17 ianuarie 1995, în care s-a consemnat că

în noaptea de 12/13 ianuarie 1995, reclamantul și-a autoprodus traumatisme craniene și la nivelul sternului. Reclamantul a arătat că documentele în cauză erau false și că fuseseră redactate cu scopul de a acoperi eventualul său deces sau posibila sinucidere.

Reclamantul s-a plâns că nu a primit tratament medical de la 11 ianuarie 1995, când a fost agresat, până la 13 ianuarie 1995, dată la care a fost dus la infirmerie, și că, în plus, în acest interval a fost încătușat în celula unde se găseau agresorii săi. El a susținut, totodată, că nu a primit tratament medical adecvat nici după ce a fost dus la infirmerie, la data de 13 ianuarie 1995, dar a menționat că nu poate să probeze acest lucru.

El s-a plâns, din nou, că a fost transportat într-un vagon de marfă la Spitalul penitenciar Jilava, în ciuda gravității stării sale de sănătate, și a fost condus la secția de psihiatrie și nu la cea de chirurgie, cum o impuneau leziunile suferite. Reclamantul a arătat că nu a beneficiat de tratament medical adecvat, nefiind internat la secția de chirurgie și fiind trimis înapoi la Penitenciarul Oradea, după câteva zile de la internare, în același vagon ca și la venire.

Reclamantul a solicitat, din nou, efectuarea unei expertize medicale a stării sale de sănătate, la Institutul de Medicină Legală București, insistând asupra necesității efectuării unui examen tomografic.

139. Curtea nu a fost încunoștințată cu privire la rezultatul acestei plângeri și nici cu privire la eventualele acte de procedură efectuate de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție după 29 mai 1998 (paragrafele 9-12, de mai sus).

5. Vizitele făcute reclamantului în închisoare de către soția sa

140. Conform susținerilor reclamantului, între 13 și 17 ianuarie 1995, conducerea Penitenciarului Oradea, invocând faptul că reclamantul a suferit o depresie nervoasă, a interzis soției sale să-l viziteze, cu scopul de a ascunde rănille pe care „Sisi” și „Raj” i le-au provocat cu complicitatea gardienilor. Reclamantul nu a ridicat pachetul pe care l-a adus soția sa la închisoare în acea perioadă, pachet ce conținea 200 de mărci germane și medicamente pentru îngrijirea afecțiunilor de stomac și a litiazei biliare de care suferea.

141. Dintr-o scrisoare datată 31 mai 2001, adresată de Direcția Generală a Penitenciarelor agentului guvernamental, ca răspuns la solicitarea de informații a acestuia, rezultă că în registrele Penitenciarului Oradea era consemnat că reclamantul a fost vizitat de soția sa la 4 ianuarie 1995, dată la care a primit și un pachet cu alimente, ce cântărea 5 kg. De asemenea, el a primit un alt pachet de la același expeditor la data de 21 ianuarie 1995.

C. Acțiunea în reparare pentru arestare ilegală

142. La data de 18 noiembrie 1999, reclamantul a chemat în judecată statul, reprezentat prin Direcția Generală a Finanțelor Publice, instanța sesizată cu această acțiune fiind Tribunalul Timiș. Invocând **articolele 504 și 505** din Codul de procedură penală, astfel cum au fost interpretate prin decizia Curții

Constituționale din 10 martie 1998, și **articolul 5** alineatele 1-5 din Convenție, reclamantul a solicitat două miliarde de lei, cu titlu de despăgubiri pentru arestarea sa preventivă în perioada 5 iulie 1994 - 6 aprilie 1995, arestare declarată abuzivă și ilegală prin hotărârea definitivă din 6 aprilie 1995 a Curții de Apel Oradea (paragraful 29, de mai sus). Reclamantul a arătat în special că, în perioada precizată a fost supus la rele tratamente, fiindu-i provocate multiple fracturi craniene și fracturi ale coastelor.

143. Prin sentința din 7 iulie 2000, instanța a respins acțiunea reclamantului ca prematură, cu motivația că procedura inițiată împotriva sa era încă pendinte pe rolul instanțelor interne.

144. Prin decizia din 23 noiembrie 2000, Curtea de Apel Timișoara a admis apelul reclamantului, a casat sentința din 7 iulie 2000 și a trimis dosarul spre rejudecare aceleiași instanțe. Curtea de apel a reținut că despăgubirile au fost solicitate de reclamant pentru paguba suferite prin arestarea preventivă, declarată ilegală, și că, în consecință, faptul că urmărirea penală împotriva reclamantului nu era încă finalizată nu are nici o relevanță în cauză. Curtea de apel a stabilit că, în mod eronat, prima instanță a respins acțiunea reclamantului ca prematură.

145. La o dată neprecizată a fost reluată la Tribunalul Timiș. La termenul din 30 martie 2001, statul a solicitat respingerea acțiunii reclamantului ca tardiv introdusă. S-a subliniat că, în conformitate cu dispozițiile **articolului 504** alineat 2 din Codul de procedură penală, acțiunea pentru repararea pagubei poate fi introdusă în termen de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii de achitare sau a ordonanței de neîncepere a urmăririi penale. S-a apreciat că, în cauză, respectivul termen a început să curgă la data de 26 noiembrie 1996, dată la care decizia Curții de Apel Oradea din 6 aprilie 1995, prin care s-a constatat nelegalitatea măsurii arestării preventive a reclamantului, a rămas definitivă. Or, reclamantul a introdus acțiunea în reparare la 18 noiembrie 1999, deci la aproape trei ani de la data menționată.

Reclamantul a ridicat excepția de neconstituționalitate a **articolelor 504** alineat 2 și 505 alineat 2 din Codul de procedură penală și a solicitat trimiterea cauzei la Curtea Constituțională.

146. Prin încheierea din 27 aprilie 2001, instanța a transmis dosarul la Curtea Constituțională, instanța competentă să se pronunțe asupra excepției ridicate de reclamant.

147. La data de 20 septembrie 2001, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a **articolului 504** alin. 2 din Codul de procedură penală, declarând această dispoziție neconstituțională în măsura în care ea limita cazurile în care responsabilitatea statului putea fi angajată pentru erori judiciare comise în procesele penale.

Curtea Constituțională a respins, totuși, excepția de neconstituționalitate a **articolului 505** alineat 2 din Codul penal, cu motivarea următoare: „nici normele constituționale, nici cele din tratatele internaționale la care România este parte nu

prevăd imprescriptibilitatea dreptului persoanelor prejudiciate prin măsuri ilegale de deținere de a porni acțiune în repararea pagubei și nici un termen limită în care acest drept poate fi exercitat. **Articolul 48** alineat (3) din Constituție, prin expresia „potrivit legii“, lăsa la opțiunea legiuitorului stabilirea condițiilor procedurale în care dreptul la reparație poate fi exercitat. Termenul de un an, prevăzut în **articolul 205** alineat 2 din Codul de procedură penală, este un termen de prescripție a dreptului la acțiune rezonabil, care asigură condițiile optime celui prejudiciat pentru a exercita acțiune în justiție în scopul obținerii reparațiilor legale.“

178. Prin sentința din 18 ianuarie 2002 Tribunalul Timiș a respins acțiunea reclamantului ca tardiv introdusă. Instanța a reținut că termenul de un an prevăzut de **articolul 505** alineat 2 din Codul de procedură penală a început să curgă în cauză la 26 noiembrie 1996, dată la care decizia Curții de Apel Oradea care a declarat ilegală măsura arestării preventive luate împotriva reclamantului, a rămas definitivă. Or, cum acțiunea reclamantului a fost formulată la 18 noiembrie 1999, instanța a apreciat că aceasta a fost tardiv introdusă.

149. Deși hotărârea era supusă apelului, reclamantul nu a uzat de acest drept, apreciind că, data fiind practică contradictorie a instanțelor interne, acțiunea să nu ar fi avut șanse de succes. Hotărârea din 18 ianuarie 2002 a rămas definitivă prin neexercitarea căi de atac.

II . DREPT INTERN APLICABIL

A. Dispozițiile legale aplicabile în materia luării și prelungirii măsurii arestării preventive

150. Dispoziții legale pertinente din Codul de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 136

Scopul și categoriile măsurilor preventive

„În cauzele privitoare la infracțiunile pedepsite cu închisoare, pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal ori pentru a se împiedica sustragerea învinutului sau inculpatului de la urmărirea penală, de la judecată ori de la executarea pedepsei, se poate lua față de acesta una din următoarele măsuri preventive:

(...)

(c) arestarea preventivă.

Măsura arătată la lit. a) poate fi luată de organul de cercetare penală, iar măsurile arătate la lit. b) și c) se pot lua numai de procuror sau de instanța de judecată.“

Articolul 137

Cuprinsul actului prin care se ia măsura preventivă

„Actul prin care se ia măsura preventivă trebuie să arate fapta care face obiectul învinuirii sau inculpării, textul de lege în care aceasta se încadrează, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită și temeiurile concrete care au determinat luarea măsurii preventive.“

Articolul 143

Condițiile reținerii

„Măsura reținerii poate fi luată de organul de cercetare penală față de învinuit, dacă sunt probe sau indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală.

(...)

Sunt indicii temeinice atunci când, din datele existente în cauză, rezultă presupunerea că persoana față de care se efectuează urmărirea penală a săvârșit fapta.“

Articolul 146

Condițiile pentru arestarea învinuitului

„Procurorul, din oficiu sau la sesizarea organului de cercetare penală, când sunt întrunite condițiile prevăzute în **art. 143** și există în mod corespunzător vreunul din cazurile prevăzute în **art. 148**, dacă consideră că în interesul urmăririi penale este necesară privarea de libertate a învinuitului, dispune prin ordonanță motivată arestarea acestuia, arătând temeiurile care justifică luarea măsurii și fixând durata arestării, care nu poate depăși 5 zile.

Totodată, procurorul emite un mandat de arestare a învinuitului. Mandatul cuprinde în mod corespunzător mențiunile arătate în **art. 151** lit. a)-c) e) și j), precum și numele și prenumele învinuitului și durata pentru care este dispusă arestarea acestuia.“

Articolul 148

Condițiile și cazurile în care se dispune arestarea inculpatului

„Măsura arestării inculpatului poate fi luată dacă sunt întrunite condițiile prevăzute în **art. 143** și numai în vreunul din următoarele cazuri:

(...)

h) inculpatul a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani, iar lăsarea sa în libertate ar prezenta un pericol pentru ordinea publică.“

Articolul 149

Durata arestării inculpatului

„Durata arestării inculpatului nu poate depăși o lună, afară de cazul când ea este prelungită în condițiile legii.“

Articolul 152

Executarea mandatului

„(...)

Când măsura arestării a fost dispusă în lipsa inculpatului potrivit **art. 150**, mandatul emis se înaintează în dublu exemplar organului de miliție, pentru executare.

Organul de poliție la arestarea persoanei arătate în mandat, căreia îi predă un exemplar al mandatului și o conduce în fața organului judiciar care a emis mandatul. Dacă mandatul de arestare a fost emis de procuror, acesta menționează pe mandat data prezentării inculpatului și procedează de îndată la ascultarea acestuia, după care dispune prin rezoluție asupra arestării inculpatului. Dacă între timp cauza a ajuns în fața instanței de judecată, procurorul va trimite pe arestat instanței.

Președintele instanței procedează la ascultarea inculpatului, iar dacă acesta ridică obiecții care necesită o rezolvare urgentă, fixează de îndată termen de judecată.“

Articolul 155

Prelungirea duratei arestării inculpatului de către procuror

„Durata arestării inculpatului poate fi prelungită în caz de necesitate și numai motivat.

Prelungirea termenului privitor la durata arestării inculpatului poate fi dispusă de procurorul șef al unității de procuratură în cadrul căreia funcționează procurorul care exercită supravegherea cercetării penale sau care efectuează urmărirea penală.“

Articolul 159

Procedura prelungirii arestării de către instanță

„Complețul de judecată va fi prezidat de președintele instanței sau de un judecător desemnat de acesta, iar participarea procurorului este obligatorie.

Dosarul cauzei va fi depus de către procuror cu cel puțin două zile înainte de termen și va putea fi consultat de către apărător la cererea acestuia.

Inculpatul este adus în fața instanței și va fi asistat de apărător.

În cazul în care instanța acordă prelungirea, aceasta nu va putea depăși 30 de zile.

Încheierea prin care s-a hotărât asupra prelungirii arestării poate fi atacată cu recurs de procuror sau de inculpat. Termenul de recurs este de 3 zile și curge de la pronunțare pentru cei prezenți și de la comunicare pentru cei lipsă. Recursul declarat împotriva încheierii prin care s-a dispus prelungirea arestării preventive nu este suspensiv de executare (...). Instanța poate acorda și alte prelungiri, fiecare neputând depăși 30 de zile. Dispozițiile alineatelor precedente se aplică în mod corespunzător.“

Articolul 300

Verificarea sesizării instanței și a arestării inculpatului

(...)

„În cauzele în care inculpatul este arestat, instanța legal sesizată este, de asemenea, datoare să verifice din oficiu, la prima înfățișare, regularitatea luării și menținerii acestei măsuri.“

B. Dispoziții legale și jurisprudența în materia modalităților de reparare a prejudiciilor suferite în caz de arestare nelegală

151. Dispozițiile legale pertinente din Codul de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 504

Cazuri care dau dreptul la reparație

„Orice persoană care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a stabilit prin hotărâre definitivă că nu a săvârșit fapta imputată ori că acea faptă nu există.“

Are dreptul la repararea pagubei și persoana împotriva căreia s-a luat o măsură preventivă, iar ulterior, pentru motivele arătate în alineatul precedent, a fost scoasă de sub urmărire sau a fost achitată.“

Articolul 505

Acțiunea pentru reparare

(...)

Acțiunea poate fi pornită în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii de achitare sau de la data ordonanței de scoatere de sub urmărire.“

Articolul 506

Instanța competentă

„Pentru obținerea reparației, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărui rază teritorială domiciliază, chemând în judecată civilă statul.“

152. Prin decizia nr. 45 din 10 martie 1998, Curtea Constituțională, sesizată cu excepția de neconstituționalitate a **articolului 504** alineat 1 din Codul de procedură civilă, a statuat:

„Conform dispozițiilor **art. 48** alin. (3) din Constituție, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârșite în procesele penale.“

Rezulta din acest text că principiul responsabilității statului față de persoanele care au suferit din cauza unei erori judiciare săvârșite în procesele penale trebuie aplicat tuturor victimelor unor asemenea erori. (...) Prin urmare, se constată că organul legislativ nu a pus de acord prevederile **art. 504** din Codul de procedură penală cu cele ale **art. 48** alin. (3) din Constituție. (...) În consecință, ținând seama că **art. 504** din Codul de procedură penală instituie numai două cazuri posibile de angajare a răspunderii statului pentru erorile judiciare săvârșite în procesele

penale, rezultă că această limitare este neconstituțională față de prevederile **art. 48** alin. (3) din Constituție, care nu permit o asemenea restrângere.“

153. Dispozițiile relevante din **articolul 1000** din Codul civil prevăd:

„Stăpânii și comitenții (sunt responsabili) de prejudiciul cauzat de servitorii și prepușii lor în funcțiile ce li s-au încredințat.“

Dispoziții privind relele tratamente suferite în perioada de deținere

154. Dispozițiile pertinente din Codul penal sunt următoarele:

Capitolul I

Infrațiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății

Articolul 180

Loviri și alte violențe

„Lovirea sau orice violență cauzatoare de suferințe se pedepsesc cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă. (...)

Lovirea sau actele de violență care au pricinuit o vătămare ce necesită pentru vindicare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (...)

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. (...).“

Articolul 182

Vătămarea corporală gravă

„Fapta prin care s-a pricinuit integrității corporale sau sănătății o vătămare care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de mai mult de 60 de zile sau care a antrenat una dintre consecințele următoare: pierderea unui organ sau simț, încetarea funcționării acestora, o infirmitate permanentă fizică ori psihică (...) se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani.“

Articolul 174

Omorul

„Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

Tentativa se pedepsește.“

Capitolul II

Infrațiuni care împiedică înfăptuirea justiției

Articolul 267

Supunerea la rele tratamente

„Supunerea la rele tratamente a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.“

Articolul 267¹

Tortura

„Fapta prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, fizice ori psihice, îndeosebi cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a pedepsi pentru un act pe care acesta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei sau de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau astfel de suferințe sunt aplicate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau la instigarea ori cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani. (...)

Tentativa se pedepsește.“

155. Dispozițiile pertinente din Codul de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 279

Procedura privind plângerea prealabilă

„Punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară astfel de plângere.

Plângerea penală se adresează:

a) instanței de judecată, în cazul infracțiunilor prevăzute de la **art. 180** (...) din Codul penal, dacă făptuitorul este cunoscut. (...)“

Articolul 284

Termenul de introducere a plângerii prealabile

„În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o plângere, aceasta trebuie să fie introdusă în termen de două luni din ziua în care persoana vătămată a știut cine este făptuitorul.“

156. Dispozițiile legale care reglementează având ca obiect efectuarea expertizelor medico-legale sunt următoarele:

1. Decretul nr. 446 din 25 mai 1966 privind organizarea instituțiilor și serviciilor medico-legale.

Articolul 2

„Instituțiile medico-legale sunt Institutul de cercetări științifice medico-legale „Prof. Dr. Mina Minovici“, subordonat Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, și filialele institutului.

În cadrul Institutului de cercetări științifice medico-legale „Prof. Dr. Mina Minovici“ funcționează Comisia superioară medico-legală. În cadrul aceluiași institut și al filialelor sale funcționează comisii de control și avizare a actelor medico-legale.“

Articolul 6

„Institutul de cercetări științifice medico-legale „Prof. Dr. Mina Minovici“ și filialele sale efectuează:

a) expertize și alte lucrări medico-legale la cererea serviciilor medico-legale, atunci când acestea consideră că din punct de vedere tehnic nu le poate executa sau la cererea Ministerului Afacerilor Interne, Tribunalul Suprem ori a Procuraturii Generale;

b) noi expertize medico-legale, la cererea organelor în drept, în cazurile de: omor, lovire sau vătămare cauzatoare de moarte și morte suspectă; deficiențe în acordarea asistenței medicale; expertize psihiatrico-legale;

c) orice alte lucrări medico-legale prevăzute de regulamentul de aplicare a prezentului decret.“

2. Regulament de aplicare a Decretului nr. 446 din 25 mai 1966, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1.085.1966.

Articolul 12

„Serviciile medico-legale, în cadrul atribuțiilor lor:

c) efectuează examinări medico-legale, la cererea persoanelor interesate (...).“

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE

157. Reclamantul pretinde că **articolul 3** din Convenție a fost încălcat, articol care prevede: „Nimeni nu poate fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente inumane sau degradante“.

158. Curtea relevă faptul că capătul de cerere al reclamantului întemeiat pe dispozițiile **articolului 3** din Convenție poartă, pe de o parte, asupra tratamentelor la care a fost supus în perioada arestării sale preventive în Penitenciarul Oradea și la Spitalul penitenciar Jilava și, pe de altă parte asupra caracterului anchetei desfășurate de autorități, având ca obiect pretinsele rele tratamente.

1. Cu privire la pretinsele rele tratamente suferite de reclamant în penitenciarul Oradea și în Spitalul penitenciar Jilava.

A. Argumentele părților

a) teza reclamantului

159. Reclamantul susține că evocarea de către Guvern a episodului internării sale din 1992 în Spitalul de psihiatrie Timișoara constituie un pretext pentru a-l discredita în fața Curții și că, în orice caz, aceasta nu demonstrează că el suferea de o boală psihică la momentul agresiunii sale de către codeținuți.

160. Reiterând susținerile formulate în fața Parchetului Militar Oradea (paragraful 116, de mai sus), reclamantul apreciază că a fost torturat de către „Sisi” și „Raj” și subliniază că rezultă, în mod evident, complicitatea conducerii Penitenciarului Oradea din actele medicale completate la data de 12 și 17 ianuarie 1995 (paragrafele 102 și 108, de mai sus), acte în care era consemnat că în noaptea de 12/13 ianuarie 1995, reclamantul își autoprovocase traumatisme craniene și la nivelul sternului. În opinia reclamantului, documentele în cauză erau false și au fost redactate cu scopul de a acoperi eventualul deces sau sinucidere. Reclamantul solicită Curții să examineze motivele pentru care Guvernul Român nu a făcut nici un comentariu cu privire la aceste documente medicale care probau complicitatea medicilor penitenciarului.

161. Referindu-se, în special, la condițiile de internare la infirmeria penitenciarului și la Spitalul penitenciar Jilava, reclamantul apreciază că obligația de a împărți același pat cu un deținut infectat HIV și faptul că a fost împiedicat pe durata mai multor luni, când se afla la infirmerie, de a exercita dreptul la plimbări zilnice în curtea penitenciarului, reprezintă, de asemenea, tratamente contrare **articolului 3** din Convenție.

162. Reclamantul subliniază ca, urmare agresiunilor la care a fost supus în penitenciar și lipsei de tratament medical adecvat, a rămas cu sechele, respectiv tulburări de vedere și de auz, precum și dureri de cap, și a trebuit să se supună, după punerea sa în libertate, mai multor intervenții chirurgicale.

b) teza Guvernului

163. Guvernul subliniază că este foarte important ca susținerile reclamantului să fie analizate de Curte ținând seama de contextul foarte delicat legat de starea de sănătate psihică a reclamantului. Guvernul menționează, sub acest aspect, că reclamantul a fost internat între 3 și 13 august 1992 în Spitalul de psihiatrie Timișoara, cu diagnosticul „episod psihotic atipic” și că, în fișa de observație medicală, medicii consemnaseră că reclamantul se consideră persecutat (paragraful 101 de mai sus). Guvernul este de părere că nu pot fi luate în considerare decât afirmațiile reclamantului care au fost probate sau care nu au fost contrazise prina lte mijloace de probă.

i. Cu privire la natura leziunilor suferite de reclamant și la măsura în care acestea pot fi imputate personalului penitenciarului.

164. Guvernul contestă faptul că reclamantul a fost supus unor tratamente contrare **articolului 3** din Convenție de către autorități. În subsidiar, Guvernul susține că aceste tratamente nu pot fi în nici un caz, calificate ca acte de tortură.

165. În ceea ce privește leziunile suferite de reclamant urmare a incidentului cu codetinuții săi, Guvernul susține, contrar celor afirmate de reclamant și așa cum rezultă din actele medicale depuse la dosar, că reclamantul nu a suferit decât o fractură a coastei nr. 7. El prezenta, de asemenea, câteva echimoze palpebrale. Guvernul consideră că, dacă reclamantul ar fi suferit mai multe leziuni decât cele consemnate în actele medicale depuse la dosar, ar fi putut să le probeze printr-o

expertiză medicală asupra stării sale de sănătate, efectuată în condițiile Decretului nr. 446/1966 și ale Regulamentului de aplicare a acestuia, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1.085/1966, acte normative în temeiul cărora orice persoană poate cere efectuarea unei astfel de expertize (paragraful 156, de mai sus).

166. Pe de altă parte, Guvernul subliniază că, așa cum rezultă cu certitudine din actele dosarului, gardienii nu au fost implicați în declanșarea conflictului și nici în comiterea actelor de agresiune împotriva reclamantului. Invocând Hotărârea Assenov c. Bulgariei din 28 octombrie 1998 (Culegerea de hotărâri și decizii 1998 - VIII, pag. 329, § 100), Guvernul susține că reclamantul n-a probat faptul că gardienii l-au supus la rele tratamente și nici faptul că au încurajat, în orice mod, actele de violență ale codeținuților împotriva sa.

167. Cât privește susținerea reclamantului, potrivit căreia acesta ar fi fost imobilizat prin legarea sa cu cătușe de pat și lăsarea pe ciment timp de 48 ore, aceasta este imposibilă, în opinia Guvernului, o dată ce incidentul a avut loc în noaptea de 12/13 ianuarie 1995, iar reclamantul a fost examinat de medic în dimineața zilei de 13 ianuarie 1995. Guvernul subliniază că, în realitate, așa cum rezultă din documentele dosarului, este vorba de o perioadă de numai cinci ore, din jurul orei 1 noaptea, când reclamantul a fost imobilizat până la 5,30, când acesta a fost condus la infirmerie.

168. În opinia Guvernului, imobilizarea unei persoane prin încătușare pe o perioadă atât de lungă ca aceea pretinsă de reclamant, adică 48 de ore, ar fi condus, în mod necesar, la apariția unor leziuni specifice la persoana în cauză. Or, Guvernul subliniază că la examenul medical din 13 ianuarie 1995, nu a fost identificată la reclamant nici o leziune care ar indica imobilizarea prin încătușare.

169. Faptul că P.V., comandantul adjunct al penitenciarului, a mers chiar în noaptea incidentului în cauză la penitenciar probează, în opinia Guvernului, intenția personalului unității de a acționa în sensul restabilirii ordinii în închisoare.

170. Totodată, Guvernul subliniază că autoritățile penitenciare au luat toate măsurile necesare pentru a împiedica un asemenea conflict, reclamantul fiind transferat, în mai mult rânduri, dintr-o celulă în alta, cu scopul precis de a preveni incidente între acesta și codeținuți.

ii. *Cu privire la tratamentul medical acordat reclamantului*

171. Guvernul apreciază că tratamentul medical administrat reclamantului în perioada de arestare preventivă a fost adecvat. Guvernul subliniază că după incidentul din noaptea de 12/13 ianuarie 1995 reclamantul a fost transportat, chiar în dimineața zilei de 13 ianuarie, la Spitalul județean Oradea, în vederea efectuării unor examene medicale specializate și a fost, din nou, condus la acest spital la 20 și 23 ianuarie, pentru a putea beneficia de îngrijirile medicale care nu ar fi putut fi acordate la infirmeria închisorii.

172. Guvernul adaugă că, în același scop, respectiv acordarea de îngrijiri medicale adecvate reclamantului, de care nu putea beneficia pe plan local, reclamantul a fost transferat la Spitalul penitenciar Jilava. Transferul s-a efectuat la mai mult de 10 zile după incident, nepunând, deci, în pericol viața acestuia.

173. Guvernul subliniază că îngrijirile medicale acordate reclamantului în spitalul penitenciar au condus la ameliorarea stării de sănătate și că, la întoarcerea la Oradea, el a fost din nou internat la infirmeria penitenciarului.

174. Guvernul subliniază că este în sarcina reclamantului să probeze, printr-o expertiză medico-legală de tipul celei menționate la paragraful 164, că problemele sale de sănătate actuale sunt o consecință a tratamentului medical pretins inadecvat primit în închisoare.

iii. Cu privire la condițiile de spitalizare în cadrul infirmeriei și la Spitalul penitenciar Jilava

175. Guvernul subliniază că, pe durata internării la infirmeria penitenciarului, reclamantul și-a exercitat dreptul la plimbări zilnice, în condițiile descrise la paragraful 99, de mai sus.

176. Guvernul menționează, totodată că, pe durata spitalizării la Jilava, spitalul nu a fost suprapopulat, deci nu a fost necesar ca reclamantul să stea în același pat cu un alt deținut. De asemenea, se subliniază că în registrele Spitalului penitenciar Jilava nu figurează ca internată în perioada spitalizării reclamantului nici o persoană seropozitivă.

B. Aprecierea Curții

177. Curtea notează că aspectul material al capătului de cerere întemeiat pe dispozițiile **articolului 3** din Convenție poartă asupra două probleme distincte, deși interdependente: prima, se referă la realitatea și gravitatea tratamentelor la care reclamantul pretinde a fi fost supus, cea de-a doua privește măsura în care acestea pot fi imputate autorităților.

1. În ceea ce privește pretinsele rele tratamente și gravitatea acestora

178. Curtea notează că existența relexor tratamentelor nu este acceptată de ambele părți. Potrivit susținerilor reclamantului, doi deținuți l-au bătut cu sălbăticie, din ordinul gardienilor, în noaptea de 10/11 ianuarie 1995, apoi un gardian l-a legat de pat cu cătușele, lăsându-l în această poziție timp de 48 de ore. Reclamantul susține că a suferit fracturi craniene și fracturi la nivelul sternului și al coloanei vertebrale.

179. Guvernul susține că incidentul cu „Sisi“ și „Raj“ a avut loc în noaptea de 12/13 ianuarie 1995. Acesta precizează, de asemenea, că reclamantul a fost imobilizat, din ordinul comandantului adjunct al penitenciarului, până în zori, în jurul orei 5,30, când a fost condus la infirmerie, unde i s-au acordat îngrijirile medicale necesare. Singurele leziuni identificate de specialiști la reclamant au fost echimoze palpebrale, o fractură a coastei nr. 7 și o fractură a piramidei nazale.

180. Curtea reamintește, mai întâi, ca, pentru a include în sfera de aplicare a **articolului 3**, relele tratamente trebuie să atingă un minimum de gravitate, minimum ce este relativ, depinzând de ansamblul circumstanțelor cauzei, precum, durata tratamentului și efectele psihice sau psihologice asupra victimei și, în anumite cazuri, sexul, vârsta, starea de sănătate a acesteia. Atunci când o persoană este privată de libertate, folosirea împotriva sa a forței fizice, dacă aceasta nu este determinată de însuși comportamentul victimei, aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de **articolul 3** (Tekin c. Turciei, hotărârea CEDO din 9 iunie 1998, Culegea de hotărâri și decizii 1998 - IV, p. 1517-1518, §§ 52 și 53 și Labita c. Italiei (GC), cererea nr. 26772/1995, § 120, Culegerea de hotărâri și decizii 2000 - IV).

181. Susținerile având ca obiect supunerea la rele tratamente trebuie dovedite în fața Curții cu mijloace de probă adecvate (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea Klaas c. Germaniei, din 22 septembrie 1993, seria A nr. 269, p. 17, § 30). În aprecierea faptelor pretinse, Curtea folosește criteriul probei apte să elimine „orice îndoială rezonabilă”; o astfel de probă poate rezulta dintr-un ansamblu de indicii sau de prezumții, suficient de grave, precise și concordante (Irlanda c. Marea Britanie, hotărârea din 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25, p. 65, § 161, Aydin c. Turciei, hotărârea din 25 septembrie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997 - VI, p. 1889, § 73, și Selmouni c. Franței, (G.C.), nr. 25803/94, § 88, CEDH 1999-V).

182. În ceea ce privește susținerile reclamantului, potrivit cărora acesta ar fi fost obligat, în timpul spitalizării la Jilava, să așteie în același pat cu un deținut seropozitiv și i s-ar fi interzis, timp de mai multe luni, pe când se afla internat la infirmeria Penitenciarului Oradea, să-și exercite dreptul la plimbări zilnice în curtea unității, susțineri contestate de Guvern, Curtea apreciază că, în absența oricărei probe care să susțină aceste afirmații, nu se poate dovedi că reclamantul a fost supus la astfel de tratamente.

183. Curtea arată, de asemenea, că nici un element de probă nu susține afirmațiile reclamantului privitoare la producerea în incidentul cu codeținuții săi a unor fracturi craniene, la nivelul sternului și al coloanei vertebrale, nici pe cele privind pierderea, în același incident, a unghiei unui deget de la mână și a celei a unui deget de la picior și nici afirmațiile privind existența unor efecte durabile ale respectivelor tratamente asupra stării sale actuale de sănătate.

184. În consecință, Curtea statuează că pretinsele rele tratamente la care se face referire în paragraful 74 în fine, 81, 83 și 86, de mai sus, nu pot fi considerate ca dovedite.

185. Din contra, Curtea arată că este incontestabil faptul că, în perioada de arestare preventivă, pe când se afla sub controlul gardienilor și al administrației penitenciare, reclamantul a suferit leziuni provocate prin lovire. Rapoartele medicale redactate de specialiști atestă, într-adevăr, multitudinea și intensitatea loviturilor la care a fost supus reclamantul în incidentul cu codeținuții, lovituri ce

au produs echimoze palpebrale bilaterale, fractura piramidei nazale și a unei coaste.

Or, în opinia Curții, acestea sunt elemente de fapt stabilite în mod clar și care, prin ele însele, sunt suficient de serioase pentru a conferi faptelor caracterul unor tratamente inumane și degradante interzise de **articolul 3** din Convenție.

186. Curtea arată, de asemenea, ca gravitatea tratamentelor în cauză este amplificată de o serie de factori.

În primul rând, Curtea notează că este incontestabil faptul că după incidentul cu „Sisi“ și „Raj“, reclamantul a fost imobilizat, prin încătușare, din ordinul comandantului adjunct al penitenciarului, în aceeași celulă cu autorii agresiunii. Curtea remarcă, de asemenea, că, deși reclamantului i s-a prescris un bandaj toracic pentru tratarea fracturii (paragraf 105, de mai sus), nu rezultă din actele depuse la dosar ca un astfel de bandaj a fost într-adevăr aplicat (paragrafele 106 și 111, de mai sus). Totodată, Curtea notează că, după numai zece zile de la incidentul care i-a provocat reclamantului fractura piramidei nazale și a unei coaste, acesta a fost transportat într-un vagon al penitenciarului, la sute de kilometri distanță față de locul de deținere, pe parcursul a mai multor zile, toate acestea în ciuda recomandării de repaus făcute de medici (paragraful 105, în fine), date ce nu au fost contestate de Guvern. Curtea menționează, de asemenea, ca din actele transmise de reclamant, rezultă că acesta nu a beneficiat de un examen chirurgical și de tratament chirurgical, dacă era cazul, în perioada internării sale la Spitalul penitenciar Jilava (paragrafele 111 și 112, de mai sus).

187. În lumina celor expuse anterior și luând în considerare ansamblul de aspecte supuse examinării, Curtea concluzionează ca tratamentele la care a fost supus reclamantul în perioada de arestare preventivă, astfel cum au fost expuse în paragrafele 185 și 186, de mai sus, sunt contrare dispozițiilor **articolului 3** din Convenție. Urmează a se stabili dacă poate fi angajată răspunderea statului pentru acestea.

2. În ceea ce privește răspunderea autorităților: supravegherea deținuților

188. Curtea notează că Guvernul contestă faptul că, în cauză, ar fi existat un comportament culpabil al autorităților, fie sub forma unui act intenționat, fie sub forma unei neglijențe în serviciu. Întemeindu-se pe declarațiile mai multor martori, Guvernul susține că autoritățile nu au fost implicate în declanșarea conflictului între deținuți și au luat măsurile necesare pentru ca un astfel de incident să nu se producă.

189. Sub acest aspect, Curtea reamintești, în primul rând, ca **articolul 3** din Convenție consacră una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice, interzicând, în termeni absoluți, tortura și pedepsele și tratamentele inumane sau degradante (Aydin c. Turciei, hotărâre din 25 septembrie, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-VI, § 81). Aceste dispoziții impun autorităților statelor contractuale nu numai să se abțină de la a supune o persoană la astfel de tratamente, ci, de asemenea, pun în sarcina acestora obligația de a lua, în mod

preventiv, măsuri de natură practică, necesare asigurării protecției integrității corporale și sănătății persoanelor private de libertate (Mouisel c. Franței, cererea nr. 67263/01, § 40, Culegerea de hotărâri și decizii 2002-I, Keenan c. Marii Britanii, cererea nr. 27229/95, § 110, Culegerea de hotărâri și decizii 2001-III). Totuși, această obligație nu trebuie interpretată de așa manieră încât să impună statelor o sarcină imposibil de realizat sau excesivă (cf. Mutatis mutandis, Tanrikulu c. Turciei, cererea nr. 21422/93, § 71, nepublicată).

190. În opinia Curții, dată fiind natura dreptului protejat de **articolul 3**, este suficient ca reclamantul să demonstreze că autoritățile nu au făcut ceea ce, în mod rezonabil, era de așteptat să facă pentru a împiedica materializarea unui risc real și imediat pentru integritatea fizică a reclamantului, un risc de care acestea aveau sau trebuia să aibă cunoștință. Răspunsul la această problemă depinde de ansamblul circumstanțelor cauzei (mutatis mutandis, Keenan, susmenționată, §§ 110-115). În consecință, Curtea urmează să stabilească dacă, în circumstanțele cauzei, autoritățile ar fi trebuit să știe că reclamantul riscă să fie supus la rele tratamente din partea celorlalți deținuți și, în caz afirmativ, dacă au luat, în limitele competențelor lor, măsuri apte să determine evitarea unui astfel de risc.

191. Curtea remarcă faptul că în fișa medicală a reclamantului completată la sosirea în Penitenciarul Oradea, medicul notase că reclamantul suferea de „psihopatie parnoidă” (paragraful 22, de mai sus). De asemenea, așa cum s-a arătat în prezentarea situației de fapt, reclamantul a intrat, în repetate rânduri, în conflict cu codeținuții săi, motiv pentru care a fost transferat în mai multe celule (paragraf 88, 125 și 137, de mai sus). Mai mult, Curtea notează că, în ziua anterioară celei în care s-a produs incidentul cu „Sisi” și „Raj”, reclamantul a fost examinat, la Spitalul de psihiatrie și neurologie Oradea, de un neuropsihiatru care a apreciat că reclamantul suferea de depresie nervoasă cu tulburări de comportament și a recomandat punerea sa sub observație (paragraful 102, anterior, în fine).

192. Curtea concluzionează că autoritățile interne ar fi putut, în mod rezonabil, prevedea, pe de o parte, ca, dată fiind starea sa psihică, reclamantul era mai vulnerabil decât un deținut obișnuit și, pe de altă parte, ca arestarea sa putea avea ca efect exacerbarea sentimentului sau de deprimare, sentiment, de altfel, inerent oricărei măsuri privative de libertate, precum și amplificarea irascibilității sale, pe care o manifestase deja față de alți deținuți. Din aceste considerente, Curtea apreciază că era necesară o supraveghere atentă a reclamantului de către autoritățile penitenciare.

193. Curtea subscrie la argumentul reclamantului, invocat în fața Parchetului Militar Oradea, potrivit căruia transferul său în celula nr. 42, în care se aflau recidiviști și deținuți condamnați definitiv, era contrar dispozițiilor legale interne în materia executării pedepselor atâta timp cât avea statutul de persoană arestată preventiv. Curtea notează, de asemenea, că reclamantul a fost agresat imediat după transferul său în celula nr. 42, cunoscută ca fiind „o celulă cu deținuți periculoși” (paragrafele 135 alineat 1, în fine și 136, de mai sus).

194. În al doilea rând, Curtea notează că, din actele dosarului, rezultă că gardianul S.A., de serviciu în noaptea incidentului, nu a intervenit imediat pentru a-l scoate pe reclamant din celula sau pentru a determina încetarea actelor de agresiune împotriva acestuia. Sub acest aspect, Curtea reamintește declarația făcută de gardian în fața Parchetului, potrivit căreia acesta nu avea dreptul să intervină pentru a pune capăt conflictului (paragraful 126, de mai sus). Curtea notează, totodată, că declarațiile mai multor martori, ascultați în cauză de organele de urmărire penală, au făcut referire la refuzul gardianului de a interveni pentru a-l apăra pe reclamant (paragraful 127 și 135, de mai sus). Curtea reține, de asemenea, că după incidentul cu cei doi codeținuți reclamantul a fost lăsat de gardieni în aceeași celulă cu agresorii săi, mai mult, a fost imobilizat.

195. Din aceste considerente, Curtea concluzionează că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a proteja integritatea fizică a reclamantului, în cadrul competenței lor de a asigura paza persoanelor private de libertate și de a se asigura că nu se aduce atingere integrității fizice a acestora.

196. În consecință **articolul 3** din Convenție a fost încălcat sub acest aspect.

2. Cu privire la caracterul anchetei

A. Argumentele părților

197. Reclamantul subliniază că procedura penală inițială ca urmare a plângerii sale nu s-a finalizat prin angajarea răspunderii penale a vreunui dintre gardienii care au încercat să-l „lichideze“, prin intermediul lui „Sisi“ și „Raj“.

198. Guvernul notează că la data de 24 iulie 1995, reclamantul a formulat pentru prima dată plângere împotriva gardienilor și codeținuților pentru rele tratamente. Se subliniază de asemenea, ca, urmare a acestei plângeri, s-a procedat la efectuarea de cercetări penale aprofundate, care au condus la identificarea făptuitorilor, răspunderea penală a acestora neputând fi, însă, angajată, întrucât plângerea prealabilă nu a fost depusă în termenul prevăzut de **articolul 180** din Codul penal coroborat cu **articolul 284** din Codul de procedură penală. Guvernul relevă faptul că procurorul desemnat a instrumenta cauza a ascultat toate persoanele implicate în incident și pe cele care ar fi putut furniza informații cu privire la cauzele leziunilor suferite de reclamant. Se arată, de asemenea, că procurorul a dispus, la cererea reclamantului, efectuarea unei expertize medico-legale asupra stării de sănătate a reclamantului și a atașat dosarului cauzei toate fișele medicale de observație și extrase din registrele medicale ale penitenciarului, în măsura în care acestea priveau evoluția stării de sănătate a reclamantului.

B. Aprecierea Curții

199. Curtea reamintește că, atunci când o persoană afirmă că a fost supusă la tratamente contrare **articolul 3** din Convenție din partea organelor de poliție sau a altor autorități similare ale statului, această dispoziție a Convenției, coroborată cu obligația generală impusă statului de **articolul 1** din Convenție de a „recunoaște oricărei persoane aflată sub jurisdicția sa drepturile și libertățile garantate de

Convenție“ instituie o obligație a statului implicit de a iniția și derula o „anchetă oficială efectivă“. Această anchetă, asemenea celei impuse de **articolul 2** din Convenție, trebuie să fie capabilă să conducă la identificarea și pedepsirea persoanelor responsabile. În caz contrar, în ciuda importanței sale fundamentale, interdicția legală generală de a supune o persoană la tratamente inumane sau degradante ar deveni ineficientă în practică și ar fi posibil, în anumite cazuri, ca reprezentanți ai statului să desconsidere în totalitate, folosindu-se de imunitatea absolută de care se bucură, drepturile persoanelor aflate sub controlul lor (Labita, susmenționată, § 131, Assenov, susmenționată, § 102).

Curtea reamintește considerațiile sale formulate în hotărârea sa Ilhan c. Turciei din 27 iunie 2000: „(...) având în vedere obligația statului care decurge din **articolul 13** din Convenție, în temeiul căreia orice persoană care susține, cu temeinicie („grief defendable“), că a fost supusă unor tratamente contrare **articolului 3** din Convenție, trebuie să dispună de un recurs efectiv, reclamantul are posibilitatea reparării încălcării dreptului recunoscut de **articolul 3** din Convenție și garanțiile procedurale împotriva unui eventual abuz din partea agenților statului. (...) necesitatea sau oportunitatea constatării într-o cauză dată a încălcării **articolului 3** din Convenție, sub aspect procedural, va depinde de circumstanțele specifice speței“ (hotărârea Ilhan c. Turciei, cererea nr. 22277/93 și § 92, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-VII).

200. Curtea notează că, în cauză, a avut loc o anchetă, ca urmare a plângerii formulate de reclamant la data de 24 iulie 1995. În consecință, urmează să verifice dacă această anchetă a fost condusă în mod diligent și eficient.

201. Sub acest aspect, Curtea observă că cercetarea penală privitoare la faptele denunțate de reclamant a început la 17 august 1995, data la care plângerea reclamantului împotriva codeținuților și gardienilor a fost înregistrată la Parchetul Militar Oradea.

a) Cu privire la caracterul diligent al anchetei

202. Curtea notează că, prin referatul din 20 octombrie 1997, parchetul a respins plângerea împotriva codeținuților ca tardiv introdusă, întrucât aceasta fusese depusă după împlinirea termenului prevăzut de **articolul 180** din Codul penal, coroborat cu **articolul 284** din Codul de procedură penală. Sub acest aspect, se amintește faptul că încadrarea juridică a faptelor este, în cauză, esențială, în măsura în care de aceasta depinde aprecierea plângerii reclamantului ca tardivă (ea fiind calificată drept plângere prealabilă, n.n.) sau ca introdusă în termen (având valoarea unei plângeri penale, n.n.).

203. Curtea precizează că reclamantul, în plângerea sa din 24 iulie 1995, a calificat tratamentele la care a fost supus de către codeținuți ca tentativă la infracțiunea de omor sau tentativa la vătămare corporală gravă, fapte prevăzute de **articolul 174**, respectiv 182 din Codul penal, pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, nefiind necesară, în acest scop, introducerea, într-un anumit termen, a unei plângeri prealabile. În schimb, parchetul a apreciat că faptele

constituiau elementul material al infracțiunii de loviri și alte violențe, prevăzute de **articolul 180** alineatul 2 din Codul penal, dispoziție care, coroborată cu **articolul 284** din Codul de procedură penală, prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă și că persoana vătămată poate introduce această plângere în termen de 2 luni.

204. Curtea notează, în continuare, că ceea ce distinge elementul material al infracțiunii de loviri și alte violențe de cel al vătămării corporale grave este, în special, numărul de zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare și consecințele faptei asupra sănătății - dacă lovirile au avut sau nu ca efect pierderea unui simț sau organ ori o infirmitate permanentă fizică sau psihică (a se vedea capitolul „Drept intern aplicabil“, paragraful 154, de mai sus). Curtea estimează că în speță un rol decisiv revenea stabilirii, de către Parchet, a consecințelor pe care incidentul cu codeținuții le-a avut asupra stării de sănătate a reclamantului.

205. Or, Curtea remarcă faptul că, abia la un an după depunerea plângerii, parchetul a dispus efectuarea unei expertize medico-legale (paragraful 130, de mai sus). Mai mult, raportul de expertiză a fost finalizat abia la 27 august 1997, adică la mai mult de doi ani și șapte luni de la incident.

206. În ceea ce privește referatul prin care a fost respinsă plângerea reclamantului, Curtea dezaprobă, în mod special, faptul că procurorul a concluzionat atât de rapid că leziunile suferite de reclamant i-au cauzat acestuia o incapacitate temporară de muncă de 18 zile, întemeindu-se pe un raport de expertiză care preciza, încă de la început, că reclamantul nu s-a prezentat la examenele medicale recomandate. Or, Curtea apreciază ca deosebit de surprinzător faptul că, deși reclamantul a declarat, la data de 11 iulie 1997, că a efectuat toate examenele recomandate și că a depus rezultatele acestora la laboratorul de medicină legală (paragraful 132, de mai sus), parchetul nu a acordat atenție acestei contradicții, deși era vorba de un aspect esențial, de care depindea încadrarea juridică a faptelor și, în consecință, posibilitatea de a angaja răspunderea făptuitorului).

207. Curtea menționează că, din actele dosarului nu rezultă dacă parchetul a admis cererea reclamantului de a fi supus unui examen tomografie (paragraful 138, de mai sus, în fine), examen ce ar fi permis să se stabilească, cu precizie și în mod obiectiv, dacă leziunile au generat sau nu o infirmitate, în sensul **articolului 182** din Codul penal. Curtea notează că un astfel de examen medical a fost recomandat și de medicii care l-au tratat pe reclamant după punerea sa în libertate (paragraful 114, de mai sus), în scopul stabilirii stării sale de sănătate.

b) Cu privire la ancheta împotriva gardienilor

208. Curtea notează că parchetul a dispus respingerea ca nefondată a plângerii împotriva gardienilor P.S. și S.A. și împotriva comandantului adjunct al penitenciarului.

209. Sub acest aspect, Curtea reamintește că obligația autorităților interne de a pune un recurs efectiv la dispoziția unei persoane care susține, cu temeinicie („grief defendable“), că a fost supusă unor tratamente contrare **articolului 3** din Convenție nu implică, în mod necesar, sancționarea făptuitorilor. Convenția impune numai „inițierea și derularea unei anchete capabile să conducă la pedepsirea persoanelor responsabile“ (Egmez c. Cipru, cererea nr. 30873/96, § 70, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-XII).

210. Este adevărat, așa cum de altfel indică și Guvernul, că autoritățile interne nu au manifestat pasivitate în procedura penală inițială ca urmare a plângerii reclamantului, totuși, în opinia Curții, absența inactivității nu este suficientă pentru a exonera statul de responsabilitate care îi revine, sub aspect procedural, potrivit dispozițiilor **articolului 3** din Convenție. Curtea reamintește, în această privință, că autoritățile nu trebuie să subestimeze importanța mesajului pe care ele îl transmit persoanelor implicate și publicului larg, atunci când decid să înceapă sau nu urmărirea penală împotriva unor agenți ai statului acuzați că au supus o persoană unor tratamente contrare **articolului 3** din Convenție. Curtea apreciază, în special, că autoritățile nu trebuie să sugereze în nici un caz, că sunt dispuse să lase nepedepsite astfel de tratamente (Egmez, susmenționată, § 71).

211. În speță, Curtea notează că în referatul elaborat la finalizarea cercetării penale, parchetul s-a limitat să afirme că acuzațiile reclamantului împotriva gardienilor P.S. și S.A. și împotriva comandantului adjunct P.V. sunt nefondate.

212. Or, în absența unor motive convingătoare de natură să justifice numeroasele contradicții între declarațiile deținuților, cele ale reclamantului și ale gardienilor și mențiunile din registrul penitenciarului, o asemenea concluzie nu poate fi acceptată. În special, Curtea apreciază ca deosebit de surprinzător faptul că parchetul nu a încercat să clarifice, în referatul menționat, motivul pentru care în registrele penitenciarului și în fișele medicale completate la infirmeria închisorii, acte care au fost solicitate de parchet și depuse la dosar, s-a menționat faptul că reclamantul se autoagresase (paragrafele 106, 110 și 128, de mai sus).

213. Curtea dezaprobă faptul că, deși existau declarații concordante ale mai multor martori cu privire la refuzul gardianului S.A. de a interveni pentru a-l apăra pe reclamant și cu privire la imobilizarea acestuia de către acest gardian, la ordinul comandantului adjunct al penitenciarului, parchetul nu a menționat și nu a justificat în nici un fel aceste fapte în amintitul referat.

214. Din actele dosarului rezultă că reclamantul a formulat o plângere împotriva acestei soluții la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Acestea sunt singurele informații de care Curtea dispune cu privire la această procedură și este regretabil faptul că Guvernul nu a fost în măsură să comunice Curții informații cu privire la demersurile realizate de autoritățile competente să se pronunțe asupra acestei plângeri.

215. Având în vedere cele expuse anterior, Curtea apreciază că autoritățile nu au realizat o anchetă aprofundată și efectivă cu privire la plângerea reclamantului ce avea ca obiect relele tratamente, la care pretindea, cu temeinicie,

că a fost supus în perioada de arestare preventivă. Curtea constată că **articolul 3** din Convenție a fost încălcat sub acest aspect.

2. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 5 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

216. Reclamantul se plânge că măsura arestării preventive dispuse împotriva sa a fost ilegală, în condițiile în care nu existau motive temeinice de a crede că reclamantul a încercat să se sustragă urmăririi penale. Reclamantul invocă **articolul 5** alineat 1 din Convenție, care prevede că:

„(1) Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale: (...)

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; (...)

217. Curtea notează că acest capăt de cerere include două aspecte: primul privește luarea măsurii arestării preventive, deși nu existau motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica pe reclamant să se sustragă urmăririi penale; al doilea aspect poartă asupra menținerii reclamantului în stare de arest preventiv după expirarea mandatului de arestare.

1. *Cu privire la luarea măsurii arestării preventive împotriva reclamantului în absența unor indicii temeinice că acesta s-a sustras urmăririi penale după săvârșirea faptei.*

218. Reclamantul susține că a fost arestat preventiv, deși nu existau motive temeinice pentru luarea acestei măsuri.

219. Guvernul admite că măsura arestării preventive, în cauză, nu a fost dispusă cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare. Invocând considerentele hotărârii Curții de Apel Oradea din 6 aprilie 1995, Guvernul apreciază că nu existau motive temeinice pentru emiterea unui mandat de arestare împotriva reclamantului, deoarece, în realitate, acesta din urmă nu încercase să se sustragă urmăririi penale. Guvernul observă, de asemenea, că procurorul nu a respectat dispozițiile **articolului 146** din Codul de procedură penală, neconsemnând în ordonanța prin care s-a dispus arestarea preventivă motivele pentru care lăsarea în libertate a reclamantului ar prezenta pericol pentru ordinea publică.

220. Curtea reamintește că pentru interpretarea termenului „potrivit căilor legale“, prevăzut de **articolul 5** alineat 1 din Convenție, Curtea face trimitere la legislația națională și consacră obligația de respectare a normelor interne procedurale și de drept substanțial (Assenov, susmenționată, § 139). Deși autoritățile naționale, în special instanțele judecătorești, sunt, în primul rând, competente să interpreteze și să aplice dreptul intern, totuși dacă nerespectarea dispozițiilor legale interne reprezintă, în același timp, o încălcare a **articolului 5**

alineat 1 din Convenție, Curtea poate și trebuie să exercite funcția sa de control asupra respectării dreptului național (Douiyeb c. Olanda, cererea nr. 31464/96, § 45).

221. Sub acest aspect, Curtea notează că prin ordonanța din 5 iulie 1994, procurorul D. a dispus arestarea preventivă a reclamantului, în aplicarea **articolelor 146 și 148** literele c), e) și h) din Codul de procedură penală, invocând faptul că reclamantul se sustrăsese urmării penale și că lăsarea sa în libertate prezintă pericol pentru ordinea publică. Or, prin hotărârea din 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a declarat ilegală arestarea preventivă a reclamantului, cu motivarea că acesta nu s-a sustras urmării penale, ci, dimpotrivă, a dat curs tuturor convocărilor parchetului, iar procurorul desemnat a instrumenta cauza l-a lăsat să aștepte, în zadar, pe culoarul parchetului.

222. Curtea notează, de asemenea, că Guvernul nu a contestat faptul că arestarea preventivă a reclamantului a fost dispusă cu nerespectarea dispozițiilor dreptului intern în materie, pe de o parte, pentru că nu au existat motive temeinice care să justifice emiterea mandatului de arestare și, pe de altă parte, pentru că procurorul a omis să menționeze, astfel cum prevedeau dispozițiile **articolului 146** din Codul de procedură penală, motivele care justifică aprecierea că lăsarea în libertate a reclamantului pune în pericol ordinea publică.

223. În aceste circumstanțe, Curtea apreciază că, în cauză, nerespectarea dispozițiilor legale ce reglementează în dreptul intern materia arestării preventive, fapt recunoscut de instanțele judecătorești interne și necontestat de Guvern, este, în mod evident, stabilă și atrage încălcarea **articolului 5** alineat 1 litera c) din Convenție.

2. *Cu privire la menținerea reclamantului în stare de deținere după expirarea mandatului de arestare.*

224. Reclamantul invocă faptul că a fost, în mod ilegal, menținut în stare de arest preventiv, după expirarea mandatului de arestare.

225. Guvernul nu contestă această afirmație. El relevă că mandatul de arestare împotriva reclamantului, emis la data de 5 iulie 1994, pentru o durată de 30 de zile, a fost pus în executare la data de 20 iulie 1994 și a expirat la data de 19 august 1994. Guvernul afirmă că, potrivit dreptului intern, reclamantul ar fi trebuit pus în libertate la expirarea acestui termen, în cazul în care Tribunalul Bihor nu s-a pronunțat, până la acea dată, asupra necesității prelungirii măsurii arestării preventive.

226. Având în atenție principiile generale ale jurisprudenței sale în materie, enunțate la paragraful 220 de mai sus, Curtea remarcă faptul că menținerea reclamantului în stare de deținere după 19 august 1994, dată la care mandatul de arestare a expirat, a fost declarată ilegală de către Curtea de Apel Oradea, în lipsa unei prelungiri a măsurii de către tribunalul competent a se pronunța asupra legalității acesteia, fapt necontestat de Guvern.

227. În consecință, Curtea apreciază că menținerea reclamantului în stare de deținere după 19 august 1994 nu este conformă dispozițiilor legale și, prin aceasta, încalcă dispozițiile **articolului 5** alineat 1 litera c) din Convenție.

3. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 5 ALINEAT 3 DIN CONVENȚIE

228. Reclamantul se plânge, de asemenea, că nu a fost condus „de îndată“, la instanța judecătorească, după arestarea sa. El invocă **articolul 5** alineat 3 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute la alineatul 1 litera c) din prezentul articol, trebuie să fie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a unui alt magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciarei (...)“

229. În observațiile inițiale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, Guvernul a admis că legislația română în vigoare la data evenimentelor nu răspundea exigențelor **articolului 5** alineat 3 al Convenției, întrucât procurorul, ce avea competența de a dispune măsura arestării preventive, nu oferea garanțiile pe care noțiunea de „magistrat“ în sensul **articolului 5** alineat 3 din Convenție, le implica. Or, în cauză, măsura arestării preventive împotriva reclamantului a fost luată prin ordonanța procurorului din 20 iulie 1994, pentru o durată de 30 zile de la data arestării sale de către organele de poliție, adică 20 iulie 1994.

230. În observațiile sale complementare, ulterioare datei de 6 martie 2001, data pronunțării deciziei de admisibilitate a plângerii, Guvernul a susținut că nu ar trebui ca aprecierea încălcării unei dispoziții a Convenției să se facă în abstracto, căci o lege internă poate conduce, în anumite cazuri, la o încălcare a drepturilor garantate de Convenție, dar, în alte cazuri, se poate ajunge la constatarea, în concrete, a respectării Convenției. În acest sens, Guvernul subliniază că, la data de 21 iulie 1994, adică în ziua următoare arestării sale, reclamantul a fost condus, în temeiul **articolelor 152** alineat 2, 4 și 5 din Codul de procedură penală la instanța judecătorească, respectiv Tribunalul Bihor, pentru a fi ascultat. Or, în opinia Guvernului, judecătorul desemnat a se pronunța asupra fondului cauzei oferea toate garanțiile impuse de **articolul 5** alineat 3 din Convenții. Din aceste considerente, Guvernul consideră că, în cauză, dispozițiile **articolului 5** alineat 3 din Convenție nu au fost încălcate.

231. Curtea consideră necesar să examineze, mai întâi, argumentul invocat de Guvern în observațiile complementare. Sub acest aspect, Curtea reamintește că s-a pronunțat în mod constant în jurisprudența sa în sensul că prima teză a **articolului 5** nu se rezumă la a prevedea accesul persoanei arestate la o autoritate judiciară, ci ea impune magistratului în fața căruia persoana arestată este condusă, obligația de a examina circumstanțele care militează pentru și contra menținerii arestării preventive, de a se pronunța potrivit criteriilor juridice asupra existenței unor motive temeinice care să justifice menținerea arestării și, în absența lor, de a dispune punerea în libertate (a se vedea, între altele, Assenov, menționată mai sus,

§ 146; De Jong, Baljet și Van den Brink c. Olandei, hotărârea din 22 mai 1984, seria A nr. 77, p. 21-24, § 44, 47 și 51). Cu alte cuvinte, **articolul 5** alineat 3 impune ca magistratul să se pronunțe asupra legalității măsurii preventive.

232. În speță, Curtea notează ca, după cum susține și Guvernul, reclamantul a fost condus pe data de 21 iulie 1994 în fața judecătorului M.V., președinte de secție la Tribunalul Bihor, care i-a adus la cunoștință reclamantului că parchetul a dispus trimiterea sa în judecată, i-a făcut cunoscut rechizitoriul și i-a pus întrebări în legătură cu o declarație pe care acesta a făcut-o la parchet.

233. Or, Curtea relevă că din actele dosarului nu rezultă că judecătorul a examinat aspectele privitoare la legalitatea arestării. Într-adevăr, nu rezultă că judecătorul a examinat aspectele privitoare la legalitatea arestării. Într-adevăr, nu rezultă din încheierea de ședință din 21 iulie 1994 că problema legalității măsurii preventive a fost luată în discuție (paragraful 23, de mai sus, in fine).

234. Curtea apreciază că simpla aducere a reclamantului în fața judecătorului M.V., la data de 21 iulie 1994, nu era de natură să asigure respectarea **articolului 5** alineat 3 din Convenție. În consecință, acest argument al Guvernului nu poate fi reținut.

235. În aprecierea Curții, capătul de cerere întemeiat pe **articolul 5** alineat 3 din Convenție include două aspecte distincte: primul privește calitatea de „magistrat“, în sensul **articolului 5** alineat 3, a procurorului care a dispus măsura arestării preventive împotriva reclamantului; al doilea aspect poartă asupra caracterului „imediat“ (prompt), în sensul aceleiași dispoziții din Convenție, al controlului judecătoresc asupra legalității măsurii arestării preventive.

1. *Cu privire la calitatea de magistrat a procurorului care a luat măsura arestării preventive* 236. Conform principiilor stabilite de jurisprudența Curții, controlul judiciar al actelor executivului, prin care se aduce atingere dreptului la libertate al persoanelor, constituie un element esențial al garanției oferite de **articolul 5** alineat 3 (Aksoy c. Turciei, hotărârea din 18 decembrie 1996, Culegerea de hotărâri și decizii 1996-VI, p. 2282, § 76). Pentru a se considera că un „magistrat“ exercită „funcții judiciare“, în sensul acestei dispoziții, acesta trebuie să îndeplinească anumite condiții, ce reprezintă, pentru persoana arestată, garanții împotriva arbitrarului și a privării nejustificate de libertate (Schiesser c. Elveției, hotărârea din 4 decembrie 1979, seria A nr. 34, p. 13, § 31). Astfel, „magistratul“ trebuie să fie independent în raport de executiv și de părți (Schiesser, menționată mai sus, § 31). În această privință, unele circumstanțe obiective, existente la momentul luării măsurii arestării preventive, pot fi relevante: dacă magistratul poate interveni în procedura penală ulterioară momentului luării măsurii, în calitate de organ de urmărire, independența și imparțialitatea sa poate fi pusă la îndoială (Huber c. Elveției, hotărârea din 23 octombrie 1990, seria A nr. 188, § 43 și Brincat c. Italiei, hotărârea din 26 noiembrie 1992, seria A nr. 249-A, p. 12, § 21).

237. Curtea relevă, în primul rând, că, în cauză, procurorul D.F. de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Bihor a intervenit inițial în stadiul de cercetare

penală, analizând dacă există indicii temeinice că reclamantul a săvârșit o infracțiune, etapă finalizată prin dispunerea începerii urmăririi penale și prin luarea măsurii arestării preventive. Ulterior procurorul a instrumentat cauza, în calitate de organ de urmărire penală, etapa finalizată prin punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva reclamantului și trimiterea acestuia în judecată. Procurorul nu a reprezentat, în speță, Ministerul Public în procedură în fața instanței judecătorești, deși ar fi putut să o facă, căci nici o dispoziție legală în materia organizării judiciare nu o interzicea în mod expres. În consecință, este necesar a se examina dacă, în circumstanțele spetei, procurorul oferea garanțiile de independență și imparțialitate pe care le presupune noțiunea de „magistrat“, în sensul **articolului 5** alineat 3 din Convenție.

238. Sub acest aspect, Curtea reamintește că, în cauză Vasilescu c. României (hotărârea din 22 mai 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-III, p. 1075, § 40, 41) a statuat deja, pe terenul **articolului 6** alineatul 1 din Convenție, ca în România, procurorii, acționând în calitate de reprezentanți ai Ministerului Public, subordonați, mai întâi, procurorului general, apoi ministrului justiției, nu îndeplinesc condiția de independență în raport cu puterea executivă. Curtea nu identifica nici un motiv care ar conduce la o concluzie diferită în speță, de această dată, pe terenul **articolului 5** alineat 3 din Convenție, din moment ce independența față de executiv este inclusă printre garanțiile pe care le presupune noțiunea de „magistrat“, în sensul **articolului 5** alineat 3 din Convenție (Schiesser, sus-menționată, § 31).

239. Având în vedere cele expuse anterior, Curtea concluzionează că procurorul care a dispus arestarea preventivă a reclamantului nu era un „magistrat“, în sensul **articolului 5** alineat 3 din Convenție. În consecință, urmează a se verifica dacă legalitatea măsurii arestării preventive a fost supusă controlului judecătoresc și dacă acesta a intervenit „de îndată“ („ausstot“), în sensul aceleiași dispoziții din Convenție.

2. În ceea ce privește respectarea condiției de promptitudine prevăzute de articolul 5 alineat 3 din Convenție.

240. Curtea reamintește că **articolul 5** alineat 3 din Convenție impune intervenția, de îndată, a controlului judecătoresc asupra legalității măsurii arestării preventive, promptitudinea unei asemenea proceduri fiind apreciată în concreto, în raport de circumstanțele cauzei (De Jong, Baljet și Van den Brink, sus-menționată, p. 24 și 25, § 51 și 52). În același timp, în interpretarea și aplicarea noțiunii de promptitudine, nu se poate aplica principiul flexibilității decât într-o foarte mică măsură (Brogan și alții c. Marii Britanii, hotărârea din 29 noiembrie 1988, seria A nr. 145-B, p. 33-34, § 61), un control judecătoresc rapid asupra arestării preventive constituind, pentru persoana în cauză o garanție importantă împotriva unor rele tratamente (Aksoy, sus-menționată, § 76).

241. În speță, Curtea notează ca măsura arestării preventive împotriva reclamantului a fost luată prin ordonanța procurorului di 5 iulie 1994, pentru o durată de 30 de zile, începând cu data arestării sale, respectiv 20 iulie 1994. Or,

abia la data de 28 noiembrie 1994 au fost examinate aspectele privitoare la legalitatea arestării preventive de către Tribunalul Bihor care, incontestabil, prezența garanțiilor impuse de **articolul 5** alineat 3 din Convenție (paragraful 26, de mai sus). Durata totală a arestării preventive anterioare aducerii reclamantului în fața unui „magistrat“ în sensul **articolului 5** alineat 3 este, deci, de mai mult de patru luni.

242. Curtea reamintește ca, în hotărârea Brogan, a statuat ca o perioadă de patru zile și șase ore de la data la care mandatul de arestare a fost pus în executare până la data la care legalitatea măsurii a fost supusă controlului judecătoresc depășește limitele temporale stricte fixate de **articolul 5** alineat 3 din Convenție, chiar dacă arestarea era necesară în scopul protejării colectivității, în ansamblul său, împotriva terorismului (Brogan, sus-menționată, § 62). A fortiori, Curtea nu ar putea admite, în cauză, că era necesară arestarea preventivă a reclamantului pe o perioadă de mai mult de patru luni, fără ca el să fi fost condus în fața unui „magistrat“, în sensul **articolului 5** alineat 3 din Convenție.

243. În consecință, **articolul 5** alineat 3 din Convenție a fost încălcat în cauză.

4. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 5 ALINEAT 4 DIN CONVENȚIE

244. Reclamantul se plânge, de asemenea, că instanța judecătorească sesizată, Curtea de Apel Craiova, nu a dispus în termen scurt cu privire la cererea sa de punere în libertate. El invocă **articolul 5** alineat 4 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa, prin arestare sau deținere, are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.“

245. În observațiile sale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, Guvernul nu a contestat faptul că, în cauză, nu au fost respectate prevederile dreptului intern în materie, potrivit cărora măsura arestării preventive trebuie prelungită în termen de 30 de zile, iar recursul împotriva încheierii/sentinței (dacă măsura este prelungită o dată cu pronunțarea hotărârii pe fond a primei instanțe, n.n.) prin care se prelungește măsura arestării preventive trebuie soluționat în termene de 3 zile.

246. În observațiile complementare, Guvernul a precizat că a intervenit o eroare în observațiile sale inițiale, în sensul că termenul de trei zile la care se face referire în aceste prime observații este termenul în care persoana arestată poate declara recurs împotriva încheierii prin care instanța se pronunță asupra prelungirii măsurii arestării preventive, și nu termenul în care trebuie soluționat recursul.

247. Invocând hotărârile Rehbock c. Sloveniei (cererea nr. 29462/95, § 84, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-XII) și Jablonski c. Polonia (cerea nr.

33492/96, nepublicată), Guvernul admite că statutului îi revine obligația de a reglementa o procedură judiciară rapidă, în cadrul căreia să se exercite controlul legalității arestării preventive, dar subliniază că aprecierea măsurii în care această obligație este îndeplinită trebuie realizată în concreto. În cauză, ca urmare a recursului declarat de reclamant la data de 9 decembrie 1994 împotriva sentinței prin care instanța s-a pronunțat și asupra prelungirii măsurii arestării preventive (prin respectiva sentință, prima instanță soluționa pe fond cauza, n.n.) Curtea de Apel Oradea a fixat un prim termen la data de 16 februarie 1995. Or, la acest termen de judecată, s-a hotărât amânarea examinării cauzei întrucât reclamantul era absent, instanței aducându-i-se la cunoștință că acesta urma să fie înținat la Spitalul Penitenciar Jilava, fiind prezent numai avocatul reclamantului.

248. În opinia Guvernului, perioada de timp dintre cele două ședințe de judecată se explică prin faptul că instanța nu putea fixa un termen mai apropiat, întrucât nu avea cunoștință de durata spitalizării reclamantului. Guvernul subliniază, de asemenea, că la termenul din data de 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a pus, din oficiu, în discuția părților problema legalității arestării și a prelungirii acesteia, și, admitând recursul reclamantului, a dispus punerea sa în libertate.

249. Curtea reamintește că, prin garantarea unei căi de recurs persoanelor arestate sau deținute, **articolul 5** alineat 4 consacră, de asemenea, dreptul acestora de a obține, în termen scurt, o hotărâre judecătorească prin care să se statueze asupra legalității măsurii arestării preventive și care să pună capăt privării de libertate, dacă aceasta este declarată ilegală (Van der Leer c. Olandei, hotărârea din 21 februarie 1990, seria A nr. 170-A, p. 14, § 35). Nu este necesar ca procedura prevăzută de **articolul 5** alineat 4 să ofere garanții identice celor impuse de **articolul 6** alineat 1 pentru procesele civile sau penale, dar că trebuie să îmbrace un caracter judiciar și să ofere persoanei în cauză garanții adaptate naturii privării de libertate de care el se plânge (a se vedea, între altele, Megyeri c. Germaniei, hotărârea din 12 mai 1992, seria A, nr. 237-A, pag. 11-12, § 22).

1. Perioada ce urmează a fi luată în considerare

250. Curtea observă că perioada ce urmează a fi luată în considerare pentru aprecierea celerității procedurii de examinare a legalității arestării a debutat cu cererea de punere în libertate formulată de către reclamant la 9 decembrie 1994, în cadrul recursului declarat împotriva sentinței din 28 noiembrie 1994. În susținerea recursului, reclamantul a solicitat, printre altele, examinarea cu prioritate a cererii sale de punere în libertate, menționând lipsa imparțialității procurorului desemnat a instrumta cauza și riscul de abuz în cazul menținerii sale în stare de arest preventiv.

251. Curtea relevă că, abia la data de 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a dat curs cererii reclamantului de a examina legalitatea măsurii arestării preventive, dispunând punerea sa în libertate.

252. Or, Curtea apreciază că, în principiu, un asemenea interval - trei luni și douăzeci și opt de zile - este incompatibil cu noțiunea de „în termen scurt”,

prevăzută de **articolul 5** alineat 4 din Convenție. În consecință, Curtea va examina, în limita argumentelor Guvernului, dacă există circumstanțe de natură excepțională care să permită justificarea în speță a unei derogări de la acest principiu.

2. *Respectarea principiului soluționării „în termen scurt”*

253. Curtea subliniază mai întâi că această noțiune nu se poate aprecia în abstracto, ci - ca și în cazul interpretării noțiunii de „durată rezonabilă” prevăzută de **articolele 5** alineat 3 și 6 alineat 1 din Convenție - trebuie să se aprecieze în lumina circumstanțelor fiecărei cauze. În această privință, Curtea notează că Guvernul a evidențiat o serie de elemente care, în ansamblul lor, pot justifica durata procedurii: astfel, motivul pentru care curtea de apel a fixat, la data de 16 februarie 1995, un nou termen de judecată atât de lung a fost, pe de o parte, absența reclamantului la acest termen și, pe de altă parte, imposibilitatea instanței de a cunoaște perioada de spitalizare a acestuia, Curtea notează că Guvernul invocă, de asemenea, argumentul potrivit căruia, la termenul de 6 aprilie 1995, curtea de apel a examinat din oficiu aspectele privitoare la legalitatea măsurii arestării preventive luate împotriva reclamantului.

254. Deși nu contestă faptul că participarea reclamantului la ședința de judecată în care se analizează legalitatea arestării sale preventive constituie una din garanțiile procesuale ce trebuie asigurate în materia controlului lipsirii de libertate, nu este mai puțin adevărat că reclamantul avea dreptul să obțină „într-un termen scurt” o hotărâre - pozitivă sau negativă - asupra legalității măsurii dispuse împotriva sa.

255. Or, Curtea nu înțelege de ce înetnarea reclamantului la Spitalul penitenciar Jilava și absența sa la termenul din 16 februarie 1995 au fost atât de importante, încât Curtea de Apel Oradea să considere necesar să amâne examinarea cauzei până la data de 6 aprilie 1995, adică o lună și optsprezece zile mai târziu. Curtea notează că reclamantul a fost, de altfel, readus la Penitenciarul Oradea la data de 20 februarie 1995 (paragrafele 83 și 98, de mai sus).

256. În plus, Curtea reamintește că un control judiciar rapid al legalității arestării, așa cum prevede **articolul 5** alineat 4 din Convenție, constituie pentru persoana care face obiectul măsurii în cauză o garanție importantă împotriva reținerii în detenție (mutatis mutandis, Aksoy, sus-menționată, § 76). Or, relevă Curtea, în speță nu se contestă că, între 9 decembrie 1994, data la care reclamantul a solicitat punerea sa în libertate, invocând nelegalitatea arestării sale preventive și riscul de abuz, și 6 aprilie 1995, data la care curtea de apel a statuat asupra cererii sale, reclamantul a fost supus în penitenciar la tratamente declarate de Curte contrare articolului 3 din Convenție (paragraful 185, de mai sus).

257. În aceste circumstanțe, Curtea esitmează că garanția de celeritate, prevăzută de **articolul 5** alineat 4 din Convenție, nu a fost respectată, în cauză, și, deci, că **articolul 5** a fost încălcat și sub acest aspect.

5. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 5 ALINEAT 5 DIN CONVENȚIE

258. Reclamantul se plânge că nu a obținut o reparație pentru deținerea sa ilegală. El invocă **articolul 5** alineat 5 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană care este victimă a unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul a reparație“.

259. În observațiile sale inițiale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, transmise Curții la data de 13 iulie 1998, Guvernul a precizat că reclamantul putea beneficia de despăgubiri pentru prejudiciul suferit pe calea unei acțiuni în reparație întemeiată pe **articolul 504** din Codul de procedură penală. Guvernul a subliniat că reclamantul poate oricând (în sensul că la momentul transmiterii observațiilor, reclamantul putea introduce această acțiune, n.n.) să facă apel la această procedură, întrucât termenul general de prescripție de 3 ani care, în opinia Guvernului, curge de la data pronunțării hotărârii Curții Supreme de Justiție din 26 noiembrie 1996, nu se împlinise încă.

260. În observațiile sale complementare asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, transmise Curții la data de 5 iunie 2001, Guvernul precizează că dispozițiile **articolului 504** din Codul de procedură penală au un caracter special și sunt aplicabile situațiilor limitativ prevăzute în textul său. Or, în opinia Guvernului, această reglementare nu exclude posibilitatea, pentru reclamant, de a face uz de alte căi de recurs care i-ar permite obținerea unei reparații pentru prejudiciul pretins.

În special, Guvernul relevă faptul că în dreptul roman, comitenții sunt responsabili, în temeiul **articolului 1000** alineat 3 din Codul civil, pentru prejudiciile cauzate de prepușii lor în exercitarea funcțiilor ce le-au fost încredințate, (paragraful 153, de mai sus). Guvernul furnizează, cu titlu de exemplu, o copie nedată și nesemnată a unei acțiuni civile bazată pe **articolul 1000** alineat 3 din Codul civil, prin care o persoană fizică (D.V.) a chemat în judecată Curtea de Apel București și Ministerului Justiției, pentru a fi obligați, în calitate lor de comitenți, la plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit ca urmare arestării, măsura apreciată nelegală.

261. Reclamantul consideră că, la data introducerii cererii sale, nu era reglementată în dreptul românesc o procedură care să-i permită obținerea de despăgubiri pentru arestarea sa nelegală. Mai mult, el relevă faptul că în 1999, a dat curs recomandărilor formulate de Guvern în observațiile sale inițiale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, introducând o acțiune în reparație întemeiată pe **articolul 504** din Codul de procedură penală. Totuși, instanțele judecătorești naționale au respins acțiunea sa, deși a fost introdusă în termenul general de prescripție de trei ani, așa cum a indicat Guvernul.

262. Curtea reamintește că **articolul 5** alineat 5 este respectat dacă persoana poate cere o reparație pentru privarea sa de libertate realizată în condiții contrare dispozițiilor **articolului 5** alineatele 1-4 (Wassink c. Olandei, hotărârea din 27

septembrie 1990, seria A nr. 185-A, p. 16, § 38). Dreptul la reparație garantat de paragraful 5 presupune că a fost deja constatată încălcarea unuia dintre celelalte paragrafe ale **articolului 5** fie de către o autoritate națională, fie de către organele Convenției. Luând în considerare concluziile la care a ajuns Curtea la paragrafele 223, 227, 257 de mai sus, rezultă că **articolul 5** alineatul 5 este aplicabil în cauză.

263. Curtea relevă faptul că Guvernul invocă două căi de recurs care i-ar fi permis reclamantului să obțină despăgubiri pentru prejudiciul pretins, adică, în primul rând, o acțiune în reparare întemeiată pe **articolul 504** din Codul de procedură penală și, în al doilea rând, o acțiune în răspundere civilă delictuală, întemeiată pe **articolul 1000** alin. 3 din Codul civil.

264. În ceea ce privește prima dintre căile indicate de Guvern, Curtea reamintește că ea nu procedează la o examinare în abstracte a legislației și jurisprudenței intene relevante, ci verifică dacă modul în care acestea au fost aplicate în cazul reclamantului a condus la o încălcare a dispozițiilor Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, Padovani c. Italiei, hotărârea din 26 februarie 1993, seria A nr. 257-B, p. 20, § 24). Sub acest aspect, Curtea notează că reclamantul a introdus la data de 18 noiembrie 1999 o acțiune în despăgubiri întemeiată pe **articolul 504** din Codul de procedură penală, așa cum a indicat Guvernul în stadiul admisibilității cererii, adică în termenul general de prescripție de trei ani care a început să curgă de la data pronunțării hotărârii Curții Supreme de Justiție din 26 noiembrie 1996.

265. Or, Curtea relevă ca Judecătoria Timiș a respins cererea în despăgubiri a reclamantului de două ori: mai întâi la data de 7 iulie 2000, ca prematur introdusă, cu motivația că procedura penală inițiată împotriva sa era încă pendinte și, a doua oară, la data de 18 ianuarie 2002, ca prescrisă, cu motivația că termenul de prescripție de un an prevăzut de **articolul 505** alineat 2 din Codul de procedură penală fusese depășit.

266. Date fiind aceste puncte de vedere contradictorii ale Guvernului și ale instanțelor naționale cu privire la termenul în care reclamantul ar fi putut introduce o acțiune în despăgubiri pentru prejudiciul suferit ca urmare a arestării sale nelegale, Curtea apreciază că nu este necesar să se pronunțe asupra interpretării acestei probleme de drept intern (Vasilescu, susmenționată, § 39). Ea precizează, de asemenea, că nu-i revine competența de a se pronunța asupra oportunității soluțiilor instanțelor interne; rolul său se rezumă la a verifica conformitatea cu dispozițiile Convenției a consecințelor ce decurg din aplicarea dreptului național (a se vedea, *mutatis mutandis*, Brualla Gomez de la Torre c. Spania, hotărârea din 19 decembrie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-VIII, p. 2955, § 32). Curtea va avea în atenție, în examinarea cauzei, dispozițiile dreptului roman existente la data introducerii cererii.

267. Curtea observă că, potrivit dispozițiilor **articolelor 504** și **505** din Codul de procedură penală, reclamantul poate introduce o cerere în despăgubiri în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii de achitare sau de la data emiterii rezoluției de neîncepere sau de scoatere de sub urmărire penală. Or, asta

cum notează Curtea până la această dată reclamantul nu a fost nici achitat, și nici nu a beneficiat de o rezoluție de neîncepere sau de scoatere de sub urmărire penală.

268. Curtea notează că Guvernul nu a prezentat nici un exemplu din practica instanțelor naționale care să susțină argumentul potrivit căruia o acțiune întemeiată pe **articolul 504** din Codul de procedură penală ar permite părții interesate să obțină o reparație atunci când o instanță a constatat, așa cum este cazul reclamantului, că arestarea preventivă a fost nelegală. În aceste circumstanțe, Curtea constată caracterul incert al căii de recurs ridicate.

269. În ceea ce privește ce-a de-a doua cale de recurs indicată de Guvern, adică o acțiune în răspundere civilă delictuală întemeiată pe **articolul 1000** alineatul 3 din Codul civil (paragraful 153, de mai sus), Curtea relevă că observațiile prezentate de Guvern, asupra acestui aspect, au mai de grabă forma unei excepții de neputzare a căilor de recurs interne care fiind invocată pentru prima oară după pronunțarea deciziei de admisibilitate a cererii, nu poate fi luată în considerare (a se vedea, printre altele, Ceteroni c. Italia, hotărârea din 15 noiembrie 1996, Culegerea de hotărâri și decizii 1996 V, p. 1755-1756, § 19).

În orice caz, Curtea notează că dosarul cauzei nu conține nici un exemplu de practică judiciară în care o persoană să fi obținut o reparație de tipul celei prevăzute de **articolul 5** alineatul 5 din Convenție, invocând dispoziția legală menționată de Guvern (**articolul 1000** alineatul 3 din Codul civil, n.n.). Curtea relevă, în această privință, că Guvernul s-a limitat la transmiterea copiei u nei cereri prin care un justițiabil a sesizat o instanță internă, în temeiul dispoziției în cauză. Or, Curtea notează că acea copie nu este nici datată, nici semnată și că nu se poate fi stabilit cu certitudine că o asemenea acțiune a fost, în mod real, introdusă la o instanță internă, nici o fortiori că ar fi făcut obiectul examinării acesteia din urmă.

270. Ținând cont de cele de mai sus, Curtea apreciază că exercitarea efectivă a dreptului garantat de **articolul 5** alineatul 5 din Convenție nu a fost asigurată cu suficientă certitudine, în cauză (a se veda, mutatis mutandis, Ciulla c. Italia, hotărârea din 22 februarie 1989, seria A, nr. 148, p. 18, § 44).

271. În consecință, Curtea apreciază că a existat o încălcare a **articolului 5** alineatul 5 din Convenție.

6. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

272. Reclamantul se plânge de durata procedurii penale interpretate împotriva sa care este încă pendinte pe rolul instanțelor române. el invocă că **articolul 6** alineatul 1 din Convenție, care prevede că:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public, și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială (...) care va hotărî asupra temeiniciei (...) oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.“

273. Guvernul apreciază că existența celerității prevăzute de **articolul 6** alineatul 1 din Convenție a fost respectată în cauză. Sub acest aspect, Guvernul subliniază că punctul de plecare pentru calculul duratei procedurii este 5 iulie 1994, data la care reclamantul a fost arestat și a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa. În ceea ce privește punctul final ce urmează să fie luat în considerare în scopul interpretării caracterului rezonabil al duratei procedurii, Guvernul admite că acțiunea penală împotriva reclamantului se află încă pe rolul instanțelor române.

274. Guvernul apreciază că deși prezintă un nivel obișnuit de complexitate, cauza se dovedește a fi foarte delicată prin prisma circumstanțelor particulare ale acesteia, judecătorii manifestând o atenție deosebită cauzei pentru a evita o eroare judiciară. În ceea ce privește modul în care a fost derulată procedura, Guvernul apreciază că nu au existat perioade importante de inactivitate din partea autorităților. El subliniază, sub acest aspect, că prelungirea procedurii nu echivalează cu constatarea inactivității autorităților și că nimic nu permite să se presupună că polițiștii, procurorii sau judecătorii au urmărit prelungirea procedurii în mod arbitrar. Guvernul apreciază, de asemenea că reclamantul este cel răspunzător de întârzierile înregistrate în timpul procedurii.

1.Perioada ce urmează a fi luată în considerare.

275. Curtea reamintete că în materie penală, „termenul rezonabil“ prevăzut de **articolul 6** alineat 1 începe să curgă de la data la care o persoană este „acuzată“. Aceasta poate fi o dată anterioară trimiterii în judecată a persoanei, putând constitui punct de plecare data arestării, data punerii în mișcare a acțiunii sau a începerii cercetării penale. „Acuzația“, în sensul **articolului 6** alineatul 1 din Convenție, poate fi definită „ca notificarea oficială provenind de la autoritatea competentă, cu privire la reproșul ce i se aduce u unei persoane de a fi săvârșit o infracțiune“, idee care corespunde noțiunii de „represiune importantă asupra situației persoanei“, (a se vedea, Reinhardt și Slimane-Kaid c. Franța, hotărârea din 31 martie 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1903 II, p. 660, § (3).

276. Curtea constată că au existat reprercursiuni importante asupra situației reclamantului începând de la data la care parchetul a dispus, prin rezoluția din 7 iunie 1994, începerea urmăririi penale împotriva sa (paragraful 16, de mai sus). totuși, nu de la această dată Curtea era competentă să se pronunțe asupra cauzei, ci la 24 iunie 1994, dată la care România a ratificat Convenția (mutatis mutandis, Horvat c. Croația, nr. 51585/99, § 50, Foti și alții c. Italia, hotărârea din 10 decembrie 1982, seria A nr. 56, p. 18, § 53). Curtea menționează că procedura în cauză este actualmente pendinte pe rolul Judecătoriei Craiova. Până în prezent procedura a durat mai mult de mai mult 8 ani și opt luni.

277. În interpretarea caracterului rezonabil al procedurii, Curtea va avea în vedere stadiul acestia la data de 24 iunie 1994 (a se vedea, Styranowski c. Polonia, hotărârea din 30 octombrie 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-0

VII, § 46 și Podbielski c. Polonia, hotărârea din 30 octombrie 1998, Culegerea 1998-VIII, p. 3395, § 31).

2. *Cu privire la caracterul rezonabil al duratei procedurii*

278. Caracterul „rezonabil“ al duratei procedurii se apreciază ținând seama de circumstanțele cauzei și criteriile consacrate în jurisprudența Curții, în special complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente (a se vedea, printre altele, Pelissier și Sassi c. Franța (G.C.), nr. 2544/94, § 67, CEDH 1999-II, și Philis c. Grecia (nr. 2), hotărârea din 27 iunie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997 IV, p. 1083, § 35).

279. Curtea subscrie argumentelor Guvernului potrivit cărora cauza prezintă o anumită complexitate și că nu au existat perioade semnificative de inactivitate din partea autorităților pe parcursul procedurii în considerare. Curtea relevă că actele de procedură s-au derulat la intervale rezonabile și regulate, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Curtea admite, de asemenea, că reclamantul a contribuit, într-o anumită măsură, la prelungirea procedurii, mai ales prin cererea sa de strămutare a cauzei la o altă instanță judecătorească, la care nu s-a prezenta la mai multe termene fixate.

280. Totuși, Curtea estimează că prelungirea procedurii în mod nerezonabil se datorează deficiențelor autorităților. Sub acest aspect, trebuie amintit faptul că la 16 aprilie 1995, după un prim ciclu procesual complet, Curtea de Apel Oradea a anulat toate actele de procedură efectuate de parchet, după ce a pus în evidență viciile de procedură înregistrate în etapa de urmărire penală și a restituit dosarul pentru reluarea urmăririi penale. Curtea observă că, după un al doilea ciclu procesual complet, când cauza se află din nou în faza de recurs, Curtea de Apel Craiova a desființat în totalitate, la 13 septembrie 2000, hotărârile instanțelor inferioare, cu motivarea că acestea au omis să stabilească legătura de cauzalitate între acțiunile reclamantului și leziunile suferite de partea vătămată, trimițând cauza spre rejudecare primei instanțe.

281. În aceste circumstanțe, Curtea estimează că autoritățile române pot fi făcute răspunzătoare pentru întârzierea generală înregistrată în modul de tratare a acestei cauze, pentru care nici o explicație pertinentă nu a fost avansată de către Guvern.

282. Ținând cont de comportamentul autorităților competente, Curtea estimează că nu s-ar putea aprecia ca „rezonabilă“ o durată totală a procedurii de mai mult de opt ani și opt luni care, în plus, este încă pendinte pe rolul instanței de fond.

283. În consecință, a existat în cauză o încălcare a **articolului 6** din Convenție.

7. CU PRIVIRE LA PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 ALINEAT 3 DIN CONVENȚIE

284. Reclamantul invocă, de asemenea, faptul că, în etapa urmăririi penale, nu a beneficiat de asistență juridică. Curtea a analizat acest capăt de plângere în lumina **articolului 6** alineat 3 litera c) din Convenție, care prevede că:

„Orice acuzat are, în special, dreptul la: ...

c) să apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer.“

285. În opinia Guvernului, eventualele deficiente sub aspectul garantării dreptului la apărare apărute în cauză, în faza urmăririi penale au fost remediate în faza de judecată, etapa în care reclamantul a avut ocazia de a pune concluzii, asistat de avocații săi aleși. Guvernul apreciază că unica declarație dată de reclamant fără a fi asistat un avocat, cea din 23 iunie 1994, era identică celor făcute de el ulterior, în faza de judecată, perioada în care a beneficiat de asistență juridică. Din aceste considerente, Guvernul apreciază că nu ar putea fi identificată, în cauză, nici o încălcare a dreptului la proces echitabil, garantat de **articolul 6** alineat 3 litera c) din Convenție.

286. Curtea precizează că a avut, deja, ocazia de a se pronunța asupra unor cauze similare celei prezente, în care reclamantii se plângeau, ca și domnul Pantea, că nu au beneficiat de asistență juridică cu ocazia luării primelor declarații, în faza de cercetare penală. Sub acest aspect, Curtea reamintește concluziile sale în hotărârile *Imbrioscia c. Elveției* din 24 noiembrie 1993 (seria A no. 275, p. 13, § 36) și *John Murray c. Marii Britanii* din 28 octombrie 1994 (seria A no. 300-A, p. 54, § 62), potrivit cărora **articolul 6** din Convenție se aplică chiar și în stadiul cercetării penale, efectuate de Poliție, dreptul la apărare prevăzut de **articolul 6** alineat 3 constituind, printre altele, un element al noțiunii de proces echitabil în materie penală care poate juca un rol important, în măsura în care nerespectarea inițială a acestui drept ar putea compromite caracterul echitabil al procesului.

287. Curtea a subliniat, în hotărârile susmenționate, că modul de aplicare a **articolului 6** alineat 3 litera c) în faza de urmărire penală depinde de particularitățile procedurii și de circumstanțele cauzei și că, pentru a stabili dacă existențele **articolului 6** au fost respectate, trebuie să se fi analizat ansamblul procedurilor derulate în cauză (*Imbrioscia*, susmenționată, p. 13-14, § 38 și *John Murray*, susmenționată, p. 54-55, § 63).

288. Or, Curtea notează că procedura având ca obiect acțiunea penală este încă pendinte pe rolul Judecătoriei Craiova, instanța la care cauza a fost trimisă cauza spre rejudecare, prin hotărârea Curții de Apel Craiova (paragraful 72, de mai sus). Curtea nu este, deci, în măsură să procedeze la o evaluare globală a procedurii litigioase și apreciază că nu se poate pronunța nici asupra posibilei soluții ce va fi pronunțată de Judecătoria Craiova, nici asupra rezultatului unui eventual apel ce ar introdus de către reclamant împotriva respectivei soluții.

289. În aceste condiții, Curtea concluzionează că acest capăt de cerere este prematur introdus, în măsura în care procedura internă al cărei caracter echitabil este pus în discuție de reclamant este încă în curs de derulare în fața instanțelor interne.

290. În concluzie, în acest stadiu al procedurii, nu se poate constata încălcarea **articolului 6** din Convenție.

8. CU PRIVIRE LA PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 8 DIN CONVENȚIE

291. Reclamantul se plânge că autoritățile au adus atingere dreptului său la viața privată și familială, recunoscut de **articolul 8** din Convenție, care prevede că:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie (...).

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept, decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege, și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică (...) apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale.“

292. Reclamanetul susține că menținerea sa în stare de deținere a avut repercursiuni negative asupra vieții sale de familie și, în particular, asupra copiilor săi, din care unul ar fi fost părăsit de către soția sa, iar celălalt nu ar fi promovat examenul de admitere într-un institut de învățământ superior. El sublinează, printre altele, că autoritățile penitenciare au împiedicat-o pe soția să să-l viziteze, pentru ca aceasta să nu descopere leziunile provocate de codeținuți cu complicitatea gardienilor și că administrația penitenciară i-ar fi sustras un colet. Reclamantul susține, de asemenea, că autoritățile penitenciare au adus atingere dreptului său la corespondență, prin violarea corespondenței cu Comisia.

293. Guvernul contesta aceste afirmații ale reclamantului, subliniind că acesta nu a prezentat nici o probă în susținerea afirmațiilor sale. În ceea ce privește susținerile potrivit cărora nu i s-a permis soției reclamantului să-l viziteze în penitenciar, Guvernul apreciază că sunt nesincere, așa cum rezultă din declarația făcută de soția reclamanetului la parchet (paragraful 122, de mai sus) și din mențiunile consemnate în registrele închisorii din Oradea (par. 141 de mai sus).

294. Curtea notează că afirmația reclamantului potrivit căreia soția ssa ar fi fost împiedicată să-l viziteze în închisoare este contrazisă de declarația pe care aceasta a făcut-o în fața procurorului, la data de 3 septembrie 1995, declarație din care reiese că și-a vizitat soțul între 18 și 20 ianuarie 1995 (paragraful 122, de mai sus, în fine). În ceea ce privește celelalte susțineri ale reclamanetului, privitoare la pretinsa încălcare a **articolului 8** din Convenție, Curtea notează că din actele dosarului nu rezultă că ar exista indicii că menținerea în stare de deținere a

reclamantului a avut repercursiuni asupra vieții private a membrilor familiei sale, că i-ar fi fost sustrate pachetele sau că autoritățile române ar fi adus atingere corespondenței reclamantului cu Comisia.

295. Din aceste considerente, Curtea concluzionează că în cauză nu a existat o încălcare a **articolului 8** din Convenție.

9. CU PRIVIRE LA APLICABILITATEA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

296. Conform **articolului 41** din Convenție:

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din prezenta convenție și dacă dreptul intern al acelei părți nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei decizii sau ale acestei măsuri, prin hotărârea Curții se acordă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciul suferit

297. Reclamantul face distincția între două categorii de prejudicii:

- un prejudiciu material, în quantum de 100.000 USD sau de 3 miliarde de lei românești (ROL), care include:

a) cheltuielile legate de deplasările sale și ale martorilor la numeroasele termene fixate, în cauză, de instanțele naționale, precum și alte cheltuieli de judecată;

b) cheltuielile de deplasare a membrilor familiei, pentru a-l vizita la penitenciar și cheltuielile de transmitere a coletelor;

c) despăgubiri pentru prejudiciul suferit ca urmare a arestării sale ilegale;

d) cheltuieli legate de tratarea afecțiunilor survenite în perioada de arestare preventivă, pentru remedierea deficiențelor auditive și vizuale, pentru ameliorarea stării piramidei nazale și pentru înlocuirea dinților pierduți în acea perioadă;

- un prejudiciu moral de 100.000 USD sau 3 miliarde de lei (ROL), prejudiciu reprezentat de suferințele fizice și psihice la care a fost supus în perioada de arestare preventivă și atingerea adusă reputației sale, prin încarcerarea sa și prin procedura penală pe care autoritățile „au înscenat-o“ împotriva sa.

298. Reclamantul evidențiază că necesitatea de a participa la numeroasele acte de cercetare, audieri, reconstituiri, precum și timpul folosit pentru elaborarea, susținerea și dactilografierea cererilor și memoriilor a afectat munca sa de avocat, nepermițându-i să se angajeze în procese complexe și multiple, deoarece nu cunoștea cu certitudine timpul pe care îl poate conferi profesiei sale. În plus, reclamantul subliniază că nu a putut să se angajeze ca avocat la cabinete de consultanță juridică importante, deoarece reputația sa a fost afectată de faptul că era în proces cu statul român, ceea ce i-ar fi diminuat substanțial veniturile, în cadrul unui astfel de cabinet.

299. Reclamantul subliniază că probele pe care le-a putut furniza în fața Curții pentru a-și susține afirmațiile și pretențiile sunt pe măsura modestelor sale mijloace financiare și a climatului de corupție care domină justiția din România.

300. Guvernul solicită Curții respingerea pretențiilor formulate de reclamant cu titlu de despăgubiri materiale, apreciind că ele au fost formulate într-o manieră ambiguă și nu au fost justificate. În opinia Guvernului, nu a existat o legătură de cauzalitate între preținsele încălcări ale dispozițiilor Convenției și prejudiciul material de care se face vorbire. În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul solicita Curții să constate că hotărârea sa constituie, în sine, o reparație echitabilă a prejudiciului moral rezultt din încălcarea **articolului 5** alineat 1 din Convenție, încălcare pe care Guvernul nu o contestă. Pentru celelalte preținse încălcări ale dispozițiilor Convenției, pe care Guvernul le contestă, apreciază că nu este necesar a fi acordată, de către Curte, o reparație.

301. Curtea statuează că, în mod incontestabil, reclamantul a suferit prejudicii materiale și morale, pentru care simpla constatare a încălcării nu poate constitui o reparație echitabilă. Dată fiind gravitatea și numărul încălcărilor contestate ale dispozițiilor Convenției, statuând în echitate, Curtea acordă reclamantului 40.000 euro, pentru prejudiciul material și moral suferit.

B. Cheltuieli de judecată

302. Reclamantul solicită 100.000 USD sau 3 miliarde de lei românești (ROL), cu titlu de cheltuieli de judecată, legate de procedura internă și de cea în fața organelor Convenției, cuprinzând: taxe poștale, taxe de redactare a documentelor, cheltuieli legate de fotocopierea actelor, traducerea acestora, precum și timpul consacrat elaborării memoriilor în susținerea plângerii, care s-ar ridica, potrivit estimării sale, la o sută de zile.

303. Guvernul contestă faptul că procedura internă și cea în fața Curții ar fi implicat cheltuieli în cuantumul indicat de reclamant.

304. Curtea a examinat cererea de satisfacție echitabilă a reclamantului în lumina principiilor stabilite în jurisprudența sa (hotărârile *Nokolov c. Bulgariei* (GC), cererea nr. 31195/96, § 79, *Culegerea de hotărâri și decizii 1999-II*, *Ozturk c. Turciei* (GC), cererea nr. 22479/93, § 83, *Culegerea de hotărâri și decizii 1999-VI*, și *WitoldLitwa c. Poloniei*, cererea nr. 26629/93, § 88, *Culegerea de hotărâri și decizii 2000-III*).

305. Făcând aplicarea acestor principii în prezenta cauză și statuând în echitate, potrivit **articolului 41** din Convenție, Curtea consideră necesar a acorda reclamantului 6.000 euro, cu titlu de cheltuieli de judecată, la care se adaugă orice sumă datorată de acesta cu titlu de impozit.

C. Dobânzi moratorii

306. Curtea consideră necesar să fixeze nivelul dobânzilor moratorii la cel al dobânzii împrumutului marginal, practicat de Banca Centrală Europeană, majorat cu trei procente.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. Hotărăște că a existat o încălcare a **articolului 3** din Convenție, sub aspectul tratamentelor la care a fost supus reclamantul pe perioada arestării sale preventive;

2. Hotărăște că a existat o încălcare a **articolului 3** din Convenție, sub aspectul anchetei efective ce ar fi trebuit realizată de autorități cu privire la tratamentele menționate;

3. Hotărăște că a existat o încălcare a **articolului 5** alineat 1 din Convenție, ca urmare a arestării reclamantului, în absența unor motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să fugă după săvârșirea unei infracțiuni;

4. Hotărăște că a fost încălcat **articolul 5** alineat 1 din Convenție, prin menținerea reclamantului în stare de arest preventiv după expirarea mandatului de arestare;

5. Hotărăște că a fost încălcat **articolul 5** alineat 3 din Convenție;

6. Hotărăște că a fost încălcat **articolul 5** alineat 4 din Convenție;

7. Hotărăște că a fost încălcat **articolul 5** alineat 5 din Convenție;

8. Hotărăște că a fost încălcat **articolul 6** alineat 1 din Convenție;

9. Hotărăște că a fost încălcat **articolul 6** alineat 3 litera c) din Convenție;

10. Hotărăște că nu a fost încălcat **articolul 8** din Convenție;

11. Hotărăște:

a) că statul trebuie să plătească reclamantului, în trei luni de la data la care decizia va deveni definitivă, conform **articolului 44** alineat 2 din Convenție, sumele următoare, transformate în lei românești (ROL), conform ratei de schimb aplicabile la data efectuării plății;

i) 40.000 (patruzecimii) euro cu titlu de prejudiciu material și moral;

ii) 6.000 (șaseamii) euro pentru taxe și cheltuieli, plus orice sumă datorată cu titlu de impozit;

b) de la data expirării termenului acordat în vederea efectuării plății până la data virării sumelor menționate, acestea vor fi majorate cu o dobândă egală celei practicate de Banca Centrală Europeană pentru împrumutul marginal, majorată cu trei procente.

12. Respinge restul pretențiilor formulate de reclamant cu titlu de satisfacție echitabilă.

Redactată în franceză, apoi pronunțată în ședința publică la Palatul pentru Drepturile Omului, Strasbourg, 3 iunie 2003.

J.-P. COSTA

Președinte

S. DOLLE

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 22/06/2004

privind cauza Pini și Bertani și Manera și Atripaldi împotriva României

(Cererile nr. 78028/01 și 78030/01)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.245 din 23/12./2204

În cauza Pini și Bertani și Manera și Atripaldi împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din:

domnii J-P. Costa, președinte; A.B. Baka, L. Loucaides, C. Birsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, doamna W. Thomassen, judecători și domnul T.L. Early, grefier adjunct de secție, după ce a deliberat în camera de consiliu, la datele de 25 noiembrie 2003, 10 februarie, 6 aprilie și 25 mai 2004, pronunță hotărârea următoare, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află două cereri (nr. 78028/01 și 78030/01) îndreptate împotriva României, prin care patru cetățeni italieni, domnul Carlo Pini și doamna Annalisa Bertani (numiți în continuare primii reclamanți) și domnul Salvatore Manera și doamna Rosalba Atripaldi (numiți în continuare al doilea cuplu de reclamanți), au sesizat Curtea Europeană a Drepturilor Omului la datele de 10 marie și 20 aprilie 2001, în temeiul **articolului 34** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Reclamanții sunt reprezentați de domnul S. Papa, avocat din Reggio Emilia. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul B. Aurescu, subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Externe.

3. Reclamanții au susținut, în principal, invocând **articolul 8** din Convenție, încălcarea dreptului lor la respectarea vieții de familie, pe motivul neexecutării hotărârilor pronunțate de Tribunalul Județean Brașov privitor la adopția a două minore române, care i-ar fi privat pe aceștia de orice contact cu copiii lor. Ei au susținut, în plus, că autoritățile române au refuzat să permită fiicelor lor adoptive să părăsească România, încălcând astfel **articolul 2** alineatul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

4. Cererile au fost repartizate primei secții a Curții (conform **art. 52** alin. 1 din Regulament), în cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cauza (conform **art. 27** alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit **art. 26** alin. 1 din Regulament.

5. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (**art. 25** alin. 1 din Regulament). Cererile au fost repartizate celei de-a doua secții a Curții, reorganizată astfel (**art. 52** alin. 1).

6. La 25 iunie 2002, camera a decis că aceste cereri vor fi tratate cu prioritate (**articolul 41** din Regulament) și, la 16 septembrie 2003, a decis să le conexeze (**art. 42** alin. 1 din Regulament).

7. La 2 octombrie 2002 și 7 octombrie 2003, președintele camerei a autorizat următorii terți să intervină în cadrul procedurii scrise și orale (**articolele 36** alineatul 2 din Convenție și **44** alineatul 2 din Regulament): Complexul educațional «Poiana Soarelui» din Brașov, prin reprezentantul său, domnul N. Mindrilă; doamna Baroană Nicholson de Winterbourne, cetățean britanic, raportor al Parlamentului european; domnul I. Țiriac, membru fondator al centrului educațional «Poiana Soarelui»; domnul V. Arhire, avocat în Baroul București, în calitate de reprezentant al minorelor Florentina Goroh (numită în continuare Florentina) și Mariana Estoica (numită în continuare Mariana). Terții intervenienți au depus observații scrise, la care părțile au răspuns (conform **art. 44** alin. 5 din Regulament).

Guvernul italian, invitat la 18 septembrie 2003 să participe la audiere și/sau să prezinte observații scrise, nu și-a manifestat Dorința de a-și exercita acest drept (**art. 36** alin. 1 din Convenție și **art. 61** din Regulament).

8. Audierea dedicată atât problemelor privind admisibilitatea cât și celor privind fondul a avut loc în ședința publică la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg, la 25 noiembrie 2003 (**art. 59** alin. 3 și **art. 54** alin. 3 din Regulament).

S-au prezentat:

- din partea Guvernului

dl Bogdan Aurescu, Subsecretar de stat, dna Roxana Rizoiu, director, Direcția Agentului Guvernamental, co-agent, dl Răzvan Rotundu, co-agent;

- din partea reclamanților

dl Stefano Papa, avocat, dl Carlo Pini, dna Annalisa Bertani, dl Salvatore Manera, dna Rosalba Atripaldi, reclamanti;

- din partea terților intervenienți

dl Nicolai Mindrila, dna Baroană Emma Nicholson de Winterbourne, dl Ion Țiriac, dl Vasuile Arhire, avocat.

9. Prin decizia din 25 noiembrie 2003, camera a declarat cererile parțial admisibile (**art. 54** alin. 3 din Regulament). Ea a unit cu fondul problemele ridicate de Guvern referitor la aplicabilitatea **articolului 8** din Convenție și să se

sesizeze din oficiu cu privire la încălcarea **articolului 6** alineatul 1 din Convenție în privința neexecutării hotărârilor definitive privind adopția, invocate de reclamanți exclusiv din perspectiva **articolului 8** din Convenție.

10. Atât reclamanții, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform **art. 59** alin. 1 din regulament). Fiecare dintre părți a prezentat comentarii scrise asupra observațiilor celeilalte părți.

ÎN FAPT

1. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

11. Reclamanții s-au născut, respectiv, în 1957, 1952, 1951 și 1953 și au domiciliul la Regiio Emilia (primii reclamanți) și la Mantova (al doilea cuplu de reclamanți). La data introducerii cererii, ei aveau calitatea de părinți adoptivi ai Florentinei și Marianei, cetățene române, născute la 31 martie, respectiv la 17 aprilie 1991, având domiciliul la Brașov, în cadrul Complexului educațional «Poiana Soarelui» din Brașov (numit în continuare CEP SB).

A. procedurile de adopție

1. Adopția Florentinei

12. Prin sentința definitivă din 17 iunie 1994, Tribunalul Județean Iași a constatat abandonul Florentinei, atunci în vârstă de trei ani. Cu acest prilej, drepturile părintești au fost delegate instituției de asistență socială L.

13. La 6 septembrie 1994, prin decizia Comisiei pentru protecția copilului din Iași, minora a fost plasată la CEP SB.

14. La 15 mai 2000, după intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 25/1997 cu privire la adopție (numită în continuare O.U.G. nr. 25/1997), Guvernul român a însărcinat asociația privată C. cu găsirea unei familii sau unei persoane care să o adopte pe Florentina. Acesta a însărcinat și Comitetul român pentru adopții să susțină asociația C. în efectuarea unui raport psihosocial asupra minorei.

15. Primii reclamanți au informat asociația C. în legătură cu Dorința lor de a adopta un copil român, iar aceasta le-a trimis o fotografie a Florentinei. Ei au întâlnit minora pentru prima dată la 3 august 2000, la CEP SB. Prin intermediul asociației C., ei au aflat ulterior de Dorința minorei de a li se alătura și de pasiunea ei pentru muzică.

16. La 30 august 2000, la propunerea asociației C., Comitetul român pentru adopții a avizat favorabil adopția Florentinei de către primii reclamanți, iar, la 21 septembrie 2000, ca urmare a cererii de adopție a acestora din urmă, a trimis dosarul Tribunalului Județean Brașov, în conformitate cu **art. 14** alin. 2 din O.U.G. nr. 25/1997.

17. La 28 septembrie 2000, instanța admite cererea. Aceasta a constatat că numita Comisie pentru protecția copilului Brașov avizase favorabil adopția și își confirmase consimțământul în fața instanței. Arătând și faptul că minora se afla la

CEPSB, a solicitat serviciului de stare civilă să modifice certificatul de naștere al Florentinei și să îi elibereze acesteia un nou certificat de naștere.

18. Comitetul român pentru adopții a introdus apel împotriva acestei sentințe. La 13 decembrie 2000, Curtea de Apel Brașov a respins acest apel ca tardiv. Această decizie a rămas definitivă.

19. La 5 februarie 2001, Comitetul român pentru adopții a certificat faptul că adopția Florentinei s-a făcut în conformitate cu prevederile legale interne, precum și cu convenția de la Haga din 29 mai 1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, și a eliberat reclamantilor un certificat de conformitate în acest sens.

20. La 14 februarie 2001, Comisia pentru adopții internaționale a autorizat intrarea și șederea permanentă a minorei în Italia, și a dispus comunicarea acestei decizii, între altele, Ambasadei Italiei la București.

21. La o dată neprecizată, Procurorul General al României a introdus recurs în anulare împotriva sentinței Tribunalului Județean Brașov și împotriva deciziei Curții de Apel Brașov. La data de 5 iunie 2001, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul ca inadmisibil.

2. *Adopția Mariane*

22. La 28 septembrie 2000, în urma unei proceduri similare celei descrise la alineatele 16-18 anterioare, Tribunalul Județean Brașov a admis cererea făcută de cel de-al doilea cuplu de reclamanți în vederea adopției Mariane. Instanța a constatat că minora, declarată abandonată prin decizia definitivă din 22 octombrie 1998, se afla la CEPSB și a solicitat serviciului de stare civilă să modifice certificatul de naștere al acesteia, și să-i elibereze un nou certificat.

23. Comitetul român pentru adopții a introdus apel împotriva acestei sentințe. La 28 decembrie 2000, Curtea de Apel Brașov a respins acest apel ca tardiv. Această decizie a rămas definitivă.

24. La 28 decembrie 2000, Comitetul român pentru adopții a certificat faptul că adopția Florentinei s-a făcut în conformitate cu prevederile legale interne, precum și cu Convenția de la Haga din 29 mai 1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, și a eliberat reclamantilor un certificat de conformitate în acest sens.

B. **Încercări de executare a hotărârilor de încuviințare a adopției**

1. *Decizia în cazul Florentinei*

a) Cererea de predare a certificatului de naștere pe calea ordonanței președințiale

25. La o dată neprecizată, primii reclamanți au sesizat Judecătoria Brașov cu o cerere de predare a certificatului de naștere al minorei și încredințarea acesteia pe calea ordonanței președințiale, în contradictoriu cu CEPSB. La 24 octombrie, instanța a soluționat favorabil această cerere.

26. CEPSB a introdus apel împotriva acestei sentințe și a solicitat suspendarea executării, susținând că în șpelă nu sunt întrunite condițiile necesare unei cereri de ordonanță președințială, că hotărârea de adopție nu este definitivă și că aceasta fusese pronunțată cu încălcarea dispozițiilor legale.

27. La 7 martie 2001, instanța a respins apelul, cu motivarea că interesul copilului și faptul că părinții adoptivi își aveau domiciliul în străinătate justifică examinarea de urgență a cererii și că cererea reclamanților putea fi soluționată pe calea unei ordonanțe președințiale. Instanța a constatat, de asemenea, că, potrivit documentelor din dosar, hotărârea de adopție este definitivă și a dobândit autoritate de lucru judecat, în consecință, instanța a apreciat că problemele de fond referitoare la adopție nu mai puteau fi reexamineate în cadrul ordonanței președințiale. Instanța a respins cererea de suspendare a executării, pe motiv că aceasta nu se justifică, având în vedere hotărârea sa de a respinge apelul.

28. Recursul introdus de CEPSB a fost, de asemenea, respins prin decizia definitivă din 7 iunie 2001 a Curții de Apel Brașov.

b) Procedura de executare a ordonanțelor președințiale

29. Primii reclamanți au solicitat executarea hotărârilor din 28 septembrie 2000 și 7 iunie 2001 de care executorii judecătorești de pe lângă Judecătoria Brașov. La 22 februarie 2001, aceștia din urmă au somat CEPSB cu privire la obligația de a preda reclamanților certificatul de naștere al minorei și de a transfera părinților adoptivi drepturile părintești până la data de 2 martie 2001. Prin urmare, președintele instanței a dispus suspendarea executării pe durata procedurii de contestație la executare introduse de CEPSB (alin. 30-32 anterioare).

c) Prima contestație la executare

30. La 23 februarie 2001, CEPSB a introdus contestație la executare în privința deciziei din 28 septembrie 2000, motivând aceasta prin lipsa de claritate a dispozitivului și prin faptul că hotărârea de încuviințare a adopției a fost pronunțată fără respectarea dispozițiilor legale în materie. CEPSB a solicitat, de asemenea, suspendarea executării.

31. La 30 martie 2001, instanța a respins contestația, cu motivarea că dispozitivul hotărârii este clar și nu pune nici o problemă de executare. Cu privire la cel de-al doilea capăt de cerere, instanța a decis că hotărârea contestată dobândise autoritate de lucru judecat și că, prin urmare, fondul cauzei nu putea fi examinat din nou în cadrul unei contestații la executare. Instanța a respins, de asemenea, cererea de suspendare a executării introdusă de CEPSB.

32. CEPSB a introdus apel la Tribunalul Județean Brașov, care, la data de 2 iulie 2001, l-a respins ca neîntemeiat.

d) Reluarea executării

33. La 12 iunie 2001, primii reclamanți au solicitat executorilor judecătorești de pe lângă Judecătoria Brașov să reia executarea, având în vedere respingerea, între timp, a recursului în anulare introdus de Procurorul General.

34. La 13 iunie 2001, executorii judecătorești au somat CEPSB în legătură cu obligația sa de a preda reclamanților certificatul de naștere al minorei și de a o încredința părinților adoptivi până la 15 iunie 2001.

35. La 19 iulie 2001, aceștia au somat din nou CEPSB, cerându-i să se conformeze până la 8 august 2001.

e) A doua contestație la executare

36. CEPSB a introdus contestație la executare împotriva reclamanților la Judecătoria Brașov, arătând că ordonanța președințială reglementează situații provizorii, în vreme ce, în prezenta cauză, executarea ordonanței președințiale ar avea, din contră, consecințe permanente. Pârâții s-au opus cererii și au solicitat obligarea la plata unei amenzi pentru neexecutarea unei hotărâri definitive, precum și la daune.

37. La 8 august 2001, instanța a admis cererea de suspendare provizorie a executării, până la termenul din 22 august 2001. La această ultimă dată, instanța a prelungit suspendarea executării până la termenul următor, fixat pentru 11 septembrie 2001. La data stabilită, instanța a acordat o nouă prelungire a suspendării până la termenul din 25 septembrie 2001, dată la care a respins cererile CEPSB și ale reclamanților ca neîntemeiate. Instanța a considerat că problema ridicată de CEPSB privea fondul cauzei, în care se pronunțase deja o hotărâre ce dobândise autoritate de lucru judecat. Aceasta a respins cererea primilor reclamanți, cu motivarea că reaua credință a CEPSB și întinderea prejudiciului nu au fost dovedite.

f) Reluarea executării

38. La 5 noiembrie 2001, executorii judecătorești au somat CEPSB în legătură cu obligația sa de a preda primilor reclamanți certificatul de naștere al Florentinei și de a o încredința acestora și l-au averizat că, în caz contrar, vor proceda la executare silită.

g) A treia contestație la executare

39. La o dată neprecizată, CEPSB a sesizat Judecătoria Brașov cu o contestație la executare potrivit unei proceduri de urgență, în contradictoriu cu primii reclamanți, pe motiv că pe rolul Tribunalului Județean Brașov se afla o acțiune în desființarea adopției, precum și o cerere de revizuire a hotărârii de încuviințare a adopției și că a fost depusă o plângere penală referitoare la procesul de adopție. CEPSB a solicitat și suspendarea executării.

40. La 14 decembrie 2001, instanța a respins contestația, pe motiv că o contestație la executare a fost deja respinsă, prin urmare, nu se justifică examinarea în regim de urgență a unei acțiuni similare. Pe fond, instanța a constatat că, atât hotărârea de încuviințare a adopției, cât și hotărârea pronunțată pe calea ordonanței președințiale formulate de reclamanți erau definitive și executorii, iar faptul că o acțiune în anularea sau revizuirea acestora este pe rol nu este relevant.

h) Cererea de suspendare a executării

41. La o dată neprecizată, CEPSB a solicitat președintelui Judecătoriei Brașov suspendarea executării. La 25 ianuarie 2002, această cerere a fost respinsă.

i) Reluarea executării

42. La 30 ianuarie 2002, ora 14, executorii judecătorești de pe lângă Judecătoria Brașov s-au prezentat la sediul CEPSB, însoțiți de reprezentanți ai forței publice Paznicul nu le-a permis accesul și a încuiat ușa cu cheia. După o jumătate de oră, directorul CEPSB și adjunctul acestuia s-au prezentat la intrarea clădirii și au informat executorii și forțele de ordine că minora nu se află în instituție, ci este plecată într-o excursie, în afara orașului, în urma verificărilor, Florentina nu a fost găsită în clădire.

43. Executorii i-au atras atenția directorului CEPSB asupra obligației sale de a-i permite Florentinei să plece împreună cu reclamanții.

44. La 27 martie 2002, executorii au somat CEPSB să restituie certificatul de naștere al minorei și să îi perită acesteia să se alăture reclamanților în termen de zece zile. Ei au informat instituția și că, în cazul unui refuz, vor proceda la executare silită.

45. La 3 septembrie 2002, ora 10:45, un executor judecătorec, însoțit de primii reclamanți și de avocatul acestora, s-a deplasat la CEPSB. În procesul-verbal întocmit cu acest prilej, executorul a menționat că paznicii instituției i-au sechestrat pe toți cei prezenți în interiorul clădirii. El a adăugat că a telefonat la secția de Poliție și că, după ce i-a explicat incidentul comisarului D., acesta i-a răspuns că ar fi trebuit să telefoneze la secția de Poliție înainte de a proceda la executare. Executorul a notat, în final, că a fost imposibil de acordat ajutorul legal necesar executării și că a întâmpinat opoziție la executare. El a consemnat că încercarea de executare s-a încheiat la ora 13.

j) Cererea de suspendare a executării pe calea ordonanței președințiale

46. CEPSB a sesizat Judecătoria Brașov cu o cerere de suspendare a executării pe calea ordonanței președințiale, pe motiv că a sesizat instanța cu o nouă contestație la executare. La 8 aprilie 2002, instanța a respins cererea ca neîntemeiată.

k) A patra contestație la executare

47. CEPSB a introdus contestație la executare la Judecătoria Brașov împotriva primilor reclamanți, pe motiv că o acțiune în anularea adopției se afla pe rolul Curții de Apel Brașov. Rezultatul acestei proceduri nu a fost comunicat Curții.

l) Cererea de suspendare a executării pe calea ordonanței președințiale

48. CEPSB a sesizat Judecătoria Brașov cu o cerere în suspendarea executării pe calea ordonanței președințiale, pe motiv că sesizase instanța cu o nouă contestație la executare. Prin hotărârea din 4 septembrie 2002, instanța a admis cererea și a dispus provizoriu suspendarea executării.

49. Din documentele depuse la dosar reiese că termenul pentru care a fost acordată această suspendare a expirat la 3 aprilie 2003. O nouă suspendare la executare a fost dispusă în continuare, din 23 august până la 12 septembrie 2003.

2. Decizia în cazul *Marianei*

a) Cererea de predare a certificatului de naștere al minorei pe calea ordonanței președințiale

50. La o dată neprecizată, al doilea cuplu de reclamanți a sesizat Judecătoria Brașov cu o cerere de predare a certificatului de naștere al minorei și de încredințare a acesteia pe calea ordonanței președințiale, în contradictoriu cu CEPSB. La 24 octombrie 2000, instanța a admis această cerere.

51. Această sentință a fost menținută în apelul introdus de pârât, prin decizia definitivă a Tribunalului Județean Brașov, pronunțată la 22 august 2001.

b) Prima contestație la executare

52. La 1 februarie 2001, CEPSB a introdus la Judecătoria Brașov o contestație la executarea deciziei din 28 septembrie 2000, motivând aceasta prin lipsa de claritate a dispozitivului și prin faptul că hotărârea de adopție a fost pronunțată fără respectarea dispozițiilor legale în materie. CEPSB a solicitat, de asemenea, suspendarea executării.

53. Instanța a admis această ultimă cerere și a suspendat executarea până la 30 martie 2001, dată la care a respins contestația, cu motivarea că dispozitivul hotărârii este clar și că nu pune nici o problemă de executare. Cu privire la cel de-al doilea capăt de cerere, instanța a decis ca hotărârea contestată dobândise autoritate de lucru judecat și ca, prin urmare, fondul cauzei nu putea fi examinat din nou în cadrul unei contestații la executare.

54. Această sentință a fost menționată în apelul introdus de CEPSB, prin decizia definitivă a Tribunalului Județean Brașov, pronunțată la 2 iulie 2001.

c) Procedura de executare

55. Cel de-al doilea cuplu de reclamanți a solicitat executarea hotărârilor din 28 septembrie 2000 și 24 octombrie 2000 de către executori judecătorești de pe lângă Judecătoria Brașov. Aceștia din urmă au somat CEPSB la datele de 22 februarie, 13 iunie și 19 iulie 2001 cu privire la obligația de a preda reclamanților certificatului de naștere al *Marianei* și de a transfera către aceștia drepturile părintești.

d) A doua contestație la executare

56. La 15 iunie 2001, CEPSB a introdus contestație la executare împotriva celui de-al doilea cuplu de reclamanți. Această instituție a cerut în mai multe rânduri Judecătoria Brașov suspendarea executării, arătând că ordonanța președințială reglementează situații provizorii, în vreme ce, în prezenta cauză, executarea ordonanței președințiale ar avea, din contră, consecințe permanente. Cel de-al doilea cuplu de reclamanți s-a opus cererii și a solicitat obligarea la plata unei amenzi pentru neexecutarea unei hotărâri definitive, precum și la daune.

57. Instanța a dispus suspendarea executării din 15 iunie până la 11 iulie 2001, din 8 august până la 11 septembrie 2001 și din 14 până la 25 septembrie 2001, dată la care a respins atât contestația CEPSB, cât și cererea celui de-al doilea cuplu de reclamanti, ca neîntemeiate. Instanța a considerat că problema ridicată de CEPSB privea fondul cauzei, care fusese deja soluționat prin hotărârea din 28 septembrie 2000, care dobândise autoritate de lucru judecat. Aceasta a respins cererea părinților adoptivi, cu motivarea că reaua credință a CEPSB și întinderea prejudiciului nu au fost dovedite.

e) Reluarea executării

58. La 5 noiembrie și 5 decembrie 2001, executorii judecătorești au somat CEPSB în legătură cu obligația sa de a preda celui de-al doilea cuplu de reclamanti certificatul de naștere al Mariane și de a o încredința acestora, și i-au avertizat că, în caz contrar, vor proceda la executare silită.

f) A treia contestație la executare

59. La o dată neprecizată, CEPSB a sesizat Judecătoria Brașov cu o contestație la executare potrivit unei proceduri de urgență, în contradictoriu cel de-al doilea cuplu de reclamanti, pe motiv că o acțiune în desființarea adopției se afla pe rolul Tribunalului Județean Brașov, precum și o cerere de revizuire a hotărârii de încuviințare a adopției și că a fost depusă o plângere penală referitoare la procesul de adopție. CEPSB a solicitat și suspendarea executării.

60. La 14 decembrie 2001, instanța a respins cererea, pe motiv că o contestație în executare a fost deja respinsă, prin urmare, nu se justifică introducerea unei cereri similare. Pe fond, instanța a constatat că, atât hotărârea de adopție, cât și ordonanța președințială în cazul cererii formulate de cel de-al doilea cuplu de reclamanti erau definitive și executorii, iar faptul că o acțiune în anulare sau revizuirea acestora este pe rol nu este relevant.

g) Reluarea executării

61. La 25 martie 2002, executorii judecătorești au somat din nou CEPSB în legătură cu obligația sa de a preda celui de-al doilea cuplu de reclamanti certificatul de naștere al minorei și de a o încredința acestora.

62. La datele de 30 ianuarie și 9 aprilie 2002, un executor s-a deplasat la CEPSB, însoțit de cel de-al doilea cuplu de reclamanti și de organe de Poliție. Acesta a constatat că Mariana nu se afla în clădire.

h) A patra contestație la executare

63. CEPSB a introdus contestație la executare la Judecătoria Brașov în contradictoriu cu cel de-al doilea cuplu de reclamanti, pe motiv că o acțiune în desființarea adopției se afla pe rolul Curții de Apel Brașov. Rezultatul acestei proceduri nu a fost comunicat Curții.

i) Cererea de suspendare a executării pe calea ordonanței președințiale

64. CEPSB a sesizat Judecătoria Brașov cu o acțiune în suspendarea executării hotărârii de încuviințare a adopției calea ordonanței președințiale, pe

motiv că sesizase instanța cu o nouă contestație la executare. Prin sentința din 4 septembrie 2002, instanța a admis cererea și a dispus provizoriu suspendarea executării.

65. Din documentele aflate la dosar reiese că termenul pentru care a fost acordată această suspendare a expirat la 3 aprilie 2003. O nouă suspendare la executare a fost dispusă în continuare, din 23 august până la 12 septembrie 2003.

C. Cererile de desființare a adopției Florentinei și Marianeii introduse de CEPSB

66. La o dată neprecizată, CEPSB a introdus la Tribunalul Județean Brașov două cereri de desființare a adopției fiecăreia dintre minore în contradictoriu cu reclamanții, cu Comitetul român pentru adopții și cu Comisia pentru protecția copilului din Brașov, susținând că adopțiile nu sunt legale fără acordul său preferabil.

67. La 14 februarie 2002, instanța a respins cererea, cu motivarea ca pentru adopție este necesar numai acordul Comisiei pentru protecția copilului Brașov, care exercita, în temeiul **art. 8** din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 25/1997 cu privire la adopție (numită în continuare O.U.G. nr. 25/1997), drepturi părintești asupra celor adoptați. Or, instanța a arătat că respectiva Comisie a avizat favorabil adopția și și-a exprimat acordul în fața instanței sesizate cu cererea reclamanților de încuviințare a adopției.

68. CEPSB a introdus recurs împotriva acestei hotărâri, în cursul ședinței din 2 aprilie 2002 la Curtea de Apel, Comitetul român pentru adopții a evidențiat faptul că numeroasele cereri introduse de partea adversă pe rolul instanțelor interne reprezintă un abuz de drept, întrucât acestea nu urmăresc interesul superior al copilului, și anume, integrarea sa în sânul unei familii, ci au rolul de a întârzia și de a împiedica procesul de adopție, prelungind astfel situația actuală de instituționalizare a minorelor.

69. CEPSB a solicitat transmiterea cauzelor în fața Curții Constituționale, pentru ca această instanță să se pronunțe asupra excepției de neconstituționalitate a **articolului 7** alineatele 1 a) și 2 din O.U.G. nr. 25/1997, referitor la consimțământul cu privire la adopție. La 10 decembrie 2002, Curtea Constituțională a respins ca inadmisibilă excepția de neconstituționalitate ridicată, cu motivarea că se pronunțase deja, prin decizia din 12 noiembrie 2002, asupra constituționalității prevederilor legale invocate de CEPSB.

70. Prin decizia definitivă din 11 februarie 2004, Curtea de Apel Ploiești a anulat, pentru neîndeplinirea unor condiții de formă, recursul introdus de CEPSB împotriva sentinței din 14 februarie 2002. Instanța a constatat că CEPSB a omis să motiveze cererea de recurs în termenul prevăzut de lege și a decis, în această privință, că excepția de neconstituționalitate a anumitor prevederi ale O.U.G. nr. 25/1997, ridicată în cadrul ședinței din 2 aprilie 2002, nu exonera CEPSB de obligația îndeplinirii condițiilor de formă prevăzute de lege. Hotărârea din 14

februarie 2002 a devenit definitivă, nemaiputând fi atacată printr-o cale ordinară de atac.

D. Plângerea penală pentru lipsirea de libertate a minorelor

71. La o dată neprecizată, reclamantul a sesizat Parchetul de pe lângă Judecătoria Brașov printr-o plângere penală împotriva directorului CEPSB pentru lipsirea de libertate a minorelor.

72. La 6 august 2002, Parchetul i-a informat pe reclamantul cu privire la rezoluția sa din 9 iulie 2001 de neînțepere a urmării penale în cauză.

73. La 18 februarie 2002, reclamantul a depus o nouă plângere penală la Parchetul de pe lângă Tribunalul Județean Brașov împotriva conducerii CEPSB, acuzând-o în principal de lipsirea de libertate, în mod ilegal, a fiicelor lor adoptive, cu încălcarea **art. 189** din Codul penal. Ei și-au exprimat și dezacordul cu privire la rezoluția din 9 iulie 2001 de neînțepere a urmării penale.

74. Un raport întocmit de Poliția Brașov la 15 iulie 2002 menționează faptul că, în cadrul închetei începute ca urmare a pânțerii penale a reclamanților, organe de poliție s-au deplasat la CEPSB, unde au porcedat la audierea Florentinei și a directorului instituției. Polițiștii au consemnat în raport că minora, în vârstă de peste 10 ani la data audierii, și-a exprimat dorința de a rămâne la centrul educațional, refuzând să se alătore familiei părinților adoptivi, pe care nici nu a cunoscut-o.

75. La 28 noiembrie 2002, Parchetul de pe lângă Tribunalul Județean Brașov a dispus neînțeperea urmării penale în favoarea directorului CEPSB.

E. Acțiunile introduse de minore în revocarea adopției lor

1. Acțiunea introdusă de Florentina

76. La 4 noiembrie 2002, Florentina, reprezntată de un avocat și de S.G., directorul CEPSB, în calitate de tutore, a introdus la Tribunalul Județean Brașov, în contradictoriu cu reclamantul, cu Comitetul român pentru adopții și cu Comisia pentru protecția copilului Brașov, o acțiune în desfacerea adopției îndreptată împotriva reclamanților, în temeiul **art. 22** din O.U.G. nr. 25/1997. Ea a solicitat, în subsidiar și în caz de menținere a hotărârii de încuviințare a adopției, trei miliarde de lei cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral. Arătând că ea nu și-a văzut părinții adoptivi, nici înainte, nici după pronunțarea hotărârii de adopție, a menționat că singura dată când i-a văzut pe reclamanți a fost la 3 septembrie 2002, dată la care aceștia au venit pentru a o lua de la CEPSB, împotriva voinței sale, însoțiți de avocatul lor și de executorul judecătoresc.

77. Prin sentința din 9 iunie 2003, Tribunalul Județean Prahova, căruia cauza și fusese transmisă spre judecare ca urmare a deciziei Curții Supreme de Justiție, a respins cererea Florentinei ca neîntemeiată. Bazându-se pe probele scrise depuse de părți la dosar, instanța a decis că este în interesul reclamantei ca hotărârea de adopție să nu fie desfăcută. Tribunalul a reinut că ea nu a reușit să dovedească, prin intermediul tutorelui, că părinții săi adoptivi au manifestat dezinteres în

privința sa, ci, dimpotrivă, din documentele prezentate la dosar, reiese că aceștia au făcut numeroase demersuri pentru ca ea să îi poată însoți în Italia. Tribunalul a înlăturat, în consecință, declarațiile lui C.V. și D.M., care susținuseră cererea minorei cu titlu de „mamă socială“, respectiv „mătușă socială“ a minorei din cadrul CEPSB.

78. În continuare, instanța a constatat că adopția îndeplinește cerințele legale, și a subliniat faptul că respectiva Comisie pentru protecția copilului Brașov, care, în temeiul **art. 8** din O.U.G. nr. 25/1997, exercită drepturi părintești asupra minorei la data la care instanța a fost sesizată prin cererea de încuviințare a adopției, a stabilit că aceasta ar fi în interesul minorei și a avizat favorabil adopția.

79. Această sentință a fost menținută, în recurs, prin decizia definitivă a Curții de Apel Ploiești din 22 septembrie 2003, pronunțată în ședință publică, la care Florentina a fost prezentă și asistată de un avocat și de tutorele său.

80. Prin decizia definitivă din 16 decembrie 2003, Curtea de Apel Ploiești a respins contestația în anulare depusă de Florentina împotriva hotărârii definitive a aceleiași instanțe din 22 septembrie 2003.

2. Acțiunea introdusă de Mariana

81. La 4 septembrie 2002, mariana a introdus la Tribunalul Județean Brașov o acțiune în desfacerea adopției în contradictoriu cu reclamanții, cu Comitetul român pentru adopții și cu Comisia pentru protecția copilului Brașov, în temeiul **art. 22** din O.U.G. nr. 25/1997.

82. În cadrul ședinței din 31 octombrie 2003, în sala de consiliu, Mariana a declarat, în prezența tutorelui său, că ea nu își cunoaște părinții adoptivi și că nu dorește să plece în altă țară, deoarece e mulțumită de regimul de viață de la CEPSB, unde beneficiază de condiții bune.

83. Prin sentința din 31 octombrie 2003, instanța i-a admis cererea, bazându-se, în special, pe declarațiile „mamelor și mătușilor“ marianei din cadrul CEPSB, care au confirmat că ea se află aici din 1994 sau 1995 și beneficiază de o educație adecvată și de condiții de viață bune. Constatând lipsa legăturilor afective, care ar fi trebuit să se stabilească între adoptatori și adoptată după pronunțarea deciziei definitive din 28 septembrie 2000, tribunalul a desfăcut adopția Mariane de către cel de-al doilea cuplu de reclamanți și a decis că minora își va redobândi numele pe care îl purta înainte de 28 septembrie 2000.

84. Cu toate că hotărârea era susceptibilă de recurs, reclamanții nu s-au folosit de această cale de atac, astfel încât hotărârea a rămas definitivă.

F. Alte demersuri, plângeri și petiții ale reclamanților în vederea executării hotărârilor de adopție

85. La 27 februarie 2001, asociația C. a solicitat Comisiei pentru protecția copilului Brașov anularea deciziei de plasare a minorelor la CEPSB. La 2 martie 2001, Comisia a informat asociația C. ca, urmare a hotărârilor definitive de încuviințare a adopției minorelor de către reclamanți, pronunțate la 28 septembrie

2000, măsura de plasare este implicit anulată și că o crece formulată în acest sens ar fi fără obiect.

86. La 16 iulie 2001, Direcția generală pentru protecția copilului și pentru adopții i-a informat pe reclamanții, la cererea acestora, că nu este competentă să facă demersurile necesare pentru predarea minorelor. Această a explicat că atribuțiile sale în materie au încetat la data eliberării certificatului de conformitate a adopției cu normele naționale și internaționale în domeniu.

87. La 27 august 2000, reclamanții au depus o plângere pentru neexecutarea hotărârilor definitive de către autoritățile române la Comisia pentru cercetarea abuzurilor din cadrul Senatului însărcinată cu examinarea abuzurilor din administrație. Ei au arătat cu același prilej că aceiași procurori care avizaseră favorabil adopția au propus, apoi, Procurorului General al României să introducă recurs în anulare împotriva hotărârii definitive.

88. La 6 septembrie 2001, ei au solicitat sprijinul Ambasadei Italiei la București în cauză, iar, la 12 septembrie 2001, pe cel al Comisiei pentru adopții internaționale.

89. La 13 septembrie 2001, reclamanții au depus o petiție adresată Președintelui României, Primului ministru și ministrului justiției.

90. La 23 februarie, 5 martie, 19 aprilie, 6 august, 12 septembrie și 15 noiembrie 2001, ei s-au plâns Ministerului Justiției în legătură cu situația creată de neexecutarea hotărârilor de adopție.

91. La 27 octombrie 2000, 19 februarie, 5 iunie și 15 aprilie 2001, ei s-au deplasat în România, în speranța de s-și revedea fiicele adoptive, dar fără rezultat.

92. Reclamanții le-au trimis constant scrisori în limba română și cadouri, încurajând minorele să le răspundă în română, limba pe care ei au învățat-o în așteptarea revederii, și comunicându-le că dorința lor cea mai mare este să le vadă lângă ei, pentru a le putea dovedi dragostea și afecțiunea lor.

G. CEPSB și situația actuală a minorelor

93. Din observațiile transmise de părți reiese că CEPSB unde locuiesc minorele, este o instituție privată, autorizată de Direcția generală pentru protecția copilului Brașov, al cărei scopuri sunt creșterea copiilor organici sau abandonați, îngrijirea și asigurarea educației lor.

94. Rapoartele întocmite de autoritatea națională însărcinată cu supravegherea activității instituțiilor sociale atestă că: CEPSB beneficiază de bune condiții materiale și de igienă; asistența medicală este asigurată prin controale regulate, efectuate de către medici, și prin supravegherea permanentă a personalului medical; instituția desfășoară programe sepcifice, care include activități educative, sport și joc pentru copiii instituționalizați; aceștia frecventează școli situate în apropierea instituției și sunt integrați în sistemul național de educație; minorii plasați care fac dovada unor aptitudini speciale în domeniile sportiv sau artistic sunt încurajați să și le dezvolte; sunt organizate

numeroase activități cu caracter practic; centrul e structurat sub formă de grupuri de 7-8 copii, cub supravegherea directă a unor angajați care îndeplinesc funcția de „părinți sociali”; instituția are un psiholog angajat cu titlu permanent.

95. La 7 septembrie 2000 și 4 februarie 2002, un angajat al CEPSB care lucra ca brutar, a fost condamnat de Judecătoria Brașov la pedeapsa cu închisoarea pentru abuz sexual asupra mai multor minori plasați la CEPSB, cu vârste de 9, 11 și 12 ani. Minorele Florentina și Mariana nu au fost implicate în aceste incidente.

96. Dintr-o serie de articole apărute în ziarul local „M.” din Brașov rezultă ca, urmare a vizitei sale la CEPSB, la 9 ianuarie 2001, doamna Baroana Nicholson de Winterbourne, raportor al Parlamentului weuropean, ar fi apreciat că minorii plasați în această instituție nu ar trebui să plece în străinătate pentru a se alătura familiilor adoptive, având în vedere că la CEPSB s-a creat o adevărată familie, în care copiii sunt bine crescuți și educați. Aceste articole evidențiau și faptul că domnul Ioan Țiriac, fondatorul centrului, ar fi afirmat că nici unul dintre copiii plasați la CEPSB nu va părăsi instituția, căci toți cei de aici formează o familie și că ar fi timpul să se pună capăt „exportului” de copii români.

97. Din datele puse la dispoziție de către părți rezultă că minorele Florentina și Mariana merg în mod regulat la școală, vizitează persoanele apropiate lor și participă la deplasări în străinătate organizate de CEPSB. În plus, Florentina ste elevă la un liceu de artă, unde ia lecții de vioară și e pian, iar Mariana este încurajată de personalul CEPSB să își dezvolte aptitudinile în domeniul dansului și sportului.

98. Fotocopii după pașaportul Florentinei atestă că aceasta a efectuat în iulie 2003 o călătorie în Ungaria și Austria.

99. O înregistrare filmată pusă la dispoziție de Guvern și realizată cu ajutorul unui psiholog, în interiorul instituției unde locuiesc minorele, arată că fetele nu au primit informații concrete și exacte referitoare la procedura de adopție în curs sau la indentitatea părinților adoptivi. Nu rezultă că ele ar fi fost pregătite pentru o eventuală plecare din centru cu scopul de a se alătura familiei reclamanților. Florentina, mai ales, și-a exprimat, pe parcursul înregistrării, dorința de a face parte dintr-o familie tradițională, dând, totuși, dovadă de ezitare în legătură cu adoptarea sa de către reclamanți, pe care a declarat că a dorit-o, la început.

Nu este sigur dacă minorele au primit, înaintea venirii reclamanților la CEPSB, în septembrie 2002, scrisorile adresate lor de aceștia, în limba română, timp de mai mulți ani.

Din înregistrarea respectivă rezultă că fetele nu doresc, în prezent, să plece în Italia pentru a fi alături de reclamanți, despre care nu au decât informații vagi, și că ele preferă să rămână la CEPSB, unde par să fi stabilit legături sociale și afective cu ceilalți copii plasați și cu „mamele sociale” și „mătușile sociale”.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ APLICABILE

A. Dreptul și practica internă și internațională aplicabile

100. Prevederile legale și practica internă și internațională aplicabile dispun după cum urmează:

1. *Convenția de la Haga din 29 mai 1993* asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, ratificată de România la 18 octombrie 1994

Articolul 4

„Adopțiile vizate prin convenție nu pot avea loc decât dacă autoritățile competente ale statului de origine:

- a) au stabilit că copilul este adoptabil;
- b) au constatat, după luarea în considerare a posibilităților plasamentului copilului în statul său de origine, că o adopție internațională corespunde interesului superior al copilului;
- c) s-au asigurat că: 1. persoanele, instituțiile și autoritățile al căror consimțământ este cerut pentru adopție au primit sfaturile necesare și au fost corespunzător informate asupra consecințelor consimțământului lor, în special asupra mențnerii sau ruperii, ca urmare a unei adopții, a legăturilor de drept între copil și familia sa de origine; 2. și-au dat în mod liber consimțământul în formele legale cerute și că acest consimțământ a fost dat sau constatat în scris; 3. consimțămintele nu au fost obținute prin contraplată sau contraprestație de orice fel și că au fost retrase; 4. consimțământul mamei, dacă este cerut, nu a fost dat decât după nașterea copilului; și
- d) s-au asigurat, ținând seama de vârsta și de maturitatea copilului, ca: 1. acesta s-a bucurat de sfaturi și a fost bine informat asupra consecințelor adopției și ale consimțământului sau la adopție, dacă acesta este cerut; 2. dorințele și părerile copilului au fost luate în considerare; 3. consimțământul copilului la adopție, când este cerut, s-a dat în mod liber, în formele legal cerute și ca acest consimțământ a fost dat sau constatat în scris; și 4. acest consimțământ nu a fost obținut prin contra-plată sau contraprestație de orice fel.“

Articolul 9

„Autoritățile centrale vor lua, fie direct fie cu concursul autorităților publice sau al unor organisme agreeate corespunzător în statul lor, toate măsurile cuvenite, în special pentru: (...) b) a înlesni, a urmări și a activa procedura în vederea adopției; c) a promova în statele lor dezvoltarea unor servicii de îndrumare și de urmărire în continuare a adopției; (...);

Articolul 10

„Pot beneficia de agrement și îl pot păstra numai organismele care demonstrează aptitudinile lor de a înlesni în mod corect misiunile ce li s-ar putea încredința.“

Articolul 17

„Orice hotărâre de încredințare a unui copil unor viitori părinți adoptivi nu se poate lua în statul de origine decât: a) dacă autoritatea centrală a acestui stat s-a asigurat de acordul viitorilor părinți adoptivi; b) dacă autoritatea centrală a statului primitor a încuviințat această hotărâre, atunci când legea acestui stat sau autoritatea centrală a statului de origine o cere; c) dacă autoritățile centrale ale celor două state au încuviințat ca procedura în vederea adopției să urmeze mai departe; și d) dacă s-a constatat, conform **art. 5**, că viitorii părinți adoptivi sunt calificați și apti să adopte și că copilul este sau va fi autorizat să intre și să locuiască permanent în statul primitor.“

Articolul 18

„Autoritățile centrale ale celor două state vor lua toate măsurile necesare astfel încât copilul să primească încuviințarea de ieșire din statul de origine, precum și pe cea de intrare și de a locui permanent în statul primitor.“

Articolul 19

„1. Deplasarea copilului spre statul primitor nu poate avea loc în cazul în care au fost îndeplinite condițiile prevăzute la **art. 17**.”

2. Autoritățile centrale ale celor două state veghează ca deplasarea să se efectueze în deplină siguranță, în condiții corespunzătoare și, dacă este cu putință, în compania părinților adoptivi sau a viitorilor părinți adoptivi.

3. Dacă această deplasare nu va avea loc, rapoartele prevăzute la **art. 15** și **16** se vor restitui autorităților expeditoare.“

2. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copiilor din 20 noiembrie 1989, ratificată de România la 28 septembrie 1990

Articolul 21

„Statele părți care recunosc și/sau repartizează adopția vor veghea ca interesele supreme ale copilului să primeze și: a) vor veghea ca adopția unui copil să fie autorizată numai de autoritățile competente care verifică, în conformitate cu legea și cu procedurile aplicabile, precum și pe baza tuturor informațiilor pertinente și credibile, că adopția se poate realiza luând în considerare statutul copilului în raport cu părinții, cu rudele și cu reprezentanții săi legali și, dacă este cazul, că persoanele interesate și-au dat consimțământul cu privire la adopție în cunoștință de cauză în urma unei consilieri corespunzătoare; b) recunosc că adopția în străinătate poate fi considerată ca un mijloc alternativ de asigurare a îngrijirii necesare copilului, dacă acesta, în țara de origine, nu poate fi încredințat spre plasament familial sau spre adopție ori nu poate fi îngrijit în mod corespunzător (...).“

Convenția europeană în materia adopției de copii, încheiată la Strasbourg la 24 aprilie 1967, și ratificată de România la 25 martie 1993

Articolul 4

„Adopția nu este valabilă decât dacă este pronunțată de o autoritate judiciară sau administrativă, denumită în continuare autoritate competentă.“

Articolul 5

„1. Adopția nu este pronunțată decât dacă cel puțin consimțămintele următoare au fost acordate și nu au fost retrase: a) consimțământul mamei și, în cazul în care copilul este legitim, cel al tatălui sau, dacă nu există tată, nici mamă care să poată consimți, consimțământul oricărei persoane sau al oricărui organism care ar fi abilitat să exercite drepturile părintești în această privință; b) consimțământul soțului adoptatorului.

2. Nu este permis autorității competente: a) de a renunța să ia consimțământul uneia dintre persoanele vizate la paragraful 1 de mai sus; sau b) de a trece peste refuzul consimțământului uneia dintre persoanele sau organismele vizate la menționatul paragraf 1, decât pentru motive excepționale determinate prin legislație.“

Articolul 10

„1. Adopția conferă adoptatorului, cu privire la copilul adoptat, drepturile și îndatoririle de orice natură care sunt cele ale unui tată sau ale unei mame cu privire la copilului său legitim.

Adopția conferă adoptatorului, față de adoptator, drepturile și îndatoririle de orice natură ale unui copil legitim față de tatăl sau de mama sa.

2. De îndată ce se nasc drepturile și îndatoririle vizate la paragraful 1 al prezentului articol, drepturile și îndatoririle de aceeași natură dintre adoptat și tatăl sau mama sa sau orice altă persoană sau organisme încetează să existe.“

3. Raportul către Parlamentul european, din data de 24 iulie 2001, asupra cererii de aderare a României la Uniunea Europeană

101. În Raportul său către Parlamentul european, doamna Baroană Nicholson de Winterbourne, după ce a constatat cu satisfacție progresele înregistrate de România pe calea consolidării statului de drept și respectării drepturilor omului, a subliniat, în calitatea sa de raportor, că situația copiilor din România necesită noi ameliorări. Aceasta a arătat că situația copiilor instituționalizați rămâne o cauză majoră de îngrijorare și o problemă legată de drepturile fundamentale care influențează procesul de aderare.

B. Dreptul și practica internă aplicabile

102. Prevederile legale și practica internă aplicabile sunt următoarele:

1. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 25 din 9 iunie 1997 cu privire la adopție (publicată în Monitorul Oficial din 12 iunie 1997), adoptată prin Legea nr. 87 din 25 aprilie 1998

Articolul 1

„1. Adopția este o măsură specială de protecție a drepturilor copilului, prin care se stabilește filiața între cel care adoptă și copil, precum și rudenția dintre copil și rudele adoptatorului. (...)

3. Adopția își produce efectele de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești.“

Articolul 7

„1. Pentru încuviințarea adopției sunt necesare: a) consimțământul, exprimat în formă autentică, al părinților sau, după caz, al părintelui la adopția copilului (...); b) avizul favorabil al Comisiei pentru protecția copilului de la domiciliul copilului; c) consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 10 ani; d) consimțământul persoanei sau al familiei care adoptă.

2. (...) în cazul în care copilul este declarat judecătorește abandonat prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, consimțământul prevăzut la alin. (1) lit. a) nu este necesar.“

Articolul 18

„1. Instanța soluționează cererea pentru încuviințarea adopției, în camera de consiliu, în complet constituit din doi judecători. (...) 2. Judecarea cererii se face cu citarea Comisiei pentru protecția copilului, care a avizat favorabil încuviințarea adopției, care îl reprezintă pe copil, a persoanei sau a familiei care dorește să adopte, a Comitetului Român pentru Adopții și cu participarea procurorului (...) 3. Instanța poate administra orice probă admisă de lege. 4. Consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 10 ani va fi cerut în instanță.“

Articolul 21

„1. Copilul dobândește prin adopție numele celui care adoptă. (...) Pe baza hotărârii irevocabile de încuviințare a adopției, serviciul de stare civilă competent va întocmi, în condițiile legii, un nou act de naștere al copilului, în care adoptatorii vor fi trecuți ca fiind părinții săi firești. Vechiul act de naștere se va păstra, menționându-se pe marginea acestuia întocmirea noului act (...)“

Articolul 22

„1. Adopția este supusă, potrivit legii, nulității sau desfacerii.

2. Adopția poate fi desfăcută la cererea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani sau a Comisiei pentru protecția copilului de la domiciliul acestuia, dacă desfacerea este în interesul superior al copilului.

3. Instanța va fi pronunțată și cu privire la numele copilului după desfacerea adopției.“

2. *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26 din 9 iunie 1997* privind protecția copilului aflat în dificultate (publicată în Monitorul Oficial la 12 iunie 1997)

Articolul 7

„În vederea respectării interesului superior al copilului aflat în dificultate, comisia poate stabili următoarele măsuri: (...) e) plasamentul copilului la serviciul public specializat sau la un organism privat autorizat.“

Articolul 8

„În cazul în care copilul a fost declarat abandonat prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă (...) drepturile părintești asupra copilului se exercită de către consiliul județean, prin Comisia pentru protecția copilului.“

3. *Hotărârea Guvernului nr. 502 din 12 septembrie 1997* privind organizarea și funcționarea Comitetului român pentru adopții

Articolul 1

„1. Comitetul Român pentru Adopții se organizează și funcționează ca organ de specialitate în subordinea Guvernului, în scopul supravegherii și sprijinirii acțiunilor de protecție a drepturilor copilului prin adopție și al realizării cooperării internaționale în acest domeniu.

2. Comitetul Român pentru Adopții este autoritatea centrală română însărcinată să aducă la îndeplinire obligațiile prevăzute de Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, încheiată la Haga la 29 mai 1993 (...)“

4. *Hotărârea Guvernului nr. 770 din 3 iulie 2003* privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție

Articolul 1

„Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, denumită în continuare Autoritatea, se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.“

Articolul 7

„Autoritatea îndeplinește ca atribuții principale: (...) f) propune autorităților competente suspendarea sau încetarea activităților care pun în pericol grav și iminent sănătatea sau dezvoltarea fizică ori psihică a copilului și retragerea autorizației de funcționare a persoanelor juridice responsabile;

g) acționează pentru prevenirea sau, după caz, înlăturarea efectelor oricăror acte sau fapte care încalcă principiile și normele convențiilor internaționale la care România este parte, în domeniul drepturilor copilului și al adopției (...)“

5. Codul familiei**Articolul 75**

„De la data la care decizia prin care s-a pronunțat adopția a devenit definitivă, drepturile și obligațiile celui adoptat față de cel care a adoptat sunt

aceleași pe care le are copilul din căsătorie față de cel a adoptat sunt aceleași pe care le are copilul din căsătorie față de părinții săi (...)

Articolul 100

„Copilul minor locuiește la părinții săi.“

Articolul 103

„Părinții au dreptul să ceară înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept. Instanța judecătorească va respinge cererea, dacă înapoierea este contrară intereselor copilului. Acesta va fi ascultat dacă a împlinit vârsta de 10 ani.“

103. Aceste dispoziții au fost abrogate și înlocuite de Ordonanța de urgență nr. 25 din 9 iunie 1997 cu privire la adopție (a se vedea anterior alin. 102, nr. 1).

6. Codul penal

Articolul 189

„1. Lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.

2. În cazul (...) în care victima este minoră, pedeapsa este închisoarea de la 5 la ani.“

7. Codul de procedură penală

Articolul 275

„1. Orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin acestea s-a adus o vătămare interelor sale legitime.“

Articolul 278

„Plângerea împotriva măsurilor luate sau actelor efectuate de procuror sau efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă de pirm-procurorul parchetului.“

8. Decizia nr. 308 din 12 noiembrie 2002 a Curții Constituționale

104. Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile **art. 7** alin. 1 lit. a) și alin. 2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 25/1997 cu privire la regimul juridic al adopției sunt neconstituționale în măsura în care, fiind vorba de un copil declarat abandonat prin hotărâre judecătorească, acestea nu prevăd luarea consimțământului prealabil al persoanei sau al organismului abilitat să exercite drepturile părintești asupra minorului.

9. Constituția

Articolul 11

„2. Tratatul ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.“

Articolul 20

„1. Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

2. Dacă există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.“

10. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 121 din 8 octombrie 2001 pentru suspendarea temporară a tuturor procedurilor referitoare la adopțiile internaționale

Articolul 1

„Se suspendă, pe o perioadă de 12 luni de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, toate procedurile având ca obiect adopția copiilor români de către o persoană sau o familie cu cetățenie străină ori de către o persoană sau o familie cu cetățenie română și cu domiciliul sau cu reședința în străinătate.“

Articolul 2

„În perioada prevăzută la **articolul 1**, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție și Ministerul Justiției vor reanaliza regimul juridic al adopțiilor internaționale, în scopul armonizării legislației interne cu reglementările și practicile internaționale în domeniu.“

ÎN DREPT

1. *Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 8 din Convenție*

105. Reclamanții se plâng în legătură cu neexecutarea hotărârilor definitive pronunțate de instanțele interne cu privire la adopția Florentinei și Marianeii, și consideră aceasta o atingere adusă dreptului la respectarea vieții sale de familie, garantat de **articolul 8** din Convenție, ale cărui prevederi aplicabile dispun:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale (...) de familie (...)

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru (...) protejarea drepturilor și libertăților altora.“

A. Argumentele părților

1. *Reclamanții*

a) Asupra existenței unei legături care caracterizează o „viață de familie“, în sensul **art. 8** din Convenție, care se aplică, prin urmare, în speță. Aceștia fac referire la hotărârile Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Marii Britanii (hotărârea din 208 mai 1985, seria A nr. 94), Erikson împotriva Suediei, (hotărârea din 22 iunie 1989, seria A nr. 156), Marckx împotriva Belgiei

(hotărârea din 13 iunie 1979, seria A nr. 31) și Ignaccolo-Zenide împotriva României (nr. 31679/96, C.E.D.O. 2000-I).

107. În opinia lor, Curtea a stabilit deja ca prin „familie“ se înțelege relația dintre două persoane care se consideră căsătorite și care doresc sincer să locuiască împreună și să ducă o viață familială normală, motivând ca legătura astfel creată este suficient de solidă pentru a determina aplicarea **art. 8** (hotărârea în cauza Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Marii Britanii, sus-menționată, alin. 63). Or, în baza hotărârilor definitive de încuviințare a adopției, reclamanții arată că relația stabilită între ei și copiii adoptivi constituie a fortiori o legătură de familie.

108. În plus, aceștia arată că le-au cunoscut pe minorele Florentina și Mariana și ca, în ciuda faptului ca CEPSB le-a interzis dreptul de a le mai vizita, ei au continuat să se gândească la fete, dovedindu-le afecțiunea lor și trimitându-le frecvent scrisori și cadouri.

109. Făcând referire în mod special în vizita lor din 3 august 2000, ei contestată afirmațiile Florentinei și Mariane și se îndoiesc ca acestea ar fi fost făcute de cele două minore, având în vedere climatul de ostilitate și opoziție întreținut de CEPSB. Reclamanții arată ca o înregistrare video dovedește că fetele au fost încântate de vizita lor și că și-au exprimat dorința să plece cu ei, având în vedere că le-a făcut plăcere timpul petrecut împreună cu aceștia.

110. Admițând că minorele au putut dezvolta în cadrul CEPSB legături afective cu ceilalți copii sau cu „mamele sociale“, ei arată că un minor are nevoie de sprijin atunci când trebuie să părăsească un mediu pe care l-a considerat, vreme de mai mulți ani, ca mediul său de viață, pentru a se alătura noii sale familii, fapt ce nu s-a petrecut în speță. Or, în opinia reclamanților, natura însăși a instituției adopției implică sprijinirea copilului în această etapă delicată a vieții sale.

b) Cu privire la respectarea vieții de familie

111. Reclamanții subliniază că toate convențiile internaționale cu privire la drepturile copilului au afirmat, fără echivoc, faptul că familia reprezintă cel mai bun cadru pentru dezvoltarea personalității copilului. Referindu-se, în continuare, la un raport al Parlamentului european (a se vedea „Dreptul internațional aplicabil“, alin. 101 anterior), ei arată că una din prioritățile asumate de Guvernul României în vederea aderării la Uniunea Europeană este rezolvarea problemei copiilor instituționalizați. Or, indiferent cu calitățile CEPSB, reclamanții sunt de părere că această instituție nu poate, în orice caz, să țină locul unei familii, având în vedere că nu le oferă copiilor decât „părinți-substituiți cu contract“, care nu sunt decât simpli angajați, și e posibil oricând să fie concediați sau să demisioneze.

112. Oricum, reclamanții evidențiază faptul că rolul unei astfel de instituții nu este acela de a împiedica procesul de adopție și că ea nu ar trebui să se implice într-o campanie de defăimare, făcând afirmații neverificate despre părinții adoptivi, reluate de presă, care i-a calificat drept „traficantii de copii“.

113. Dorința de a discredita cu orice preț cetățenii străini care vor să adopte copiii români dă naștere, după părerea reclamantilor, la îndoieli cu privire la calitatea acestei instituții, cu atât mai mult cu cât aceasta are suficiente posibilități de a găsi alți minori în locul celor care părăsesc CEPSB în temeiul hotărârilor de încuviințare a adopției pronunțate de autoritățile competente. Ei apreciază că astfel de îndoieli sunt cu atât mai justificate dacă se ia în considerare recenta condamnare a unui angajat al instituției pentru abuz sexual împotriva a trei dintre minorii instituționalizați (a se vedea alin. 95 anterior).

114. Ei subliniază, în final, că, dacă minorele nu au aflat de hotărârile de încuviințare a adopției decât la data de 3 septembrie 2002 și atunci, „din întâmplare“, cum susțin ele, aceasta dovedește că CEPSB nu le-a informat niciodată în legătură cu acest fapt.

115. Referitor la pretinsa lipsă a consimțământului CEPSB cu privire la adopție, reclamantii arată că procedurile de adopție a Florentinei și Marianeii au fost conforme cu legislația română și cu prevederile internaționale în materie, având în vedere că, în temeiul **art. 8** din Ordonanța de urgență nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, drepturile părintești asupra copiilor declarați abandonati prin hotărâre judecătorească, cum a fost cazul în speță, sunt exercitate de Comisia pentru protecția copilului Brașov, care a avizat favorabil adopția minorelor și și-a exprimat consimțământul în fața instanței care s-a pronunțat cu privire la cererile de adopție.

a) Asupra existenței unei legături care caracterizează o „viață de familie“, în sensul **art. 8** alin. 1 din Convenție

116. Guvernul consideră, în principal, că **articolul 8** din Convenție nu poate fi aplicat situației reclamantilor, care nu se pot prevala de existența unei „vieți de familie“, susceptibile de a fi protejată prin dispoziția sus-menționată. El arată că, în ciuda faptului că reclamantii au fost recunoscuți drept părinți adoptivi ai Florentinei și Marianeii prin hotărâri judecătorești definitive, acest fapt nu atrage după sine aplicabilitatea **art. 8** în speță, în măsura în care nu a existat o viață de familie concretă. Guvernul subliniază, în această privință, ca reclamantii nu și-au întâlnit niciodată fiicele adoptive în calitate de părinți și nu au întreținut niciodată relații concrete de viață familială cu acestea.

117. Chiar dacă au vizitat CEPSB la data de 3 august 2000, nu se poate considera, în opinia Guvernului, că această vizită a dat naștere unei legături suficient de puternice pentru a da naștere unei vieți de familie. Acesta menționează că adopțiile s-au făcut prin intermediul asociației C. și că minorele nu au locuit niciodată cu reclamantii și nu i-au considerat niciodată părinții lor.

118. Guvernul consideră că, în realitate, reclamantii nu au dovedit un interes real de a le cunoaște pe fete și de a asigura, în primul rând, binele acestora, și subliniază în această privință că, în cadrul procesului de adopție a copiilor români, primii reclamantii nu s-au deplasat în România decât de cinci ori, iar cel de-al doilea cuplu de reclamantii de trei ori, dintre care o singură dată înaintea pronunțării hotărârii de adopție din 28 septembrie 2000.

119. Guvernul arată că reclamanții se găsesc încă în poziția de părinți „potențiali“, având în vedere că nici o legătură de sânge și nici o viață de familie nu îi leagă de facto pe reclamanți de copilul lor. În cazul de față, existența unei legături de rudenie formale, stabilite printr-o hotărâre judecătorească nu ar trebui să antreneze, după părerea Germaniei, protecția garantată de **art. 8** din Convenție, ținând cont de faptul că practica organelor Convenției a favorizat întotdeauna o abordare bazată pe elemente de substanță, și nu una formală, întemeiată pe definiția noțiunii de familie în dreptul intern.

120. Invocând în special hotărârile în cauzele Frette împotriva Franței (cererea nr. 36515/97, C.E.D.O. 2002-1) și Salguerio da Silva Mouta împotriva Portugaliei (cererea nr. 33290/96, C.E.D.O. 1999-IX), Guvernul consideră că un părinte adoptiv care încearcă să stabilească legături efective cu cel adoptat nu poate fi, din perspectiva **articolului 8**, pus pe același plan cu o persoană care invocă existența unor relații familiale bazate pe filiația naturală sau pe legături afective deja existente. El e de părere că, în primul caz, viitorul părinte se luptă să obțină un drept, în timp ce părintele natural încearcă să păstreze acest drept.

121. Concluzia Guvernului este că nu poate fi vorba de o viață de familie, în sensul **articolului 8**, în cadrul unei relații bazate pe adopție, concepută ca fiind o familie doar pentru părinții adoptivi, într-un mod unilateral, câtă vreme copilul refuză să aibă o viață de familie cu părinții adoptivi.

b) Cu privire la respectarea „vieții de familie“ a reclamanților

122. În subsidiar, Guvernul e de părere că particularitățile situației de fapt din aceste cauze au ca efect modificarea întinderii obligațiilor pozitive ce revin statului cu privire la conceptul de „respectare a vieții de familie“. El subliniază, mai întâi, că legăturile familiale stabilite între minorele Florentina și Mariana și personalul instituției nu se rezumă doar la o simplă relație între asistentul social și pacienții săi, ci că acestea ating nivelul de profunzime al celor stabilite în cadrul unei relații clasice. „Mama“ și „mătușa“ pe care fiecare dintre fete le are în cadrul centrului sunt „martorii“ evoluției lor, care au participat la momentele cele mai importante din copilăria lor, factor extrem de important, în opinia Guvernului, pentru evoluția lor.

123. El arată că sentimentele minorelor față de aceste persoane, că și față de ceilalți copii din instituție, sunt dintre cele mai calde, sincere și solide. Or, ruperea, într-o manieră brutală și deliberată, a unor astfel de legături consolidate în timp, ar putea avea consecințe devastatoare pentru psihicul unui copil.

124. Subliniind faptul că factorii responsabili din centru fac eforturi pentru găsirea părinților biologici ai minorelor, Guvernul consideră că miza este foarte mare în prezenta cauză, fiind vorba de o adopție internațională. El arată, în această privință, că posibilitatea ca minorele să își mai revadă părinții naturali sau persoanele apropiate de la CEPSB este diminuată considerabil în cazul unei adopții urmate de plecarea lor în Italia, și că suferința provocată de despărțirea de aceștia din urmă se va accentua într-un mediu străin, având în vedere diferențele de ordin cultural și religios și absența unui reper care să îi fie familiar copilului.

125. Guvernul arată și faptul că minorele nu sunt tratate la CEPSB într-un mod „instituționalizat” sau aritmetic, ci, dimpotrivă, ele trăiesc acolo ca într-o familie, fără teama că vor fi date afară la împlinirea vârstei adulte, din moment ce știu că vor găsi adăpost aici până când vor putea să se descurce singure. În plus, el subliniază că minorele beneficiază acolo de toate condițiile necesare pentru a-și dezvolta înclinațiile. Mai precis, Guvernul arată că Florentina este elevă la un liceu de artă, unde ia lecții de vioară și de pian, iar Mariana este încurajată să își dezvolte aptitudinile în domeniul dansului și sportului.

126. Or, toate aceste elemente, la care se adaugă atitudinea constantă a minorelor față de adopție, influențează considerabil, potrivit Guvernului, oportunitatea măsurilor ce trebuie luate de autorități pentru a asigura respectarea vieții de familie a reclamanților. El arată ca minorele s-au opus întotdeauna plecării în Italia, după cum reiese, mai ales, din cererile lor de desfacere a adopției și din declarația făcută de Florentina în cadrul procedurii penale declanșate de reclamanți împotriva directorului CEPSB pentru lipsirea de libertate a minorelor (alin. 74 anterior).

127. Guvernul apreciază, în final, că nu se poate stabili că în cauză a fost încălcat **art. 8**, această clauză convențională neputând fi interpretată că obligând statul să ia măsuri radicale pentru a executa manu militari o hotărâre de adopție sau să recurgă, prin alte mijloace de pregătire psihologică, la crearea unei legături de rudenie, cât timp analizarea interesului copilului face încă obiectul procedurilor judiciare.

B. Argumentele terților intervenienți

a) Asupra existenței unei legături care caracterizează o „viață de familie”, între reclamanți și minore, în sensul **art. 8** alin. 1 din Convenție

128. Toți terții intervenienți sunt de părere că **art. 8** din Convenție nu este aplicabil în speță, în lipsa unei vieți de familie reale între Florentina și Mariana, pe de o parte, și reclamanți, pe de altă parte. Ei arată, în această privință, ca echilibrul de interese în joc trebuie să țină cont de interesul copiilor, căci ei sunt cei care trebuie să accepte familia care îi adoptă, și nu invers. Or, potrivit terților intervenienți, singura familie acceptată de minore este CEPSB.

129. Florentina și Mariana subliniază, în special, că abia la 3 septembrie 2002 au aflat, absolut din întâmplare, de existența unei hotărâri definitive și executorii, în baza căreia părinții lor adoptivi voiau să le forțeze să își părăsească țara și familia pe care o aveau în cadrul CEPSB, și în mijlocul căreia trăiau de 8, respectiv, 4 ani. Ele susțin că nu sunt legate de reclamanți printr-o legătură de sânge sau printr-o viață de familie de facto, și afirmă că vizita ce le-a fost făcută la centru la 3 august 2000 și de care nu își mai amintesc, nu poate fi considerată o legătură destul de puternică pentru a le implica într-o nouă viață de familie.

b) Cu privire la respectarea „vieții de familie” a reclamanților

130. Terții intervenienți scot în evidență faptul că CEPSB este organizat într-o manieră care asigură copiilor condiții similare celor oferite de familiile

tradiționale. Ei arată că Florentina și Mariana locuiesc acolo într-o casă modernă împreună cu familiile lor, formate dintr-o „mamă și o mătușă sociale“ și alți 8 minori. La CEPSB există 11 astfel de familii, care locuiesc fiecare într-o casă modernă și le oferă copiilor tot ceea ce au nevoie. Ei subliniază că Florentina și Mariana, la fel ca și ceilalți copii, locuiesc acolo fără a fi constrânși.

131. Susținând că, la 3 septembrie 2002, Florentina ar fi fost agresată fizic de părinții săi adoptivi, prin avocatul lor și forțele de ordine, venite pentru a o scoate din centru, ei apreciază că acest incident a fost traumatizant atât pentru Florentina, cât și pentru Mariana.

132. Ei se îndoiesc de legalitatea adopției minorelor, arătând, în primul rând, că, la data adopției lor, ele erau deja integrate într-una dintre familiile din centru. Or, ei reamintesc că adopțiile internaționale nu sunt permise, potrivit Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copiilor din 20 noiembrie 1989 și Convenției europene în materia adopției de copii, încheiate la Strasbourg la 24 aprilie 1967, decât în cazul în care minorul nu poate fi adoptat în țara de origine sau dacă nu poate fi îngrijit în mod adecvat în propria sa țară (conform alin. 100 anterior).

133. Ei subliniază, apoi, că adopția minorelor, în lipsa consimțământului lor și al celui al CEPSB, a încălcat **art. 5** alin. 1 lit. a) din Convenția europeană în materia adopției de copii.

134. Invocând și prevederile Convenției de la Haga din 29 mai 1993 asupra protecției copilului și cooperării în materie de adopții internaționale, terții intervenienți subliniază faptul că hotărârile de adopție trebuie luate ținând cont de dorințele și părerile celor adoptați, acesta nefiind cazul în speță.

135. Florentina și Mariana arată, în special, că vor să aibă o viață de familie în România, la CEPSB, unde practică sportul și muzica, și unde și-au făcut prieteni. Ele susțin că nu concep un alt fel de viață de familie și că părerile și dorințele lor ar trebui respectate, cu atât mai mult cu cât ele au acum peste 11 ani. Ele consideră că încredințarea lor CEPSB este cea mai bună soluție și se opun executării silite a hotărârilor referitoare la adopția lor.

C. **Aprecierea Curții**

1. *Aplicabilitatea articolului 8 din Convenție*

136. Curtea arată că aplicabilitatea este un aspect disputat de părți, având în vedere că reclamantii, invocând legalitatea hotărârii de adopție și contactele concrete pe care le-au putut avea cu fiicele adoptive, pledează existența unei legături familiale, protejată de **art. 8** din Convenție, care s-ar aplica, prin urmare, în speță, în vreme ce Guvernul contestă această teză, din motive legale, mai ales, de absența relațiilor familiale de facto între părinții adoptivi și minore, la care au subscris și terți intervenienți.

137. Curții îi revine, în consecință, sarcina de a stabili dacă faptele cauzei intră în câmpul de aplicare al **art. 8** din Convenție.

138. Astfel cum reamintește Curtea, Convenția trebuie aplicată în conformitate cu principiile dreptului internațional, în special cele referitoare la protecția internațională a drepturilor omului (a se vedea hotărârile în cauzele Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei, cererile nr. 34044/96 și 35532/97, alin. 90, C.E.D.O. 2001-II, și Al-Adsani împotriva Marii Britanii, cererea nr. 35763/97, alin. 55, C.E.D.O. 2001).

139. Fiind vorba, mai precis, de obligații impuse prin **articolul 8** din Convenția statelor contractante cu privire la adopție și la efectele adopției asupra relațiilor dintre adoptator și cel adoptat, aceste obligații trebuie interpretate din perspectiva Convenției de la Haga din 29 mai 1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, a Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, a Convenției europene în materia adopției de copii, semnată la Strasbourg la 24 aprilie 1967.

140. Curtea reiterează jurisprudența sa mai veche în materie, conform căreia, chiar dacă dreptul de a adopta nu figurează ca atare între drepturile garantate de Convenție, relațiile între adoptator și adoptat sunt, în principiu, de aceeași durată cu relațiile familiale, protejate de **articolul 8** din Convenție (a se vedea cauzele X împotriva Franței, decizia Comisiei din 5 octombrie 1982, cererea nr. 9993/82, Decizii și rapoarte 31, p. 241, și X împotriva Belgiei, cererea nr. 6482/74, decizia Comisiei din 10 iulie 1975, Decizii și rapoarte 7, p. 75).

141. În speță, Curtea arată că reclamanții se pot prevala de deciziile definitive și irevocabile ale instanțelor interne, care, prin încuviințarea cererii lor de adopție, le-au recunoscut acestora calitatea de părinți ai Florentinei și Marianeii.

142. Este de remarcat că această adopție le-a conferit reclamanților aceleași drepturi și obligații față de minorele adoptate cu cele ale unui tată sau ale unei mame față de copilul său legitim, în aceleași timp, făcând să înceteze drepturile și obligațiile existente între adoptat și tatăl sau mama sa biologică sau orice altă persoană sau instituție, astfel cum reiese din **articolul 10** al Convenției europene în materia adopției de copii, ratificată de România la 18 mai 1993. Curtea arată, pe de altă parte, că nici legislația română în materie, în special **art. 1** din O.U.G. nr. 25/1997, aprobată prin Legea nr. 87 din 25 aprilie 1998, care a înlocuit fostul **art. 75** din Codul familiei, nu face distincție între părinții biologici și cei adoptivi (alin. 100 și 102 anterioare).

143. Fără îndoială, garantând dreptul la respectarea vieții de familie, **art. 8** presupune existența unei familii (a se vedea cauzele Marckx împotriva Belgiei, hotărârea din 13 iunie 1979, seria A nr. 31, alin. 31, și Johnson împotriva Marii Britanii, hotărârea din 24 octombrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII, alin. 62), condiție care nu pare a fi îndeplinită în speță, în absența coabitării sau a unor legături de facto suficiente de strâns între reclamanți și fiicele lor adoptive, atât înainte, cât și după pronunțarea deciziilor de încuviințare a adopției. Cu toate acestea, în opinia Curții, nu este evident că noțiunea de viață de familie

potențială ar trebui exclusă din sfera de aplicare a **articolului 8**. Curtea s-a pronunțat deja în acest sens, arătând că această dispoziție s-ar putea extinde și la relația potențială ce se poate dezvolta, de exemplu, între un tată natural și un copil născut în afara căsătoriei (decizia în cauză Nylund împotriva Finlandei, cererea nr. 27110/95, C.E.D.O. 1999-VI), sau la relația care se creează într-o căsătorie reală, chiar dacă nu este vorba de o viață de familie pe deplin stabilită (a se vedea cauza Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Marii Britanii, hotărârea din 28 mai 1985, seria A nr. 94, alin. 62).

144. Or, nu există elemente în speță care să pună la îndoială conformitatea adopției cu legislația națională sau cu convențiile internaționale în materie: autoritățile naționale au stabilit că minorele, declarate abandonate prin hotărâre judecătorească, puteau fi adoptate și au apreciat că adopția lor internațională răspundea interesului superior al acestora, după ce s-au asigurat de existența consimțământului adoptatorilor și cel al Comisiei pentru protecția copilului Brașov, care exercită drepturi părintești asupra copiilor, în temeiul **art. 8** din O.U.G. nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate (alin. 100-104 anterioare).

145. Este adevărat că instanțele care au admis cererea de adopție a reclamantilor nu au cerut consimțământul minorelor la adopție. Curtea arată totuși că nu este vorba de o omisiune. Minorele aveau 9 ani și jumătate la data la care instanțele naționale s-au pronunțat cu privire la cererea de adopție a reclamantilor, adică nu împliniseră încă vârsta la care consimțământul lor la adopție este obligatoriu pentru ca adopția să fie valabilă, această limită fiind de 10 ani conform dreptului intern. Această limită de vârstă nu poate fi considerată nerezonabilă, convențiile internaționale în domeniu lăsând autorităților o libertate de apreciere cu privire la vârsta de la care copilul poate fi considerat suficient de matur pentru ca dorințele sale să poată fi luate în seamă [alin. 100 nr. 1 **art. 4** lit. d) anterior].

146. Curtea constată, în final, că, deși nu poate fi vorba în speță de o viață de familie pe deplin stabilită, având în vedere absența coabitării și a unor legături de facto suficient de strânse între reclamanti și fiicele lor adoptive, atât înainte, cât și după pronunțarea deciziilor de încuviințare a adopției, acest fapt nu este imputabil reclamantilor, care, alegând minorele pe baza unei simple fotografii, fără să existe contacte veritabile cu acestea în vederea pregătirii lor pentru adopție, nu au făcut altceva decât să urmeze procedura stabilită în materie de statul român.

147. În plus, așa cum rezultă din probele existente la dosar, reclamantii s-au considerat tot timpul părinții minorelor și s-au comportat mereu ca atare față de ele, folosind singura cale ce le era deschisă, și anume, trimițându-le scrisori, scrise în limba română (a se vedea alin. 92 anterior).

148. Din perspectiva celor expuse anterior, Curtea consideră că o astfel de relație, având la bază o adopție legală și reală, poate fi considerată ca suficientă pentru a beneficia de protecția prevăzută la **articolul 8** din Convenție.

2. Respectarea **articolului 8** din Convenție

149. Curtea amintește că **articolul 8** din Convenție urmărește protejarea individului împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice; acest articol determină, în plus, obligații pozitive inerente „respectării“ efective a vieții de familie. Și într-un caz și în celălalt trebuie respectat justul echilibru între interesele individului și cele ale societății, în ansamblul său; de asemenea, în cele două ipoteze menționate, statul se bucură de o anumită marjă de apreciere (a se vedea hotărârea Keegan împotriva Irlandei din 26 mai 1994, seria A nr. 290, p.19, alin. 49).

150. Fiind vorba despre obligația statului de a adopta măsuri pozitive, Curtea a afirmat întotdeauna - atunci când a constatat existența relațiilor de familie întemeiate pe filiația naturală sau pe legături afective deja existente - că **articolul 8** implică dreptul părintelui de a beneficia de măsuri adecvate din partea statului pentru a fi alături de copilul său, precum și obligația autorităților naționale de a dispune aceste măsuri (a se vedea, de exemplu, hotărârile în cauzele Eriksson împotriva Suediei din 22 iunie 1989, seria A nr. 156, pag. 26-27, alin. 71, Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei din 25 februarie 1992, seria A nr. 226-A, pag. 30, alin. 91, Olsson împotriva Suediei (nr. 2) din 27 noiembrie 1992, seria A nr. 250, pag. 35-36, alin. 90, și Hokkanen împotriva Finlandei din 23 septembrie 1994, seria A nr. 299-A, p. 20, alin. 55).

151. Cu toate acestea, obligația autorităților naționale de a lua măsuri în acest scop nu este absolută - chiar atunci când este vorba despre relații de familie având la bază filiația naturală - mai ales atunci când persoanele în cauză nu se cunosc încă (a se vedea hotărârea Nuutinen împotriva Finlandei, nr. 32842/96, CEDO 2000-VIII, alin. 128). Natura și întinderea acestora depind de circumstanțele fiecărei cauze, dar înțelegerea și cooperarea din partea tuturor persoanelor vizate constituie întotdeauna un factor important. Dacă autoritățile naționale trebuie să se străduiască să faciliteze o astfel de colaborare în acest domeniu, obligația lor de a recurge la forță nu poate fi decât limitată; acestea trebuie să țină seama de interesele și de drepturile și libertățile acestor persoane și în special de interesele superioare ale copilului și de drepturile sale, stipulate în **art. 8** din Convenție; în ipoteza în care contactele cu părinții riscă să amenințe aceste interese sau să încalce aceste drepturi, autoritățile naționale trebuie să vegheze la respectarea unui raport de proporționalitate între ele (hotărârea Hokkanen anterior citată, pag. 22, alin. 58, Nuutinen, anterior citată; Scozzari și Giunta împotriva Italiei [MC], nr. 39221/98 și 41963/98, alin. 221, CEDO 2000-VIII).

152. Lucrul cel mai important în speță este de a stabili dacă autoritățile naționale au luat măsurile necesare pentru a permite reclamanților, recunoscuți ca părinți adoptivi ai minorelor Florentina și Mariana și care au obținut, de asemenea, pe calea ordonanței președințiale, o hotărâre ce a obligat CEPSB la

încredințarea copilului, să stabilească relații de familie cu fiecare dintre minorele adoptate.

153. După cum susține și Guvernul, în speță sunt puse în discuție interesele (concurrente) ale reclamantilor și cele ale copiilor adoptați. Este evident că, din punctul de vedere al celor din urmă, nu este justificată crearea, împotriva voinței lor, de relații afective cu persoane cu care ei nu sunt uniți printr-o legătură biologică și pe care le percep ca străine. Așa cum rezultă din faptele cauzei, minorele Florentina și Mariana preferă, la momentul actual, să rămână la sediul socio-familial în care au crescut în centrul CEPSB, în care ele se consideră pe deplin integrate și care este în măsură să le asigure posibilitatea de a se dezvolta (din punct de vedere) fizic, afectiv, educativ și social, decât să fie mutate într-un mediu diferit, într-o țară străină.

154. Din punctul de vedere al părinților adoptivi, interesul acestora provine din dorința de a crea o nouă relație de familie, prin dezvoltarea de legături cu minorele Florentina și Mariana pe care le-au adoptat.

155. Deși această dorință a reclamantilor este legitimă, ea nu se poate bucura, în opinia Curții, de o protecție absolută în virtutea **articolului 8**, în măsura în care ea intră în conflict cu refuzul minorelor de a fi adoptate de către o familie de străini, într-adevăr, așa cum a afirmat în mod constant Curtea, când analizează dacă autoritățile naționale au dispus toate măsurile necesare la care pot fi obligate în mod rezonabil pentru a asigura reuniunea copilului cu părinții săi, o importanță deosebită trebuie acordată interesului superior al copilului. În această privință, Curtea a statuat, în special, că interesul sus-menționat poate, în funcție de natura și de importanța sa, să prevaleze față de cel al părintelui (a se vedea hotărârile în cauzele E.P. împotriva Italiei din 16 noiembrie 1999, nr. 31127/96, alin. 62 și Johansen împotriva Norvegiei din 7 august 1996, Culegere 1996-111 p. 1008, alin. 78).

156. Curtea apreciază că importanța de a privilegia interesele copilului față de cele ale părinților este sporită în cazul unei relații care are la bază adopția, întrucât, după cum a statuat (deja) în jurisprudența sa, adopția însemna „găsirea unei familii pentru un copil, iar nu a unui copil pentru o familie“ (a se vedea hotărârea în cauza Frete împotriva Franței, nr. 36515/97, alin. 42, CEDO 2002-I).

157. Or, așa cum reiese din speță, minorele au respins ideea de a se alătura părinților lor adoptivi și de a pleca în Italia din momentul în care au atins o vârstă începând cu care se putea considera, în mod rezonabil, că personalitatea lor era suficient de structurată și că ele dobândiseră maturitatea necesară pentru a-și exprima părerea cu privire la mediul în care doresc să fie crescute (a se vedea paragrafele 74, 76, 82 și 135 anterioare). Curtea constată, de altfel, că dreptul român le recunoaște expres posibilitatea de a-și exprima o astfel de părere, întrucât, pe de o parte, copilul în privința căruia procedura de adopție este în curs trebuie, în mod obligatoriu, să-și dea consimțământul la aceasta începând cu vârsta de 10 ani și, pe de altă parte, copiii deja adoptați care au atins această vârstă au posibilitatea de a cere desfacerea adopției.

158. Cu siguranță, interesul minorelor a fost analizat de către autoritățile competente pe parcursul procedurii de adopție. Acest lucru nu exclude, în opinia Curții, o nouă examinare a tuturor elementelor pertinente la o dată ulterioară, atunci când acest lucru este cerut de împrejurări specifice și când interesul superior al copilului este pus în discuție (*mutatis mutandis*, Sylvester împotriva Austriei din 24 aprilie 2003, nr. 36812/197 și 40104/98, alin. 63).

159. În această privință, Curtea constată, așa cum a subliniat și Guvernul, că reclamanții beneficiau, după 28 septembrie 2002, de o recunoaștere pur formală a relației lor de rudenie cu minorele, care nu era însoțită de o legătură afectivă într-adevăr; ei nu le-au cunoscut cu adevărat pe minore, adopția realizându-se prin intermediul asociației C., fără ca fetele să fi locuit în prealabil cu ei sau să îi fi considerat părinții lor. Or, în vârstă de 9 ani și jumătate la momentul adopției, adică la o vârstă foarte apropiată de cea la care consimțământul lor la adopție ar fi trebuit obținut în mod obligatoriu, minorele nu au acceptat această relație de rudenie și i s-au opus.

160. În plus, ele au introdus în nume propriu cereri de desfacere a adopției, pe motivul că nu doresc să părăsească țara și mediul în care fuseseră crescute și în care se simțeau pe deplin integrate. Din acest punct de vedere, nu este lipsit de importanță faptul că, în urma acțiunii introduse de către Mariana, ea a obținut câștig de cauză și că adopția sa a fost, din acel moment, desfăcută, printr-o decizie definitivă, cu efecte ex nunc (a se vedea paragraful 83 de mai sus).

161. Curtea arată și faptul că, timp de mai mulți ani după pronunțarea deciziilor din 28 septembrie 2000 în favoarea reclamanților, pe rolul instanțelor interne s-au aflat alte proceduri, care urmăreau desființarea adopțiilor, în special pe motivul încălcării prevederilor convențiilor internaționale în materie. Or, Curtea nu consideră nerezonabil faptul că autoritățile au așteptat terminarea acestor proceduri, al căror rezultat nu putea fi prevăzut, înainte de a proceda la luarea de măsuri cu caracter definitiv, în măsură să asigure crearea unei noi vieți de familie pentru reclamanți.

162. Într-adevăr, cât timp legalitatea adopțiilor era contestată în cadrul unor proceduri aflate pe rolul instanțelor competente, autorităților le revenea sarcina de a se asigura că orice incertitudine cu privire la acest aspect este înlăturată. Această concluzie se impune cu atât mai mult deoarece în cazul unei eventuale executări a deciziei pronunțate în favoarea reclamanților, însoțită de plecarea minorelor în Italia, întoarcerea acestora în România, ca urmare a unei decizii ulterioare prin care este desființată sau desfăcută adopția, ar fi fost dificilă și dăunătoare interesului lor.

163. Curtea dezaprobă felul în care s-au desfășurat procedurile de adopție, mai ales în ceea ce privește lipsa unui contact direct și efectiv între persoanele în cauză anterior adopției, fapt provocat de lacunele existente în legislația internă la momentul faptelor. Ea regretă în special faptul că minorele nu au beneficiat de nici un fel de asistență psihologică, în măsură să le pregătească în vederea plecării lor imimente din instituția în care locuiseră mai mulți ani și în care stabiliseră

relații în plan social și afectiv. Astfel de măsuri ar fi putut conduce la o convergență a intereselor reclamanților cu cele ale copiilor adoptați, iar nu la contrarierea lor, ca în cazul de față.

164. Așadar, în speță, importanța mai mică a interesului reclamanților, recunoscuți ca părinți adoptivi ai copiilor în vârstă de aproape 10 ani, în lipsa oricărei legături concrete preexistente, nu poate justifica impunerea unei obligații aproape absolute autorităților române de a asigura plecarea minorelor în Italia, împotriva voinței lor și cu nerespectarea procedurilor în cadrul cărora era contestată legalitatea și temeinicia deciziilor inițiale de încuviințare a adopției, care se aflau pe rolul instanțelor. Interesul copiilor impunea să se țină cont de opiniile lor din momentul în care au atins maturitatea necesară pentru a-și exprima punctul de vedere cu privire la acest aspect.

Refuzul de a pleca în Italia pentru a fi alături de părinții lor adoptivi, exprimat în mod constant de către minore după împlinirea vârstei de 10 ani, prezintă o importanță deosebită. Or, împotrivirea conștientă a copiilor cu privire la adopție face improbabilă integrarea lor, într-un mod armonios, în noua familie adoptivă.

165. În lumina celor de mai sus, Curtea constată că autoritățile naționale au putut aprecia, în mod legal și temeinic, că, în ciuda aspirațiilor legitime ale reclamanților de a întemeia o familie, dreptul acestora la dezvoltarea de relații cu minorele adoptate este limitat de interesul copiilor.

166. În concluzie, **articolul 8** din Convenție nu a fost încălcat.

II. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA **ARTICOLULUI 6** DIN CONVENȚIE

167. Curtea a considerat necesară, date fiind împrejurările cauzei, examinarea capătului de cerere al reclamanților privind neexecutarea hotărârilor definitive referitoare la adopția Florentinei și a Marianei prin prisma **articolului 6** alin. 1 din Convenție, care prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, (...) care va hotărî (...) asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil (...)“

A. Argumentele părților

168. Reclamanții susțin că, timp de mai mulți ani, statul român nu și-a respectat obligația de a executa hotărârile definitive și irevocabile. Ei menționează, în special, procesul-verbal întocmit de către executorul judecătoresc la data de 3 septembrie 2002, în care se constată că încercarea de a pune în executare hotărârile definitive s-a transformat, cu participarea paznicilor instituției, într-o lipsire de libertate în mod ilegal a lor, a executorului judecătoresc, precum și a avocatului lor (a se vedea paragraful 45 de mai sus).

169. Guvernul pârât evidențiază caracterul sensibil al problemelor la care fac referire deciziile definitive din cauză și subliniază că, în speță, nu se poate

constata o încălcare a **articolului 6** alin. 1, întrucât acest articol nu poate fi interpretat în sensul obligării statului la luarea de măsuri radicale pentru a executa manu militari hotărâri care pot zdruncina echilibrul unui copil.

170. Admițând că, în conformitate cu jurisprudența Curții, dreptul la executarea hotărârilor constituie parte integrantă a dreptului de acces la justiție, garantat de **articolul 6** anterior menționat și făcând trimitere la opiniile dizidente exprimate de către judecătorii Thomassen și Maruste în hotărârile pronunțate de Curte în cauzele Ruianu (nr. 34647/97 din 17 iunie 2003) și Ignaccolo-Zenide (nr. 31679/96, CEDO 2000-I), Guvernul este de părere că pot exista situații excepționale care îndreptățesc autoritățile să nu execute o hotărâre, cum ar fi de exemplu, o schimbare propusă în situația de fapt (*mutatis mutandis*, Sylvester împotriva Austriei din 24 aprilie 2003, nr. 36812/97 și 40104/98).

171. Or, în opinia Guvernului, prezentele cauze constituie astfel de situații excepționale, care justifică neexecutarea hotărârilor litigioase de către autorități. Sub acest aspect, Guvernul susține că dreptul copiilor adoptați la păstrarea familiei și domiciliului lor în cadrul CEPSB trebuie să aibă prioritate asupra dreptului procesual al părinților adoptivi la executarea unei hotărâri care poate cauza prejudicii semnificative în ceea ce privește viitorul și echilibrul minorelor.

172. Amintind faptul că executorii judecătorești au început executarea hotărârilor judecătorești privitoare la adopție, Guvernul arată că nu au existat perioade lungi de inactivitate a autorităților pe timpul cât executarea nu a fost suspendată prin hotărârea instanțelor interne și că, în orice caz, nu poate fi considerat responsabil pentru refuzul manifestat de către instituția privată CEPSB de a încredința reclamanților minorele.

173. În final, el subliniază că problema ar trebui analizată ținând cont de eforturile depuse de către Guvern și de către societatea românească, în ansamblul său, de a se adapta la *acquis-ul* comunitar, inclusiv în domeniul protecției copilului și al adopției internaționale. Or, Guvernul arată că, la cererea Comisiei Europene, în România a fost instituit moratoriul în privința adopțiilor internaționale, până la data la care legislația română va fi în măsură să protejeze pe deplin drepturile copiilor.

B. Aprecierea Curții

174. Curtea constată că deciziile pronunțate la 28 septembrie 2000 de către Tribunalul Județean Brașov - prin care se statua în privința unui drept cu caracter civil al reclamanților și anume recunoașterea calității lor de părinți adoptivi ai minorelor Florentina și Mariana - precum și hotărârile ulterioare ale aceleiași instanțe, care obligau instituția CEPSB la încredințarea către reclamanți a minorelor, sunt și acum neexecutate, în ciuda caracterului lor definitiv și irevocabil.

175. Ea amintește că executarea unor astfel de hotărâri necesită tratarea lor în regim de urgență, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe ireparabile asupra relațiilor dintre copil și părintele care nu locuiește cu acesta (*mutatis*

mutandis, hotărârea în cauza Maire împotriva Portugaliei din 26 iunie 2003, nr. 48206/99, alin. 73).

176. Curtea amintește jurisprudența sa constantă, conform căreia **articolul 6** protejează și punerea în executare a hotărârilor judecătorești definitive și obligatorii, care, într-un stat care respectă preeminența dreptului, nu pot rămâne fără efect în detrimentul unei părți. În consecință, executarea unei hotărâri judecătorești nu poate fi împiedicată, anulată sau amânată în mod excesiv (a se vedea, între altele, hotărârile Hornsby împotriva Greciei din 19 martie 1997, Culegere 1997-11, p. 510-511, alin. 40; Burdov împotriva Rusiei din 7 mai 2002, nr. 59498/00, alin. 34; Jasiuniene împotriva Lituaniei din 6 martie 2003, nr. 41510/98, alin. 27; Ruianu împotriva României, din 17 iunie 2003, nr. 34647/97, alin. 65).

177. În speță, Curtea constată că procedura de executare a deciziilor pronunțate în favoarea reclamanților este pendinte din septembrie 2000. Or, ea arată că această situație nu poate fi imputată reclamanților, care au depus diligențe pe lângă autoritățile naționale competente, în scopul executării ei și au întreprins constant demersuri pentru a li se încredința minorele și certificatele de naștere ale acestora.

178. Curtea constată, de asemenea, așa cum susține și Guvernul, că nici executorii judecătorești nu au fost inactivi. Într-adevăr, exceptând perioadele în care executarea a fost suspendată de către instanțele interne, aceștia au procedat la somarea CEPSB, comunicându-i obligația de a executa hotărârile judecătorești definitive și executorii pronunțate în favoarea reclamanților (a se vedea paragrafele 29, 34, 35, 38, 42, 42, 44, 55, 61 și 62 de mai sus).

179. Cu toate acestea, nu poate fi ignorat faptul că toate încercările executorilor judecătorești în vederea executării silite a deciziilor de încuviințare a adopției s-au lovit de opoziția manifestă a instituției private CEPSB, unde locuiesc minorele și au rămas fără rezultat.

180. Așadar, date fiind circumstanțele cauzei, se pare că neexecutarea deciziilor de încuviințare a adopției a fost în exclusivitate rezultatul comportamentului angajaților CEPSB și al membrilor săi fondatori, care s-au opus în mod constant plecării minorelor în Italia, introducând numeroase contestații la executare sau făcând ineficiente demersurile întreprinse de către executorii judecătorești.

181. Cu toate că Guvernul susține că nu i se poate reproșa comportamentul acestei instituții private, este necesar a se verifica dacă, dincolo de aparențe, statul poate fi considerat responsabil pentru această situație. În această privință, câteva fapte sunt deosebit de revelatoare.

182. Curtea reține, mai întâi că, în ciuda eforturilor întreprinse de către executorii judecătorești pentru a asigura executarea deciziilor în cauză, acțiunile acestora au rămas fără efect. În acest sens, faptele consemnate de către executor în procesul-verbal din data de 3 septembrie 2002 constituie un exemplu important,

încercarea de executare transformându-se într-o adevărată lipsire de libertate, în interiorul CEPSB, a executorului însuși, a reclamanților, precum și a avocatului acestora (a se vedea paragraful 45 de mai sus).

183. În opinia Curții, o astfel de atitudine în ceea ce privește executorii judecătorești care acționează în interesul unei bune administrări a justiției, ceea ce face din ei un element esențial al statului de drept - este incompatibil cu calitatea lor de depozitari ai forței publice în materia executării și nu poate rămâne fără consecințe pentru cei responsabili. În această privință, statului îi revine obligația de a lua toate măsurile necesare pentru ca ei să poată duce la îndeplinire sarcina cu care au fost investiți, în special prin asigurarea concursului efectiv al altor autorități care pot impune prin forță executarea atunci când este cazul, măsuri în lipsa cărora garanțiile de care beneficiază justițiabilul în fața instanțelor își pierd rațiunea de a fi.

184. În speță, Curtea constată că situația dificilă în care a fost pus, la data de 3 septembrie 2002, executorul judecătoresc însărcinat cu punerea în executare a deciziilor pronunțate în favoarea reclamanților și anume lipsirea de libertate în interiorul CEPSB, a fost o consecință directă a lipsei sprijinului poliției la executare care a rămas, de atunci, fără urmări.

185. Asupra acestui ultim aspect, Curtea arată că Guvernul pârât a inițiat măsuri legislative pentru a asigura conformitatea legislației interne cu convențiile europene și internaționale în materia adopției. Acesta a pus accent mai ales pe Hotărârile de Guvern nr. 502 și 770 privind organizarea și funcționarea „Comitetului român pentru adopții” și a „Autorității naționale pentru protecția copilului”, între competențele cărora se numără posibilitatea de a suspenda sau de a pune capăt activităților care pun în pericol sănătatea sau dezvoltarea fizică sau psihică a copilului, prin retragerea autorizației de funcționare a celor responsabili.

186. Or, Curtea arată că, în ciuda acestor prevederi existente pe plan intern, nu a fost luată nici o măsură pentru a sancționa lipsa de cooperare a acestei instituții private cu autoritățile investite cu executarea deciziilor de încuviințare a adopției în cauză. Ea constată, de asemenea, că refuzul directorului CEPSB de a coopera cu executorii judecătorești nu a avut pentru acesta, timp de aproape 3 ani, nici o consecință.

187. Curtea este de acord cu argumentul Guvernului că folosirea forței pentru a pune în executare deciziile definitive anterior menționate ar fi fost, în speță, foarte delicată. Totuși, datorită neexecutării lor, deciziile de încuviințare a adopției a celor două minore, devenite definitive, au fost lipsite de forța lor obligatorie și au fost, astfel, transformate din acel moment în simple recomandări. Or, o asemenea situație aduce atingere statului de drept, întemeiat pe preeminența dreptului și pe securitatea raporturilor juridice, în ciuda existenței anumitor motive în măsură a o justifica, invocate de către Guvern prin prisma obligației de revine statului român în vederea viitoarei sale apartenențe la ordinea juridică comunitară.

188. Prin omisiunea, timp de 3 ani, de a lua măsuri eficiente, necesare pentru a asigura respectarea hotărârilor definitive și executorii, autoritățile naționale au lipsit, în speță, prevederile **articolului 6** alin. 1 de orice efect util.

Această concluzie se impune cu atât mai mult în speță, având în vedere consecințele - fără îndoială ireversibile - ale trecerii timpului asupra eventualei relații între reclamânți și fiicele lor adoptive. Sub acest aspect, Curtea constată, cu regret, că șansele de a dezvolta această relație par a fi, dacă nu compromise în mod serios, cel puțin improbabile, dată fiind puternica împotrăvire manifestată recent de către minore - în prezent în vârstă de 13 ani - cu privire la adopție și la plecarea lor în Italia.

189. În consecință, acest articol a fost încălcat.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A **ARTICOLULUI 2** ALIN. 2 DIN PROTOCOLUL NR. 4 AL CONVENȚIEI

190. Reclamânții se plâng de refuzul autorităților române de a le permite fiicelor lor adoptive să părăsească România și invocă **articolul 2** alin. 2 din Protocolul nr. 4 al Convenției, care prevede următoarele:

„(...) Orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa.“

191. Guvernul apreciază că această afirmație a reclamânților trebuie analizată exclusiv din punctul de vedere al **articolului 8** menționat anterior. Punând la îndoială calitatea de victimă a reclamânților, în special din cauza caracterului personal și netransmisibil al dreptului garantat de **articolul 2** alin. 2 anterior menționat, el susține că, în orice caz, nici o atingere a libertății de circulație a minorelor nu poate fi invocată în speță, având în vedere faptul că acestea călătoresc liber, atât în România, cât și în străinătate.

192. Considerându-se direct și personal afectați de ingerințele aduse dreptului garantat de **articolul 2** alin. 2 din Protocolul nr. 4 menționat anterior, suferite de către fiicele lor adoptive, reclamânții sunt de părere că deplasările efectuate de ele în străinătate fără autorizația lor constituie, în sine, o probă suplimentară a încălcării dreptului acestora la libertatea de circulație, prevăzut de articolul de mai sus.

193. Terții intervenienți susțin că Florentina și Mariana nu au fost niciodată împiedicate să părăsească România și că au rămas la CEPSB din proprie voință, refuzând categoric să părăsească instituția sau să plece în Italia. Ei subliniază că, în acest caz, nici statul român, nici CEPSB nu pot fi obligați să execute deciziile privitoare la adopția lor.

194. Curtea constată că reclamânții afirmă că au existat restricții în ceea ce privește dreptul la libertatea de circulație a fiicelor lor adoptive, dar invoca, de fapt, o încălcare a propriului lor drept la libertatea de circulație, așa cum este garantat prin articolul de mai sus. Or, având în vedere că încălcarea invocată de reclamânți prin prisma **articolului 2** alin. 2 din Protocolul nr. 4 îi privește în mod indirect, ei nu au prezentat motivele pentru care apreciază că sunt direct afectați de limitările pretinse sub aspectul prevederii anterior menționate.

195. În orice caz, chiar dacă presupunem că reclamanții se pot considera „victime“, conform **articolului 34** din Convenție, având în vedere împrejurările cauzei, care permit prezumarea, pe de o parte, a existenței unei legături deosebite între ei și victimele directe și, pe de altă parte, interesul lor personal de a asigura bunăstarea fiicelor lor minore prin încetarea încălcării pretinse (mutatis mutandis, Becker împotriva Danemarcei, decizia Comisiei din 3 octombrie 1975, nr. 7011/75, Decizii și rapoarte 4, p. 215), Curtea nu constată, în faptele cauzei, nici o aparență a vreunei încălcări a dreptului garantat de articolul sus-menționat.

196. Într-adevăr, așa cum rezultă din informațiile transmise de păriți, Florentina și Mariana circulă liber, din proprie voință, atât în interiorul, cât și în exteriorul țării, ele se duc în mod regulat la școală, vizitează persoanele apropiate, participă la ședințele la care au fost convocate pe parcursul judecării cererilor lor de desfacere a adopției și călătoresc și în străinătate (a se vedea paragrafele 79, 82, 97 și 98 de mai sus). Aspectul că deplasările menționate au fost organizate de către CEPSB în lipsa consimțământului reclamanților nu poate schimba această constatare de natură faptică și nu poate determina, în sine, o încălcare a dreptului reclamanților de a circula în mod liber.

197. În plus, Curtea arată faptul că Florentina și Mariana contestă, în calitate de persoane interesate în mod direct, că a existat vreo ingerință în libertatea lor de circulație.

198. În concluzie, Curtea apreciază că nu se poate constata, în speță, vreo atingere adusă dreptului garantat de **articolul 2** alin. 2 din Protocolul nr. 4 și că, prin urmare, acest articol nu a fost încălcat.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

199. **Articolul 41** din Convenție prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciu

200. Cu titlu de prejudiciu material, reclamanții solicită restituirea cheltuielilor legate de deplasarea lor în România, în valoare de 5.708 euro (în cazul primilor reclamanți) și de 2.348,48 euro (în cazul celui de-al doilea cuplu de reclamanți). Primii reclamanți solicită, de asemenea, acordarea sumei de 2.360 euro, reprezentând echivalentul beneficiului nerealizat în perioada șederii lor în România.

201. Ei solicită, de asemenea, acordarea unei sume pentru prejudiciul moral suferit atât de ei, cât și de fiicele lor adoptive, datorat neexecutării hotărârilor de încuviințare a adopției. Ei susțin că rezistența întâmpinată de-al lungul anilor a determinat suferințe și frustrări, precum și o pierdere de șansă pentru ei și pentru

copiii lor adoptivi și a afectat, în plus, motivarea lor inițială și dorința lor legitimă de a întemeia o familie prin intermediul adopției.

Lăsând la latitudinea Curții aprecierea sumelor ce vor fi acordate cu acest titlu, ei susțin că valoarea acestora nu trebuie să fie inferioară a 750.000 euro pentru fiecare cuplu de reclamanți.

202. Guvernul consideră că sumele prezentate de reclamanți, anterioare deciziilor asupra adopției, în special cele referitoare la călătoria pe care au făcut-o în România în luna august 2000, nu sunt legate de încălcările pretinse în cadrul procedurii în fața Curții, care au în vedere neexecutarea deciziilor menționate, adică fapte ulterioare acestei călătorii. În consecință, Guvernul solicită Curții să nu acorde daune cu acest titlu.

203. El arată, de asemenea, că suma solicitată de către reclamanți cu titlu de daune morale este exagerată și, în opinia sa, faptul că reclamanții au solicitat o sumă exorbitantă constituie o deturnare gravă a scopului procedurii în fața Curții. Guvernul susține, în final, că nu trebuie acordată nici o sumă cu titlu de prejudiciu pretins suferit de copii, având în vedere că aceștia nu au calitatea de reclamante în prezenta cauză și că nu există temeii în baza căruia reclamanții să primească bani în numele minorelor.

204. În ceea ce privește prejudiciul material, Curtea arată că doar o parte din sumele solicitate cu acest titlu prezintă legătură directă de cauzalitate cu încălcarea **articolului 6** alin. 1 din Convenție, constatată de Curte la paragraful 189 anterior.

205. În ceea ce privește prejudiciul moral, ea consideră că este rezonabil a aprecia că reclamanții au încercat o suferință psihică certă ca urmare mai ales a frustrării provocate de neexecutarea, mai mulți ani, a deciziilor definitive și executorii pronunțate în favoarea lor și a consecințelor, după toate aparențele ireversibile, ale unei asemenea situații, care nu ar putea fi reparate prin simpla constatare a încălcării. Sumele solicitate sunt însă exagerate.

206. În aceste circumstanțe, având în vedere toate elementele de care dispune și pronunțându-se în echitate, așa cum o cere **art. 41** din Convenție, Curtea acordă suma de 12.000 EUR primilor reclamanți și suma de 10.000 EUR celui de-al doilea cuplu de reclamanți, pentru totalitatea prejudiciilor suferite.

B. Cheltuieli de judecată

207. Reclamanții solicită plata totalității cheltuielilor procedurilor desfășurate în fața autorităților române, cheltuieli pe care le justifică după cum urmează, prin prezentarea unui decont detaliat:

a) 868 EUR (primii reclamanți) și 868,36 EUR (al doilea cuplu de reclamanți) pentru cheltuieli în vederea traducerii;

b) 8.754 EUR (primii reclamanți) și 7.133,28 EUR (al doilea cuplu de reclamanți) pentru onorariul avocatului care i-a reprezentat în cadrul procedurii în fața Curții;

c) 5.002 EUR (primii reclamanți) și 652,18 EUR (al doilea cuplu de reclamanți) pentru onorariile avocaților care i-au reprezentat în cadrul procedurilor interne.

De asemenea, reclamanții solicită plata sumei de 35.107 EUR (primii reclamanți) și 36.825,63 EUR (al doilea cuplu de reclamanți) cu titlu „cheltuieli anticipate în legătură cu desfășurarea procedurii“, fără însă a oferi detalii în privința acestora.

208. Guvernul se opune la acordarea de către Curte a sumelor solicitate de reclamanți cu titlul de „cheltuieli anticipate în legătură cu desfășurarea procedurii“, arătând că această denumire a cheltuielilor nu este concludentă. Guvernul contestă realitatea acestor sume și subliniază că acestea nu au fost justificate, în conformitate cu cerințele jurisprudenței Curții referitoare la **articolul 41** din Convenție.

209. Curtea a examinat aceste cereri în lumina principiilor care se degajă din jurisprudența sa (a se vedea hotărârile în cauzele Nikolova împotriva Bulgariei [MC], n. 31195-96, § 79, CEDH 1999-11; Ozturk împotriva Turciei [MC], n. 22479-93, § 83, CEDH 1999-VI; Witold Litwa împotriva Poloniei, n. 26629-65, § 88, CEDH 2000-III).

210. Aplicând aceste criterii prezentei cauze, și pronunțându-se în echitate, așa cum o cere **art. 41** din Convenție, Curtea consideră rezonabil să acorde 7.000 EUR primilor reclamanți și 6.000 EUR celui de-al doilea cuplu de reclamanți pentru totalitatea cheltuielilor ocazionate.

C. Majorări de întârziere

211. Curtea hotărăște să aplice majorările echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA:

1. hotărăște, cu 4 voturi contra 2, că între reclamanți și minorele adoptate de aceștia există o legătură care caracterizează o viață de familie, așa cum prevede **articolul 8** alineatul 1 din Convenție, care este aplicabil în cauză;

2. hotărăște, cu 6 voturi contra 1, că nu a fost încălcat **articolul 8** din Convenție;

3. hotărăște, cu 4 voturi contra 3, că a fost încălcat **articolul 6** alineatul 1 din Convenție;

4. hotărăște, cu 5 voturi contra 2,

a) că statul pârât va plăti, în 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu **art. 44** alin. 2 din Convenție, următoarele sume:

i. 12.000 (douăsprezece mii) EUR primilor reclamanți și 10.000 (zece mii) EUR celui de-al doilea cuplu de reclamanți, pentru prejudiciul material și moral,

ii. 7.000 (șapte mii) EUR primilor reclamanți și 6.000 (șase mii) EUR celui de-al doilea cuplu de reclamanți, pentru cheltuieli de judecată,

iii. orice altă sumă ce ar putea fi percepută cu titlu de impozite aplicat sumelor sus menționate.

b) ca de la expirarea termenului sus menționat și până la momentul efectuării plății, aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă de întârziere egală dobânzii pentru facilitarea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale;

5. respinge, în unanimitate, cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru surplus.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 22 iunie 2004, în aplicarea **articolului 77** alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

La prezenta hotărâre se găsesc anexate, în conformitate cu dispozițiile **articolelor 45** alineatul 2 din Convenție și 74 alineatul 2 din Regulament expunerile următoarelor opinii:

- opinia concordantă a domnului judecător Costa;
- opinia parțial separată a domnului judecător Loucaides;
- opinia parțial separată a domnului judecător Bîrsan;
- opinia separată a doamnei judecător Thomassen, la care se alătură și judecătorul Jungwiert.

OPINIA CONCORDANTĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR COSTA

Subscriu la concluziile hotărârii. Cu toate acestea, am ezitat îndelung înainte de a vota în sensul inexistenței încălcării **articolului 8** din Convenție. Cele două fetițe, Florentina și Mariana, declarate abandonate la vârsta de trei și respectiv șapte ani, au fost adoptate de către cele două cupluri de reclamanți în temeiul unor hotărâri definitive într-un moment în care împliniseră amândouă vârsta de nouă ani. Centrul educativ în care fuseseră plasate din momentul abandonării lor a împiedicat executarea hotărârilor și nu a facilitat, pentru a utiliza un eufemism, contactele și întâlnirile dintre copii și părinții adoptivi care domiciliază în Italia. În ceea ce le privește, Florentina și Mariana, care au în acest moment 13 ani, nu au manifestat niciodată dorința de a pleca să locuiască cu părinții lor, a căror limbă nu o vorbesc, și par să aibă o existență fericită în cadrul centrului educativ, unde își dezvoltă personalitatea și aptitudinile în mod satisfăcător. Mai mult, ele au solicitat desființarea hotărârilor de încuviințare a adopțiilor, astfel că ne aflăm în acest moment în situația stranie în care adopția Florentinei nu a fost revocată - deși procedura se află în recurs în fața Curții de Apel - iar cea a Marianeii a fost revocată printr-o hotărâre definitivă.

Sentimentele pe care oricine le încearcă într-o asemenea situație sunt contradictorii. Guvernul român nu are nici o putere de constrângere în fața unei instituții private care de altfel funcționează în condiții bune și prezintă garanții pentru o educație de calitate. Dacă în mod clar răspunderea Guvernului este

angajată în temeiul **articolului 6** în măsura în care nu a reușit să determine executarea hotărârilor și/sau nu a dorit să o facă, răspunderea sa prin raportare la dispozițiile **articolului 8** este mult mai evidentă. Ea se analizează mai degrabă din punct de vedere al obligațiilor pozitive decât din punct de vedere al ingerinței în exercițiul dreptului la respectarea vieții familiale; mai ales, este dificil să conțesti faptul că interesul superior al copiilor (cărui jurisprudența noastră îi conferă pe bună dreptate o mare importanță), adoptați cu întârziere (poate prea târziu) și care nu au dezvoltat nici o legătură cu părinții adoptivi, este mai degrabă acela de a rămâne în centrul educativ în cadrul căruia aceste fete trăiesc de mulți ani decât să își schimbe complet viața, mediul, limba, cultura. Este fără îndoială supărător că încăpățânarea instituției și ineficiența autorităților publice au condus, în condițiile în care timpul nu este reversibil, la situația în care adolescentele au la ora actuală puține șanse de a dezvolta o relație armonioasă în cadrul familiilor lor adoptive. Dar enervarea nu este un sfetnic bun. La o analiză mai aprofundată, mi se pare, ca de altfel și majorității colegilor mei, că încălcarea Convenției de către statul pârât este de constatat sub aspectul respectării **articolului 6** mai curând decât sub aspectul respectării **articolului 8**.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR LOUCAIDES

În concordanță cu majoritatea colegilor mei, am ajuns la concluzia că a fost încălcat **articolul 6** alineatul 1 din Convenție pentru motivele arătate în cuprinsul hotărârii, dar nu subscriu constatării inexistenței încălcării **articolului 8** din Convenție în prezenta cauză. Pentru a mă pronunța asupra acestei probleme, mă voi referi la următoarea argumentare, redată în paragraful 152 din hotărâre:

„Lucrul cel mai important în speță este de a stabili dacă autoritățile naționale au luat măsurile necesare pentru a permite reclamanților, recunoscuți ca părinți adoptivi ai minorelor Florentina și Mariana și care au obținut, de asemenea, pe calea ordonanței președințiale, o hotărâre ce a obligat CEPSB la încredințarea copilului, să stabilească relații de familie cu fiecare dintre minorele adoptate.“

Având în vedere faptele și circumstanțele cauzei, consider că statul pârât nu și-a îndeplinit obligațiile pozitive care îi reveneau în temeiul articolului 8 din Convenție, lucru confirmat, în esență, și de constatarea făcută de majoritate în paragraful 163 din hotărâre, unde se admite că:

„(...) lipsa unui contact direct și efectiv între persoanele în cauză anterior adopției, fapt provocat de lacunele existente în legislația internă la momentul faptelor.“

și

„(...) că minorele nu au beneficiat de nici un fel de asistență psihologică, în măsură să le pregătească în vederea plecării lor iminente din instituția în care locuiseră mai mulți ani și în care stabiliseră relații în plan social și afectiv.“

În ciuda acestor constatări, majoritatea a concluzionat în sensul inexistenței unei încălcări a articolului 8 al Convenției, ca urmare a luării în considerare a „refuzului minorelor, exprimat în mod constant din momentul în care au împlinit

vârsta de zece ani, de a pleca în Italia pentru a fi alături de părinții lor adoptivi“ (paragraful 164 din hotărâre) și a faptului că „o împotrivire conștientă a copiilor cu privire la adopție face improbabilă integrarea, într-un mod armonios în noua familie adoptivă“ cu atât mai mult în absența unei „legături preexistente“ cu părinții adoptivi (ibidem). Majoritatea consideră că nu este justificată o „obligatie absolută“ „de a asigura plecarea minorelor în Italia, împotriva voinței lor și cu nerespectarea procedurilor în cadrul cărora era contestată legalitatea și temeinicia deciziilor inițiale de încuviințare a adopției“ în sarcina autorităților statului pârât (ibidem).

Or, toate aceste probleme, care sunt invocate de către majoritate (împotrivirea copiilor după ce au împlinit vârsta de zece ani, absența unor legături anterioare cu părinții adoptivi și faptul că proceduri judiciare erau în curs) au fost create de către autoritățile statului pârât. După cum și Curtea subliniază în constatarea încălcării în cauză a articolului 6 alineatul 1 din Convenție, „(...) executarea acestui tip de hotărâri [în materie de adopții] reclamă o soluție urgentă, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe ireparabile asupra relațiilor dintre copil și părintele care nu trăiește cu acesta“ (paragraful 175 din hotărâre).

Neexecutarea hotărârilor referitoare la procedurile de adopție în cauză, întârzierile care au survenit și consecințele negative asupra punerii în executare a acestor hotărâri sunt imputabile autorităților statului pârât.

Domnul judecător Costa subliniază în opinia sa concordantă că „Este fără îndoială supărător că încăpățânarea instituției și ineficiența autorităților publice au condus, în condițiile în care timpul nu este reversibil, la situația în care adolescențele au la ora actuală puține posibilități de a dezvolta o relație armonioasă în cadrul familiilor lor adoptive“.

În consecință, nu înțeleg cum se poate ca, în temeiul propriului comportament culpabil, să fie înlăturată răspunderea statului pârât de a adopta la timp măsurile pozitive necesare pentru a permite adopția. Nimeni nu poate să invoce propria vinovăție pentru a se sustrage de la îndeplinirea obligațiilor sale („Nullus commodum capere potest de injuria sua propria“).

În cauză, obligațiile pozitive ale statului pârât nu se limitau la a veghea ca minorii să poată să își urmeze părinții adoptivi. Ele cuprindeau și totalitatea măsurilor pregătitoare pentru a ajunge la acest rezultat (a se vedea hotărârea în cauza Kosmopoulou împotriva Greciei, din data de 5 februarie 2004, cererea n. 60457/00, § 45). În opinia mea, neîndeplinirea acestor măsuri reprezintă prin ea însăși o atingere adusă dreptului la respectarea vieții familiale, și, în consecință, o încălcare a **articolului 8** din Convenție.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR BÎRSAN

Regret că nu pot împărtăși concluzia majorității, potrivit cu care a avut loc, în cauză, o încălcare a **articolului 6** alineatul 1 din Convenție. În opinia mea, majoritatea a adoptat, sub aspectul respectării **articolului 6** alineatul 1 din

Convenție o abordare prea formalistă, la care nu pot subscrie pentru motivele expuse în continuare.

Trebuie să constatăm că hotărârea a ajuns la concluzia încălcării **articolului 6** alineatul 1 din Convenție pentru motivul că autoritățile s-au abținut, timp de mai bine de trei ani, de la adoptarea de măsuri eficace și necesare pentru a respecta hotărâri judecătorești definitive și executorii (a se vedea paragrafele 187 și 188 din hotărâre). În ceea ce mă privește, o asemenea concluzie este greu conciliabilă cu aceea la care majoritatea a ajuns în privința **articolului 8** din Convenție (a se vedea paragraful 166 din hotărâre) și la care am aderat fără rezerve, după o matură chibzuință.

Recunosc că argumentele utilizate de majoritate pentru a ajunge la o concluzie de încălcare a **articolului 6** alineatul 1 – bazate, îndeosebi, pe absența sprijinului organelor de poliție la executare, sunt temeinice și nu intră în contradicție cu jurisprudența Curții noastre (a se vedea, printre altele hotărârile: Hornsby împotriva Greciei din 19 martie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-11, p. 510-511; Burdov împotriva Rusiei, n. 59498/00, § 34, CEDH 2002-III; Ruianu împotriva României, n. 34647/97, § 65, din 17 iunie 2003; Jasiuniene împotriva Lituaniei, n. 41510/98, § 27, 6 martie 2003).

Exprimându-mi profundul atașament față de principiile consacrate de jurisprudența noastră constantă citată mai sus, potrivit cu care „dreptul de acces la un tribunal ar fi iluzoriu dacă ordinea juridică internă a unui stat parte ar permite ca o decizie judiciară definitivă și obligatorie să rămână fără efect în detrimentul uneia din părți” și „executarea unei decizii sau a unei hotărâri, pronunțate de orice tip de jurisdicție, trebuie considerată ca făcând parte integrantă din „proces” în sensul **articolului 6**”, consider totuși că o abordare mai puțin formalistă se impune în cauză, față de circumstanțele speciale ale cauzei.

Cu tot respectul datorat colegilor mei, consider că ar fi trebuit să se aibă în vedere într-o mai mare măsură faptul că hotărârile judecătorești în cauză aveau ca obiect probleme extrem de sensibile și delicate, deoarece, în opinia mea, din cuprinsul acestei hotărâri se degajă un paradox. Majoritatea a acordat o importanță determinantă, sub aspectul respectării **articolului 8**, interesului predominant al minorelor de a rămâne în centrul CEPSB, interes care cerea luarea în considerare a părerilor lor, de vreme ce atinseseră o maturitate suficientă pentru a putea să se exprime cu privire la această chestiune (paragraful 164 în fine). Subscriu la această concluzie fără nici o ezitare; într-adevăr, din lectura hotărârii, se înțelege cu ușurință de ce un asemenea interes a fost considerat suficient pentru a justifica lipsa de sprijin din partea autorităților pentru a permite reclamanților să dezvolte legături cu copiii.

Or, același interes preeminent al copilului nu putea fi invocat, în același mod și în aceeași măsură, și sub aspectul respectării **articolului 6** alineatul 1 din Convenție? Cum să acorzi preferință, în circumstanțele excepționale ale cauzei, unei abordări pur teoretice — oricât ar fi ea de corectă în plan dogmatic sau

procedural – fără a se ține seama de importanța consecințelor în privința interesului superior al copilului?

Consider că această speță s-ar potrivi unei abordări mai nuanțate, și, în această privință, constat cu satisfacție că jurisprudența recentă a Curții în materie de executare de hotărâri judecătorești este mai puțin impregnată de formalism ca înainte. Mă refer la hotărârea în cauză Sylvester împotriva Austriei din 24 aprilie 2003, în care Curtea a reținut, în paragraful 63, ca „o schimbare în situația de fapt poate în mod excepțional să justifice neexecutarea unei hotărâri definitive care dispune înapoierea copiilor“. Sunt de părere că această hotărâre marchează o schimbare importantă prin raportare la abordarea altădată strict teoretică a Curții în această chestiune.

Nu aș putea să ignor nici părerile exprimate recent, în același sens, în cadrul opiniilor separate la hotărârile în materie de executare a hotărârilor judecătorești, unde am arătat că „accesul la un tribunal nu poate obliga un stat să execute fiecare hotărâre în materie civilă, oricare ar fi circumstanțele“ (a se vedea opinia divergentă a Doamnei judecător Thomassen la hotărârea în cauza Ruianu împotriva României, loc. cit.). Menționez că, în această ultimă cauză, se pune problema demolării unei construcții învecinate cu imobilul reclamantului, construcție pe care vecinii începuseră să o construiască, și care ocupa o mică parte din terenul reclamantului, ceea ce m-a determinat să votez, alături de majoritate, pentru constatarea unui încălcare a **articolului 6** alineatul 1 din Convenție.

În prezenta cauză, situația este cu totul alta, mult mai sensibilă și mai complicată în același timp: să determini plecarea a două fetițe către o țară străină pentru a se reuni cu familiile adoptive pe care abia le cunosc. Dacă se poate reproșa ceva autorităților naționale ar fi, după părerea mea, faptul că nu au luat toate măsurile necesare pentru a asigura dezvoltarea de legături între fetițe și familiile reclamantilor înaintea adopției, ceea ce constituie de altfel, se pare, o problemă pentru orice adopție internațională, în oricare stat membru al Convenției.

În orice caz, sunt convins că, în această cauză, există o situație excepțională care justifică neexecutarea hotărârilor de încuviințare a adopției Florentinei și Marianei.

Pronunțându-se în sensul unei violări a **articolului 6** alineatul 1, majoritatea a înclinat balanța intereselor în cauză în favoarea dreptului procedural al părinților adoptivi de a obține executarea unei hotărâri judecătorești, părănd să facă abstracție de considerentele care au determinat-o să constate că nu a existat încălcarea **articolului 8**. Asemenea considerente, subliniate pe drept cuvânt în paragrafele 159 și 160 din hotărâre, erau, în opinia mea, perfect aplicabile în această împrejurare și din punct de veder al **articolului 6** alineatul 1 din Convenție, și constituiau argumente pertinente și suficiente pentru a conduce la o constatare a nerespectării dreptului pe care acest articol în garantează.

Nu trebuie să uităm că în paragraful 162 din hotărâre, majoritatea însăși a considerat că „în cazul unei eventuale executări a deciziei pronunțate în favoarea

reclamanților, însoțită de plecarea minorelor în Italia, întoarcerea acestora în România, ca urmare a unei decizii ulterioare prin care este desființată sau desfăcută adopția ar fi fost dificilă și dăunătoare interesului lor.“

Mai mult, argumentul guvernului părăt, așa cum este el rezumat în paragraful 172 al hotărârii, potrivit cu care nu au existat, în cauză, lungi perioade în care deciziile litigioase referitoare la adopție nu au fost puse în executare, nu mi se pare netemeinic, dacă luăm în calcul suspendările repetate ale executării dispuse de către instanțele naționale în așteptarea finalizării procedurilor judiciare în curs în fața instanțelor interne. Într-adevăr, consider că aceste proceduri erau de natură să îndepărteze orice incertitudine în privința legalității adopțiilor și în mod justificat autoritățile au așteptat finalizarea lor înainte de a recurge la măsuri de executare cu caracter definitiv.

Nu este lipsit de importanță să subliniem, în acest context, că una dintre procedurile în cauză s-a finalizat, recent, prin desfacerea adopției Marianeii (paragraful 83 al hotărârii).

Pentru toate aceste considerente, consider regretabil faptul că instanța europeană nu a profitat de ocazia oferită de această cauză sensibilă și delicată în materie de adopție internațională pentru a confirma noua abordare, mai nuanțată și mai puțin formalistă, în domeniul executării hotărârilor judecătorești.

OPINIA SEPARATĂ A DOAMNEI JUDECĂTOR THOMASSEN, LA CARE SE ALĂTURĂ DOMNUL JUDECĂTOR JUNGWIERT

Mă raliez concluziei majorității potrivit cu care nu a avut loc, în cauză, o încălcare a **articolului 8** din Convenție. În schimb, contrar majorității, consider că nu a existat niciodată între reclamanți și copiii lor adoptivi o viață de familie în sensul **articolului 8**. Nu împărtășesc nici opinia majorității conform cu care neexecutarea de către autoritățile române a hotărârilor de încuviințare a adopțiilor constituie o încălcare a drepturilor reclamanților potrivit **articolului 6** al Convenției.

Reclamanții sunt două cupluri de cetățeni italieni care, în conformitate cu dreptul român, au adoptat fiecare câte un copil în România, respectiv Florentina și Mariana, care la momentul pronunțării hotărârilor de încuviințare a adopției aveau nouă ani și jumătate și nu își văzuseră niciodată părinții adoptivi. Copiii nu au vrut să plece în Italia împreună cu aceștia din urmă și între timp adopția Marianeii a fost desfăcută la cererea sa, în timp ce o acțiune de aceeași natură era în curs de judecată în privința Florentinei. Hotărârile care dispuneau adopția nu au fost executate de către autoritățile române din cauza ezitărilor în privința legalității procedurii (a se vedea opinia majorității în paragrafele 161 și 162 din hotărâre).

Reclamanții se plâng pentru neexecutarea acestor hotărâri, pe care o consideră o atingere adusă dreptului lor la respectarea vieții de familie, garantat la **articolul 8** din Convenție.

Prima problemă la care Curtea a fost nevoită să răspundă este aceea de a ști dacă există o legătură de familie între reclamanți și copii.

În opinia mea, răspunsul este negativ. Jurisprudența Curții în materie de relații între adulți și copii, relații protejate de **articolul 8** a pus întotdeauna accentul pe existența reală a unei vieți de familie, în general întemeiată pe legături biologice. Relațiile între părinți și copii adoptivi merită aceeași protecție, tocmai în considerarea existenței acestei vieți de familie reale. Deciziile Comisiei care sunt citate în paragraful 140 privesc, spre deosebire de relațiile dintre reclamanți și cei doi copii, legături reale de acest tip. În cauza X, împotriva Franței, tatăl adoptiv locuise împreună cu copilul timp de șapte ani. În cauza X, împotriva Belgiei, reclamantul avuse timp de mai mulți ani în grijă copilul pe care dorea să îl adopte.

Nu este, în opinia mea, hotărârea care dispune adopția cea care, prin ea însăși, merita protecția **articolului 8**, ci ceea ce ea reprezintă în termeni de realitate socială. O interpretare diferită ar conduce la o concluzie șocantă - și în opinia mea inacceptabilă -, aceea că o legătură naturală între un tată biologic și un copil, în lipsa altor elemente complementare, nu creează în mod automat o viață de familie (a se vedea hotărârea în cauza Lebbink împotriva Olandei din 1 iunie 2004), în timp ce, dimpotrivă, viața de familie ar putea fi creată printr-o hotărâre care dispune adopția, independent de modul în care aceasta s-a realizat și de relațiile între cei interesați.

Consider că în această cauză, circumstanțele complementare care ar trebui să conducă la acordarea protecției **articolului 8** legăturii juridice dintre reclamanți și copii lipsesc. În momentul pronunțării hotărârilor de încuviințare a adopției, copiii nu îl văzuseră încă pe reclamant și nici nu avuseseră nici cel mai mic contact cu aceștia. Nu reiese, din dosarul cauzei, că li s-ar fi cerut indirect, prin intermediul expertizelor care ar fi oferit posibilitatea de a li se afla părerea și sentimentele în legătură cu această adopție concretă. Căminul în care, în momentul pronunțării hotărârilor, copiii trăiau de aproximativ cinci și respectiv șase ani, și unde fetițele fuseseră îngrijite și educate, nu a putut în nici un mod, în timpul procedurii, să își facă cunoscută poziția, întemeiată pe cunoașterea copiilor. De îndată ce a devenit posibil, copiii înșiși au inițiat o procedură în vederea desfacerii adopției, putând în sfârșit să își facă înțeleasă dorința de a nu pleca în Italia pentru a locui cu reclamanții. Pe scurt, nu exista nici o legătură afectivă sau de fapt prin care copiii să se simtă apropiați de reclamanți și care ar fi conferit hotărârii care încuviințea adopția un conținut care să poată fi considerat drept viață de familie.

Recunosc că modul în care procedurile de adopție s-au desfășurat pentru reclamanți a fost dificil de suportat. Dar faptul că procedura nu a fost echitabilă față de reclamanți nu poate fi, în opinia mea, un element decisiv pentru a răspunde la întrebarea dacă a existat viață de familie între ei și copii. Mai mult, după părerea mea, nu este suficient, pentru a admite existența unei vieți de familie, faptul că reclamanții s-au considerat întotdeauna părinții minorelor și s-au

comportat în această calitate față de copii în unica modalitate avută la dispoziție, și anume trimițându-le scrisori, scrise în limba română. Într-adevăr, aceasta ar însemna ca, în context, poziția unor copii în vârstă de aproape zece ani să nu fie luată în considerare.

Este adevărat, chiar adopțiile internaționale care s-au desfășurat în mod evident într-o manieră riguroasă, și chiar atunci când privesc copii adoptați la vârste foarte mici, ridică adesea probleme delicate, atât pentru părinți, cât și pentru copii. În această privință, plecarea copilului în țara de reședință a părinților poate juca un rol important. Nu vreau să afirm că acest element constituie prin el însuși un motiv pentru a renunța la încercarea de a găsi o familie pentru un copil astfel ca el să crească într-un mediu plin de afecțiune, chiar dacă acest mediu este în altă țară. Totuși, poziția extrem de delicată în care se găsesc acești copii necesită o protecție specială; în Convenția de la Haga asupra protecției copiilor și cooperarea în materie de adopție internațională, această protecție se acordă în special prin stabilirea obligației statelor de a analiza așa cum se cuvine posibilitățile de stabilire ale copilului în statul de origine (**articolul 4 b**) și de a asigura, având în vedere vârsta și maturitatea copilului, ca acesta să beneficieze de consiliere și să fie informat așa cum se cuvine asupra consecințelor adopției și ca dorințele și părerea copilului să fie luate în considerare (**articolul 4 d**).

Mi se pare ca aceasta cauză dă naștere unor serioase incertitudini în privința respectării acestor condiții.

A admite în circumstanțele prezentei cauze existența unei vieți de familie ar oferi o protecție insuficientă copiilor adoptați internațional și care au atins o vârstă la care dorințele și părerile lor trebuie luate în serios înainte de adoptarea deciziei finale care încuviințează adopția, în considerarea consecințelor care derivă din aceasta (a se vedea, de exemplu, paragraful 152 din hotărâre).

Curtea a examinat din oficiu dacă neexecutarea hotărârilor de încuviințare a adopției constituie o încălcare a **articolului 6**. Majoritatea consideră că „Or, o asemenea situație aduce atingere statului de drept, întemeiat pe preeminența dreptului și pe securitatea raporturilor juridice, în ciuda existenței anumitor motive în măsură a o justifica“ (paragraful 187 din hotărâre). Nu pot fi de acord cu o asemenea interpretare a **articolului 6**, interpretare care să se limiteze la a recunoaște preeminența fiecărei reguli de drept. Or, în opinia mea, **articolul 6** nu ar putea justifica executarea unei hotărâri judecătorești care, în aplicarea sa, încalcă drepturi fundamentale ale altuia. În prezenta cauză, executarea hotărârilor ar fi obligat copiii să își parasească țara împotriva voinței loc pentru a locui cu părinți pe care nu îi întâlniseră niciodată. Nu consider că autoritățile române ar fi trebuit să execute asemenea hotărâri. Aceasta ar fi reprezentat după părerea mea un act al statului care ridică probleme grave cu privire la respectarea drepturilor copiilor în conformitate cu **articolul 8**. De aceea, consider că nu a fost încălcat **articolul 6**.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 3 iunie 2003

în cauza **Silvestru Coteleş împotriva României**

(Cererea nr.38565/97)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 422 din 19 mai 2005

În cauza Silvestru Coteleş împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a IV-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii Nicolas Bratza, președinte; domnii M. Pellonpaa, C. Bîrsan, R. Maruste, S. Pavlovschi, L. Garlicki și doamna V. Straznicka, judecători; și domnul M. O'Boyle, grefier de secție;

După ce a deliberat în camera de consiliu la data de 13 mai 2003,

Pronunță hotărârea următoare, adoptată la această ultimă dată :

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 38565/97, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, dl. Silvestru Coteleş («reclamantul»), s-a adresat Comisiei europene a Drepturilor Omului («comisia») la data de 16 noiembrie 1995, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Reclamantul, care beneficiază de asistență judiciară, este reprezentat în fața Curții de către dl. D. Mihai, avocat în baroul București. Guvernul român («Guvernul») este reprezentat de agentul său, d-na C. I. Tarcea.

3. Reclamantul s-a plâns de o încălcare a dreptului său la respectarea corespondenței, prevăzut de **articolul 8** și de fostul **articol 25** (actual 34) al Convenției, datorită întârzierilor în primirea corespondenței și deschiderii corespondenței destinată sau provenind de la Curtea europeană a drepturilor omului și de la comisia europeană a drepturilor omului, precum și de refuzul autorităților de a-i pune la dispoziție hârtie, plicuri și timbre pentru corespondența sa cu Curtea.

4. Cererea a fost transmisă Curții la data de 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului 11 la Convenție (**articolul 5** § 2 din Protocolul 11).

5. Cererea a fost atribuită primei secții a Curții (**articolul 52** § 1 din Regulament). În cadrul acesteia, s-a constituit, în conformitate cu **articolul 26** § 1 din regulament, Camera însărcinată cu examinarea cererii (**articolul 27** § 1 din Convenție).

6. Printr-o decizie din 10 octombrie 2000, Camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. La 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat compunerea secțiilor (**articolul 25** § 1 din Regulament). Prezenta cerere a fost atribuită secției a IV-a astfel modificată (**articolul 52** § 1).

8. Printr-o decizie din 16 aprilie 2002, Camera a declarat restul plângerii admisibile. 9. Atât reclamantul cât și Guvernul au depus observații scrise asupra fondului cauzei (**articolul 59** § 1 din Regulament).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

10. Reclamantul, Silvestru Cotleț, este cetățean român, născut în 1964 și având domiciliul în Gura-Humorului.

11. La data de 23 iulie 1992, reclamantul a fost condamnat de către Tribunalul Caraș-Severin la 18 ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor. Curtea supremă de justiție a menținut această hotărâre printr-o decizie definitivă din data de 20 ianuarie 1993.

12. După condamnare, reclamantul a fost depus în penitenciarul Drobeta Turnu-Severin. A fost apoi transferat la penitenciarele din Timișoara, Gherla, Jilava, Rahova, Craiova, Tg. Ocna și Mărgineni.

13. Reclamantul a sesizat Comisia la data de 16 noiembrie 1995. Scrisoarea sa a sosit la secretariatul Comisiei în data de 5 ianuarie 1995, într-un plic purtând antetul Ministerului Justiției, trimis din București. Reclamantul informa Comisia că aceasta era «ultima lui speranță».

14. Prin scrisoarea din 19 februarie 1996, secretariatul comisiei a solicitat reclamantului să-și precizeze cererile și să-i pună la dispoziție copii după deciziile judiciare pertinente pentru cererile sale. I s-a trimis, de asemenea, în anexă textul Convenției și o notă explicativă.

15. Prin scrisoarea din 10 octombrie 1996, reclamantul a răspuns că întârzierea în primirea răspunsurilor se datora formalităților necesare pentru a obține copii de pe documentele cerute. A explicat, de asemenea, că nu putea pune la dispoziție copii de pe dosarul său de penitenciar de la Timișoara, deoarece nu avea suficienți bani pentru a le fotocopia.

16. Această scrisoare a sosit la secretariatul Comisiei în data de 16 decembrie 1996, cu o scrisoare datată 26 noiembrie 1996 a directorului Direcției generale a penitenciarelor, generalul de divizie I. C. Cele două scrisori au sosit într-un plic ce purta antetul Ministerul Justiției, trimis din București.

17. Prin scrisoarea din 17 ianuarie 1997, secretariatul comisiei i-a cerut reclamantului explicații cu privire la întârzierea corespondenței. Reclamantul a răspuns printr-o scrisoare datată 17 februarie 1997, prin care susținea că întârzierile în corespondența sa cu Comisia nu îi erau imputabile și a cerut ajutor

în asigurarea respectării **articolului 8** din Convenție. A confirmat primirea notei explicative pe care Comisia i-a trimis-o la data de 19 februarie 1996. Această scrisoare a sosit la Comisie la data de 27 martie 1997, cu o scrisoare de însoțire din 18 martie 1997, provenind de la directorul Direcției penitenciarelor, I. C. Cele două scrisori au fost trimise într-un plic purtând antetul Ministerului Justiției, expedit din București.

18. La data de 30 aprilie 1997, secretariatul l-a informat pe reclamant că cererea sa referitoare la caracterul pretins inechitabil al procedurii prin care s-a ajuns la condamnare prezenta anumite probleme și i-a cerut precizări în legătură cu cererea întemeiată pe **articolul 8** din Convenție, pe care acesta îl invocase în scrisoarea precedentă.

19. La data de 19 mai 1997, reclamantul a răspuns că i-au fost înmânate deschise toate scrisorile trimise de către Comisie, și a fost obligat să înmâneze autorităților penitenciare scrisorile sale destinate Comisiei, într-un plic deschis. Aceste scrisori erau apoi trimise Direcției Generale a Penitenciarelor din București, unde erau înregistrate și trimise la destinație. El se plângea și de faptul că șeful închisorii «uitase» să îi înmâneze textul Convenției care îi fusese trimis în anexă la scrisoarea secretariatului Comisiei din 19 februarie 1996. El sublinia faptul că doar datorită celorlalte scrisori ale Comisiei și în urma insistențelor repetate, comandantul îi înmânase în cele din urmă textul Convenției.

20. Scrisoarea din 9 mai 1997 a sosit la Comisie în data de 4 iulie 1997 împreună cu o scrisoare de însoțire a directorului adjunct al Direcției Generale a Penitenciarelor, colonelul M. V. Cele două scrisori fuseseră trimise împreună din București, într-un plic purtând antetul Ministerului Justiției.

21. La data de 22 august 1997, reclamantul a trimis Comisiei formularul de cerere. Formularul a fost, de asemenea, trimis din București împreună cu o scrisoare de însoțire provenind de la Direcția Generală a Penitenciarelor într-un singur plic, sosit la Comisie la data de 20 octombrie 1997.

22. Mai multe scrisori ale reclamantului din 8 martie, 16 septembrie și 31 decembrie 1999, 15 octombrie, 11 noiembrie, 12, 4 și 21 decembrie 2000 au sosit la Curte, respectiv, în plicuri obișnuite închise, în termen de o săptămână după expediere.

23. Printr-o scrisoare din 8 martie 1999, reclamantul a informat Curtea că era împiedicat să comunice cu aceasta, deoarece autoritățile refuzau să-i pună la dispoziție hârtie de scris și plicuri. Reclamantul cerea ajutorul Curții pentru a remedia această situație și arăta că reușise, în cele din urmă, să obțină un plic doar prin intermediul unui alt deținut.

24. Printr-o scrisoare din 16 septembrie 1999, reclamantul a prezentat Curții scuzele sale deoarece fusese obligat, din lipsă de timbru, să pună scrisoarea sa alături de cea a unui alt deținut care scria Curții.

25. Prin scrisoarea din 11 noiembrie 2000, trimisă din spitalul penitenciar Tg. Ocna, reclamantul a comunicat faptul că a primit, la data de 8 noiembrie

2000, o scrisoare din partea Grefei Curții care îi fusese trimisă la data de 27 octombrie 2000 și sublinia faptul că această scrisoare îi parvenise într-un plic deschis.

El arăta, de asemenea, că introducerea cererii sale la Strasbourg și corespondența sa cu Secretariatul provocase ostilitatea gardienilor față de el. Reclamantul se exprima în termenii următori:

«în închisoare, gardienii nu sunt mulțumiți de corespondența mea cu dumneavoastră și, pentru acest motiv, se pare că voi fi transferat și s-ar putea să mai am și alte probleme».

El informa, de asemenea, Curtea că un alt deținut care cunoștea limba franceză îl ajutase să traducă formularul de cerere, dar că nu putea dezvălui numele persoanei în cauză, deoarece aceasta ar putea avea probleme cu conducerea penitenciarului.

26. Printr-o scrisoare din 15 mai 2002, conducerea penitenciarului din Mărgineni, răspunzând unei cereri de informații adresată de către agentul Guvernului român, confirma, în primul rând, faptul că reclamantul fusese deținut, succesiv, în penitenciarul Mărgineni din 27 martie 1998 până în 3 octombrie 1999, din 27 iunie în 19 iulie 2000 și din 29 mai 2001 în 13 ianuarie 2002.

Se arata apoi de către aceasta că, în perioadele amintite, reclamantul avea în contul său suma de 592 000 lei și că nu făcuse nici o cerere în vederea obținerii unei eventuale finanțări care i-ar fi fost necesară pentru a putea introduce o cerere la Curte. Conducerea penitenciarului arăta apoi că, în perioadele amintite, reclamantul se adresase o singură dată Ministerului Justiției și aceasta doar pentru a solicita grațierea și că nimic nu dovedea faptul că s-ar fi adresat ulterior Curții.

B. Drept intern aplicabil

27. Dispozițiile legale și jurisprudența internă aplicabile sunt descrise în hotărârea *Petra* împotriva României (hotărâre din 23 septembrie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-VII, p. 2853, §§ 25-26).

28. Din punctul de vedere al Guvernului, ordinul nr. 2036/C sau nr. 2037/C, care garantează secretul corespondenței deținuților, a fost adoptat la data de 24 noiembrie 1997 de către ministrul justiției. Guvernul nu a depus o copie a ordinului în discuție și nu rezultă din elementele prezentate de către Guvern că Curtea și-ar putea procura singură acest ordin sau că acesta ar fi fost publicat.

ÎN DREPT

I. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 8 DIN CONVENȚIE

29. Reclamantul se plânde de încălcări ale dreptului său la corespondență cu Comisia și Curtea Europeană. El invocă sub acest aspect **articolul 8** din Convenție, care prevede că:

«1 Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora».

30. Curtea arată că plângerea are trei părți: prima se referă la întârzierile în transmiterea corespondenței reclamantului destinate Comisiei sau Curții: cea de-a doua privește deschiderea corespondenței reclamantului destinate Comisiei și Curții sau provenind de la acestea; cea de-a treia se referă al refuzul administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența cu Curtea.

1 *Asupra întârzierilor în transmiterea corespondenței reclamantului destinată Curții și Comisiei*

A. Argumentele părților

31. Reclamantul susține că întârzierile în transmiterea corespondenței destinate Comisiei sau Curții aduce atingere dreptului garantat de **articolul 8**, citat mai sus.

32. Guvernul admite că reclamantul a suferit o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței cu Comisia, datorită întârzierilor înregistrate în transmiterea corespondenței destinată Comisiei și că această întârziere nu era prevăzută de o «lege», în sensul **articolului 8 § 2** din Convenție. Trimite, în ce privește acest ultim punct, la hotărârea *Petra* împotriva României din 23 septembrie 1998, în care Curtea a constatat o încălcare a **articolului 8** din Convenție, pe motiv că legea română nu îndeplinea exigența de accesibilitate a legii, în sensul celui de-al doilea alineat al **articolului 8** din Convenție. Guvernul subliniază totuși că reclamantul nu a mai suferit nici o ingerință în dreptul la respectarea corespondenței după data de 24 noiembrie 1997, dată la care a fost adoptat un ordin al Ministrului Justiției (numit în continuare «ordinul Ministrului Justiției»), care garanta transmiterea imediată a corespondenței deținuților, precum și secretul acesteia.

B. Aprecierea Curții

33. Curtea remarcă, în primul rând, faptul că această parte a plângerii se referă la o perioadă care începe la data de 16 noiembrie 1995, dată la care reclamantul a trimis o primă scrisoare Comisiei, până la data de 20 octombrie 1997, dată la care Comisia a primit scrisoarea reclamantului din 22 august 1997. Curtea relevă faptul că, pe parcursul acestei perioade, corespondența reclamantului a ajuns la destinație în termene care variau între o lună și 10 zile minim și două luni și zece zile maxim.

Curtea remarcă faptul că, după 20 octombrie 1997, scrisorile reclamantului au sosit în termene normale, în general între una și două săptămâni după expediere (paragraful 22 de mai sus). Curtea consideră, pe baza elementelor furnizate, că nici o ingerință nu poate fi observată după data de 20 octombrie 1997, cu privire la întârzierea în transmiterea corespondenței reclamantului destinată Curții.

34. Curtea remarcă apoi că nu este contestat faptul că întârzierea în transmiterea corespondenței reclamantului între 16 noiembrie 1995 și 20 octombrie 1997 constituie, în speță, o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței, garantat de **articolul 8 § 1** din Convenție, care nu era prevăzută de o «lege», în sensul alineatului 2 din **articolul 8** al Convenției.

35. În această privință, Curtea reamintește că, în cauza Petra, citată mai sus, a constatat încălcarea **articolului 8** din Convenție pe motiv că «legea română nu indică destul de clar întinderea și modalitățile de exercitare a acestei puteri de apreciere acordate autorităților» (*Petra*, citată mai sus, §38 *in fine*), și că «dispozițiile interne aplicabile în materie de control al corespondenței deținuților (...) lasă autorităților naționale o marjă prea mare de apreciere: legea se limitează la a indica, într-o manieră foarte generală, dreptul condamnaților de a primi și de a trimite corespondență și acordă directorilor penitenciarelor autoritatea de a păstra orice scrisoare, ziar, carte sau revistă „neadecvate reeducării condamnatului” (paragraful 25 de mai sus). Controlul corespondenței pare deci automat, independent de orice decizie a unei autorități judecătorești și nesupus căilor de atac.

Cât despre regulamentul de aplicare, acesta nu este publicat, motiv pentru care reclamantul nu a putut să ia cunoștință de conținutul acestuia.» (*Petra*, citată mai sus, § 37).

36. Curtea consideră că nimic din această speță nu este, din acest punct de vedere distinct față de speța *Petra*, citată mai sus. Ingerința litigioasă este întemeiată, în speța de față, pe aceleași dispoziții interne ca și cele declarate de către Curte că incompatibile cu cerințele unei «legi», în sensul **articolului 8 § 2** al Convenției. Curtea concluzionează că ingerința nu a fost, prin urmare, prevăzută de „lege” și că, din acest punct de vedere, a existat o încălcare **articolului 8** din Convenție.

37. Cu privire la concluzia precedentă, Curtea nu consideră necesar să verifice în speță respectarea celorlalte exigențe din cel de-al doilea alineat al **articolului 8**, și nici calitatea de «lege» a ordinului ministrului justiției din 24 noiembrie 1997 la care trimite Guvernul, deoarece, în sensul alineatului 2, citat mai sus, acesta a intervenit ulterior faptelor care constituie această parte a plângerii, întemeiată pe **articolul 8** al Convenției.

2. Asupra deschiderii corespondenței reclamantului destinate Comisiei și Curții sau provenind de la acestea

A. Argumentele părților

38. Guvernul nu contestă faptul că înainte de 24 noiembrie 1997, reclamantul a suferit o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței, motivul fiind deschiderea corespondenței destinate Comisiei sau provenind de la aceasta. Lăsând la aprecierea Curții acest aspect, Guvernul admite că ingerința menționată nu era prevăzută de o «lege», în sensul **articolului 8 § 2** din Convenție, precum Curtea a constatat în hotărârea Petra, citată mai sus, pentru fapte similare celor din speță.

Guvernul subliniază, totuși, că, după data de 24 noiembrie 1997, după adoptarea unui ordin de către ministrul justiției nr. 2036/C sau 2037/C în care garanta secretul corespondenței deținuților, reclamantul nu a mai suferit încălcări ale dreptului său la corespondență. Guvernul arată că numeroase măsuri au fost adoptate de către Direcția Generală a Penitenciarelor pentru punerea în aplicare a ordinului menționat: pe de o parte, o circulară, prin care se atrăgea atenția asupra importanței respectării, de către personalul din penitenciar, a dreptului la corespondență a deținuților a fost expediată în fiecare penitenciar; pe de altă parte, ordinul menționat este prezentat fiecărui nou deținut, care află astfel care sunt drepturile și obligațiile sale în această privință.

39. Reclamantul contestă afirmațiile Guvernului conform cărora, după 24 noiembrie 1997, nu i s-a mai încălcat dreptul la respectarea secretului corespondenței. El trimite, sub acest aspect, la scrisoarea de la penitenciarul Mărgineni din 15 mai 2002, adresată agentului Guvernului, care arată că între 1998 și 2002, reclamantul nu ar fi formulat nici o cerere de finanțare pentru a trimite o cerere Curții și că ar fi trimis o singură cerere Ministerului Justiției pentru a solicita grațierea. El consideră că scrisoarea menționată constituie o dovadă a faptului că administrația penitenciară a continuat să țină un registru conținând corespondența deținuților și a continuat să citească această corespondență și după data de 24 noiembrie 1997. Reclamantul subliniază, în cele din urmă, că administrația penitenciară citise, scrisoarea sa adresată ministrului justiției, din moment ce cunoștea conținutul acestei scrisori.

B. Aprecierea Curții

1. Perioada de până la 24 noiembrie 1997

40. Curtea arată că nu se contestă, în speță, faptul că deschiderea corespondenței reclamantului destinată Comisiei sau provenind de la aceasta înainte de 24 noiembrie 1997 constituie, în speță, o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea corespondenței. Curtea relevă, apoi, că ingerința menționată este anterioară datei de 23 septembrie 1998, dată la care Curtea a considerat, în cauza Petra, citată mai sus, că **articolul 8** din Convenție fusese încălcat de către autorități, pe motiv că dispozițiile interne aplicabile nu îndeplineau exigențele alineatului 2 al **articolului 8** din Convenție (Petra, citată mai sus, §§ 38-39).

41. Or, ingerința litigioasă fiind întemeiată în speță pe aceleași dispoziții interne precum cele deja declarate ca neîndeplinind condițiile unei «legi», Curtea consideră că nimic din această speță nu permite să se distingă, din acest punct de vedere, între speța de față și speța *Petra*, citată mai sus.

42. Așadar, ingerința litigioasă neîndeplinind condiția de a fi prevăzută de o «lege», Curtea concluzionează că s-a încălcat **articolul 8** din Convenție, sub acest aspect.

2. Perioada de după 24 noiembrie 1997

43. În ceea ce privește respectarea secretului corespondenței reclamantului după data de 24 noiembrie 1997, Curtea constată faptul că se găsește în fața unei controverse între părți, în măsura în care Guvernul neagă existența oricărei ingerințe după data la care ministrul justiției a adoptat ordinul care garantează secretul corespondenței deținuților, fapt contestat de către reclamant. În această situație, îi revine mai întâi Curții să decidă asupra acestei controverse pe baza dosarului aflat în posesia sa (*Messina* împotriva Italiei, hotărâre din 2 februarie 1993, serie A n? 257-H, § 31).

44. Curtea arată că din scrisoarea din 15 mai 2002 a Direcției Penitenciarului Mărgineni rezultă că autoritățile au continuat, și după data de 24 noiembrie 1997, să controleze corespondența reclamantului, mai ales în ceea ce privește obiectul acesteia și destinatarii. Curtea notează, în această privință, că autoritățile penitenciare erau la curent cu faptul că între 1998 și 2002, reclamantul nu a trimis nici o cerere Curții și că trimisese o singură cerere Ministrului Justiției pentru a solicita grațierea (paragraf 26, menționat mai sus). În plus, Curtea remarcă faptul că reclamantul s-a plâns în scrisoarea sa din 11 noiembrie 2000 de faptul că scrisoarea din data de 27 octombrie 2000, provenită de la Grefa Curții i-a fost înmănată deschisă, fapt pe care Guvernul nu îl contestă (paragraful 25 de mai sus). Aceste elemente permit Curții să acorde încredere afirmațiilor reclamantului. Curtea consideră, așadar, că ingerința în dreptul la respectarea corespondenței a continuat și după data adoptării ordinului Ministrului Justiției, care garantează secretul corespondenței deținuților.

45. Această ingerință încalcă **articolul 8** din Convenție, cu excepția cazului în care este «prevăzută de lege», urmărește un scop sau scopuri legitime și este, în plus, «necesară într-o societate democratică», pentru a atinge aceste scopuri (a se vedea hotărârile *Silver și alții împotriva Marii Britanii*, 25 martie 1992, seria A, nr. 233, p. 16, § 34 și *Calogero împotriva Marii Britanii* din 25 martie 1983, seria A, nr. 62, p. 32, § 84, *Campbell c Diana împotriva Italiei* din 15 noiembrie 1996, Culegerea 1996-V, p. 1775, § 28).

46. În ceea ce privește legalitatea ingerinței, Curtea, în absența unor indicații mai precise oferite de către părți, pleacă de la ideea că, în speță, controlul corespondenței reclamantului s-a întemeiat, spre deosebire de cauza *Petra* menționată anterior, pe ordinul pe care ministrul justiției l-ar fi adoptat la data de 24 noiembrie 1997 și care garantează secretul corespondenței deținuților. Chiar dacă s-ar presupune că nu a fost așa în cazul de față, sarcina de a indica dispozițiile

eventualei legi pe care s-au întemeiat autoritățile naționale pentru a supune corespondența deținutului unui control îi aparține Guvernului (hotărârea *Di Giovine împotriva Italiei*, nr. 39920/98, § 25, hotărâre din 26 iulie 2001, nepublicată).

47. Or, Curtea arată în primul rând că există unele incoerențe în observațiile Guvernului referitoare la ordinul din 24 noiembrie 1997, în măsura în care acesta este uneori identificat sub numărul 2036/C, iar alteleori sub numărul 2037/C. În plus, nu rezultă din informațiile puse la dispoziție de către Guvern sau pe care Curtea le-a obținut ea însăși, că ordinul în cauză ar fi fost publicat. În aceste condiții și în lumina jurisprudenței în materie (*Petra*, citată mai sus, § 37; *Di Giovine*, citată mai sus, § 26; *Peers împotriva Greciei*, nr. 28524/95, § 82, CEDO 2001-III și *Labita împotriva Italiei*, nr. 26772/95, §§ 175-185, CEDO 2000-IV), Curtea consideră că ingerința litigioasă nu era prevăzută de o «lege», în sensul alineatului 2 din **articolul 8** al Convenției.

48. Cu privire la concluzia precedentă, Curtea nu consideră necesar să verifice în speță respectarea celorlalte condiții din alineatul 2 al **articolului 8** din Convenție.

3. *Asupra refuzului administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea*

A. Argumentele părților

49. Reclamantul consideră că refuzul administrației penitenciare, după data de 24 noiembrie 1997, de a-i pune la dispoziție cele necesare, precum plicuri, timbre și hârtie de scris pentru a se putea adresa Curții, constituie o încălcare a **articolului 8**. El consideră că această încălcare se datorează lipsei de precizie și accesibilitate a reglementării aplicabile.

50. Guvernul contestă adevărul afirmațiilor reclamantului și consideră că acestea sunt nefondate. Se arată că, în virtutea ordinului ministrului justiției din 24 noiembrie 1997, le revine deținuților sau familiilor acestora sarcina de a achiziționa plicurile și timbrele necesare pentru corespondența lor și că, atunci când deținuții nu dispun de mijloacele financiare necesare, cheltuielile sunt suportate de către administrațiile penitenciare. În acest caz, reclamantul este obligat să facă o cerere în scris la administrația penitenciară. Or, Guvernul subliniază că nu rezultă din registrele penitenciarului Mărgineni faptul că reclamantul ar fi formulat o asemenea cerere și arată că, în orice caz, nu ar fi putut să beneficieze de acestea în mod gratuit, deoarece avea în cont suma de 592. 000 lei.

51. Guvernul arată apoi că, conform informațiilor transmise de Direcția Generală a Penitenciarelor, deținuților care îndeplinesc condițiile prevăzute de «regulament» li se atribuie două plicuri într-o lună. Guvernul nu a identificat însă reglementarea în cauză.

52. Reclamantul susține că cerința la care face referire Guvernul este ilogică: deținutul care are nevoie de hârtie și plicuri nu poate fi obligat să le ceară în scris,

pe o hârtie pe care oricum nu o posedă. Este vorba în acest caz, după părerea reclamantului, de o restrângere nejustificată a posibilității de a pune în practică dreptul la respectarea corespondenței sale. Reclamantul subliniază că s-a lovit de un refuz față de toate cererile sale formulate oral către comandantul penitenciarului, pe motiv că erau disponibile doar plicuri timbrate pentru România, nu și pentru străinătate.

53. Reclamantul subliniază că Guvernul citează o anumită reglementare, în virtutea căreia deținuților li se acordau gratuit două plicuri pe lună, fără însă a identifica această reglementare. Or, el arată că, în mod evident, plicurile nu sunt suficiente pentru a-și putea exercita dreptul la corespondență.

54. În ceea ce privește susținerea Guvernului conform căreia el ar fi avut în cont suma de 590. 000 lei, reclamantul susține că este vorba despre o sumă modestă în echivalentul a 18 EURO, pe care a avut-o în cont o scurtă perioadă de timp, în august și septembrie 1998 și care reprezenta beneficiul obținut în urma vânzării tablourilor și icoanelor sale la o expoziție. Reclamantul subliniază că a cerut timbre și plicuri atunci când nu mai avea mijloace de a și le procura, adică după ce cumpărase, cu banii pe care îi avea în cont, lucruri elementare, pentru uz curent (țigări, săpun, hrană s. a.).

55. Reclamantul susține, în fine, că cheltuielile realizate de deținuți pentru corespondența cu Curtea nu sunt «cheltuieli voluptorii», realizate în interes pur personal. Corespondența cu Curtea răspunde, după părerea reclamantului, unui interes general, și anume cel de a permite Curții să dea o hotărâre bazată pe toate elementele pertinente de fapt și de drept într-un caz de speță. Or, aceasta implică, între altele, posibilitatea reclamantului de a informa Curtea cu privire la orice element nou sau de a-i pune la dispoziție elementele pe care le consideră pertinente pentru a-și apăra cauza. Pentru acest motiv, reclamantul consideră că autoritățile trebuie să ia toate măsurile necesare în scopul de a garanta deținuților posibilitatea reală de a se adresa Curții de fiecare dată când au nevoie.

B. Aprecierea Curții

56. Curtea consideră că această cerere a reclamantului pune în speță două probleme distincte, deși legate între ele: aceea, în primul rând, de a ști dacă statul avea o obligație pozitivă de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea; și, apoi, aceea de a ști dacă statul și-a îndeplinit această obligație.

1. *Asupra responsabilității statului pentru neîndeplinirea unei obligații pozitive*

57. Curtea remarcă faptul că reclamantul se plânge în substanță, nu de un act, ci de inacțiunea statului. Ea reamintește, în această privință, că **articolul 8** are drept obiectiv esențial apărarea individului împotriva ingerințelor arbitrare ale puterilor publice și nu se limitează doar la a cere statului să se abțină de la asemenea ingerințe: acestei interdicții i se pot adăuga obligații pozitive inerente respectării efective a drepturilor garantate de **articolul 8**, menționat (*X și Z*

împotriva Olandei, hotărâre din 26 martie 1985, seria A nr. 91, p. 11, § 23 și *Stjerna împotriva Finlandei*, hotărâre din 25 noiembrie 1994, seria A nr. 299-B, p. 61, § 38).

58. În ceea ce privește **articolul 8** din Convenție, Curtea a ajuns la concluzia că există acest tip de obligații în sarcina unui stat, atunci când ea a constatat existența unei legături directe și imediate între, pe de o parte, măsurile cerute de un reclamant și, pe de altă parte, viața privată sau familială a acestuia (a se vedea, printre altele, *Lopez Ostra împotriva Spaniei*, hotărâre din 9 decembrie 1994, seria A, nr. 303 C, p. 56, § 58; *Guerra și alții împotriva Italiei*, hotărâre din 19 februarie 1998, Culegere 1998-I, p. 228, § 60). 59. În speță, Curtea constată că există o asemenea legătură directă între dreptul pretins de reclamant, și anume acela de a i se pune la dispoziție, de către administrația închisorii, cele necesare pentru corespondența cu Curtea și, pe de altă parte, dreptul reclamantului la respectarea corespondenței sale, așa cum este acesta garantat de **articolul 8** din Convenție. De fapt, a dispune de materiale precum hârtie de scris, timbre sau plicuri este un lucru inerent exercitării, de către reclamant, a dreptului său la respectarea corespondenței, garantat de **articolul 8**. Îi revine, așadar, Curții sarcina de a examina dacă autoritățile și-au încălcat, într-adevăr, obligația pozitivă, așa cum susține reclamantul.

2. *Asupra problemei eventualei nerespectări de către stat a obligației sale pozitive*

60. Curtea consideră că, contrar afirmațiilor Guvernului, susținerile reclamantului, care constituie cea de-a treia parte a plângerii sale sub aspectul **articolului 8** nu sunt lipsite de fundament. Mai multe scrisori ale reclamantului au sosit în plicuri ale altor deținuți și că reclamantul a informat în mod constant Curtea cu privire la acest subiect, cerându-i ajutorul (paragrafele 23-24 de mai sus).

61. Curtea amintește, în această privință, că **articolul 8** al Convenției nu obligă statele să suporte taxele legate de întreaga corespondență a deținuților și nici să garanteze deținuților dreptul de a-și alege materialul de scris (*Boyle împotriva Marii Britanii*, nr. 9659/82, decizie a Comisiei din 6 martie 1985, Decizii și rapoarte 41, p. 91 și *Farrant împotriva Marii Britanii*, nr. 7291/75, decizie a Comisiei din 18 octombrie 1985, D. R. 50, p. 5). Totuși, ar putea apărea o problemă dacă, în lipsa unor mijloace financiare, corespondența unui deținut a fost în mod grav împiedicată (*Boyle*, citată mai sus). De asemenea, obligarea deținuților de a utiliza pentru corespondență lor hârtia specială a închisorii nu constituie o ingerință în dreptul la respectarea corespondenței, cu condiția ca această hârtie să fie imediat disponibilă (*Farrant*, citat mai sus).

62. Curtea remarcă faptul că Guvernul, după ce s-a referit la o reglementare în virtutea căreia reclamantul putea să beneficieze de două plicuri gratuite în decurs de o lună, nu a fost în măsură să dovedească faptul că reclamantul ar fi beneficiat în mod efectiv de această reglementare.

63. În plus, Curtea subscrie la argumentul părții reclamante, conform căruia plicurile nu sunt suficiente pentru a-și putea exercita dreptul la corespondență. Or, Curtea notează că, după părerea reclamantului, toate cererile sale de a-i fi furnizate materiale, adresate oral comandantului închisorii, au fost respinse pe motiv că erau disponibile doar plicuri timbrate pentru România și nu pentru străinătate, fapt pe care Guvernul nu îl contestă. 64. Curtea nu acceptă argumentul Guvernului, conform căruia reclamantul ar fi omis să facă o cerere scrisă, în măsura în care partea interesată urmărea tocmai obținerea, printre altele, a hârtiei de scris.

65. În aceste condiții, Curtea consideră că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea și că, prin urmare, există o violare a **articolului 8** din Convenție sub acest aspect.

II. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 34 DIN CONVENȚIE

66. Reclamantul se plânge de o încălcare a dreptului său la un recurs individual garantat de **articolul 34** (fostul **articol 25**), care prevede că:

«Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în Convenție sau în Protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercițiul eficace al acestui drept»

67. Reclamantul arată că introducerea unei cereri la Curte și Comisie a determinat ostilitatea gardienilor împotriva sa, care l-au supus la presiuni pentru a-și retrage plângerea. Arată apoi că refuzul administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție plicuri, timbre și hârtie de scris pentru a se adresa Curții, precum și întârzierile în transmiterea corespondenței și deschiderea repetată a scrisorilor sale adresate Curții și Comisiei sau provenind de la acestea, i-au cauzat reclamantului sentimente de angoasă și frustrare, accentuate și de faptul că acesta se găsea într-un spațiu închis, fără a avea vreun contact cu familia sau cu lumea exterioară.

68. Guvernul subliniază că reclamantul nu a oferit, sub acest aspect, probe adecvate și indubitabile și consideră, prin urmare, că această cerere trebuie respinsă ca fiind nefondată.

69. Curtea reamintește că, pentru ca mecanismul recursului individual instaurat de **articolul 34** să fie eficace, este de cea mai mare importanță ca reclamantii, declarați sau potențiali, să fie liberi să comunice cu Comisia, fără ca autoritățile să facă presiuni de vreun fel să își retragă sau să își modifice cererile. Prin cuvântul «presiuni» trebuie să se înțeleagă nu doar reprimarea directă și actele flagrante de intimidare a reclamanților declarați sau potențiali, a familiilor lor sau a reprezentantului lor în justiție, ci și actele sau contactele indirecte și

aluziile care urmăresc să-i convingă pe aceștia, mai ales să-i descurajeze de a se folosi de o cale de atac pusă la dispoziție de Convenție. Pentru a determina dacă contactele între autorități și un reclamant declarat sau potențial constituie practici inacceptabile din punctul de vedere al **articolului 34**, trebuie să se țină cont de circumstanțele particulare ale cazului. În această privință, trebuie luată în considerare vulnerabilitatea reclamantului și riscul ca autoritățile să îl influențeze (*Petra*, citată mai sus, §43).

70. În scrisoarea sa adresată Curții din data de 11 noiembrie 2000, reclamantul și-a exprimat temerea că va fi transferat într-un alt penitenciar sau că va avea «și alte probleme», datorate nemulțumirii gardienilor față de corespondența sa cu Curtea (paragraful 25 de mai sus), afirmații care nu au fost contestate de Guvernul pârât. De asemenea, reclamantul nu a dorit să dezvăluie numele deținutului care l-a ajutat, de teamă că acesta ar putea avea probleme cu cei din conducerea penitenciarului (paragraful 25 de mai sus).

71. După părerea Curții, poate fi vorba despre acte de intimidare care, combinate, pe de o parte, cu omisiunea administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea și, pe de altă parte, cu întârzierile în transmiterea corespondenței și deschiderea repetată a scrisorilor sale adresate Curții și Comisiei sau care provin de la acestea (paragrafele 28-58 de mai sus) constituie în speță o formă de presiune ilicită și inacceptabilă, care a împiedicat dreptul la un recurs individual al reclamantului, cu încălcarea **articolului 34** din Convenție. Această concluzie se impune cu atât mai mult în speță, având în vedere vulnerabilitatea reclamantului, închis într-un spațiu limitat și care avea, prin aceasta, foarte puține contacte cu cei apropiați și cu lumea exterioară.

72. În consecință, a avut loc o încălcare a **articolului 34** din Convenție.

3. *Asupra pretinsei încălcări a articolelor 8 și 34 din convenție, coroborate*

73. Reclamantul invocă o încălcare a **articolelor 8 și 34** din Convenție, coroborate, datorată întârzierilor în transmiterea corespondenței provenite de la organismele Convenției și datorită refuzului autorităților de a-i pune la dispoziție cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea.

74. Ținând cont de concluzia la care a ajuns în paragrafele 59 și 72 de mai sus, Curtea nu consideră necesar să se pronunțe separat pe acest capăt de cerere a reclamantului.

III. ASUPRA APLICĂRII ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

75. Conform prevederilor **articolului 41** din Convenție,

«Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă »

A. Prejudiciul

76. Reclamantul solicită suma de 200 EURO cu titlu de daune materiale. El arată că a pictat în închisoare mai multe tablouri și icoane, dintre care o parte au fost selecționate și trimise la o expoziție de pictură organizată în exteriorul închisorii. Or, văzându-și în mod repetat respinse de către autorități cererile de hârtie, plicuri și timbre, nu a avut nici o altă alternativă decât să cedeze șase din tablourile sale altor deținuți, pentru ca aceștia să-i pună la dispoziție cele necesare pentru corespondență sau pentru ca aceștia să accepte ca scrisorile sale destinate Curții să plece în aceeași plicuri cu cele pe care aceștia le trimiteau, la rândul lor, Curții. Reclamantul subliniază că îi era imposibil să încheie contracte de vânzare pentru tablourile sale cu alți codeținuți, care să poată constitui probe pentru cererile sale pe **articolul 41**, ținând cont de faptul că se afla în detenție și că nu avea hârtie la dispoziție.

77. Solicită, de asemenea, suma de 10 000 EURO cu titlu de prejudiciu moral suferit ca urmare a comportamentului autorităților care au citit și expediat cu întârziere corespondența sa de la sau către organismele Convenției, care l-au privat de mijloacele necesare pentru a putea continua să corespundeze cu Curtea și care au exercitat presiuni asupra lui, pentru a-și retrage cererea de la Strasbourg. El susține că deschiderea repetată a scrisorilor sale și întârzierile în sosirea sau expedierea ei i-a cauzat sentimente de angoasă, frustrare, incertitudine și descurajare, accentuate de faptul că se găsea într-un spațiu închis, fără nici un contact cu lumea exterioară. Prin citirea și expedierea cu întârziere a corespondenței, autoritățile l-au supus la restricții multiple ale dreptului său de a comunica cu Curtea și Comisia. Acest fapt i-a cauzat suferințe rezultate din faptul că s-a simțit izolat, umilit și fără nici o apărare în fața autorităților. Subliniază apoi că a fost obligat, în cele din urmă, să se umilească în fața altor deținuți, menționând situația sa financiară precară, în scopul de a le solicita plicuri sau timbre sau să accepte să le folosească plicurile pentru a-și trimite scrisorile. Sentimentele sale de incertitudine, descurajare și abandon au fost foarte puternice, după cum o dovedește fraza conținută în scrisoarea din 16 noiembrie 1995, adresată Comisiei, conform căreia Comisia era «ultima lui șansă».

78. Guvernul solicită Curții să respingă cererea reclamantului cu privire la prejudiciul material. El arată că suma cerută este exagerată, deoarece costul unei scrisori către Franța nu depășește 3 EURO. Arată apoi că reclamantul nu ar fi avut nevoie să își vândă tablourile, deoarece avea 592 000 lei în cont.

În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul nu contestă faptul că deținuții pot să aibă un sentiment de disconfort datorită faptului că scrisorile sunt citite de administrația penitenciară. În același timp, subliniază că citirea scrisorilor reclamantului a avut loc doar între 15 noiembrie 1995 și 24 noiembrie 1997 deoarece, după această ultimă dată, autoritățile au remediat situația, adoptând un ordin ce garantează dreptul la o corespondență nelimitată și necenzurată. Guvernul consideră că susținerile reclamantului conform cărora s-ar fi umilit față de alți prizonieri cerând plicuri și timbre nu sunt fondate, deoarece, pe de o parte nu există nici o probă la dosar și, pe de altă parte, nu era necesar să solicite susținerea

lor financiară, ținând cont de faptul că el desfășura o muncă remunerată în penitenciar, pictând în timpul detenției, printre altele, pereții unei biserici.

79. În ceea ce privește prejudiciul material, Curtea arată că sumele cerute sunt în legătură directă cu încălcarea constatată de către Curte la paragraful 65 de mai sus și care poartă asupra celei de-a treia părți a cererii reclamantului, întemeiată pe **articolul 8** din Convenție (paragrafele 46-58 de mai sus). Curtea recunoaște că partea interesată nu a prezentat probe pentru a-și susține afirmațiile conform cărora ar fi fost obligat să vândă sau să cedeze unele din tablouri altor deținuți în schimbul materialelor necesare pentru corespondența cu Curtea sau pentru ca aceștia să accepte să-i expedieze scrisorile adresate Curții. Totuși, în această privință, ea acordă încredere afirmațiilor reclamantului conform cărora, având în vedere calitatea sa de deținut și lipsa materialelor, i-ar fi fost dificil să încheie cu alți deținuți contracte scrise de vânzare pentru tablourile sale, care ar fi fost susceptibile să constituie elemente de probă pentru pretențiile sale sub aspectul **articolului 41**. Curtea remarcă, în cele din urmă, că elementele dosarului nu permit să se stabilească cu certitudine întinderea prejudiciului material efectiv suferit de către reclamant.

80. În ceea ce privește cererea reclamantului cu titlu de prejudiciu moral, Curtea consideră că partea interesată a suferit, cu siguranță, un prejudiciu moral datorită deschiderii și întârzierilor în transmiterea corespondenței sale cu Curtea, datorită omisiunii administrației penitenciare de a-i furniza cele necesare pentru a putea corespunde cu Curtea și presiunilor exercitate asupra reclamantului, de natură să-i încalce acestuia dreptul la un recurs individual.

81. În aceste condiții și în considerarea tuturor elementelor care se găsesc în posesia sa, statuând în echitate, după cum se stabilește în **articolul 41** din Convenție, acordă reclamantului 2500 EURO pentru întregul prejudiciu suferit.

B. Cheltuieli de judecată (costuri și cheltuieli)

82. Reclamantul solicită suma de 4290 EURO pentru cheltuieli de judecată, detaliată după cum urmează:

a)180EUROpentru cheltuielile suportate de avocații săi în vederea trimerii de scrisori Curții;

b)4110EUROpentru onorariile avocaților care l-au reprezentat în procedura desfășurată în fața Curții.

83. Guvernul lasă la aprecierea Curții problema sumei care ar trebui să fie acordată reclamantului cu titlu de cheltuieli de judecată, dar subliniază totuși că ar trebui să se țină cont și de faptul că reclamantul a beneficiat de asistență judiciară în fața Curții.

84. Curtea a apreciat cererea în lumina principiilor care se desprind din jurisprudența sa (hotărârile Nikolova împotriva Bulgariei [GC], n° 31195/96, § 79, CEDO 1999-II, Öztürk împotriva Turciei [GC], n° 22479/93, §83, CEDO 1999-VI, și Witold Litwa împotriva Poloniei, n° 26629/95, § 88, CEDO 2000-III).

85. Aplicând aceste criterii la speța de față și statuând în echitate, după cum prevede **articolul 41** din Convenție, Curtea consideră rezonabil să îi acorde reclamantului suma de 3300 EURO pentru cheltuieli de judecată, din care se vor scădea cei 920 EURO care au fost deja plătiți de Consiliul Europei, cu titlul de asistență judiciară, și care nu au fost luați în calcul în cererea reclamantului.

C. Majorări de întârziere

86. Curtea consideră adecvat să stabilească majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de împrumut marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE

CURTEA, ÎN UNANIMITATE

1. *Hotărăște* că a fost încălcat **articolul 8** din Convenție, datorită întârzierilor în sosirea și expedierea corespondenței reclamantului destinate Comisiei;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat **articolul 8** din Convenție, datorită deschiderii corespondenței reclamantului destinate Curții și Comisiei sau provenind de la acestea;

3. *Hotărăște* că **articolul 8** din Convenție a fost încălcat, datorită refuzului administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea;

4. *Hotărăște* că a fost încălcat **articolul 34** din Convenție;

5. *Hotărăște* că nu este necesar să se pronunțe asupra pretensei încălcări a drepturilor garantate de **articolele 8 și 34** din Convenție, coroborate;

6. *Hotărăște*

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform **articolului 44** alineatul 2 din Convenție, suma de 2500 EURO (două mii cinci sute euro) cu titlul de daune materiale și morale, precum și 3300 EURO (trei mii trei sute euro), cu titlul de cheltuieli de judecată, din care se vor scădea 920 EURO, care au fost deja primiți de reclamant pentru asistență judiciară;

b) că această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca centrală europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

7. Respinge cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru rest.

Redactată în franceză și comunicată în scris la data de 3 iunie 2003, cu aplicarea **articolului 77** alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Nicolas BRATZA

Președinte

Michael O'BOYLE

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA
din 28 septembrie 2004

În cauza Sabou și Pîrcălab împotriva României
(Cererea nr. 46572/99)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,
nr. 484 din 8 iunie 2005

În cauza Sabou și Pîrcălab împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J. -P. Costa, președinte, A. B. Baka, L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Jungwiert, M. Ugrekhelidze, doamna A. Mularoni, judecători și doamna S. Dollé, grefieră de secție,

după ce a deliberat în Camera de Consiliu, la 7 septembrie 2004,
pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 46572/99, îndreptată împotriva României, prin care doi cetățeni ai acestui stat, domnii Dan Corneliu Sabou și Călin Dan Pîrcălab („reclamanții“), au sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia“) la data de 25 septembrie 1998, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția“).

2. Reclamanții sunt reprezentați de doamna Monica Macovei, avocată în Baroul București. Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat de agentul său, doamna Roxana Rizoiu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții susțin că a avut loc o încălcarea dreptului lor la libertatea de exprimare, garantată de **articolul 10** din Convenție, datorată condamnării lor după publicarea unei serii de articole într-un ziar local. Primul reclamant susține că interzicerea drepturilor sale părintești a adus atingere dreptului la respectarea vieții de familie, garantată de **articolul 8** din Convenție. El susține, de asemenea, că nu a dispus de un recurs efectiv, astfel cum este prevăzut de **articolul 13** din Convenție, în ceea ce privește pretinsa încălcare a dreptului său la respectarea vieții familiale.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform **articolului 5** alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții (**art. 52** alin. 1 din Regulamentul Curții). În cadrul acesteia, Camera investită cu judecarea cererii (**articolul 27** alin. 1 din Convenție) a fost constituită conform **articolului 26** alin. 1 din Regulament.

6. Prin decizia din 2 septembrie 2003, Camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. Atât reclamantii, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform **articolului 59** alin. 1 din Regulament).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. Reclamantii sunt născuți în 1971 și 1968 și au domiciliul în Baia Mare. Ei sunt jurnaliști la ziarul local „Ziua de Nord-Vest“.

A. Articolele incriminate

9. La 2 aprilie 1997, aceștia au publicat un articol intitulat „Mama președintei Judecătoriei din Baia Mare, L. M. , a scos abuziv 12 țărani de pe pământurile lor“. O parte din acest articol este reprodusă mai jos:

„Reprezentantul unui grup de 12 țărani din satul Mânău, județul Maramureș, s-a prezentat la sub-redacția ziarului nostru punându-ne la dispoziție un set de documente, care dovedesc dreptul lor de proprietate pe locul numit Vapa. În baza Decretului nr. 444/1953 (...), aceștia au primit în proprietate câteva parcele de teren. Începând din 1992, Primăria Ulmeni le-a eliberat celor 12 adeverințe de proprietate pe aceste parcele. În 1993 însă, cetățenii au fost scoși abuziv de pe terenurile lor. Persoana care s-a instalat pe aceste proprietăți este L. M., mama președintei Judecătoriei Baia Mare. Ea a obținut titlu de proprietate și apoi a dat în arendă pământul. Țăranii ne-au declarat că nu știu cum să procedeze pentru a-și redobândi pământul, deoarece șefa Judecătoriei are mai mare influență asupra factorilor locali.“

10. La 3 aprilie 1997, primul reclamant a publicat un al doilea articol, intitulat „Șefa Judecătoriei din Baia Mare afirmă că mama sa este îndreptățită să ia pământul aflat în posesia a 12 țărani din Ulmeni“. O parte din acest articol este reprodusă mai jos:

„Șefa Judecătoriei ne-a declarat că mama sa este îndreptățită la acele terenuri deoarece în 1953 a fost silită să le doneze statului. Legea de atunci menționa că unii angajați din sistemul de stat au posibilitatea să opteze: fie își păstrează funcția în care lucrează, fie își păstrează pământul. L. M. a preferat să-și păstreze funcția iar pământul a fost dat în proprietate unor țărani. După decembrie 1989, însă, ea a pretins înapoierea suprafețelor avute cândva în proprietate. Țăranii care aveau deja adeverințe eliberate de primărie pentru acele suprafețe au fost dați la o parte, propunându-li-se terenuri în altă parte. Cum influența de care se bucura șefa Judecătoriei din Baia Mare era mai mare decât dorințele țăranilor, L. M. a avut

câștig de cauză, obținând titlul de proprietate pe aceste pământuri. Ieri am încercat să luăm legătura cu președinta Judecătorei Baia Mare. O judecătoare ne-a comunicat că „șefa nu este la birou“, deși, anterior, alți funcționari ne-au spus că ea este prezentă. În plus, la solicitarea noastră de a ni se comunica numele complet al șefei ni s-a răspuns că „asemenea informații nu se dau“. Întrucât M. I. este doar o șefă de Judecătorie și nu un ofițer acoperit de contrainformații, nu înțelegem de ce numele ei a trebuit să fie ținut secret. “

11. La 10 aprilie 1997, primul reclamant a publicat un alt articol, intitulat „Șefa Judecătorei din Baia Mare este acuzată de fals și de uz de fals“. O parte din acest articol este reprodusă mai jos:

„M. I. a fost sprijinită și de fostul prefect D. B. Speriată de consecințe ea recurge la amenințări. Poliția anchetează cazul.

(...) M. I. a încercat să se folosească de documente false, pentru a-l deposeda pe un vecin de o bucată de pământ. Mai mult, atunci când ea a simțit că nu poate câștiga procesul intentat, a recurs la amenințări directe. Redacția noastră este în posesia mai multor documente care atestă cele afirmate mai sus. Menționăm M. I. a refuzat să confirme sau să conteste autenticitatea documentelor pe care le deține. Ea s-a declarat nemulțumită de conținutul articolelor anterioare și, drept urmare, refuză să dea orice declarație.

Familia lui M. I. ocupă abuziv o suprafață de teren

I. C. locuiește pe strada 22 Decembrie nr. 25/3 și este vecin cu președinta Judecătorei din Baia Mare, M. I. Prin Decizia nr. 11735/79, primăria Baia Mare i-a acordat drept de acces spre casă pe fostul traseu al „pârăului țiganilor“, în suprafață de 396 metri pătrați. Pentru amenajarea acestui traseu, I. C. a investit o mulțime de bani. La scurt timp după, familia lui M. I. a ocupat abuziv o parte din acest teren pe care nu l-a eliberat nici până azi. . După apariția Legii 18/1991, I. C. a cerut în proprietate în proprietate suprafața în cauză. Prin Ordinul prefectului nr. 7609/1993 lui i s-a atribuit această fâșie, care în schița de dezmembrare are nr. 1358/3/C/I, i-a fost atribuit. Pe baza acestui ordin I. C. reușește, după nenumărate demersuri, sa-și intabuleze suprafața.

Se emite o schiță de dezmembrare falsă

Bulversată de această situație, M. I. obține în 1995, o altă schiță de dezmembrare pe același teren. Schița conține o serie de date false și a fost întocmită de inginerul H. Z. . În primul rând, la rubrica de „proprietari înainte de dezmembrare“, este trecut „statul român“, deși I. C. este proprietar din 1993. Conform schiței, suprafața ocupată abuziv este trecută în proprietatea lui I. I. [soțul lui M. I.], pe nr. topo 1358/3/C/a. Între timp președinta Judecătorei a făcut o plângere la prefectul de atunci, D. B., prin care a cerut anularea ordinului de împrumut acordat lui I. C. . Prefectul refuză să facă acest lucru, îndemnând-o să solicite instanței anularea acestuia, ceea ce s-a și întâmplat. Pe baza schiței de dezmembrare false, primarul solicită prefectului să emită ordin pentru împrumutarea lui M. I. cu suprafața aflată deja în proprietatea lui I. C. Prefectul

observă acest lucru și o informează pe M. I. de faptul că suprafața în cauză este în proprietatea altcuiva și nu poate emite un alt ordin, decât după soluționarea cauzei de către Curtea de Apel Cluj.

Prefectul își renegă propriile afirmații încalcând legea

Până aici lucrurile sunt clare. Din acest moment, însă, intervin o serie de aspecte cel puțin ciudate. Prin sentința civilă nr. 18 din 16 ianuarie 1996, Curtea de Apel Cluj respinge acțiunea înaintată de M. I. și de familia ei. Ordinul nr. 7609/1993, primit de I. C. rămâne valabil. Cu toate acestea la 23 ianuarie 1996, prefectul D. B. emite ordinul nr. 1037 prin care șefa și familia ei devin proprietari pe suprafața cu nr. topo 1358/C/a, conform schiței false de la OCOT Baia Mare sub nr. 160/95. Se constată așadar, un fapt aberant. Pe aceeași suprafață sunt doi proprietari diferiți, ambii cu acte în regulă emise de prefectul D. B. . În acest caz e vorba despre fals și uz de fals. Prefectul D. B. este vinovat, contrazicându-se prin actele emise. El a favorizat-o pe șefa judecătoriei, acordându-i un ordin de proprietate după ce tot el recunoscuse că nu poate emite un astfel de ordin D. B. a activat mulți ani ca magistrat și ca președinte al Tribunalului Maramureș.

M. I. amenință în scris

În final, vă supunem atenției un document semnat de M. I. prin care I. C. este amenințat cu închisoarea „Domnule C. vă pun în vedere să aveți grijă de cuvintele pe care le folosiți la adresa mea, pentru că orice lucru are o limită. O singură dată dacă mă mai insultați, fie prin scris, fie verbal, vă voi da în judecată, cerând condamnarea dvs. pentru insultă și calomnie, și vă voi cere și daune morale pentru prejudiciul cauzat. ATENȚIE deci. – I. C. avusese „tupeul“ s-o acuze de falsurile prezentate mai sus. Poliția municipiului Baia Mare anchetează acest caz“.

12. La 11 aprilie 1997, cei doi reclamânți au publicat un articol intitulat „Fostul prefect de Maramureș recunoaște că a greșit în cazul șefei Judecătoriei din Baia Mare“. O parte din acest articol este reprodusă mai jos:

„Pe baza unui document ce conținea informații false, M. I. a solicitat și a obținut din partea prefectului de atunci D. B., un ordin de împrumut pe cea suprafață. Solicitat să explice această ilegalitate această ilegalitate, acesta ne-a declarat că e posibil să fi greșit atunci. „Ordinul poate fi, însă, atacat în justiție pentru anulare, de cel care se simte lezat. Precizez că am emis acest ordin pe baza documentației primite de la Primăria Baia Mare. Dacă au existat documente cu informații false răspunderea nu-mi aparține“ – a afirmat D. B. El nu a putut să ne explice de ce inițial refuzase oficial eliberarea ordinului, pentru ca apoi să revină și să o împrumutească pe M. I. “

13. La 26 aprilie 1997, primul reclamant a publicat un ultim articol, intitulat „Parchetul nu are curaj să o ancheteze penal pe șefa Judecătoriei din Baia Mare“. O parte din acest articol este reprodusă mai jos:

„În numerele noastre anterioare v-am informat că șefa Judecătoriei Baia Mare, M. I., a fost reclamată la Poliție și Parchet pentru fals. Ea a ocupat abuziv o

suprafață de teren ce aparținea unui vecin. Apoi, pe baza unor documente ce conțineau date false, a obținut acte de proprietate pe terenul respectiv. În urma anchetei desfășurate de poliție s-a propus Parchetului neînceperea urmăririi penale sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de fals material în înscrisuri oficiale și fals intelectual întrucât este vorba despre o servitute privitor la care sunt aplicabile regulile de drept civil. Nu s-a putut reține nici o faptă de natură penală. Adresa este semnată de prim-procurorul Parchetului de pe lângă Judecătoria Baia Mare. “

B. Procedura penală împotriva reclamanților

14. În aprilie 1997, M. I. a introdus, în fața Judecătoriei Baia Mare, al cărei președinte era la acel moment, o plângere împotriva reclamanților pentru infracțiune de calomnie. Ea a solicitat, de asemenea, despăgubiri pentru prejudiciul moral.

15. La cererea lui M. I. , la 29 august 1997, Curtea Supremă de Justiție a dispus strămutarea cauzei la Judecătoria Năsăud.

16. Prin sentința din 15 decembrie 1997, instanța l-a condamnat pe primul reclamant pentru infracțiunea de calomnie la o pedeapsă de 10 luni de închisoare și la pedeapsa accesorie prevăzută de **articolul 71** coroborat cu **articolul 64** din Codul penal, și anume interzicerea, pe timpul detenției, a dreptului la exercitarea profesiei, precum și a drepturilor părintești și a celor electorale. Pentru a stabili cuantumul pedepsei, instanța a ținut cont de faptul că reclamantul se afla în stare de recidivă, fiind condamnat de două ori înainte.

17. Instanța a reținut că mama lui M. I. dobândise în mod legal dreptul de proprietate asupra terenului litigios. Ea a considerat că afirmațiile reclamanților privind documentele false, folosirea lor și influența pe care judecătorul ar fi exercitat-o asupra autorităților locale, sunt foarte grave și fuseseră făcute în special într-o manieră defăimătoare, fără a avea o bază concretă. În opinia instanței, caracterul calomnios al afirmațiilor era dovedit de ordonanța de neîncepere a urmăririi penale, emisă de Parchet în favoarea lui M. I. , care demonstra caracterul mincinos al acuzațiilor de fals și uz de fals.

Instanța l-a condamnat și pe cel de-al doilea reclamant pentru infracțiunea de calomnie la plata unei amenzi de 500 000 de lei (ROL), adică echivalentul a 62 de euro (EUR), cu suspendare.

În sfârșit, instanța i-a condamnat pe cei doi reclamanți, în solidar cu ziarul, la plata către M. I. a 30 de milioane ROL, adică echivalentul a 1 582, 42 EUR la momentul plății), cu titlu de despăgubiri morale.

18. Reclamanții și M. I. a declarat apel împotriva acestei sentințe în fața Tribunalului Bistrița-Năsăud.

În ședința din 27 martie 1998, reclamanții au solicitat achitarea lor și depunerea (vârșarea) la dosar a mai multor documente, cu scopul dovedirii adevărului afirmațiilor lor: în special cele două decizii ale prefectului atribuind același teren la două persoane diferite și cele două schițe de dezmembrare a

terenului, în baza cărora fuseseră emise cele două decizii, cele două refuzuri ale prefectului de atribuire a terenului lui M. I. , decizia din 16 ianuarie 1996 a Curții de Apel Cluj-Napoca de validare a titlului de proprietate al lui I. C., cererea făcută de Primărie în favoarea lui M. I., extrase din registrele funciare și ordonanța de neîncepere a urmăririi penale a Parchetului, cu privire la pretinsul fals comis de către judecător. Ei au adăugat că M. I. refuzase publicarea în ziar a unei replici la articolul lor. Procurorul și M. I. au cerut condamnarea, pe motiv că nu făcuseră proba verității afirmațiilor lor.

19. Prin decizia din 3 aprilie 1998, Tribunalul Bistrița-Năsăud a respins apelurile și a menținut sentința Judecătoriei. El a subliniat că, în conformitate cu **articolul 207** din Codul penal, pentru ca o afirmație să nu fie considerată calomnioasă, aceasta trebuie să îndeplinească două condiții: să se facă dovada verității afirmațiilor și să vizeze apărarea unui interes legitim. Ca atare, Tribunalul a apreciat că o afirmație poate fi considerată drept calomnioasă dacă este destinată să producă un rău cuiva sau este făcută din dorința de răzbunare, chiar dacă faptele la care s-a făcut referire sunt reale. Tribunalul a concluzionat că, în speță, articolele incriminate nu au prezentat adevărul și că este evident faptul că reclamantii nu au acționat cu bună credință sau cu grijă pentru protejarea anumitor valori morale ale societății, ci că, dimpotrivă, au avut intenția de a aduce atingere reputației lui M. I.

20. La 20 august 1998, primul reclamant a fost închis. În raportul de anchetă socială efectuat la 26 august 1998 la domiciliul său, Direcția județeană pentru protecția drepturilor copilului a menționat că reclamantul locuia cu concubina sa și cu doi dintre copiii lor din relațiile anterioare și că, la 24 august 1998, se născuse un al treilea copil.

Prin decizia din 22 septembrie 1998, Tribunalul Maramureș a admis, pentru motive familiale, legate în special de cei trei copii care se aflau în grija sa, cererea primului reclamant de suspendare a executării pedepsei. El a fost pus în libertate la 5 octombrie 1998.

La 14 ianuarie 1999, Judecătoria Baia Mare a respins o nouă cerere a reclamantului de suspendare a executării pedepsei. El nu a fost reîncarcerat ca urmare a acestei hotărâri.

La 15 ianuarie 1999, reclamantul a început o grevă a foamei și a fost spitalizat datorită stării sale de sănătate. Acesta suferea, de asemenea, de tuberculoză.

La 19 ianuarie 1999, el a solicitat Președintelui grațierea, care i-a fost acordată prin decretul nr. 52 din 2 februarie 1999.

La 31 mai 2002, ziarul a plătit, în locul reclamantilor, despăgubirile acordate lui M. I. Cel de-al doilea reclamant a rambursat ulterior această sumă, prin deduceri lunare din salariu.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

21. A. Codul penal român

Articolul 64

Pedeapsa complimentară a interzicerii unor drepturi constă în interzicerea unuia sau unora din următoarele drepturi:

a) dreptul de a alege și de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electivice publice;

b) dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat;

c) dreptul de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii;

d) drepturile părintești;

e) dreptul de a fi tutore sau curator.

Interzicerea drepturilor prevăzute la lit. b) nu se poate pronunța decât pe lângă interzicerea drepturilor prevăzute la lit. a), afară de cazul când legea dispune altfel.

Articolul 71

Pedeapsa accesorie constă în interzicerea tuturor drepturilor prevăzute în **art. 64**.

Condamnarea la pedeapsa închisorii atrage de drept interzicerea drepturilor arătate în alineatul precedent din momentul în care hotărârea de condamnare a rămas definitivă și până la terminarea executării pedepsei, până la grațierea totală sau a restului de pedeapsă, ori până la împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei.

Dispozițiile alineatelor precedente se aplică și în cazul când s-a dispus obligarea la muncă corecțională a condamnatului, interzicerea drepturilor prevăzute în **art. 64** lit. d și e fiind lăsată la aprecierea instanței »

Articolul 206

«Afirmarea ori imputarea în public a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară, ori disprețului public, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 1 an sau cu amendă.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Împăcarea părților înlătură răspunderea penală. »

Articolul 207

«Proba verității celor afirmate sau imputate este admisibilă, dacă afirmarea sau imputarea a fost săvârșită pentru apărarea unui interes legitim. Fapta cu privire la care s-a făcut proba verității nu constituie infracțiunea de insultă sau calomnie.»

87. B. Decizia nr. 184/2001 din 14 iunie 2001 a Curții Constituționale române privind articolele 64 și 71 din Codul penal

«În ceea ce privește instituirea pedepselor aplicabile și a condițiilor de aplicare și executare ale acestora, fie ele pedepse principale, complementare sau accesorii, Curtea constată că acestea constituie atributul exclusiv al legiuitorului. Faptul că prin lege s-a prevăzut că o persoană condamnată la pedeapsa privativă de libertate este totodată condamnată la o pedeapsă privativă de libertate este totodată condamnată și la interzicerea drepturilor limitativ prevăzute în **art. 64** din Codul penal, până la executarea în întregime a pedepsei principale sau până la considerarea acesteia ca executată, reprezintă o opțiune de politică penală a legiuitorului care a considerat că pe timpul cât este privat de libertate condamnatul este nedemn să exercite drepturile prevăzute la **art. 64** din Codul penal. Prin aceasta nu se aduce atingere nici unei dispoziții și nici unui principiu al Constituției.»

ÎN DREPT**I. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 10 DIN CONVENȚIE**

88. Reclamanții consideră că această condamnare constituie o ingerință nejustificată în dreptul lor la libera exprimare. Ei invocă **articolul 10**, conform căruia:

«1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți comportă îndatoriri, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integrarea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.»

A. Argumentele părților**1. Reclamanții**

89. Reclamanții consideră că ingerința în libertatea lor de exprimare nu era necesară într-o societate democratică.

Ei arată că articolele nu se refereau la viața privată a lui M. I., ci la acțiunile și demersurile acesteia, considerate ilegale, pe lângă cele mai înalte autorități județene, în scopul de a le convinge să îi constituie dreptul de proprietate asupra unui teren care aparținea deja unei alte persoane. Ei consideră, așadar, că era datoră lor să semnaleze opiniei publice, ilegalitățile comise, mai ales de către cei care au obligația de a face ca legea să fie respectată

90. Reclamanții susțin că afirmațiile lor aveau o bază factuală, și anume acordarea terenului litigios lui M. I., prin decizia prefectului din 23 ianuarie 1996, deși în 1995, prefectul refuzase alte două cereri similare. În plus, valabilitatea titlului de proprietate al lui I. C. fusese confirmată prin decizia din 16 ianuarie 1996 a curții de apel Cluj Napoca. Ei arată de asemenea că proiectul de divizare a terenului pe baza căruia prefectul atribuisese teren lui M. I. cuprindea două erori esențiale, fapt recunoscut de prefect și Guvern, și ei consideră aceste erori se datorau influenței lui M. I.

91. Ei arată că buna lor credință a fost dovedită de faptul că au încercat să prezinte punctul de vedere al lui M. I., dar ea a refuzat să le vorbească. În plus, ei au luat legătura cu prefectul și au publicat explicațiile acestuia.

92. În ultimul rând, reclamanții subliniază că despăgubirea acordată lui M. I. era disproporționată în raport cu prejudiciul moral suferit și cu veniturile reduse pe care aceștia le aveau ca jurnaliști. În ceea ce privește pedeapsa închisorii și pedepsele accesorii impuse primului reclamant, acesta din urmă consideră că au fost disproporționate.

2. Guvernul

93. Guvernul admite că a existat o ingerință în drepturile reclamanților la libera exprimare, dar consideră că ingerința răspunde exigențelor paragrafului 2 al **articolului 10** din Convenție. El susține că jurnaliștii au fost condamnați pentru maniera în care au prezentat un litigiu de drept privat între președinta tribunalului Baia Mare și un terț, care era departe de a privi o dezbatere de interes general.

94. Guvernul susține în plus că reclamanții i-au atribuit lui M. I. fapte ilegale foarte grave, de exemplu uzul de fals, fără a le fi dovedit și fără ca acestea să aibă o bază factuală. El arată că proiectul de divizare a terenului, pe baza căruia M. I. ceruse prefectului eliberarea titlului de proprietate, constituia o simplă propunere de dezmembrare a proprietății de stat, pe care prefectul o acceptase. În consecință, deși au existat erori în procesul de atribuire a terenului, ceea ce Guvernul admite, el consideră că M. I. nu a încălcat legea prin obținerea titlului de proprietate întemeiat pe noul proiect de dezmembrare.

95. Guvernul susține și că publicarea articolelor incriminate constituia o încălcare a eticii jurnalistice, deoarece reclamanții nu erau de bună credință. Guvernul este de părere că reclamanții și-au dovedit subiectivitatea plasându-se exclusiv din punctul de vedere al uneia dintre părțile litigiului, fără a prezenta poziția în celelalte.

96. El concluzionează că în absența bunei credințe și a bazei faptice în acuzațiile lor, condamnarea ziariștilor era necesară pentru protecția reputației lui M. I. și, în concluzie, cuantumul indemnizației pentru prejudiciul moral era justificat prin gravitatea atingerii aduse reputației lui M. I.

97. În ceea ce privește primul reclamant, Guvernul susține că pedeapsa de 10 luni închisoare a fost impusă doar datorită faptului că reclamantul se găsea în stare de recidivă, deoarece, în aceste condiții, legea permite o agravare a pedepsei.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

98. Curtea amintește că, conform unei jurisprudențe bine stabilite, presa joacă un rol esențial într-o societate democratică: dacă ea nu trebuie să întrecă anumite limite, care țin de protecția reputației și drepturilor celorlalți, îi incumbă însă obligația de a comunica, cu respectarea îndatoririlor și responsabilităților celorlalți, informații și idei cu privire la toate problemele de interes general, mai ales cele care privesc funcționarea puterii judiciare (DeHaes și Gijsels împotriva Belgiei, hotărâre din 24 februarie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-I, pp. 233-234, §37).

99. Dacă statele contractante se bucură de o anume marjă de apreciere pentru a judeca asupra necesității unei ingerințe în materie, o asemenea marjă este dublată de un control european care poartă atât asupra legii, cât și asupra deciziilor care o aplică (Sunday Times împotriva Regatului Unit (n° 2), hotărâre din 26 noiembrie 1991, seria A n° 217, p. 29, §50).

100. În exercitarea controlului său, Curtea trebuie să analizeze ingerința litigioasă în lumina tuturor circumstanțelor speței, inclusiv valoarea afirmațiilor reclamantului și contextul în care acestea au fost făcute, pentru a determina dacă ingerința era întemeiată pe «o nevoie socială imperioasă», «proporțională cu scopul legitim urmărit» și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica apar drept «pertinente și suficiente» (Sunday Times, citat mai sus, § 50 și Nikula împotriva Finlandei, nr. 31611/96, § 44, CEDO 2002-II).

101. Natura și gravitatea pedepselor aplicate sunt, de asemenea, elemente care trebuie luate în considerare atunci când se apreciază proporționalitatea ingerinței. (Perna împotriva Italiei [GC], nr. 48898/99, § 39, CEDO 2003-V).

2. Aplicarea la speță a principiilor menționate

102. Nu se poate contesta faptul că respectiva condamnare a reprezentat o «ingerință a unei autorități publice» în dreptul reclamantilor la libera exprimare, că aceasta era «prevăzută de lege» și că urmărea un scop legitim, «protecția reputației (...) altuia». Rămâne de stabilit dacă ingerința era «necesară într-o societate democratică».

103. Curtea relevă că articolele incriminate purtau asupra unor teme de interes general și, în mod special, de actualitate pentru societatea românească, și anume procesul de restituire a terenurilor și presupusa corupție a înalților

funcționari din administrație. Dacă se poate considera adesea că este necesar ca magistrații să fie protejați de atacuri grave și nefundamentate, este de asemenea adevărat că atitudinea lor, chiar și în afara tribunalelor și mai ales când se folosesc de calitatea lor de magistrați, poate constitui o preocupare legitimă a presei și contribuie la dezbaterea asupra funcționării justiției și moralitatea celor care sunt garanții justiției. Așadar, Curtea trebuie să dovedească cea mai mare prudență, atunci când, precum în cauza de față, măsurile luate sau sancțiunile aplicate de autoritatea națională sunt de natură să descurajeze presa să participe la discutarea problemelor de interes general legitim. (*Bladet Tromso și Stensaas împotriva Norvegiei*, [GC], n° 21980/93, CEDO 1999-III, § 64).

104. Desigur, afirmațiile reclamantilor erau grave în măsura în care acuzau judecătorul că ar fi comis ilegalități, dar Curtea remarcă faptul că acestea aveau o bază faptică (*a contrario, Barfod c. Danemark*, hotărâre din 22 februarie 1989, seria A nr. 149, § 35; *Perna*, mai sus citată, §47). Curtea arată că nimic nu dovedește că faptele descrise erau în totalitate false și contribuiau la desfășurarea unei campanii de defăimare împotriva judecătorului în cauză. Ea observă, de asemenea, că articolele incriminate nu purtau asupra vieții private a lui M. I. , ci asupra comportamentelor și atitudinilor care implicau calitatea sa de magistrat (*mutatis mutandis, Dalban împotriva României* [GC], nr. 28114/95, §50, CEDO 1999-VI).

După cum rezultă din articolele litigioase și din documentele depuse de reclamanti la dosar în fața tribunalului, administrația locală a comis o greșeală gravă, recunoscută de către prefect, în procesul de restituire a terenurilor. Altfel, prin decizia din 23 ianuarie 1996, prefectul îi acordase lui M. I. un titlu de proprietate asupra unui teren litigios, cu toate că, cu șapte zile înainte, valabilitatea titlului de proprietate a lui I. C. asupra aceluiași teren fusese confirmată prin decizia curții de apel Cluj Napoca.

105. Curtea remarcă, de asemenea, că tribunalul nu a examinat probele prezentate de reclamanti în ședința din 27 martie 1998, dar a confirmat decizia judecătorească care considerase că neînceperea urmăririi penale dispusă de parchet împotriva lui M. I. era suficientă pentru a stabili că informațiile conținute în articole erau false.

106. Ținând cont de faptul că reclamantii au încercat să o contacteze pe M. I. și că, apoi, i-au luat interviu prefectului și au prezentat poziția acestuia, Curtea consideră că nu există motive de a se îndoii de buna lor credință.

107. În ceea ce privește pedepsele pronunțate, Curtea observă că erau deosebit de severe. Primul reclamant a fost condamnat la 10 luni închisoare, din care a efectuat 45 de zile, în timp ce cel de-al doilea reclamant a fost condamnat la plata unei amenzi penale, cu suspendare. Ambii au fost condamnați să îi plătească lui M. I. o despăgubire în cuantum de 30 milioane lei cu titlu de daune morale, ceea ce echivalează cu 1 582, 42 EUR la momentul plății, sau echivalentul a de douăsprezece ori salariul lunar mediu.

108. Curtea consideră, deci, că această condamnare e reclamantilor era disproporționată față de scopul legitim urmărit și că autoritățile naționale nu au oferit motive pertinente și suficiente pentru a o justifica.

Așadar, **articolul 10** a fost încălcat.

II. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 8 DIN CONVENȚIE

109. Primul reclamant afirmă că interzicerea drepturilor sale părintești a adus atingere dreptului său la respectarea vieții de familie, garantat de **articolul 8** din Convenție, conform căruia:

«1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora»

El susține că interdicția totală și absolută de a își exercita drepturile părintești în timpul detenției și până la obținerea grațierii, adică inclusiv în perioada în care a fost eliberat provizoriu pentru motive familiale și medicale, constituie o ingerință gravă în dreptul său la respectarea vieții familiale, care nu este justificată de luarea în considerare a interesului copiilor.

110. Guvernul arată că interzicerea drepturilor părintești, ca pedeapsă accesorie, se aplică în mod automat, din momentul în care o privare de libertate a fost pronunțată. El subliniază că detenția creează, în mod inevitabil, restricții în exercițiul normal al vieții familiale și că, în plus, în timpul detenției, condamnatul nu mai are autoritate morală pentru a își exercita drepturile părintești. .

111. Curtea remarcă, în primul rând, că interzicerea drepturilor părintești a primului reclamant constituie o ingerință în dreptul său la respectarea vieții sale familiale.

Curtea arată că în speță nu s-a contestat faptul că interzicerea era întemeiată pe **articolele 64 și 71** Cod penal și că, în consecință, era prevăzută de lege, în sensul primului paragraf din **articolul 8**. Rămâne de examinat dacă ingerința urmărea un scop legitim. Cu privire la acest aspect, Curtea reține că, în opinia Guvernului, ingerința viza apărarea securității, moralității și educației minorilor.

47. Curtea reamintește că, în cauzele de acest fel, examinarea elementelor care servesc cel mai bine intereselor copilului este întotdeauna de o importanță fundamentală (Johansen împotriva Norvegiei, hotărârea din 7 august 1996, Culegerea 1996-III, paragraful 64), că interesul copilului trebuie considerat ca fiind primordial și că doar un comportament deosebit de nedemn poate determina ca o persoană să fie privată de drepturile sale părintești în interesul superior al

copilului (hotărârea Gnahore împotriva Franței, nr. 40031/98, paragraful 59, CEDO 2000-IX, și Johansen, anterior citată, paragraful 78).

48. Curtea constată că infracțiunea care a determinat condamnarea reclamantului era absolut independentă de aspectele legate de autoritatea părintească și că niciodată nu i s-a reproșat reclamantului absența îngrijirii copiilor sau rele tratamente aplicate lor.

Curtea observă că, în dreptul român, interzicerea exercitării drepturilor părintești se aplică în mod automat și absolut cu titlu de pedeapsă accesorie, oricărei persoane care execută o pedeapsă cu închisoarea, în absența oricărui control exercitat de către instanțele judecătorești și fără a lua în considerare tipul infracțiunii sau interesul minorilor. Ca atare, ea constituie mai mult o sancțiune morală având drept scop pedepsirea condamnatului și nu o măsură de protecție a copilului.

49. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că nu s-a demonstrat că retragerea absolută și prin efectul legii a drepturilor părintești ale primului reclamant corespundea unei necesități primordiale privind interesele copilului, și că, în consecință, urmărirea unui scop legitim, anume protecția sănătății, moralei sau a educației minorilor.

În consecință, **articolul 8** din Convenție a fost încălcat în ceea ce îl privește pe primul reclamant.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 13 COROBORAT CU ARTICOLUL 8 DIN CONVENȚIE

50. Primul reclamant afirmă că nu avea la dispoziție un recurs eficient în dreptul intern pentru a contesta interzicerea drepturilor părintești. Invocă în acest sens **articolul 13** din Convenție, conform căruia:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.“

51. Guvernul susține că reclamantul ar fi putut să ridice în fața Tribunalului o excepție de neconstituționalitate a **articolului 71** din Codul Penal și să solicite examinarea acestui aspect de către Curtea Constituțională.

52. Curtea reamintește că **articolul 13** din Convenție impune un recurs pentru capetele de cerere considerate ca putând fi susținute în sensul Convenției (hotărârea Boyle și Rice împotriva Marii Britanii din 27 aprilie 1988, Seria A nr. 131, §152). Acest recurs trebuie să fie eficient și trebuie să permită instanței interne competente să examineze fondul cererii și să dispună o reparație adecvată (hotărârea Klass ș. a. împotriva Germaniei din 6 septembrie 1978, Seria A, nr. 28, §64).

53. În speță, este neîndoielnic că cererea reclamantului întemeiată pe **articolul 8** din Convenție poate fi susținută, de vreme ce Curtea a considerat că

retragerea drepturilor părintești este analizată drept o ingerință în exercitarea dreptului reclamantului la viață de familie. Curtea va analiza în continuare dacă recursul în fața Curții Constituționale era eficient în practică, la fel ca și în drept, și permitea instanței interne competente să examineze acest capăt de cerere și să dispună o reparație adecvată.

54. Curtea subliniază că în dreptul român retragerea autorității părintești este un efect al legii și se aplică automat cu titlu de pedeapsă accesorie pedepsei cu închisoarea. În ceea ce privește susținerea Guvernului că reclamantii ar fi putut să ridice excepția de neconstituționalitate a **articolelor 64 și 71** Cod Penal și să solicite examinarea acesteia de către Curtea Constituțională, Curtea reiterează concluzia din decizia de admisibilitate conform căreia acest recurs nu era accesibil pentru că nu adresa direct Curții Constituționale excepția de neconstituționalitate (*mutatis mutandis*, decizia Pantea împotriva României din 6 martie 2001, nr. 33343/1996).

55. Curtea constată că, oricum, Curtea Constituțională se pronunțase prin decizia din 14 iunie 2001 (vezi paragraful 22 de mai sus) asupra constituționalității acestui articol, considerându-l conform Constituției; aceasta a considerat că aplicarea pedepselor accesorii, chiar dacă se face automat, ține de politica penală a legiuitorului.

56. Față de cele de mai sus, Curtea consideră că posibilitatea reclamantului de a ridica excepția de neconstituționalitate a **articolelor 64 și 71** Cod Penal și de a solicita examinarea acesteia de către Curtea Constituțională nu constituia un recurs efectiv care să ofere o reparație adecvată pentru cererea întemeiată pe **articolul 8** din Convenție.

„În consecință, **articolul 13** coroborat cu **articolul 8** din Convenție a fost încălcat în ceea ce îl privește pe primul reclamant.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

57. Conform **articolului 41** din Convenție,

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă. “

A. Prejudiciul

58. Primul reclamant solicită 50. 000 de Euro pentru prejudiciul moral ca urmare a condamnării penale la 10 luni de închisoare, din care a executat 45 de zile, precum și a retragerii drepturilor sale părintești și agravării stării de sănătate.

Cel de al doilea reclamant solicită 1582,42 de Euro pentru despăgubirile civile acordate lui M. I. , sumă pe care a plătit-o ziarului, care o achitase cu titlu

provizoriu în locul lor. Reclamantul susține că a plătit, de asemenea, partea primului reclamant pentru că acesta nu dispunea de resurse suficiente.

Solicită totodată 5000 de Euro pentru prejudiciul moral suferit ca urmare a condamnării penale și înscrierii acesteia în cazierul judiciar.

59. Guvernul nu a prezentat observații cu privire la acest aspect.

60. Curtea constată că există o legătură de cauzalitate între încălcarea **articolului 10** și obligația reclamanților de a plăti solidar suma de 1582,42 de Euro pentru prejudiciul suferit de către judecătorul M. I.

În consecință, Curtea dispune acordarea acestei sume (1582,42 de Euro) către cel de al doilea reclamant, care a achitat-o efectiv.

61. În ceea ce privește daunele morale, Curtea consideră că reclamanții au suferit un prejudiciu moral indiscutabil ca urmare a condamnării lor penale. Curtea reține că primul reclamant a fost condamnat la o pedeapsă de 10 luni de închisoare din care a efectuat 45 de zile, iar al doilea reclamant a fost condamnat la amendă penală cu suspendare. La aceasta se adaugă, pentru primul reclamant, retragerea drepturilor părintești față de copiii săi.

62. Având în vedere circumstanțele cauzei și, pronunțându-se în echitate, așa cum prevede **articolul 41**, pentru repararea prejudiciului moral Curtea acordă suma de 5000 de Euro primului reclamant și de 1000 de Euro celui de al doilea.

B. Cheltuieli de judecată

63. Primul reclamant solicită acordarea unei sume de 670 de Euro pentru cheltuielile din cadrul procedurilor interne, detaliate după cum urmează:

a) 130 de Euro pentru cheltuielile de transport angajate a participa la ședințele de judecată;

b) 450 de Euro pentru cheltuielile suportate în timpul detenției și al grevei foamei în scopul achiziționării de medicamente, hrană și pentru vizitele din partea soției;

c) 80 de Euro pentru cheltuieli diverse (multiplicarea documentelor, telefon etc.).

Cel de al doilea reclamant solicită acordarea sumei de 210 de Euro pentru cheltuielile suportate în timpul procedurilor interne, pentru cheltuieli de transport (130 Euro) și cheltuieli diverse (80 Euro).

Reclamanții solicită acordarea unei sume de 9771,78 de Euro pentru onorariile avocatului în cadrul procedurii în fața Curții. Ca document justificativ, reclamanții depun copia convenției de asistență judiciară, semnată la 17 octombrie 2003 cu avocatul acestora, precum și decontul pentru 99 de ore de muncă și tarifele pe oră percepute de aceasta. Avocatul s-a angajat, de asemenea, să nu ceară achitarea onorariului său până la momentul în care reclamanții au resurse financiare suficiente.

64. Guvernul nu a formulat observații în legătură cu acest aspect.

65. Curtea constată că reclamanții nu justificat sub nici o formă cheltuielile suportate în cadrul procedurilor interne. În consecință, hotărăște să nu acorde nici o sumă cu acest titlu.

66. În ceea ce privește cheltuielile pentru procedura în fața Curții, aceasta trebuie să stabilească dacă au fost cu adevărat suportate, că acestea au fost necesare și că au o valoare rezonabilă (Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei, [GC], nr. 23118/93, §62, CEDH 1999-VIII).

În ceea ce privește faptul că reclamanții nu au achitat încă onorariile datoratei avocatei, Curtea amintește că acordarea de despăgubiri pentru onorarii nu trebuie să se limiteze doar la sumele achitate deja de reclamanți avocaților lor, întrucât, după cum Curtea a stabilit anterior, o asemenea interpretare ar constitui un element de descurajare pentru mulți avocați să reprezinte în fața Curții reclamanți cu mijloace financiare reduse (hotărârea *Zdanoka împotriva Letoniei*, nr. 572788/00, §123, din 17 iunie 2004). Curtea a acordat întotdeauna sume cu titlu de cheltuieli de judecată în cazurile în care onorariile, în totalitate sau parțial, rămăseseră neachitate de reclamanți (hotărârea *Kamasinski împotriva Austriei*, din 19 decembrie 1989, seria A nr. 168, §115; *Iatridis împotriva Greciei Grèce* [GC] (*satisfacție echitabilă*), nr. 31107/96, § 55, CEDH 2000-XI).

67. În cază, deși convenția de asistență a fost încheiată după decizia de admisibilitate, nimic nu conduce la concluzia că aceasta ar fi simulată.

Cu toate acestea, Curtea consideră că suma totală solicitată de reclamanți cu titlu de cheltuieli pentru onorariile avocatei este oarecum excesivă.

În aceste condiții și având în vedere elementele pe care le are la dispoziție, precum și jurisprudența în materie, Curtea, statuând în echitate, conform **articolului 41** din Convenție, apreciază rezonabil să acorde în solidar reclamanților suma de 4000 de Euro pentru procedura în fața Curții.

C. Penalități de întârziere

68. Curtea hotărăște să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU MOTIVELE DE MAI SUS, CURTEA, ÎN UNANIMITATE

1. Hotărăște că **articolul 10** din Convenție a fost încălcat;
2. Hotărăște **articolul 8** din Convenție a fost încălcat în ceea ce îl privește pe primul reclamant;
3. Hotărăște că **articolul 13** din Convenție a fost încălcat în ceea ce îl privește pe primul reclamant;
4. Hotărăște
 - a) că Statul pârât trebuie să acorde reclamanților, în trei luni de la rămânerea definitivă a hotărârii conform **articolului 44** alineat 2 din Convenție, sumele de mai jos:
 - i. 1582,42 Euro (o mie cinci sute optzeci și doi de Euro și patruzeci și doi de cenți) celui de al doilea reclamant pentru prejudiciul material;

- ii. 5000 Euro (cinci mii de Euro) primului reclamant pentru prejudiciul moral;
 - iii. 1000 (o mie de Euro) celui de al doilea reclamant pentru prejudiciul moral;
 - iv. 4000 (patru mii de Euro) în solidar celor doi reclamanți cu titlu de cheltuieli de judecată;
- b) că aceste sume sunt convertibile în lei la rata de schimb aplicabilă la data efectuării plății;
- c) că, de la data expirării termenului menționat și până la efectuarea plății, la aceste sume se va aplica o dobândă simplă echivalentă cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană aplicabilă pentru acea perioadă, majorată cu trei puncte procentuale.

5. *Respinge* restul cererii de reparație echitabilă.

Redactat în limba franceză și comunicată în scris la 28 septembrie 2004, conform **articolului 77** alineatele 2 și 3 din Regulament.

J. -P. COSTA

Președinte

Sally DOLLE

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 5 octombrie 2004

În cauza Barbu Anghelescu împotriva României

(Cererea nr. 46430/99)

În cauza Barbu Anghelescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J. -P. Costa, președinte; A. B. Baka, L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Jungwiert, M. Ugrekhelidze, doamna A Mularoni judecători; și doamna S. Dollé, grefier de secție;

după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 2 decembrie 2003 și 14 septembrie 2004,

pronunță hotărârea următoare, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 46430/99, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Barbu Anghelescu (reclamantul), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) la data de 11 martie 1998, în temeiul fostului **articol 25** din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de doamna R. Rizoiu, Agentul Guvernului român pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susține, în special, că a fost victima unor rele tratamente din partea polițiștilor, cu ocazia unui control rutier.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform **art. 5** alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții (**art. 52** alin. 1 din Regulament). În cadrul acesteia, Camera investită cu judecarea cererii (**articolul 27** (1) din Convenție) a fost constituită conform **articolului 26** (1) din Regulament.

6. Prin decizia din 2 decembrie 2003, Camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise privind fondul cererii (**articolul 59** (1) din Regulament).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. Reclamantul s-a născut în 1949 și are domiciliul în Turcinești.

A. Incidentul din 15 aprilie 1996

1. *Faptele, astfel cum au fost stabilite în decizia din 18 octombrie 2001 a Curții de Apel din Pitești*

9. La 15 aprilie 1996, în timp ce conducea mașina, reclamantul a fost oprit de un agent de poliție rutieră, plutonierul B.

10. Din cauza altercației dintre reclamant și B. , un alt polițist, Z. , a intervenit.

Polițistul B. i-a pus în vedere reclamantului că se află în stare de ebrietate, spunându-i că este „mort de beat“ și i-a adresat injurii. Apoi l-a strâns de gât pe reclamant cu propriul fular și l-a chemat pe colegul său, plutonierul Z. , care se afla la 50 de metri distanță. După sosirea acestuia din urmă, B. l-a agresat pe reclamant, cauzându-i leziuni care au necesitat patru-cinci zile de îngrijiri medicale, conform certificatului întocmit la 17 aprilie 1996 de către un medic de la laboratorul medico-legal din Gorj (a se vedea paragraful 14 de mai jos). Reclamantul a încercat să scape, dar a fost prins de către polițiști.

2. *Versiunea Guvernului*

11. Guvernul propune o altă versiune decât cea reținută în decizia din 18 octombrie 2001 a Curții de Apel din Pitești.

12. În opinia Guvernului, atunci când a fost oprit de agenții de la poliția rutieră, care i-au solicitat să prezinte actele și acceptul pentru un test de alcoolemie, reclamantul a încercat să fugă. Ca atare, polițiștii au încercat să-l imobilizeze, pentru a-l împiedica să fugă. Reclamantul a devenit agresiv, provocând o altercație. Ca rezultat al acestei altercații, atât reclamantul, cât și unul dintre polițiști au fost răniți, astfel cum reiese din certificatele medicale întocmite.

13. În opinia Guvernului, leziunile traumatice constatate ulterior asupra reclamantului și provocate de către polițiști au fost cauzate în mod accidental, în timp ce aceștia încercau să îl liniștească și să-l împiedice să fugă.

3. *Rezultatele examenului medico-legal la care a fost supus reclamantul*

14. Parchetul a dispus supunerea reclamantului la un examen medico-legal cu privire la leziunile pe care le prezenta. Raportul întocmit la 17 aprilie 1996 de către medicul D. din laboratorul medico-legal din Gorj a constatat existența mai multor leziuni traumatice care ar fi putut fi produse prin lovituri provocate cu un corp dur sau prin apăsare cu degetele sau cu unghiile. Raportul constată trei echimoze de 2 x 1 cm² în partea stângă a gâtului, dintre care una acoperită de o excoriație și trei echimoze și o excoriație de respectiv 1,5 x 1,5 cm², 2 x 1 și 1 x 1 cm² în partea dreaptă a gâtului; o excoriație în regiunea claviculară stângă și o

excoriație pe frunte de 1,5 x 0,5 cm². Aceste leziuni necesitau, conform aceluiași certificat, patru-cinci zile de îngrijiri medicale.

B. Procedura penală împotriva reclamantului

15. Așa cum reiese din ordonanța de reținere, polițiștii l-au reținut pe reclamant pe motiv că acesta a refuzat să prezinte permisul de conducere și să se supună unui test de alcoolemie, că l-a lovit pe B. și l-a mușcat de deget.

16. După reținerea sa, în seara de 15 aprilie 1996, reclamantul a fost însoțit de Poliție la spitalul din Târgu-Jiu pentru prelevare de probe biologice în vederea stabilirii alcoolemiei. După cum rezultă dintr-o adeverință eliberată la 5 septembrie 2000 de la directorul spitalului, proba a fost luată de către Poliție în scopul de a o depune la laboratorul medico-legal din Gorj.

17. La 16 aprilie 1996, parchetul de pe lângă judecătoria Târgu-Jiu a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului pentru ultraj și refuzul de a se supune la prelevarea de probe biologice. În această privință, procurorul a arătat că reclamantul lovise un agent de poliție în exercițiul funcțiunii, provocându-i leziuni ce au necesitat șase-șapte zile de îngrijiri medicale.

18. În aceeași zi, procurorul a dispus luarea măsurii arestării preventive a reclamantului pentru o perioadă de 30 de zile.

19. La 25 aprilie 1996, reclamantul a fost liberat pe cauțiune.

20. Așa cu rezultă dintr-o adresă transmisă la 3 octombrie 1996 de către laboratorul medico-legal din Gorj ca răspuns la o adresă a judecătoriei din Târgu-Jiu, probele biologice recoltate la 15 aprilie 1996 n-au fost niciodată transmise acestuia de organele de urmărire penală.

21. Prin rechizitoriul din 29 aprilie 1996, Parchetul l-a trimis în judecată pe reclamant. La 13 martie 1998, Judecătoria Târgu-Jiu și-a declinat competența în favoarea Tribunalului Gorj.

22. Prin hotărârea din 24 decembrie 1998, Tribunalul l-a condamnat pe reclamant la o pedeapsă de 1 an și 6 luni închisoare pentru infracțiunea prevăzută de Decretul privind circulația pe drumurile publice și aceea de ultraj.

23. La 4 mai 1999, Curtea de Apel Craiova a desființat sentința din 24 decembrie 1998 stabilind că tribunalul nu era competent și a trimis cauza spre judecare la Judecătoria Târgu-Jiu.

24. La 23 februarie 2000, la cererea reclamantului, Curtea Supremă de Justiție a decis strămutarea cauzei la Judecătoria Pitești pentru motive care țin de buna administrare a justiției.

25. La 28 noiembrie 2000, această instanță l-a condamnat pe reclamant la pedeapsa de 1 an închisoare. Judecătoria a statuat că acesta a comis infracțiunea de ultraj și infracțiunea prevăzută de **articolul 37 (3)** din Decretul nr. 328/1966 privind circulația pe drumurile publice. Prin decizia din 10 aprilie 2001, Tribunalul Argeș a menținut sentința din 28 noiembrie 2000.

26. La 18 octombrie 2001, Curtea de Apel Pitești a admis recursul reclamantului. Instanța a statuat că fapta nu există și, în temeiul **articolului 11** (2) a) din Codul de procedură penală, l-a achitat pe reclamant. Întemeindu-se pe probele din dosar, în special pe certificatele medico-legale și pe declarațiile a 3 martori, instanța a constatat că reclamantul fusese agresat („sugrumat“ și „lovit“) de către agentul de poliție B. cu ocazia unui control rutier. Curtea de Apel a stabilit că cei doi polițiști au acționat abuziv, astfel încât nu i se putea reproșa reclamantului că a încercat să fugă.

27. În ceea ce privește martorii care au dat declarații în favoarea acuzării, Curtea de Apel a considerat că nici unul dintre aceștia nu asistasese în mod nemijlocit la incidentul din 15 aprilie 1996, având în vedere că unii erau situați prea departe de locul incidentului (mai mult de 50 de metri), în timp ce alții doar aflaseră în mod indirect despre aceste fapte.

C. Procedura penală împotriva agenților de poliție

28. La 10 mai 1996, reclamantul a depus plângere împotriva lui B. și a lui Z. pentru purtare abuzivă, infracțiune prevăzută de **articolul 250** din Codul penal.

29. La 3 iunie 1997, Parchetul militar Craiova a dispus începerea urmăririi penale împotriva lui B. În cadrul acestei proceduri, reclamantul s-a constituit parte civilă. La 12 ianuarie 1998, Parchetul a dispus scoaterea de sub urmărire penală a lui B. și neînceperea urmăririi penale în privința lui Z.

30. În ordonanța din 12 ianuarie 1998, Parchetul militar a considerat că polițistul B. nu se comportase abuziv și că acesta încercase să-l împiedice pe reclamant să fugă, trăgându-l de fular. În ceea ce privește leziunile traumatiche prezentate de reclamant, Parchetul militar a considerat că acestea nu au fost cauzate cu intenție de către ofițerul B., ele fiind consecința actelor prin care s-a materializat încercarea legală de a-l imobiliza pe reclamant și de a-l împiedica să fugă. Parchetul militar a reținut, de asemenea, că reclamantul a avut un comportament refractar, chiar agresiv și că acesta adresase injurii polițistului B. și că îl mușcase, încercând să fugă. Cu privire la omisiunea polițiștilor de a prezenta probe biologice prelevate de la reclamant pentru analiză, Parchetul militar a constatat că polițiștii în cauză depuseseră probele la Poliție și că acestea au dispărut ulterior. Parchetul militar a concluzionat că nu s-a putut stabili care erau persoanele responsabile de această omisiune.

31. Reclamantul a făcut plângere în fața procurorului ierarhic superior. La 22 aprilie 1998, Parchetul militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a menținut ordonanța din 12 ianuarie 1998.

Reclamantul a făcut plângere în fața instanței împotriva ordonanței Parchetului de pe lângă Tribunalul militar Timișoara, cale de atac care nu era prevăzută de Codul de procedură penală, dar care a apărut ca urmare a deciziei Curții Constituționale nr. 486 din 2 decembrie 1997, în virtutea principiului liberului acces la justiție, prevăzut de **articolul 21** din Constituție.

32. La 25 mai 2001, Tribunalul militar a admis plângerea reclamantului, a constatat că ancheta penală a fost incompletă și a trimis dosarul la Parchetul militar Craiova, cu indicarea cercetărilor care trebuiau efectuate. Tribunalul a statuat că Parchetul nu stabilise cu exactitate nici ora, nici locul incidentului, că nu verificase ordinul de misiune primit de polițiștii în cauză și dacă aceștia îl respectaseră.

33. În plus, Tribunalul militar a observat că Parchetul nu cercetase dacă utilizarea forței fizice împotriva reclamantului de către polițiști era necesară datorită comportamentului său sau cu alte scopuri. Tribunalul a statuat că vinovăția polițiștilor trebuia stabilită în raport cu motivele reținute în ordonanța de reținere împotriva reclamantului. Instanța a precizat că trebuiau audiați atât personalul din cadrul secției de arest din Inspectoratul de Poliție, cât și deținuții aflați în celulă cu reclamantul în ziua arestării sale. Tribunalul a mai precizat că, deși s-a stabilit că reclamantului îi fuseseră recoltate probe biologice, a fost abuziv din partea polițiștilor faptul că nu le-au prezentat niciodată pentru analiză, dar l-au acuzat pe reclamant că s-a sustras de la obligația de a permite să-i fie recoltate aceste probe.

34. Tribunalul militar a dispus efectuarea de către Parchet a tuturor actelor de urmărire penală, pe care le considerase ca incomplete și a celor lipsă. Instanța a indicat, de asemenea, Parchetului analizarea dosarului de cercetare administrativă în privința polițistului B. , care fusese ulterior trecut în rezervă.

35. Hotărârea din 25 mai 2001 a devenit definitivă și dosarul de urmărire penală a fost trimis la Parchetul militar Craiova.

36. La 19 iulie și 21 noiembrie 2001, reclamantul a solicitat Parchetului accelerarea anchetei.

37. La 11 septembrie 2002, după ascultarea, la 29 iulie și 2 august 2002, a polițiștilor învinuiți, Parchetul militar a dispus neînceperea urmăririi penale. 38. Așa cum rezultă din dosarul de urmărire penală, nici un alt act de cercetare nu a fost îndeplinit în cauză.

39. Ordonanța Parchetului a fost motivată astfel: „examinarea tuturor probelor și audierea, din nou, a polițiștilor n-au relevat elemente noi, de natură a infirma soluția inițială.“

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE APLICABILE

40. Dispozițiile referitoare la statutul procurorilor militari și la polițiști erau cuprinse în legea nr. 54 din 9 iulie 1993 privind organizarea instanțelor și parchetelor militare și prevedeau următoarele:

Articolul 17

„Atributiile Ministerului Public sunt îndeplinite prin procurori militari constituiti în parchete militare, pe lângă fiecare instanța militară.“

Articolul 23

„Judecătorii militari și procurorii militari au calitatea de magistrați și fac parte din corpul magistraților. “

Articolul 24

„Poate fi numit magistrat militar persoana care, în afara condițiilor prevăzute legea nr. 92/1992, are calitatea de ofițer activ. “

Articolul 30

„Magistrații militari sunt militari activi și au toate drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate. (...) Acordarea gradelor militare și înaintarea în grad a magistraților militari se fac potrivit normelor aplicabile cadrelor permanente din Ministerul Apărării Naționale. “

Articolul 31

„Încălcarea de către magistrații militari a normelor stabilite prin Regulamentul disciplinei militare atrage răspunderea lor în conformitate cu prevederile acestuia. “

41. La data faptelor, organizarea și funcționarea Poliției române erau reglementate de legea nr. 26 din 12 mai 1994, conform căreia poliștii aveau calitatea de militari activi. Competența pentru urmărirea penală și judecata poliștilor cercetați pentru comiterea de fapte prevăzute de legea penală aparține, în virtutea calității lor de militari activi, parchetelor și instanțelor militare.

42. Această lege a fost abrogată de legea nr. 218 din 23 aprilie 2002 privind organizarea și funcționarea Poliției și de legea nr. 360 din 6 iunie 2002 privind statutul poliștilor, conform cărora Ministerul de Interne a fost demilitarizat, poliștii având, din acel moment, statutul de funcționari publici. Competența pentru urmărirea penală și judecata poliștilor cercetați pentru comiterea de fapte prevăzute de legea penală aparține parchetelor și instanțelor de drept comun.

43. Conform dreptului intern în vigoare la momentul faptelor, personalul Poliției era asimilat militarilor. Competența pentru urmărirea penală și judecata poliștilor cercetați pentru comiterea de fapte interzise de legea penală aparține, în virtutea calității lor de militari activi, parchetelor și instanțelor militare.

ÎN DREPT**I. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE**

Reclamantul pretinde că a fost încălcat **articolul 3** din Convenție, care prevede următoarele:

„*Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.* “

44. Curtea arată că acest capăt de cerere privește, pe de o parte, relele tratamente pe care reclamantul pretinde că le-a suferit din partea poliștilor la 15

aprilie 1996 și, pe de altă parte, caracterul anchetei desfășurate de către autorități în ceea ce privește aceste rele tratamente.

1. Asupra pretinselor rele tratamente

A. Argumentele părților

45. Reclamantul arată că polițiștii învinuți l-au supus unor rele tratamente, care nu au fost nici necesare, nici justificate, întrucât el a fost de acord să se supună atât controlului rutier, cât și recoltării probelor solicitate. El arată, de asemenea, că a suferit consecințe negative ale acestor tratamente, în măsura în care încă resimte o sensibilitate la nivelul gâtului și are amețeli.

46. Guvernul susține că atitudinea polițiștilor în cauză a fost motivată de comportamentul agresiv al reclamantului și că unicul scop al acestei atitudini a fost asigurarea respectării unei obligații impuse de lege, și anume supunerea la recoltarea probelor biologice.

47. În opinia Guvernului, cauza leziunilor traumatice constatate asupra persoanei reclamantului a fost una pur accidentală, polițiștii neavând intenția de a-l supune unui tratament umilitor. Recursul la forță a fost determinat atât de tentativa reclamantului de a fugi, cât și de agresivitatea acestuia.

48. În plus, conform Guvernului, pretinsele rele tratamente suferite de către reclamant nu ating pragul minim de gravitate necesar pentru a intra în câmpul de aplicare al **articolului 3** din Convenție, având în vedere durata acestor tratamente și efectul lor asupra reclamantului „doar câteva leziuni în regiunea gâtului, care nu au determinat consecințe grave sau de lungă durată asupra stării de sănătate a reclamantului –, cât și sexul, vârsta și starea de sănătate a acestuia.

49. De altfel, Guvernul susține că reclamantul a fost de rea credință, având în vedere declarațiile sale contradictorii și în mod evident exagerate, atât în fața autorităților interne, cât și în fața Curții.

B. Aprecierea Curții

50. Curtea notează că faptul că reclamantul a suferit lovituri, cu ocazia opririi sale de către polițiști în vederea efectuării, la 15 aprilie 1996, a unui control rutier, nu este contestat. Urmele agresiunii au fost constatate într-un raport medico-legal, care atesta mai multe echimoze și excoriații în zona gâtului, o excoriație pe frunte și una în zona claviculară.

51. Curtea constată că părțile au păreri diferite în ceea ce privește cauza leziunilor traumatice constatate asupra reclamantului. Acesta din urmă susține că a fost bătut de polițiști, în timp ce Guvernul susține că leziunile au avut un caracter accidental, inerent procesului de imobilizare a reclamantului, care a încercat să fugă și a devenit agresiv.

52. Curtea amintește că pentru aprecierea elementelor de fapt, ea se bazează pe principiul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă“, dar adaugă că o asemenea probă poate rezulta dintr-un ansamblu de indicii sau de prezumții

necontestate, suficient de grave, precise și concordante; în plus, poate fi avut în vedere comportamentul părților în timpul aprecierii probelor (Orhan c. Turciei, nr. 25656/1994, par. 264, 18 iunie 2002).

Cu toate acestea, având în vedere caracterul subsidiar al rolului său, Curtea amintește că ea trebuie să dea dovadă de prudență în a asuma rolul de instanță competentă pentru a aprecia faptele, cu excepția situației în care acest lucru devine inevitabil din cauza circumstanțelor cauzei (McKerr împotriva Marii Britanii, decizie nr. 28883/95, 4 aprilie 2000).

În principiu, atunci când în speță au fost făcute anchete interne, nu este sarcina Curții să substituie propria interpretare a faptelor celei a autorităților interne, a căror sarcină este stabilirea faptelor pe baza probelor din cauză. Curtea nu este obligată să țină cont de constatările acestor autorități, ea putând face o evaluare proprie în lumina ansamblului informațiilor de care dispune, dar ea trebuie să se aplece în posesia unor elemente convingătoare, care să conducă la o altă apreciere a faptelor decât cea a judecătorilor naționali (Klaas împotriva Germaniei, hotărârea din 22septembrie1993, seria A nr. 269, p. 17, par. 29).

53. Curtea constată că în speță, Curtea de Apel Ploiești, sesizată cu acțiunea penală împotriva reclamantului pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj l-a achitat pe acesta din urmă. Curtea de Apel a constatat că reclamantul a suferit o agresiune din partea polițiștilor, că aceștia din urmă au acționat abuziv, astfel încât nu i se putea reproșa reclamantului că a încercat să fugă. Curtea de Apel s-a întemeiat în special pe certificatele medico-legale prezentate în cauză și pe declarațiile a trei martori direcți. Instanța a considerat că declarațiile martorilor acuzării nu sunt credibile, având în vedere că nici unul dintre ei nu asistasese la incidentul din 15 aprilie 1996, fie din cauză că erau situați prea departe de locul incidentului, fie pentru că aflaseră în mod indirect despre aceste fapte.

54. Curtea constată, de asemenea, că cercetările făcute de Parchetul militar împotriva polițiștilor învinuiți de rele tratamente au condus la o concluzie diametral opusă de aceea a Curții de Apel Pitești. Parchetul militar a dispus neînceperea urmăririi penale cu motivarea că polițiștii nu avuseseră intenția de a-l agresa pe reclamant atunci când au încercat să-l împiedice să fugă. Or, această concluzie a Parchetului a fost infirmată de Tribunalul militar Timișoara, cu motivarea că ancheta era incompletă. În același timp, instanța a solicitat Parchetului completarea urmăririi penale.

Cu toate acestea, fără a efectua cercetările dispuse de instanță, Parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva polițiștilor (a se vedea paragrafele 31-39 de mai sus).

Ca atare, Curtea nu poate reține concluziile Parchetului din ordonanța de neîncepere a urmăririi penale din 11 septembrie 2002.

55. Având în vedere, de asemenea, informațiile de care dispune, Curtea apreciază, la fel ca și Curtea de Apel Pitești, că polițiștii au fost primii care l-au

agresat pe reclamant, fără ca recursul la forță să fi fost determinat de comportamentul reclamantului.

Curtea nu dispune de vreo informație convingătoare, de natură a înlătura constatările de fapt ale judecătorilor de la Curtea de Apel Pitești.

56. În concluzie, Curtea consideră că reclamantul a fost victima unui tratament contrar articolului 3 din Convenție.

57. Ea amintește că aprecierea gravității relexor tratamente este relativă prin esență; ea depinde de ansamblul circumstanțelor specifice cauzei, cum ar fi durata tratamentului sau efectele fizice sau psihice ale acestuia și, în anumite cazuri, de sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei. Atunci când un individ este privat de libertate, sau, în general, intră în contact cu agenții forțelor de ordine, utilizarea forței fizice asupra sa, atunci când aceasta nu este determinată de comportamentul acestuia, aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de **articolul 3** (Labita împotriva Italiei, [M. C.], nr. 26772/95, par. 120, CEDO 2000-IV și Pantea împotriva României, nr. 33343/96, par. 185-186, 3 iunie 2003).

58. Curtea constată că reclamantul a suferit răni ușoare la nivelul gâtului, care au necesitat, conform certificatului medico-legal întocmit în cauză, patru-cinci zile de îngrijiri medicale. Aceste leziuni nu au determinat consecințe grave sau de lungă durată asupra stării de sănătate a reclamantului.

59. În ceea ce privește amețelile și sensibilitatea, despre care reclamantul pretinde că sunt efectele de lungă durată ale acestor rele tratamente, Curtea observă că acesta din urmă nu a prezentat nici o probă care să le dovedească.

60. Având în vedere natura leziunilor constatate asupra reclamantului, Curtea apreciază că actele incriminate constituie un tratament degradant în sensul **articolului 3** din Convenție.

61. În lumina celor menționate mai sus, Curtea concluzionează că **articolul 3** din Convenție a fost încălcat în această privință.

2. Asupra caracterului adecvat al anchetei efectuate de către autoritățile interne

A. Argumentele părților

62. Reclamantul susține că ancheta privind relele tratamente pe care le-a suferit nu a fost efectivă, întrucât Parchetul militar a refuzat efectuarea anumitor acte importante de cercetare, cu toate că instanța militară dispusese efectuarea lor.

63. Guvernul contestă afirmațiile reclamantului și arată că atât procurorii, cât și instanța militară au condus o anchetă efectivă, îndeplinind numeroase acte de cercetare și au examinat toate capetele de cerere ale reclamantului.

B. Aprecierea Curții

64. Curtea amintește că, atunci când o persoană afirmă în mod credibil că a suferit, din partea Poliției sau a altor servicii asemănătoare ale statului, tratamente

contrare **articolului 3** din Convenție, această dispoziție, combinată cu obligația generală impusă statului prin **articolul 1** de a „recunoaște oricărei persoane aflate sub jurisdicția [sa] drepturile și libertățile definite (...) [în] Convenție“ impune, în consecință, existența unei anchete oficiale efective. Această anchetă, asemenea celei impuse de **articolul 2**, trebuie să fie de natură a conduce la identificarea și pedepsirea persoanelor vinovate (Labita, citată mai sus, par. 131).

65. Curtea observă că în speță s-a efectuat o anchetă. O dată stabilit acest lucru, mai rămâne de apreciat diligența cu care aceasta a fost desfășurată și caracterul ei „efectiv“.

66. Ea amintește că, pentru ca o anchetă privind infracțiunile de omucidere sau de rele tratamente comise de către agenții statului să poată fi considerată ca efectivă, se poate considera, în general, că este necesar ca persoanele competente să desfășoare ancheta, precum și cele care au efectuat cercetările, să fie independente de persoanele implicate în eveniment (a se vedea, de exemplu, hotărârile Güleç împotriva Turciei din 27 iulie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-IV, par. 81-82 și Öğür împotriva Turciei [M. C.] nr. 21954/93, CEDO 1999-III, par. 91-92). Acest lucru presupune nu numai absența oricărei legături ierarhice sau instituționale, ci și o independență practică (a se vedea, de exemplu, hotărârea Ergi împotriva Turciei din 28 iulie 1998, Culegere 1998-IV, par. 83-84 și Kelly și alții împotriva Marii Britanii, nr. 30054/96, par. 114, 4 mai 2001).

67. Curtea observă, mai întâi, că independența procurorilor militari care au efectuat ancheta în privința polițiștilor poate fi pusă la îndoială, având în vedere reglementarea internă în vigoare la momentul faptelor. În această privință, ea arată că, în conformitate cu legea nr. 54/1993, procurorii militari sunt ofițeri activi, la fel ca și polițiștii la data faptelor, făcând parte din structura militară, având la bază principiul subordonării ierarhice: ei beneficiază de grade militare, se bucură de toate privilegiile în materie și răspund pentru încălcarea regulilor de disciplină militară.

68. În plus, Curtea observă că o instanță națională a considerat, printr-o decizie definitivă, că ancheta a fost incompletă și a trimis dosarul la Parchetul militar, indicându-i acestuia cercetările care trebuiau efectuate. La 11 septembrie 2002, Parchetul militar a emis o nouă ordonanță de scoatere de sub urmărire penală. Așa cum rezultă din dosarul de urmărire penală prezentat de Guvern, Parchetul nu a efectuat cercetările dispuse de către instanța militară pentru a completa ancheta.

69. Or, Curtea apreciază ca foarte uimitor faptul că Parchetul nu a luat în considerare, cu ocazia emiterii, la 11 septembrie 2002, a ordonanței de scoatere de sub urmărire penală, indicațiile date, la 25 mai 2001, de către Tribunalul militar Timișoara.

70. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că autoritățile nu au desfășurat o anchetă aprofundată și efectivă în ceea ce privește afirmațiile credibile ale reclamantului, conform cărora el a fost supus unor rele tratamente de către polițiști.

În consecință, Curtea concluzionează că **articolul 3** din Convenție a fost încălcat și sub acest aspect.

II. ASUPRA APLICĂRII **ARTICOLULUI 41** DIN CONVENȚIE

71. Conform prevederilor **articolului 41** din Convenție,

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciul

72. Prin două scrisori din data de 30 ianuarie 2004, reclamantul a prezentat două estimări diferite ale prejudiciului material pretins suferit, decurgând din imposibilitatea, datorată absenței sale, din perioada detenției din 15 aprilie până în 25 aprilie 1996, de a desfășura diverse lucrări pe proprietatea sa agricolă.

În una din cele două scrisori, el a estimat prejudiciul material la 460 000 000 de lei (ROL), în timp ce în altă scrisoare, acesta a fost estimat la 1 136 000 000 de lei (ROL).

73. Contestând pretențiile reclamantului, Guvernul a subliniat absența legăturii de cauzalitate între prejudiciul invocat și capetele de cerere examinate de către Curte. El arată că cererea reclamantului este exorbitantă și disproporționată, având în vedere în special faptul că acesta nu a prezentat nici un element de probă în susținerea pretențiilor sale cu titlu de prejudiciu material.

74. Reclamantul pretinde că a suferit și un prejudiciu moral de 1 000 000 de dolari americani (USD) datorită suferințelor fizice și psihice suportate atât din cauza reținerii aplicate de către polițiști, cât și din cauza arestării sale abuzive.

75. Guvernul consideră exorbitante pretențiile reclamantului și solicită Curții să țină cont, în estimarea prejudiciului moral, de nivelul de gravitate relativ scăzut al tratamentelor incriminate, inclusiv prin raportare la cauze similare. În acest sens, Guvernul face trimitere la hotărârea Kmetty împotriva Ungariei (nr. 57967/00, din 16 decembrie 2003). El arată, de asemenea, că doar capetele de cerere întemeiate pe **articolul 3** din Convenție au fost declarate admisibile, astfel încât Curtea nu poate acorda nici o indemnizație în vederea reparării prejudiciului pretins de reclamant datorită arestării sale preventive.

76. Curtea arată că singurul fundament pentru acordarea unei satisfacții echitabile îl constituie, în speță, tratamentele contrare **articolului 3** din Convenție, suferite de către reclamant și în absența unei anchete efective din partea autorităților naționale în această privință.

77. Având în vedere împrejurările cauzei și statuând în echitate, așa cum prevede **articolul 41**, ea decide să-i acorde reclamantului 7000 de Euro.

B. Cheltuieli de judecată

78. Reclamantul solicită 407 130 000 ROL pentru cheltuielile implicate de procedura în fața instanțelor interne, cât și în fața Curții. El nu prezintă nici un document justificativ.

79. Guvernul solicită Curții respingerea pretențiilor reclamantului cu titlu de cheltuieli de judecată datorită faptului că acestea nu au fost dovedite.

80. Curtea observă că reclamantul nu și-a formulat pretențiile în baza **articolului 41** conform modalităților prevăzute de **articolul 60** din Regulament; în special, acesta nu a prezentat dovezile necesare în ceea ce privește pretențiile sale. În consecință, Curtea concluzionează că cererea sa trebuie respinsă.

C. Majorări de întârziere

81. Curtea consideră adecvat să stabilească majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. Hotărăște că **articolul 3** din Convenție a fost încălcat, datorită tratamentului degradant aplicat reclamantului, la 15 aprilie 1996, de către polițiști;

2. Hotărăște că **articolul 3** din Convenție a fost încălcat, datorită faptului că autoritățile nu au desfășurat o anchetă efectivă în privința acestui tratament;

3. Hotărăște că:

1. hotărăște că:

a) statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform **articolului 44** alineatul 2 din Convenție, 7 000 de Euro cu titlu de daune morale, plus orice altă sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit pe această sumă, care urmează să fie plătiți în lei, conform ratei de schimb aplicabile la momentul plății;

b) această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca centrală europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

4. Respinge cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru rest.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 5 octombrie 2004, în aplicarea **articolului 77** alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

J. -P. Costa

Președinte

S. Dollé

Grefieră

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA din 12 octombrie 2004

În cauza **Bursuc împotriva României** (Cererea nr. 42966/98)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din domnii J.-P. Costa, președinte, A. B. Baka, L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Junwiert, V. Butkevych, doamna W. Thomassen, judecători și doamna S. Dollé, grefier de secție;

după deliberare în camera de consiliu, la data de 4 noiembrie 2003 și 21 septembrie 2004,

pronunță hotărârea pe care a adoptat-o la 21 septembrie 2004:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 42066/98 introdusă împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Ion Bursuc (reclamantul), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (Comisia) la data de 21 mai 1998, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

În urma decesului reclamantului din 24 ianuarie 2001, soția sa d-na Laura Bursuc și-a exprimat la data de 6 martie 2001 dorința de a continua procesul. Pentru motive de ordin practic, prezenta hotărâre va continua să îl numească pe domnul Bursuc „reclamant“, deși această calitate ar trebui să fie atribuită doamnei Bursuc (Hotărârea Dalban împotriva României (GC), plângerea nr. 28114/95, paragraful 1, Culegere de hotărâri și decizii 1999 – VI).

2. Până la deces, reclamantul a fost reprezentat de către soția sa, doamna L. Bursuc, avocat din Piatra Neamț. Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat de către doamna R. Rizoiu, Agentul guvernului român la Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susține în special că a fost supus la rele tratamente de către agenții de poliție în timpul perioadei de reținere.

4. Cererea a fost transmisă Curții la data de 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 adițional la Convenție.

5. Cererea a fost repartizată primei secții a Curții (conform art. 52 din regulament). În cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform art. 27 alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit art. 26 alin. 1 din regulament.

6. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (articolul 25 alineatul 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, astfel reorganizată (articolul 52 alineatul 1).

7. Prin decizia din 4 noiembrie 2003, camera a recunoscut calitatea văduvei reclamantului de a continua procesul în locul său, declarând cererea admisibilă. Curtea a solicitat Guvernului prezentarea unor informații suplimentare.

8. Guvernul a răspuns printr-o scrisoare din data de 4 decembrie 2003.

9. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform articolului 59 alineatul 1 din Regulament).

ÎN FAPT

J. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

10. Reclamantul s-a născut în 1949 și a avut domiciliul în Piatra Neamț, până la decesul său, survenit la data de 24 ianuarie 2001.

A. Relele tratamente la care reclamantul pretinde că a fost supus

1. *Tratamentele incriminate*

a) *teza reclamantului*

11. La 27 ianuarie 1997, în jurul orei 19. 45, reclamantul, de profesie consilier juridic, a fost oprit de către doi agenți de poliție, C. S. și C. P. , în timp ce se afla într-un bar din sediul Partidului Democrat din Piatra Neamț. Cei doi agenți de poliție s-au adresat reclamantului, solicitându-i în mod nepolitic, să prezinte cartea de identitate („Dă buletinul, bă!“). Reclamantul le-a răspuns pe același ton („De ce, bă?“). Drept răspuns, cei doi agenți de poliție l-au lovit pe reclamant cu pumnii și cu picioarele, i-au pus cătușe și târât într-o mașină a poliției, parcată la o distanță de 30 de metri de sediul partidului. În mașină, reclamantul a fost din nou lovit cu pumnii și cu bastoanele, astfel încât a căzut într-o stare de semi-conștiență.

12. Adus la sediul poliției, reclamantul a fost dus într-o cameră unde a fost bătut cu bestialitate de către aproximativ 8 polițiști. Aceștia l-au aruncat pe reclamant pe jos, l-au bătut cu picioarele, i-au aplicat lovituri de baston, au aruncat cu apă pe el și au urinat asupra sa. Maltratată mai mult de 6 ore, reclamantul a leșinat în mai multe rânduri.

13. La 28 ianuarie, în jur de ora 2 dimineața, soția reclamantului – fiind anunțată prin telefon – a sosit la sediul poliției. L-a văzut pe reclamant întins pe pardoseală, cu capul însângerat, ochii umflați și ud. Repeta strigând „nu am făcut nimic!“ și, într-un limbaj relativ incoerent, presărat cu invective („măgarii“), acuza polițiștii că l-au arestat ilegal și că l-au torturat. Soția reclamantului a solicitat informații despre motivele pentru care soțul său se afla acolo și unul dintre polițiști i-a răspuns că acesta fusese implicat într-o dispută cu un barman de la barul Partidului Democrat. În acel moment, reclamantul a leșinat, astfel că polițiștii l-au stropit cu apă, pentru a-și reveni. Au scos-o pe soția reclamantului

pe culoar și au chemat jurnaliștii de la televiziunea locală. Când a sosit echipa televiziunii, polițiștii au invitat cameramanul în sala în care se afla reclamantul, permițându-i-se cameramanului să realizeze un reportaj cu privire la cazul lui.

14. După ce jurnaliștii au plecat, soția reclamantului – care așteptase până atunci pe culoar – i-a auzit pe agenții de poliție felicitându-se pentru a-i fi chemat pe jurnaliști, obținând astfel probe împotriva reclamantului. Fiindcă starea acestuia se înrăutățea, polițiștii au fost de acord să îl transporte la spitalul de psihiatrie din Piatra Neamț, unde acesta a sosit în jurul orei 4 dimineața. După ce i s-au administrat calmante, având în vedere starea gravă de sănătate, o echipă de medici a decis transportarea reclamantului la spitalul de neurochirurgie din Iași. Polițiștii care îl însoțeau pe reclamant s-au împotrivit, pentru că maiorul C, comandantul adjunct al comisariatului din Piatra Neamț, le ordonase să îl aducă pe reclamant înapoi la poliție.

b) teza Guvernului

15. La 27 ianuarie 1997, către 12 noaptea, reclamantul a ajuns la barul situat la parterul sediului Partidului Democrat, la bar nefiind în acel moment decât chelnerița și agentul de pază al barului. Reclamantul, în stare de ebrietate, a agresat-o verbal pe chelneriță. Agentul de pază a intervenit, atrăgându-i reclamantului atenția asupra comportamentului său. Având în vedere agresivitatea reclamantului, agentul de pază a chemat un echipaj de poliție care se afla în apropiere. Cei doi polițiști chemați – C. S. și C. R. i-au cerut reclamantului să își decline identitatea. Nu au manifestat nici cea mai mică agresivitate verbală sau fizică față de reclamant, dimpotrivă, acesta a manifestat violență față de poliție.

16. Confruntându-se cu refuzul reclamantului de a-și declina identitatea, polițiștii l-au condus la sediul poliției. A fost dus într-o mașină, însoțit de alți doi polițiști, A. S. și C. P. , precum și de agentul de pază de la bar. În timpul transportului, reclamantul s-a comportat agresiv, încercând să-l împiedice pe polițistul C. P. să îl ducă la mașină. A fost imobilizat de către agentul de pază al barului care se așezase lângă el.

17. Ajuns la secția de poliție, a fost supus unei percheziții corporale. A continuat să fie agresiv, adresând injurii polițiștilor și lovind scaunele și mesele din sala în care fusese adus.

18. O echipă a televiziunii locale în căutare de evenimente nocturne a ajuns în acel moment și a filmat imagini cu reclamantul.

19. Unul dintre polițiștii de serviciu a informat-o pe doamna Bursuc că soțul său se afla la secția de poliție. Aceasta s-a deplasat la secție însoțită de un vecin, ajungând în jurul orelor 2 dimineața. Doamna Bursuc a solicitat ca reclamantul să fie transportat la spital. La 4. 20 dimineața a fost internat la spitalul de psihiatrie din Piatra Neamț.

20. De la 29 ianuarie la 4 februarie 1997, reclamantul a fost internat la spitalul de neurochirurgie din Iași.

2. Examenele medico-legale la care a fost supus reclamantul

21. La 29 ianuarie 1997, reclamantul a fost internat într-o stare gravă la spitalul de neurochirurgie din Iași, cu diagnosticul de „comotie cerebrală, edem cerebral difuz ca urmare a unui traumatism cranio-cerebral“.

22. La 29 ianuarie 1997, reclamantul a fost de asemenea examinat de către un medic legist, C. V. , care a menționat în raportul său:

„Traumatism cranio-cerebral acut închis, prin agresiune; decelare papilară temporară la ambii ochi; tumefacție violacee înnegrită de 4/4 cu închiderea fantei palpebrale; tumefacție în zona parotidiană dreaptă de 6-6 cm cu echimoză violacee de 3/3 cm; în spatele urechii, echimoză violacee discontinuă de 3/2 cm;

– două excoriații de 1,1 cm fiecare pe partea dorsală a metacarpului de la mâna dreaptă; două excoriații de 1 cm fiecare pe partea dorsală a metacarpului de la mâna stângă;

– (reclamantul) acuză dureri toracice laterale și amețeli“.

Concluziile raportului sunt astfel redactate:

„Reclamantul prezintă leziuni traumatice de tipul hematom pariorbital (ochiul drept), excoriații și echimoze produse prin lovirea cu mijloace proprii și posibil corp dur, care pot data din 27. 01. 1997. Leziunile necesită 4-5 zile de îngrijiri medicale de la data producerii, dacă nu intervin complicații. “

23. Reclamantul a părăsit liber spitalul de la Iași la 4 februarie 1997. În Biletul de externare se precizează că a fost internat pentru cefalee, amețeli, apărute după un traumatism cranio-cerebral, însoțite de tulburări nevrotice, agitație psihomotorie, slabă capacitate de concentrare și memorare. Reclamantului i s-a recomandat concediu de 10 zile, cu posibilitatea prelungirii în urma unei noi examinări.

24. Având în vedere refuzul medicilor din spitalul Iași de a efectua anumite examene medicale, la 5 februarie 1997, reclamantul s-a adresat Spitalului Județean Mureș, unde a fost mai întâi examinat în cadrul secției de chirurgie. Raportul chirurgului care l-a examinat a menționat diagnosticul dolicosigmoidă (prelungire excesivă a colonului sigmoid) care putea fi provocat de un traumatism și de o angină pectorală survenită cel mai probabil în urma unui traumatism. La 10 februarie 1997, reclamantul a fost supus unui examen tomografic prin calculator, evidențiindu-se astfel existența unui edem cerebral difuz vasogenic de origine traumatică.

25. La 12 februarie 1997, reclamantul a fost reexaminat de către medicul legist C. V., care a menționat în raportul său:

„Reclamantul a fost reexaminat astăzi, 12 februarie 1997. Din biletul de externare emis de spitalul de neurochirurgie din Iași, unde reclamantul a fost internat în intervalul 29 ianuarie la 5 februarie 1997 cu diagnosticul de „comotie cerebrală“ și din raportul examenului tomografic rezultă că reclamantul a suferit un traumatism cranian cerebral prin agresiune, cu un edem cerebral difuz

vasogenic. Consider că (reclamantul) are nevoie de 18-19 zile suplimentare de tratament medical, în lipsa complicațiilor“.

26. La 18 martie 1997, reclamantul a fost din nou examinat de către un medic neuropsihiatru, care a constatat existența sechelelor unui traumatism cranian cerebral, însoțit de cefalee și amețeli. I s-a recomandat un concediu de 10 zile.

27. O tomografie efectuată la spitalul din Târgu Mureș la 31 iulie 1997 a relevat o adâncire către vertex a șanțului central drept posibil sechelară în contextul unui traumatism cranian.

3. Evoluția stării de sănătate a reclamantului ulterior agresiunii suferite în noaptea 27-28 ianuarie 1997

28. În perioada 1997-1998, reclamantul a fost în mai multe rânduri internat pentru afecțiuni cardiace. La 5 august 1999, a fost victima unui accident rutier în urma căruia a suferit o contuzie toracică și fractura umărului drept, șoferul mașinii decedând. În mai 2000, reclamantul a fost supus la o intervenție chirurgicală pentru extirparea unei tumori pe creier. În iulie 2000, tumoarea a recidivat și reclamantul a fost supus unei noi intervenții chirurgicale. A decedat la 24 ianuarie 2001.

B. Ancheta penală privind atât relele tratamente suferite de către reclamant cât și ultrajul comis de către acesta împotriva polițiștilor

1. Urmărirea penală desfășurată de către parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și de către Inspectoratul județean de poliție Neamț

29. La 28 ianuarie 1997, parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț, sesizat din oficiu, a început o anchetă împotriva reclamantului pentru ultrajul comis față de polițiștii prezenți în momentul arestării și deținerii sale.

30. La 27 februarie 1997, reclamantul a depus o plângere împotriva a 8 polițiști despre care a pretins că l-au maltratat. A indicat că dorește să fie audiat în prezența soției sale, avocat ales pentru a-l apăra și a solicitat ca 5 martori să fie audiați, printre care soția sa și N. P. , vecinul care a însoțit-o pe aceasta din urmă la poliție, în noaptea de 27-28 ianuarie 1997. Reclamantul nu s-a constituit parte civilă în cauză.

31. Datorită obiectului lor care determina conexitatea la nivelul faptelor, dosarul privindu-l pe reclamant și plângerea sa pentru rele tratamente din partea polițiștilor au făcut obiectul unui singur dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț.

32. La 5 martie 1997, parchetul a dispus ca reclamantul să fie supus la efectuarea unei expertize medico-legale, pentru a stabili realitatea relelor tratamente suferite, precum și efectele lor asupra stării de sănătate a reclamantului.

33. La 10 aprilie 1997, un raport medico-legal din data de 28 martie 1997 a fost înaintat parchetului de către laboratorul local de medicină legală. Raportul reținea și rezuma concluziile certificatelor medico-legale din 29 ianuarie și 12 februarie 1997, precum și concluziile foilor de observații medicale, întocmite în perioada internărilor reclamantului – la 28 ianuarie și 29 ianuarie – 4 februarie 1997. Raportul a stabilit că reclamantul prezenta un traumatism cranian cerebral acut închis, evidențiat prin tumefacție, echimoze, excoriații, comotie cerebrală și posibil edem cerebral. Ținând cont de caracterul acestor leziuni, s-a concluzionat că nu au pus în pericol viața reclamantului, dar că necesită 12-14 zile de îngrijiri medicale și că determină o incapacitate temporară de muncă.

34. În paralel cu ancheta desfășurată de către parchet, Inspectoratul județean de poliție a desfășurat la rândul său o anchetă privind evenimentele din noaptea de 27-28 ianuarie 1997.

35. La 11 aprilie 1997, martorul N. P. a fost audiat de către poliție. A declarat că l-a văzut pe reclamant la comisariatul din Piatra Neamț în noaptea de 27 ianuarie 1997. Reclamantul era întins pe jos, cu fața la podea, cu mâinile prinse la spate. Spunea fără încetare că nu făcuse nimic și folosea expresii destul de violente. Martorul a declarat că reclamantul nu prezenta răni sau urme de violență.

36. Într-o declarație din 2 mai 1997, același martor a declarat că reclamantul avea fața umflată, nerecunoscând pe nimeni din jurul lui, era incoerent și repeta fără încetare „...m-ați bătut, mă măgarilor, netrebnicilor și bandiților fără să fac nimic“. Martorul a declarat de asemenea că s-a întors la comisariat în jur de ora 6 pentru a da o declarație, dar că poliția l-a obligat să semneze o declarație deja redactată și că nu a avut timp să o citească înainte de a o semna.

37. Poliția și parchetul i-au audiat și pe D. D., chelneriță la barul sediului Partidului Democrat și pe V. D. P., agent de pază la sediul aceluiași partid. În cele două declarații făcute în fața maiorului C și datând din 28 ianuarie 1997 și 14 mai 1997, D. D. a afirmat că reclamantul a venit în bar între ora 22 și miezul nopții și că ea însăși a chemat poliția prin telefon, pentru că reclamantul, după ce a consumat patru beri, a agresat-o verbal, a devenit foarte violent cu ceilalți clienți ai barului, lovindu-l chiar pe V. D. P.

38. Conform primei declarații a acestui martor, reclamantul a venit la bar spre miezul nopții, deja beat și că, după ce a comandat o cafea și o bere, a insultat-o pe D. D. Nu mai erau alți clienți în bar. Din cauza refuzului reclamantului de a se calma, V. D. P. a ieșit în stradă, căutând ajutor și revenind însoțit de doi polițiști. Reclamantul și martorul a fost ulterior duși la comisariat.

39. În a doua declarație din 20 mai 1997, V. D. P. a declarat că după sosirea celor doi polițiști în bar, reclamantul l-a palmuit pe unul dintre ei. Conform martorului V. D. P., polițiștii nu i-au pus cătușe reclamantului, ci l-au convins să îi urmeze la comisariat. Ieșind din bar, reclamantul s-a împiedicat pe scări și a căzut. În mașina poliției în drum spre comisariat, reclamantul a fost foarte violent, lovindu-i pe polițiști și pe șofer. La comisariat, a continuat să aibă un

comportament agresiv, lovind cu picioarele scaunele și mesele. Pentru a evita automutilarea care ar fi putut fi ulterior utilizată împotriva lor, polițiștii i-au pus cătușe reclamantului. În final, V. D. P. a declarat că nici un polițist nu l-a lovit pe reclamant și nici nu l-a insultat.

40. Printr-o adresă din 20 mai 1997, direcția județeană de poliție Neamț a solicitat parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț să urgenteze definitivarea cercetărilor în dosarul de ultraj privindu-l pe reclamant, informând în același timp parchetul că plângerea acestuia pentru rele tratamente fusese examinată dar că, având în vedere imposibilitatea confirmării faptelor, dosarul a fost trimis Parchetului militar Bacău cu propunerea de neîncepere a urmăririi penale, pe motivul că nu s-a dovedit că cei 8 polițiști în cauză au comis o infracțiune. Din contră, se pare că reclamantul și-a aplicat singur lovituri, provocând răni, trântindu-se la pământ, lovindu-se singur de picioarele meselor și scaunelor din sala comisariatului unde a fost adus în noaptea de 27-28 ianuarie 1997.

41. Nefiind audiată, soția reclamantului a depus la dosarul de ultraj o declarație din data de 29 mai 1997. A afirmat că la 27 ianuarie 1997, a semnat un contract de asistență juridică cu G. P. , unchiul maiorului C. , în cadrul unei proceduri de partaj între G. P și maiorul C. Conform afirmațiilor doamnei Bursuc, G. P., o avertizase asupra riscului pe care ar putea să îl întâmpine prin participarea la o procedură împotriva maiorului C.

Cu privire la circumstanțele arestării soțului ei, a relatat că la data de 27 ianuarie 1997, către ora 20. 30, îngrijorată de faptul că soțul ei încă nu se întorsese acasă, s-a deplasat la sediul Partidului Democrat, unde reclamantul trebuia să se întâlnească cu câțiva prieteni. La bar nu era decât chelnerița care i-a spus că este nou-angajată și că nu îl cunoștea pe reclamant, dar că poliția arestase o persoană în bar cu puțin timp înainte. Soția reclamantului a sunat la poliție, unde i s-a precizat că soțul ei nu se afla acolo. Doar în jur de ora 1 dimineața, în timp ce se întorcea la domiciliu, a primit un telefon de la numitul G., care a informat-o despre prezența soțului ei la comisariat.

Ajunsă la comisariat, în prezența vecinului său N. P. , l-a văzut pe reclamant întins la pământ, plin de sânge. Pentru că leșinase, polițiștii au turnat apă pe reclamant și, după filmarea câtorva imagini pentru televiziunea locală, au permis soției reclamantului transportarea acestuia la spital. În declarația sa, doamna Bursuc s-a plâns de faptul că poliția a intervenit în timpul internării reclamantului, pentru ca examenele medicale să nu fie complete și pentru ca rănilor să fie diminuate. În final, l-a acuzat pe maiorul C. de a fi în spatele acestei înscenări, al cărei scop este acela de a o intimida și a o determina să renunțe la apărarea lui G. P. în procesul de partaj. De asemenea a protestat împotriva instrumentării cauzei de către maiorul C, pe care l-a acuzat că a dispus arestarea reclamantului.

42. Cu toate că a fost invitat la Inspectoratul județean de poliție pentru a fi audiat în această cauză, reclamantul nu s-a prezentat, motivând că anchetatorii nu erau alții decât colegii polițiștilor acuzați de rele tratamente, desfășurându-și cu toții activitatea, anchetatori și anchetati, în cadrul poliției județene Neamț.

43. Prin rezoluția din 10 iunie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și-a declinat competența în favoarea Parchetului militar Bacău, motivând că pe lângă acuzația de ultraj împotriva reclamantului, cauza privește în mod egal și răspunderea penală a polițiștilor acuzați de rele tratamente.

2. Ancheta penală desfășurată de Parchetul militar Bacău

44. În timpul instrumentării dosarului de către Parchetul militar Bacău, reclamantul nu a fost niciodată citat sau audiat. D. D. și V. D. P. , cei doi martori citați de către parchet au fost audiați la 7, respectiv 18 august 1997. Declarațiile polițiștilor acuzați au fost luate la 3 februarie 1998. Aceștia au declarat că reclamantul nu a fost lovit de polițiști în timpul deținerii sale, ci că acesta din urmă a manifestat un comportament violent, lovindu-i cu pumnii și cu picioarele pe mai mulți dintre ei. Un polițist, I. T. , a declarat că reclamantul s-a dat cu capul de podea și de perete. Un alt polițist – I. Ș. , a declarat că reclamantul s-a lovit cu capul de podea și că în timpul deplasării în mașina de poliție, s-a lovit cu capul de părțile metalice ale mașinii. Doi alți polițiști, A. S. și P. C. au susținut de asemenea, că reclamantul s-a lovit singur de podea, fiind într-o stare de agresivitate și de tulburări psihice. Un al cincilea polițist C. H. nu a făcut nici o mențiune cu privire la actele de automutilare comise de către reclamant, în schimb a făcut mențiuni despre comportamentul violent al reclamantului față de ceilalți, în condițiile în care nici un polițist nu l-ar fi lovit. Doi alți polițiști, C. R. și C. S. au declarat că nu l-au însoțit pe reclamant la secția de poliție. Cel de-al optulea polițist a declarat că nu a fost prezent la evenimentele în cauză.

45. La 4 februarie 1998, Parchetul militar Bacău a dispus neînceperea urmăririi penale, motivând că reclamantul nu a dovedit că cei 8 polițiști ar fi comis o infracțiune. Prin aceeași rezoluție, Parchetul militar Bacău a trimis dosarul – pentru faptele imputate reclamantului Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț pentru continuarea anchetei.

46. Reclamantul a formulat o plângere împotriva soluției din 4 februarie 1998, respinsă printr-o ordonanță din 16 martie 1998. Soluția a fost motivată prin faptul că ancheta fusese completă, probele în mod judicios apreciate și că rezoluția de neîncepere a urmăririi legale era temeinică și legală.

47. La 2 martie 1998, reclamantul a formulat o plângere către Parchetul general de pe lângă Curtea Supremă de Justiție. Această plângere a fost reiterată la data de 29 iulie 1998.

48. La 18 august 1998, procurorul B. din cadrul secției parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a dispus clasarea fără răspuns a acestei plângeri, motivând că Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție deja a examinat aceeași plângere la 15 octombrie 1997 și 25 februarie 1998, dispunând respingerea ei. Procurorul B. a menționat, fără să indice nici o dată, că în speță „comunicările necesare către petent au fost efectuate”.

49. Conform reclamantului, acesta nu a primit niciodată răspuns din partea Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

C. Continuarea anchetei penale împotriva reclamantului pentru ultraj

50. La 27 februarie 1998, direcția județeană de poliție Neamț a transmis Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț dosarul de urmărire penală privind-l pe reclamant.

51. Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț l-a audiat pe reclamant la 3 aprilie 1998.

52. La 12 iunie 1998, parchetul a dispus efectuarea unei expertize psihiatrice pentru evaluarea a discernământului reclamantului, având drept motiv comportamentul deosebit de violent al acestuia la momentul derulării faptelor.

53. Reclamantul a formulat o plângere împotriva soluției procurorului și a refuzat să se prezinte la examenul psihiatric.

54. Prin rechizitoriul din data de 8 octombrie 1998, parchetul l-a trimis pe reclamant în judecată – în fața Tribunalului Neamț, pentru ultraj împotriva a doi polițiști, C. P. și C. R. Reclamantul a fost acuzat că l-a pălmuit pe C. R. de două ori și că printr-o lovitură de picior, i-a provocat o rană la mână lui C. R. , rană care a necesitat 2-3 zile de îngrijiri medicale.

55. Ca urmare a solicitării reclamantului, la 2 decembrie 1998 și 10 februarie 1999, Tribunalul Neamț a suspendat examinarea cauzei. Reclamantul a sesizat Curtea Supremă de Justiție cu o cerere de strămutare a dosarului la un alt tribunal decât cel în mod normal competent, pentru o mai bună administrare a justiției.

56. La 2 aprilie 1999, Curtea Supremă de Justiție a dispus trimiterea dosarului la Tribunalul Alba. Prin adresa din 28 aprilie 1999, dosarul a fost transmis de către Tribunalul Neamț la Tribunalul Alba.

57. La 14 iunie 1999, această instanță a constatat că martorii propuși de către parchet au fost incorect citați și a dispus citarea lor pentru data de 13 septembrie.

58. La 9 septembrie 1999, reclamantul a solicitat o amânare pe motivul că la 5 august fusese victima unui accident rutier în urma căruia a fost necesară spitalizarea.

59. La 13 septembrie și 25 octombrie 1999, tribunalul a constatat că reclamantul nu putea să se prezinte și că martorii acuzării nu se prezentaseră, fixând examinarea cauzei la o dată ulterioară. Tribunalul a dispus inițial ca martorii citați să se prezinte sub sancțiunea amenzii. Ulterior, tribunalul a dispus citarea lor sub sancțiunea de a fi aduși în fața instanței cu mandat de aducere.

60. La 13 decembrie 1999, reclamantul s-a prezentat la instanță. Tribunalul a constatat că martorii acuzării nu au fost aduși și a dispus din nou citarea lor cu mandat de aducere.

61. La 24 ianuarie 2000, reclamantul nu a fost prezent, la fel și martorii propuși de către parchet. Tribunalul a dispus din nou citarea lor cu mandat de aducere.

62. La 6 martie 2000, reclamantul s-a prezentat, însă martorii acuzării nu au fost aduși. Reclamantul a prezentat mijloacele sale de probă și procurorul a stăruit

ca martorii pe care îi propusese parchetul să fie audiați. Cu această ocazie, Tribunalul Alba a solicitat prin comisie rogatorie Tribunalului Bacău ca martorii propuși să fie audiați de către această instanță.

63. La 27 aprilie, 11 mai și 1 iunie, Tribunalul Bacău a dispus amânarea examinării cauzei, pentru că martorii nu s-au prezentat la audieri. De fiecare dată, Tribunalul a dispus citarea lor cu mandat de aducere.

64. La 22 iunie 2000, Tribunalul Bacău a audiat prin comisie rogatorie 7 martori.

65. Datorită stării de sănătate a reclamantului care se agrava progresiv, la 10 iulie și 21 august 2000, Tribunalul Alba a dispus efectuarea unei expertize de către laboratorul medico-legal pentru a se stabili dacă starea de sănătate îi permitea prezentarea în fața instanței.

66. La 25 septembrie 2000, tribunalul a dispus suspendarea cauzei datorită stării de sănătate a reclamantului, care nu îi permitea să participe la procedură. Efectuarea unei noi expertize medico-legale privind starea sa de sănătate a fost dispusă la data de 6 noiembrie 2000.

67. Reclamantul a decedat la data de 24 ianuarie 2001. Prin hotărârea din 12 februarie 2001, tribunalul a constatat încetarea acțiunii penale împotriva sa, ca urmare a decesului.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

68. Dispozițiile privind statutul procurorilor militari erau prevăzute de legea nr. 54 din 9 iulie 1993 privind organizarea tribunalelor și a parchetelor militare, dispunându-se astfel:

Art. 17 – Atribuțiile Ministerului Public sunt îndeplinite prin procurori militari constituiți în parchete militare, pe lângă fiecare instanță militară.

Art. 23 – Judecătorii militari și procurorii militari au calitatea de magistrați și fac parte din corpul magistraților.

Art. 24 – Poate fi numit magistrat militar persoana care (...) are calitatea de ofițer activ.

Art. 30 – Magistrații militari sunt militari activi și au toate drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate.

Acordarea gradelor militare și înaintarea în grad a magistraților militari se fac potrivit normelor aplicabile cadrelor permanente din Ministerul Apărării Naționale.

Art. 31 – Încălcarea de către magistrații militari a normelor stabilite prin Regulamentul disciplinei militare atrage răspunderea lor în conformitate cu prevederile acestuia.

69. La data desfășurării evenimentelor, organizarea și funcționarea poliției române era reglementată de legea nr. 26 din 12 mai 1994, în virtutea căreia poliștii aveau calitatea de militari activi. Urmărirea penală și judecarea

polițiștilor pentru comiterea faptelor interzise de legea penală, datorită calității lor de militari activi, intrau în competența parchetelor și instanțelor judecătorești militare.

70. Această lege a fost abrogată de legea nr. 218 din 23 aprilie 2002 privind organizarea și funcționarea poliției și legea nr. 360 din 6 iunie 2002 privind statutul polițiștilor, în virtutea cărora Ministerul de Interne a fost demilitarizat, polițiștii având de acum înainte calitatea de funcționari publici. Urmărirea penală și judecarea polițiștilor intră în competența parchetelor și instanțelor ordinare.

ÎN DREPT

I. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE

71. Reclamantul invocă încălcarea articolului 3 din Convenție, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante“

72. Curtea arată că sub acest aspect, cererea reclamantului se referă, pe de o parte, la tratamentele suferite de acesta în timpul reținerii sale din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997 și, pe de altă parte, la calitatea anchetei desfășurate de autorități cu privire la tratamentele menționate.

1. *În ceea ce privește preținsele rele tratamente aplicate reclamantului de către polițiști, în timpul reținerii*

A. Argumentele părților

a) Reclamantul

73. Văduva reclamantului, care a transmis observațiile sale în martie 2001, după decesul reclamantului, menționează concluziile rapoartelor medico-legale efectuate în acest caz și care atestă violențele pe care le-a suferit reclamantul când era sub supravegherea polițiștilor. Ea subliniază gravitatea deosebită a relexor tratamente la care a fost supus soțul său. Ea apreciază că acestea au fost aplicate în mod intenționat, cu scopul unic de a-i produce suferințe acute, de a-l umili și de a-l înjosi. Văduva reclamantului solicită Curții să rețină, de asemenea, că relexor tratamente aplicate i-au afectat grav sănătatea, decesul intervenit la 24 ianuarie 2001 fiind consecința numeroaselor complicații ale edemului cerebral difuz constat imediat după violențele din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997.

b) Guvernul

74. Guvernul contestă acuzațiile privind relexor tratamente. Referindu-se la elementele de probă obținute în timpul cercetărilor efectuate de către autoritățile interne, acesta susține că reclamantul nu a fost supus nici unei forme de violență

din partea polițiștilor. Aceștia l-au interplat doar cu scopul de a-l determina să își declare identitatea și să înceteze comportamentul agresiv față de chelneriță și polițiști.

75. În ceea ce privește leziunile pe care reclamantul pretinde că le-a suferit și atestate prin certificatele medicale, Guvernul susține că acestea puteau să fi fost produse în timpul incidentului care a avut loc în bar înainte de sosirea polițiștilor, între reclamant și agentul de pază al localului. Atât aceste leziuni, cât și traumatismul cranio-cerebral au fost produse ca urmare a propriilor fapte ale reclamantului. În opinia Guvernului, acesta a fost agresiv, recurgând la acte de automutilare și nu își putea menține echilibrul ca urmare a consumului de alcool, ceea ar fi putut face ca acesta să cadă.

76. În cele din urmă, Guvernul admite că unele leziuni ușoare ar fi putut fi inerente procesului de imobilizare a reclamantului, pe care comportamentul său agresiv l-a făcut absolut necesar.

77. Guvernul remarcă, de asemenea, că reclamantul suferea de afecțiuni psihice și că nu a fost nici un moment singur cu polițiștii, întrucât agentul de pază al barului l-a însoțit și el la secția de poliție. În ceea ce privește durata tratamentelor invocate, Guvernul apreciază că aceasta ar fi fost mai scurtă decât pretinde reclamantul.

B. Aprecierea Curții

78. Curtea observă că părțile au puncte de vedere diferite cu privire la situația de fapt. Conform reclamantului, acesta a fost reținut de polițiști, într-un bar, în seara de 27 ianuarie 1997, în jurul orelor 20, și condus la secția de poliție unde a fost bătut de aproximativ opt polițiști până la orele 2 dimineața. În jur de orele 4 dimineața, acesta a fost dus la spital într-o stare foarte gravă.

79. Conform Guvernului, reclamantul a fost reținut de polițiști în jurul orelor 12, în noaptea de 27 spre 28 ianuarie, și condus la secția de poliție ca urmare a refuzului acestuia de a-și declara identitatea. Acesta a avut un comportament deosebit de violent față de polițiști și față de agentul de pază al barului. Polițiștii nu l-au lovit. Reclamantul, care suferea de tulburări psihice, a fost singurul vinovat pentru rănilor suferite. Leziunile și contuzia cerebrală ar fi putut fi anterioare sosirii polițiștilor la bar și cauzate fie de o căzătură, determinată de lipsa de echilibru ca urmare a stării sale de ebrietate, fie prin automutilare.

80. Curtea reamintește că, atunci când o persoană este rănită în timpul reținerii, perioadă în care aceasta se află în totalitate sub supravegherea ofițerilor de poliție, orice vătămare intervenită în acest interval dă naștere unor puternice prezumții de fapt (a se vedea hotărârea Salman împotriva Turciei [GC], nr. 21986/93, § 100, CEDH 2000-VII). Prin urmare Guvernului îi revine sarcina să ofere o explicație plauzibilă în ceea ce privește cauzele unor asemenea vătămări și să producă probe care să demonstreze fapte de natură să pună sub semnul întrebării afirmațiile victimei, în special dacă acestea sunt susținute prin acte

medicale (a se vedea, printre altele, Selmouni împotriva Franței [CG], nr. 25803/94, § 87, CEDH 1999-V, Berktaş împotriva Turciei, nr. 22493/93, § 167, 1 martie 2001, nepublicată, și Altay împotriva Turciei, nr. 22279/93, §50, 22 mai 2001, nepublicată). Având în vedere obligația autorităților de a răspunde pentru persoanele aflate sub supravegherea lor, Curtea a subliniat că achitarea polițiștilor în cadrul acțiunii penale nu scutește statul pârât de obligațiile care îi revin conform Convenției (a se vedea hotărârea *Berktaş* citată mai sus, § 168).

81. Curtea observă că reclamantul a suferit o agresiune în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997. Vătămurile au fost constatate în rapoartele medico-legale care atestau existența unui traumatism cranio-cerebral produs prin violență, însoțit de tumefieri, echimoze și excoriații multiple la nivelul feței și al mâinilor, precum și de un edem cerebral difuz și de o angină pectorală survenite ca urmare a traumatismului.

82. Curtea observă că, cu excepția unor leziuni „inerente procesului de imobilizare care s-a dovedit absolut necesar“, Guvernul contestă faptul că reclamantul ar fi suferit răni grave în timpul reținerii sale, perioadă în care s-a aflat în totalitate sub supravegherea polițiștilor.

Guvernul afirmă că la originea traumatismului cranio-cerebral și a leziunilor constatăte la reclamant „s-ar fi putut afla“ automutilarea, precum și faptul că suferea de tulburări psihice și că se afla în stare ebrietate, ceea ce l-ar fi putut face să cadă, în noaptea incidentului – 27 spre 28 ianuarie 1997, înainte de sosirea în bar a polițiștilor.

83. Curtea constată că rapoartele medico-legale prezentate în timpul anchetei interne și transmise Curții nu indică ipoteza unei căzături sau a automutilării, ci cea a agresiunii. De altfel, nici în fața autorităților interne, nici în fața Curții nu a fost prezentat nici un certificat medical care să ateste o maladie psihică a reclamantului, cu excepția mențiunilor – care, de altfel, sunt ulterioare agresiunii – făcute în raportul redactat la externarea din 4 februarie 1997 și care se referă la „tulburări nevrotice, agitație psihomotorie și capacitate de concentrare și de memorare slabe“ (a se vedea paragraful 23 de mai sus).

84. Mai mult, depozițiile martorilor audiați de parchet sunt contradictorii și lipsite de precizie (paragrafele 35-40 de mai sus) în ceea ce privește prezentarea incidentului care a dus la rănirea gravă a reclamantului. De asemenea, acesta din urmă nu a fost niciodată audiat de anchetatori (paragrafele 42-44 de mai sus).

85. În măsura în care leziunile constatate la reclamant ar fi putut fi provocate, după cum susține Guvernul, de incidentul care a avut loc în barul Partidului democrat înainte de sosirea polițiștilor, între agentul de pază al barului și reclamant, Curtea remarcă faptul că nici una din piesele dosarului de cercetare penală internă nu confirmă această ipoteză.

De altfel, Curtea constată cu surprindere că agentul de pază nici măcar nu a fost inculpat în cadrul cercetării penale referitoare la faptele cu privire la care s-a plâns reclamantul.

86. În ceea ce privește ipoteza automutilării, deși aceasta este susținută și de concluziile poliției judiciare Neamț, justificând astfel propunerea de neîncepere a urmăririi penale transmise parchetului la 20 mai 1997 (a se vedea paragraful 40 de mai sus), Curtea observă că nici Guvernul, nici autoritățile interne nu au furnizat explicații privind modalitatea în care reclamantul și-ar fi putut auto-provoca leziuni de o asemenea natură și gravitate.

Din declarațiile polițiștilor acuzați rezultă că acesta ar fi încercat să se automutileze în prezența polițiștilor, aruncându-se la pământ și lovindu-se cu capul de pereți, de podea sau de mesele și scaunele sălii în care fusese condus, la secția de poliție. Or, Curtea constată, încă o dată, că această ipoteză nu a fost confirmată de nici o expertiză, în timp ce depozițiile polițiștilor audiați de parchet au fost deosebit de sumare și confuze în această privință.

87. În concluzie, Curtea observă că elementele de probă nu confirmă afirmațiile Guvernului.

88. În lipsa unei explicații plauzibile, Curtea apreciază că, în speță, leziunile constatate pe corpul reclamantului au fost produse ca urmare a unui tratament pentru care răspunderea revine Guvernului.

89. În ceea ce privește aprecierea gravității relexor tratamentelor, Curtea amintește că aceasta este relativă prin natura sa; ea depinde de un ansamblu de împrejurări specifice speței, cum ar fi durata tratamentului sau efectele sale psihice sau psihologice și, în unele cazuri, de sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei. Atunci când o persoană este lipsită de libertate, folosirea forței fizice, în condițiile în care aceasta nu este determinată de comportamentul persoanei, aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de articolul 3 (Labita împotriva Italiei [GC], nr. 26772/95, §120, CEDH 2000-IV; Pantea împotriva României, nr. 33343/96, §§185-186, 3 iunie 2003).

90. Amintind că Convenția este un „instrument viu care se interpretează în lumina condițiilor de viață actuale“ (a se vedea, printre altele, hotărârile *Tyrex împotriva Marii Britanii*, din 25 aprilie 1978, serie A nr. 26, paginile 15-16, §31, și *Selmouni*, citată mai sus, §101), Curtea apreciază că evoluția în creștere a exigențelor în materia protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale implică, în paralel și inevitabil, un grad mai mare de severitate în aprecierea încălcărilor aduse valorilor fundamentale ale societăților democratice. Prin urmare, acte care în trecut erau calificate ca „tratamente inumane și degradante“, iar nu „tortură“, ar putea fi calificate diferit în viitor.

91. În speță, Curtea subliniază în mod deosebit intensitatea loviturilor aplicate reclamantului, care au produs echimoze multiple la nivelul capului și, mai cu seamă, un traumatism cranio-cerebral prin violență, cu edem cerebral difuz, cu efecte de durată.

Curtea remarcă, între altele, durata relexor tratamente aplicate reclamantului, timp de mai multe ore, începând cu reținerea sa la bar, seara, continuând în timpul

transportului cu mașina poliției și, apoi, la secția de poliție, înainte de a fi dus la spital, într-o stare gravă, la orele 4.20 dimineața (a se vedea paragrafele 11-14 și 19-22 de mai sus).

Mai mult, Curtea observă că reclamantul era deosebit de vulnerabil, aflându-se singur sub supravegherea a cel puțin cinci polițiști care l-au condus în timpul nopții la sediul poliției în urma unui incident minor într-un bar.

Prin urmare, Curtea consideră că violențele la care a fost supus reclamantul prezintă un caracter deosebit de grav, de natură să conducă la dureri și suferințe acute, astfel încât acestea trebuie considerate ca acte de tortură în sensul articolului 3 al Convenției.

92. Având în vedere cele de mai sus, Curtea decide că a avut loc o încălcare a articolului 3 al Convenției sub acest aspect.

2. În ceea ce privește decesul reclamantului

93. Curtea arată că văduva reclamantului nu a pretins că ar fi avut loc o încălcare a articolului 2 din Convenție ca urmare a morții acestuia, ci că aceasta a solicitat Curții să evalueze gravitatea relexelor tratamente aplicate, având în vedere urmările acestora asupra stării de sănătate a reclamantului, având în vedere că acestea au condus la o patologie neurologică severă, inclusiv hipertensiune intracraniană și o tumoare cerebeloasă survenite ca urmare a edemului cerebral difuz constat imediat după violențele din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997.

94. Curtea observă că în perioada 1997-1998 reclamantul a fost internat de mai multe ori pentru afecțiuni cardiace. La 5 august 1999 a fost victima unui accident rutier în urma căruia a suferit o contuzie toracică și fractura brațului drept, iar șoferul autoturismului a decedat. În mai 2000 reclamantul a fost supus unei intervenții chirurgicale la nivelul creierului, în vederea înlăturării unei tumori cerebeloase. În iulie 2000, tumoarea a recidivat iar reclamantul a fost supus unei noi intervenții chirurgicale.

95. Curtea arată în continuare că decesul reclamantului a avut loc la 24 ianuarie 2001, la patru ani după traumatismul cerebral suferit în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997, iar în perioada 1997-1998 nu a fost înregistrată nici o evoluție negativă a edemului cerebral difuz inițial, maladiile cardiace tratate în acest interval neavând nici o legătură cu edemul cerebral. Ulterior, în august 1999, reclamantul a fost victima unui accident rutier în urma căruia starea sănătății sale s-a înrăutățit.

96. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că legătura directă de cauzalitate între traumatismul suferit ca urmare a relexelor tratamente aplicate în 1997 și decesul reclamantului este incertă.

Prin urmare, ea consideră că nu se încadrează în prevederile articolului 2 din Convenție.

3. În ceea ce privește caracterul adecvat al anchetei desfășurate de autoritățile interne

A. Argumentele părților

97. Cu privire la ancheta penală desfășurată ca urmare a plângerii pentru rele tratamente formulate de reclamant, văduva acestuia a arătat că probele au fost administrate și martorii audiați de către poliția judiciară Piatra Neamț, adică tocmai autoritatea în cadrul căreia activau polițiștii anchetați. În ceea ce privește decizia de neîncepere a urmăririi penale a parchetului militar Bacău, aceasta a fost emisă în absența unei anchete efective. Mai mult, reclamantul nu a primit niciodată răspuns la contestația formulată împotriva acestei decizii, prin care acesta sesizase Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

98. Guvernul arată că, în cauză, a avut loc o anchetă efectivă și obiectivă. Acesta subliniază că reclamantul nu a formulat plângere împotriva actelor de cercetare penală efectuate de procuror, ceea ce demonstrează că reclamantul nu a avut nemulțumiri legate de desfășurarea procedurii penale.

99. Printre altele, în observațiile complementare transmise la 4 decembrie 2003, Guvernul susține că reclamantul nu s-a îndreptat nici în instanță împotriva deciziei de neîncepere a urmăririi penale emise de procuror, prin apelarea la calea deschisă prin decizia nr. 486/1997 a Curții constituționale, publicată la 6 martie 1998, care interpretează în acest sens articolul 21 din Constituția României referitor la liberul acces la justiție.

B. Aprecierea Curții

100. Curtea arată că aspectele indicate de Guvern în observațiile complementare sunt mai curând de natura unei excepții preliminare de neputință a căilor de recurs interne. Fiind ridicată pentru prima dată după decizia de admisibilitate, o asemenea cerere este tardivă (a se vedea, de exemplu, Ceteroni împotriva Italiei, hotărârea din 15 noiembrie 1996, Recueil 1996-V, paginile 1755-1756, § 19).

101. În ceea ce privește fondul cererii, Curtea amintește că, atunci când o persoană susține în mod credibil că ar fi fost victima unor tratamente contrare articolului 3 din Convenție, din partea poliției sau a altor servicii similare ale statului, dispoziția menționată, coroborată cu obligația generală a statului, prevăzută la articolul 1, de a recunoaște „oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în (...) Convenție“, impune implicit cerința desfășurării unei anchete oficiale efective. O asemenea anchetă, la fel ca și cea impusă de prevederile articolului 2, trebuie să fie de natură să conducă la identificarea și sancționarea persoanelor vinovate. În caz contrar, interdicția legală generală a tratamentelor inumane sau degradante ar fi lipsită de eficiență practică, în ciuda importanței sale fundamentale, și s-ar crea posibilitatea ca în unele cazuri agenții statului, beneficiind de o cvasi-impunitate, să calce în picioare drepturile persoanelor aflate sub supravegherea lor (*Labita*, citată mai sus, §131).

102. Curtea observă că în prezenta cauză s-a desfășurat o anchetă. Rămâne însă de verificat diligența cu care aceasta a fost condusă și caracterul său „efectiv“.

103. Curtea amintește că, pentru ca o anchetă cu privire la omor sau rele tratamente săvârșite de agenți ai statului să fie considerată efectivă, se poate aprecia, în general, că este necesar ca persoanele care conduc ancheta și cele care fac cercetările să fie independente de cele implicate în evenimente (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Guleç împotriva Turciei* din 27 iulie 1998, *Recueil* 1998-IV, §§81-82, și *Ogur împotriva Turciei* [GC] nr. 21954/93, CEDH 1999-III, §§91-92). Aceasta presupune nu doar absența oricărui raport ierarhic sau instituțional dar și o independență concretă (a se vedea, de exemplu hotărârile *Ergi împotriva Turciei* din 28 iulie 1998, *Recueil* 1998-IV, §§83-84, și Kelly ș. a. *împotriva Marii Britanii*, nr. 30054/96, §114, 4 mai 2001).

104. În legătură cu acest aspect, Curtea observă că ancheta a fost condusă mai întâi de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și de către Inspectoratul Județean de Poliție Neamț și privea atât faptele cu privire la care se plânsese reclamantul, săvârșite de către polițiști, cât și acuzațiile împotriva reclamantului cu privire la săvârșirea infracțiunii de ultraj împotriva polițiștilor.

Curtea remarcă faptul că probele au fost administrate și martorii au fost audiați de poliția judiciară Piatra Neamț, polițiștii cercetați fiind angajați tot ai Poliției Piatra Neamț. Or, acest fapt nu este compatibil cu principiul lipsei oricărui raport ierarhic sau instituțional între persoanele care conduc cercetările și cele implicate în evenimente.

105. Curtea observă în continuare că, la 10 iunie 1997, după cinci luni de la evenimente și după ce reclamantul, trei martori și polițiștii acuzați de rele tratamente fuseseră audiați și se dispusese efectuarea unei expertize medico-legale, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și-a declinat competența în favoarea Parchetului Militar Bacău, având în vedere calitatea de militari a polițiștilor acuzați.

106. Curtea constată astfel că, la 4 februarie 1998, fără a-l fi audiat pe reclamant, Parchetul Militar Bacău a dispus neînceperea urmăririi penale a celor opt polițiști acuzați de rele tratamente. Hotărârea a fost motivată prin aceea că nu se dovedise că polițiștii cercetați ar fi săvârșit fapta.

107. Curtea observă în primul rând că independența procurorului militar care a condus ancheta asupra polițiștilor poate fi pusă la îndoială având în vedere prevederile interne în vigoare la data evenimentelor. Ea subliniază în legătură cu acest aspect că, în conformitate cu Legea nr. 54/1993, procurorii militari sunt ofițeri activi, ca și polițiștii, care la data evenimentelor făceau parte din structura militară, ce are la bază principiul subordonării ierarhice; aceștia dețineau grade militare, se beneficiau de toate privilegiile în acest domeniu și răspundeau pentru încălcarea regulilor disciplinei militare.

Curtea observă că, în baza acestei legături instituționale, absența independenței procurorului militar s-a concretizat, în speță, în lipsa de imparțialitate în conducerea cercetărilor cu privire la polițiștii acuzați.

108. Într-adevăr, Curtea consideră deosebit de frapant faptul că Parchetul Militar nu a ținut deloc seama în ordonanța de neîncepere a urmăririi penale de concluziile rapoartelor de expertiză medico-legală efectuate în cauză, ultimul, datând din 28 martie 1997, întocmit la cererea Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț, menționând agresiunile la care a fost supus reclamantul (a se vedea paragrafele 22, 25 și 33 de mai sus).

109. Rezultă, de asemenea, din piesele dosarului, că la 2 martie 1998 reclamantul a sesizat Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, formulând o plângere împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale a Parchetului Militar Bacău. La 18 august 1998 procurorul B. din cadrul Secției Parchetelor Militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a dispus clasarea, fără a răspunde plângerii reclamantului, pe motiv că Parchetul de pe lângă Curtea Supremă respinsese deja plângerea la 15 octombrie 1997 și 25 februarie 1998. Procurorul B. a precizat că „se efectuase comunicarea cu petiționarul“, fără a indica nici o dată.

Cu toate acestea, Curtea constată că Guvernul nu a transmis nici o copie a deciziei Secției Parchetelor Militare de pe lângă Curtea Supremă de respingere a plângerii reclamantului împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale.

110. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că autoritățile nu au efectuat o anchetă amănunțită și eficientă în legătură cu afirmațiile credibile ale reclamantului privind aplicarea unor rele tratamente în timpul reținerii sale.

În consecință, Curtea decide că a avut loc o încălcare a articolului 3 din Convenție sub acest aspect.

II. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 6 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

111. Reclamantul se plânge cu privire la durata procedurii în cadrul căreia a fost acuzat de ultraj împotriva polițiștilor. El invocă articolul 6 alineat 1 din Convenție, conform căruia:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea ... într-un termen rezonabil ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa. “

112. Văduva reclamantului arată că la, 12 februarie 2001, instanța a constatat încetarea acțiunii penale împotriva reclamantului ca urmare a decesului acestuia.

113. Guvernul susține că momentul începerii procedurii penale împotriva reclamantului este 27 februarie 1998, dată la care a fost începută urmărirea penală împotriva acestuia, după ce Parchetul Militar Bacău a pronunțat neînceperea urmăririi penale cu privire la polițiștii acuzați de rele tratamente.

114. În ceea ce privește aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii, aflată în curs în primă instanță pe rolul Tribunalului Alba în ianuarie 2001, dată la care Guvernul a transmis observațiile sale, acesta din urmă a arătat că nu au existat perioade semnificative de inactivitate. Acesta a arătat că

autoritățile judiciare nu au prelungit în mod nejustificat procedura și că fuseseră efectuate numeroase acte procedurale, cauza prezentând un grad mediu de complexitate. Printre altele, Guvernul susține că reclamantul ceruse el însuși numeroase amânări ale cauzei.

115. Curtea reamintește că, în materie penală, „termenul rezonabil“ prevăzut de articolul 6 alineatul 1 menționat mai sus începe din momentul la care o persoană este „pusă sub acuzare“. Acesta poate fi un moment anterior sesizării instanței, în special acela al arestării, începerii urmăririi penale sau al cercetărilor. „Punerea sub acuzare“ în sensul articolului 6 alineat 1 din Convenție poate, prin urmare, fi definită ca fiind „comunicarea oficială, din partea autorității competente, a învinuirii de a fi săvârșit o infracțiune“, idee care corespunde și noțiunii de „consecințe importante asupra situației“ persoanei suspecte (a se vedea Reinhardt și Slimane-Kaid împotriva Franței, hotărârea din 31 martie 1998, Recueil 1998-II, pagina 660, §93).

116. Curtea observă că reclamantul a fost citat chiar în ziua incidentului, la 27 ianuarie 1997. Ancheta penală a fost deschisă la 28 ianuarie 1997 de către Parchetul de către Tribunalul Neamț. Ca urmare a decesului său, la 24 ianuarie 2001, Tribunalul Alba a constatat încetarea acțiunii penale împotriva reclamantului, printr-o decizie din 12 februarie 2001.

117. Prin urmare, procedura penală împotriva reclamantului a început la 27 ianuarie 1997, o dată cu reținerea sa, și s-a finalizat la 24 ianuarie 2001. Aceasta a durat, așadar, patru ani, dintre care un an și nouă luni, din ianuarie 1997 până în octombrie 1998, în fața parchetului – un an și o lună în fața Parchetului Neamț și opt luni în fața Parchetului Militar Bacău – și doi ani și trei luni, din octombrie 1998 până în ianuarie 2001, în fața Tribunalului Alba, sesizat în primă instanță.

118. Având în vedere învinuirea adusă reclamantului și natura faptelor cercetate, și anume că a pălmuț de două ori un polițist și a rănit ușor pe un altul, lovindu-l cu piciorul, Curtea apreciază că dosarul nu era unul complex.

Prin urmare, Curtea consideră că durata procedurii nu poate fi justificată în mod rezonabil prin natura și complexitatea cauzei.

119. De altfel, Curtea observă că în intervalul iunie 1999-iunie 2000, tribunalul a amânat cauza de mai multe ori pe motiv că martorii erau absenți, deși aceștia fuseseră citați aproape lunar, dispunându-se măsuri de constrângere, care totuși nu au fost aplicate.

Curtea consideră că autoritățile judiciare ar fi trebuit să manifeste o preocupare deosebită față de accelerarea procedurii, având în vedere și starea de sănătate a reclamantului.

120. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că articolul 6 alineat 1 din Convenție a fost încălcat.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

121. Conform articolului 41 din Convenție:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

122. În cererea prin care a sesizat Curtea, din 21 mai 1998, reclamantul a formulat o cerere de reparație echitabilă pentru prejudiciul moral și material suferit, al cărui quantum este lăsat la aprecierea Curții, precizând totodată că cheltuielile de judecată se ridicau la o sumă de aproximativ 20 de milioane de lei.

123. Văduva reclamantului nu a formulat nici o cerere de reparație echitabilă după decizia de admisibilitate deși, în scrisoarea adresată acesteia la 10 noiembrie 2003 acesteia i s-a atras atenția asupra prevederilor articolului 60 din Regulamentul Curții care prevede că orice cerere de reparație echitabilă în baza articolului 41 din Convenție trebuie formulată în cadrul observațiilor scrise cu privire la fondul cauzei sau, în lipsa unor asemenea observații, în cadrul unui document separat transmis într-un termen de maxim două luni de la decizia prin care cererea este declarată admisibilă.

124. Cu toate acestea, în ciuda lipsei unui răspuns al văduvei reclamantului la scrisoarea de însoțire a deciziei de admisibilitate, Curtea apreciază că, având în vedere împrejurările excepționale ale cauzei, îndeosebi caracterul deosebit de grav al încălcărilor constatăte, precum și prejudiciul moral evident rezultând din acestea, vor fi acordată, în echitate, după cum prevede articolul 41 din Convenție, suma de 10.000 de Euro cu acest titlu.

B. Majorări de întârziere

125. Curtea hotărăște să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

2. Hotărăște că a fost încălcat articolul 3 din Convenție ca urmare a torturii la care a fost supus reclamantul în timpul reținerii;
3. Hotărăște că a fost încălcat articolul 3 din Convenție ca urmare a faptului că autoritățile nu au desfășurat o anchetă amănunțită și eficientă în legătură cu tratamentul menționat;
4. Hotărăște că a fost încălcat articolul 6 alineat 1 din Convenție;
5. Hotărăște că:
 - a. statul pârât trebuie să plătească văduvei reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform articolului 44 alineat 2 din Convenție, 10.000 (zece mii) de euro cu titlu de prejudiciu moral, convertiți în lei la cursul din ziua efectuării plății, precum și orice eventuală altă sumă care ar putea fi datorată cu titlu de impozit asupra sumei menționate;

- b. această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca Centrală Europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la data de 12 octombrie 2004, în baza articolului 77 alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

J. -P. COSTA

Președinte

S. DOLLE

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA
din 17 decembrie 2004

în cauza Cumpănă și Mazăre împotriva României
(Cererea nr. 33348/96)

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 501/14 iunie 2005

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reunită în Marea Cameră formată din:

Domnii L. Wildhaber, președinte, C. L. Rozakis, J. -P. Costa, G. Ress, Sir Nicolas Bratza, Domnul I. Cabral Barreto, Doamna V. Stăžnická, Domnii C. Bîrsan, P. Lorenzen, J. Casadevall, B. Zupančič, J. Hedigan, M. Pellonpää, A. B. Baka, R. Maruste, M. Ugrehelidze, K. Hajiyev, judecători, și Domnul P. J. Mahoney, *grefier*,

După deliberare în camera de consiliu la 1 septembrie 2004 și 10 noiembrie 2004,

Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 33348/96) îndreptată împotriva României, prin care doi cetățeni ai acestui stat, domnii Constantin Cumpănă („primul reclamant“) și Radu Mazăre („al doilea reclamant“) au sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia“) la data de 23 august 1996 în temeiul fostului art. 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția“).

2. Reclamanții sunt reprezentați de domnul M. Mocanu-Caraiani, avocat la Constanța. Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat de agentul său, doamna R. Rizoiu, subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe.

3. Reclamanții susțin în particular o ingerință nejustificată în dreptul lor la respectarea libertății de exprimare, garantat de art. 10 din Convenție, datorată condamnării lor ca urmare a publicării, la 12 aprilie 1994, a unui articol într-un ziar local.

4. Cererea a fost înaintată Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (art. 5 par. 2 din Protocolul nr. 11).

5. Cererea a fost atribuită primei secțiuni a Curții (art. 52 par. 1 din regulament). În cadrul acesteia, camera însărcinată cu examinarea cauzei (art. 27 par. 1 din Convenție) a fost constituită în conformitate cu art. 26 par. 1 din regulament.

6. La 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat componența secțiunilor (art. 25 par. 1 din regulament). Prezenta cerere a fost atribuită celei de a doua secțiuni, astfel remaniată (art. 52 par. 1).

7. La 10 septembrie 2002, a fost declarată parțial admisibilă de o cameră a secțiunii amintite („camera“), formată din următorii judecători: domnul J.- P. Costa, președinte, domnul L. Loucaides, domnul C. Bîrsan, domnul K. Jungwiert, domnul V. Butkevych, doamna W. Thomassen, doamna A. Mularoni, judecători, precum și doamna S. Dollé, grefier de secție.

8. La 10 iunie 2003, camera a pronunțat o hotărâre; cu cinci voturi la două (domnul J. -P. Costa și doamna W. Thomassen), a decis că dreptul reclamanților garantat de art. 10 din Convenție nu a fost încălcat.

9. La 2 septembrie 2003, partea reclamantă a solicitat, în temeiul art. 43 din Convenție și art. 73 din regulament, trimiterea cauzei în fața Marii Camere. Această solicitare a fost formulată și semnată, în numele celor doi reclamanți, de primul dintre aceștia, domnul C. Cumpănă.

10. Un colegiu al Marii Camere a admis cererea la 3 decembrie 2003.

11. Componerea Marii Camere a fost hotărâtă în conformitate cu art. 27 par. 2 și 3 din Convenție și art. 24 din regulament.

12. La 15 martie 2004, Guvernul a prezentat observații privind cererea de trimitere formulată de partea reclamantă.

13. Reclamanții au răspuns printr-o scrisoare din 17 august 2004. Al doilea reclamant a anexat la aceasta o declarație în care a arătat că susține cererea de trimitere a cauzei în fața Marii Camere formulată de primul reclamant.

14. La 1 septembrie 2004 a avut loc, la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg, o audiere publică (art. 59 par. 3 din regulament).

S-au prezentat în fața Curții:

– *pentru Guvern*: doamna R. Rizoiu, subsecretar de stat, *agent*, domnul R. Rotundu, *co-agent*, doamnele R. Pașoi, A. Prelipcean, C. Roșianu, *consilieri*;

– *pentru reclamanți*: domnul M. Mocanu-Caraiani, *avocat*, doamna D. Mocanu-Caraiani, *consilier*.

Curtea a ascultat pledoariile domnului M. Mocanu-Caraiani, urmat de doamnele R. Rizoiu și C. Roșianu, precum și răspunsurile acestora la întrebările adresate de judecători.

ÎN FAPT

I. ÎMPREJURĂRILE SPEȚEI

15. Reclamanții, domnii Constantin Cumpănă și Radu Mazăre, sunt născuți în 1951 și respectiv 1968 și locuiesc în Constanța.

A. Împrejurările speței

1. Originile cauzei

a) Contractul de asociere între primărie și societatea Vinalex

16. Prin hotărârea nr. 33 din 30 iunie 1992, Consiliul Local al Municipiului Constanța, în aplicarea Hotărârii Guvernului nr. 147 din 26 martie 1992, a impus o amendă în sarcina conducătorilor de vehicule staționate neregulamentar pe drumul public și a împuternicit societatea SC CBN din Constanța să desfășoare activități de ridicare, transport și depozitare a acestor vehicule.

17. Prin dispoziția nr. 163 din 30 iunie 1992, primarul municipiului Constanța a autorizat firma Vinalex să asigure serviciile de ridicare, transport și depozitare a vehiculelor staționate neregulamentar pe drumul public.

18. La 16 decembrie 1992 a fost încheiat un contract de asociere între primărie și firma respectivă, semnat, în numele autorităților, de viceprimar (în continuare „D. M.”) și de jurista primăriei (în continuare doamna R. M.). Printr-o scrisoare din 1 aprilie 1994, primarul municipiului Constanța a solicitat firmei Vinalex să pună capăt activităților desfășurate în temeiul contractului, informând-o cu această ocazie că analizează posibilitatea rezilierii contractului.

b) Conținutul articolului în litigiu

19. La 12 aprilie 1994, reclamantii, jurnaliști de profesie, au publicat în ziarul local Telegraf, al cărui redactor-șef era al doilea reclamant, un articol intitulat „Fostul viceprimar D. M. și actuala judecătoare R. M. , prin concurs de infracțiuni, au realizat escrocheria Vinalex“. Numele fostului viceprimar și al fostei juriste a primăriei, doamna R. M. , care devenise între timp judecător, figurau integral în titlu și în textul articolului.

20. Semnat de cei doi reclamanți, articolul avea următorul conținut:

„Pe data de 30. 06. 1992, Consiliul local al municipiului Constanța a emis Hotărârea nr. 33, care, în art. 5, prevede: „Prestația de blocare, ridicare, transport, depozitare și eliberare a mijloacelor de transport sau remorci, se efectuează de S. C. CBN-SRL.“ (...) Astfel, serviciile de specialitate din Primărie trebuia să urmărească și să stabilească modalitățile concrete pentru ducerea la îndeplinire a Hotărârii Consiliului local. Acest fapt nu s-a întâmplat. În schimb, după șase luni de la adoptarea Hotărârii nr. 33, în mod ilegal, încălcând cu bună știință prevederile Legii nr. 69/1991, a fost încheiat „Contractul de asociere în participațiune“ (...) cu o cu totul altă firmă decât cea autorizată inițial, denumită S. C. „Vinalex“. Dar, rețineți! documentul respectiv este semnat astfel: în numele primarului de viceprimarul D. M. (...), iar în locul juristului M. T., semnătura aparține unei anume M.

De unde și prin ce minune a apărut S. C. Vinalex SRL ca asociat al Primăriei, dacă Hotărârea nr. 33/30. 06. 1992 a Consiliului Municipal nominalizează societatea CBN SRL să realizeze o simplă prestare de servicii? De reținut că, în dosarul acestui caz, nu există nici un act potrivit căruia Societatea

CBN SRL și-ar fi dat acordul de a renunța la activitatea de ridicare a mașinilor! (...) Escrocul D. M. (fost viceprimar, acum avocat), prin contractul de asociere, a împuternicit niște hăndrălai, angajații Vinalex-ului, să constate staționarea neregulamentară a mașinilor! – cu alte cuvinte să-și bată joc de cetățeni și de avutul lor personal.

În ce constă sau, mai corect spus, cum s-a efectuat escrocheria? Conform Legii 69/91 (art. 82 și 29), orice contract de asociere cu o societate comercială poate fi încheiat doar în urma unei hotărâri a Consiliului local adoptată cu votul a cel puțin două treimi din numărul consilierilor. Înainte de adoptarea sa în Consiliu, respectivul contract trebuie să aibă, obligatoriu, avizul tuturor comisiilor de specialitate (...). Contractul cu Vinalex a fost negociat și semnat ilegal, în numele Consiliului, de cei trei, invocând Hotărârea din vară, care, așa cum am mai arătat, se referea la o altă firmă, dar la nici o asociere!

Având în vedere că, înaintea perfectării acestui contract, Primăria mai încheiasse alte patru contracte (urmând calea legală), persoanele semnatare nu pot invoca necunoașterea legii, ci doar încălcarea ei cu bună știință! Și pentru că fiecare încălcare conștientă a legii are un scop în sine, de obicei pentru a aduce foloase infractorului, în cazul de față este de la sine înțeles că dl ex-viceprimar, jurist, a luat mită (șpagă) de la beneficiarul contractului obligându-și sau constrângându-și subordonații, printre care R. M., să încalce legea.

Curtea de Conturi din Constanța a depistat această flagrantă escrocherie, care i-a adus beneficii uriașe mituitorului (S. C. Vinalex) (...) Infractorul [S. C. Vinalex] nu a făcut niciodată dovada deținerii unor mijloace adecvate de ridicare, transportare și blocare a autoturismelor neregulamentar parcate. Este cauza distrugerii a numeroase mașini particulare și, implicit, a existenței a mii de reclamații în acest sens.

Mai mult, așa zisul contract de asociere a fost încheiat doar pentru un an de zile, respectiv până la data de 16. 12. 1993. Din acel moment, verosul serelist nu mai avea dreptul, sub nici o formă, să atingă avutului particular al vreunui cetățean! Cu toate acestea, el a continuat să ridice mașinile, să încaseze ilegal niște bani (...). Nu înțelegem cum Poliția și-a dat concursul, acordând asistență infractorului, în ultimele patru luni!

Să ne oprim puțin și asupra fostei juriste a Primăriei și actualei judecătoare R. M. Ori a semnat contractul de asociere necunoscând legile țării, și atunci nu înțelegem cum ulterior a ajuns judecător (împărțind dreptatea pe baza aceluiași legi pe care nu le cunoaște), ori a luat șpagă și poate lua în continuare! Nu ne miră că aceeași judecătoare este cercetată de Curtea de Conturi ... pentru o altă nelegiuire comisă tot în Primărie (despre care noi am scris la momentul oportun). Ni se pare însă ilar faptul că președintele Judecătoriei nu a dispus nici o măsură (suspendare), motivând că suma ar fi ... prea mică!

Realizând parcă faptul că lațul se strânge, Serviciul de coordonare, organizare resurse umane, al Primăriei (...) a emis adresa (...) către S. C. Vinalex, căreia îi pune în vedere posibilitatea rezilierii contractului de asociere,

întrucât, în termenul contractual, până la data de 16. 12. 1993: „nu ați prezentat documente doveditoare privind achiziționarea unor alte utilaje, tip platformă, pentru buna desfășurare a activității“ (conform clauzei din contract prevăzută de art. 3 – n. n.). În aceeași adresă, Vinalex este somată să se prezinte cu balanțele lunare și i se pune în vedere că: „Întrucât nu ați făcut dovada deținerii lor (utilajele pe care le-a folosit n. n.) cu acte doveditoare, considerăm cota dvs. de participare doar în limita capitalului social al firmei, respectiv de 110. 000 lei, urmând a se recalcula participarea la venitul net al asociațiunii în proporție egală cu constituirea părților“.

Dar faptele sunt fapte, iar documentele aflate în posesia noastră „vorbesc“ de la sine despre ilegalitatea și escrocheria „Vinalex“.

21. Articolul era însoțit de fotografia unei mașini de poliție prezentă la ridicarea unui vehicul staționat neregulamentar pe drumul public, de fotocopii de pe extrase din contractul de asociere și din hotărârea Consiliului local al municipiului Constanța din 30 iunie 1992, precum și de pasaje din anumite articole din Legea nr. 69/1991 privind răspunderea și alte atribuții ale primarului, ale prefectului și ale consilierilor locali și județeni.

22. Articolul era însoțit și de o caricatură reprezentând un bărbat și o femeie, braț la braț, cărând un sac inscripționat „Vinalex“, plin cu bancnote. Dialogul dintre cele două personaje era următorul:

„Măi R [diminutivul prenumelui doamnei R. M.], lasă c-ai făcut treabă bună, tot am scos cât am fost viceprimar, ceva lovele, de-o Americă...

D [diminutivul prenumelui fostului viceprimar] ... dacă tu te faci avocat, io mă fac judecătoare și-o rezolvăm de-un mapamond ...“

c) Concluziile controlorilor financiari ai Curții de Conturi

23. La 6 iunie 1994, Compartimentul de Control Financiar al Camerei Județene de Conturi Constanța a examinat un raport întocmit la 26 mai 1994 în urma unei verificări financiare efectuate la Consiliul local al Municipiului Constanța pentru anul 1992, constatând următoarele:

(a) alegerea, de către Consiliul local, la 30 iunie 1992, a societății S. C. CBN pentru efectuarea ridicării vehiculelor staționate neregulamentar nu a fost motivată de nici o ofertă scrisă din partea respectivei societăți, nici de obiectul de activitate ale acesteia;

(b) Consiliul local nu și-a dat avizul pentru încheierea contractului de asociere între Primărie și societatea Vinalex și nu a fost realizată și nici supusă aprobării Consiliului o expertiză a bunurilor asociatului Vinalex, contrar dispozițiilor Legii nr. 69/1991 privind administrația publică locală;

(c) repartizarea profitului asupra căruia părțile au convenit prin contract, anume 70% pentru societatea Vinalex și 30% pentru Consiliul local, nu era conformă cu aportul fiecăruia dintre asociați la data încheierii contractului, care era de 76,4% pentru Consiliul local și 23,6% pentru societatea Vinalex, ceea ce a antrenat o pierdere de venit în detrimentul Consiliului local.

Compartimentul de Control Financiar a estimat că era necesar să se solicite primarului municipiului Constanța, în calitatea sa de ordonator de credite, „să între în legalitate“ cu privire la obligațiile părților decurgând din contractul menționat și să fie mai eficient când încheie astfel de asocieri cu agenți privați în viitor.

24. Reclamanții au prezentat în fața Curții un raport al Curții de Conturi, datat 17 martie 1994, care se referea, de asemenea, la neregulile descrise în paragraful 23 de mai sus, cu ocazia încheierii contractului de asociere între Primărie și societatea Vinalex, indicând că se impune rezilierea acestuia. Reclamanții nu au menționat existența unui astfel de raport în procedura penală îndreptată împotriva lor ca urmare a apariției în ziar a articolului în litigiu.

2. Procesul penal împotriva reclamanților

a) Procedura în fața instanței de fond

25. La 14 aprilie 1994, după apariția articolului, doamna R. M. i-a dat în judecată pe reclamanți la Judecătoria Constanța pentru insultă și calomnie, infracțiuni prevăzute de art. 205 și 206 din Codul penal. Ea s-a plâns, în special, de caricatura care însoțea articolul, care o înfățișa ca pe o – „damă“, avându-se grijă ca fusta să fie destul de scurtă, pentru a-mi evidenția anumite „elemente“, cu care am fost dotată, în semn de batjocură, la brațul unui bărbat încărcat cu un sac cu bani“. A afirmat că articolul, desenul și dialogul dintre personaje au îndemnat cititorii să creadă că avea relații intime cu D. M. și a subliniat că atât ea, cât și fostul viceprimar, erau căsătoriți, fiecare cu altcineva.

26. La termenul din 13 mai 1994, instanța a amânat cauza datorită lipsei reclamanților, a fixat un nou termen la 27 mai 1994 și a dispus aducerea cu mandat a acestora.

27. La termenul din 27 mai 1994, al doilea reclamant a declarat că-și asumă întreaga răspundere pentru ceea ce publicase în ziarul pe care-l conducea în calitate de redactor-șef. El a explicat, cu privire la caricatură, că aceasta este un mijloc de critică folosit în mod curent în presă și că nu a intenționat să aducă atingere reputației reclamantei. Ca răspuns la o întrebare a instanței, a recunoscut că a cunoscut că, în baza ordinului primarului municipiului Constanța, societatea Vinalex a obținut autorizația primarului de a proceda la ridicarea vehiculelor staționate neregulamentar, dar a declarat că nu a considerat, totuși, util să publice această informație. A mai subliniat, în final, că nu dorește să încheie o tranzacție cu partea vătămată, dar că este gata să publice un articol în favoarea acesteia, dacă aceasta dovedește că ceea ce a publicat era fals.

28. La 10 iunie 1994, reclamanții au solicitat strămutarea cauzei. Au solicitat acordarea unui nou termen, arătând că datorită calității de judecător a reclamantei, le era imposibil să găsească în Baroul Constanța un avocat care să accepte să-i reprezinte.

29. La o dată neprecizată, Baroul Constanța, la cererea Judecătoriei, a certificat că reclamanții nu s-au lovit de refuzul tuturor avocaților din Barou și că, în orice caz, conducerea Baroului nu a fost sesizată cu această problemă.

30. La 15 iunie și la 1 iulie 1994, instanța a amânat cauza pentru lipsa reclamanților.

31. Printr-o încheiere din 21 iulie 1994, Curtea Supremă de Justiție a dispus strămutarea cauzei la Judecătoria Lehliu-Gară.

32. La 15 noiembrie 1994, cauza a fost înregistrată pe rolul acestei instanțe. La 21 decembrie 1994, 25 ianuarie, 27 februarie, 20 martie, 17 aprilie și 17 mai 1995 au avut loc mai multe ședințe de judecată.

33. La termenele din 21 decembrie 1994 și 25 ianuarie 1995, reclamanții, deși legal citați, nu s-au prezentat. Instanța a emis pe numele lor un mandat de aducere pentru termenele din 25 ianuarie și respectiv 27 februarie 1995. Reclamanții nu s-au prezentat.

34. La termenele din 27 februarie și 20 martie 1995, reprezentanții ziarului Telegraf au solicitat în numele reclamanților, care lipseau, amânarea cauzei. Instanța a admis cererea.

35. La 20 martie 1995, avocatul N. V. din Baroul București a acceptat să-i apere pe reclamanți.

36. La termenul din 17 aprilie 1995, în cursul dimineții, N. V. a solicitat instanței să examineze cauza după ora 11:30. Instanța a admis cererea. Cu toate acestea, la strigarea cauzei la ora 12:00 și ulterior la ora 14:30, instanța a constatat că nici reclamanții, nici avocații nu erau prezenți în sală și a amânat cauza pentru 17 mai 1995.

37. La termenul din 17 mai 1995 instanța a rămas în pronunțare, după ce a constatat că nici reclamanții, deși legal citați, nici avocatul acestora, nu s-au prezentat. Printr-o hotărâre din aceeași zi, instanța a apreciat că reclamanții s-au făcut vinovați de insultă și calomnie, infracțiuni prevăzute de art. 205 și respectiv 206 din Codul penal și i-a condamnat la trei luni închisoare pentru insultă și șapte luni închisoare pentru calomnie și a dispus executarea pedepsei mai severe și anume șapte luni de închisoare. Instanța a aplicat și pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării tuturor drepturilor civile prevăzute în art. 64 din Codul penal (paragraful 58 de mai jos).

Instanța a impus, de asemenea, reclamanților interzicerea exercitării profesiei de jurnalist pentru o perioadă de un an după executarea pedepsei cu închisoarea, măsură de siguranță prevăzută de art. 115 alin. 1 din Codul penal (paragraful 59 de mai jos).

În sfârșit, instanța i-a condamnat să plătească doamnei R. M. daune interese în cuantum de 25 milioane de lei, echivalentul a 2.033 euro la paritatea leu/euro de la data evenimentelor, cu titlu de prejudiciu moral.

38. În motivarea sentinței, instanța a reținut, mai întâi că:

„Instanța ia act că, atât la Judecătoria Constanța, cât și la Judecătoria Lehliu-Gară, partea vătămată a fost mereu prezentă, iar inculpații, în mod nejustificat, au lipsit în general, deși au fost legal citați. În dovedirea plângerii sale prealabile,

partea vătămată, R. M. , a solicitat proba cu acte. Partea vătămată a depus la dosar exemplarul din ziarul local Telegraf din 12 aprilie 1994, unde apare articolul menționat în plângerea prealabilă și caricatura unde este ridiculizată.

Instanța ia act că, atât inculpații cât și partea responsabilă civilmente, deși legal citați, nu s-au prezentat la nici un termen de judecată, prezentă fiind numai partea vătămată.

Instanța ia act că inculpații R. Mazăre și C. Cumpănă aveau cunoștință de dosarul penal în care erau implicați, de termenele de judecată, că aveau apărător ales (care a solicitat instanței o dată amânarea și a doua oară lăsarea la a doua strigare a dosarului după ora 11:30).

Instanța ia act că inculpatul R. Mazăre a fost audiat la Judecătoria Constanța, în ședința publică din 27. 05. 1994, reținându-se următoarele: inculpatul consideră că nu este obligatoriu pentru a exercita profesia de ziarist să fie absolvent al Facultății de ziaristică; inculpatul refuză să răspundă instanței dacă a avut și alte acte dintre cele care au stat la baza emiterii Hotărârii nr. 33 de către Consiliul local al Municipiului Constanța; înțelege prin noțiunea de concurs de infracțiuni săvârșirea mai multor infracțiuni; înțelege încălcarea legii penale prin concurs, încălcarea mai multor infracțiuni; consideră că partea vătămată, în calitate de juristă la Primărie, prin semnarea contractului a încălcat mai multe articole din Legea nr. 69/1991; precizează că nu poate face încadrarea juridică exactă a infracțiunilor săvârșite de partea vătămată întrucât nu intră în competența sa acest lucru; declară că tot ce a avut de spus în legătură cu partea vătămată a spus în articolul apărut în ziar; consideră că peste tot sunt folosite caricaturile, apreciind că prin ea (caricatura) nu a adus în nici un fel atingere reputației vreunei persoane (recte partea vătămată).

Instanța reține că inculpatul R. Mazăre își asumă întreaga responsabilitate pentru tot ce se publică în ziarul pe care îl conduce în calitate de redactor-șef; (...) că are cunoștință de dispozițiile constituționale referitoare la dreptul ziaristului de a informa opinia publică; că a citit integral Hotărârea Guvernului și nu a publicat-o integral din lipsă de spațiu; că inculpatul declară că a citit integral și contractul de asociere încheiat de Primărie și semnat de partea vătămată, doamna R. M. , dar nu avea cunoștință ca H. G. să facă vorbire de contracte de asociere; (...) că inculpatul avea cunoștință că printr-o dispoziție a Primarului municipiului Constanța a fost împuternicită firma Vinalex să efectueze serviciul ridicării autoturismelor parcate neregulamentar, dar a considerat că nu este necesară publicarea ei în ziar; că, în încheiere, inculpatul declară că „având în vedere gravitatea faptelor comise cred că nu este necesar să discut în prealabil cu partea vătămată. În cazul în care ar exista documente care să dovedească nerealitatea celor arătate de mine, sunt de acord să public un articol care să fie în favoarea părții vătămate“.

39. În ceea ce privește înscrisurile de care s-a prevalat partea vătămată, instanța a arătat că:

„La dosar, partea vătămată, R. M., a depus, pe lângă articolul din ziarul Telegraf, Hotărârea nr. 33 emisă de Consiliul local al municipiului Constanța, având la bază H. G. nr. 147/26. 03. 1992, prin care s-a hotărât ridicarea autovehiculelor sau remorcilor staționate neregulamentar pe drumurile publice, dispoziția nr. 163/30. 06. 1992 a Primăriei municipiului Constanța (...) prin care se dispune autorizarea firmei Vinalex să ridice, să transporte și să depoziteze autovehiculele staționate neregulamentar pe arterele de circulație („Condițiile efectuării prestațiilor figurează în contractul de asociere ce urmează a fi perfectat“); H. G. nr. 147/26. 03. 1992, prin care sunt autorizată primării să dispună ridicarea, transportul și depozitarea autovehiculelor parcate neregulamentar, apelând la unități specializate, acordându-le autorizație și dispoziția nr. 369/1. 07. 1994, emisă de primarul municipiului Constanța, prin care se autorizează firma Vinalex pentru efectuarea unor astfel de servicii“.

40. Cu privire mai ales la articolul și la caricatura în litigiu, instanța s-a pronunțat după cum urmează:

„... inculpații R. Mazăre și C. Cumpănă, acest articol viza partea vătămată R. M., lezându-i onoarea, demnitatea, imaginea publică, afectându-i sentimentul propriu de autoprotejare prin acuzațiile (în scris) aduse prin semnele și simbolurile cu țintă determinată asupra ei.

Instanța reține că aceste fapte există, sunt prevăzute de legea penală, prezintă pericol social nu atât prin rezultatul material (deformare materială a realității exterioare), cât mai ales prin consecințele psiho-sociale pe care le antrenează, prin dezinformarea sau informarea incorectă a publicului, ducând la aprecieri eronate cu privire la fapte și persoane, instaurându-se o scară de valori greșită, avându-se în vedere rolul și impactul mijloacelor de informare în masă asupra tuturor, creând traume psihice părții vătămate. La această apreciere instanța a avut în vedere calitatea deosebită a părților în proces, respectiv partea vătămată, R. M., juristă, reprezentantă a autorității judecătorești și inculpații, R. Mazăre și C. Cumpănă, reprezentanți ai mass-media.

Instanța ia act că inculpatul R. Mazăre realizează gravitatea faptelor comise de el, dar, în mod iresponsabil, declară că „am cunoștință că printr-o dispoziție a Primarului a fost înputernicită firma Vinalex, dar am considerat că nu este necesară publicarea și a acestei dispoziții“ (...).

Instanța consideră că publicarea articolului în ziar nu putea avea la bază „un interes legitim“, atât timp cât nu se baza pe fapte reale, pe o corectă informare a opiniei publice. Instanța reține că inculpații (...) au „uitat“ conținutul art. 30 (6) din Constituție: „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine“ și al art. 31 (4) din Constituție: „Mijloacele de informare în masă publice și private sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice“.

Din cuprinsul „Concluziilor scrise“ depuse de partea vătămată (...) reiese că aceasta a dorit permanent stingerea procesului penal prin împăcare, dacă inculpații ar fi retractat cele scrise în articol.

Se reține că partea vătămată este persoană publică, că în urma apariției articolului în ziar, conducerea instituției și conducerea ierarhic superioară au întreat-o despre proces, mai ales că trebuie să se prezinte la examenul de definitivat“.

b) Procedura în fața instanței de recurs

41. La o dată neprecizată, reclamantii au declarat recurs împotriva sentinței primei instanțe din 17 mai 1995.

42. La termenul din 2 noiembrie 1995, Tribunalul Călărași, după ce a constatat cauza în stare de judecată și lipsa reclamanților, deși legal citați, precum și faptul că aceștia nu și-au motivat recursul, a rămas în pronunțare.

43. Prin decizia din 2 noiembrie 1995, Tribunalul, după examinarea cauzei reclamanților sub toate aspectele, potrivit art. 385 indice 6 din Codul de procedură penală (în continuare CPP), a menținut hotărârea primei instanțe, pe care a considerat-o legală. Această decizie, trimisă la arhivă în data de 23 noiembrie 1995, a rămas definitivă și executorie, nefiind supusă nici unei căi ordinare de atac.

c) Procedura recursului în anulare promovată de procurorul general

44. La 10 aprilie 1996, Parchetul general a sesizat Curtea Supremă de Justiție cu un recurs în anulare împotriva hotărârilor din 17 mai 1995 și 2 noiembrie 1995, în care a arătat că:

(a) instanțele au făcut o încadrare juridică greșită a faptelor deduse judecății. Subliniind că reclamantii nu au făcut decât să scoată în relief, prin caricatură, acuzațiile lor potrivit cărora anumiți funcționari ai Primăriei erau corupți, el a arătat că faptele deduse judecății nu constituiau elementul material al infracțiunii de insultă, prevăzută de art. 205 din Codul penal;

(b) cuantumul daunelor interese pe care reclamantii au fost condamnați să le plătească era deosebit de ridicat și obiectiv nejustificat; și în sfârșit

(c) condițiile art. 115 alin. 1 din Codul penal, în temeiul căruia instanțele pot interzice exercitarea unei meserii unei persoane care a săvârșit acte ilegale pe motivul incapacității, lipsei de pregătire sau pentru alte motive care o fac nepotrivită pentru exercitarea meseriei nu erau îndeplinite în cauză, nici o probă neatestând fără echivoc inaptitudinea reclamanților de a continua exercitarea meseriei de jurnalist sau pericolul potențial pe care îl comporta aceasta.

45. Prin decizia definitivă din 9 iulie 1996, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul formulat de procurorul general ca neîntemeiat, pentru următoarele motive:

„Prin probele administrate în cauză s-a stabilit că la data de 12 aprilie 1994, inculpații R. Mazăre și C. Cumpănă au publicat în ziarul Telegraf din municipiul Constanța articolul intitulat „Fostul viceprimar D. M. și judecătoarea R. M. , prin concurs de infracțiuni a realizat escrocheria Vinalex“, din cuprinsul căruia rezultă că în cursul anului 1992, în timp ce îndeplinea funcția de consilier juridic

în cadrul Consiliului local al municipiului Constanța, partea vătămată R. M. a participat la acțiunile frauduloase ale societății comerciale Vinalex.

Se constată, totodată, că în cuprinsul articolului menționat inculpații au inclus o caricatură în care partea vătămată a fost prezentată în compania unui bărbat purtând în spate un sac încărcat cu bani, de natură să lezeze onoarea, demnitatea și imaginea publică a acesteia.

Rezultând, așadar, că prin articolul publicat în ziarul Telegraf inculpații au imputat părții vătămate săvârșirea unor fapte determinate, care dacă ar fi adevărate i-ar atrage răspunderea penală, în mod corect cele două instanțe au reținut în sarcina acestora comiterea infracțiunii de calomnie, prevăzută de art. 206 din Codul penal.

Fapta aceluiași inculpați, care în cuprinsul articolului menționat au inclus o caricatură, în care partea vătămată era prezentată în compania unui bărbat, purtând în spate un sac încărcat cu bani, de natură să aducă atingere onoarei și reputației acesteia, constituie infracțiunea de insultă, prevăzută de art. 205 din Codul penal (...).

46. În privința cuantumului daunelor interese pe care reclamantii au fost condamnați să le plătească, Curtea Supremă a arătat că:

„(...) obligarea inculpaților la plata daunelor morale, în sumă de 25 milioane lei a fost justificată, fiind de notorietate faptul că prin publicarea articolului din 12 aprilie 1994, într-un ziar de mare tiraj, inculpații au lezat grav demnitatea și onoarea părții vătămate“.

47. Curtea Supremă a decis, în sfârșit, cu privire la pretinsa ilegalitate a măsurii interzicerii temporare a exercitării profesiei de jurnalist, că:

„(...) aplicarea măsurilor de siguranță în alte limite decât cele prevăzute de lege, neregăsindu-se printre cazurile limitativ prevăzute de lege care permit procurorului să facă recurs în anulare, nu poate constitui temei de casare a hotărârilor atacate“.

3. *Situația reclamanților după condamnarea lor prin decizia definitivă și executorie din 2 noiembrie 1995*

a) Cu privire la executarea pedepsei închisorii și a pedepsei accesorii a interzicerii unor drepturi

48. Reclamantii nu au executat pedeapsa închisorii la care fuseseră condamnați prin decizia din 2 noiembrie 1995 deoarece, imediat după pronunțare, procurorul general a suspendat executarea pentru o perioadă de 11 luni, în temeiul art. 412 din CPP (paragraful 61 *in fine* de mai jos).

49. Printr-o scrisoare din 30 septembrie 1996, Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție i-a informat pe reclamantii că a prelungit suspendarea executării până la data de 27 noiembrie 1996.

50. La 22 noiembrie 1996, reclamantii au fost grațiați, măsură care a înlăturat executarea pedepsei cu închisoarea. În temeiul art. 71 din CPP, măsura a pus capăt pedepsei accesorii a interzicerii unor drepturi (paragraful 58 *in fine* de mai jos).

b) Cu privire la interzicerea exercitării profesiei de jurnalist**i) primul reclamant**

51. După cum reiese din cartea de muncă a primului reclamant, care a prezentat Curții o copie de pe aceasta, ulterior deciziei Tribunalului Călărași din 2 noiembrie 1995:

(a) acesta a continuat să-și desfășoare activitatea la sediul ziarului Telegraf ca șef al rubricii „Eveniment“ până la data de 1 februarie 1996, dată la care a fost transferat în interes de serviciu la societatea C., pe un post identic și cu aceeași remunerație;

(b) în perioada în care a lucrat la sediul societății C., salariul său a fost majorat;

(c) activitatea sa la societatea C. a încetat la 14 aprilie 1997, datorită reducerii numărului de posturi de către angajator, motiv de concediere prevăzut de art. 130 a) din Codul muncii în vigoare la aceea dată;

d) nu a mai desfășurat o activitate salarizată până la data de 7 februarie 2000, dată la care a fost angajat în baza unui contract pe durată nedeterminată la societatea A. , ca redactor-șef adjunct.

ii) al doilea reclamant

52. În urma deciziei definitive și executorii din 2 noiembrie 1995, al doilea reclamant a continuat să dețină funcția de redactor-șef la ziarul Telegraf, după cum reiese dintr-o scrisoare pe care a prezentat-o Curții la 19 ianuarie 2000.

53. Între 1 septembrie 1997 și 30 noiembrie 1999, în perioada în care a fost deputat în Parlamentul României, 25 milioane lei i-au fost deduși din indemnizația parlamentară și virajii în contul bancar al doamnei R. M. , în temeiul hotărârii Judecătoriei Lehliu-Gară din 2 noiembrie 1995 (paragraful 37 in fine de mai sus).

54. La o dată neprecizată, ulterioară acestei hotărâri, a fost ales primar al municipiului Constanța, funcție pe care o ocupă și în prezent.

Drept intern pertinent**A. Codul penal****1. Infracțiuni contra persoanei**

55. Articolele pertinente astfel cum erau redactate în momentul săvârșirii faptelor:

Articolul 205– Insulta

«Atingerea adusă onoarei ori reputației unei persoane prin cuvinte, prin gesturi sau prin orice alte mijloace se pedepsește cu închisoare de la 1 lună la 2 ani sau cu amenda.»

Articolul 206– Calomnia

„Afirmarea sau imputarea în public, prin orice mijloace a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care , dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară ori disprețului public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă. “

56. În Rezoluția nr. 1123 din 24 aprilie 1997 privind respectarea obligațiilor și angajamentelor asumate de România, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei sublinia că art. 205 și 206 din Codul penal aduc atingere exercițiului libertăților fundamentale, și, în special, libertății presei. Prin urmare, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a invitat autoritățile române să modifice fără întârziere aceste prevederi.

57. În ceea ce privește reforma legislativă, Legea nr. 301 din 28 iunie 2004 privind noul cod penal român pedepsește exclusiv cu amendă penală săvârșirea infracțiunii de calomnie (articolul 225 din noul cod penal). Insulta nu mai este incriminată ca infracțiune. Aceste modificări legislative vor intra în vigoare la 29 iunie 2005.

2. Pedepsele

58. Articolele pertinente astfel cum erau redactate la momentul săvârșirii faptelor:

Articolul 64– Pedepsele complimentare

«Pedepsa complimentară a interzicerii unor drepturi constă în interzicerea unuia sau a unora din următoarele drepturi:

- a) dreptul de a alege sau de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electivă publice,
- b) dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat,
- c) dreptul de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii,
- d) drepturile părintești,
- e) dreptul de a fi tutore sau curator»

Articolul 71 – Pedepsele accesorii

«Pedepsa accesorie constă în interzicerea tuturor drepturilor prevăzute în articolul 64.

Condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață atrage de drept interzicerea drepturilor arătate în alineatul precedent din momentul în care hotărârea de condamnare a rămas definitivă și până la terminarea executării pedepsei, până la grațierea totală sau a restului de pedeapsă (...)

3. Măsurile de siguranță

59. Articolul pertinent, astfel cum era redactat la momentul săvârșirii faptelor:

Articolul 115 – Interzicerea unei funcții sau profesii

„Când făptuitorul a săvârșit fapta datorită incapacității, nepregătirii sau altor cauze care îl fac impropriu pentru ocuparea unei anumite funcții, ori pentru exercitarea unei profesii, meserii sau alte ocupații, se poate lua măsura interzicerii de a ocupa acea funcție sau de a exercita acea profesie, meserie ori ocupație.

Această măsură poate fi revocată la cerere după un an dacă se constată că temeiurile care au impus luarea ei au încetat. »

4. *Cauzele care înlătură răspunderea penală sau consecințele condamnării*

60. Dispozițiile legale pertinente sunt redactate astfel:

Articolul 120 – Efectele grațierii

„Grațierea are ca efect înlăturarea (...) executării pedepsei (...). Grațierea nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și măsurilor educative. “

Articolul 134 – Reabilitarea

„Reabilitarea are loc de drept în cazul condamnării la amendă sau la pedeapsa închisorii care nu depășește un an, dacă în decurs de 3 ani, condamnatul nu a săvârșit nici o altă infracțiune. “

B. Codul de procedură penală(C. P. P.)

61. Dispozițiile pertinente astfel cum sunt redactate:

Articolul 409

„Procurorul general din oficiu sau la cererea ministrului justiției poate ataca cu recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție orice hotărâre definitivă. “

Articolul 410

„Hotărârile definitive de condamnare (...) pot fi atacate cu recurs în anulare: I. (...) 4. când s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege; (...) 7. când faptei săvârșite s-a dat o greșită încadrare juridică (...)“

Articolul 412

„Înainte de introducerea recursului în anulare, procurorul general poate dispune suspendarea executării hotărârii.“

ÎN DREPT

CHESTIUNE PRELIMINARĂ: Întinderea competenței Marii Camere

62. În observațiile Guvernului privind cererea de retrimiteră a cauzei la Marea Cameră formulată de unul dintre reclamânți, s-a subliniat că cel de-al

doilea reclamant nu și-a dat în mod expres acordul pentru cererea de retrimiteră. Or, cel de-al doilea reclamant nu era reprezentat de către primul reclamant la data la care acesta din urmă a înaintat Curții cererea de retrimiteră mai-sus menționată.

63. Guvernul consideră că întinderea competenței Marii Camere este limitată la încălcarea libertății de exprimare a primului reclamant. În consecință, Guvernul solicită Marii Camere să nu se pronunțe asupra capătului de cerere a celui de-al doilea reclamant în virtutea articolului 10 din Convenție.

64. Reclamanții s-au opus cererii formulate de Guvern și solicită Curții să soluționeze cauza în ansamblul ei, întrucât cererea de retrimiteră la Marea Cameră a fost introdusă în numele amândurora, cu atât mai mult cu cât Convenția nu prevede expres consecințele ne semnării documentului de către unul dintre reclamanți.

65. În ceea ce privește această controversă, sarcina Curții este de a stabili care sunt limitele examinării prezentei cauze sub aspectul cererii de retrimiteră la Marea Cameră introdusă de reclamant în baza articolului 43 din Convenție care prevede:

„1. Într-un termen de 3 luni de la data hotărârii unei Camere, orice parte în cauză poate, în cazuri excepționale, să ceară retrimiteră cauzei în fața Marii Camere.

2. Un Colegiu de cinci judecători ai Marii Camere acceptă cererea în cazul în care cauza ridică o problemă gravă referitoare la interpretarea sau la aplicarea Convenției sau a Protocoloalelor sale, sau o altă problemă gravă cu caracter general.

3. În cazul în care Colegiul acceptă cererea, Marea Cameră se pronunță asupra cauzei printr-o hotărâre. “

66. Conform jurisprudenței constante a Curții, “cauza” retrimisă în fața Marii Camere privește în mod necesar toate aspectele cererii soluționate anterior de o Cameră în hotărârea sa, neexistând nici un fundament care să permită o retrimiteră parțială a cauzei (K. și T. împotriva Finlandei [GC], nr. 25702/94, §§ 140-141, CEDO2001-VII, și Perna împotriva Italiei [GC], nr. 48898/99, §§ 23-24, CEDO 2003-V). “Cauza” retrimisă în fața Marii Camere este cererea astfel cum a fost declarată admisibilă (a se vedea, *mutatis mutandis*, Irlanda împotriva Marii Britanii, hotărârea din 18 ianuarie 1978, seria A nr 25, p. 63, §157; Azinas împotriva Ciprului [GC], nr. 56679/00, § 32, CEDO 2004-III), cu părțile care au participat la procedura desfășurată în fața Camerei respective, evident cu păstrarea calității procesuale avute la data declarării admisibilității cererii.

67. Aceste aspecte sunt conforme cu spiritul și litera articolului 37§1in fine din Convenție, în baza căruia Curtea poate continua examinarea cererii, dacă respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și prin Protocoloalele sale o cere, inclusiv dacă din circumstanțele cauzei se poate concluziona că persoana interesată nu dorește să o mai mențină, ipoteză expres prevăzută de Articolul 37 § 1 c) și cu care poate fi asimilată ne semnarea cererii de retrimiteră a cererii de

către cel de-al doilea reclamant (*mutatis mutandis*, Karner împotriva Austriei, nr. 40016/98, §28, CEDO 2003-IX).

68. O astfel de concluzie se impune cu atât mai mult cu cât M. Mazăre a achiesat în mod expres, prin declarația sa din 17 august 2004, la cererea de retrimiteră semnată de primul reclamant (paragrafele 9 și 13 de mai sus), menținându-și astfel, deși a posteriori, capătul de cerere în baza articolului 10 din Convenție, declarat admisibil de Cameră, precum și voința de a supune cauza spre examinare Marii Camere.

69. În consecință, competența Marii Camere nu este limitată la modul indicat de către Guvern.

II. Asupra pretinsei încălcări a articolului 10 din Convenție

70. În opinia reclamanților, condamnarea lor ca urmare a publicării unui articol într-un ziar local la data de 12 aprilie 1994 reprezintă o atingere adusă libertății lor de exprimare, în sensul articolului 10 din Convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații sau idei fără amestecul autorităților publice (...).

2. Exercițarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru(...) protecția reputației sau a drepturilor altora, (...) sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești. “

A. Argumentele părților

1. Reclamanții

71. Reclamanții consideră că atingerea adusă libertății lor de exprimare decurgând din condamnarea lor de către instanțele interne nu corespunde unei „nevoi sociale imperioase“ pentru a fi justificată sub aspectul celui de al doilea paragraf al articolului 10 menționat. Ei subliniază, în primul rând, că prin publicarea articolului incriminat într-un ziar local au urmărit să atragă atenția opiniei publice asupra unor chestiuni de natură publică și politică, legate de neregularitățile pe care, în opinia lor, primăria le-a comis prin încheierea unui contract public de asociere cu o societate privată.

72. Precizând că în articolul lor nu au făcut nici o referire legată de viața privată a părții vătămate, doamna R. M., ceea ce demonstrează buna lor credință, reclamanții susțin că acea caricatură despre care au fost acuzați că aduce atingere vieții private a fostei juriste de la primărie nu reprezintă decât o satiră umoristică și că, în aceste condiții, exagerarea anumitor trăsături caracteristice ale persoanelor și circumstanțelor trebuie tolerată. În opinia lor, doar imaginația bogată a doamnei R. M. a putut conduce la considerarea caricaturii în speță ca

fiind o insinuaare cu privire la relațiile intime pe care aceasta le-ar fi întreținut cu fostul vice-primar, iar Guvernul nu ar fi trebuit să preia această interpretare răuvoitoare.

Ei afirmă că instanțele interne nu au văzut în acea caricatură un mijloc de a sugera că ar fi existat relații extraconjugale între personajele care sunt reprezentate. Mai adaugă că nu ei nu ar fi ezitat să descrie în articolul lor – într-o manieră detaliată, explicită și directă – eventualele relații intime între doi funcționari ai primăriei dacă ar fi avut cunoștința de acestea.

73. Ei consideră că trebuie să se considere că au verificat în mod adecvat informațiile aduse la cunoștința publicului, informații care s-au întemeiat în acel moment pe un raport – a cărui credibilitate nu a fost contestată de nimeni – adoptat la 17 martie 1994 de către Curtea de Conturi, singura instituție publică abilitată să controleze gestionarea finanțelor publice. Ei precizează că au avut de asemenea și surse în interiorul primăriei și la Curtea de Conturi, pe care nu le-ar fi putut dezvălui fără a le expune unor riscuri.

74. Reclamanții subliniază că nu au făcut proba verității afirmațiilor în fața instanțelor interne datorită unor motive obiective, legate în principal de protecția surselor, precum și din cauza atitudinii instanțelor naționale care nu au acționat, în virtutea rolului lor activ, pentru a stabili adevărului afirmațiilor lor. Ei apreciază că „adevărul jurnalistic“, care urmărește să informeze rapid opinia publică asupra unei chestiuni de interes general, se distinge de „adevărul judiciar“ stabilit de instanțele naționale și care urmărește să angajeze responsabilitatea autorilor faptelor interzise de lege. Presa nu este chemată să dezvăluie faptele cu aceeași exactitate cu care organele de anchetă sunt ținute să o facă.

75. Reclamanții arată că afirmațiile privind nelegalitatea contractului public încheiat de primărie și pentru care ei au fost condamnați, au fost confirmate de raportul Curții de Conturi. Ei justifică faptul că au atras atenția opiniei publice la doi ani după semnarea contractului prin aceea că la acel moment au intrat în posesia raportului menționat. De asemenea, ei subliniază că articolul incriminat o viza pe doamna R. M. în calitatea sa de funcționară a primăriei, la data săvârșirii faptelor descrise în articol, și nicidecum în calitatea sa de judecător, calitate pe care ea o avea la data apariției articolului.

76. În ultimul rând, ei arată că neexecutarea pedepsei cu închisoarea nu exonerează Guvernul de răspunderea privind atingerea adusă libertății lor de exprimare și că ei consideră că sancțiunile la care au fost condamnați au fost excesive și puteau aduce atingere dezbaterilor libere asupra chestiunilor de interes public printr-o cenzură individuală și generală.

2. Guvernul

77. În opinia Guvernului, condamnarea reclamanților a fost o măsură necesară într-o societate democratică, din moment ce publicarea articolului în cauză constituia o încălcare manifestă a eticii jurnalistice. Având în vedere că reclamanții nu au adus la cunoștința publică informații întemeiate și precise și nu

au fost de bună-credință când au afirmat că doamna R. M. era coruptă, Guvernul arată că reclamanții nu au dovedit în fața instanțelor interne că au verificat aceste informații, limitându-se la a preciza că au ținut cont de anumite decizii ale consiliului local și ale primăriei și de o hotărâre a Guvernului, care prin conținutul lor nu justifică în nici un fel acuzațiile grave de corupție aduse doamnei R. M.

78. Guvernul subliniază, de asemenea, că reclamanții nu au indicat niciodată în fața judecătorilor naționali un alt document au alte informații ca sursă pentru articolul lor, în ciuda faptului că erau conștienți că există o decizie a primăriei care autorizase societatea Vinalex să furnizeze serviciul public la care făcea referire contractul de asociere. Întemeindu-se în special pe declarația făcută de cel de al doilea reclamant în fața Tribunalului Constanța, Guvernul afirmă că pentru reclamanți publicarea acestui document nu era nici necesară și nici relevantă, având în vedere că ar fi contrazis, în realitate, mesajul transmis prin articolul în cauză. De altfel, Guvernul atrage atenția asupra a ceea ce consideră a fi referiri neechivoce la viața privată a doamnei R. M. – de exemplu utilizarea de diminutive în textul care însoțea caricatura – care, în mod evident, nu erau de natură să contribuie la dezbaterea asupra subiectului de interes general, adus la cunoștința publicului.

79. De asemenea, Guvernul arată pe de o parte că reclamanții nu au făcut proba verității afirmațiilor lor de natură factuală (faptică) asupra pretensei corupții și complicități a doamnei R. M. la încheierea ilegală a contractelor și, pe de altă parte, au omis să furnizeze în fața instanțelor interne o bază factuală minimă, propice să fondeze judecățile lor de valoare asupra moralității și competenței fostei juriste de la primărie. În această privință, Guvernul arată că instanțele au apreciat că reclamanții se fac vinovați de săvârșirea infracțiunii de insultă și de calomnie, după ce au stabilit reaua credință a reclamanților.

80. În particular, în ceea ce privește raportul Curții de Conturi, Guvernul apreciază că acest document nu ar fi constituit un fundament pentru a putea servi justificării afirmațiilor incriminate, în măsura în care a fost emis la 26 mai 1994, adică la mai mult de o lună după publicarea articolului. Pe de altă parte, reclamanții nu au invocat în fața instanțelor interne nici existența unui astfel de raport și nici faptul că verificările erau în curs la Curtea de Conturi, lipsind în acest fel instanțele de posibilitatea de a solicita documentele oficiale pertinente de la autoritățile de control.

81. De asemenea, în opinia Guvernului, condamnarea ziariștilor răspundea unei nevoi sociale imperioase de a proteja viața privată și reputația doamnei R. M. și, implicit, prestigiul justiției, în măsura în care calitatea de judecător în funcție a părții vătămate a fost subliniată în mai multe rânduri în articolul incriminat. Guvernul consideră că afirmațiile reclamanților, departe de a privi o dezbateră de interes general, conțineau, în fapt, insulte la adresa judecătorului în cauză, ceea ce ar fi justificat, printre altele, gravitatea sancțiunii aplicate.

82. În această privință, Guvernul arată că interdicția impusă reclamanților de a exercita profesia de ziarist avea natura unei măsuri de siguranță și nu caracterul

unei pedepse, fiind necesară ținând cont de campania de defăimare declanșată de reclamanți împotriva părții vătămate; potrivit Guvernului, o astfel de măsură era de natură să prevină orice recidivă. În orice caz, se arată că această sancțiune nu a avut efecte practice asupra activității profesionale a reclamanților.

83. În cele din urmă, subliniind că aceștia nu au executat pedeapsa cu închisoarea la care fuseseră condamnați, Guvernul susține că grațierea acordată reclamanților se înscrie, în fapt, în politica generală a autorităților române de a se opune la condamnarea jurnaliștilor la pedeapsa închisorii pentru delikte privind libertatea de exprimare. Guvernul arată că puterea legiuitoare a urmat aceiași tendință, recentele inițiative de reforme legislative având ca rezultat dezincriminarea insultei și eliminarea pedepsei cu închisoarea pentru infracțiunea de calomnie (a se vedea „dreptul intern pertinent“, par. 57 de mai sus).

B. Precierea Curții

1. Asupra existenței unei ingerințe

84. Nu s-a contestat că sancționarea reclamanților de către instanțele naționale ca urmare a publicării unui articol într-un ziar local, la care cel de-al doilea reclamant era redactor – șef se analizează ca o „ingerință“ în exercitarea de către reclamanți a libertății de exprimare.

85. Asemenea limitare încalcă Convenția dacă nu respectă cerințele impuse de paragraful 2 al articolului 10. Prin urmare, trebuie analizat dacă ingerința „era prevăzută de lege“, dacă viza unul sau mai multe din scopurile legitime menționate de respectivul paragraf și dacă era „necesară într-o societate democratică“ pentru atingerea acestor scopuri.

2. Asupra justificării ingerinței

86. Având în vedere hotărârile instanțelor naționale, este evident că ingerința era „prevăzută de lege“, adică, de art. 205, 206 din Codul penal, astfel cum erau reglementate la epoca faptelor, (paragraful 55) și nu se poate contesta accesibilitatea și previzibilitatea acestora, și că se urmărea un scop legitim, adică „protecția drepturilor altuia“, în special a reputației doamnei R. M., funcționară la primărie la data săvârșirii faptelor și judecător la data publicării articolului (paragrafele 40 și 45 de mai sus).

87. Opiniile părților sunt divergente asupra caracterului „necesar într-o societate democratică“ a ingerinței incriminate. Revine așadar Curții să analizeze respectarea în speță, a acestei condiții impuse de paragraful 2 al articolul 10 precitat, nu fără a reaminti în prealabil principiile care se degajă din jurisprudența sa în materie.

a) Principii generale

88. Condiția „necesității într-o societate democratică“ impune Curții să determine dacă ingerința incriminată corespundea „unei nevoi sociale imperioase“. Statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere

pentru a stabili existența unei astfel de nevoi, dar această marjă este corelată cu un control european privind atât legea cât și deciziile de aplicare, chiar atunci când provin de la instanță independentă. Așadar, Curtea este competentă să statueze asupra chestiunii de a ști dacă o astfel de „limitare“ se conciliază cu libertatea de exprimare prevăzută de articolul 10 (a se vedea, printre multe altele, Perna împotriva Italiei [GC], n° 48898/99, § 39, CEDO 2003-V; Asociația Ekin împotriva Franței, n° 39288/98, § 56, CEDO2001-VIII).

89. În exercitarea puterii sale de control, Curtea nu are în nici un caz sarcina de a se substitui instanțelor interne competente, ci pe aceea de a verifica sub aspectul articolul 10 hotărârile pronunțate în virtutea puterii lor de apreciere (Fressoz și Roire împotriva Franței [GC], n° 29183/95, § 45, CEDO 1999-I). Nu rezultă de aici că trebuie să se limiteze să verifice dacă statul pârât a folosit această putere cu bună credință, cu grijă și într-un mod rezonabil; trebuie ca ingerința în litigiu să fie apreciată în lumina tuturor circumstanțelor cauzei, inclusiv conținutul comentariilor imputate reclamantilor și contextul în care aceștia le-au făcut (News Verlags GmbH & CoKG împotriva Austriei, nr. 31457/96, § 52, CEDO 2000-I).

90. În special, Curtea trebuie să determine dacă argumentele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica ingerința sunt „pertinente și suficiente“ și dacă măsura incriminată era „proporțională cu scopurile legitime urmărite“ (Chauvy și alții împotriva Franței, n° 64915/01, §70, CEDO 2004-VI). În acest context, Curtea trebuie să se convingă că autoritățile naționale, întemeindu-se pe o apreciere rezonabilă a faptelor pertinente, au făcut aplicarea unor reguli conforme principiilor consacrate de articolul 10 (a se vedea, printre multe altele, hotărârea Zana împotriva Turciei din 25 noiembrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII, pag. 2547-2546, par. 51).

91. Curtea trebuie să verifice dacă autoritățile interne au păstrat un just echilibru între, pe de o parte, protecția libertății de exprimare, consacrată de articolul 10 și, pe de altă parte, dreptul la reputație al persoanelor în cauză, care, de asemenea, este protejat de art. 8 al Convenției ca element al vieții private. Această ultimă condiție poate necesita adoptarea unor măsuri pozitive adecvate pentru a garanta respectarea efectivă a vieții private în relațiile dintre indivizi.

b) Aplicarea în speță a principiilor sus-menționate

i. Nevoie socială imperativă

92. În cauza de față, instanțele interne au considerat că reclamantii au adus atingere, prin conținutul articolului incriminat, demnității și imaginii publice ale doamnei R. M., prin aceea că i-au imputat fapte determinate, cum ar fi complicitatea la actele frauduloase ale societății Vinalex și prin reprezentarea într-o caricatură a doamnei la brațul unui bărbat purtând un sac umplut cu bani, ceea ce a fost de natură să o traumatizeze psihic și să dezinformeze publicul (paragrafele 40 și 45 de mai sus). Trebuie examinat dacă motivele invocate de

autoritățile naționale pentru a justifica condamnarea reclamanților au fost pertinente și suficiente.

93. Pentru a se pronunța în cauză, Curtea trebuie să țină cont de un element important: rolul indispensabil de „câine de pază” care revine presei într-o societate democratică (Goodwin împotriva Marii Britanii, hotărârea din 27 mai 1996, Culegere de decizii 1996-II, p. 500, §39, și Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei [GC], n° 21980/93, § 59, CEDO 1999-III). Presa nu trebuie să depășească anumite limite, ținând în special de protecția reputației și drepturilor celui alt. Totuși îi revine sarcina de a comunica, pentru îndeplinirea sarcinilor și responsabilităților sale, informații și idei asupra unor chestiuni politice, precum și asupra altor subiecte de interes general (a se vedea, printre multe altele, De Haes și Gijssels împotriva Belgiei, hotărârea din 24 februarie 1997, Culegere 1997-I, pp. 233-234, § 37; Thoma împotriva Luxemburgului, n° 38432/97, §45, CEDH2001-III, și Colombani și alții împotriva Franței, n° 51279/99, §55, CEDO 2002-V).

94. Trebuie constatat, în această privință, că articolul incriminat conține în principal informații privind gestionarea fondurilor publice de către anumiți aleși locali și funcționari publici, și în special, privind anumite neregularități care ar fi fost comise cu ocazia încheierii unui contract de asociere între primărie și o societate privată, pentru imobilizarea vehiculelor care staționate neregulamentar pe drumurile publice (paragraful 20 de mai sus).

95. În mod incontestabil, era vorba de un subiect de interes general pentru comunitatea locală, pe care reclamanții aveau dreptul să-l aducă la cunoștința publicului prin intermediul presei. Împrejurarea că aceeași problemă a fost ridicată de către Curtea de Conturi într-un raport întocmit în urma controlului efectuat la primărie de către controlori financiari (paragraful 23 de mai sus) nu face decât să confirme faptul că articolul incriminat se înscria în cadrul unei dezbateri de interes pentru comunitatea locală, care avea dreptul să fie informată.

96. În ceea ce privește susținerea Guvernului că raportul menționat a fost adoptat după aproximativ o lună de la data publicării articolului, Curtea subliniază că rolul ziariștilor de investigații este tocmai acela de a informa și de a atrage atenția publicului asupra unor asemenea fenomene, de nedorit pentru societate, din momentul în care aceștia intră în posesia informațiilor pertinente. Or, la o simplă lectură a articolului se observă că la data redactării sale reclamanților le era cunoscut cel puțin versiunea inițială a raportului Curții de conturi, dacă nu raportul definitiv (paragrafele 23 și 24 de mai sus), mijloacele prin care părțile interesate și-au procurat textul în cauză fiind specifice libertății de investigare inerente exercitării profesiei lor.

97. Ca și instanțele naționale, Curtea notează că articolul litigios conține și afirmații vizând-o direct pe doamna RM, al cărei nume complet figura chiar în titlul articolului și în numeroase locuri în cadrul acestuia (paragrafele 19 și 20 de mai sus).

Aceste afirmații transmit mesajul că partea interesată era implicată într-o serie de acte frauduloase ale societății „Vinalex”. Acestea au fost redactate într-un

stil virulent, după cum rezultă din utilizarea unor termeni duri precum „escrocherie“ și „*concurș de infracțiuni*“ sau a unor fraze precum „*persoanele semnatare nu pot invoca necunoașterea legii, ci doar încălcarea ei cu bună știință*“, „*dl. ex-viceprimar (...) a luat mită (...) obligându-și sau cointeresându-și subordonații, (...) R. M.*“, „*ori a semnat contractul de asociere necunoscând legile țării, și atunci nu înțelegem cum ulterior a ajuns judecător (...), ori a luat șpagă și poate lua în continuare*“, sau, mai departe, „*ni se pare însă ilar faptul că președintele Judecătoriei nu a dispus nici o măsură (...) motivând că suma ar fi prea mică*“ (paragrafele 19 și 20 de mai sus).

98. Trebuie amintită jurisprudența constantă a Curții conform căreia, pentru aprecierea existenței unei „necesități sociale imperioase“ care să justifice existența unei ingerințe în exercitarea libertății de exprimare, este necesar să se facă distincția clară între fapte și judecăți de valoare. Dacă materialitatea primelor poate fi dovedită, cele din urmă nu pot fi supuse unei probări a exactității lor (a se vedea, de exemplu, hotărârile De Haes și Gijsels împotriva Belgiei, citată mai sus, pag. 235, §42 și Harlanova împotriva Letoniei, cererea nr. 57313/00 (dec.) din 3 aprilie 2003).

99. Bineînțeles că, atunci când este vorba de afirmații privind comportamentul unui terț, în unele cazuri poate fi dificil să se facă distincția dintre acuzații de fapt și judecăți de valoare. Nu este mai puțin adevărat că și o judecată de valoare e poate dovedi excesivă dacă este lipsită de orice fundament de fapt (Jerusalem împotriva Austriei, nr. 26958/95, §43, CEDH 2001-II).

100. În speță, afirmațiile reclamanților cu privire la doamna R. M. au fost formulate sub forma unei alternative – „ori a semnat contractul (...) necunoscând legile țării (...), ori a luat șpagă“ –, ceea ce ar putea crea impresia că este vorba de o judecată de valoare. Totuși, dacă analizăm afirmațiile litigioase din perspectiva întregului articol, inclusiv caricatura care îl însoțește, se observă că ele includ, în realitate, acuzații de fapt precise la adresa doamnei R. M., în sensul că ar fi fost complice la încheierea unor contracte ilegale și că ar fi primit mită. Afirmațiile reclamanților au creat cititorilor impresia că doamna R. M. avusese un comportament necinstit și interesat și puteau conduce la formarea opiniei că „escrocheria“ de care erau acuzați ea și fostul viceprimar și mita pe care ar fi primit-o constituiau fapte stabilite și nu erau puse la îndoială.

101. Dacă în virtutea rolului care îi este acordat presa are efectiv obligația de a alerta publicul atunci când este informată cu privire la existența unor presupuse ilegalități comise de aleși locali și funcționari publici, referirea la persoane determinate, cu menționarea numelor și funcțiilor acestora, implica pentru reclamanți obligația de a furniza o bază factuală suficientă (Lesnik împotriva Slovaciei, nr. 35640/97, §57 *in fine*, CEDH 2003-IV; Vides Aizsardzibas Klubs împotriva Letoniei, nr. 57829/00, §44, 27 mai 2004).

102. Cu atât mai mult ar fi fost cazul în speță având în vedere că era vorba de acuzații grave referitoare la doamna R. M. , de natură să angajeze răspunderea sa penală, cum a arătat de altfel Curtea supremă de justiție în decizia sa din 9 iulie

1996 (paragraful 45 de mai sus). În această privință, trebuie amintit că exercitarea libertății de exprimare implică obligații și responsabilități și că garanțiile oferite jurnaliștilor de articolul 10 sunt supuse condiției ca aceștia să acționeze cu bună credință, astfel încât să furnizeze informații exacte și credibile cu respectarea deontologiei jurnalistice (Radio France ș. a. împotriva Franței, nr. 53984/00, §37, CEDH 2004-II; Colombani ș. a. citată mai sus, §65, Harlanova (dec.) citată mai sus; McVicar împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, nr. 46311/99, §§83-86, CEDH 2002-III).

103. Or, nici unul dintre aceste elemente nu se regăsește în cauză. După analiza tuturor elementelor pe care le-au avut la dispoziție, instanțele naționale au apreciat că acuzațiile reclamanților cu privire la persoana interesată prezentau o realitate deformată și nu se sprijineau pe fapte reale (paragrafele 40 și 45 de mai sus). Curtea nu susține teza reclamanților conform căreia instanțele române nu au avut un rol activ în investigarea faptelor astfel încât să ajungă la „adevărul judiciar” (paragraful 74 de mai sus). Dimpotrivă, din faptele cauzei rezultă că instanțele sesizate au acordat reclamanților timpul necesar pregătirii apărării (paragrafele 26, 30, 32, 33 și 36 de mai sus), mergând chiar până la emiterea de mandate de aducere pentru a se asigura de prezența lor (paragrafele 26 și 33 de mai sus).

104. De asemenea, și un alt factor are însemnătate în speță: atitudinea reclamanților în timpul procedurii penale îndreptate împotriva lor. Trebuie constatat, după cum a făcut și Judecătoria Lehliu-Gară și Tribunalul Călărași (paragrafele 38 și 42 de mai sus), că reclamanții au manifestat o evidentă lipsă de interes față de procesul lor, neprezentându-se nici la audierile în fața judecătoriei nici la cele în fața tribunalului, deși fuseseră legal citați. Aceștia nu și-au motivat cererea de recurs (paragraful 42 de mai sus) și, în toate stadiile procedurii în fața instanțelor naționale, nu au produs elemente de probă în susținerea afirmațiilor lor sau care ar fi servit drept o bază factuală suficientă pentru acestea. (paragrafele 24 și 27 de mai sus).

105. Curtea notează în special că reclamanții nu au prezentat în fața instanțelor naționale o copie a raportului Curții de conturi și nici măcar nu au indicat, în cadrul procedurii penale îndreptate împotriva lor, că afirmațiile lor aveau la bază un astfel de raport oficial. Un asemenea demers ar fi permis judecătorilor naționali să ceară Curții de conturi prezentarea documentului cu titlu de probă în cadrul procesului penal, după cum pe bună dreptate a arătat Guvernul pârât (a se vedea paragraful 80 *in fine*).

106. Curtea nu este convinsă de argumentul reclamanților conform căruia aceștia nu au prezentat dovezi în sprijinul afirmațiilor lor pentru a-și proteja sursele. Reafirmându-și jurisprudența constantă conform căreia protecția surselor ziarștilor reprezintă una din pietrele unghiulare ale libertății presei, fără de care sursele a putea fi descurajate să sprijine presa în vederea informării publicului cu privire la aspecte de interes general (a se vedea Goodwin citată mai sus, pag. 500, §39; Roemen și Schmit împotriva Luxembourg, nr. 51772/99, §57, CEDH 2003-

IV), Curtea precizează că obligația reclamanților de a oferi o bază factuală solidă afirmațiilor în cauză nu implica deloc obligația de a dezvălui numele persoanelor care le furnizaseră informațiile care au stat la baza articolelor. Mai mult, din elementele aflate la dispoziția Curții, nu rezultă că, pe întreaga durată a procedurii penale îndreptate împotriva reclamanților sau chiar la data la care cel de al doilea reclamant s-a prezentat în fața judecătorei (paragraful 27 de mai sus), raportul Curții de Conturi, pe care este evident că s-au întemeiat reclamanții, reprezenta un document cu caracter confidențial a cărui divulgare ar fi putut duce la aplicarea unor sancțiuni pentru ei sau pentru sursele lor.

107. Cu atât mai mult reclamanții nu ar trebui să susțină că motivele reținute de instanțele naționale care i-au condamnat nu sunt pertinente sau suficiente având în vedere că ei înșiși nu au oferit instanțelor argumentele și elementele de probă de care se prevalează acum în fața Curții, lipsind astfel instanțele naționale de posibilitatea de a aprecia în deplină cunoștință de cauză dacă aceștia au depășit sau nu limitele criticii admisibile (a se vedea paragrafele 24, 73 și 75 de mai sus).

108. În plus, Curtea reține că dacă raportul respectiv – în măsura în care acesta fusese emis de Curtea de conturi – putea fi considerat ca o bază factuală solidă și credibilă pentru afirmațiile care au pus sub semnul întrebării legalitatea contractului dintre primărie și societatea Vinalex (a se vedea, *mutatis mutandis*, Colombani ș. a., citată mai sus, §65; Bladet Tromso și Stensaas citată mai sus, §68), acesta nu precizează nimic, nici măcar nu sugerează, cu privire la pretensele încălcări ale legii săvârșite de fostul vice-primar și de doamna R. M. sau cu privire la faptul că ar fi primit mită pentru încheierea contractului.

109. În ceea ce privește modul în care autoritățile au abordat acest caz, Curtea reține că instanțele române au admis exact că acesta privea un conflict între, pe de o parte, dreptul reclamanților, în calitate de reprezentanți ai presei, de a comunica fapte și idei și, pe de altă parte, dreptul doamnei R. M. de a-și proteja reputația și demnitatea (a se vedea paragraful 91 de mai sus). Pe baza elementelor pe care le are la dispoziție, Curtea apreciază că motivele reținute de instanțe în vederea condamnării reclamanților au fost pertinente și suficiente.

110. Având în vedere marja de apreciere de care beneficiază statele părți în astfel de cazuri, Curtea apreciază, în lumina circumstanțelor cauzei, că autoritățile naționale puteau să considere necesar să limiteze exercitarea dreptului la libertatea de exprimare a reclamanților și că, astfel, condamnarea acestora pentru insultă și calomnie răspundea unei „nevoi sociale imperioase“. Urmează să se analizeze în ce măsură limitarea menționată a fost proporțională scopului legitim urmărit, având în vedere pedepsele aplicate.

ii. *Proportionalitatea pedepsei*

111. Natura și gravitatea pedepselor aplicate sunt elemente care trebuie avute în vedere la aprecierea proporționalității unei limitări aduse dreptului la libertatea de exprimare garantat de articolul 10 (Ceylan împotriva Turciei [GC], nr. 23556/94, §37, CEDH 1999-IV; Tammer împotriva Estoniei, nr. 41205/98, §69,

CEDH 2001-I; *Skalka împotriva Poloniei*, nr. 43425/98, §§41-42, hotărârea din 27 mai 2003; *Lesnik* citată mai sus, §§63-64). Astfel, Curtea trebuie să dea dovadă de atenție maximă atunci când măsurile luate sau pedepsele aplicate de autoritățile naționale sunt de natură să descurajeze participarea presei la dezbaterile unor chestiuni de interes general legitim (*Jersild împotriva Danemarcei*, hotărârea din 23 septembrie 1994, serie A nr. 298, paginile 25-26, §35).

112. În cauză, pe lângă obligarea lor la plata de daune interese pentru prejudiciul moral cauzat doamnei R. M., reclamanților li s-a aplicat o pedeapsă de șapte luni de închisoare cu executare, însoțită de interzicerea unor drepturi civile și a practicării profesiei de ziarist timp de un an (paragraful 37 de mai sus). Aceste sancțiuni sunt, evident, foarte severe.

113. Chiar dacă statele părți au posibilitatea, adică răspunderea, în conformitate cu obligațiile pozitive care le revin în baza articolului 8 din Convenție (paragraful 91 de mai sus, in fine), de a reglementa modul de exercitare a libertății de exprimare astfel încât să se asigure prin lege o protecție adecvată a reputației persoanelor, acestea trebuie să evite adoptarea unor măsuri de natură să descurajeze presa în realizarea funcției sale de alertare a publicului în cazul unor aparente sau presupuse abuzuri ale autorităților (paragraful 93 de mai sus). Există riscul ca jurnaliștii de investigație să se abțină de la exprimarea cu privire la chestiuni de interes general – precum presupus neregulă în alocarea unor contracte publice către societăți comerciale – dacă aceștia sunt supuși riscului de a fi condamnați, atunci cât legislația prevede astfel de sancțiuni pentru atacuri nejustificate la adresa reputației altuia, cum ar fi pedeapsa închisorii sau interzicerea exercitării profesiei.

114. Efectul descurajant pe care teama față de asemenea sancțiuni îl are asupra exercitării de către ziariști a libertății de exprimare este evident (*mutatis mutandis*, *Wille împotriva Liechtenstein [GC]*, nr. 28396/95, §50, CEDH 1999-VII; *Nikula împotriva Finlandei*, nr. 31611/96, §54, CEDH 2002-II, *Goodwin* citată mai sus, pag. 500, §39; *Elci ș. a. împotriva Turciei*, nr. 23145/93 și 25091/94, §714, 13 noiembrie 2003). Fiind nociv pentru societate în ansamblul său, acesta face și el parte din elementele care trebuie luate în considerare în cadrul aprecierii proporționalității – și, prin urmare, a justificării – pedepselor aplicate în cauză reclamanților, care aveau, desigur, după cum Curtea a arătat mai sus, dreptul de a supune atenției publicului problema semnării unui contract de parteneriat între autoritățile locale și societatea privată respectivă (paragrafele 94 și 95 de mai sus).

115. Deși stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, Curtea consideră că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor garantată de articolul 10 din Convenție decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci cât au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în

cazul difuzării unui discurs de incitare la ură sau la violență (a se vedea, *mutatis mutandis*, Feridun Yazar împotriva Turciei, nr. 42713/98, §27, 23 septembrie 2004; Surek și Ozdemir împotriva Turciei [GC], nr. 23927/94 și 24277/94, §63, 8 iulie 1999). În legătură cu acest aspect, Curtea ia notă de inițiativele legislative ale autorităților române care, recent, au condus la dezincriminarea insultei și la eliminarea pedepsei cu închisoarea pentru calomnie (paragraful 57 de mai sus).

116. Nici un element din prezenta cauză, care este o cauză tipică de calomniere a unei persoane în contextul dezbaterii unui subiect de interes public, nu este de natură să justifice aplicarea pedepsei cu închisoarea. Prin însăși natura sa, o astfel de pedeapsă are, fără îndoială, un efect descurajant, iar faptul că reclamantul nu au executat-o nu schimbă în nici un fel această concluzie din moment ce grațierea de care au beneficiat este o măsură aparținând puterii discreționare a președintelui țării; în plus, dacă un asemenea act de clemență urmărește scutirea persoanelor vinovate de executarea pedepsei, acesta nu înlătură și condamnarea (paragrafele 50 și 60 de mai sus).

117. În plus, pedeapsa închisorii care le-a fost aplicată reclamantilor a fost însoțită de interzicerea exercitării tuturor drepturilor civile prevăzute de articolul 64 din Codul penal (paragraful 58 de mai sus). Într-adevăr, ca urmare a suspendărilor succesive ale executării acordate de procurorul general (paragrafele 48 și 49 de mai sus), reclamantul nu a trebuit să suporte efectele pedepsei accesorii, înlăturată ca efect al grațierii, conform legislației interne în materie (paragraful 50 de mai sus *in fine*). Rezultă că o asemenea interdicție, aplicabilă în dreptul român în mod automat oricărei persoane condamnate la pedeapsa închisorii, indiferent de infracțiunea pentru care se aplică pedeapsa principală și fără a fi supusă controlului instanțelor în ceea ce privește necesitatea (*mutatis mutandis*, Sabou și Pircălab împotriva României, nr. 46572/99, §48, 28 septembrie 2004) nu este adecvată în cauză și nu se justifică în raport cu natura infracțiunilor pentru care s-a angajat răspunderea penală a reclamantilor.

118. În ceea ce privește interzicerea exercitării profesiei de jurnaliști timp de un an aplicată reclamantilor, care a fost menținută, Curtea reamintește jurisprudența sa constantă conform căreia măsurile prin care se limitează în prealabil activitatea ziariștilor trebuie examinate în amănunt și nu se justifică decât în circumstanțe excepționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, Association Ekin, citată mai sus, §56 *in fine*). Curtea consideră că, deși circumstanțele cauzei indică faptul că pedeapsa nu a avut consecințe concrete în privința reclamantilor (paragrafele 51-52 de mai sus), aceasta a fost de o gravitate deosebită, care nu se poate justifica doar prin riscul recidivei din partea reclamantilor.

119. Curtea apreciază că, aplicând activității jurnalistice a reclamantilor o astfel de interdicție generală cu caracter preventiv, chiar dacă aceasta este temporară, instanțele interne nu au respectat principiul conform căruia presa trebuie să își poată realiza funcția de câine de pază în cadrul unei societăți democratice.

iii. Concluzie

120. Dacă atingerea adusă de autoritățile interne dreptului la libertatea de exprimare a reclamanților poate fi justificată prin interesul restabilirii echilibrului între diversele interese concurente în cauză, pedeapsa aplicată persoanelor interesate și interdicțiile aplicată alături de aceasta de către instanțele naționale, au fost evident disproportionale, prin natura și gravitatea lor, în raport cu scopul legitim urmărit prin condamnarea reclamanților pentru insultă și calomnie.

121. Curtea consideră că, în speță, instanțele interne au depășit cadrul unei limitări „necesare“ libertății de exprimare a reclamanților.

122. Prin urmare, articolul 10 din Convenție a fost încălcat.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

123. Conform articolului 41 din Convenție,

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

B. Prejudiciul

124. Primul reclamant solicită 2537,65 dolari SUA, echivalentul a 2108 Euro pentru prejudiciul material ca urmare beneficiului neîncasat prin încetarea contractului său de muncă între 14 aprilie 1997 și 7 februarie 2000, dată la care a fost angajat de o altă societate de presă.

Cel de al doilea reclamant solicită 2445,10 dolari SUA, echivalentul a 2033 Euro, reprezentând echivalentul a 25 de milioane de lei la plata cărora au fost obligați în solidar ambii reclamanți, dar care, în realitate, au fost achitați doar de către el doamnei R. M.

125. Reclamanții solicită de asemenea câte 100. 000 de dolari SUA, echivalentul a 83. 151 de Euro, pentru prejudiciul moral pe care susțin că l-ar fi suferit ca urmare a suferințelor psihice ce le-ar fost cauzate prin condamnarea lor la o pedeapsă cu închisoarea de o asemenea gravitate, afectării reputației și carierei lor și a stresului determinat de nesiguranța în care au trăit timp de mai mult de un an după condamnarea lor, având în vedere că pedeapsa privativă de libertate putea fi pusă oricând în executare.

126. Guvernul consideră că daunele interese care ar putea fi acordate, dacă este cazul, primului reclamant, nu ar trebui să acopere decât beneficiul nerealizat pe durata interdicției exercitării profesiei, adică între 22 noiembrie 1996 și 22 noiembrie 1997. Nu formulează obiecții față de cererea de acordare a daunelor materiale formulată de al doilea reclamant.

127. În schimb, Guvernul apreciază că reclamanților nu trebuie să li se acorde despăgubiri pentru prejudiciul moral. Evidențiind că condamnarea celui de al doilea reclamant nu a avut consecințe asupra reputației și carierei sale, având în vedere alegerea sa ca deputat în Parlamentul României și ca primar al Constanței,

Guvernul consideră că hotărârea Curții ar putea reprezenta, în sine, o reparație echitabilă suficientă.

128. În ceea ce privește pretențiile referitoare la pierderea veniturilor salariale ale primului reclamant, Curtea arată că nu există o legătură de cauzalitate directă suficient stabilită între aceasta și încălcarea articolului 10 din Convenție constatată de Curte. Concret, concedierea din 14 aprilie 1997 a fost motivată de reducerea personalului unității (paragraful 51 de mai sus) iar reclamantul nu a transmis nici un element din care să rezulte că s-a străduit fără succes să își găsească un nou loc de muncă înainte de încetarea interdicției. Prin urmare, Curtea respinge cererea reclamantului.

129. Având în vedere concluzia sa conform căreia condamnarea reclamantilor ar fi putut fi considerată ca o măsură „necesară într-o societate democratică” în vederea restabilirii echilibrului între diversele interese concurente în cauză dacă sancțiunea penală și interdicțiile aplicate nu ar fi fost evident disproporționate (paragrafele 120 și 121 de mai sus), Curtea va respinge și cererea celui de al doilea reclamant privind restituirea sumei acordate cu titlu de prejudiciu moral pe care a trebuit să o achite părții vătămate în baza hotărârilor interne.

130. Având în vedere circumstanțele cauzei, Curtea apreciază că simpla constatare a încălcării articolului 10 din Convenție reprezintă, în sine, o reparație echitabilă suficientă pentru repararea oricărui prejudiciu moral ce ar fi fost suferit de reclamanti.

C. Cheltuieli de judecată

131. Fără a indica valoarea acestora și fără a oferi acte justificative, reclamantii solicită restituirea cheltuielilor de judecată suportate de aceștia în fața instanțelor interne și în fața Curții. Aceștia lasă la aprecierea Curții stabilirea sumei care ar putea fi acordată cu acest titlu.

132. Guvernul nu se opune, în principiu, acestei cereri, sub rezerva transmiterii actelor justificative necesare.

133. Curtea reamintește că, în aplicarea articolului 41 al Convenției, aceasta acordă doar cheltuieli de judecată cu privire la care se stabilește că au fost cu adevărat suportate, că acestea au fost necesare și că au o valoare rezonabilă. În plus, articolul 60 §2 din Regulament prevede că orice pretenție formulată în baza articolului 41 din Convenție trebuie indicată în cifre exacte, detaliată și însoțită de actele justificative necesare, în lipsa cărora Curtea poate respinge o asemenea cerere, în întregime sau în parte (a se vedea, de exemplu, *Vides Aizsardzibas Klubs*, citată mai sus, §56).

134. În cauză, Curtea constată că reclamantii nu și-au precizat cererea în nici un fel, neindicând cuantumul și nejustificând cheltuielile de judecată pretinse. În consecință, hotărăște să nu acorde nici o sumă cu acest titlu.

PENTRU MOTIVELE DE MAI SUS, CURTEA,

6. *Hotărâște*, în unanimitate, că articolul 10 din Convenție a fost încălcat;
7. *Hotărâște*, cu 6 voturi la 1, că simpla constatare a unei încălcări reprezintă, în sine, o reparație echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral care ar fi fost eventual suferit de reclamantii;
8. *Respinge*, cu 6 voturi la 1, restul cererii de reparație echitabilă.

Redactat în limbile franceză și engleză și pronunțată în ședință publică în Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg, la 17 decembrie 2004.

Luzius WILDHABER

Președinte

Paul MAHONEY

Grefier

La prezenta hotărâre sunt anexate, conform articolelor 45 §2 din Convenție și 74 §2 din Regulament, opiniile următoare:

- opinia concordantă a domnului Cabral Barreto, la care s-au alăturat domnii Ress și Bîrsan;
- opinia parțial dizidentă a domnului Costa.

OPINIA CONCORDANTĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR CABRAL BARRETO LA CARE SE ALĂTURĂ DOMNII JUDECĂTORI BÎRSAN ȘI RESS

Împărtășesc opinia majorității că Marea Cameră este competentă să examineze prezenta cauză în întregul ei în legătură cu ambii reclamantii, dar nu pot fi de acord cu întreaga motivare.

După părerea mea, factorul semnificativ este că domnul Mazăre a susținut și acceptat cererea de trimitere în fața Marii Camere făcută în numele său de domnul Cumpănă.

Cu toate acestea, dacă majoritatea sugerează în paragraful 68 din hotărâre că atunci când există mai mulți reclamantii, trimiterea cauzei la Marea Cameră îi permite acestuia să examineze global aspectele cererii examinate de cameră (a se vedea paragraful 66), nu pot fi de acord.

După părerea mea, trebuie făcută distincția între cauzele în care există un singur reclamant și cele în care sunt mai mulți.

În prima situație, trimiterea în fața Marii Camere la cererea părților – statul sau reclamantul – implică examinarea globală a cererii, chiar dacă solicitarea se limitează la anumite aspecte sau capete de cerere (K. și T. împotriva Finlandei, citată în hotărâre).

În ipoteza în care există mai mulți reclamanți, iar cererea de trimitere la Marea Cameră provine de la un singur reclamant, părerea mea este că Marea Cameră nu are competența de a examina capetele de cerere ale altui reclamant împotriva voinței acestuia, decât dacă obiectul litigiului este legat indivizibil de toți reclamanții (care să fi fost reuniți în aceeași procedură).

Mi se pare dificil de susținut că totalitatea reclamanților se află într-o astfel de situație de indivizibilitate și că interesele lor nu pot fi analizate separat.

Chiar și într-o situație unică, adică un act izolat al autorităților care a cauzat încălcări ale Convenției pentru mai multe persoane, examinarea diferențiată și autonomă a capetelor de cerere ale reclamanților este posibilă din punct de vedere juridic și chiar dezirabilă.

În aceste împrejurări, Curtea a acceptat întotdeauna rezolvarea cauzei cu privire la unul dintre reclamanți; de exemplu, nimic nu împiedică soluționarea amiabilă a cauzei între un reclamant și stat, care să pună capăt cererii sale, procedura continuând cu examinarea capetelor de cerere ale celorlalți reclamanți.

Dacă interpretez corect paragraful 67, majoritatea consideră că, în temeiul art. 37 alin. 1 din Convenție, Marea Cameră poate examina capetele de cerere ale unui reclamant care nu i-a solicitat intervenția.

După părerea mea, o astfel de interpretare merge prea departe. Posibilitatea de a continua examinarea este, în fapt, supusă condiției ca cererea să fi fost radiată de pe rol pentru unul din motivele enunțate în alineatul 1 din art. 37.

O dată ce camera și-a pronunțat hotărârea, hotărâre acceptată de stat, Marea Cameră trebuie să se limiteze la examinarea cererii reclamantului care solicită trimiterea cauzei.

Pentru ceilalți reclamanți, hotărârea camerei va deveni definitivă în conformitate cu art. 44 alin. 2.

Desigur, este posibil ca între hotărârea camerei și hotărârea Marii Camere să existe contradicții și în consecință să se aplice soluții juridice diferite pentru aceeași situație.

Totuși, aceasta poate interveni și în alte situații, în special în ipoteza în care anumiți reclamanți soluționează cauza pe cale amiabilă în vreme ce alții obțin în final o hotărâre în care se arată că nu a existat o încălcare.

Soluția pe care o recomand, în ciuda riscului pronunțării unor hotărâri contradictorii de către cameră și Marea Cameră, este singura care garantează respectarea principiilor care guvernează procedura în fața Curții, cum sunt principiul egalității armelor și principiul contradictorialității.

E dificil de spus cum poate Marea Cameră să soluționeze „cauza“ unui persoane care nu se prezintă în fața sa ca parte în procedură fără să aducă atingere principiilor care trebuie respectate în speță.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR COSTA

Sunt de acord cu hotărârea Marii Camere, pe care o consider excelentă. Cu excepția unui singur punct: refuzul de a acorda reclamanților orice reparație echitabilă.

Curtea a considerat că nu este cazul să acorde o reparație pentru prejudiciul material, deși cel de-al doilea reclamant a plătit daune interese doamnei R. M.: or, Curtea ia în considerare sumele plătite de un reclamant părții adverse în temeiul hotărârilor judecătorești și în mod normal condamnă statul pârât să le ramburseze atunci când legătura de cauzalitate este stabilită (a se vedea, de exemplu, Nikula împotriva Finlandei, nr. 31611/96, § 63, CEDH 2002-II).

Curtea a apreciat, de asemenea, în ce privește daunele morale, că faptul că a constatat o încălcare a Convenției constituie o reparație suficientă. Este adevărat că ea a ajuns frecvent, deși nu întotdeauna, la această concluzie (a se vedea, de exemplu, Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei [GC], nr. 23118/96, § 56, CEDH 1999-VIII – dar în sens invers hotărârea Nikula citată mai sus, § 65), în vreme ce în cauzele privind durata procedurii, ea acordă în mod sistematic reclamanților sume cu titlu de daune morale, datorită „anxietății” sau „angoasei” cauzate de o durată nerezonabilă a procedurii. Se ridică semne de întrebare cu privire la această severitate în cazul încălcării unui drept material și cu privire la această generozitate în caz de încălcare procedurală (a se vedea în acest sens, de exemplu, opiniile separate în cauza Di Mauro împotriva Italiei [GC], nr. 34256/96, CEDH 1999-V). Se poate observa, de asemenea, că, în prezenta cauză, reclamanții, condamnați la pedeapsa închisorii, au încercat cu certitudine sentimente de anxietate, sau chiar angoasă, cel puțin până la grațiere, care, în plus, nu a înlăturat pedepsele accesorii.

În sfârșit, Curtea a decis să nu acorde nimic domnilor Cumpănă și Mazăre pentru cheltuieli de judecată, deși au fost reprezentați în fața instanțelor interne și în fața Marii Camere a Curții. Este drept că au lăsat la aprecierea acesteia stabilirea cuantumului ce le va fi acordat cu acest titlu (paragraful 131 din hotărâre). Curtea s-a limitat să constate că nu au justificat cheltuielile. Or, statuând în echitate, ar fi putut tot atât de bine să considere că unele cheltuieli au fost făcute în orice caz și să admită cererea acordând o sumă forfetară, ceea ce se întâmplă frecvent.

Pe scurt, reclamanții n-au obținut decât o satisfacție platonicească, sau o victorie? la Pyrrhus (după cum preferăm o imagine desprinsă din filosofia ateniană sau din regatul lui Epir). Aceasta mi se pare, indiferent de comportamentul lor, oarecum excesiv: încă o dată, un reclamant care pierde toate procesele în fața instanțelor interne obține, practic în toate cazurile, sume deloc neglijabile în temeiul art. 41, chiar dacă a avut o atitudine dilatorie sau a acționat cu rea credință. Consider că aceasta reprezintă, în sine, o justificare (chiar dacă izolată!) a dezacordului cu punctele 2 și 3 din dispozitiv.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 2 martie 2004

În cauza Sabin Popescu împotriva României

(Cererea nr. 48102/99)

Definitivă la 2 iunie 2004

În cauza Popescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J. -P. Costa, președinte; A. B. Baka, C. Bîrsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, doamnele W. Thomassen, A. Mularoni, judecători; și doamna S. Dolle, grefieră de secție; după ce a deliberat în camera de consiliu, la 10 februarie 2004, pronunță hotărârea următoare, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 48102/99), îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Sabin Popescu (ăreclamantul“), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia“) la data de 30 mai 1998, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția“).

2. Guvernul român („Guvernul“) a fost reprezentat de doamna R. Rizoiu, agentul guvernamental român la Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cadrul Ministerului Justiției, apoi de doamna C. Tarcea, care a preluat această funcție.

3. Reclamantul s-a plâns de neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive care obliga o autoritate administrativă să îi atribuie un teren în proprietate. Acesta invocă în special articolele 6 alineat 1 din Convenție și 1 din Primul Protocol adițional la Convenție.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform articolului 5 alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. La 4 decembrie 2001 Secția a II-a a Curții a comunicat cererea Guvernului.

Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la admisibilitatea și fondul cauzei (conform articolului 59 alin. 1 din Regulament).

6. La 18 decembrie 2002, Curtea a decis să se pronunțe, conform articolului 29 alineatele 1 și 3 din Convenție, atât cu privire la admisibilitate, cât și cu privire la fondul cauzei. Aceasta a invitat totodată părțile să prezinte observații

complementare cu privire la fondul cauzei și a solicitat reclamantului să prezinte cererea sa cu privire la acordarea unei reparații echitabile.

8. La 10 ianuarie și la 3 martie 2003, reclamantul a transmis Curții observații complementare cu privire la fondul cauzei și cererea de acordare a unei reparații echitabile.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

9. Reclamantul s-a născut în 1920 și locuiește în Craiova. Circumstanțele cauzei, așa cum au fost prezentate de părți, se pot rezuma astfel:

A. Atribuirea în proprietatea reclamantului a terenului în litigiu

10. Printr-o hotărâre din 20 martie 1992, Judecătoria Craiova a reținut că reclamantul avea dreptul de a-i fi atribuit în proprietate, în baza Legii nr. 18/1991, un teren situat în comuna Ghercești, județul Dolj. A dispus punerea în posesie a reclamantului cu acest teren și acordarea titlului de proprietate de către Comisia județeană pentru aplicarea Legii nr. 18/1991 (în continuare, “comisia”). Hotărârea a rămas definitivă.

11. La 11 iunie 1992, la cererea reclamantului, instanța a dispus rectificarea erorilor materiale din hotărârea din 20 martie 1992. Instanța a precizat că reclamantului urmau să îi fie atribuite în proprietate două suprafețe de teren de 3360 m² și de 3682 m², cu amplasamente precis determinate, în locul numit Dealul Viilor peste Teslui. De asemenea, i se acordau alte două hectare de teren și echivalentul în acțiuni la o societate comercială pentru alte două hectare.

12. La 18 martie 1993, reclamantul a solicitat comisiei punerea în executare a hotărârii din 20 martie 1992, rectificată prin încheierea din 11 iunie 1992.

13. Prin decizia din 20 martie 1993, comisia a dat curs solicitării. Ea a cerut comisiei locale Ghercești, însărcinată cu aplicarea Legii nr. 18/1991, să treacă la punerea în posesie a reclamantului, conform dispozitivului hotărârii din 11 iunie 1992.

14. Comisia locală a pus în executare doar parțial hotărârea din 11 iunie 1992. Reclamantul nu a fost pus în posesie cu cele două suprafețe de 3360 m², respectiv de 3682 m², deși a cerut acest lucru în repetate rânduri.

15. La 2 august 1994, comisia locală i-a oferit un teren de 7042 m², adică echivalentul suprafeței celor două parcele la care era îndreptățit, situate în alt amplasament decât cel indicat prin hotărârea din 11 iunie 1992. Terenul oferit se găsea, conform Guvernului, în același loc (Dealul Viilor peste Teslui) cu cel indicat de judecătoria, dar situat cu 70 de m mai departe, calitatea solului fiind aceeași.

16. Reclamantul a refuzat să ia în posesie acest teren și să îl cultive, pe motivul că acesta “nu corespundea hotărârii judecătorești”. Acesta a pretins să fie

pus în posesia terenului în locul indicat prin hotărârea judecătorească din 11 iunie 1992.

17. Cu toate acestea, la 10 iulie 1995 reclamantului i-a fost transmis un titlu de proprietate pentru terenul de 7042 m² oferit de comisia locală. Reclamantul a refuzat primirea titlului, l-a restituit prin poștă comisiei locale și nu a intrat niciodată în posesia acestui teren. A contestat această măsură pe lângă prefect.

18. Într-o scrisoare din 20 martie 1998, prefectul de Dolj l-a informat că titlul de proprietate care nu era conform cu hotărârea din 11 iunie 1992 ar fi trebuit să fie comunicat de către comisia locală Ghercești comisiei județene, astfel încât aceasta să îl anuleze ca fiind eronat.

Curtea nu a fost informată dacă această scrisoare a prefectului a fost urmată de unele măsuri.

19. Pentru a obține executarea hotărârii menționate, reclamantul a formulat o acțiune în contencios administrativ (a se vedea punctul B de mai jos), o plângere penală pentru infracțiunea de nerespectare a hotărârilor judecătorești, adresată parchetului (a se vedea punctul C de mai jos) și a depus alte plângeri și memorii pe lângă alte autorități (a se vedea punctul D de mai jos).

B. Acțiunea în contencios administrativ

20. În 1993, reclamantul a introdus în fața judecătoriei Craiova o acțiune în contencios administrativ împotriva primarului comunei Ghercești și comisiei locale din această comună, cerând obligarea acestora la punerea în posesie cu cele două parcele care îi fuseseră atribuite în proprietate prin hotărârea din 11 iunie 1992. A solicitat, totodată, acordarea unor despăgubiri reprezentând echivalentul producției de cereale pe care ar fi putut-o realiza pe terenul respectiv în 1992 și 1993.

21. Prin hotărârea din 17 noiembrie 1993, judecătoria și-a declinat competența în favoarea Tribunalului Dolj. Prin hotărârea din 4 aprilie 1994 tribunalul a admis cererea reclamantului. Instanța a constatat că pârâții nu executaseră hotărârea definitivă din 11 iunie 1992 și a dispus punerea în posesie a reclamantului pe terenurile respective.

22. Reclamantul a atacat cu apel această hotărâre, arătând că instanța nu se pronunțase cu privire la cererea sa de despăgubiri. Prin decizia din 13 iulie 1994, Curtea de Apel Craiova a admis apelul, a casat în întregime hotărârea atacată și a trimis cauza Tribunalului Dolj.

23. Prin decizia din 2 octombrie 1995, Tribunalul a admis cererea. A obligat pârâții la punerea în posesie a reclamantului și la plata unor daune interese în valoare de 197230 lei.

24. Reclamantul a atacat hotărârea cu recurs, arătând că Tribunalul nu a ținut seama de cererea sa majorare a sumelor pretinse. Prin decizia din 5 iunie 1996,

Curtea de Apel Craiova a admis recursul, a casat în totalitate hotărârea atacată și a trimis cauza Tribunalului în vederea pronunțării cu privire la cererea de majorare.

25. Prin hotărârea din 20 noiembrie 1996, Tribunalul a respins această cerere. Tribunalul a reținut că “după cum rezultă din nota informativă prezentată de consiliul local Ghercești, punerea în posesie s-a făcut conform legii” dar reclamantul nu a lucrat terenul, astfel încât acesta nu poate pretinde daune interese. În hotărârea sa Tribunalul nu a menționat motivele care au condus comisia comunală la atribuirea unui teren situat în alt amplasament decât cel atribuit prin hotărârea 11 iunie 1996. Curtea de Apel Craiova a menținut hotărârea Tribunalului prin decizia din 9 iulie 1997.

26. La 5 decembrie 1997 și 22 februarie 1999 Curtea de Apel Craiova a respins cele două contestații în anulare formulate de reclamant împotriva hotărârii din 9 iulie 1997.

C. Plângerea penală pentru nerespectarea unei hotărâri judecătorești

27. În 1997, reclamantul a introdus la parchet o plângere penală împotriva primarului din Ghercești. Invocând articolul 271 din Codul Penal, acesta s-a plâns de refuzul primarului, în calitate sa de președinte al comisiei locale, de a pune în executare în totalitate hotărârea definitivă din 11 iunie 1992 și de a-l pune în posesie pe cele două parcele.

28. Printr-o scrisoare din 15 ianuarie 1998, Direcția Județeană de Poliție Dolj l-a informat că fusese efectuată o anchetă la fața locului și că primarul din Ghercești urma să îl pună în curând în posesie cu privire la cele două suprafețe.

La 22 iulie 1998, Parchetul de pe lângă Judecătoria Craiova a dispus neînceperea urmăririi penale a primarului, motivând că neexecutarea hotărârii definitive din 11 iunie 1992 fusese determinată de cauze obiective, ca urmare a modificării configurației terenurilor în cauză. Reclamantul a contestat această ordonanță la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

29. La 21 octombrie 1999, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a comunicat reclamantului că a infirmat ordonanța de neîncepere a urmăririi penale și că dosarul a fost retrimis Parchetului de pe lângă Judecătoria Craiova în vederea completării cercetărilor.

30. La 24 mai 2000, Parchetul de pe lângă Judecătoria Craiova a informat reclamantul cu privire la faptul că printr-o expertiză recentă se stabilise că ar fi fost posibil ca acesta să fie pus în posesia terenurilor indicate prin hotărârea din 11 iunie 1992.

31. La 19 iulie 2000 parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale, decizie confirmată, la 2 aprilie 2001, de procurorul-șef al parchetului.

D. Alte demersuri ale reclamantului

33. În 1998, reclamantul a formulat o plângere adresată prefectului de Dolj și Direcției Agricole a Județului Dolj, cu privire la refuzul primarului de a pune în executare hotărârea definitivă din 11 iunie 1992.

34. La 20 martie 1998, prefectul i-a recomandat formularea unei acțiuni penale împotriva primarului pentru refuzul său de a executa o hotărâre definitivă.

35. La 3 noiembrie 1998, directorul general al Direcției Agricole l-a informat pe reclamant cu privire la faptul că singura competentă în materie de punere în posesie era comisia locală Ghercești, condusă de primar, și i-a recomandat formularea unei plângeri penale adresate parchetului, împotriva primarului și celorlalți membri ai comisiei.

36. În 1999, reclamantul s-a plâns președintelui Judecătoria Craiova cu privire la refuzul primarului de a pune în executare hotărârea din 11 iunie 1992 și i-a solicitat numirea unui executor judecătoresc în vederea punerii sale în posesie.

37. Printr-o scrisoare din 9 martie 1999, președintele judecătoria i-a comunicat că singura competentă să pună în executare hotărârea din 11 iunie 1992 era comisia locală, ale cărei atribuții nu puteau fi realizate de un executor judecătoresc. I-a recomandat calea unei acțiuni în contencios administrativ împotriva primarului.

38. La 17 decembrie 2001 prefectul de Dolj a trimis o adresă comisiei locale Ghercești solicitând respectarea hotărârii judecătorești din 11 iunie 1992, punerea reclamantului în posesie pe terenul respectiv și eliberarea titlului de proprietate. Comisia nu a dat curs acestei solicitări.

39. La 9 mai 2003, prefectul a răspuns unui memoriu adresat de reclamant Ministerului Administrației Publice. Prin acest răspuns, a informat reclamantul că a constatat că, prin emiterea titlului de proprietate din 10 iulie 1997, autoritățile locale ale comunei Ghercești nu respectaseră hotărârea definitivă din 11 iunie 1992. Prefectul a arătat că în 1999 comisia locală acționase cu rea credință, punând în posesie pe T. D. pe terenul revendicat de reclamant. De asemenea, comisia eliberase un titlu de proprietate pe numele lui T. D. cu privire la terenul respectiv. Ulterior, T. D. a vândut terenul unor terți.

40. Printr-o scrisoare din 14 iunie 2003, reclamantul informat Curtea cu privire la faptul că, în ciuda celor peste 150 de plângeri și memorii adresate diverselor autorități române (Parlament, președinte, prim-ministru, ministru al justiției, procuror general al României), autoritățile locale competente cu aplicarea Legii nr. 18/1991 refuzau în continuare să pună în executare hotărârea din 11 iunie 1992.

La 12 septembrie 2003, prefectul a informat reclamantul că a constatat că prin atribuirea către un terț a terenului revendicat de acesta s-a încălcat hotărârea judecătorească pronunțată în favoarea sa. Prefectul a arătat că recomandase primarului să formuleze, în baza articolului III alineatul 2 din Legea nr. 169/1997, o acțiune în anularea titlurilor de proprietate emise cu încălcarea legii.

Curtea nu a fost informată cu privire la continuarea acestei proceduri.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

A. Dispozițiile privind procedura de obținere a proprietății unor terenuri

42. Dispozițiile pertinente ale Legii nr. 18/1991 privind fondul funciar, publicată în Monitorul Oficial din 20 februarie 1991, prevăd următoarele:

Articolul 11

“(…) 4. Comisia județeană este competentă să soluționeze contestațiile și să valideze sau să invalideze măsurile stabilite de comisiile subordonate.

5. Împotriva hotărârii comisiei județene, cel nemulțumit poate face plângere (…), în termen de 30 de zile de la data la care a luat cunoștință de soluția dată de comisia județeană.

6. Plângerea suspendă executarea(…).

10. În baza hotărârii judecătorești, comisia județeană care a emis titlul îl va modifica, înlocui sau desființa, după caz.“

43. Legea 18/1991 a fost republicată în Monitorul Oficial din 5 ianuarie 1998, pentru a fi luate în considerare modificările introduse prin Legea 169/1997. În varianta modificată, dispozițiile pertinente prevăd următoarele:

Articolul 14

„Atribuirea efectivă a terenurilor se face, în zona colinară, de regulă, pe vechile amplasamente, iar în zonele de câmpie, pe sole stabilite de comisie și nu neapărat pe vechile amplasamente ale proprietății, în cadrul perimetrelor actuale ale cooperativelor agricole de producție.“

Articolul 51

„Comisia județeană este competentă să soluționeze contestațiile și să valideze ori să invalideze măsurile stabilite de comisiile locale.“

Articolul 53

„Împotriva hotărârii comisiei județene se poate face plângere la judecătoria (…), în termen de 30 de zile de la comunicare.“

Articolul 64

„(1) în cazul în care comisia locală refuză înmânarea titlului de proprietate emis de comisia județeană sau punerea efectivă în posesie, persoana nemulțumită poate face plângere la instanța în a cărei rază teritorială este situat terenul.

(2) Dacă instanța admite plângerea, primarul va fi obligat să execute de îndată înmânarea titlului de proprietate sau, după caz, punerea efectivă în posesie, sub sancțiunea condamnării la daune cominatorii pentru fiecare zi de întârziere, anume stabilite de instanță.“

44. Dispozițiile pertinente ale Regulamentului aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 131/1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 43 din 4 martie 1991 sunt astfel formulate:

Articolul 4

„Comisiile comunale, orașenești sau municipale au următoarele atribuții principale: (...) f) întocmesc situația definitivă privind persoanele îndreptățite sa li se atribuie teren(...)“

B. Dispozițiile privind anularea titlului de proprietate

45. Dispozițiile pertinente ale Legii nr. 169/1997, de modificare a legii nr. 18/1991, publicată în Monitorul Oficial din 4 noiembrie 1997 sunt astfel formulate:

Articolul III

(1) Sunt lovite de nulitate absolută, potrivit dispozițiilor legislației civile aplicabile la data încheierii actului juridic, următoarele acte emise cu încălcarea prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991:

a) actele de reconstituire sau de constituire a dreptului de proprietate, în favoarea persoanelor fizice care nu erau îndreptățite (...) la astfel de reconstituiri sau constituirii;

(2) Nulitatea poate fi invocată de primar, prefect, procuror și de alte persoane care justifică un interes legitim, iar soluționarea cererilor este de competența instanțelor judecătorești de drept comun, care au plenitudine de jurisdicție. “

C. Dispozițiile privind contenciosul administrativ

46. Dispozițiile pertinente ale Legii nr. 29/1990 privind contenciosul administrativ sunt astfel formulate: Articolul 1

„(1) Orice persoana fizică sau juridică, dacă se consideră vătămată în drepturile sale, recunoscute de lege, printr-un act administrativ sau prin refuzul nejustificat al unei autorități administrative de a-i rezolva cererea referitoare la un drept recunoscut de lege, se poate adresa instanței judecătorești competente, pentru anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

(2) Se consideră refuz nejustificat de rezolvare a cererii referitoare la un drept recunoscut de lege și faptul de a nu se răspunde petiționarului în termen de 30 de zile de la înregistrarea cererii respective, dacă prin lege nu se prevede un alt termen.“

Articolul 16

„(1) Dacă, în urma admiterii acțiunii, autoritatea administrativă este obligată să înlocuiască sau să modifice actul administrativ, să elibereze un certificat, o adeverință sau orice alt înscris, executarea hotărârii definitive se va face la termenul prevăzut în cuprinsul ei, iar în lipsa unui astfel de termen, în cel mult 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii.

(2) În cazul în care termenul nu este respectat se va aplica conducătorului autorității administrative sancțiunea prevăzută la articolul 10 alin. 3, iar reclamantului i se vor putea acorda daune pentru întârziere. Tribunalul hotărăște în camera de consiliu, de urgență, la cererea reclamantului, cu citirea părților, fără plata vreunei taxe de timbru, hotărârea fiind definitivă și executorie.

(3) Conducătorul autorității administrative se poate îndrepta cu acțiune împotriva celor vinovați de neexecutarea hotărârii, potrivit dreptului comun. “

Amenda prevăzută de articolul 10 (3) din Legea nr. 29/1990 este de 500 ROL (adică 1, 25 EUR în 1992 și 0,01 EUR în 2003) pentru fiecare zi de întârziere nejustificată.

ÎN DREPT

I. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 6(1) DIN CONVENȚIE

47. Invocând articolul 6 (1) din Convenție, reclamantul se plânge de faptul că refuzul autorităților competente de a respecta sentința din 11 iunie 1992 a Judecătoriei din Craiova i-a încălcat dreptul la o protecție judiciară efectivă. Dispozițiile pertinente din articolul 6 (1) din Convenție prevăd următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...) de către o instanță (...) care va hotărî (...) asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil (...).“

A. Asupra admisibilității

1. Excepția preliminară a Guvernului privind nerespectarea termenului de șase luni

48. Guvernul afirmă, cu titlu principal, că cererea este inadmisibilă din cauza nerespectării termenului de șase luni. Acesta consideră că ingerința în drepturile reclamantului a avut loc fie la 2 august 1994, data punerii în posesie a reclamantului pe un alt teren în locul celor două parcele indicate prin sentința din 11 iunie 1992, fie la 9 august 1997, data deciziei Curții de Apel Craiova.

49. Reclamantul nu și-a exprimat un punct de vedere cu privire la excepția ridicată, dar afirmă că sentința din 11 iunie 1992 nu a fost încă executată și că terenul oferit “nu corespunde sentinței civile pronunțate“.

50. Curtea amintește că, în conformitate cu articolul 35 din Convenție, ea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne și într-un termen de șase luni de la data deciziei interne definitive. Or, atunci când pretinsa încălcare constă într-o situație continuă, termenul de șase luni nu începe să curgă decât în momentul în care această situație a luat sfârșit (a se vedea, mutatis mutandis, Hornsby împotriva Greciei, hotărârea din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-11, pag. 508, par. 35 și Marinakos împotriva Greciei, (dec.) nr. 49282/99, 29 martie 2000).

51. În prezenta cauză Curtea observă că reclamantul se plânge de refuzul autorității competente de a-l pune în posesie pe un teren, conform sentinței din 11 iunie 1992. Acest refuz constituie o situație continuă. Termenul de șase luni este deci inaplicabil în speță.

52. Faptul că autoritățile i-au oferit un alt teren decât cel indicat de către instanță nu reprezintă decât o manifestare a refuzului autorităților de a executa, ca atare, sentința. Curtea consideră că un astfel de fapt nu este de natură să pună capăt situației continue ce rezultă din neexecutarea hotărârii din 11 iunie 1992, în ceea ce privește cele două parcele de teren de 3360 m², respectiv de 3683 m².

53. Curtea observă, în ceea ce privește decizia din 9 iulie 1997 a Curții de Apel din Craiova, că aceasta a considerat greșit că reclamantul a fost pus în posesie pe terenul care trebuia să-i fie atribuit în temeiul sentinței din 11 iunie 1992. Trebuie constatat că însuși Guvernul recunoaște că reclamantul a fost pus în posesie pe un alt teren decât cel fixat de instanță. Adresele prefectului din 17 decembrie 2001, 9 mai și 12 septembrie 2003, care consideră că sentința din 11 iunie 1992 nu a fost executată (a se vedea paragrafele 38, 39 și 41 de mai sus) atestă același lucru.

54. Curtea observă, în plus, că decizia din 9 iulie 1997 nu a desființat sentința din 11 iunie 1992. Ea nu a modificat nici modalitatea de executare a obligației ce rezultă din această sentință. Doar prin intermediul unei asemenea desființări sau prin înlocuirea de către instanță a obligației ce rezultă din sentința în cauză cu o altă obligație echivalentă situație continuă de neexecutare ar putea lua sfârșit.

55. În consecință, excepția de tardivitate ridicată de Guvern este respinsă.

2. *Asupra excepției preliminare a Guvernului privind neepuizarea căilor de recurs interne*

56. Guvernul susține, de asemenea, neepuizarea căilor de recurs interne. Acesta susține că, în măsura în care autoritățile au atribuit altor persoane terenul pe care-l revendica, reclamantul ar fi trebuit să introducă o acțiune în anularea titlurilor de proprietate ale acestor persoane.

57. Curtea amintește că obligația de a epuiza căile de recurs interne, prevăzută de articolul 35 din Convenție, privește căile de recurs care sunt accesibile reclamantului și care pot remedia situația de care acesta se plânge. Pentru a se pronunța asupra aspectului dacă reclamantul a îndeplinit această condiție, trebuie analizat mai întâi actul autorităților statului în cauză, care formează plângerea reclamantului (a se vedea Ciobanu împotriva României, nr. 29053/95, 20 aprilie 1999).

58. Curtea remarcă, în această privință, că cererea reclamantului privește faptul că autoritățile competente refuză să execute, ca atare, sentința din 11 iunie 1992. Ea observă că o acțiune în anularea titlului de proprietate atribuit de către acestea și privind terenul care fusese atribuit reclamantului prin sentința anterior

menționată nu este de natură să conducă în mod direct la executarea acestei sentințe.

59. În plus, Curtea observă că, în temeiul unei hotărâri care-i stabilește dreptul de proprietate, cele obligate să-l pună în posesie pe reclamant sunt autoritățile. În consecință, obligația de a acționa incumbă autorităților, iar nu reclamantului. A-i cere reclamantului să facă alte demersuri al căror rezultat nu ar fi decât unul repetitiv, și anume ca instanța să dispună încă o dată autorității administrative competente să execute o hotărâre judecătorească definitivă, ar fi prea oneros și nu ar corespunde cerințelor articolului 35 (1) din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, Jasiuniene împotriva Lituaniei, nr. 41510/98, decizia din 24 octombrie 2000 și hotărârea din 6 martie 2003, par. 30). De altfel, reclamantul a întreprins deja o procedură vizând sancționarea pasivității autorităților, care a fost soluționată definitiv prin decizia din 9 iulie 1997. Or, cum Curtea a observat deja, sentința din 11 iunie 1992 nu a fost încă executată conform dispozitivului acestei sentințe.

60. În consecință, și această excepție este respinsă.

3. *Asupra fondului capătului de cerere*

61. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit neîntemeiat, în sensul articolului 35 (3) din Convenție. Ea arată că acesta nu prezintă nici un lat motiv de inadmisibilitate. În consecință, capătul de cerere este declarat admisibil.

B. Asupra fondului

62. Guvernul admite că terenul pe care a fost pus în posesie reclamantul de către autorități nu corespunde cu exactitate amplasamentului fixat prin hotărârea din 11 iunie 1992. Cu toate acestea, el subliniază că terenul atribuit nu numai că avea aceeași suprafață și era situat în locul indicat de instanță, dar că și calitatea solului era aceeași. În plus, Guvernul justifică această nerespectare a sentinței din 11 iunie 1992, confirmată prin decizia din 9 iulie 1997, considerându-l o măsură de comasare agricolă tinzând la o mai bună exploatare a terenurilor agricole. El arată, de altfel, că inițiala configurare topografică a terenurilor din locul indicat de instanță, luată în considerare de aceasta în 1992, s-a schimbat ca urmare a dispariției unui drum vicinal.

62. Reclamantul nu contestă aceste afirmații, dar arată că el trebuia să fie pus în posesie pe terenul indicat în sentința din 11 iunie 1992.

63. Curtea amintește că dreptul de acces la justiție, garantat de articolul 6, protejează, de asemenea, și executarea hotărârilor judecătorești definitive și obligatorii, care, într-un stat care respectă preeminența dreptului, nu pot rămâne fără efect în detrimentul unei părți. În consecință, executarea unei hotărâri judecătorești nu poate fi împiedicată, anulată sau întârziată într-un mod excesiv (a se vedea, printre altele, hotărârile *Hornsby împotriva Greciei* din 19 martie 1997, *Culegere* 1997-11, p. 510-511, par. 40; *Burdov împotriva Rusiei*, nr. 59498/00,

par. 34, 7 mai 2002; Jasiuniene împotriva Lituaniei, precitată; Ruianu împotriva României, nr. 34647/97, 17 iunie 2003).

65. În plus, Curtea a considerat că, dacă se poate admite că statele intervin într-o procedură de executare a unei hotărâri judecătorești, o asemenea intervenție nu poate avea drept consecință împiedicarea, anularea sau întârzierea într-un mod excesiv a executării, nici, cu atât mai mult, repunerea în discuție a fondului acestei hotărâri (a se vedea hotărârile Immobiliare Saffi împotriva Italiei, 28 iulie 1999, Culegere 1999-V par. 63 și 66; Satka și alții împotriva Greciei, nr. 55828/00, par. 57, 27 martie 2003).

66. Curtea amintește că dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești este unul dintre aspectele dreptului de acces la justiție (a se vedea hotărârea Hornsby împotriva Greciei precitată, par. 40). Or, Curtea consideră că dreptul de acces la justiție nu este absolut (Golder împotriva Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, hotărârea din 21 februarie 1975, seria A nr. 18, p. 18, par. 36 și Waite și Kennedy împotriva Germaniei [MC], nr. 26083/94, par. 50, CEDO 1999-1) și că reclamă, prin chiar natura sa, o reglementare din partea statului. Statele contractante se bucură, în această materie, de o oarecare marjă de apreciere. Totuși, este de competența Curții să statueze în ultimă instanță asupra respectării cerințelor Convenției; ea trebuie să se convingă de faptul că limitele impuse nu restrâng accesul oferit individului într-o asemenea manieră încât să aducă atingere chiar substanței dreptului. O asemenea limitare nu este conformă cu articolul 6 (1) decât în măsura în care ea vizează un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit. Dacă limitarea este compatibilă cu aceste principii, articolul 6 (1) nu este încălcat (Prințul Hans Adam II al Liechtensteinului împotriva Germaniei, [MC], nr. 42527/98, par. 44, CEDO 2001-VII).

67. Curtea reiterează, de asemenea, și principiile fundamentale care reies din jurisprudența sa privind interpretarea și aplicarea dreptului intern. Dacă, în termenii articolului 19 din Convenție, Curtea are sarcina de a asigura respectarea angajamentelor ce rezultă din Convenție pentru statele contractante, ea nu este competentă să analizeze erorile de fapt sau de drept pretins comise de către o instanță națională decât dacă și în măsura în care acestea ar fi putut aduce atingere drepturilor și libertăților protejate de Convenție. În plus, este în primul rând, de competența autorităților naționale și a instanțelor să interpreteze și să aplice dreptul intern. Rolul Curții se limitează la verificarea compatibilității cu Convenția a efectelor unei asemenea interpretări (Prințul Hans Adam II al Liechtensteinului împotriva Germaniei, precitată, par. 50; Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei [MC], nr. 34044&96, 35532*97, 44801*98, par. 49, CEDO 2001-11).

68. În prezenta cauză, spre deosebire de cauza Satka și alții împotriva Greciei precitată (par. 57), sau de alte cauze privind executarea hotărârilor judecătorești care impun administrației îndeplinirea obligației pecuniare față de reclamant, Curtea nu poate concluziona că autoritățile au privat de orice efect util

hotărârea pronunțată în favoarea reclamantului. Ea arată, pe de o parte, că sentința din 11 iunie 1992 a fost executată în ceea ce privește o parte importantă a dispozitivului său, iar, pe de altă parte, că, referitor la cele două parcele de teren în litigiu, reclamantul a fost pus în posesie pe un teren echivalent, care corespundea, în marea majoritate a caracteristicilor sale determinante cu terenul fixat și individualizat de către instanță.

69. Cu toate acestea, Curtea observă că în speță nu este contestat că sentința din 11 iunie 1992 nu a fost executată nici ad litteram, nici desființată sau modificată ca urmare a unei căi de recurs prevăzută în dreptul intern.

70. Ca atare, Curtea consideră că reclamantul a suferit o limitare în ceea ce privește dreptul său la executarea unei hotărâri judecătorești. Rămâne de analizat dacă această limitare este compatibilă cu articolul 6 (1) din Convenție.

71. În această privință, Curtea observă că refuzul autorităților de a respecta termenii hotărârii definitive din 11 iunie 1992 a fost dublat de decizia acestora de a satisface pretențiile reclamantului decurgând din această hotărâre printr-o prestație echivalentă cu cea la care au fost obligate de către instanță. În ceea ce privește refuzul lor, având în vedere că sentința din 11 iunie 1992 nu a fost niciodată desființată, acesta reprezintă o situație continuă de nerespectare a unei hotărâri judecătorești, adică de limitare a dreptului efectiv de acces la justiție. Pentru a afla dacă această limitare este compatibilă cu articolul 6 din Convenție, trebuie analizate motivele care au condus autoritățile la nerespectarea în întregime a hotărârii judecătorești în cauză.

72. Curtea observă că autoritățile au procedat, la 2 august 1994, la punerea în posesie a reclamantului pe un teren echivalent. Această diferență față de sentința din 11 iunie 1992 nu a fost motivată prin nici o decizie administrativă formală.

73. Ca urmare, Curtea de Apel Craiova, în decizia sa din 9 iulie 1997, a considerat stinsă obligația care incumba autorităților în temeiul sentinței anterior menționate, considerând că “punerea în posesie [a reclamantului] a fost realizată conform legii. “ Curtea de Apel nu a făcut, totuși, referire nici la motivele care au justificat nerespectarea sentinței din 11 iunie 1992, nici la baza legală care a permis o astfel de nerespectare.

74. În această privință, Curtea acordă atenție și adresei din 9 martie 2003 a prefectului județului Dolj. Acesta denunță reaua-credință a autorităților locale din comuna Ghercești, care nu au respectat hotărârea judecătorească pronunțată în favoarea reclamantului și îl informează că din 1999 terenul pe care-l pretindea în temeiul hotărârii menționate este atribuit lui T. D. , care, de altfel, l-a vândut unor terți (a se vedea paragraful 39 de mai sus).

75. Curtea observă, de asemenea, că Guvernul a motivat nerespectarea de către autorități a sentinței din 11 iunie 1992 arătând că în realitate este vorba despre o măsură de comasare agricolă tinzând la o mai bună exploatare a terenurilor agricole. El arată, de altfel, că inițiala configurare topografică a

terenurilor din locul indicat de instanță, care a fost luată în considerare de aceasta în 1992, s-a schimbat datorită dispariției unui drum vicinal.

76. Cu toate acestea, Curtea constată că aceste justificări, deși pertinente, nu au fost prezentate reclamantului nici de către înseși autoritățile administrative, nici de către instanțele interne, pentru a se putea considera că nerespectarea în întregime a sentinței din 11 iunie 1992 este o restricție justificată și, deci, o limitare compatibilă cu articolul 6 (1) din Convenție.

în consecință, articolul 6 din Convenție a fost încălcat.

II. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 1 DIN PRIMUL PROTOCOL ADIȚIONAL LA CONVENȚIE

77. Reclamantul se plânge de faptul că dreptul său la respectarea bunurilor a fost încălcat prin neexecutarea sentinței din 11 iunie 1992. El invocă articolul 1 din primul Protocol adițional la Convenție, care prevede următoarele:

“Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor. “

A. Asupra admisibilității

78. Curtea observă că acest capăt de cerere este strâns legat de articolul 6 (1) din Convenție. Având în vedere argumentele prezentate în paragrafele 52, 58 și 59 de mai sus, Curtea concluzionează că acest capăt de cerere trebuie declarat admisibil.

B. Asupra fondului

79. Curtea amintește că, pentru a aprecia dacă reclamantul avea un “bun”, în sensul articolului 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenție, Curtea trebuie să stabilească dacă sentința din 11 iunie 1992 a Judecătoriei Craiova a dat naștere în beneficiul acestuia unei creanțe suficient stabilite pentru a fi exigibilă (a se vedea Rafinările grecești Stran și Stratis Andreadis împotriva Greciei, hotărârea din 9 decembrie 1994, seria A nr. 301-B, pag. 84, par. 59; Burdov împotriva Rusiei precitată, par. 40; Jasiuniene împotriva Lituaniei, par. 44).

Curtea a statuat deja că sentința din 11 iunie 1992 impunea autorităților obligația de a-i atribui reclamantului, printre altele, două parcele de teren de 3360 m², respectiv 3682 m . Curtea consideră, ca atare, că această sentință, care nu a

fost niciodată desființată, a dat naștere în beneficiul reclamantului unui “bun”, în sensul articolului 1 din Protocolul nr. 1.

80. Cu toate acestea, sentința anterior menționată nu a fost executată conform dispozitivului său și neexecutarea sa este imputabilă exclusiv autorităților administrative competente. Rezultă că imposibilitatea pentru reclamant de a obține executarea completă a acestei sentințe constituie o ingerință în dreptul său la respectarea bunurilor, așa cum este prevăzut de prima frază a primului alineat din articolul 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenție (a se vedea Burdov împotriva Rusiei precitată, par. 40; Jasiuniene împotriva Lituaniei, par. 45).

81. Prin refuzul lor de a executa sentința din 11 iunie 1992 conform dispozitivului său, autoritățile naționale l-au privat pe reclamant de dreptul său de proprietate asupra celor două parcele de teren în litigiu, fără a-i furniza vreo explicație.

82. Cu toate acestea, Curtea reiterează faptul că nu este contestat că reclamantului i-a fost oferit un teren echivalent cu cel asupra căruia era îndreptățit, dar că acesta refuză să primească terenul, chiar dacă autoritățile i-au emis un titlu administrativ de proprietate asupra acestui teren (a se vedea paragrafele 17 și 18 de mai sus).

83. De altfel, Curtea observă că dintr-o adresă din 20 martie 1998 a prefectului de Dolj rezultă că titlul de proprietate acordat reclamantului la 10 iulie 1997 trebuia anulat din cauză că fusese atribuit “în mod greșit”, și anume nu respecta decizia din 11 iunie 1992 (a se vedea paragraful 17 de mai sus). Curtea nu a fost informată despre o eventuală anulare a titlului de proprietate atribuit la 10 iulie 1997. Chiar în cazul în care acest titlu ar fi încă valabil, Curtea notează că dreptul reclamantului nu a fost stabilit cu certitudine, întrucât în opinia autorităților administrative și potrivit dispozițiilor legale pertinente, acesta este susceptibil de a fi anulat din oficiu.

Curtea consideră că punerea în posesie pe un teren echivalent, car, în plus, nu este efectivă și este revocabilă, nu este de natură a acoperi absența unei justificări pentru ingerință. Nu este vorba nici despre un act de natură a înlătura calitatea de victimă a reclamantului, deoarece „o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este, în principiu, suficientă pentru a înlătura calitatea de „victimă” decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, explicit sau în substanță, apoi reparat încălcarea Convenției” (Dalban împotriva României [MC], nr. 28114/95, par. 44, CEDO 1999-VI). Or, în speță, încălcarea nu a fost niciodată recunoscută.

85. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că articolul 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenție a fost încălcat.

III. ASUPRA APLICĂRII ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

86. În termenii articolului 41 din Convenție,

“În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite

decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă. “

A. Prejudiciu

87. Cu titlu principal, reclamantul solicită pentru prejudiciul material suferit punerea în posesie pe cele două parcele de teren însumând 7042 m² de teren, astfel cum au fost stabilite prin sentința din 11 iunie 1992. În observațiile sale transmise Curții la 4 martie 2003, el estimează valoarea reală a terenului la 25 000 000 de lei (ROL), adică 653 de euro (EUR).

Reclamantul solicită și acordarea unei sume pentru producția nerealizată în anii 1992-2002, în valoare de 48 901 600 ROL sau 1 362 EUR. El prezintă Curții certificate emise de către autoritățile administrative de resort din cadrul Ministerului Agriculturii și de către o întreprindere de stat de comercializare a cerealelor, care indică producția medie de grâu realizată în fiecare an în comuna Ghercești, precum și prețul grâului.

88. Reclamantul nu pretinde nici o sumă cu titlu de prejudiciu moral.

89. Guvernul este de părere că sumele solicitate de reclamant nu sunt justificate, întrucât prejudiciul invocat se datorează propriului său comportament. Guvernul susține că prin acceptarea terenului de 7042 m² oferit de către autorități în 1994, care era echivalentul terenului asupra căruia avea dreptul, reclamantul ar fi putut preveni orice prejudiciu, având în vedere că terenul oferit avea aceeași valoare și că ar fi putut să-l cultive și să obțină aceeași producție de grâu.

90. Curtea observă că sumele solicitate cu titlu de prejudiciu material sunt legate de privarea de proprietate suferită de reclamant datorită neexecutării sentinței din 11 iunie 1992 a Judecătoriei Craiova, precum și de imposibilitatea în care se află actualmente de a se bucura de bunul său.

91. Ea remarcă faptul că reclamantul a suferit, în mod incontestabil, un prejudiciu material în legătură directă cu încălcările articolelor 6 din Convenție și a articolului 1 din Protocolul nr. 1 și consecințele provocate de aceste încălcări în ceea ce privește dreptul de proprietate al reclamantului (a se vedea, mutatis mutandis, hotărârea din 9 aprilie 2002, Anghelescu împotriva României, nr. 29411/95, par. 75).

Curtea constată totuși că, în ciuda refuzului său de a accepta terenul oferit în schimbul terenului datorat, reclamantul este titularul unui drept de proprietate asupra unui teren de 7042 metri pătrați, adică echivalentul terenului la care avea dreptul. Din informațiile de care dispune Curtea, acest titlu este încă valabil, chiar dacă este susceptibil de a fi anulat. De altfel, valabilitatea titlului administrativ de proprietate nu depinde de acceptarea sa de către reclamant.

Referitor la echivalența valorii acestui teren cu cea a terenului la care reclamantul avea drept, Curtea constată că acesta nu a combătut afirmațiile Guvernului conform cărora cele două terenuri au aceeași valoare.

În aceste condiții, Curtea consideră că reclamantului i s-a acordat un bun echivalent cu cel la care avea dreptul și că astfel, daunele corespunzând prejudiciului suferit (*damnum emergens*) au fost reparate.

92. Chiar dacă reclamantul ar fi putut să accepte oferta autorităților privind un alt teren și ar fi putut astfel, cel puțin, să diminueze prejudiciul, în speță, câștigul nerealizat (*lucrum cessans*), el nu poate fi considerat responsabil pentru refuzul de a accepta terenul oferit în schimbul terenului datorat, în absența unei decizii administrative sau hotărâri judecătorești care să justifice această înlocuire. În consecință, reclamantul este îndreptățit să primească o reparație a prejudiciului rezultând din lipsa folosinței bunului pe parcursul mai multor ani.

93. Pronunțându-se în echitate conform articolului 41 din Convenție, Curtea acordă reclamantului 1500 EURO cu titlu de prejudiciu.

B. Cheltuieli de judecată

94. Reclamantul solicită de asemenea 970 000 ROL, adică 27 EUR, cu titlu de cheltuieli de judecată din cadrul procedurilor interne, precum și pentru procedurile desfășurate în fața Curții.

95. Guvernul nu a formulat observații cu privire la aceste aspect.

96. conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține plata cheltuielilor de judecată decât dacă acestea au fost cu adevărat suportate, că acestea au fost necesare și că au o valoare rezonabilă. În speță, ținând cont de elementele de care dispune precum și de criteriile anterior enunțate, Curtea estimează ca fiind rezonabilă suma de 27 de EUR toate cheltuielile incluse, pe care o acordă reclamantului.

C. Penalități de întârziere

97. Curtea hotărăște să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU MOTIVELE DE MAI SUS, CURTEA:

1. Respinge excepțiile preliminare formulate de Guvern;
2. Declară, în unanimitate cererea admisibilă;
3. Hotărăște în unanimitate că articolul 6 (1) din Convenție a fost încălcat;
4. Hotărăște în unanimitate că articolul 1 din Protocolul 1 adițional la Convenție a fost încălcat;

5. Hotărăște, cu șase voturi la unu, că statul pârât trebuie să acorde reclamantului, în trei luni de la rămânerea definitivă a hotărârii conform articolului 44 alineat 2 din Convenție, suma de 1500 EUR (o mie cinci sute euro) cu titlu de prejudiciu material, convertibilă în lei la rata de schimb aplicabilă la data efectuării plății;

6. Hotărăște, în unanimitate, că statul pârât trebuie să acorde reclamantului, în trei luni de la rămânerea definitivă a hotărârii conform articolului 44 (2) din Convenție, suma de 27 EUR (douăzeci și șapte euro) cu titlu de cheltuieli de judecată, convertibilă în lei la rata de schimb aplicabilă la data efectuării plății;

7. Hotărăște, în unanimitate, că statul pârât vă plăti, în plus, orice sumă care ar trebui să fie achitată cu titlu de impozit și că, de la data expirării termenului menționat și până la efectuarea plății, la aceste sume se va aplica o dobândă simplă echivalentă cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană aplicabilă pentru acea perioadă, majorată cu trei puncte procentuale.

8. Respinge, în unanimitate, restul cererii de reparație echitabilă.

Redactat în limba franceză și comunicată în scris la 2 martie 2004, conform articolului 77 alineatele 2 și 3 din Regulament.

J. -P. COSTA

Președinte

Sally DOLLE

Grefier

La această hotărâre se află anexată, conform articolului 45 (2) din Convenție și 74 (2) din Regulament, textul opiniei parțial dizidente a doamnei judecător Mularoni.

J-P. C. S. D. OPINIA PARȚIAL DIZIDENTĂ A DOAMNEI JUDECĂTOR MULARONI

1. Nu sunt de acord cu concluzia la care a ajuns majoritatea cu privire la prejudiciul material.

2. Curtea a concluzionat în unanimitate că articolele 6 (1) și 1 din Protocolul 1 adițional au fost încălcate.

3. În ceea ce privește aplicarea articolului 41, reclamantul a solicitat, pe de o parte, plata unei sume corespunzând valorii reale a terenului (25 000 000 ROL, însemnând 653 EURO), iar pe de altă parte, plata unei indemnizații valorând producția de cereale nerealizată în intervalul 1992– 2002, în valoare de 48 901 600 ROL, însemnând 1362 EURO (paragrafele 87-88).

4. Majoritatea a hotărât de a nu acorda nici o sumă pentru prima parte a cererii formulate de către reclamant, considerând că „acestuia i-a fost acordat un bun echivalent celui la care avea dreptul, paguba corespunzând prejudiciului suferit (damnum emergens) fiind astfel reparată“ (paragraful 91, în fine). În mod contrar, Curtea a decis, pronunțându-se în echitate, de a acorda reclamantului suma de 1500 EURO (o sumă echivalentă cu totalul câștigului nerealizat ó lucrăm cessans ó pentru producția de cereale nerealizată în anii 1992 – 2003) pentru cea

de a două parte a cererii, considerând că reclamantul nu poate fi considerat responsabil pentru refuzul de a accepta terenul oferit la schimb pentru terenul datorat, în absența unei hotărâri administrative sau judiciare care să justifice o asemenea înlocuire. Astfel, reclamantul este îndreptățit să primească o reparație a prejudiciului rezultând din lipsa folosinței bunului pe parcursul mai multor ani“, (paragraful 92).

5. Aceste considerații mi se par contradictorii.

Nu reușesc să înțeleg de ce nu i se acordă nici o sumă reclamantului cu titlu de prejudiciu material pe care l-ar fi suferit datorită neatribuirii celor două parcele de teren în cauză,

afirmându-se că „...reclamantului i-a fost acordat un bun echivalent celui la care avea dreptul, paguba corespunzând prejudiciului suferit (damnum emergens) fiind astfel reparată“ (paragraful 91, în fine) și i se acordă în echitate suma de 1500 EURO cu titlu de beneficiu nerealizat (totalitatea câștigului nerealizat pentru anii 1992-2003). considerându-se că „reclamantul nu poate fi considerat responsabil pentru refuzul de a accepta terenul oferit la schimb pentru terenul datorat, în absența unei hotărâri administrative sau judiciare care să justifice o asemenea înlocuire“ (paragraful 92).

6. Consider că dacă raționamentul pentru paragraful 91 în fine este valabil pentru prima parte a cererii reclamantului, cu atât mai mult trebuie să fie valabil pentru cea de a doua parte: reclamantul ar fi putut să cultive terenul de 7042 m² acordat de autorități în 1994, „situat 70 metri mai departe, pe un sol de aceeași calitate“ (paragraful 15) și având aceeași valoare (paragraful 91), în consecință Curtea nu ar trebui să acorde nici o sumă cu titlu de câștig nerealizat. Mai mult, observ că Guvernul a declarat în observațiile sale că „pentru întârzierea punerii în posesie (între 1992-1994), reclamantul a solicitat și a obținut despăgubiri corespunzând lipsei de folosință a terenului între 1992-1994, data punerii în posesie“. Dacă, în mod contrar, reclamantul „nu poate fi considerat responsabil pentru refuzul de a accepta terenul oferit la schimb pentru terenul datorat, în absența unei hotărâri administrative sau judiciare care să justifice o asemenea înlocuire“ (paragraful 92) și având în vedere că dreptul reclamantului nu este stabilit cu certitudine, fiind susceptibil de anulare din oficiu, cu toate că titlul de proprietate emis la 10 iulie 1997 este în continuare valabil (paragraful 83), în opinia mea, Curtea ar fi trebuit să acorde reclamantului o sumă cu titlu de prejudiciu pentru prima parte a cererii sau chiar o sumă globală, în echitate, pentru ambele părți ale cererii.

7. În fapt, motivele dezacordului meu nu privesc suma acordată de către Curte reclamantului cu titlu de prejudiciu material; eu contest de fapt criteriul de determinare a prejudiciului material ales de către majoritate, alegere pe care nu pot să o împărtășesc pentru motivele anterior prezentate.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 4 august 2005

În cauza Stoianova și Nedelcu contra României

(Cererile nr. 77517/01 și 77722/01 conexe)

În cauza Stoianova și Nedelcu împotriva României

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a III-a), cu o comisie compusă din: B. M. Zupancic, președinte, J. Hedigan, C. Bîrsan, M. Tsatsa-Nikolovska, R. Jaeger, E. Myjer, David Thor Björgvinsson, judecători, și V. Berger, grefier de secție,

După ce a deliberat în camera de consiliu la data de 5 iulie 2005,

Emite următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află două cereri (nr. 77517/01 și 77722/01) îndreptate împotriva României, prin care doi resortisanți ai acestui stat, domnii Dorel Stoianova și Claudiu Nedelcu („reclamanții“) au sesizat Curtea la data de 4 aprilie 2001 în virtutea articolului 34 al Convenției pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale („Convenția“).

2. reclamanții sunt reprezentați de domnul I. LAZAR, avocat în București. Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat prin agentul său, doamna R. Rizoiu, subsecretar de stat.

3. La data de 3 februarie 2004, Curtea a decis să conexeze cererile, le-a declarat parțial inadmisibile și a decis să comunice plângerea privind durata exagerată a procedurii Guvernului. Invocând articolul 29§ 3 al Convenției, aceasta a decis că se pronunța în același timp asupra admisibilității și asupra fondului.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanții s-au născut în 1974, respectiv 1975 și locuiesc în București.
1. Cercetările penale inițiale împotriva celor doi reclamanți

5. Ca urmare a unui incident survenit la data de 17 martie 1993, dată la care terțului CD. i-au fost sustrate bijuterii, în timpul sau după ce a fost imobilizat, cu ajutorul pumnilor, de un grup de persoane, reclamanții au fost identificați și arestați preventiv la data de 14 aprilie 1993.

6. Printr-un rechizitoriu din data de 10 iunie 1993 al parchetului de pe lângă judecătoria din București, reclamanții au fost trimiși în judecată pentru furt cu violență, infracțiune pedepsită de articolul 211 § 1 din codul penal.

7. Printr-o hotărâre din 24 noiembrie 1993, aceștia au fost achitați și puși în libertate, tribunalul statuând că faptele pentru care parchetul ia urmărit pe cei doi nu le puteau fi imputate.

8. În cadrul apelului introdus de parchet, Tribunalul București a constatat prin sentința din data de 12 iulie 1994, că actele de urmărire penală întreprinse de parchet au fost lovite de nulitate absolută, prin urmare a anulat hotărârea din data de 24 noiembrie 1993 și a trimis înapoi cauza parchetului. Curtea a reținut mai ales că măsurile de cercetare efectuate de parchet față de reclamanți au avut loc în absența unui avocat și că parchetul a omis, în cursul anchetei, să interogheze anumiți martori și să rețină anumite fapte esențiale, care ar fi fost susceptibile să conducă la identificarea autorilor incidentului din data de 17 martie 1993.

9. Această decizie devine definitivă, fiind confirmată prin hotărârea definitivă a Curții de Apel București din data de 27 octombrie 1994, prin care cercetările penale au fost reluate de Parchetul de pe lângă Judecătoria București.

10. Printr-o ordonanță datată 11 noiembrie 1997, procurorul N. O. a dispus încetarea urmăririi penale în beneficiul reclamanților. Această ordonanță preciza că deși faptele reclamate de victima CD. s-au întâmplat în realitate, nu existau probe care să permită stabilirea fără nici o îndoială că răspunderea incumba celor doi reclamanți. Procurorul sublinia, printre altele că s-a scurs un interval mare de timp de la incidentul incriminat și ordona/dispunea clasarea dosarului.

11. Această hotărâre a fost comunicată reclamanților, la cererea acestora, prin scrisoarea Parchetului datată 11 martie și, respectiv, 4 decembrie 1998.

2. Reluarea urmăririi penale

12. La data de 12 mai 1999, procurorul șef al Parchetului de pe lângă Tribunalul București a infirmat ordonanța din data de 11 noiembrie 1997 și, având în vedere aticolele 220 și 270 din Codul de procedură penală (ăCPP“) a ordonat reînceperea urmăririi penale față de reclamanți pentru furt cu violență/tâlhărie și pentru incitarea terților la declarații mincinoase, infracțiuni pedepsite de articolele 211 și 260 din Codul penal. Parchetul a estimat că decizia parchetului ierarhic inferior nu era conformă cu probele existente la dosar și că, printre altele, ancheta pe care a condus-o nu era completă, mai multe acte de urmărire penală nefiind efectuate, ca de exemplu confruntarea autorilor prezumați în prezența avocaților lor și audierea anumitor martori.

13. La data de 26 mai 2000, un polițist de la Biroul de cercetări penale care a efectuat acte de urmărire penală față de reclamați a cerut parchetului încetarea procesului penal.

14. La data de 9 februarie 2001, Parchetul trimitea dosarul de urmărire penală aceluiași Birou de poliție. Nici un act de procedură nu a fost realizat între 27 aprilie și 30 noiembrie 2001. La data de 14 ianuarie 2002, dosarul a fost trimis de poliție Parchetului de pe lângă Judecătoria București. Parchetul a trimis cauza, la data de 17 octombrie 2002 Biroului de poliție pentru ca acesta să continue cercetările față de cei doi reclamanți.

15. În 2003 și 2004, poliția i-a citat în mai multe rânduri, pe reclamanți, partea vătămată și mai mulți martori pentru ai audia din nou cu privire la incidentul petrecut la data de 17 martie 1993 (paragraful 5 de mai sus). Din documentele furnizate rezultă că martorii au refuzat să dea curs invitației parchetului sub motivul că nu își mai aduc aminte de faptele despre care parchetul dorea să îi interogheze.

16. Printr-o ordonanță din data de 21 aprilie 2005, Parchetul de pe lângă Tribunalul București a constatat că termenul prescripției speciale a răspunderii penale a reclamanților, în speță 12 ani raportat la maximum de pedeapsă aplicabil pentru infracțiunea de tâlhărie, s-a împlinit la data de 17 martie 2005, și a ordonat încetarea procesului penal îndreptat împotriva acestora.

B. Dreptul intern aplicabil în speță

Codul de procedură penală conține următoarele dispoziții aplicabile în speță.

Articolul 220

„Când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de urmărire penală nu este dată cu respectarea dispozițiilor legale, o infirmă prin ordonanță motivată“

Articolul 270

„Urmărirea penală este reluată în caz de (...) redeschidere a urmăririi penale“.

Articolul 273

„1. Redeschiderea urmăririi penale în cazul în care s-a dispus încetarea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărire are loc dacă ulterior se constată că nu a existat în fapt cazul care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia încetarea sau scoaterea de sub urmărire.

2. Redeschiderea urmăririi penale se dispune de procuror prin ordonanță. “

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6§ 1 AL CONVENȚIEI

17. Reclamanții pretind că durata procedurii împotriva lor, începând cu data de 14 aprilie 1993, nu a respectat principiul de “termen rezonabil” și astfel cum este el înscris în articolul 6§ 1 al Convenției, mai jos citat:

“Orice persoană are dreptul la judecarea (...) într-un termen rezonabil a cauzei sale de către o instanță (...) care va hotăra (...) asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. “

18. Guvernul nu se opune acestei teze și se bazează pe înțelepciunea Curții. Citând jurisprudența Curții, acesta sublimează, de asemenea, că perioada considerată începe să curgă de la data de 12 mai 1999, data reluării urmăririi penale față de reclamanți și că, prin urmare este vorba de o perioadă de șase ani.

19. Urmărirea penală îndreptată împotriva reclamanților cuprinde două faze distincte. Prima a început la data de 14 aprilie 1993 odată cu arestarea și deținerea reclamanților și se termină la data de 11 noiembrie 1997, dată la care procurorul N. O. a adoptat o ordonanță de încetare a urmăririi penale. Cea de a doua a debutat la data de 12 mai 1999, dată la care parchetul a ordonat reînceperea urmăririi penale și a încetat la data de 21 aprilie 2005, o dată cu încetarea procesului penal ordonată de parchet.

20. Curtea nu poate să subscrie la teza formulată de Guvern, potrivit căreia prima fază nu ar fi luată în calcul potrivit articolului 6§1. Acesta este de părere că ordonanța de încetare a urmăririi penale adoptată de procurorul N. O. la data de 11 noiembrie 1997 nu trebuie înțeleasă că a pus un termen urmăririi îndreptate împotriva reclamanților prin aceea că ea nu constituie o decizie internă definitivă (vezi, a contrario, *Lqffier c. Austria*, nr. 30546/96, §19 primul alineat în fine, 3 octombrie 2000). Din acest punct de vedere, Curtea constată că parchetul dispunea, în virtutea articolului 270 al Codului de procedură penală, de puterea de a infirma o ordonanță de încetare a urmăririi penale și de a redeschide ancheta penală fără nici o întârziere.

Nu este vorba despre o simplă posibilitate teoretică pentru procuror de a reactiva procedura (a se vedea, a contrario, *Withey vs. Marea Britanie*, no. 59493/00, CEDO 2003-X): ar fi la dispoziția parchetului deschiderea unei anchete penale fără a fi contrar solicitării unei autorizații de la o jurisdicție națională, aceasta din urmă fiind ținută să examineze fundamentarea respectivei solicitări înainte de a verifica, spre exemplu, dacă redeschiderea dosarului nu ar fi inechitabilă și dacă întârzierea survenită după decizia de închidere a anchetei nu a fost excesivă (a se vedea, a contrario, *Withey vs. Marea Britanie*, no. 59493/00, CEDO 2003-X). Curtea nu a ignorat faptul că procurorii români, în calitatea lor de magistrați ai Ministerului Public, nu au încălcat principiul independenței justiției în raport cu puterea executivă (*Vasilescu vs. România*, decizia din 22 mai

1998, Culegere de hotărâri 1998 III, pg. 1075, §40, §41 și Pantea vs. România, nr. 33343/96, §238-239, CEDO, 2003-VI).

În plus, redeschiderea urmăririi penale a fost ordonată pe motivul că ancheta inițială nu a fost completă (paragraful 12 de mai sus). În acest caz asemenea lipsuri din partea autorităților nu pot fi imputate reclamantilor și nu ar trebui în concluzie să-i plaseze pe aceștia într-o situație defavorabilă.

În sfârșit, guvernul ne-a demonstrat că repriza de urmăriri penale înche printr-o ordonanță a procurorului a avut un caracter excepțional (a se vedea, a contrario, *Withey vs. Marea Britanie*, no. 59493/00, CEDO 2003-X).

21. Perioada asupra căreia Curtea va trebui să se pronunțe pentru a examina compatibilitatea cu exigențele articolului 6 §1 se întinde între 20 iunie 1994, dată la care a intrat în vigoare dreptul individual la recurs în cazul României și 11 noiembrie 1997 precum și între 12 mai 1999 până la 21 aprilie 2005. În concluzie a durat în total 9 ani și 4 luni.

A. Cu privire la admisibilitatea cererii

22. Curtea constată că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul articolului 35, alin 3 al Convenției. Curtea mai precizează că această cerere nu implică nici un alt motiv de inadmisibilitate.

B. Cu privire la fondul cauzei

23. Curtea reamintește că durata rezonabilă a unei proceduri se apreciază în funcție de circumstanțele cauzei și de criteriile consacrate prin jurisprudența Curții, în special, în funcție de complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și acela al autorităților competente (a se vedea, printre altele, *Pelissier și Sassi c. Franței* [GC], nr. 25444/94, § 67, CEDH 1999 – II). De asemenea, Curtea reamintește că, în materie penală, dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil are ca scop mai ales să evite “ca un inculpat să nu rămână prea mult timp într-o stare de incertitudine cu privire la soarta sa” (*St^gm, ller c. Austria*, decizia din data de 10 noiembrie 1969, seria A nr. 9, pag. 40, § 5).

24. Curtea a soluționat în mai multe rânduri aspecte similare celor care se desprind din speța în cauză și a constatat încălcarea articolului 6 § 1 (a se vedea *Pélissier și Sassi*, mai sus citată).

25. După ce a examinat toate elementele care i-au fost supuse atenției, Curtea consideră că Guvernul nu a evidențiat nici un aspect sau argument care ar putea să conducă la o concluzie diferită față de cazurile precedente. Având în vedere jurisprudența Curții în materie, aceasta consideră că în cauză durata procedurii judecătorești este excesivă și nu răspunde exigențelor impuse de principiu “duratei rezonabile”.

Prin urmare, există o încălcare a articolului 6 § 1.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

26. În termenii articolului 41 al Convenției:

“Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă. “

A. Prejudiciu

27. Reclamanții solicită fiecare 100 000 dolari americani (USD) cu titlu de prejudiciu moral pe care I-au suferit prin prisma ilegalității măsurii arestării preventive și a duratei procedurii îndreptate împotriva lor.

28. Guvernul contestă aceste pretenții, pe care le consideră excesive.

29. Curtea relevă că singura bază care poate fi reținută pentru acordarea unei satisfacții echitabile rezidă în faptul că durata procedurii judecătorești îndreptate împotriva reclamanților este excesivă și nu răspunde exigențelor impuse de principiu “duratei rezonabile” (paragraful 25 de mai sus). Curtea consideră că reclamanții au suferit totuși o încălcare serioasă a drepturilor lor. Statuând în echitate, Curtea acordă la fiecare reclamant suma de 3 500 de euro cu acest titlu.

B. Daune moratorii

30. Curtea găsește întemeiat să fundamenteze procentul daunelor moratorii pe procentul dobânzii facilității prețului marginal practicat de Banca centrală europeană, majorat cu 3 la sută.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, CU UNANIMITATE,

1. Declară restul cererilor admisibile;
2. Statuează că există o încălcare a articolului 6, alin. 1 al Convenției;
3. Dispune

a) că Statul pârât trebuie să plătească fiecărui reclamant, în termen de trei luni de la data la care sentința va deveni definitivă conform articolului 44, alin. 2 al Convenției, 3. 500 EUR (trei mii cinci sute euro) cu titlu de daune morale, suma fiind impozabilă;

b) că, de la data expirării termenului de mai sus și până la plata efectivă, suma totală putând fi majorată cu o dobândă simplă în procent egal cu cel al facilității prețului marginal practicat de Banca centrală europeană aplicabilă pe toată această perioadă, majorată cu trei la sută;

4. Respinge cererere de satisfacție echitabilă pentru restul sumei pretinse de reclamanți.

Elaborată în franceză, apoi comunicată în scris la 4 august 2005 în aplicarea articolului 77, alin. 2 și 3 ale regulamentului.

Bostjan M. ZUPANCIC

Președinte

Vincent BERGER

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 3 februarie 2005

În cauza **Partidul Comuniștilor (nepeceriști)** **și Ungureanu împotriva României**

(Cererea nr. 46626/1999)

Definitivă la 06.07.2005

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a III-a), statuând în cadrul unei camere formate din domnii B.M. Zupancic, președinte, J. Hedigan, L. Cafilisch, C. Birsan, doamnele A. Guylumyan, R. Jaeger, domnul E. Myjer, judecători și domnul V. Berger, grefier de secție,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 16 decembrie 2003 și de 13 ianuarie 2005,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea (nr. 46626/1999) introdusă împotriva României, prin care o formațiune politică numită Partidul Comuniștilor (Nepeceriști) (Partidul comuniștilor care nu au fost membri ai Partidului Comunist Român, „PCN“) și un cetățean al acestui stat, dl. Gheorghe Ungureanu, au sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia“), la 14 aprilie 1997, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului („Convenția“).

2. Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat de agentul guvernamental, d-na Roxana Rizoiu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții invocă faptul că respingerea cererii lor vizând înregistrarea PCN ca partid politic, prin hotărârea Curții de Apel București din 28 august 1996, a adus atingere dreptului la liberă asociere, în temeiul articolului 11 din Convenție. Având în vedere motivele reținute de instanțe pentru a refuza înregistrarea, ei se consideră, de asemenea, victimele unei discriminări întemeiate pe opiniile lor politice, contrare dispozițiilor articolului 14 din Convenție.

4. Cererea a fost transmisă Curții, la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 din Convenție (articolul 5 alineatul (2) din Protocolul nr. 11).

5. Cererea a fost repartizată secției a doua a Curții (articolul 52 alineatul (1) din regulament). În cadrul acesteia, camera căreia i-a fost încredințată examinarea

cauzei (articolul 27 alineatul (1) din Convenție) s-a constituit în conformitate cu articolul 26 alineatul (1) din Regulament.

6. Prin hotărârea din 16 decembrie 2003, camera a declarat cererea admisibilă.

7. Atât reclamantii cât și Guvernul au depus observații scrise privind fondul cauzei (articolul 59 alineatul (1) din Regulament).

8. La 1 noiembrie 2004, Curtea a modificat compoziția secțiilor (articolul 25 alineatul (1) din Regulament). Prezenta cerere a fost repartizată secției a treia reorganizate astfel (articolul 52 alineatul (1) din Regulament).

ÎN FAPT

CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

A. **Respingerea cererii de înregistrare a PCN**

9. Primul reclamant este o formațiune politică a cărei înregistrare ca partid politic a fost refuzată prin hotărârea din 28 august 1996 a Curții de Apel București. Al doilea reclamant este președintele acestei formațiuni politice.

10. La 23 martie 1996 are loc, sub președinția celui de al doilea reclamant, conferința națională de constituire a PCN. Au fost adoptate statutul și programul politic al formațiunii. Pasaje relevante ale statutului prevăd următoarele:

„[PCN] respectă suveranitatea națională, integritatea teritorială a Statului, ordinea de drept și principiile democrației. El interzice tuturor membrilor săi defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război (...), la ură națională, rasială, de clasă ori religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

[PCN] materializează asocierea liberă a cetățenilor care militează pentru pluralism politic, susțin principiile statului de drept democratic, fiind promotorii opțiunii de afirmare a propriilor interese, ci nu de negare a altora.

I. SCOP

Articolul 1: Comuniștii (nepeceriști) exprimă, reprezintă și apără interesele politice ale oamenilor muncii, indiferent de etnie, sex, vârstă, profesii, convingeri și sentimente.

Sunt oameni ai muncii toți cei care își câștigă existența prin muncă de orice fel (...).

Pentru a asigura creșterea neconținută a nivelului de trai al celor care muncesc, comuniștii (nepeceriști) acționează, în cadrul și cu mijloacele legale, admise și permise tuturor partidelor, pentru cucerirea puterii politice, spre a garanta instaurarea unei societăți democratice și umane.

Articolul 20: [PCN] nu este continuator al Partidului Comunist Român cu care nu are nici o legătură; el reprezintă prelungirea rezistenței antipeceriste de dinainte de 1989. Inițiat și format de către nepeceriști, [PCN] precizează că nu i se cuvin nici meritele și nici criticile adresate Partidului Comunist Român“.

11. În programul politic adoptat la 23 martie 1996, PCN afirma că are drept obiectiv apărarea intereselor oamenilor muncii și respectarea esenței doctrinei comuniste, care se bazează pe următoarele principii fundamentale: neexploatarea unora de către ceilalți sau de către stat, dreptatea socială bazată pe muncă și pe o reală concurență calitativă și adevărata democrație capabilă să garanteze drepturile majorității prin alegeri libere, la care să fie admise toate curentele politice. Ei deplângeau evoluția societății române după răsturnarea regimului din 1989, considerând această răsturnare drept antisocială și antipopulară, ca și transformarea țării într-o „colonie a imperiilor néocolonialiste europene și mondiale“. Programul cuprindea de asemenea următoarele idei politice:

„Teza fundamentală pe care se bazează întreaga doctrină și politică este aceea că în politică principala calitate este numărul! Indiferent cum gândesc și acționează cei mulți, ei au dreptate întotdeauna, fapt confirmat de fiecare dată, inclusiv la 22 decembrie 1989, când a ieșit victorioasă, în mai multe țări din Europa, contrarevoluția antipopulară, antisocială și antinațională. Premisa certă a tuturor acțiunilor desfășurate de oamenii muncii a fost dorința de schimbare a Răului: practic, a fost schimbat, exclusiv și aproape total, Binele... Care este acest Bineț în anii de practică social-economică, Socialismul a realizat pe pământul vechii Dacii, pentru masele populare – în ciuda erorilor, abuzurilor, neîmplinirilor, denaturărilor și deturnărilor utilizate de noua burghezie, ciocoimea peceristă – obiective pe care oamenii muncii nu le pot abandona și nu le pot uita: cel mai înalt nivel de trai material și spiritual din istorie; cel mai înalt nivel de cultură și civilizație din istorie (...); cel mai larg și mai profund cadru legal democratic (...). [PCN] este organizația politică revoluționară a oamenilor muncii (...) care acționează organizat și conștient, în cadrul constituțional, pentru înlăturarea efectelor contrarevoluției și reluarea construirii celei mai democratice și umane societăți cunoscute în istorie – Socialismul. Indiferent de poziția pe care o ocupă în raport cu celelalte forțe politice, antrenat sau nu în activitatea Puterii și Administrației Statului, [PCN] își asumă îndatorirea de a milita pentru realizarea obiectivelor care să asigure apărarea intereselor maselor populare.“

12. La 4 aprilie 1996, al doilea reclamant, în calitate de reprezentant al PCN, a sesizat Tribunalul Municipiului București cu o cerere de înscriere în registrul special al partidelor politice.

13. Prin hotărârea din 19 aprilie 1996, tribunalul respinge cererea ca neîntemeiată. Pasajele pertinente din motivarea hotărârii prevăd:

„Pentru dovedirea cererii de înregistrare a partidului, s-au depus la dosar tabelul nominal cu datele persoanelor alese în conducerea partidului, tabelul cu

membrii fondatori, statutul de organizare și funcționare, programul politic, contractul de închiriere a spațiului pentru sediul partidului, dovada asigurării mijloacelor financiare și actul de constituire – procesul verbal al Conferinței Naționale de Constituire din 23 martie 1996.

Examinând actele depuse la dosar se constată că în statutul de organizare și funcționare la capitolul scopul urmărit de partid (...) se arată în final că acest partid acționează pentru cucerirea puterii politice spre a garanta instaurarea unei societăți umane și democratice. Atât din statut cât și din programul politic, rezultă că se urmărește instaurarea unui stat uman, având la bază o doctrină comunistă, înțelegându-se că ordinea de stat și de drept actuală instaurată după 1989, este inumană și nu are la bază o reală democrație.

Prin aceasta se încalcă dispozițiile art. 2 al. 3 și 4 din Decretul-lege 8/1989 care prevede că „scopurile partidelor politice, trebuie să se întemeieze pe respectarea suveranității, iar mijloacele de realizare a scopului urmărit trebuie să fie în conformitate cu ordinea de drept și de stat din România.“

14. Al doilea reclamant atacă hotărârea în fața Curții de Apel București. Prin hotărârea definitivă din 28 august 1996, aceasta respinge recursul pe motivul că analiza făcută în hotărâre era corectă. Hotărârea este redactată la 21 octombrie 1996 și apoi trimisă Tribunalului București pentru arhivare. Dl. Ungureanu afirmă că a luat cunoștință de motivele hotărârii la 13 noiembrie 1996. Paragraful pertinent din motivarea hotărârii prevede următoarele:

„Cât privește ultima critică care privește fondul cauzei, corect a reținut instanța de fond că prevederile din statut încalcă dispozițiile legii 8/1989, referitoare la ordinea de drept și de stat din țară. Prin urmare, instanța va respinge contestația ca neîntemeiată.“

15. La 28 mai 1997, procurorul general al României îl informează pe dl. Ungureanu că nu vede nici un motiv pentru a introduce recurs în anulare împotriva deciziei din 28 august 1996.

16. Dl. Ungureanu formulează contestație în anulare, respinsă ca tardivă de tribunalul București, la 5 decembrie 1997.

B. Publicațiile ulterioare ale celui de al doilea reclamant

17. După 1997, dl. Ungureanu continuă să-și exprime opiniile politice, prin intermediul jurnalului *Pentru socialism*, al cărui redactor șef este. La 13 august 1998, publică în acesta un articol intitulat „Manifestul comunist“, în care își proclamă adevăratele credințe la doctrina comunistă și critică, în același timp, deriva conducătorilor partidului comunist înainte de 1989 și politica dusă de guvernanți după 1989. Numeroase articole publicate în 1998 și 1999 în jurnal de dl. Ungureanu foloseau lozinci cum ar fi „Muncitori din toate țările, uniți-vă !“,

„Lupta continuă !“ sau „Trăiască socialismul !“. Într-unul din ele, nota că, odată ajuns la putere, nu va (ar) accepta decât pe cei care îl vor (I-ar) accepta.

18. În 2000, dl. Ungureanu publică o carte intitulată *Contrarevoluția antisocialistă, antipopulară și antinațională*, în care răspunde la aproximativ o sută de întrebări puse de un jurnalist și, în decembrie 2003, o trimite Curții. Își prezenta acolo viziunea politică, exprimându-și adevărată aderență la doctrina comunistă și la clasa muncitoare, desemnându-l pe Marx drept cel mai mare filozof politic al omenirii și criticând atât trădarea progresivă, după el, a idealurilor comuniste de către autoritățile dinaintea de 1989, făcând în același timp elogiul fostului președinte Ceaușescu, cât și politica guvernărilor după aceea dată. El preciza că, spre deosebire de regimul comunist dinaintea de 1989, el se pronunța pentru alegeri libere și pluripartite, la care să participe, cu excepția extremiștilor și a fasciștilor, toate forțele politice și se declara adeptul unei concurențe politice bazate pe respectul celorlalți și al opiniilor lor politice. Printre altele, menționa dificultatea de a găsi, după 1989, numărul necesar de membri pentru a înregistra PCN și faptul că partidul nu era cunoscut în țară, îndeosebi de cei cărora li se adresa în mod special, țărani și muncitorii.

19. Considerând că socialismul făcuse altădată obiectul a numeroase „atacuri“, vizând să-l distrugă, printre care cita anii 1968 la Praga, 1978 în Polonia și 1985 și 1993 în Rusia, dl. Ungureanu declara în încheierea răspunsului la o întrebare a jurnalistului:

„Atâta timp cât vor mai exista pe pământ brutele capitaliste, imperialiste și religioase, al căror obiectiv fundamental este înrobirea celuilalt, se vor menține condițiile pentru repetarea unor asemenea acțiuni interne și externe împotriva Socialismului, (...) [acesta] fiind o concepție și o credință fundamentală a popoarelor; amintiți-vă de repetarea la nesfârșit a atacurilor împotriva Binelui din basme... Aceste atacuri nu se opresc decât după distrugerea păsăretului hidos și parazitar, criminal oriunde și oricând.“*

20. El preciza că sistemul politic s-ar organiza, în timp, conform structurii claselor sociale, că PCN înțelegea să reprezinte interesele țăranilor și muncitorilor și că un parlament democratic trebuia să reflecte structura socială a țării, cele două clase citate anterior deținând marea majoritate a fotoliilor, conform procentajului.

21. Considerând că hoția este încurajată de capitalism, dl. Ungureanu indica în lucrarea respectivă că poporul, care disprețuia bogăția, s-ar îndepărta de partidele politice de după 1989 și, în aproximativ cincizeci de ani, s-ar apropia de PCN.

22. În privința proprietății, el sublinia că poporul ar hotărâ, în legătură cu utilitatea privatizărilor și că „bogații“ ar putea beneficia de bunurile lor obținute prin mijloace legale. Referitor la restituirea proprietăților trecute în patrimoniul statului în timpul regimului comunist, dl. Ungureanu consideră că proprietățile

* Textul este tradus din varianta în limba franceză a hotărârii CEDO.

confiscate din motive politice ar trebui restituite, fără restituirea totuși a imobilelor în întregime sau a uzinelor, întrucât naționalizările de după 1947 – 1948 fuseseră acte de justiție socială.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

23. În perioada faptelor, dispozițiile pertinente ale decretului-lege nr. 8/1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România, publicat în Monitorul Oficial din 31 decembrie 1989 și abrogat de legea nr. 27 din 26 aprilie 1996, referitoare la partidele politice, prevedeau:

Articolul 1

În România este liberă constituirea partidelor politice, cu excepția partidelor fasciste sau care propagă concepții contrare ordinii de stat și de drept în România.

Nici o altă îngrădire pe motiv de rasă, naționalitate, religie, grad de cultură, sex sau convingeri politice nu poate împiedica constituirea și funcționarea partidelor politice (...).

Articolul 2

(...)

Scopurile partidelor politice și organizațiilor obștești trebuie să se întemeieze pe respectul suveranității, independenței și integrității naționale, al democrației, în vederea asigurării libertăților și drepturilor cetățenilor și afirmării demnității națiunii române.

Mijloacele de realizare a scopurilor partidelor politice și organizațiilor obștești trebuie să fie în conformitate cu ordinea de stat și de drept din România.

Articolul 4*

Înregistrarea partidelor politice se face la Tribunalul municipiului București, care, în termen de 5 zile, se pronunță asupra legalității constituirii lor.

Împotriva deciziei Tribunalului municipiului București se poate face contestație la Curtea Supremă de Justiție, în termen de 3 zile de la comunicarea deciziei (...).

24. Articolul 37 alineatul (2) din Constituție dispune:

(2) Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.

25. Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României prevede în articolul 3:

* Hotărârea CEDO menționează articolul 5, reproducând însă conținutul articolului 4 din DL nr. 8/1989

Constituie amenințări la adresa siguranței naționale a României (...) h) inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă (...), rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea și integritatea teritorială a României, precum și incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept (...).

Articolul 13 prevede competența procurorului, în cazurile menționate în articolul 3 citat anterior, să dispună anumite măsuri, cum ar fi ascultările telefonice, pentru a culege mai multe informații privind faptele respective.

În conformitate cu articolul 19, crearea și organizarea de rețele de informații care pot aduce atingere securității naționale, constituie infracțiune care se sancționează cu pedeapsa de doi până la șapte ani de închisoare.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 11 DIN CONVENȚIE

26. Reclamantul invocă faptul că refuzul instanțelor interne de a le admite cererea de înregistrare a PCN ca partid politic le-a încălcat libertatea de asociere, garantată de articolul 11 din Convenție, care prevede următoarele:

Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.

A. Cu privire la existența unei ingerințe

27. Guvernul și reclamantul recunosc că refuzul înregistrării PCN ca partid politic reprezintă o ingerință în dreptul de asociere al acestora. Aceasta este și opinia Curții.

B. Cu privire la justificarea ingerinței

28. O atare ingerință încalcă articolul 11, cu excepția situației în care este „prevăzută de lege“, vizează unul sau mai multe scopuri legitime, în conformitate cu articolul 2 și este „necesară într-o societate democratică“ pentru atingerea acestui sau acestor scopuri.

1. Prevăzut de lege

29. Guvernul susține că în speță, ingerința era prevăzută de lege. Pe de o parte, cererea de înregistrare ca partid politic, depusă de PCN la Tribunalul Municipiului București, la 4 aprilie 1996, prezenta vicii de formă, care justificau respingerea. Pe de altă parte, statutul și programul politic al PCN încălca articolul 37 din Constituție, articolul 2 din Decretul-lege nr. 8/1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și articolul 3 h) din Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională, toate dispozițiile legale răspunzând condițiilor de accesibilitate și de previzibilitate cerute de Convenție. Așadar, refuzul înregistrării era conform cu dispozițiile articolului 1 din Decretul-lege nr. 8/1989.

30. Reclamanții invocă faptul că respingerea cererii de înregistrare a PCN este lipsită de temei legal, instanțele interne încălcând dispozițiile decretului-lege nr. 8/1989 și ale Constituției, întrucât au adoptat un raționament ipotetic.

31. Curtea notează de la început că deciziile instanțelor interne se întemeiază în exclusivitate pe decretul-lege nr. 8/1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice, în care articolul 1 prevede posibilitatea de a refuza înregistrarea ca partide politice a formațiunilor de tip fascist sau care difuzează concepții contrare ordinii constituționale și juridice a țării. Ingerința beneficiază așadar de o fundamentare în dreptul intern.

32. Curtea amintește jurisprudența constantă, conform căreia expresia „prevăzută de lege“ figurând în articolele de la 8 la 11 din Convenție, nu numai că impune ca măsura incriminată să aibă fundamentare în dreptul intern, dar vizează și calitatea legii în cauză, care trebuie să fie destul de accesibilă și previzibilă, adică enunțată cu suficientă precizie pentru a permite individului – asistat, dacă este cazul, de consilieri – să-și adapteze comportamentul (vezi, între altele, cauza Sunday Times împotriva Regatului-Unit (nr. 1), hotărârea din 26 aprilie 1979, seria A anr. 30, p. 31, paragraful 49).

33. Curtea notează că Decretul-lege nr. 8/1989 a fost publicat în Monitorul Oficial și că acesta definește, deși foarte succint, principiile esențiale care urmează să fie respectate de partidele politice; acestea trebuie să fie conforme cu ordinea constituțională și juridică a țării și în special să se întemeieze pe respectul suveranității, independenței, integrității teritoriale, democrației și libertăților și drepturilor cetățenilor. În afară de aceasta, decretul-lege prevede procedura judiciară care trebuie urmată pentru a contesta, dacă este cazul, interpretarea de către instanțe a conformității cererii de înscriere a partidelor cu dispozițiile sale.

34. Curtea consideră critica adusă de reclamanți interpretării decretului-lege de către instanțele interne, care consideraseră că obiectivul PCN de a instaura o societate bazată pe doctrina comunistă contrară ordinii juridice și constituționale a țării, ca aparținând mai degrabă examinării necesității ingerinței decât caracterului previzibil al legii.

Având în vedere observațiile anterioare, Curtea pleacă de la principiul că ingerința în cauză era „prevăzută de lege“.

2. Scop legitim

35. Pentru Guvern, ingerința litigioasă urmărea mai multe scopuri legitime și anume protecția securității naționale, protecția moralei și protecția drepturilor altuia. Din programul politic și din statutul PCN reieșea că formațiunea acționează, în realitate, împotriva democrației pluraliste și a principiilor protejate de Convenție. Guvernul consideră că trebuie luate în considerare consecințele lăsate de experiența comunistă a țării și că ideea promovării comunismului este contrară concepțiilor morale ale majorității populației României.

36. Reclamanții se opun argumentelor Guvernului și susțin, în mod special, că acesta nu vorbește despre morală decât în numele unei minorități și că, în lipsa confruntării electorale directe între PCN și celelalte partide politice, nu se pot face speculații asupra concepțiilor morale și politice ale majorității populației țării.

37. Curtea consideră că, având în vedere, în special, experiența totalitară pe care a avut-o România, măsurile litigioase pot fi considerate ca vizând protecția securității naționale și protecția drepturilor și libertăților celui alt.

Necesar într-o societate democratică

a) Teza părților

1. Reclamanții

38. Reclamanții invocă faptul că respingerea de către instanțe a cererii de înregistrare a PCN nu are bază reală, ci se întemeiază pe un raționament ipotetic. Ei consideră că programul politic și statutul PCN demonstrează că acesta înțelegea să acționeze în respectul legilor, al Constituției și al regimului democratic pluralist.

Ei afirmă că nu exista nici o intenție ascunsă, nici în documentele constitutive ale PCN, nici în articolele de presă sau în cartea publicate de cel de al doilea reclamant între 1998 și 2000, după pronunțarea hotărârii din 28 august 1996 a Curții de Apel București. Dimpotrivă, ei văd în documentele în cauză, ca și în numele PCN, dovada atașamentului la doctrina comunistă și opoziția atât față de abuzuri și de deriva partidului comunist înainte de 1989, cât și față de guvernanții de după 1989, proveniți, în opinia lor, din acest partid.

39. Reclamanții subliniază că în mai multe state din Europa Occidentală și de Est există partide comuniste a căror doctrină se inspiră din marxism. Ai adaugă că PCN ar dori să-i poată reprezenta pe muncitori și pe țărani în parlament unde, în opinia lor, aceste categorii nu sunt reprezentate astăzi. Aceștia încheie afirmând că în orice caz, climatul politic și social care domnește în țară nu ar putea justifica încălcarea dreptului la libertatea de asociere.

//. Guvernul

40. Guvernul invocă faptul că obiectivele menționate de PCN în statut și în programul politic din 23 martie 1996 disimulează adevăratele intenții ale partidului, și anume reinstaurarea unui regim comunist și a dictaturii proletariatului, care vin în contradicție cu principiile democrației, astfel cum sunt recunoscute de Convenție. El consideră că intențiile transpar din mai multe articole publicate de dl. Ungureanu în 1998 și 1999, printre care cel intitulat „Manifestul comunist” și în special, cartea „Contrarevoluția antisocialistă, antipopulară și antinațională”, publicată în 2000 (paragrafele 17 – 22 de mai sus). Punând în evidență amenințarea care ar rezulta din instaurarea societății propovăduite de reclamant, Guvernul consideră că ar trebui să se aplice, în speță, articolul 17 din Convenție, întrucât PCN ar afecta fundamentul Convenției și libertățile pe care aceasta le recunoaște.

41. Guvernul consideră că, pentru a analiza necesitatea măsurii incriminate și a proporționalității cu scopurile urmărite, trebuie luată în calcul specificitatea istorică a României și, în acest sens, suferința cauzată țării de totalitarismul comunist. PCN ar fi continuatorul, dacă nu al fostului partid comunist, cel puțin al ideologiei comuniste totalitare, iar țara nu ar putea accepta renașterea unei astfel de ideologii, iar apariția unui partid comunist nu ar putea face obiectul unei dezbateri democratice în România. Al doilea reclamant ar încerca să lase impresia că este purtătorul de cuvânt al unui curent de opinie comunist, în timp ce, în realitate, nu este vorba decât de câteva persoane, PCN neavând cu adevărat membri.

42. Guvernul susține că mai multe țări ex-comuniste, printre care Republica Cehă, Polonia și Lituania, au adoptat măsuri legislative menite să împiedice renașterea formațiunilor politice care ar prelua ideile regimurilor totalitare. El consideră că reclamantii nu s-ar desolidariza de doctrina comunistă și de simbolurile fostului partid comunist, ci doar de conducătorii lor.

43. Citând cauza Refah Partisi (Partidul prosperității) și altele împotriva Turciei ([GC], cererile 41340/1998, 42342/1998, 41343/1998 și 41344/1998, paragrafele 102-103, CEDO 2003-II), Guvernul consideră ca hotărârea de respingere a cererii de înregistrare a PCN nu a fost luată în pripă, întrucât nu i se poate cere statului să aștepte înainte de a interveni ca un partid politic să preia puterea pentru a aplica un proiect politic incompatibil cu Convenția și democrația. Așadar el consideră că în speță, statul nu a depășit marja de apreciere ce-i este conferită, pentru a interpreta necesitatea ingerinței litigioase într-o societate democratică.

b) Aprecierea Curții

44. Curtea amintește că, în pofida rolului autonom cât și a specificității sferei de aplicare, articolul 11 trebuie privit de asemenea în raport cu articolul 10. Protecția opiniilor și a libertății de a le exprima constituie unul dintre obiectivele

libertății de reuniune și de asociere consacrată prin articolul 11. Și aceasta cu atât mai mult în cazul partidelor politice, având în vedere rolul lor esențial în menținerea pluralismului și a bunei funcționări a democrației.

45. Conform Curții, nu există democrație fără pluralism, iată de ce libertatea de exprimare consacrată prin articolul 10 este valabilă, sub rezerva alineatului (2), nu numai pentru „informații” sau „idei” primite favorabil sau considerate ca inofensive sau indiferente, dar și pentru cele care frapază, șochează sau îngrijorează (vezi, printre altele, cauza Handyside împotriva Regatului- Unit, hotărârea din 7 decembrie 1976, seria A nr. 24, p. 23, paragraful 49 și *cauza Jersild* împotriva Danemaricii, hotărârea din 23 septembrie 1994, seria A nr. 298, p.26, paragraful 37). Având în vedere că prin activitățile lor participă la un exercițiu colectiv al libertății de exprimare, partidele politice pot invoca drepturile prevăzute de articolele 10 și 11 din Convenție (cauza Partidul comunist unit din Turcia și altele împotriva Turciei, hotărârea din 30 ianuarie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-1, pp. 20-21, paragrafele 42-43).

46. Curtea stabilit deja că un partid politic poate face campanie în favoarea schimbării legislației sau a structurilor legale sau constituționale ale statului, cu două condiții: 1) mijloacele folosite în acest scop trebuie să fie total legale și democratice; 2) schimbarea propusă trebuie să fie ea însăși compatibilă cu principiile democratice fundamentale. De unde decurge, obligatoriu, ca un partid politic ai cărui responsabili incită la violență sau propun un proiect care nu respectă una sau mai multe reguli ale democrației sau care vizează distrugerea acesteia, ca și ignorarea drepturilor și libertățile pe care aceasta le recunoaște, nu se poate prevala de protecția Convenției împotriva sancțiunilor aplicate pentru aceste motive (vezi cauza Yazar și alții împotriva Turciei, cererile 22723/1993 și 22725/1993, paragraful 49, CEDO 2002-II și cauza Refah Partisi și alții, citate anterior, paragraful 98).

47. În plus, în examinarea necesității unei ingerințe într-o societate democratică, adjectivul „necesar”, în sensul articolului 11 alineatul (2), implică o „nevoie socială imperioasă”.

48. Curtea amintește că, pentru a determina dacă refuzul înregistrării unui partid politic răspunde unei „nevoi sociale imperioase”, aceasta trebuie să stabilească în principal: i) dacă există indicii în măsură să dovedească faptul că riscul de atingere adusă democrației este suficient și rezonabil de apropiat; ii) dacă actele și discursul conducătorilor luate în considerare în cauză sunt imputabile partidului respectiv; iii) dacă actele și discursurile imputabile partidului politic constituie un ansamblu care redă imaginea clară a unui model de societate conceput și propovăduit de partid și care ar veni în contradicție cu conceptul de „societate democratică”. Ea va lua de asemenea în considerare, în examenul global privind aceste puncte, evoluția istorică în care se situează refuzul înregistrării partidului politic respectiv (vezi cauza Refah Partisi și alții citată anterior, paragraful 104).

49. Curtea nu are menirea să se substituie instanțelor naționale competente, ci să verifice, în conformitate cu articolul 11, hotărârile pe care acestea le-au pronunțat, în conformitate cu puterea de apreciere. Ceea ce nu înseamnă că aceasta trebuie să se mărginească la a examina dacă statul pârât a uzat de această putere cu bună credință, cu grijă și în mod rezonabil: trebuie să ia în considerare ingerința litigioasă în conformitate cu ansamblul cauzei pentru a determina dacă aceasta este „proporțională cu scopul legitim urmărit“ și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „pertinente și suficiente“. Așadar, Curtea trebuie să se convingă că autoritățile naționale au aplicat reguli conforme cu principiile consacrate în articolul 11 și, în plus, întemeindu-se pe o apreciere acceptabilă a faptelor pertinente (vezi *mutatis mutandis*, cauza Ahmed și alții împotriva Regatului Unit, hotărârea din 2 septembrie 1998, *Culegere* 1998- VI, pp. 2377-2378, paragraful 55 și cauza Goodwin împotriva Regatului Unit, hotărârea din 27 martie 1996, *Culegere* 1996-11, pp. 500-501, paragraful 40).

50. În speță, Curtea este cea care trebuie să aprecieze dacă ingerința litigioasă, adică respingerea prin hotărârea din 28 august 1996 a Curții de Apel București, a cererii de înregistrare a PCN ca partid politic, răspundea unei „nevoi sociale imperioase“ și era „proporțională cu scopurile legitime urmărite“.

51. Curtea notează de la bun început că instanțele naționale și-au întemeiat respingerea cererii reclamanților exclusiv pe examinarea conformității statutului și programului politic ale PCN cu dispozițiile decretului-lege nr. 8/1989, formațiunea politică respectivă neavând activitate politică înaintea cererii de înregistrare. În acest sens, ea observă că nici Tribunalul nici Curtea de Apel București, în hotărârile din 19 aprilie 1996 și respectiv din 28 august 1996, nu s-au întemeiat pe un alt document emanând de la PCN sau pe oricare altă luare de poziție, fie din partea celui de al doilea reclamant, fie a unui alt conducător al PCN. Asemeni autorităților naționale, Curtea se bazează deci pe programul politic și statutul PCN pentru a aprecia necesitatea ingerinței litigioase (vezi, între altele, cauza Refah Partisi și alții, citată anterior, paragraful 116 și cauza Partidul comunist unit din Turcia și altele, citată anterior, paragrafele de la 25 la 51).

52. În această privință, Curtea nu poate da curs cererii Guvernului de a extinde sfera analizei sale la luările de poziție ale celui de al doilea reclamant formulate cu câțiva ani după ingerința litigioasă, adică articolele de presă din 1998-1999 citate anterior și cartea „Contrarevoluția antisocialistă, antipopulară și antinațională“, publicată în 2000. Aceasta amintește că a adoptat aceeași abordare într-o cauză în care discursurile politice anterioare dizolvării partidului reclamant nu fuseseră luate în considerare de instanțele interne (vezi cauza Dicle pentru Partidul Democrației (DEP) împotriva Turciei, nr. 2514/1994, paragraful 50, 10 decembrie 2002). Ea nu s-ar putea substitui instanțelor interne în aprecierea faptelor care depășesc cadrul cauzei *a fortiori* în speță, în care faptele invocate de Guvern sunt ulterioare ingerinței litigioase. În orice caz, Curtea nu vede în publicațiile ulterioare citate anterior de dl. Ungureanu, în pofida limbajului critic și uneori

chiar virulent folosit, vreo luare de poziție care ar putea fi interpretată rezonabil ca o chemare la violență, sub forma unui mijloc politic sau a unui proiect politic care ignoră regulile democrației. În această privință, Curtea observă că, chiar în aceste texte neoficiale destinate unor simpatizanți potențiali ai PCN, al doilea reclamant se declara favorabil alegerilor libere și pluripartite și jocului politic bazat pe respectul celorlalți și al opiniilor politice ale celuilalt (paragraful 18 anterior).

53. Curtea observă că, respingând cererea de înregistrare a PCN, Curtea de Apel București a confirmat, fără să-l dezvolte, raționamentul Tribunalului Municipiului București care hotărâse că PCN dorea să câștige puterea politică, în vederea instaurării unui stat uman bazat pe o doctrină comunistă, ceea ce însemna, conform acestuia, că reclamanții considerau ordinea constituțională și juridică instaurată în 1989 drept inumană și nefundamentată pe o democrație reală.

În consecință, instanțele interne au hotărât că PCN nu respecta prevederile articolului 2 alineatele (3) și (4) din decretul-lege nr. 8/1989. Din lectura combinată a hotărârilor rezultă că reclamanților li se reproșa că obiectivele PCN nu respectă suveranitatea țării și, în special, că mijloacele de punere în aplicare a obiectivelor nu sunt conforme cu ordinea constituțională și juridică a României. Așadar, Curtea va examina necesitatea ingerinței litigioase, luând în considerare, în principal, motivele de respingere reținute de instanțele interne (vezi, mutatis mutandis, cauza Partidul comunist unit din Turcia și altele citată anterior, p. 25, paragraful 52).

54. Analizând statutul și programul politic al PCN, Curtea observă ca textele insistă asupra respectului suveranității naționale, integrității teritoriale și ordinii juridice și constituționale a țării, ca și asupra principiilor democrației, printre care pluralismul politic, sufragiul universal și libera participare la viața politică. Ea notează, de asemenea, că acestea nu cuprind nici un pasaj care ar putea fi considerat chemare la violență, la revoltă sau la orice altă formă de respingere a principiilor democratice, ceea ce este un element esențial, ce trebuie luat în considerare, sau la „dictatura proletariatului“ (vezi cauza Partidul socialist din Turcia (STP) și altele împotriva Turciei, cererea 26482/95, paragraful 45, 12 noiembrie 2003; a contrario, cauza Partidul comunist din Germania împotriva Republicii Federale a Germaniei, cererea 250/57, decizia Comisiei, din 20 iulie 1957, Anuar I, p. 222).

55. Curtea notează că programul politic și statutul PCN cuprindeau într-adevăr pasaje care criticau atât abuzurile fostului partid comunist înainte de 1989, de care se distanțează, inclusiv prin titulatura sa, cât și politica dusă după 1989.

Conform Curții, una dintre principalele caracteristici ale democrației rezidă în posibilitatea pe care o oferă de a dezbate prin dialog și fără recurgere la violență, problemele ridicate de diferite curente politice de opinie și aceasta chiar dacă deranjează sau îngrijorează. Într-adevăr, democrația se bazează pe libertatea de exprimare. În această privință, o formațiune politică ce respectă principiile fundamentale ale democrației (paragraful 46 anterior) nu poate îngrijora pentru

simplul fapt că a criticat ordinea constituțională și juridică a țării și că dorește să o dezbătă public pe scena politică (vezi, *mutatis mutandis*, cauza Partidul comunist unit din Turcia și altele, citată anterior, p. 27, paragraful 57). Or, în speță, instanțele interne nu au arătat în nici un fel prin ce anume programul și statutul PCN erau contrare principiilor fundamentale ale democrației.

În această privință, Curtea nu poate admite argumentul Guvernului, conform căruia România nu poate accepta ca apariția unui partid comunist să facă obiectul unei dezbateri democratice.

56. Desigur, experiența politică a statelor contractante a arătat că, în trecut, partidele politice cu scopuri contrare principiilor fundamentale ale democrației nu le-au dezvăluit în textele oficiale înainte de a prelua puterea. Nu se poate exclude că programul politic al unui partid ascunde obiective și intenții diferite de cele afișate public. Pentru a ajunge la o asemenea concluzie, trebuie comparat conținutul programului cu actele și luările de poziție ale membrilor și conducătorilor partidului respectiv (vezi cauza Refah Partisi și alții, citată anterior, paragraful 101).

57. Or, în speță, programul PCN nu putea fi în nici un fel dezmințit de acțiuni concrete, întrucât cererea de înregistrare fusese respinsă, iar partidul n-a avut practic timp să le aplice. Astfel, a fost sancționat pentru un comportament ținând strict de exercitarea libertății de exprimare.

58. Curtea este, de asemenea, dispusă să ia în considerare contextul istoric al cazurilor ce-i sunt supuse spre examinare, anume, în speță, experiența de comunism totalitar a României înainte de 1989. Cu toate acestea, ea observă că doar acest context nu poate justifica necesitatea ingerinței, cu atât mai mult cu cât partide comuniste cu ideologie marxistă există în câteva țări semnatare ale Convenției.

Curtea observă așadar că toate criteriile ce definesc „nevoia socială imperioasă” (paragraful 48 anterior) nu sunt reunite în speță: instanțele nu au probat că programul politic al reclamantilor era incompatibil cu o „societate democratică” și cu atât mai puțin existența unei amenințări rezonabile iminente la adresa democrației.

59. Nu poate fi invocat nici articolul 17, statutul și programul PCN neconducând în nici un caz la concluzia că acesta se prevala de Convenție pentru a desfășura o activitate sau a îndeplini un act vizând anularea drepturilor și libertăților pe care aceasta le recunoaște (vezi cauza Partidul comunist unit din Turcia și alții, citată anterior, p.27, paragraful 60).

60. Așadar, o măsură atât de radicală ca respingerea cererii reclamantilor de înregistrare a PCN ca partid politic, luată înainte chiar ca acesta să înceapă desfășurarea activităților, este disproporționată cu scopul propus și, în consecință, nu este necesară într-o societate democratică.

61. Prin urmare a fost încălcat articolul 11 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 14 DIN CONVENȚIE

62. Reclamanții se declară victimele unei discriminări întemeiate pe opinii politice și invocă în această privință articolul 14 din Convenție.

63. Curtea consideră că nu este necesară examinarea separată, având în vedere că acest capăt de cerere se referă la aceleași fapte ca cele examinate în temeiul articolului 11.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

64. În conformitate cu articolul 41 din Convenție,

În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.

A. Prejudiciu material

65. În cadrul prejudiciului material, reclamanții cer pe de o parte suma de 351.450 EUR reprezentând, în opinia lor, ajutoarele publice pe care ar fi trebuit să le primească din 1996, în conformitate cu legea nr. 27/1996 privind partidele politice, invocând că PCN ar fi fost un partid parlamentar. Pe de altă parte, cer să se dispună ca Guvernul să le pună la dispoziție spații pentru sediile PCN în flecare județ al țării sau, în lipsa acestora, suma de 351.450 EUR, reprezentând valoarea totală de 702.900 EUR cu titlul de prejudiciu material.

66. Guvernul apreciază sumele cerute de reclamanți ca excesive, nejustificate în conformitate cu legea română și întemeiate pe un raționament pur speculativ. Era puțin probabil ca PCN să obțină statutul de partid parlamentar – nu sunt decât șase la ora actuală – dat fiind faptul că nu a demonstrat că are un număr semnificativ de membri și de simpatizanți. În privința spațiilor pentru sedii, acestea nu sunt puse la dispoziția partidului în mod gratuit, ci prin contracte de închiriere.

67. Curtea notează că cererea în cauză se bazează pe aplicarea fictivă a dispozițiilor care, în legea citată anterior, reglementează acordarea de ajutoare publice partidelor politice, în anumite condiții. Or, Curtea nu poate face speculații privind aplicarea dispozițiilor referitoare la PCN, nici privind consecințele care decurg din acestea (vezi cauza Partidul comunist unit din Turcia și alții, citată anterior, p. 29, paragraful 69). Așadar, respinge cererea, în lipsa legăturii de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul invocat.

B. Prejudiciu moral

68. Pentru prejudiciul moral, reclamanții cer, de asemenea, suma de 702.900 EUR, adăugând în același timp că un astfel de prejudiciu nu poate fi calculat.

69. Guvernul observă că reclamanții nu au precizat ce prejudiciu moral au suferit prin refuzul înregistrării PCN. În cazul în care Curtea ar hotărî că există un astfel de prejudiciu, el consideră că, în conformitate cu jurisprudența Curții, (vezi cauza Partidul comunist unit din Turcia și alții, citată anterior, p. 30, paragraful 73), prejudiciul ar fi reparat prin constatarea încălcării articolului 11 din Convenție.

C. Cheltuieli de judecată

70. Cu titlul de cheltuieli de judecată, reclamanții cer 802 EUR, pe care îi repartizează după cum urmează:

- a) 4 000 000 lei românești (ROL) [100 EUR] pentru cheltuieli ocazionate de procedura internă;
- b) 25 300 000 ROL [632 EUR] pentru traducerea în franceză sau în română a diverselor documente aferente plângerii împotriva serviciilor poștale;
- c) 2 800 000 ROL [70 EUR] pentru cheltuielile de corespondență adresată Curții, justificate cu timbrele depuse la dosarul cauzei;

71. Guvernul nu se opune rambursării cheltuielilor atestate cu acte justificative, dar notează că reclamanții nu au probat cheltuielile a căror rambursare o reclamă.

72. Curtea, în conformitate cu jurisprudența, va examina dacă cheltuielile a căror rambursare este reclamată au fost suportate în mod real și necesar pentru a preveni sau redresa situația constitutivă a unei încălcări a Convenției și dacă au o valoare rezonabilă (vezi, de exemplu, cauza Nilsen și Johnsen contra Norvegiei [GC], cererea 23118/1993, paragraful 62, CEDO 1999-VIII).

73. Având în vedere că reclamanții nu au furnizat documente justificative în sprijinul cererii lor, Curtea îi acordă d-lui Ungureanu, pe baza elementelor existente la dosar, 100 EUR pentru cheltuieli.

O. Majorări de întârziere

74. Curtea hotărăște să aplice majorările de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitarea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Hotărăște* că a fost încălcat articolul 11 din Convenție;
2. *Hotărăște* să nu examineze dacă a fost încălcat articolul 14 din Convenție;
3. *Respinge* cererea de satisfacție echitabilă cu titlu de prejudiciu suferit de PCN;
4. *Hotărăște* că faptul de a constata încălcarea constituie în sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral suferit de dl. Ungureanu;

Hotărâște

- a) că statul pârât trebuie să-i plătească d-lui Ungureanu, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu articolul 44 alineatul (2) din Convenție, 100 EUR (una sută EURO) pentru cheltuieli de judecată, plus suma datorată cu titlul de impozit ;
- b) că începând de la data expirării termenului respectiv până la momentul plății, suma va fi majorată cu o dobândă simplă, a cărei rată este egală cu rata dobânzii pentru facilitarea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale;

6. *Respinge* restul cererii de acordare a unei reparații echitabile.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la data de 3 februarie 2005, cu aplicarea articolului 77 alineatele (2) și (3) din Regulament.

Bostjan M. ZUPANCIC

Președinte

Vincent BERGER

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 24 martie 2005

în cauza Șandor împotriva României

(Cererea nr. 67289/01)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a III-a), statuând în cadrul unei Camere formate din domnii B.M. Zupancic, președinte, J. Hedigan, L. Caflisch, C. Bârsan, doamnele A. Gyulumyan, R. Jaeger, domnul E. Myjer, judecători și domnul M. Villinger, grefier adjunct de secție,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 3 martie 2005, pronunță hotărârea următoare, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

La originea cauzei se află o cerere (nr. 67289/01) îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, doamna Agneta Șandor („reclamanta“), a sesizat Curtea la data de 12 septembrie 2000, în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția“).

Reclamanta este reprezentată de domnul Z.-F. Leszay. Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat de domnul B. Aurescu, agent guvernamental, apoi de doamna R. Rizoiu, care l-a înlocuit în funcție pe acesta din urmă.

La data de 24 octombrie 2003, Curtea (Secția a II-a) a hotărât comunicarea către Guvern a cererii, în conformitate cu dispozițiile articolului 29 alin. 3, ea a decis examinarea în același timp a admisibilității și a fondului cauzei.

La data de 1 noiembrie 2004, Curtea și-a modificat structura secțiilor (articolul 25 alin. 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a treia secții, reorganizată astfel (articolul 52 alin. 1 din Regulament).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

Reclamanta s-a născut în 1923 și are domiciliul la Miske, în Ungaria.

La 28 martie 1998, reclamanta a sesizat Judecătoria Hunedoara cu o acțiune în vederea obținerii plății despăgubirilor reprezentând contravaloarea părții nerestituite dintr-un imobil naționalizat care îi aparținuse.

Prin sentința din 3 martie 1999, Judecătoria Hunedoara a obligat statul, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice („Ministerul“), la plata către

reclamantă a 21.460.500 lei (ROL) cu titlu de despăgubiri și a 1.000.000 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată.

Instanța a stabilit valoarea despăgubirilor în baza unei expertize tehnice pe care o dispusese în cauză.

În plus, instanța a dispus ca suma astfel stabilită să fie reactualizată în funcție de data plății efective, în virtutea articolului 13 din Legea nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului.

La o dată neprecizată, Ministerul a declarat apel împotriva acestei sentințe în fața Judecătoriei Hunedoara. La 7 septembrie 1999, reclamanta a solicitat instanței de apel să dispună efectuarea unei noi expertize. La 12 octombrie 1999, cererea sa a fost respinsă ca tardivă. În aceeași zi, tribunalul a pronunțat hotărârea în cauză, prin care a respins apelul și a condamnat Ministerul la plata către reclamantă a 500.000 ROL, cu titlu de cheltuieli de judecată.

Printr-o decizie definitivă și irevocabilă din 1 februarie 2000, Curtea de Apel Alba Iulia a respins recursul introdus de Minister și l-a obligat pe acesta la plata către reclamantă a 700.000 ROL cu titlu de cheltuieli de judecată.

La 6 februarie 2000, sentința Judecătoriei Hunedoara a fost investită cu formulă executorie. În aceeași zi, reclamanta a depus o cerere în vederea efectuării plății la Direcția Generală a Finanțelor Publice și Controlului Financiar Hunedoara („Direcția“), serviciu descentralizat al Ministerului.

La 25 februarie 2000, Direcția i-a respins cererea și a indicat reclamantei să se adreseze direct Ministerului.

Prin scrisoarea din 17 martie 2000, reclamanta a transmis cererea sa Ministerului, care i-a respins-o la 27 martie 2000, indicându-i să se adreseze Direcției.

Urmare a unei a doua cereri adresate Direcției, reclamanta a fost din nou invitată să se adreseze Ministerului, care, la rândul său, la 2 iunie 2000, i-a respins cererea. Încă o dată, Ministerul a sfătuit-o pe reclamantă să se adreseze Direcției.

La 2 august și 18 septembrie 2000, reclamanta a solicitat din nou Direcției efectuarea plății dispuse de către instanțele judecătorești sau, în caz de refuz, restituirea documentelor justificative depuse de ea în vederea obținerii plății.

La 6 octombrie 2000, reclamantei i-au fost restituite toate documentele depuse anterior pentru plata despăgubirilor.

Reclamanta și-a lichidat contul bancar.

15. La 9 martie 2004, Ministerul a informat Agentul Governamental că este dispus să plătească reclamantei suma de 189.018.218 ROL, reprezentând suma dispusă de către instanțe, reactualizată. Pentru a putea efectua plata, Ministerul

solicita reclamantei să depună sentința din 3 martie 1999 învestită cu formulă executorie și să-i comunice coordonatele bancare.

Din informațiile părților nu rezultă dacă reclamanta a furnizat aceste documente și informații Ministerului.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 (1) DIN CONVENȚIE

16. Reclamanta afirmă că neexecutarea sentinței din 3 martie 1999, prin care s-a dispus acordarea de despăgubiri în favoarea sa pentru imobilul său naționalizat a încălcat dreptul de acces la justiție, drept garantat de articolul 6 (1) din Convenție, ale cărui dispoziții pertinente prevăd următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale (...), de către o instanță (...) care să decidă (...) asupra contestațiilor sale privind drepturi și obligații cu caracter civil (...).“

A. Asupra admisibilității

Curtea amintește, în primul rând, că pretinsa încălcare a dreptului de acces la justiție reprezintă o situație continuă, care nu ia sfârșit decât în momentul în care hotărârea judecătorească definitivă este executată. În consecință, termenul de șase luni prevăzut de articolul 35 (1) din Convenție nu începe să curgă decât în momentul în care această situație continuă ia sfârșit (Sabin Popescu împotriva României, cererea nr. 48102/99, par. 50, 2 martie 2004). În măsura în care hotărârea definitivă nu a fost încă executată, în speță nu se pune problema respectării termenului de șase luni.

Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit neîntemeiat, în sensul articolului 35 (3) din Convenție. Ea arată că acesta nu este lovit de nici un alt motiv de inadmisibilitate. Ca atare, declară admisibil acest capăt de cerere.

B. Asupra fondului

Guvernul susține că reclamanta nu a solicitat sprijinul instanțelor și al executorilor judecătorești în vederea executării hotărârilor judecătorești pronunțate în cauză. În opinia sa, reclamanta nu a justificat existența unor împrejurări speciale care să justifice nerecurgerea la procedura de executare silită. De altfel, el consideră că durata procedurii interne a fost rezonabilă, având în vedere criteriile ce reies din jurisprudența constantă în materie a Curții. Guvernul invocă în special cauza Oneryildiz împotriva Turciei (cererea nr. 48939/99, 18 iunie 2002).

În plus, la data de 18 septembrie 2000, când a fost întreprins ultimul demers în vederea obținerii plății, dreptul reclamantei de a cere executarea hotărârii definitive era prescris începând cu 17 septembrie 2003, conform dreptului intern în materie.

În consecință, Guvernul consideră că reclamanta nu a făcut dovadă de diligență în ceea ce privește executarea hotărârii definitive din 3 martie 1999.

Reclamanta contestă argumentele Guvernului.

Curtea amintește că executarea unei sentințe sau a unei decizii, indiferent de instanța care o pronunță, trebuie considerată ca făcând parte integrantă din „proces“, în sensul articolului 6 (1) din Convenție. Dreptul de acces la justiție ar fi iluzoriu dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre definitivă și obligatorie să rămână fără efect în detrimentul unei părți (Imobiliare Saffi împotriva Italiei [M.C.], cererea nr. 22774/93, par. 63, CEDO 1999-V).

În cauza de față, cu toate că reclamanta a obținut o hotărâre judecătorească definitivă prin care autoritățile administrative au fost obligate la o acțiune specifică, aceasta nu este nici acum executată, din cauza refuzului debitorului de a respecta această hotărâre.

Or, administrația constituie un element al statului de drept, interesul său fiind identic cu cel al unei bune administrări a justiției. Pe cale de consecință, dacă administrația refuză sau omite să execute o hotărâre judecătorească, sau întârzie în executarea acesteia, garanțiile articolului 6 de care a beneficiat justițiabilul în fața instanțelor judecătorești își pierd orice rațiune de a fi (Hornsby împotriva Greciei, hotărârea din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-11, pag. 510-511, para. 41).

În plus, Curtea nu subscrie la teza Guvernului conform căreia reclamanta ar fi trebuit să recurgă la executarea silită a sentinței din 3 martie 1999. Ea amintește că nu este oportun să-i ceri unei persoane care, în urma unei proceduri judiciare, a obținut o creanță împotriva statului, să recurgă la procedura de executare silită pentru a obține satisfacție (Metaxas împotriva Greciei, nr. 8415/02, par. 19, 27 mai 2004).

Curtea nu poate admite nici argumentele Guvernului referitoare la pretinsa lipsă de diligență a reclamantei.

Timp de opt luni, începând cu 1 februarie 2000, data deciziei Curții de Apel și până la 6 octombrie 2000, data la care debitorul i-a restituit reclamantei documentația, toate demersurile efectuate de reclamantă în vederea obținerii plății datorate au fost fără succes. În aceste condiții, nu este rezonabil a cere reclamantei continuarea diligențelor sale.

În fine, dacă este adevărat că, în conformitate cu dreptul intern, deși trecuse termenul până la care se putea cere executarea silită a sentinței, cu toate acestea, creanța reclamantei împotriva statului este încă validă și suma nu i-a fost plătită. În plus, Curtea amintește că Ministerul însuși, în scrisoarea din 9 martie 2004, a recunoscut existența datoriei și și-a manifestat voința de a efectua plata sumei reactualizate.

Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a concluziona că, prin refuzul de a executa sentința din 3 martie 1999, precum și refuzul plății cheltuielilor de

judecată dispuse de către instanțele judecătorești, autoritățile naționale au lipsit reclamanta de un acces efectiv la justiție în privința executării unei hotărâri definitive pronunțate în favoarea sa.

În consecință, articolul 6 (1) din Convenție a fost încălcat.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 DIN PRIMUL PROTOCOL ADIȚIONAL LA CONVENȚIE

30. Reclamanta invocă, de asemenea, și încălcarea dreptului său de proprietate, ca urmare a refuzului statului de a-i plăti despăgubirile dispuse de către instanțele de judecată. Ea invocă articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție, potrivit căruia:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.“

Guvernul admite că, în baza sentinței din 3 martie 1999, reclamanta beneficiază de o creanță suficient de bine stabilită și exigibilă. În plus, el recunoaște că această creanță nu a fost plătită de Minister.

În orice caz, Guvernul consideră că autoritățile nu s-au opus niciodată plății sumei și amintește că aceste autorități nu pot fi făcute responsabile pentru neexecutarea sentinței după septembrie 2000, în lipsa cererii exprese a reclamantei în vederea executării.

Curtea arată că acest capăt de cerere este legat de capătul de cererea examinat mai sus și trebuie, în consecință, de asemenea declarat admisibil.

Pe fond, Curtea observă mai întâi că nu este contestat faptul că reclamanta are o creanță suficient de bine stabilită pentru a fi exigibilă (conform cauzelor Rafinăriile grecești Stran și Stratis Adreadis împotriva Greciei, hotărârea din 9 decembrie 1994, seria A nr. 301-B, pag. 84, par. 59 și Jasiuniene împotriva Lituaniei, cererea nr. 41510/98, par. 44, 6 martie 2003).

În plus, reclamanta nu a primit încă suma dispusă de către instanțele interne.

În consecință, refuzul autorităților de a plăti despăgubirile constituie o atingere adusă drepturilor reclamantei ce decurg din articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție. Guvernul nu a oferit nici o justificare valabilă pentru ingerința cauzată prin neexecutarea sentinței din 3 martie 1999. Această ingerință a fost, deci, arbitrară și constituie o încălcare a principiului legalității. O astfel de concluzie face inutilă verificarea de către Curte a aspectului dacă a fost menținut un just echilibru între exigențele interesului general al comunității și imperativele apărării drepturilor individuale (cauza *Metaxas*, precitată, par. 31).

În consecință, articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție a fost încălcat.

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

Reclamanta consideră că neexecutarea sentinței din 3 martie 1999 a reprezentat, de asemenea, o atingere adusă drepturilor sale garantate de articolele 1, 3, 5, 13, 14 și 17 din Convenție. Invocând articolul 6 (1) din Convenție, ea se plânge și de faptul că instanțele judecătorești nu au judecat cauza într-un mod echitabil, având în vedere nivelul despăgubirilor care i-au fost acordate. Ea invocă și lipsa de imparțialitate a experților care au stabilit valoarea imobilului.

Având în vedere ansamblul elementelor aflate la dispoziția sa și în măsura în care este competentă să analizeze afirmațiile formulate, Curtea nu a observat nici o aparență de încălcare a drepturilor și libertăților garantate de Convenție sau de Protocoalele acesteia.

40. În consecință, această parte a cererii este în mod vădit neîntemeiată și trebuie respinsă conform articolului 35 (3) din Convenție.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

41. Conform articolului 41 din Convenție:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciu

Reclamanta solicită 13.012 EUR cu titlu de prejudiciu material pe care pretinde că l-a suferit, din care 7.500 EUR reprezintă contravaloarea imobilului în cauză și 5.512 EUR contravaloarea terenului aferent. Ea solicită, de asemenea, 5.000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

Guvernul apreciază aceste solicitări ca fiind excesive și nedovedite. În plus, în opinia sa, suma de 5.512 EUR nu poate fi plătită, în măsura în care aceasta nu a fost dispusă de către instanțele judecătorești. Indemnizația pentru imobil trebuie să se limiteze la valoarea stabilită prin sentința din 3 martie 1999, reactualizată la 9 martie 2004 (paragraful 15 de mai sus).

Curtea amintește că o hotărâre prin care se constată o încălcare antrenează, pentru statul pârât, obligația juridică de a pune capăt încălcării constatate și de a elimina consecințele acesteia, pentru a restabili, în măsura posibilului, situația anterioară acesteia (cauzele *Metaxas*, precitată, par. 35 și *Latridis împotriva Greciei* (satisfacție echitabilă) [M.C.], nr. 31107/96, par. 32, CEDO 2000-XI).

Curtea a constatat o încălcare a drepturilor reclamantei datorată neexecutării unei hotărâri judecătorești definitive prin care s-a dispus plata de către administrație a unei sume stabilite de către instanțele judecătorești, cu titlu de

reparație pentru partea nerestituită a imobilului său naționalizat. Această hotărâre este încă neexecutată.

În consecință, Curtea apreciază că reclamanta a suferit un prejudiciu material datorat neexecutării hotărârii judecătorești definitive, precum și un prejudiciu moral, în special din cauza frustrării provocate de refuzul administrației de a executa sentința pronunțată în favoarea sa și de faptul că a fost direcționată, timp de mai multe luni, de la Direcție la Minister și invers, aceste instituții respingându-i, una după cealaltă, cererile sale de efectuare a plății. Acest prejudiciu nu este compensat suficient prin constatarea încălcărilor.

46. În aceste împrejurări, având în vedere ansamblul informațiilor de care dispune și statuând în echitate, conform articolului 41 din Convenție, ea acordă reclamantei 6.500 EUR cu titlu de prejudiciu.

B. Cheltuieli de judecată

Reclamanta solicită, de asemenea, 500 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată în fața instanțelor judecătorești interne și în fața Curții.

Guvernul se opune acordării acestei sume, pe care o consideră nedovedită. El nu se opune rambursării cheltuielilor pe care Curtea le apreciază ca fiind reale, necesare și rezonabile, în lumina jurisprudenței sale (acesta invocă, în special, cauzele *Philis împotriva Greciei*, hotărârea din 27 august 1991, seria A nr. 209, pag. 26, par. 76, *Malama împotriva Greciei* (satisfacție echitabilă), cererea nr. 43622/98, 18 aprilie 2002 și *Pialopoulos împotriva Greciei*, cererea nr. 37095/97, par. 24, 27 iunie 2002).

49. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale decât în măsura în care realitatea lor, necesitatea lor și caracterul rezonabil al valorii acestora sunt stabilite.

În speță, Curtea observă că instanțele judecătorești interne au acordat reclamantei, cu titlu de cheltuieli de judecată, suma de 2.200.000 ROL. Această sumă nu i-a fost niciodată plătită. În plus, reclamanta a prezentat Curții facturi în valoare de 4.985 forinți ungrești în ceea ce privește cheltuielile implicate de procedura în fața Curții, în special pentru poștă.

Având în vedere ansamblul informațiilor aflate la dispoziția sa și criteriile anterior menționate, Curtea apreciază ca rezonabilă și acordă reclamantei suma de 160 EUR, cu titlu de cheltuieli.

C. Majorări de întârziere

50. Curtea apreciază adecvat să stabilească valoarea majorărilor de întârziere în raport cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei procente.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA:

Declară, cu șase voturi contra unul, cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe articolul 6 (1) din Convenție (acces la justiție) și pe articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție și inadmisibilă pentru rest;

Hotărăște, cu șase voturi contra unul, că a fost încălcat articolul 6 (1) din Convenție;

Hotărăște, cu șase voturi contra unul, că a fost încălcat articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție;

Hotărăște, cu șase voturi contra unul,

- a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu articolul 44 alin. 2 din Convenție, 6.500 EUR (șase mii cinci sute euro) pentru prejudiciul material și moral, precum și 160 EUR (o sută șizeci de euro) pentru cheltuielile de judecată, plus orice sumă putând fi datorată cu titlu de impozit;
- b) că, începând de la expirarea acestui termen și până la efectuarea plății, aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă egală cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei procente;

5. Respinge, cu șase voturi contra unul, cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru rest.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 24 martie 2005, în aplicarea articolului 77 alineatele 2 și 3 din Regulament.

Bostjan M. ZUPANCIC

Președinte

Mark VILLINGER

Grefier adjunct

La prezenta hotărâre se află anexat, conform articolelor 45 (2) din Convenție și 74 (2) din Regulament, conținutul opiniei dizidente a doamnei judecător Jaeger.

OPINIA DIZIDENTĂ A DOAMNEI JUDECĂTOR JAEGER

Nu am votat cu majoritatea pentru că, în materie civilă, hotărârea definitivă poate fi urmată de o procedură de executare, care începe cu învestirea, de către judecător, a hotărârii cu formulă executorie. În măsura în care procedurile administrative intră în câmpul de aplicare al articolului 6 (1) din Convenție (și sunt incluse în noțiunea de „drepturi cu caracter civil“) și în care dreptul intern prevede reguli similare sau identice pentru hotărârile pronunțate împotriva Guvernului sau organelor administrative, aceștia pot, de asemenea, în cazul în care refuză să se conformeze unei hotărâri definitive, să demareze o procedură de control

jurisdicțional, întrucât acest lucru constituie o posibilitate deschisă celor două părți din proces. Convenția nu cere ca autoritățile administrative fie supuse unor dispoziții diferite, ci doar ca ele să utilizeze în mod rezonabil și întemeiat dispozițiile aplicabile, chiar dacă executarea unei hotărâri poate dura mai mult.

În România, procedurile de executare sunt deschise autorităților administrative, aspect recunoscut de Curte în decizia adoptată în cauza *Manoilescu și Dobrescu împotriva României și Rusiei* (cererea nr. 60861/00). În această cauză, refuzul unei primării din România de a se conforma unei hotărâri definitive a fost sancționat de către instanțele interne, iar Curtea a concluzionat că procedura în cauză nu era contrară Convenției, cu toate că reclamanții au trecut, în van, prin proceduri de executare care au durat aproape trei ani. Subscriu în totalitate la această constatare a nefcălcării. Hotărârile definitive nu sunt, în mod automat, executorii și contestațiile la executare pot fi întemeiate, chiar dacă acestea sunt introduse de Guvern sau de orice alt organ administrativ.

Curtea nu a fost chemată să analizeze chestiuni de acest tip în jurisprudența sa anterioară, de exemplu în hotărârile *Hornsby împotriva Greciei* (hotărârea din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-11, pag. 495) sau *Metaxas împotriva Greciei* (cererea nr. 8415/02, 27 mai 2004). În aceste cauze și în altele precedente, refuzul de a se conforma unei hotărâri definitive nu era motivat în nici un mod. În ceea ce mă privește, lipsa justificării neexecutării este crucială. Această chestiune trebuie analizată nu doar prin prisma articolului 1 din Protocolul nr. 1 (hotărârea *Mefaxas*, precitată, par. 31), ci și sub aspectul articolului 6 (1).

Procedurile de executare prevăd garanții specifice pentru debitor. Nu văd de ce Guvernul sau un organ administrativ nu ar putea beneficia de aceste dispoziții. Trebuie să fie posibilă, în cadrul procedurii de executare, prezentarea de informații noi, apărute după pronunțarea hotărârii definitive – de exemplu, trebuie să poată fi precizat care este, în practică, organul care trebuie să efectueze plata sumei menționată în hotărârea definitivă. Acesta este motivul pentru care instanța judecătorească trebuie să investească hotărârea cu formulă executorie, astfel cum a procedat în speță o instanță românească, în fața căreia putea fi introdusă o nouă acțiune.

În opinia mea, nu se poate constata o încălcare decât în cazul în care Guvernul sau organul administrativ în cauză nu este în măsură să prezinte un oarecare motiv rezonabil care să justifice refuzul de a executa imediat hotărârea definitivă și se află, astfel, la originea unei întârzieri considerabile. Aceasta ar fi putut constitui problema în speță, lucru care ar fi justificat constatarea unei încălcări, însă hotărârea adoptată de majoritate nu privea această chestiune.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 5 aprilie 2005

În cauza Monory împotriva României și Ungariei*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Doua), reunită într-o cameră formată din: Dl J.-P. Costa, președinte, Dl. A.B. Baka, Dl. R. Tormen, Dl. C. Bîrsan, Dl. K. Jungwiert, Dl. M. Ugrekhelidze, Dna A. Mularoni, judecători, și dna S. Dollé, grefier de secție,

După deliberări în camera de consiliu în datele de 17 februarie 2004 și 15 martie 2005, Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea (nr. 71099/01) împotriva României și Ungariei, introdusă la Curte în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția“), de către un cetățean ungar, dl György Monory („reclamantul“), la data de 23 noiembrie 2000.

2. Reclamantul a fost reprezentat de dna L. Farkas, avocat în Budapesta. Guvernul ungar a fost reprezentat de dl L. Hôltz, Secretar de Stat Adjunct în Ministerul Justiției. Guvernul roman („Guvernul“) a fost reprezentat de agenții săi, dl B. Aureescu urmat de dna R. Rizoiu.

3. Reclamantul s-a plâns în special de faptul că autoritățile române nu au făcut eforturi suficiente pentru a asigura înapoierea copilului său în vederea reluării de către reclamant a exercițiului drepturilor părintești, ca urmare a acțiunii ilegale a soției sale de a deplasa copilul din țară și că nu beneficiază în dreptul intern de un remediu eficient în fața instanțelor naționale, încălcându-se astfel art. 8 și 13 din Convenție.

Plângerea împotriva Ungariei privește durata procesului de divorț și de încredințare a copilului, despre care se afirmă că încalcă art. 6 § 1 din Convenție.

4. Cererea a fost atribuită Secției a Doua a Curții (art. 52 § 1 din Regulament), în cadrul acestei secții, cauza a fost examinată de o cameră (art. 27 § 1 din Convenție) formată potrivit Regulii 26 § 1.

5. Printr-o decizie din 17 februarie 2004, Curtea a declarat cererea parțial admisibilă.

* Prezenta traducere reproduce doar părțile din hotărârea Curții referitoare la România. Fragmentele referitoare la procedura împotriva Ungariei sunt marcate prin puncte de suspensie.

6. Reclamantul și Guvernele au formulat observații privind fondul cauzei (art. 59 § 1 din Regulament). Întrucât Camera a decis, după consultarea părților, că nu este necesară o audiere privind fondul cauzei (art. 59 § 3 *in fine* din Regulament), fiecare parte a răspuns în scris la observațiile celeilalte.

7. La data de 1 noiembrie 2004, Curtea a schimbat compunerea secțiilor (art. 25 § 1). Prezenta cauză a fost atribuită Secției a Doua, în noua componență (art. 52 § 1).

ÎN FAPT

I. ÎMPREJURĂRILE CAUZEI

8. Reclamantul s-a născut în 1946 și locuiește în Nagymaros, Ungaria.

A. Răpirea fiicei reclamantului și procesul de divorț intentat în România

9. În 1994 reclamantul s-a căsătorit cu dna CM., care are cetățenie română și ungară. La 16 februarie 1995 s-a născut fiica lor, V. Potrivit dreptului ungar, părinții exercitau împreună dreptul privind încredințarea copilului. Aceștia locuiau în Nagymaros.

10. În decembrie 1998 cei trei au vizitat familia soției din România. Reclamantul s-a întors în Ungaria. CM. a rămas în România cu V., dar a promis să se întoarcă până la 30 ianuarie 1999.

11. La 4 ianuarie 1999 CM. a introdus, la Judecătoria Satu Mare, o acțiune de divorț, solicitând și încredințarea minorei și acordarea pensiei de întreținere. La 17 ianuarie 1999, ea l-a informat pe reclamant, prin telefon, că s-a hotărât să se stabilească în România și că nu-i va permite s-o ia pe V. în Ungaria, în ciuda faptului ca acesta era încă soțul său și exercita împreună cu ea dreptul privind încredințarea fiicei lor.

12. Printr-o sentință din 8 octombrie 2003, Judecătoria Satu Mare a stabilit domiciliul copilului la mamă până la terminarea procesului de divorț și a obligat reclamantul la plata pensiei de întreținere pentru fiica sa. Instanța i-a acordat reclamantului dreptul de a-și vizita copilul. La 19 februarie 2004 sentința a rămas definitivă.

B. Procedura în baza Convenției de la Haga în fața instanțelor române

13. Între timp, la 20 ianuarie 1999, reclamantul a formulat o cerere de înapoiere a fiicei sale în Ungaria, în temeiul art. 3 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii („Convenția de la Haga“). Cererea a fost transmisă prin intermediul Ministerului Justiției din Ungaria („Ministerul ungar“) la Ministerul Justiției din România („Ministerul român“). Reclamantul a arătat că V. este victima răpirii internaționale și a fost reținută ilegal în România, în sensul art. 72 § 1 din Codul familiei din Ungaria.

14. Ministerul român, în calitate de Autoritate Centrală cu atribuții în îndeplinirea obligațiilor impuse de Convenția de la Haga, a inițiat, în numele reclamantului, procedura în fața Judecătoria Satu Mare. La 8 iunie 1999 Judecătoria a decis că nu există nici o încălcare a articolelor relevante din Convenția de la Haga și a respins cererea reclamantului. Instanța a arătat că reținerea copilului nu a fost ilegală, dat fiind că reclamantul nu exercita separat dreptul privind încredințarea fiicei sale, art. 3 din Convenția de la Haga nefiind aplicabil. Instanța a mai reținut că, în orice caz, înapoierea copilului ar prezenta un mare risc pentru acesta, de vreme ce copilul s-a integrat deja în noul mediu ce i-a fost creat de mamă în perioada petrecută în România.

15. La 5 octombrie 1999, Autoritatea Tutelară Ungară din Nagymaros a declarat, la cererea reclamantului, că CM. nu a inițiat procedura administrativă corespunzătoare, potrivit Codului familiei din Ungaria, cu privire la deplasarea legală a fiicei lor și reținerea ei în România. Autoritatea a propus stabilirea reședinței copilului la tată.

16. La 22 octombrie 1999, Tribunalul Satu Mare a respins apelul reclamantului împotriva sentinței din 8 iunie 1999. Instanța a reținut că reclamantul nu exercita în mod separat dreptul privind încredințarea fiicei sale. A mai reținut că înapoierea copilului ar priva-o pe mamă de exercițiul drepturilor părintești. În sfârșit, tribunalul a statuat că, atât timp cât căsătoria nu a fost desfăcută, litigiul privind încredințarea trebuie soluționat de o instanță competentă.

17. Ministerul român a formulat recurs împotriva acestei decizii, arătând că tribunalul a dat o interpretare greșită legii aplicabile și situației de fapt. A subliniat că, potrivit Convenției de la Haga, instanța ar fi trebuit să aplice dreptul ungar, potrivit căruia reținerea copilului de cealaltă parte a graniței, de către mamă, fără consimțământul tatălui, era ilegală.

18. La 2 februarie 2000, Curtea de Apel Oradea a respins recursul. Instanța a reținut că, în conformitate cu dreptul ungar, părinții exercită drepturile părintești împreună. Cu toate acestea, datorită situației concrete a familiei, era normal ca părintele care locuiește în străinătate să facă mai multe eforturi pentru a-și exercita aceste drepturi. În plus, instanța a considerat că minora s-a integrat deja în noul mediu și a decis, în consecință, că interesul superior al copilului impune rămânerea ei la mamă.

C. Procesul de divorț și încredințare a copilului, în principal în fața instanțelor ungare

19. În paralel, la 28 aprilie 1999, reclamantul a inițiat procedura de încredințare a lui V. la Judecătoria din Vâc, Ungaria. La 17 mai 1999 reclamantul a solicitat instanței să judece cauza în regim de urgență și să audieze martori.

20. La 21 mai 1999 instanța, prin intermediul Ministerului Justiției, a notificat pârâta din România cu privire la acțiune.

21. La 30 august 1999 reclamantul a solicitat, ca măsură provizorie, încredințarea temporară a lui V. și desființarea dreptului mamei privind încredințarea.

22. La termenul din 8 septembrie 1999, instanța a respins cererea reclamantului privind măsurile provizorii și a suspendat judecata până la finalizarea procedurii întemeiate pe prevederile Convenției de la Haga. Instanța a reținut că procesul de divorț aflat pe rolul Judecătoriei Satu Mare fusese, de asemenea, suspendat la o dată anterioară, pentru același motiv. La 16 septembrie 1999, reclamantul a formulat apel împotriva acestei hotărâri.

23. La 21 septembrie 1999 Parchetul de pe lângă Tribunalul din Pest a intervenit în proces în interesul reclamantului și a susținut apelul formulat de acesta la 16 septembrie împotriva hotărârii Judecătoriei din Vâc. La 30 septembrie 1999 atât apelul reclamantului cât și cel al procurorului au fost comunicate părâtei, care le-a primit în data de 28 decembrie 1999.

24. La 29 octombrie 1999 reclamantul a solicitat Judecătoriei să-i încredințeze copilul, cu titlu de măsură provizorie, să desființeze drepturile părintești ale mamei și să procedeze la examinarea de urgență a cauzei.

25. La 31 ianuarie 2000, reclamantul și-a reînnoit cererea privind încredințarea copilului. De asemenea, a recuzat instanța și membrii completului de judecată. La 21 februarie 2000, reclamantul și-a reînnoit cererea de recuzare.

26. La 29 februarie 2000 Tribunalul din Pest a menținut soluția respingerii cererii reclamantului de luare a măsurilor provizorii, dar a dispus reluarea procedurii la judecătorie. Hotărârea, notificată prin intermediul Ministerului ungar, a fost comunicată părâtei la 29 mai 2000.

27. La 19 mai 2000, Judecătoria a dispus efectuarea anchetei sociale la domiciliile ambilor părinți, în vederea stabilirii condițiilor de viață ale acestora. Ancheta socială la domiciliul reclamantului a fost efectuată în data de 8 iunie 2000. Dispoziția instanței a fost comunicată părâtei la 10 iulie 2000, iar documentația relevantă a fost transmisă Ministerului Justiției la 23 ianuarie 2001, în vederea efectuării unei anchete sociale similare la domiciliul părâtei din România.

28. Cererile repetate de recuzare formulate de reclamant au fost respinse la 27 septembrie, 26 și 30 octombrie și 11 decembrie 2000.

29. La 5 ianuarie 2001, Judecătoria a dispus conexarea cererii de divorț introdusă de reclamant la 3 iulie 2000. Reclamantul a fost informat despre această măsură la 1 martie 2001.

30. La 21 și respectiv 30 ianuarie 2001, reclamantul a depus la dosar un nou set de acte și a solicitat citarea altor martori.

31. O nouă cerere a reclamantului, din data de 31 ianuarie 2001, pentru luarea măsurilor provizorii, a fost respinsă de instanță la 15 februarie 2001.

32. La termenul din 6 iunie 2001 au fost audiați patru martori. Pârâta nu s-a prezentat. Instanța a pus în vedere acesteia să prezinte observații pe marginea încheierii de ședință, în termen de 15 zile, precum și să depună un răspuns scris la cererea reclamantului de încredințare a copilului.

33. La 8 iunie 2001, un avocat din Ungaria a informat instanța că pârâta l-a împuternicit să o reprezinte în cauză. La 2 iulie 2001, pârâta a formulat cerere reconvențională și a solicitat să-i fie admise probe.

34. La 5 iulie și 30 octombrie 2001, Ministerul ungar a solicitat Ministerului român să-i comunice dacă este posibilă efectuarea anchetei sociale la domiciliul pârâtei. În răspunsul său din data de 10 decembrie 2001 Ministerul român a arătat că documentația s-a pierdut.

35. La termenul din data de 7 noiembrie 2001, instanța a audiat un martor. Reprezentantul pârâtei a informat instanța că cererea de efectuare a anchetei sociale privind condițiile de viață ale pârâtei a fost comunicată pârâtei din greșeală. În consecință, instanța a solicitat Ministerului ungar să trimită o nouă cerere Judecătoriei Satu Mare.

36. La 8 noiembrie 2001, instanța a refuzat să reglementeze dreptul de vizitare al reclamantului prin luarea unei măsuri provizorii.

37. La 22 și 29 noiembrie 2001, instanța a pus în vedere reclamantului să reactualizeze datele privind adresele a doi dintre martorii propuși de el, a căror citare nu fusese posibilă. În ziua precedentă, reclamantul atacase dispoziția din 8 noiembrie 2001.

38. La termenul din 19 decembrie 2001, instanța a audiat martori și a acordat părților un termen de trei luni pentru a hotărî dacă vor continua sau nu procesul de divorț.

39. Între timp, la 14 noiembrie 2001, martorul solicitat de Judecătoria din Vâc a fost audiat de Judecătoria Satu Mare. Procesul-verbal a fost înaintat Ministerului ungar, iar traducerea a fost efectuată la 3 decembrie 2001 și respectiv 27 februarie 2002.

40. Judecând apelul reclamantului, Tribunalul din Pest a desființat decizia din 8 noiembrie 2001 și a trimis dosarul spre rejudecare la Judecătoria.

41. După înlocuirea, de către Ministerul ungar, a documentației pierdute, la 13 februarie 2002, Judecătoria Satu Mare a efectuat ancheta socială. Traducerea documentației care a rezultat în urma acesteia a fost comunicată Judecătoriei din Vâc la 21 mai 2002.

42. Între timp, la 15 februarie 2002, Judecătoria a statuat cu privire la dreptul de vizitare al reclamantului. Această decizie a fost modificată de Tribunal la data de 2 aprilie 2002.

43. La 26 martie 2002, Tribunalul din Pest a respins o nouă cerere a reclamantului de recuzare a judecătorilor de la Judecătoria din Vâc și l-a amendat

pe acesta cu suma de 15.000 forinți pentru recuzările repetate și nejustificate ale judecătorilor.

44. La 27 mai 2002, Judecătoria a numit un expert în psihologia copilului. Examinarea lui V. de către expert, programată pentru data de 2 iulie 2002, a fost anulată datorită refuzului pârâtei de a participa, motivat de imposibilitatea achitării cheltuielilor de călătorie.

45. La 16 iulie 2002, Judecătoria a respins cererea reclamantului din data de 4 iulie 2002 de luare a unei măsuri provizorii privind petrecerea de către V. a vacanței de vară în Ungaria.

46. Pârâta nu s-a prezentat cu copilul la examinările programate pentru datele de 2 iulie și 11 noiembrie 2002, 13 ianuarie și 26 februarie 2003. La 4 decembrie 2002, Judecătoria a amendat pârâta cu suma de 20.000 forinți. La 22 ianuarie 2003, instanța a pus în vedere pârâtei că are obligația să se prezinte la examinări. La o dată ulterioară, instanța a modificat instrucțiunile date expertului și i-a cerut să evalueze care dintre părinți era mai potrivit pentru a crește copilul. Pârâta a fost examinată la 14 mai 2003.

47. La 26 iunie 2003, expertul și-a prezentat opinia, arătând că mama este mai potrivită s-o crească pe V.

48. La 4 iulie 2003, Judecătoria a decis cu privire la dreptul de vizitare al reclamantului în vara anului 2003, ca măsură provizorie.

49. Următoarele două termene au avut loc la 12 septembrie și 29 octombrie 2003. Printr-o hotărâre pronunțată la acest ultim termen, instanța a pronunțat divorțul părților și a partajat bunurile comune. De asemenea, instanța a încredințat copilul pârâtei și a obligat reclamantul să-i plătească pensie de întreținere în cuantum de 10.000 forinți lunar.

50. La 5 ianuarie 2004, reclamantul a formulat apel, pe care l-a retras 15 zile mai târziu. În consecință, la 21 ianuarie 2004, hotărârea a rămas definitivă.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

51. Prevederile relevante din Convenția de la Haga privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii sunt următoarele:

Articolul 3

„Deplasarea sau neînapoierea unui copil se consideră ilicită:

a) când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale; și

b) dacă la vremea deplasării sau neînapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.“

Articolul 5

„în înțelesul prezentei convenții:

a) *dreptul privind încredințarea* include dreptul cu privire la îngrijirile cuvenite persoanei copilului și, îndeosebi, acela de a hotărî asupra locului reședinței sale;“

Articolul 7

„Autoritățile centrale urmează să coopereze între ele și să promoveze o colaborare între autoritățile competente în statele lor respective, pentru a asigura imediata înapoiere a copiilor și a realiza celelalte obiective ale prezentei convenții.

În special, ele urmează fie direct, fie cu sprijinul oricărui intermediar, să ia toate măsurile potrivite:

- a) pentru localizarea unui copil deplasat sau reținut ilicit;
- b) pentru prevenirea de noi pericole pentru copil sau de pagube pentru părțile interesate, luând sau procedând astfel încât să fie luate măsuri provizorii;
- c) pentru a asigura înapoierea de bună voie a copilului sau a înlesni o soluție amiabilă;
- d) pentru schimb de informații, dacă se dovedește util, privitoare la situația socială a copilului;
- e) pentru a furniza informații generale privind dreptul statului lor în legătură cu aplicarea convenției;
- f) pentru a introduce sau a înlesni deschiderea unei proceduri judiciare sau administrative, menite să obțină înapoierea copilului și, dacă este cazul, să îngăduie organizarea sau exercitarea efectivă a dreptului de vizitare;
- g) pentru a acorda sau înlesni, dacă este cazul, obținerea de asistență judiciară și juridică, inclusiv participarea unui avocat;
- h) pentru a asigura, pe plan administrativ, dacă va fi necesar și oportun, înapoierea fără pericol a copilului;
- i) pentru a se ține reciproc la curent asupra aplicării convenției și, pe cât posibil, a înlătura eventualele obstacole ivite cu prilejul aplicării sale.“

Articolul 8

„Persoana, instituția sau organismul care pretinde că un copil a fost deplasat sau reținut prin violarea dreptului privind încredințarea poate să sesizeze fie autoritatea centrală a reședinței obișnuite a copilului, fie pe aceea a oricărui stat contractant, pentru ca acestea să acorde asistență lor în vederea asigurării înapoierii copilului.“

Articolul 10

„Autoritatea centrală a statului unde se află copilul va lua sau va face să se ia orice măsură susceptibilă să asigure înapoierea acestuia de bunăvoie.“

Articolul 11

„Autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului

Când autoritatea judiciară sau administrativă sesizată nu a statuat, într-un termen de 6 săptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat, din proprie inițiativă sau la cererea autorității centrale a statului solicitant, poate cere o declarație asupra motivelor acestei întârzieri. Dacă răspunsul este primit de către autoritatea centrală a statului solicitat, aceasta urmează a o transmite autorității centrale a statului solicitant sau, dacă este cazul, reclamantului.“

Articolul 18

„Dispozițiile acestui capitol nu limitează puterea autorității judecătorești sau administrative de a dispune înapoierea copilului oricând.“

52. Paragraful 68 al Raportului Explicativ privind Convenția de la Haga din 1980 privind răpirea de copii, redactat de Elisa Pérez-Vera în 1980, dă următoarea interpretare art. 3 din Convenție:

„Primul izvor la care se referă art. 3 este legea, în care se prevede că încredințarea „poate opera prin lege“. Aceasta ne determină să subliniem una dintre caracteristicile acestei convenții și anume aplicabilitatea sa în apărarea dreptului privind încredințarea care fusese exercitat anterior unei decizii în acest sens. Acesta este un aspect important având în vedere faptul că statisticile arată că numărul cazurilor în care un copil este deplasat anterior pronunțării unei decizii privind încredințarea sa este destul de mare. În plus, posibilitatea pentru părintele deposedat de a recupera copilul în astfel de împrejurări, cu excepția cazurilor ce intră sub incidența Convenției, este practic inexistentă, afară doar dacă nu recurge la rândul său la forță, un mod de acțiune care este întotdeauna dăunător copilului.“

Aceiași raport, în paragraful 84, conține următoarele comentarii privind art. 5:

„...deși acest articol nu menționează posibilitatea exercitării dreptului privind încredințarea, fie separat, fie împreună, o astfel de posibilitate este în mod clar avută în vedere ... scopul art. 3 înlătură orice îndoială cu privire la faptul că prin Convenție se încearcă și protejarea dreptului privind încredințarea exercitat împreună. Cât despre stabilirea existenței dreptului privind încredințarea exercitat împreună, aceasta este o chestiune care se decide de la caz la caz și în lumina legislației statului pe teritoriul căruia se află reședința obișnuită a copilului.“

ÎN DREPT

I. CAPETELE DE CERERE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

A. Pretinsa încălcare a art 8 din Convenție

54. Reclamantul s-a plâns de faptul că autoritățile române, și anume instanțele și organele administrative, au eșuat în încercarea de a asigura înapoierea rapidă a fiicei sale, după ce soția sa a reținut copilul în România fără consimțământul său. Procedând astfel, autoritățile nu au asigurat respectarea drepturilor sale părintești cu privire la fiica sa, încălcând dreptul la respectarea vieții de familie garantat de art. 8 din Convenție care, în partea relevantă, are următoarea formulare:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale (...) de familie (...).

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și este necesar într-o societate democratică (...) pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.“ *I. Cadrul problemei supuse examinării Curții*

55. Curtea reține că prin decizia de admisibilitate din 17 februarie 2004, bazată pe susținerile părților, a limitat examinarea cererii la aspectele legate de procedura de înapoiere a copilului în Ungaria, unde familia își avea reședința comună. Reclamantul a susținut, de asemenea, în observațiile sale, că scopul său este acela de a asigura înapoierea copilului în Ungaria. Prin urmare, referirile la procedurile privind dreptul de acces sau dreptul de vizitare au fost făcute numai în măsura în care erau necesare în examinarea susținerilor Guvernului privind celelalte căi pe care le-ar fi putut urma reclamantul.

56. În observațiile sale complementare din data de 15 aprilie 2004, reclamantul și-a extins plângerea, susținând că incapacitatea autorităților române de a asigura înapoierea copilului, și pe cale de consecință restabilirea drepturilor sale părintești, i-a încălcat dreptul de acces și de vizitare. Prin respingerea cererii sale de înapoiere a copilului, instanțele l-au obligat să inițieze două proceduri paralele de divorț, încredințare și pensie de întreținere în fața instanțelor române și a celor ungare. Această situație a condus la încălcarea dreptului său la respectarea vieții de familie, datorită faptului că instanțele române nu au ținut seama de procedurile aflate pe rolul instanțelor ungare.

În acest context, el a pretins că dreptul de vizitare care i-a fost acordat de instanțele române prin hotărârea din 19 februarie 2004 s-ar fi putut dovedi dificil de pus în aplicare, în caz că ar fi ales să îl exercite.

57. În subsidiar, reclamantul a arătat, în observațiile scrise privind fondul plângerii întemeiate pe prezentul articol, că dreptul său de vizitare a fost adus în atenția Curții numai în măsura în care a reprezentat consecința directă a rezultatului procedurii întemeiate pe Convenția de la Haga, aflată pe rolul instanțelor române. Într-o scrisoare din 22 septembrie 2004, el a reamintit că, în

cererea inițială prezentată Curții, nu ar fi putut ridica problema dreptului de vizitare de vreme ce, la acea dată, procedura privea exclusiv înapoierea copilului.

58. Guvernul român a subliniat că art. 21 din Convenția de la Haga instituie o procedură separată pentru stabilirea dreptului de vizitare, distinctă față de procedura privind înapoierea copilului. Cu toate acestea, reclamantul nu a inițiat prima procedură. În plus, deși i s-a acordat dreptul de vizitare prin hotărârea din 19 februarie 2004, reclamantul nu a dovedit că a făcut demersuri în vederea exercitării acestuia.

59. Curtea susține argumentul Guvernului că, în ceea ce privește dreptul de vizitare, reclamantul nu a epuizat căile de atac datorită faptului că nu a inițiat procedura privind dreptul de acces întemeiată pe art. 21 din Convenția de la Haga și nici nu a solicitat executarea hotărârii prin care i-a fost acordat dreptul de vizitare.

60. Prin urmare, Curtea va ține seama de acest aspect numai în măsura în care este relevant pentru plângerea reclamantului întemeiată pe art. 8 din Convenție, motivată de neînapoierea copilului în Ungaria. În consecință, își va limita analiza la plângerea reclamantului, așa cum a fost comunicată și examinată în decizia de admisibilitate din 17 februarie 2004.

2. Susținerile părților

a) Reclamantul

61. Reclamantul a arătat că hotărârile instanțelor române care au soluționat cererea sa de înapoiere a copilului și poziția Ministerului român în cursul procedurii inițiate la cererea sa, în baza Convenției de la Haga, au reprezentat o ingerință în dreptul său la respectarea vieții de familie. Autoritățile au făcut imposibilă înapoierea copilului la reședința comună a familiei și exercitarea drepturilor părintești de către reclamant, în conformitate cu dreptul ungar.

62. Procedura, inițiată de reclamant la data de 20 ianuarie 1999 și finalizată de instanțe la 2 februarie 2000, a durat prea mult pentru o cauză de acest tip, ceea ce contrazice cerințele Convenției de la Haga care impun soluționarea rapidă a unei astfel de cauze. În plus, dacă instanțele române ar fi aplicat dreptul ungar, așa cum prevede Convenția de la Haga, i-ar fi recunoscut dreptul privind încredințarea, astfel cum este reglementat în Convenția menționată și i-ar fi admis cererea de înapoiere a copilului. Reclamantul a concluzionat că procedura a fost viciată de erori și neajunsuri, care au condus la încălcarea drepturilor garantate de art. 8.

b) Guvernul

63. Potrivit Guvernului, nu a existat o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie.

64. În ce privește perioada anterioară hotărârii definitive a instanțelor interne, în procedura întemeiată pe Convenția de la Haga, autoritățile statului și-au îndeplinit obligațiile impuse de Convenție, care erau limitate la introducerea cererii pentru înapoierea copilului, la solicitarea reclamantului, la reprezentarea acestuia în fața instanțelor și la promovarea tuturor căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești care îi erau nefavorabile.

65. Mai mult, autorităților statului nu le reveneau obligații suplimentare în temeiul Convenției de la Haga, ținând cont de faptul că nici o instanță nu acordase reclamantului dreptul de a exercita singur responsabilitatea parentală sau vreun alt drept superior celui aparținând mamei. Prin urmare, prezenta cauză se deosebește de cauze precum Ignaccolo-Zenide împotriva României (cererea nr. 31679/96, CEDO 25 ianuarie 2000), Maire împotriva Portugaliei (cererea nr. 48206/99, 26 iunie 2003) și Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei (cererea nr. 56673/00, hotărârea din 29 aprilie 2003), în care reclamantiilor le fuseseră acordate astfel de drepturi prin hotărâri judecătorești definitive.

66. Cu privire la procedura de înapoiere a copilului și rezultatul acesteia, nu a intervenit nici o ingerință în dreptul reclamantului garantat de art. 8, în măsura în care instanțele interne au decis că deplasarea copilului de către soția reclamantului nu a fost „greșită” în sensul Convenției de la Haga. Instanțele interne, care sunt mai potrivite pentru a examina această chestiune, au analizat pe fond toate argumentele prezentate de păriși și au decis în baza dreptului ungar privind încredințarea, care recunoaște reclamantului și soției sale drepturi părintești egale. Nici un element din motivarea instanțelor interne nu este de natură să califice deciziile acestora drept arbitrare. Guvernul a invocat precedente ca Olsson împotriva Suediei (Nr. 1), hotărârea din 24 martie 1988, Seria A nr. 130, p. 32, § 68), Tiemann împotriva Franței și Germaniei ((dec), nr. 47457/99 și 47458/99, CEDO 2000-IV), Hokkanen împotriva Finlandei (hotărârea din 23 septembrie 1994, Seria A nr. 299-A, p. 20, § 55) și Bronda împotriva Italiei (hotărârea din 9 iunie 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-IV, p. 1491, § 59).

67. În consecință, Guvernul a arătat că din momentul în care instanțele interne au stabilit că deplasarea copilului nu a fost ilicită, cererea reclamantului de înapoiere a copilului a încetat să îndeplinească cerințele Convenției de la Haga, iar autoritățile române nu au obligații suplimentare față de reclamant. Guvernul a invocat deciziile Curții în cauzele Guichard împotriva Franței (cererea nr. 56838/00, decizia din 2 septembrie 2003) și Paradis și alții împotriva Germaniei (cererea nr. 4783/03, decizie din 15 mai 2003).

68. În măsura în care Curtea va considera că a existat o ingerință în dreptul reclamantului, Guvernul arată că aceasta este conformă art. 8 din Convenție. Instanțele interne au respins cererea reclamantului în lumina prevederilor Convenției de la Haga, care a fost ratificată prin Legea nr. 100/1992. Hotărârile

instanțelor servesc interesului superior al copilului, în conformitate atât cu Convenția de la Haga, cât și cu Convenția Europeană.

3. Evaluarea Curții

69. Curtea remarcă, mai întâi, faptul că relația dintre reclamant și fiica sa intră în sfera vieții de familie, în sensul art. 8 din Convenție.

70. Curtea reiterează că posibilitatea părintelui și a copilului de a se bucura reciproc de compania celuilalt reprezintă un element fundamental al vieții de familie, iar măsurile naționale care stânjenesc această posibilitate reprezintă o ingerință în dreptul protejat de art. 8 (a se vedea, printre alte precedente, Tiemann (decizie) și Bronda, p. 1489, § 51, citate mai sus).

Evenimentele analizate în prezenta cauză, în măsura în care angajează răspunderea statului pârât, reprezintă în mod clar o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie întrucât au limitat posibilitatea acestuia de a se bucura de compania fiicei sale.

71. În consecință, Curtea trebuie să stabilească dacă dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie a fost încălcat.

72. Deși obiectul esențial al art. 8 este protejarea individului împotriva acțiunii arbitrare a autorităților publice, există în plus și obligații pozitive inerente „respectării” efective a vieții de familie. Totuși, granițele dintre obligațiile pozitive și cele negative ale statului în temeiul acestui articol nu pot fi definite cu precizie. Cu toate acestea, principiile aplicabile sunt similare. În ambele cazuri, trebuie avută în vedere obligația de a menține echilibrul corect între interesele contrare ale persoanei și ale comunității în ansamblu, în ambele situații statul beneficiind de o anumită marjă de apreciere (a se vedea cauzele Ignaccolo-Zenide, citată mai sus, § 94; Iglesias Gil și A.U.I., citată mai sus, §48 și Sylvester împotriva Austriei, cererile nr. 36812/97, 40104/98, § 51, hotărârea din 24 aprilie 2003).

73. Obligațiile pozitive impuse statelor de art. 8 includ luarea măsurilor în vederea asigurării reunirii părintelui cu copilul său. (a se vedea cauzele Ignaccolo-Zenide, citată mai sus, § 94 și Nuutinen împotriva Finlandei, cererile nr. 32842/96, § 127, CEDO 2000-VIII). Curtea a interpretat deja aceste obligații pozitive în lumina Convenției de la Haga, care conține, în art. 7, o listă neexhaustivă de măsuri ce trebuie luate de state pentru a asigura înapoierea promptă a copilului, inclusiv inițierea procedurilor judiciare (a se vedea cauza Ignaccolo-Zenide, citată mai sus, § 95). Aceași interpretare este valabilă în prezenta cauză în măsura în care, la data evenimentelor, atât România cât și Ungaria erau părți la Convenția de la Haga.

74. Curtea reține că Ministerul român, în calitate de autoritate centrală în sensul Convenției de la Haga, a ales să acționeze la cererea reclamantului de înapoiere a copilului său. Reiese ca autoritățile au acționat având convingerea sinceră că deplasarea fusese ilicită.

75. Curtea reamintește că art. 13 din Convenția de la Haga permite autorității centrale să respingă cererile care sunt în mod vădit nefondate. O astfel de decizie a fost deja considerată compatibilă cu art. 8 din Convenție în cauza Guichard, citată mai sus. Cu toate acestea, în prezenta cauză, organele statului nu au respins cererea reclamantului ci, dispunând inițierea procedurii judiciare, se prezumă că au consimțit la toate obligațiile care le reveneau în baza acelei Convenții. În consecință, Curtea nu poate accepta argumentul Guvernului că obligațiile acestuia se limitau la inițierea procedurii judiciare de înapoiere a copilului în fața instanțelor competente.

76. În plus, Curtea nu împărtășește opinia Guvernului că autoritățile statale nu au obligații suplimentare în baza Convenției de la Haga, întrucât nici o instanță nu a acordat reclamantului responsabilitate parentală unică. Curtea reamintește că dreptul privind încredințarea exercitat împreună de părinții care nu au divorțat este recunoscut de art. 3 (b) din Convenția de la Haga. Această interpretare este susținută de Raportul Explicativ la Convenția de la Haga (a se vedea paragraful 52 de mai sus). Nici o prevedere din Convenție nu exclude cuplurile căsătorite. Mai mult, Convenția de la Haga a fost interpretată de instanțele naționale ale altor state europene ca fiind aplicabilă anterior inițierii procedurii de divorț și încredințare a copilului (a se vedea, *inter alia*, cauzele Sylvester, citată mai sus, §§13 și 16 și Couderc împotriva Republicii Cehe, cererea nr. 54429/00, decizia din 30 ianuarie 2001).

77. Dreptul ungar, aplicabil în prezenta cauză, a încredințat ambilor părinți exercitarea drepturilor părintești. Nici unul dintre ei nu avea, prin urmare, drepturi părintești superioare asupra fiicei lor (a se vedea paragraful 9 de mai sus). Cât privește domiciliul copilului, dreptul ungar impunea mamei obligația de a obține acordul tatălui sau al Autorității Tutelare Ungare pentru a schimba domiciliul copilului (a se vedea paragraful 15 de mai sus). Reiese din actele dosarului că ea nu a îndeplinit această obligație. În plus, abia la 8 octombrie 2003 domiciliul copilului a fost stabilit oficial la mamă, în România (a se vedea paragraful 12 de mai sus).

78. Curtea admite că prezenta cauză este diferită față de cauzele Ignaccolo-Zenide, Maire și Iglesias Gil și A.U.I., citate mai sus, în care reclamanții erau în posesia unui ordin de înapoiere pe care autoritățile statului nu l-au executat. Totuși, această distincție are un impact redus asupra problemei determinate de aplicarea art. 8 în prezenta cauză. În vreme ce în cauzele precedente obligația autorităților de a acționa izvoara dintr-o hotărâre judecătorească, în prezenta cauză obligația lor își are izvorul în dreptul ungar aplicabil și în art. 3 din Convenția de la Haga.

79 În consecință, autoritățile române erau obligate să se conformeze tuturor obligațiilor impuse de art. 7 din Convenția de la Haga. Ele ar fi trebuit să ia sau să determine luarea tuturor măsurilor provizorii, inclusiv cele extrajudiciare, care ar fi putut ajuta la „prevenirea de noi pericole pentru copil sau de pagube pentru

părțile interesate“. Cu toate acestea, autoritățile nu au luat nici o astfel de măsură, limitându-se la reprezentarea reclamantului în fața instanțelor române. Curtea consideră, prin urmare, că autoritățile nu și-au respectat toate obligațiile ce le reveneau în temeiul art. 7 din Convenția de la Haga.

80. În ce privește interpretarea dată de instanțe Convenției de la Haga, în lumina dreptului ungar, trebuie menționat că toate instanțele care au examinat cauza au exclus de la bun început aplicarea art. 3 din Convenția de la Haga. Instanțele au considerat că, potrivit dreptului ungar, reclamantul nu avea dreptul de a-i fi înapoiat copilul. Totuși, reiese că acesta fusese deplasat de la reședința sa obișnuită cu încălcarea formalităților impuse de dreptul ungar. În plus, reclamantul nu a avut câștig de cauză în încercarea sa de a obține restabilirea situației anterioare, în ciuda faptului că exercitase alături de soția sa drepturile părintești asupra copilului.

81. După părerea Curții, interpretarea dată de instanțele române contrazice sensul evident al Convenției de la Haga, ce transpare din însuși textul acesteia, din Raportul Explicativ și din practica comună recunoscută (a se vedea paragraful 76 de mai sus). Această interpretare privează art. 3 și, pe cale de consecință, Convenția de la Haga însăși, de o mare parte din efectul său util. În plus, având în vedere că art. 8 din Convenția Europeană a fost examinat în lumina Convenției de la Haga, interpretarea dată de instanțele naționale acesteia din urmă a avut ca efect slăbirea garanțiilor cuprinse în art. 8. În aceste împrejurări, Curtea consideră că această cauză a depășit cadrul unei simple chestiuni de interpretare și aplicare a legislației interne care aparține competenței exclusive a autorităților naționale. Curtea concluzionează că interpretarea dată de instanțele naționale garanțiilor din Convenția de la Haga a condus la încălcarea art. 8 din Convenția Europeană (a se vedea, *mutatis mutandis*, cauza *Iglesias Gil și A.U.I.*, citată mai sus, §61).

82. În plus, în chestiuni ce țin de reunirea copiilor cu părinții lor, caracterul adecvat al unei măsuri trebuie evaluat și prin prisma rapidității executării sale, astfel de cazuri necesitând soluționarea în procedură de urgență, având în vedere faptul că trecerea timpului poate avea consecințe iremediabile asupra relațiilor dintre copii și părintele care nu locuiește cu aceștia (a se vedea *Ignaccolo-Zenide*, citată mai sus, § 102 și *Nuutinen*, citată mai sus, § 110). Într-adevăr, art. 11 din Convenția de la Haga impune un termen de 6 săptămâni pentru luarea unei decizii, nerespectarea acestui termen dând naștere obligației organului de decizie de a motiva întârzierea; în ciuda acestei urgențe recunoscute, în prezenta cauză a trecut o perioadă de peste 12 luni de la data introducerii cererii reclamantului de înapoiere a copilului și până la data adoptării hotărârii definitive. Cu toate acestea, Guvernul nu a prezentat o explicație satisfăcătoare privind această întârziere.

83. Curtea reamintește că interesele copilului sunt vitale în astfel de cazuri. Astfel, este posibil ca, la opt luni după deplasarea fiicei reclamantului din Ungaria, decizia instanțelor, potrivit căreia copilul s-a adaptat la noul mediu și este în

intersul său superior să rămână cu mama sa în România, să fie justificată, cu toate că, la acel moment, nu exista o hotărâre definitivă care să-i stabilească reședința acolo (a se vedea paragrafele 12 și 15 de mai sus). Totuși, deși Curtea acceptă că o schimbare în situația de fapt poate justifica, în cazuri excepționale, o astfel de decizie, ea trebuie să se asigure că schimbarea nu a fost determinată de acțiunile sau inacțiunile statului (a se vedea, mutatis mutandis, cauza Sylvester, citată mai sus, § 59).

84. Constatând că perioada necesară instanțelor pentru a lua o decizie definitivă în prezenta cauză nu corespunde cerințelor de celeritate impuse de situație, Curtea concluzionează că schimbarea împrejurărilor în care s-a aflat copilul a fost influențată în mod considerabil de reacția lentă a autorităților.

85. În temeiul concluziilor la care a ajuns la paragrafele 79, 81 și 84 de mai sus și deși statul pârât beneficiază de o marjă de apreciere în această chestiune, Curtea concluzionează că autoritățile române nu au făcut eforturi adecvate și eficiente pentru a-l susține pe reclamant în încercarea sa de a obține înapoierea copilului în vederea exercitării drepturilor părintești. În consecință, a existat o încălcare a art. 8 din Convenție.

B. Pretinsa încălcare a art 13 din Convenție

86. Reclamantul afirmă că autoritățile române nu i-au pus la dispoziție un remediu efectiv pentru a se plânde de încălcarea art. 8, încălcând astfel art. 13 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei autorități naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.“

87. Guvernul a arătat că reclamantul a avut deschisă calea acțiunii pentru înapoierea copilului în fața organelor judiciare din România. Instanțele naționale erau deplin competente să soluționeze cauza și au examinat argumentele reclamantului pe fond. Guvernul a reamintit că art. 13 nu garantează reclamantului admiterea cererii sale (a se vedea, mutatis mutandis, Lindberg împotriva Suediei, cererea nr. 48198/99, decizia din 15 ianuarie 2004).

88. Cu toate acestea, având în vedere concluzia sa de la paragraful 85 de mai sus, Curtea nu consideră necesar să decidă separat asupra acestui capăt de cerere (a se vedea, mutatis mutandis, Pavletic împotriva Slovaciei, cererea nr. 39359/98, § 101, hotărârea din 22 iunie 2004).

III. APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

93. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite

decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.“

A. Prejudiciul

1. *Prejudiciul moral privind România*

94. Reclamantul a pretins daune morale în valoare de 80.000 euro pentru încălcarea drepturilor sale de către România.

95. Guvernul român a arătat că suma solicitată de reclamant este excesivă și a solicitat o evaluare pe baze echitabile, inspirată din jurisprudența Curții în cauze similare.

96. Curtea consideră că nu există nici un motiv de îndoială că reclamantul a suferit datorită imposibilității înapoierii copilului său și a exercitării drepturilor părintești. Consideră că simpla constatare a unei încălcări nu ar reprezenta o satisfacție echitabilă. Având în vedere sumele acordate în cauze similare (a se vedea cauzele Ignaccolo-Zenide, §117; Sylvester, § 84; Iglesias Gil și A.U.I., § 67 și Maire, § 82, citate mai sus, ca și Sophia Gudrun Hansen împotriva Turciei, cererea nr. 36141/97, § 115, hotărârea din 23 septembrie 2003) și făcând o evaluare pe baze echitabile, așa cum impune art. 41, Curtea acordă reclamantului suma de 15.000 euro cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

100. Reclamantul a pretins 1.100.000 forinți, aproximativ 4.550 euro, cu titlu de cheltuieli de judecată în procedurile în fața instanțelor române și ungare, precum și 424.000 forinți (aproximativ 1.750 euro) eu titlu de onorarii de avocat, din care 100.000 forinți (aproximativ 415 euro) datorati fostului său avocat, dl L. Molnar.

101. Ambele Guverne au declarat că sunt de accord să ramburseze acele cheltuieli de judecată pe care reclamantul dovedește că le-a suportat efectiv în legătură cu procedurile respective și în măsura în care au un quantum rezonabil.

102. În conformitate cu art. 60 §2 din Regulamentul Curții, care a fost adus la cunoștința reclamantului printr-o scrisoare din data de 23 februarie 2004, reclamantul are obligația de a prezenta documente doveditoare pentru fiecare din sumele solicitate. În absența unor astfel de documente, Curtea poate resinge cererea în tot sau în parte.

103. Reclamantul și-a prezentat cererea fără a atașa vreun document justificativ. Prin urmare, nu i se pot acorda sumele integrale. Cu toate acestea, Curtea admite că reclamantul trebuie să fi suportat unele costuri și cheltuieli judiciare. În consecință, consideră rezonabil să-i acorde suma de 1.000 euro cu acest titlu (fiecare Guvern urmând să plătească 500 euro).

C. Penalități de întârziere

104. Curtea consideră că penalitățile de întârziere trebuie calculate în funcție de rata marginală de împrumut practică de Banca Centrală Europeană, la care se adaugă trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție de către România;
2. Hotărăște că nu este necesar să examineze separat dacă a fost încălcat art. 13 din Convenție de către România;

.....
4. Hotărăște

- (a) că Guvernul român trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii în conformitate cu art. 44 §2 din Convenție, suma de 15.000 euro (cincisprezece mii euro) cu titlu de daune morale, la care se adaugă suma de 500 euro (cinci sute euro) cheltuieli de judecată, sume care se vor converti în forinți ungurești la rata de schimb din data plății, la care se adaugă orice taxă ce ar putea fi percepută;
-
- (c) că de la data expirării termenului de trei luni menționat mai sus și până la data plății, la sumele menționate va fi plătită o dobândă simplă la o rată egală cu rata marginală de împrumut practică de Banca Centrală Europeană în perioada de întârziere la care se adaugă trei puncte procentuale;
5. Respinge restul pretențiilor reclamantului privind acordarea unei satisfacții echitabile.

Redactată în engleză și comunicată în scris la 5 aprilie 2005, în conformitate cu art. 77 §§ 2 și 3 din Regulament.

J.-P. Costa

Președinte

S. Dollé

Grefier

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA

din 28 aprilie 2005

în cauza Albina împotriva României

(Cererea nr. 57808/00)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a III-a), statuând în cadrul unei camere formată din: domnii B.M. Zupancic, președinte; L. Caflisch, C. Birsan, doamnele M. Tsatsa-Nikolovska, R. Jaeger, domnii E. Myjer, David Thör Björgvinsson, judecători și de domnul. V. Berger, grefier de secție, după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 31 martie 2005, pronunță hotărârea următoare:

PROCEDURA

La originea cauzei se află cererea nr. 57808/00, introdusă împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Mircea Alexandru Albina (reclamantul), a sesizat Curtea la data de 5 februarie 2000, în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția“).

Guvernul român („Guvernul“) este reprezentat de agentul guvernamental, doamna Roxana Rizoiu.

Reclamantul se plânge, sub aspectul articolului 6.1 din Convenție, de caracterul inechitabil al procedurii de revendicare a unui imobil, încheiată prin hotărârea definitivă a Curții de Apel Galați din 8 septembrie 1999. Pe de altă parte, reclamantul consideră că modul de finalizare a acestei proceduri reprezintă o încălcare a dreptului privind respectarea bunurilor sale, în sensul articolului 1 din Protocolul nr. 1.

Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții (conform art. 52 alin. 1 din Regulament). În cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform art. 27 alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit art. 26 alin. 1 din Regulament.

Prin decizia din 3 februarie 2004, Camera a declarat cererea admisibilă.

Atât reclamantul, cât și Guvernul au prezentat observații scrise cu privire la temeinicia cauzei (conform articolului 59 alin. 1 din Regulament). Fiecare din părți a prezentat comentarii cu privire la observațiile celeilalte.

La data de 1 noiembrie 2004, Curtea a modificat structura secțiilor sale (articolul 25 alineatul 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a treia secții a Curții, reorganizată astfel (articolul 52 alineatul 1).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. Reclamantul s-a născut în 1935 și are domiciliul în București.

1. Acțiunea în despăgubire, formulată în baza Legii nr. 112/1995.

9. În 1996, reclamantul a solicitat Comisiei pentru aplicarea Legii nr. 112/1995 („comisia“) despăgubiri pentru un imobil naționalizat în baza decretului nr. 92/1950, care aparținuse părinților săi, el fiind singurul lor moștenitor.

10. Printr-o decizie din 16 aprilie 1998, Comisia a admis parțial cererea sa, acordându-i despăgubiri pentru o parte a imobilului respectiv, mai precis pentru un teren de 441,80 metri pătrați și pentru construcția de pe acest teren.

Cu privire la restul imobilului, alcătuit din 346,70 metri pătrați și din construcția de pe acest teren, comisia a hotărât că acesta nu putea să facă obiectul unor despăgubiri, apreciind, prin propriul raport de expertiză, că respectivul imobil era un local comercial, măsurile reparatorii prevăzute de Legea nr. 112/1995 nefiindu-i astfel aplicabile. Întemeindu-se pe articolul 1 din Legea nr. 112/1995, astfel cum a fost acesta completat și modificat prin articolele 1 și 3 din Hotărârile de Guvern nr. 20/1996 și 11/1997, comisia a sugerat reclamantului să introducă o acțiune în revendicare în baza dreptului comun.

11. Cu toate că era supusă căilor de atac, decizia nu a fost contestată de reclamant, devenind astfel definitivă.

2. Acțiunea în revendicare imobiliară pentru partea din imobil cu destinație comercială

12. În 1998, reclamantul a introdus o acțiune în revendicare, la Judecătoria Brăila, împotriva Consiliului local, a Direcției de administrare a piețelor și târgurilor, precum și a Direcției serviciilor publice Brăila, având drept obiect partea din imobil pentru care comisia respinsese cererea sa de despăgubiri.

Reclamantul a susținut că această parte a bunului fusese naționalizată în mod ilegal, având în vedere că era spațiu cu destinație comercială la data naționalizării și că, mai mult, tatăl și mama erau excluși de la aplicarea acestei măsuri, fiind funcționar, respectiv casnică. Reclamantul își întemeia acțiunea pe articolul 1 din Legea nr. 112/1995, modificată și completată de articolele 1 și 3 din Hotărârile de Guvern nr. 20/1996 și 11/1997.

13. Printr-o hotărâre din 24 februarie 1999, judecătoria i-a admis acțiunea. Instanța a constatat mai întâi că reclamantul și-a dovedit calitatea de moștenitor al foștilor proprietari ai imobilului în litigiu și că acesta fusese un spațiu comercial la momentul naționalizării, așa cum reieșea dintr-un act dotai transcris la 22 ianuarie 1930 la Tribunalul Brăila, cu ocazia căsătoriei părinților săi.

Instanța a mai constatat că, prin decizia sa din 16 aprilie 1998, Comisia aprecia că măsurile reparatorii prevăzute de Legea nr. 112/1995 nu erau

aplicabile acestei părți din imobil, având în vedere că servea drept spațiu comercial la data naționalizării.

În sfârșit, instanța a apreciat că naționalizarea părții din imobil revendicată de reclamant era nelegală, având în vedere destinația imobilului la momentul naționalizării, precum și faptul că tatăl reclamantului era la acel moment funcționar, calitate care îl excepta de la orice măsură de naționalizare, conform articolului 2 din decretul nr. 92/1950.

14. Pârâții au formulat apel împotriva acestei sentințe.

15. La 22 iunie 1999, Tribunalul Brăila a admis apelul și a respins acțiunea reclamantului, pe motivul că ansamblul imobilului al cărui moștenitor era – și nu doar o parte din imobil, conform aprecierii făcute în absența mijloacelor de probă de către comisie și de către judecătoria – a fost legal naționalizat. În aceste condiții, reclamantul ar fi putut beneficia, în baza Legii nr. 112/1995, de o indemnizație incluzând partea din imobil revendicată. Cu privire la acest aspect, Tribunalul a susținut că reclamantul ar fi trebuit să atace decizia comisiei prin care i s-a respins cererea de despăgubiri pentru întregul imobil.

16. Reclamantul și Direcția de administrare a piețelor și târgurilor Brăila au introdus recurs împotriva acestei soluții. Astfel, reclamantul a susținut că pentru partea din imobil revendicată nu a beneficiat de nici o despăgubire, legea nr.112/1995 nepermițând decât proprietarilor imobilelor legal naționalizate să solicite restituirea în natură sau acordarea unei despăgubiri. Or, naționalizarea părții din imobil fusese ilegală, având în vedere că la acel moment spațiul avea destinație comercială.

Direcția de administrare a piețelor și târgurilor Brăila a invocat faptul că tribunalul nu a dispus ca reclamantul să-i plătească cheltuielile pentru expertiză pe care le-a suportat în procedura în fond.

17. Prin decizia sa din 8 septembrie 1999, Curtea de Apel Galați a rezumat mai întâi soluțiile adoptate în speță de către instanțele anterioare, precum și motivele reținute de către acestea. Instanța a respins recursul formulat de către Direcția de administrare a piețelor și târgurilor, apreciind că aceasta era obligată să plătească cheltuielile cu expertiza, având în vedere că aceasta probă fusese administrată la cererea sa.

18. Cu privire la recursul introdus de către reclamant, Curtea de apel l-a respins ca fiind vădit neîntemeiat, fără a răspunde motivelor prezentate de reclamant (paragraful 16).

19. Această decizie era definitivă și irevocabilă, neputând fi atacată prin căile de recurs ordinare.

3. Acțiunea în restituire a părții din imobil cu destinație comercială, formulată în baza legii nr. 10/2001

20. La 1 august 2001, după intrarea în vigoare a legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al imobilelor preluate abuziv între 6 martie 1945 și 22 decembrie 1989, reclamantul a transmis Consiliului local Brăila o cerere de restituire în natură a părții din imobil pentru care Comisia i-a refuzat acordarea de despăgubiri la 16 aprilie 1998, mai precis pentru terenul de 346,70 de metri pătrați și pentru construcția aflată pe acest teren (paragraful 10).

21. Printr-o hotărâre executorie din 25 februarie 2002, completată la 31 mai 2002, primarul orașului Brăila a admis parțial cererea și a dispus restituirea în natură a terenurilor și a construcțiilor aflate pe acest teren, bunuri care erau deținute de către primărie. Reclamantul a intrat în posesia unei părți din aceste bunuri la 22 iulie 2002.

22. Reclamantul a indicat că un teren de 180 metri pătrați și o construcție servind drept depozit, care fuseseră deținute de către societatea comercială M. nu îi fuseseră restituite. Conform precizărilor sale, aceste bunuri reprezentau în jur de 65% din partea de imobil pentru care comisia a refuzat la 16 aprilie 1998 acordarea unei indemnizații.

4. Acțiunea în revendicare pentru partea nerestituită din imobil, formulată împotriva Societății M.

23. La 13 septembrie 2002, reclamantul a formulat în fața Judecătoria Brăila o acțiune împotriva Societății M, prin care revendica terenul de 180 metri pătrați și depozitul aflat pe acest teren, deținute de această societate (paragraful 22). La o dată neprecizată, societatea M. a solicitat introducerea în cauză a Ministerului Finanțelor Publice, pentru ca acesta să îi acorde despăgubiri în cazul în care acțiunea reclamantului ar fi fost admisă. Societatea a susținut în instanță că obținuse imobilul litigios printr-un proces de privatizare a fostelor societăți de stat, reorganizate în regii autonome și în societăți comerciale, în virtutea Legii nr. 15/1990. Astfel, societatea a precizat că statul – care în schimbul acțiunilor îi cedase bunuri, printre care și imobilul revendicat de către reclamant – era ținut să o despăgubească în caz de evicțiune.

24. În fața judecătoria Brăila au avut loc numeroase ședințe, în 2002, 2003 și 2004. La 19 februarie 2004, aceasta și-a declinat competența în favoarea Tribunalului Brăila. Din elementele de care dispune Curtea, rezultă că această procedură este în continuare pe rolul Tribunalului.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

Dispozițiile de drept intern aplicabil sunt următoarele:

1. Decretul privind naționalizarea nr. 92/1950

Articolul II

„Imobilele muncitorilor, ale funcționarilor, ale micilor meșteșugari, ale intelectualilor și ale pensionarilor nu sunt obiectul prezentului decret și nu vor fi naționalizate“.

2. *Legea nr. 112/1995 privind reglementarea situației juridice a imobilelor cu destinația de locuință, trecute în proprietatea statului (publicată în Monitorul Oficial nr. 279 din 29 noiembrie 1995) Art. 1.*

„Foștii proprietari – persoane fizice – ai imobilelor cu destinația de locuințe, trecute ca atare în proprietatea statului sau a altor persoane juridice, după 6 martie 1945, cu titlu, și care se aflau în posesia statului sau a altor persoane juridice la data de 22 decembrie 1989, beneficiază de măsurile reparatorii prevăzute de prezenta lege.“

3. *Hotărârea de Guvern nr. 20/1996, pentru stabilirea Normelor metodologice privind aplicarea Legii nr. 112/1995 (publicată în Monitorul Oficial nr. 16 din 23 ianuarie 1996)*

Articolul 1

„(1) Beneficiază de măsurile reparatorii prevăzute de Legea nr. 112/1995 numai foștii proprietari, persoane fizice, ai imobilelor cu destinația de locuințe, trecute ca atare în proprietatea statului sau a altor persoane juridice, după 6 martie 1945, cu titlu, (...), precum și moștenitorii acestora (...). (2) Imobilele cu destinația de locuințe trecute ca atare în proprietatea statului, cu titlu, sunt acele imobile care au fost preluate ca locuințe în proprietatea statului în baza unei prevederi legale în vigoare la data respectivă, cum ar fi: Decretul nr. 92/1950 (...).“

4. *Hotărârea de Guvern nr. 11/1997 pentru modificarea și completarea normelor metodologice privind aplicarea Legii nr. 112/1995, stabilite prin hotărârea de Guvern nr. 20/1996 (publicată în Monitorul Oficial nr. 16 din 4 februarie 1997)*

Articolul 3

Articolul 1 se completează cu alineatele (4), (5) și (6) cu următorul cuprins: „(4) Locuințele care au fost preluate de stat cu nerespectarea prevederilor legale în vigoare la data respectiva sau care au intrat în posesia acestuia în condițiile inexistenței unei reglementari legale care să reprezinte temeiul juridic al constituirii dreptului de proprietate al statului sunt considerate ca fiind trecute fără titlu în posesia acestuia și nu intra sub incidența Legii nr. 112/1995.

(5) Imobilele care nu intră sub incidența Legii nr. 112/1995 și pentru care nu exista titlu valabil constituit în favoarea statului pot face obiectul cererilor de restituire sau de acordare a despăgubirilor, formulate de persoanele îndreptățite pe cale judecătorească, potrivit dreptului comun“.

5. *Legea nr. 10 din 14 februarie 2001, privind regimul juridic al unor imobile preluate abuziv de către stat între 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989*

Articolul 1

„(1) Imobilele preluate în mod abuziv de stat, de organizațiile cooperatiste sau de orice alte persoane juridice în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989,

precum și cele preluate de stat în baza Legii nr. 139/1940 asupra rechizițiilor și nerestituite se restituie, de regulă în natură, în condițiile prezentei legi.

(2) În cazurile în care restituirea în natură nu este posibilă se vor stabili măsuri reparatorii prin echivalent. Măsurile reparatorii prin echivalent vor consta în compensare cu alte bunuri ori servicii oferite în echivalent de deținător, cu acordul persoanei îndreptățite, în acordare de acțiuni la societăți comerciale tranzacționate pe piața de capital, de titluri de valoare nominală folosite exclusiv în procesul de privatizare sau de despăgubiri bănești.“

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

26. Reclamantul susține că acțiunea sa în revendicare imobiliară, finalizată prin hotărârea Curții de Apel Galați din 8 septembrie 1999, nu a fost examinată în mod echitabil, astfel cum cere articolul 6 din Convenție, ale cărui dispoziții pertinente prevăd următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...), de către un tribunal independent și imparțial (...) care va hotărî (...) asupra drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)“.

27. Guvernul susține că nu există nici un motiv de îndoială că deciziile instanțelor judecătorești interne în procedura de revendicare imobiliară nu au fost conforme dispozițiilor dreptului intern. Guvernul reamintește că, pentru a stabili dacă exigențele articolului 6.1 au fost respectate, este necesar să fie luat în considerare ansamblul procedurii, și că această dispoziție nu trebuie interpretată ca solicitând instanțelor judecătorești un răspuns detaliat fiecărui argument invocat de către părți (hotărârea Ruiz Torija și Hiro Bălani împotriva Spaniei, din 9 decembrie 1994, seria A, nr. 303-A și B, p.12, par. 29 și paginile 29-30, precum și hotărârea Higgins și alții împotriva Franței, din 19 februarie 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-1, p.60, par. 42). Guvernul apreciază că faptul că hotărârea din 8 septembrie 1999 nu a furnizat un răspuns explicit tuturor susținerilor reclamantului nu înseamnă că cererea acestuia a fost examinată într-un mod neechitabil, Curtea de apel întemeindu-se pe anumite argumente.

28. Guvernul mai consideră de asemenea că motivele pentru care Curtea de apel a respins recursul reclamantului se regăsesc în hotărârea definitivă anterior menționată, examinată în ansamblul ei. În sfârșit, Guvernul susține că reclamantul a intrat în posesia bunului litigios, urmând indicațiile instanțelor judecătorești interne cu privire la continuarea procedurii administrative de restituire.

29. Reclamantul nu este de acord cu teza susținută de Guvern. Reclamantul susține că instanțele care au examinat cererea în apel și în recurs – formulate împotriva hotărârii primei instanțe – prin care obținuse câștig de cauză – nu au luat în considerare mijloacele de probă prin care se stabilise că imobilul revendicat fusese naționalizat ilegal. Reclamantul subliniază că motivele pe care și-a

întemeiat Curtea de apel respingerea recursului nu sunt deloc succinte sau concise, așa cum susține Guvernul, ci sunt pur și simplu absente. Reclamantul mai arată că, în ciuda procedurii administrative inițiate în urma hotărârii definitive din 8 septembrie 1999, nu a intrat încă în posesia întregului său bun.

30. Curtea reamintește că dreptul la un proces echitabil, garantat de articolul 6.1 din Convenție, include, printre altele, dreptul părților de a prezenta observațiile pe care le consideră pertinente pentru cauza lor. Întrucât Convenția nu are drept scop garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (hotărârea Artico împotriva Italiei, din 13 mai 1980, seria A, nr. 37, p.16, par. 33), acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observații sunt în mod real „ascultate“, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată. Altfel spus, articolul 6 implică mai ales în sarcina „instanței“ obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța (hotărârea Perez împotriva Franței (GC), cererea nr. 47287/99, par. 80, CEDH 2004-I și hotărârea Van der Hurk împotriva Olandei, din 19 aprilie 1994, seria A, nr. 288, p. 19, par. 59).

31. În speță, Curtea observă că, în apel, Tribunalul Brăila a respins acțiunea reclamantului motivând că întregul imobil pe care îl moștenise intrase în mod legal în patrimoniul statului, fără însă să analizeze, spre deosebire de Judecătoria, probele depuse la dosar de către reclamant, sau să respingă motivat, dacă era cazul, pe cele pe care le-ar fi apreciat drept nepertinente.

32. Este evident că, în general, nu este în sarcina Curții să se pronunțe asupra erorilor de fapt sau de drept care ar fi fost comise de către o instanță internă (a se vedea, printre altele, hotărârea Garcia Ruiz împotriva Spaniei (GC), cererea nr. 30544/96, par. 28, CEDH 1999-1), interpretarea legislației revenind în primul rând autorităților interne, mai ales instanțelor judecătorești (hotărârea Perez, precitată, par. 82; hotărârea Coeme și alții împotriva Belgiei, cererile 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, par. 115, CEDH 2000-VII). În cauza de față, cel mai frapant este faptul că în apel Tribunalul Brăila a reproșat reclamantului că nu a atacat decizia comisiei prin care aceasta refuzase să îi acorde despăgubiri în baza legii nr. 112/1995. Fiind vorba de un spațiu cu destinație comercială, așa cum reieșea din raportul de expertiză tehnică al comisiei, orice solicitare de despăgubiri prezentată de o persoană interesată, pare sortită de la început eșecului, având în vedere că măsurile reparatorii prevăzute de lege privesc exclusiv imobile cu destinația de locuință ieșite legal din patrimoniul unei persoane (par. 25).

33. Mai mult, Curtea de Apel Galați nu a răspuns în nici un fel argumentelor reclamantului în recurs, în care acesta făcea referire la nelegalitatea naționalizării și, deci, la imposibilitatea de a beneficia de o reparație pecuniară în baza legii nr. 112/1995. Dacă într-adevăr, obligația pe care o impune articolul 6 par. 1 instanțelor naționale de a-și motiva deciziile, nu presupune existența unui răspuns detaliat la fiecare argument (Perez, precitat, par. 81 ; Van der Hurk, precitat, p.20, par. 61;

Ruiz Torija precitat, par.29; a se vedea, de asemenea, Jahnke și Lenoble împotriva Franței (decizie), cererea nr. 40490/98, CEDH 2000-IX), este necesar a se constata că, în speță, Curtea de Apel Galați a respins recursul formulat de către reclamant împotriva hotărârii pronunțate în apel fără să precizeze nici un motiv, și aceasta printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă.

34. Conform jurisprudenței Curții, noțiunea de proces echitabil presupune ca o instanță internă care nu a motivat decât pe scurt hotărârea sa, să fi examinat totuși în mod real problemele esențiale care i-au fost supuse și nu doar să reia pur și simplu concluziile unei instanțe inferioare (hotărârea A7e//e împotriva Finlandei, din 19 decembrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII, p. 2930, par. 60).

În cauza de față, simplul fapt că instanța de recurs – Curtea de Apel Galați – a reamintit hotărârile adoptate în speță de către instanțele inferioare și argumentele în baza cărora acestea s-au întemeiat, nu putea să o scutească de obligația de a examina problemele ridicate în recurs de către reclamant (paragraful 16). Aceasta s-ar fi justificat cu atât mai mult cu cât instanțele inferioare ale căror hotărâri au fost rezumate de către Curtea de Apel Galați ajunseseră la concluzii radical diferite, Curtea de Apel Galați fiind astfel la rândul său chemată să hotărască în ultimă instanță și să pronunțe o hotărâre definitivă și irevocabilă. În aceste condiții, Curtea nu poate subscrie argumentului prezentat de Guvern, conform căruia motivele pentru care curtea de apel a respins recursul reclamantului se regăseau în hotărârea din 8 septembrie 1999, analizată în ansamblul său (paragraful 28).

În orice caz, trebuie subliniat că instanța de recurs – Curtea de Apel Galați – nu numai că a omis să răspundă argumentelor invocate de reclamant în recurs, dar nici nu a indicat că și-ar fi însușit motivele prezentate de către instanțele inferioare (a se vedea, per a contrario, Helle, anterior citat, par. 56). Nimic din hotărârea Curții de apel nu conduce la concluzia că aceasta și-ar fi însușit în mod real motivele pe care instanța inferioară, Tribunalul Brăila, și-a întemeiat soluția și că nu ar fi identificat vreun argument nou pentru a respinge această motivare (a se vedea, per a contrario, Helle, anterior citat, par. 59).

35. În consecință, și în ciuda faptului că Guvernul susține că datorită indicațiilor date de către instanțele interne reclamantului i-a fost restituit bunul, Curtea susține că dacă acesta și-a putut recupera o parte din bunul litigios, acest fapt nu se datorează recomandărilor Tribunalului Brăila – reluate de către Curtea de Apel Galați – cu privire la modul de contestare a deciziei administrative adoptate în baza legii nr. 112/1995, ci faptului că reclamantul a recurs la o nouă procedură administrativă instituită prin legea nr. 10/2001.

36. În lumina celor de mai sus, Curtea apreciază că reclamantul este îndreptățit să susțină că hotărârea Curții de Apel Galați nu era suficient motivată și că cererea sa, în procedura de revendicare finalizată prin această hotărâre, nu a fost examinată în mod echitabil.

37. În concluzie, articolul 6.1 din Convenție a fost încălcat.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PRIMUL PROTOCOL ADIȚIONAL LA CONVENȚIE

38. Reclamantul susține că modul de soluționare a acțiunii sale în revendicare prin hotărârea definitivă a Curții de Apel Galați din 8 septembrie 1999 reprezintă o atingere adusă dreptului său la respectarea bunurilor, în sensul articolului 1 din Protocolul nr. 1, care dispune astfel:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.“

39. Guvernul consideră că viciul de procedură invocat de către reclamant, mai precis absența motivării hotărârii Curții de Apel Galați nu reprezintă în sine o atingere a dreptului său de proprietate și că, în general, nu a existat o ingerință în dreptul său privind respectarea bunurilor, instanțele care au hotărât asupra apelului și a recursului împotriva hotărârii din 24 februarie 1999 – prin care i se admisesse acțiunea în revendicare – nefăcând altceva decât să interpreteze dreptul intern.

40. Reclamantul contestă argumentele prezentate de Guvern. Acesta susține că măsurile reparatorii prevăzute de Legea nr. 112/1995 nu priveau decât bunurile care ieșiseră în mod legal din patrimoniul unei persoane, ceea ce nu se aplica părții din imobil cu destinație comercială, obiectul acțiunii sale în revendicare imobiliară. Reclamantul susține că astfel nu trebuie să i se reproșeze, așa cum a făcut Tribunalul Brăila, că nu a atacat decizia prin care Comisia a respins cererea lui de acordare de despăgubiri.

41. În observațiile complementare (ulterioare datei de 3 februarie 2004, dată la care Camera a declarat cererea admisibilă), Guvernul a accentuat schimbările în situația de fapt survenite în ceea ce privește acțiunea formulată de reclamant în baza legii nr. 10/2001 și arată că doar partea din imobil nerestituită încă, obiectul unui litigiu încă pendinte în fața instanțelor interne (paragrafele 22-24 anterioare), continuă să reprezinte obiectul capătului de cerere întemeiat pe articolul 1 anterior menționat. Guvernul menționează că naționalizarea bunului litigios a avut loc înainte de 20 iunie 1994, data ratificării de către România a Convenției și că, în consecință, reclamantul nu are un bun actual și nici o speranță legitimă, în sensul jurisprudenței constante a Curții (a se vedea, printre altele cauzele Gratzinger și Gratzingerova împotriva Cehiei (decizie) [GC], n° 39794/98, § 69, CEDH 2002-VII și Malhous împotriva Cehiei (decizie) [GC], n° 33071/96, CEDH 2000-XII). Cu titlu subsidiar, Guvernul afirmă că răspunderea sa nu poate fi angajată în baza

articolului 1 anterior menționat, având în vedere că partea nerestituită din imobilul moștenit de către reclamant este deținută de către societatea privată M.

42. Curtea consideră că aspectele prezentate de către Guvern în observațiile sale complementare țin mai mult de o excepție preliminară privind incompatibilitatea *ratione materiae* și *ratione personae* a acestui capăt de cerere cu dispozițiile Convenției. Fiind formulată pentru prima oară după decizia de admisibilitate a acestei cauze, o asemenea excepție trebuie respinsă (a se vedea, printre altele, Ceteroni împotriva Italiei, hotărârea din 15 noiembrie 1996, Culegerea 1996-V, paginile 1755-1756, par. 19).

43. În orice caz, Curtea apreciază că, ținând cont de concluziile sale din paragrafele 36 și 37 anterior menționate, nu este necesar să analizeze și fondul acestui capăt de cerere (a se vedea, *mutatis mutandis*, printre altele, cauzele Glod împotriva României, cererea nr. 41134/98, par. 46, 16 septembrie 2003 ; Laino împotriva Italiei[GC], cererea nr. 33158/96, par 25, CEDH 1999-1 ; Zanghi împotriva Italiei, hotărârea din 19 februarie 1991, seria A n° 194-C, p. 47, par. 23; Eglise catholique de La Canée împotriva Greciei, hotărârea din 16 decembrie 1997, Culegerea 1997- VIII, p. 2862, par. 50).

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE 44. CONFORM ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă“.

A. Prejudiciu material și moral

45. Reclamantul solicită 53.720 dolari americani (USD), sumă care corespunde chiriilor pe care ar fi putut să le încaseze pentru partea din imobil cu destinație comercială între momentul respingerii acțiunii sale în revendicare prin hotărârea definitivă a Curții de apel Galați și data la care i s-a restituit o parte a bunului în cauză, în baza Legii nr. 10/2001. Solicită de asemenea restituirea părții din imobil care nu a fost încă recuperată (paragraful 22), precum și plata chiriilor pe care le-ar fi perceput dacă ar fi putut să închirieze bunul începând cu data la care acțiunea sa în revendicare imobiliară a fost respinsă de către instanțele naționale.

De asemenea, solicită 8.000 euro (EUR) cu titlu de despăgubiri morale pentru neplăcerile și frustrările cauzate de către instanțele interne care au examinat acțiunea sa în revendicare imobiliară, încălcând drepturile sale la un proces echitabil și la respectarea bunurilor sale.

46. Guvernul consideră că reclamantului nu ar trebui să i se acorde nici o sumă cu titlu de despăgubiri materiale, având în vedere că nu a dovedit existența

unui prejudiciu. Pe de altă parte, un litigiu opunând reclamantul unei societăți private este pe rolul instanțelor interne, care trebuie să determine cine este titularul dreptului de proprietate asupra părții din bunul litigios a cărui restituire a fost solicitată de reclamant (paragraful 24).

Referitor la prejudiciul moral, Guvernul apreciază că suma solicitată de reclamant este exagerată, mai ales având în vedere că din 2002 reclamantul se bucură din plin de dreptul său de proprietate asupra unei părți din imobil. Din punctul său de vedere, o eventuală constatare a încălcării articolului 6.1 din Convenție ar constitui în sine o reparație echitabilă satisfăcătoare.

47. Curtea reamintește că o hotărâre prin care se constată o încălcare determină pentru statul pârât obligația juridică, cu privire la Convenție, de a pune capăt acelei încălcări și de a elimina consecințele. Dacă dreptul intern pertinent nu permite decât o eliminare imperfectă a consecințelor acestei încălcări, articolul 41 din Convenție conferă Curții competența de a acorda o reparație în favoarea părții vătămate prin actul sau prin omisiunea cu privire la care a fost constată o încălcare a Convenției. Exercitându-și această competență, Curtea dispune de o anumită marjă de apreciere, adjectivul „echitabil“ și fragmentul de frază „dacă este cazul“ dovedind acest aspect.

Printre elementele luate în considerare de către Curte, atunci când se pronunță în materie, se numără prejudiciul material, mai precis pierderile efectiv suferite, rezultând direct din pretinsa încălcare, și prejudiciul moral, care reprezintă repararea stării de angoasă, a neplăcerilor și a incertitudinilor rezultând din această încălcare, precum și din alte pagube nemateriale (a se vedea, printre altele, Ernestina Zullo, cererea nr. 64897/01, par. 25, 10 noiembrie 2004).

De altfel, în cazul în care diverse elemente constituind prejudiciul nu se pretează la un calcul exact sau în cazul în care distincția între prejudiciul material și cel moral se realizează mai greu, Curtea le poate examina împreună (cauza Comingersoll împotriva Portugaliei, [GC], cererea nr. 35382/97, par. 29, CEDH 2000-IV).

49. În speță, singura bază pentru acordarea unei reparații echitabile constă în faptul că reclamantul nu a beneficiat de o procedură echitabilă pentru a revendica partea din imobil cu privire la care comisia respinsese cererea de despăgubiri. Curtea nu poate în nici un caz să speculeze asupra modului în care ar fi fost finalizat procesul în caz contrar și nici asupra finalizării litigiului actual aflat pe rolul instanțelor interne, în cadrul căruia reclamantul solicită recunoașterea calității de proprietar asupra părții din imobil în litigiu care nu i-a fost încă restituită; cu toate acestea, Curtea nu consideră ca fiind nerezonabil să susțină că, având în vedere absența echității în cadrul procedurii în revendicare imobiliară, finalizată prin hotărârea definitivă din 8 septembrie 1999, reclamantul a suferit pierderea unei șanse reale (cauza Pelissier și Sassi împotriva Franței [GC], cererea nr. 25444/94, par. 80, CEDH 1999-11, și Crișan împotriva României nr. 42930/98,

par. 36, 27 mai 2003). Pronunțându-se în echitate, așa cum se prevede în articolul 41, Curtea acordă reclamantului suma globală de 5000 Euro pentru toate prejudiciile.

B. Cheltuieli de judecată

50. Reclamantul solicită plata a 477,65 Euro, sumă care i-a fost necesară pentru a preveni și pentru a repara pretense încălcări ale Convenției. Întemeindu-se pe un decont amănunțit și pe facturile corespunzătoare, reclamantul detaliază această sumă astfel :

- a) 39,67 euro pentru cheltuieli de transport legate de recuperarea imobilului;
- b) 18,52 euro pentru cheltuieli legate de notificarea autorităților administrative și a societății M. cu privire la restituirea imobilului său ;
- c) 392,82 euro eu titlu de onorariu al avocaților care l-au reprezentat în fața instanțelor interne;
- d) 24,51 euro pentru cheltuieli legate de corespondența sa cu Curtea;
- e) 2,13 euro pentru fotocopierea documentelor transmise Curții ;

1. Guvernul nu se opune la plata acestor cheltuieli.

2. Curtea observă că aceste cheltuieli sunt justificate prin documente doveditoare. Analizând solicitarea reclamantului în lumina principiilor degajate din jurisprudența sa, Curtea consideră ca fiind rezonabil să-i acorde reclamantului în întregime suma solicitată, mai precis 477,65 euro.

C. Majorări de întârziere

53. Curtea hotărăște să aplice majorările de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. hotărăște că a fost încălcat articolul 6 alineatul 1 din Convenție;
2. hotărăște că nu este cazul să examineze capătul de cerere întemeiat pe articolul 1 din Protocolul 1 ;
3. hotărăște că:

a) statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu articolul 44 alineatul 2 din Convenție, suma de 5.000 euro (cinci mii euro) pentru prejudiciul material și moral, și 477,65 euro (patru sute șaptezeci și șapte euro și șaiszeci și cinci cenți) cu titlu de cheltuieli de judecată, sumă ce urmează a fi plătită în moneda națională a statului pârât la nivelul ratei de schimb aplicabile la momentul plății;

b) începând de la data expirării termenului amintit și până la momentul efectuării plății, aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă a cărei rată este egală cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

4. respinge celelalte capete de cerere de acordare a unei reparații echitabile. Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 28 aprilie 2005, în aplicarea articolului 77 alineatele 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Bosjan M. ZUPANCIC

Președinte

Vincent BERGER

Grefier

Index pe articole

Articolul 3

Hotărârea în cauza Anghelescu împotriva României (p. 331–342)

Hotărârea în cauza Bursuc împotriva României (p. 343–363)

Hotărârea în cauza Notar împotriva României (p. 186–194)

Hotărârea în cauza Pantea împotriva României (p. 195–250)

Articolul 6

Hotărârea în cauza Albina împotriva României (p. 462–474)

Hotărârea în cauza Brumărescu împotriva României (p. 58–80)

Hotărârea în cauza Bursuc împotriva României (p. 343–363)

Hotărârea în cauza Constantinescu împotriva României (p. 133–148)

Hotărârea în cauza Dalban împotriva României (p. 45–57)

Hotărârea în cauza Glod împotriva României (p. 175–185)

Hotărârea în cauza Notar împotriva României (p. 181–194)

Hotărârea în cauza Pantea împotriva României (p. 195–250)

Hotărârea în cauza Pini și Bertani și Manera și Atripaldi

împotriva României (p. 251–297)

Hotărârea în cauza Popescu împotriva României (p. 396–413)

Hotărârea în cauza Rotaru împotriva României (p. 106–132)

Hotărârea în cauza Ruianu împotriva României (p. 158–174)

Hotărârea în cauza Șandor împotriva României (p. 436–444)

Hotărârea în cauza Stoianova și Nedelcu împotriva României (p. 414–419)

Hotărârea în cauza Vasilescu împotriva României (p. 5–27)

Articolul 8

Hotărârea în cauza Cotleț împotriva României (p. 298–313)

Hotărârea în cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României (p. 81–105)

Hotărârea în cauza Monory împotriva României și Ungariei (p.445–461)

Hotărârea în cauza Pantea împotriva României (p. 195–250)

Hotărârea în cauza Petra împotriva României (p. 28–44)

Hotărârea în cauza Pini și Bertani și Manera și Atripaldi
împotriva României (p. 251–297)

Hotărârea în cauza Rotaru împotriva României (p. 106–132)

Hotărârea în cauza Ruianu împotriva României (p. 158–174)

Hotărârea în cauza Sabou și Pîrcălab împotriva României (p. 314–330)

Hotărârea în cauza Vasilescu împotriva României (p. 5–27)

Articolul 10

Hotărârea în cauza Constantinescu împotriva României (p. 133–148)

Hotărârea în cauza Cumpănă și Mazăre împotriva României (p. 364–395)

Hotărârea în cauza Dalban împotriva României (p. 45–57)

Hotărârea în cauza Sabou și Pîrcălab împotriva României (p. 314–330)

Articolul 11

Hotărârea în cauza Partidul Comuniștilor (nepeceriști) și Ungureanu
împotriva României (p. 419–435)

Articolul 13

Hotărârea în cauza Notar împotriva României (p. 186–194)

Hotărârea în cauza Rotaru împotriva României (p. 106–132)

Hotărârea în cauza Sabou și Pîrcălab împotriva României (p. 314–330)

Hotărârea în cauza Vasilescu împotriva României (p. 5–27)

Articolul 34

Hotărârea în cauza Cotleț împotriva României (p. 298–313)

Hotărârea în cauza Petra împotriva României (p. 28–44)

Articolul 1 din Protocolul adițional nr. 1 al Convenției

Hotărârea în cauza Brumărescu împotriva României (p. 58–80)

Hotărârea în cauza Glod împotriva României (p. 175–185)

Hotărârea în cauza Popescu împotriva României (p. 396–413)

Hotărârea în cauza Ruianu împotriva României (p. 158–174)

Hotărârea în cauza Vasilescu împotriva României (p. 5–27)

Hotărârea în cauza Șandor împotriva României (p. 436–444)

Hotărârea în cauza Popescu împotriva României (p. 396–413)

Articolul 2 alineatul 2 din Protocolul adițional nr. 4 al Convenției

Hotărârea în cauza Pini și Bertani și Manera și Atripaldi

împotriva României (p. 251–297)

Hotărârea în cauza Bursuc împotriva României (p. 343–363)

Cuprins

Notă asupra ediției	3
Hotărârea în cauza Vasilescu împotriva României	5
Hotărârea în cauza Petra împotriva României	28
Hotărârea în cauza Dalban împotriva României	45
Hotărârea în cauza Brumărescu împotriva României	58
Hotărârea în cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României	81
Hotărârea în cauza Rotaru împotriva României	106
Hotărârea în cauza Constantinescu împotriva României	133
Hotărârea în cauza Stoicescu împotriva României	149
Hotărârea în cauza Ruianu împotriva României	158
Hotărârea în cauza Glod împotriva României	175
Hotărârea în cauza Notar împotriva României	186
Hotărârea în cauza Pantea împotriva României	195
Hotărârea în cauza Pini și Bertani, Manera și Atripaldi împotriva României	251
Hotărârea în cauza Cotleț împotriva României	298
Hotărârea în cauza Sabou și Pîrcălab împotriva României	314
Hotărârea în cauza Anghelescu împotriva României	331
Hotărârea în cauza Bursuc împotriva României	343
Hotărârea în cauza Cumpănă și Mazăre împotriva României	364
Hotărârea în cauza Popescu împotriva României	396
Hotărârea în cauza Stoianova și Nedelcu împotriva României	414
Hotărârea în cauza Partidul Comuniștilor (Nepeceriști) și Ungureanu împotriva României	419
Hotărârea în cauza Șandor împotriva României	436
Hotărârea în cauza Monory împotriva României și Ungariei	445
Hotărârea în cauza Albina împotriva României	462
Index pe articole	475

